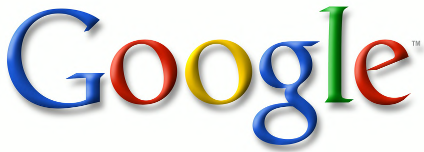

Norsk Retstidende.

Ugeskrift

for

praktisk Lovkyndighed.

Nittende Aargang.

Ny Række.

Christiania 1854.
Trykt og forlagt af J. Chr. Abelsted.

Nittende Aargang   2den Januar
№ 1.   1854.

Norsk Retstidende,

et Ugeskrift for praktisk Lovkyndighed.

Sager, paakjendte i Høiesterets 2den Session 1853.

Den 17de September.

L.Nr. 35. Advocat Skjelderup, Actor, mod Knud Johnsen Nystuen.

I denne Sag blev af Christiania Stiftsoverrets 2den Afdeling den 14de Marts 1853 afsagt følgende Dom: "Knud Johnsen Nystuen, der er født den 12te November 1815, og før ikke har været tiltalt eller straffet, men om hvis Characteer og Forhold vedkommende Sognepræst ikke har næret den bedste Mening, tiltales i Følge Christians Amts Ordre af 3die Januar f. A. for Forbrydelse mod Crll.s Cap. 23 § 2, og i Følge Continuationsordre af 4de Juli næstefter for Forbrydelse mod Crll. Cap. 23 § 1 og Cap. 21 § 16 eller Forsøg paa sidstnævnte Forbrydelse. Ved den af Sorenskriveren i nordre Gudbrandsdalen den 6te October f. A. afsagte og efter Angjældendes Forlangende her til Retten paaankede Dom er han for Forbrydelse mod Crll.s Cap. 21 § 16 ilagt 3 Aars Strafarbeide, men i Øvrigt for Justitiens videre Tiltale frifunden; han er derhos paalagt Udredelsen af Sagens Omkostninger, hvoriblandt i Salarium til Referenten i Hovedsagen, Sagfører Hoelstad, 25, og til Referenten ved Thingsvidnet i Romsdalen, constitueret Sagfører Paulsen, 10 Spdlr.

Nat til 21de August 1850 afbrændte Husene paa Angjældendes Eiendom nedre Stueslotten i Lesjeskovens Annex, hvilke under 3die f. M. var antagne til Forsikring i den almindelige Brandkasse for et Beløb af 280 Spdlr., med Undtagelse af et afsides staaende og for 10 Spdlr. assureret Tørkehus, der ikke blev angrebet af Ilden. Saa vel i sin Indberetning til Lensmanden som ved Brandforhøret opgav Angj. - hvis formeldte Huse kun var beboede af en Føderaadskone med Datter, hvilke fra tidligere om Sommeren var fraværende paa en Sæter - at han antog Ilden opkommen derved, at der Dagen forud var foretaget Bagning i Ildhuset, og at den var udbredt til de øvrige Bygninger ved at Vinden stod stærkt paa dem. Efter at imidlertid 5te Vidne, som havde forrettet den omhandlede Bagning, havde forklaret, at hun havde sluttet med samme en temmelig lang Stund før det blev mørkt, samt at hun havde været meget omhyggelig med den ubetydelige Ild, som da var igjen paa Skorstenen - hvorhos hun erklærede sig forvisset om, at Ilden ikke havde sin Oprindelse fra hendes Bagning, især da Gulvet i Ildhuset dannedes af den bare Jord - og da 2det og 3die Vidner havde forklaret, at de den nævnte Dags Aften Kl. 9½ havde undersøgt saavel Ildhuset som Laden, uden at mærke til nogen Ild, har Angjældende under Sagen erklæret, at han antager Ilden paasat af hans Avindsmand. Det maa ogsaa ansees for afgjort, at Ilden har været paasat, naar hensees til, at samtlige nedbrændte Bygninger var omtrent lige angrebne, da Folk kom til, og at der om Natten var aldeles stille Veir, hvorhos 1ste og 2det Vidner have provet, at de ansee det usandsynligt, om ikke umuligt, at Ilden i saadant Veir skulde kunne slaae fra Ildhuset over paa Staldbygningen. Ligesom nu det almindelige Rygte strax stæmplede Angjældende som Forøver af Ildspaasættelsen, saaledes synes ogsaa hans hele Forhold saa vel før som under og efter Branden i høi Grad at bestyrke denne Mistanke. Det maa i saa Henseende mærkes, at Angjældende lod den største Deel af det paa Stueslotten avlede Hø indbringes ikke til de senere af-

brændte Bygninger, men til et afsides og mindre bekvemt liggende Foderhus; at han selv har maattet erkjende, at han i den strengeste Slaataan ved 6te og 19de Vidner lod Gjødsel bortskuffes fra Husene og bedækkes med Jord, samt bortkjørte Gjødsel fra Smaafæhuset, og at det er oplyst, at han lige til Dagen før Ildebranden kjørte Materialierne af en nedreven Svalgang til det afsides liggende Foderhus og til Røstuen (se herom 2det, 3die og 5te Vidner samt 2det Vidne i Thingsvidnet). I Forbindelse hermed kan maaskee ogsaa anføres, at hans Kone, som ellers laae i samme Stue, hvor Angjældende Brandnatten alene havde sit Natteleie, den 18de August med sin Moder og sine Børn gjorde en Tour til Romsdalen, hvorfra de først den 21de August om Aftenen vendte tilbage. Da Angjældende om Natten af 3die Vidne var bleven underrettet om Branden, blev han først liggende i sin Seng, og viste siden saa liden Iver for at faae Noget reddet, at han ikke en Gang begav sig hen til Brandstedet, men derimod forlangte kogt Kaffe (8de og 9de Vidner), hvilket han derhos senere har anmodet 1ste og 2det Vidner i Thingsvidnet om ei at omtale ved Forhøret. 4de og 10de Vidner har forklaret, at de hørte ham hiin Nat mod Sædvane at være oppe, og Angjældende har ogsaa selv erkjendt tvende Gange at have været oppe, den ene Gang, efter Opgivende, for at see til Varmen paa Kjøkkenskorstenen, og den anden Gang ude i Gaarden, som han opgiver, "for at bringe en i Gaardsrummet gaaende Gjed, som kom hen til Stuedøren, der stod paa Glyt, ind i Fjøset." Ved det under 26de September næstefter optagne Brandforhør viste Angjældende efter 18de Vidne Lensmand Fougners Prov en yderst mistænkelig Iver for at komme efter, hvad der under samme blev oplyst, ligesom han sendte Bud efter 17de Vidne, som han vidste Brandretten havde været paa Jagt efter i Omegnen, for at udspørge Vidnet, hvor det havde opholdt sig den Nat, og hvad Tid det var kommet hjem, og spurgte 4de Vidne, "om han den Nat havde bemærket Noget" (jfr. ogsaa 19de Vidne). Kommer nu hertil, at

han for 18de og 8de Vidner i Hovedsagen og 3die Vidne under Thingsvidnet har udladt sig saaledes, at de føle sig moralsk overbeviste om Angjældendes Skyld, i Forbindelse med den af Angjældende erkjendte Hestehandel med 8de Vidne, og at det ikke kan opdages, at nogen Anden end Angjældende kan have Interesse af Ildspaasættelsen, samt hans beviislig urigtige Anmeldelse til Lensmanden om Ildebranden, maa det vist nok erkjendes, at der hviler en særdeles stærk Mistanke paa Angjældende som Anstifter eller Forøver af Ildspaasættelsen; men Retten drister sig dog ikke til, mod hans stadige Benegtelse herfor at fælde ham, og han maa derfor, som i den paaankede Dom skeet, i denne Sagens Deel blive at frifinde for Justitiens videre Tiltale. For saa vidt Angjældende dernæst sigtes for Forbrydelse mod Crll.s Cap. 21 § 16, da bestaaer dette i at han har søgt at skaffe sig Tilladelse til at opføre de nye Bygninger paa en anden Tomt, uden at oplyse, at den nye Tomt ligger paa en anden Eiendoms Grund. I et under 11te Februar 1851 til Fogden i Gudbrandsdalen indgivet Andragende har han næst under Citation af § 23 i Lov af 19de August 1845 om den almindelige Brandforsikringsindretning at anholde om, mod betryggende Sikkerhed at faae første Termin af Assurancebeløbet udbetalt, ansøgt om at opføre de nye Bygninger ved Kongeveien, hvilken Forandring han angiver at skulle være til Fordeel for Gaarden. Da dette hans Andragende ikke blev indvilget, og da han allerede havde begyndt at bygge paa den nye Grund, indgav han den 7de Juni 1851 en underdanigst Ansøgning til Kongen, hvori han anholder om, "at forundes Bevilling til at opføre Bygningerne paa Gaarden Stueslotten i 400 à 500 Alens Afstand fra Tomterne af de i den almindelige Brandkasse forsikrede Bygninger." Lensmand Fougner har som 18de Vidne forklaret, at han, efter at have besigtiget de nye Tomter og fundet dem bekvemme, anbefalede Angjældendes Ansøgning, men senere tilbagekaldte denne Anbefaling, da han erfarede, at Tomten laae paa Nystuens, og ikke – som af Angjældende i

hans underdanigste Ansøgning anført - paa Stueslottens Grund. Angjældende har erkjendt dette, men derhos paastaaet, at han ikke ansaae det nødvendigt, herom i sine Ansøgninger at oplyse Noget, fordi han ved Kjøbet af Stueslotten i Sommeren 1849 havde aftalt med Sælgeren, at denne som Panthaver for en Deel af Kjøbesummen, ingen Indvending skulde gjøre mod, at Stueslottens Huse flyttedes over paa Nystuens Grund, ligesom han derhos opgiver, at han som Eier saa vel af Nystuen som af Stueslotten, ansaae sig berettiget til at føie saadanne Foranstaltninger, uden at Øvrigheden eller Pantecreditorerne derved blev fornærmede. Uagtet de tvende Mænd, der havde indgaaet som Cautionister efter Brandforsikringslovens § 23, som 2det og 3die Vidner under det efter nærværende Rets Reassumtionskjendelse optagne Thingsvidne have forklaret, at de ikke vidste, at Angjældende vilde opføre de nye Bygninger paa Nystuens Grund, antager dog Retten, at Angjældende heller ikke kan blive at ansee efter Crll.s Cap. 21 § 16; thi skjønt det vel maa indrømmes, at Pantecreditorerne i Stueslotten vilde kunne have havt Adgang til at holde sig til Assuranceindretningens Bestyrelse, saafremt denne havde tilladt den af Angjældende ansøgte Flytning af Husene, hvilken selvfølgeligen vilde have medført en Forringelse af Pantets Værdi (paa Gaarden Stueslotten hvilede en Pantegjæld af 420 Spdlr., medens den uden Huse og med de tvende paa samme hvilende Føderaad kun er taxeret for 270 Spdlr.), kan Retten ikke finde det beviist, at det har været Angjældendes Hensigt at besvige Assuranceindretningen, naar hensees til, at han havde truffet Aftale med Stueslottens forrige Eier (2det Hovedvidne og 4de Vidne i Thingsvidnet af 27de Januar d. A.) og vigtigste Pantecreditor i samme om et Teigebytte, hvorved den Grund, som Angjældende vilde bebygge, kom til at tilhøre Stueslotten, og at han er gaaet aldeles aabent til Verks, saa at det ikke kunde blive nogen Hemmelighed, at han byggede paa den nye Tomt. Hertil kan endnu lægges, at hans Paastand om, at Ansøgningen er forfattet af 3die

Vidne i Thingsvidnet (16de Vidne i Hovedsagen) ikke synes at være uden al Grund. Imidlertid maa det paa den anden Side erkjendes, at Angjældendes Forhold ogsaa i denne Sagens Deel er saa mistænkeligt, at han kun for Justitiens videre Tiltale kan blive at frifinde. Han maa derfor have at udrede Sagens Omkostninger saaledes, som i Underretsdommen bestemt, og derhos betale de med Thingsvidnet af 27de Januar d. A. forbundne, hvoriblandt Referentens, Sagfører Hoelstads Salarium billiges med de ham tilkjendte 5 Spdlr. Sagens Behandling ved Underretten og dens Udførelse ved begge Retter antages ikke at kunne medføre Ansvar. Thi kjendes for Ret: Knud Johnsen Rystuen bør for Justitiens videre Tiltale i denne Sag fri at være, dog at han udreder alle af Sagen lovligt flydende Omkostninger, hvoriblandt i Salarium til Referenten i Hovegsagen og Thingsvidnet af 27de Januar d. A., Sagfører Hoelstad, i Alt 30 Spdlr., og til Referenten ved det i Romsdalen optagne Thingsvidne, constitueret Sagfører Paulsen, 10 Spdlr. At efterkommes" o. s. v.

Ved Høiesteret blev Tiltalte fældt efter Crll.s 23—2 til 4 Aars Strafarbeide, men i Øvrigt frifunden for Justitiens videre Tiltale. Med Hensyn til Omkostningerne stadfæstedes Overrettens Dom.

De i Overretsdommen berørte Ytringer til 18de og 8de Vidner i Hovedsagen samt 3die Vidne i Thingsvidnet, hvorefter disse Vidner følte sig moralsk overbeviste om Tiltaltes Skyld, bestod efter 8de Vidnes Forklaring i, at Tiltalte under en Samtale med Vidnet i en høi Grad af Mismod beklagede sig over, at han var en stor Synder, og tilføiede - saa vidt Vidnet kunde erindre Ordene - "at dersom han vidste, at Straffen vilde blive formildet, vilde han selv angive sig som skyldig." Vidnet kunde dog ikke erindre, om Ildebranden paa Stueslotten udtrykkelig blev nævnt; men at Ytringerne gjaldt denne, ansaae Vidnet for givet. 18de Vidne skal uden Tvivl være 19de Vidne i Hovedsagen, der forklarede, at det hos Tiltalte efter Ildebranden bemærkede en vis Uro, som det ikke tidligere hav-

de seet Tegn til, og at det af Tiltalte en Gang paa Tomandshaand blev spurgt, om det havde bemærket, at han havde gjort noget Galt. 3die Vidne i Thingsvidnet forklarede at have havt en Samtale med Tiltalte, hovedsagelig om Ildebranden, og at Tiltalte da sagde, han havde hørt af 8de Vidne i Hovedsagen, at Vidnet (3die Vidne i Thingsvidnet) havde seet ham (Tiltalte) paasætte Ilden, ligesom han spurgte, om dette var Tilfældet. Efter at han herpaa havde faaet et bekræftende Svar, ytrede Tiltalte, at han var en stor Synder; at det var værst for Konen og Børnene; at han for deres Skyld maatte holde sig fripostig; og at han havde mangen søvnløs Nat. Dertil ytrede han ogsaa, at Vidnet for Guds Skyld maattte tie stille, og ikke tale derom til noget Menneske. Disse Ytringer af Tiltalte, der - saa vidt mindedes - græd, bragte naturligviis Vidnet paa den Tanke, at han var skyldig, hvori det ogsaa bestyrkedes derved, at Tiltalte, den Gang han anmodede Vidnet om at tie stille, sagde: "Det kan gjerne hænde sig, at Du kan komme til at trænge til nogle Daler, og da kan Du henvende Dig til mig." Den mistænkelige Hestehandel med 8de Vidne bestod i, at Tiltalte overlod Vidnet for 15 Spdlr. en Hoppe, hvorfor han selv havde givet 27 Spdlr., og skrev et Beviis, hvori Prisen ansattes til 24 eller 25 Spdlr., for at indbilde sin Kone, at han ikke havde gjort saa slet Handel, som skeet. Vidnet havde nemlig, for at faae Prisen nedsat, brugt truende Antydninger om, at der var dem, som vidste, hvem der havde paasat Ilden, og Tiltalte nedsatte Prisen i kjendelig Hensigt at faae Vidnet til at tie.

L.Nr. 155.
O.Nr. 15. } Dyrlæge Voigt mod Hans Holmsen Østby.

I denne Sag blev af Christiania Stiftsoverrets 1ste Afdeling den 18de October 1852 afsagt følgende Dom:

"I December Maaned 1849 indkom der til Agershus Amt en Indberetning fra Lensmand Andersen i Enebak om, at der paa Hans Holmsens Gaard Østby havde viist sig en ondartet smitsom. Syge blandt Hestene, hvorfor Lensmanden anholdt om, at en auctoriseret Dyrlæge maatte blive tillagt Ordre til at undersøge Hestene paa bemeldte og omkringliggende Gaarde. En saadan Ordre blev tillagt Dyrlæge Voigt, som ved Juletider indfandt sig paa Østby, hvor han erklærede Holmsens Heste deels angrebne deels mistænkte som angrebne af Snive, og i denne Anledning paabød forskjellige Foranstaltninger, ligesom han tredie Juledag dræbte den ene Hest som uhelbredelig. Da Hans Holmsen senere troede at maatte antage, at hans Heste ikke havde været beladte med Snive, og bestyrkedes heri ved en af Dyrlæge Vaumund afgiven Erklæring, sagsøgte han efter foregaaende forgjæves Forligsmægling Dyrlæge Voigt til at erstatte det Tab, som ved dennes formeentlig urigtige Fremgangsmaade var ham paaført, men ved den af Sorenskriveren i nedre Romerige den 21de Juli f. A. afsagte Dom blev Voigt frifunden for hans Tiltale, hvorhos Processens Omkostninger ophævedes. Denne Dom har Hans Holmsen Østby ved Stævning af 11te Septbr. f. A. indanket her for Retten, hvor han har paastaaet den underkjendt og forandret i Overeensstemmelse med sin ved Underretten nedlagte Paastand, samt sig derhos tillagt Processens Omkostninger for Stiftsoverretten med noget Tilstrækkeligt. For Dyrlæge Voigt, der har erholdt beneficium processus gratuiti og fri Sagfører, har den befalede Sagfører Blich paastaaet Underrettens Dom stadfæstet, Indstævnte tilkjendt Processens Omkostninger for Stiftsoverretten og sig tillagt et passende Salarium. Appellanten anker i følgende Henseender over Indstævnte: 1) Fordi denne, som anført, kort efter sin Ankomst til Østby dræbte en af Appellantens Heste, en blaa Hoppe. 2) Fordi han forbød Appellanten at bruge nogen af de øvrige Heste udenfor Gaarden, hvilket havde til Følge, at tvende af disse henstod ubenyttede fra medio December til medio

Februar. 3) At den hele Indretning i Appellantens Stald til Følge Indstævntes Paabud maatte borttages og Stalden fra Nyt af indrettes, ligesom alle Sæler og Drag maatte opbrændes, samt 4) fordi han undlod at tilsee den fjerde af Appellantens Heste, hvilken han havde erklæret for smittet af Snive, og hvilken Hest paa Grund heraf blev saa daarlig, at den omsider maatte skydes. For den ham saaledes tilføiede Skade har Appellanten paastaaet sig tillagt Erstatning efter Skjøn, optaget paa Indstævntes Bekostning, tilligemed Processens Omkostninger. Foreløbig skal Retten bemærke, at det selvfølgelig ikke kan paahvile den Dyrlæge, der fremgaaer overeensstemmende med de for ham gjældende Forskrifter, at føre naget Beviis for Rigtigheden af hans Formening angaaende vedkommende Sygdoms Beskaffenhed, hvorimod det maa være dens Sag, som paastaaer sig at være skadelidende paa Grund af hans Foranstaltninger, at føre Beviset i saa Henseende, hvilket Beviis derhos ikke alene maa gaae ud paa, at Dyrlægen i sin Opfattelse af vedkommende Sygdom har taget feil, men tillige paa, at han ikke har havt antagelige Grunde for sin feilende Mening, da han i modsat Fald efter de almindelige Regler for Ansvar med Hensyn til Ombudshandlinger, maa finde sin Undskyldning i den ham paahvilende Pligt til at handle. Et saadant Beviis er imidlertid ikke ført i nærværende Tilfælde, idet der - saaledes som nærmere nedenfor vil blive berørt - efter de fremkomne Oplysninger lige saa lidt har kunnet afgjøres, at Appellantens Heste have været beladte med Snive eller anden Sygdom, som snart dertil vilde overgaae, som at de ikke have været det. I Henhold hertil findes Erstatning ikke at kunne paabindes Indstævnte med Hensyn til Ankeposterne Nr. 2, 3 og 4, i hvilket Henseende specielt bemærkes: Ad 2) At vedkommende Dyrlæge er berettiget til at anordne det Fornødne med Hensyn til Hestes Affondring, fremgaaer tilstrækkeligen af flere Bestemmelser i Frd. af 28 November 1806, og da dens § 4 bestemmer, at enhver Hest, hos hvilken findes Tegn til smitsom Sygdom, skal

holdes affondret fra andre Heste, kan der saa meget mindre være Tvivl om, at Indstævnte ved den af ham her trufne Forføining har været i sin gode Ret, som Appellanten selv gaaer ud fra, at hans Heste havde Kværke. Ad 3) Dyrlægens Ret til at forandre det Fornødne med Hensyn til Stalde og de dertil hørende Gjenstande er hjemlet i den citerede § 4 i Frd. af 28de November 1806, og da det efter det Foranførte ikke er godtgjort, at Renselsen er anordnet i Tilfælde, hvor den ikke burde have fundet Sted, kan Intet for saa vidt lægges Indstævnte til Last. Vel sees det, at han i dette sit Paabud er gaaet videre end Frd. af 28de November 1806 hjemler, idet Staldindretningen blev beordret borttagen, og i alle Fald en Deel af Staldtøiet opbrændt eller ommalet; men da Appellanten ikke har anket herover, men alene over, at Renselse har fundet Sted, uagtet Hestene ikke havde Snive, vil til denne Omstændighed intet Hensyn kunne tages. Ad 4. Naar Indstævnte, saaledes som Tilfældet var, ansaae vedkommende Hest beladt med Snive, der ansees uhelbredelig, kunde der ikke paahvile ham nogen Forpligtelse til at tilsee Hesten, jfr. Frd. af 28de November 1806 § 7. Saa meget mindre kunde der i nærværende Tilfælde blive Spørgsmaal herom, som det af Vidneprovene fremgaaer, at Appellanten kort efter at Indstævnte var kommen til Østby, consulerede en anden Dyrlæge angaaende omhandlede Hest, ligesom det til Overflod kan bemærkes, at ogsaa denne Dyrlæge var enig i at Hesten skulde dræbes, da Forsøg til dens Helbredelse var til ingen Nytte, saasom den var lam. Med Hensyn til Appellantens første Ankepost stiller Sagen sig anderledes. Det sees nemlig, at Indstævnte selv har skredet til at lade Appellantens under dette Punct omhandlede Hest dræbe, i Stedet for i Overeensstemmelse med Frd. af 28de November 1806 § 10 at gjøre den fornødne Anmeldelse til Politiet, ligesom han heller ikke har obduceret den dræbte Hest. Naar Appellanten heraf har villet udlede, at Indstævnte ubetinget maa være forpligtet til at yde Erstatning, kan Retten ikke give denne Paastand

Medhold; thi Appellanten har intet andet Fundament for sit Søgsmaal end det, at Skade er ham tilføiet ved Indstævntes Fremgangsmaade, og forudsat at det godtgjøres, at Hestens Sygdom var af den Beskaffenhed, at den i ethvert Fald havde maattet dræbes, bortfalder Søgsmaalsgrunden. Paa den anden Side kan man derimod heller ikke med Indstævnte antage, at hans Undladelse af at handle i Overeensstemmelse med Frd. 28de Novbr. 1806 skulde være uden Følger for ham. Hvad der har motiveret Bestemmelserne i denne Anordnings §§ 10 og 11, og navnlig om hermed er tilsigtet nogen Control med Udøvelsen af den Dyrlægen givne Myndighed - hvilket Retten dog i alle Fald for en Deel antager - kan være ligegyldigt, da de i ethvert Tilfælde skulle respecteres. Naar derhos Indstævnte med Tilsidesættelse af Bestemmelsen i bemeldte § 10 paa egen Haand har skredet til at dæbe Appellantens Hest, formenes det heraf at være en ligefrem Følge, at han ikke længer kan gjøre Fordring paa den Beskyttelse, som ene og alene er grundet paa Nødvendigheden for Vedkommende af at handle. Det antages derfor, at Beviisbyrden maa gaae over paa Indstævnte, samt at han ikke kan indskrænke sig til at godtgjøre, at han har havt antagelige Grunde for sin Mening, men maa bevise, at denne ogsaa har været den rette. Et saadant Beviis har Indstævnte ogsaa søgt at føre. Han har saaledes paaberaabt sig de af Appellanten førte Vidners Udsagn, hvorefter den omhandlede Hest vist nok ogsaa har havt Symptomer, der tillige iagttages hos snivede Heste; men foruden at de flere paalideligere Mærker paa denne Sygdom, hvorom Professor Boeck i sin i Acten indtagne Erklæring har udtalt sig, ikke af Vidnerne ere observerede, har Professoren tillige erklæret, at de omhandlede Symptomer ogsaa ere fælles for andre Sygdomme, navnlig Kværke, samt at det, efter hans Formening, aldeles ikke lader sig afgjøre, hvor vidt Appellantens Hest har lidt af Snive. Fremdeles har Indstævnte produceret en Erklæring fra Dyrlægerne Olsen og Holm, hvori de, grundet paa tre dem forevifte Hestehoveder, hvoriblandt

den her omhandlede Hests skal have været, antage, at vedkommende Heste have havt Snive. Men deels er den ved disse Dyrlæger foretagne Undersøgelse først foregaaet et Par Maaneder efter at den tilnævnte Hest blev dræbt, hvorfor de ogsaa have afgivet deres Formening "efter den Erklæring, som nu kunde faaes med Hensyn til den Tilstand, hvori Hovederne befandtes," deels har Professor Boeck ogsaa med Hensyn hertil erklæret, at der af Hovedernes Undersøgelse ikke lod sig drage nogen som helst sikker eller fuldbegrundet Dom om Sygdomsforholdene hos dem. Hertil kommer, at der ikke er fremkommet noget Beviis for, at Hovedet af den her omhandlede Hest har været blandt de af Dyrlægerne undersøgte, hvilket Appellanten har benegtet, og der vil saaledes allerede af denne Grund intet Hensyn kunne tages til den her berørte Omstændighed. At Appellanten tidligere har ladet dræbe Heste, der sandsynligviis have været snivede, kan, Rigtigheden heraf endog forudsat, ikke komme i Betragtning, saa meget mindre som det er in confesso, at han samtidig med den heromhandlede Hest havde andre, som ikke var beladte med denne Sygdom, hvilket navnlig var Tilfældet med hans Artillerihest. Naar endelig Indstævnte har anført, at det, for at kunne forordne Drabet af en syg Hest, ikke er nødvendigt at den har Snive, men at det er tilstrækkeligt, at den lider af en Sygdom, som kan gaae over til Snive, hvilket er Tilfældet med Kværke, hvoraf Appellanten selv har erkjendt, at hans Heste led, bemærkes, at denne Mening ikke har Hjemmel i Frd af 28de November 1806, § 10, der ikke siger, at Sygdommen kan gaae over, men at den snart vil gaae over til Snive, hvorved formeentlig ikke kan forstaaes Andet, end at den har naaet en saadan Høide, at dens Overgang til Snive ikke antages at kunne forebygges. For at Appellantens Hest har været i en saadan Tilstand, ligger Intet til Bestyrkelse i de foranberørte Omstændigheder, og derhos maa det i ikke ringe Grad tjene til at svække Tilliden til Rigtigheden af hans Formening angaaende Hestens Sygdom, at en Appellanten tilhørende Fo-

le, der gjentagende af Indstævnte erklæredes smittet af Snive, og derfor foresloges dræbt, helbredede af Dyrlæge Baumund, og saaledes ikke kan antages at have havt Snive eller anden Sygdom, som kunde formodes snart dertil at ville overgaae. Retten kan saaledes ikke finde, at det Indstævnte paahvilende Beviis er ført, og han vil derfor ikke kunne undgaae at erstatte Appellanten efter Skjøn, optaget paa hans Bekostning, den Værdi, den dræbte Hest havde ved Juletider 1849, da den ihjelsloges, ligesom Renter af Erstatningsbeløbet fra Indkaldelsen til Forligelsescommissionen den 24de Juli 1850. Derimod ville Processens Omkostninger efter Omstændighederne være at ophæve, og vil som Følge heraf den befalede Sagfører, der forsvarlig har udført Sagen, blive at tillægge Salarium af Statskassen, hvilket bestemmes til 12 Spdlr. Thi kjendes for Ret: Indstævnte Dyrlæge Voigt bør til Appellanten Hans Holmsen Østby betale Værdien af den denne tilhørende og af Indstævnte ved Juletider 1849 ihjelslagne blaae Hoppe, saaledes som denne Værdi ved Skjøn, optaget paa Indstævntes Bekostning, bestemmes at have været paa den Tid, da Hesten blev dræbt. Saa svarer han og Renter af Erstatningsbeløbet fra Indkaldelsen til Forligelsescommissionen den 24de Juli 1850 indtil Betaling skeer, hvorimod han for Øvrigt frifindes for Appellantens Tiltale. Processens Omkostninger for begge Retter ophæves. Den befalede Sagfører Stiftsoverretsprocurator Blich tillægges i Salarium 12 – tolv – Spdlr., der udredes af Statskassen."

For Høiesteret, hvortil Sagen fra begge Sider (fra Voigts Side med Beneficium) blev indanket, bemærkede Hovedappellantens Sagfører i det Væsentlige: Den Ankepost, som Overretten havde taget til Følge, var ikke holdbarere end de øvrige tre Ankeposter, som Overretten havde forkastet. Overretten erkjendte vel, at det var ligegyldigt, om det senere bevistes, at Hesten ikke led af Snive, hvilket dog ikke blev beviist, men den meente Formerne (Anmeldelsen for Politimesteren, Obductionen, o. s. v., efter Forord. af 28de November 1806 §§ 10 og 11) her overtraadte, og

Beviisbyrden derved væltet over paa Hovedappellanten. Denne erkjendte vel, at han ikke havde iagttaget de foreskrevne Former; men det havde sin gode Grund deri, at Lensmanden var syg, og at Contraappellanten selv samtykkede i, at Hesten blev dræbt, hvorimod han den Gang Intet havde at indvende. Han havde heller ikke anket derover, førend det under denne Sag faldt ham ind, hen i Proceduren subsidialiter at fremsætte denne Anke. Bestemmelserne om Obductionen var byggede paa heelt andre Forudsætninger, end her fandt Sted, saa vel hvad Øiemedet som Midlerne angik. Her søgte man forgjæves Veterinærskolen eller dens Forstandere, til hvis Brug den paabudne Obductionsforretning var bestemt. Ei heller kan man, hver Gang det under grasserende Kvægsyge bliver nødvendigt at slaae et Dyr ihjel, faae fat paa Politimesteren og slæbt ham omkring overalt, hvor saadanne Foranstaltninger behøves. Derfor have disse Bestemmelser heller aldrig været overholdte. Desuden ere de ikke givne for Eierens, men for det Offentliges Skyld. At man havde kunnet faae Erklæringer fra Professor Boeck, vedkom ikke Hovedappellanten, hvis Pligter ikke beroede paa, at man ogsaa her muligen kunde have regnet paa Professorens Tjenstagtighed. Om det end, trods alt det Anførte, kunde ansees som en Formfeil, at §§ 10 og 11 i Frd. af 28de Novbr. 1806 ikke var iagttagne, saa kunde Hovedappellanten dog ikke derved tabe sin Stilling som Embedsmand. Vel kunde Bestemmelserne have været saaledes indrettede, at Hovedappellanten ved deres Tilsidesættelse væltede Beviisbyrden over paa sig selv; men dette var aabenbar ikke Tilfældet med disse Bestemmelser, der kjendelig kun havde til Hensigt, i offentlig Interesse at controlere de omhandlede Foranstaltninger under heelt andre Forhold, end her fandt Sted. (Paastand som ved de foregaaende Retter med Tillæg af Omkostninger og Salarium for Høiesteret).

Hertil bemærkede Contraappellantens Sagfører i det Væsentlige: Frd. af 28de November 1806 gjør Indgreb i den Privates Ret, uden at han faaer Erstatning. Der-

for ere bestemte Former foreskrevne, især da Myndigheden er lagt i lidet dannede Folks (Dyrlægers) Hænder. Hovedappellanten forstaaer aabenbar ikke sin Dont. Beviis herfor afgiver hans Skrivelse om den fjerde Hest. Voigt er en indbildsk Mand, som troer sig klogere end Professor Boeck. Sniven har aldrig grasseret hos Contraappellanten. Beviset for Hovedappellantens Uforstand og Ukyndighed er altsaa ført, og det faaer blive det Offentliges Sag at svare for, at det beholder en saadan Mand. Han er blodtørstig (vilde dræbe alle Hestene), og voldsom (vilde brænde Staldindretningen). I Proceduren er der vel talt om Snive, men Klagen gaaer ud paa at benegte Tilstedeværelsen af smitsom Syge over Hoved, og paa dette brede Fundament er der heelt igjennem procederet. Betræffende at den blaae Hoppe blev dræbt, formeente Contraappellanten, at en slig Tilsidesættelse af Lovene er tilstrækkelig til at begrunde Erstatningspligten; i alle Fald maatte Hovedappellanten bevise, at Sygdommen var saadan, at den ei lod sig skille fra Snive. Om Contraappellanten var tilstede, da denne Hoppe blev dræbt, vidste hans Sagfører ei, men han troede, at han havde modsat sig Drabet. Dernæst inhærerede Contraappellanten Obductionens Nødvendighed. Den Indretning, som haves ved Universitetet (?), maa træde i Stedet for Veterinærskole.

Hovedappellantens Sagfører documenterede i Replikken flere Steder af Contraappellantens Procedure, som viste, at den hele Tvist før havde gaaet ud paa, at Hovedappellanten pligtede Erstatning, fordi Hestene ikke havde Snive, men ei uagtet de ikke havde den.

Høiesterets Dom, afsagt 6te December 1853, er saa lydende: Underrettens Dom bør ved Magt at stande. Processens Omkostninger for Stiftsoverretten og Høiesteret ophæves. (De befalede Sagførere tilkjendt Salarier af Statskassen).

Den 20de September.

L.Nr. 51. Advocat Skjelderup, Actor, mod 1) Øyuf Kvigenæs, 2) Thoruf Fjotland og 3) Antonette Madsdatter.

Nr. 1 og 3 ere Egtefæller, han i 1840 dømt for Tyveri, hun i 1851 tiltalt og senere dømt ved Politiret for ulovligt Brændeviinssalg. For at unddrage sig Følgerne af denne Politisag, der faldt i Rette den 13de Octbr. 1851, og af en ny Undersøgelse angaaende flere Tyverier, hvorfor han selv mistænktes, gav Nr. 1 sin Svoger Nr. 2 den 28de s. M. Forskrivelse for 200 Spdlr. med 1ste Panteret i Alt, hvad han eiede, hvilken blev thinglæst 3die December næstefter. Forinden havde alle tre Tiltalte bestræbt sig for at faae et saadant Proformadocument istandbragt med Andre. Saaledes havde Nr. 1 henvendt sig til 12te Vidne, hvem han Intet skyldte, med Spørgsmaal, om han ikke vilde tage et saadant Pantebrev, da Nr. 3 foretrak at afsone Brændeviinsmulcten ved at lide paa Kroppen. Samme Forslag under lige saa aaben Bekjendelse af Hensigten gjorde han til et senere paa Sygesengen afhørt Vidne. Begge Vidner afslog. Imidlertid havde Nr. 2 paa lignende Maade i Nr. 1's og 3's Interesse henvendt sig til 6te Vidne, med Tilkjendegivelse af Hensigten, og Nr. 3 ligeledes til 1ste, 2det, 8de og 9de Vidne, men Alt forgjæves.

(Fortsættes).

Christiania 1854.
Trykt og forlagt af J. Chr. Abelsted.

Nittende Aargang
№ 2.
9de Januar
1854.

Norsk Retstidende,

et Ugeskrift for praktisk Lovkyndighed.

Sager, paakjendte i Høiesterets 2den Session 1853.

Den 20de September.

L.Nr. 51. Advocat Schjelderup, Actor, mod 1) Øyuf Kvingenæs, 2) Thoruf Fjotland og 3) Antonette Madsdatter.

(Fortsættelse fra Nr. 1).

Nr. 1 og 2 blev derefter satte under Tiltale for Proformadocumentet af 28de October. Det oplystes, at samtlige Tiltalte under Indførselen og Auctionen efter Politiretsdommen over Nr. 3 havde gjort dette Document gjældende, men at Nr. 1, der eiede Adskilligt, ikke behøvede de 200 Spdlr., og Intet havde skyldt Nr. 2, som var en aldeles forarmet Mand, ofte i Forlegenhed for det nødtørftigste Udkomme, og forgjæves stræbte at gjøre Rede for de 200 Spdlr., han skulde have laant Nr. 1, som heller ikke kunde gjøre Rede for deres Anvendelse. Ved combineret Rets Dom blev Nr. 1 for sit bedragerske Document ilagt 1 Aars Strafarbeide, Nr. 2 for Deelagtighed deri 15 Dages Fængsel paa Vand og Brød, og Nr. 3, der efter flere Faldsmaalskjendelser fremdeles havde vegret sig ved at beedige sine Forklaringer, 20 Spdlr.s Bøder til Deling mellem Statskassen og Stedets Fattigkasse. Høiesteret stadfæstede den combinerede Rets Dom, dog saaledes, at den Nr. 3 ilagte Bod af 20 Spdlr. bortfaldt.

Den 26de November.

L.Nr. 208. Advocat Kraft, Actor, mod Sognepræst Ole Østvold.

Denne nu 59 Aar gamle Mand, der er Bondesøn, og i sin Ungdom var omgaaende Skolelærer, gjennemgik nogle og tyve Aar gammel Christiansands lærde Skole, blev Student, theologisk Candidat og Præst. Fra Sognepræst i Bo Præstegjæld i Romsdalen – i hvilken Stilling han efter Provsteretsdommens Præmisser skal have erholdt anbefalende Vidnesbyrd af sine Foresatte, ligesom han under Sagen fik en Erklæring fra en Deel Sognemænd der, som gik ud paa, at han i de omtrent 10 Aar, han havde været deres Præst, baade ved sin Embedsfærd og sin private Vandel havde erhvervet sig deres uskrømtede Agtelse og Kjærlighed – blev han i 1837 forflyttet i samme Egenskab til søndre Aurdal i Valdres, hvor han fremdeles er Sognepræst. Her vakte han i flere Henseender Misnøie, og endelig indsendte tre af hans Sognemænd den 16de Januar 1849 Klage over ham til Biskoppen, med Begjæring om Forhør, som efter at hans Erklæring var indhentet over Klagen blev beordret og optaget, hvorefter Biskoppen den 6te Mai 1850 satte ham under Tiltale for misligt Forhold i sit Embede, samt for i sit private Liv at have viist et for en Præst usømmeligt og forargeligt Forhold. Hvad det Sidste angaaer, da sigtedes han for 1) Drukkenskab. Under denne Post oplystes ved mange Vidner, hvoraf flere havde været i hans Tjeneste, at han i sit private Liv hyppig fandtes beruset – oftere i tidligere Aar, sjeldnere i senere Tider – men ikke i sine Embedsforretninger. I hans Erklæring af 10de August 1849 over det indgivne Klageskrift tilstod han, at han "for flere Aar tilbage, da Brændeviin fast var det eneste almindelige Velgjørenheds- og Vederkvægelsesmiddel for Folk, kunde, naar han kom træt og frossen hjem, vederkvæge sig med dette Slags Gode," men paastod, at hans Nydelse af Brændeviin ikke "udartede" videre end dertil, og at han ikke havde været "behersket" deraf, samt at han i den senere Tid

i hele og halve Aar ikke havde "rørt ved det," og i den sidste Tid havde ophørt med det, "uden hvor det i Lægehensende skulde paatrænges." Han erkjendte imidlertid at have feilet, og i Erkjendelsen deraf at være saa villig som Nogen til at rette sin Feil, "saa at hans Omgængelse fra Dag til Dag kunde blive for saa vidt uden Anstød." I en Erklæring af 9de Marts 1850 paastod han dernæst, at han aldrig havde nydt Brændeviin "til Overmaal eller til Skade ved Forretninger," og paaberaabte sig sine fast daglige offentlige Forretninger, hvorunder han ikke var seet beruset, samt en hver Sommer tilbagevendende hyppig Tilbøielighed til Svindel, og en Skade i Benet, der gjør det vanskeligt for ham at gaae, hvilke Symptomer han meente, at Vidnerne af Ondskab eller af "reent gabende" Uvidenhed kunne have udtydet som Drukkenskab. Efter en fremlagt Lægeattest havde han i flere Aar lidt af Podagra, og blev i 1848 helbredet for et i høi Grad udviklet apoplektisk Anfald, samt betydet, at han maatte iagttage "de givne Forsigtighedsregler," især da han havde Disposition til Congestioner til Hovedet. 2) Tilbøielighed til at prygle og slaaes. Som Exempler herpaa anføres a) At han havde slaaet sin første Kone, hvorom 16de V. forklarede, at Fruen en Gang maatte gjemme sig for ham, da han sagde, at han vilde slaae hende. Han søgte hende nogen Tid forgjæves; men om Aften bad hun Vidnet sige ham, hvor hun var, og senere hørte Vidnet Fruen jamre sig i Soveværelset. Morgenen derpaa fortalte Fruen Vidnet, at Præsten havde slaaet hende med en Pidsk, og viste en blaa Stribe over Laaret. Vidnet skildrede Fruen som en brav Kone. Ligeledes forklarede 12te Vidne at have en Gang hørt Præsten slaae sin første Kone, som jamrede sig og, som det forekom Vidnet, sagde: "Kjære Østvold! slaa mig ikke," hvorhos Vidnet hørte, at han trak hende ud af Sengen. b) At han havde slaaet sin nuværende Kone. 2det Vidne hørte en Gang Fruen græde og bede ham lade sig være, og 3die Vidne forklarede, at det en Gang hørte og saae ham

skjænde paa Fruen og slaae hende, samt at han herpaa kaldte Vidner tilstede. Vidnet meente, at 140 Vidne var tilstede, men 140 Vidne, der er Fruens Søster, forklarede, at hun ikke den Gang var tilstede, men at hun ved anden Leilighed havde seet, at han slog sin Kone. I Skrivelse af 14de Januar 1850 protesterede han imod, at Fruen afhørtes, og dette skeede heller ikke. Disse Mishandlinger mod begge sine Koner dristede han sig i sin Erklæring af 9de Marts 1850 ikke til at benegte, men bemærkede blot, at Forholdet til hans to Koner var altfor delicat til at han videre skulde berøre det. Senere erklærede han i Anledning af Svigerinden 140 Vidnes Forklaring, at han ikke erindrede at have lagt Haand paa Fruen (nemlig den nulevende). c) At han havde slaaet sin 62 aarige Klokker, 75 Vidne, for 3—4 Aar siden, idet han kaldte ham en gammel Knold. Dette blev beviist ved flere Vidner. Angjældende paastod, at han blot lagde sin Haand paa Klokkerens Skulder, for at give sine Ord Eftertryk. d) At han havde slaaet 9de Vidne. Dette Vidne forklarede, at han stødte det paa Næsen og for Brystet, da Vidnet besværede sig over, at han fordrede for Meget i Rettighed. Forklaringen blev understøttet af 8de Vidne, der saae Angjældende tage 9de Vidne i Hagen. Han sees ikke specielt at være examineret om dette Factum. e) At han havde prygIet 40de Vidne. 27de Vidne forklarede, at det og 40de V. kastede Nod udenfor Præstegaarden, at Præsten kom ned til Stranden med en Kniv, og tog Touget fra Vidnet, der løb sin Vei, efterfulgt af Præsten. 40 Vidne forklarede sig heri enigt, og tillagde, at Præsten puffede Vidnet for Brystet, saa at begge faldt, gav ham nogle Puf, og skjældte ham ud. Præsten sees ikke af dette Factum at have negtet Andet, end at han havde havt Kniv i Haanden, hvormed han meentes at have villet afskjære Touget. f) At han havde puffet 35te Vidne. 34te Vidne forklarede i denne Anledning, at det i Aaret 1841 kastede Nod udenfor Præstegaarden paa Morgensiden Kl. 3, da Præsten kom til dem blot iført

Beenklæder, Sæler, Skjorte, Hue og Støvler, med en Stok i Haanden, samt at han i beruset Forfatning overøste Vidnet med Skjeldsord, og at 36te Vidne ved denne Leilighed kom overende. 74de Vidne forklarede sig overeensstemmende hermed. 35te Vidne ligesaa, og tillagde, ligesom 74de Vidne, at Præsten puffede 35te Vidne overende, og overskar Nodtouget. I Øvrigt tilstod 34te Vidne, at Præsten ansees som den til Nodkast Berettigede paa dette Sted. Præsten negtede, at han medbragte Kniv, eller overskar Touget. g) 85de Vidne forklarede, at Præsten i Anledning af en Samtale om Skade, som var tilføiet Vidnets Eiendom af hans Heste, greb Vidnet om Halsen og rystede det m. M. Præsten har herom ikke forklaret sig. h) At han havde fornærmet Amund Skinderud paa Person. 74de og 93de Vidner forklarede at Præsten, da Amund bragte sin Offerskjæppe, slængte den ud over Gulvet, greb Amund i Nakken, og slængte ham ud i Kjøkkenet, fordi Præsten meente, at Kornet ikke var godt nok. Tiltalte sagde, at han kun løselig berørte Tron Skinderud (93de Vidne) for at faae ham til at gaae til Side. Det var imidlertid ikke Tron, men hans Broder Amund, hvorom der var Tale. i) At han havde slaaets med 98de Vidne, efter i Forveien at have udæsket ham. 98de Vidne forklarede, at det kom i Uenighed med Præsten om Skoningen af en Hest. Præsten var beruset, bød Vidnet at slaaes, traf Kjolen af, og røg paa Vidnet, der tog igjen, greb Præsten i Brystet, puffede ham mod Ovnen, og bragte ham til Rolighed. 77de Vidne afgav en lignende Forklaring herom. Først benegtede Tiltalte Factum, men senere erkjendte han, at han traf af sig Trøien, og tog i 98de Vidne. Han sagde, at det skeede for at bringe 98de V. til Side, da han selv vilde skoe sin Hest; men 77de Vidne tillagde i samme Sedsion, at Hesten allerede var bragt til Side. k) 111te V. forklarede, at Præsten en Gang i meget beruset Forfatning havde budet Vidnet, der er Husmand, at brydes. Tiltalte vilde ikke erindre det, og paaberaabte

sig, at det i alle Fald maatte have været Spøg; men Vidnet sagde, at det var for Alvor, og tillagde, at Præsten oftere havde fegtet med Hænderne mod det i Vrede. Tiltalte sagde, at han blot to Gange havde været vred paa Vidnet. 8) Utilbørligt Forhold i Udøvelse af Hustugt. a) 50de Vidne forklarede, at medens Vidnet som Tjenestepige tjente hos Præsten, puffede han hende overende i Gulvet, fordi hendes Medtjener, 74de Vidne, havde slagtet en hende tilhørende Sauv efter Arbeidstid om Aftenen, uagtet 74de V. bad om Forladelse. Factum blev stadfæstet af 74de og 146de Vidner. b) 74de Vidne forklarede, at Angjældende for foregiven Dovenskab havde pryglet ham. Forklaringen stadfæstedes af 146de Vidne, men alligevel fragik Tiltalte at have slaaet ham. c) 2det Vidne forklarede, at Tiltalte havde slaaet sin Tjenestepige Agnete, 202det Vidne, fordi hun modtog Besøg af Natteløbere. Paa samme Maade forklarede 202det Vidne sig, med Tilføiende, at det var Kjæresten, der havde været hos hende. Det var for over tre Aar siden. Tiltalte har ikke forklaret sig specielt om dette Factum; men at virkelig hans Huus har været generet af Natteløbere, hvilken Omstændighed han især paaberaaber sig som Grund til, at han pryglede sine Tjenere, er forklaret af flere Vidner. Efter hans egen og 146de Vidnes Forklaring var endog en af hans Hovedanklagere, 127de Vidne, en af de værste Natteløbere i Præstegaarden, men 146de Vidne havde dog ikke selv seet denne som Natteløber. d) 2det Vidne forklarede, at Tiltalte en Gang beordrede Vidnet, der var hans Tjenestepige, at slaae Husmandens Slaatter, og truede hende med Prygl, da hun af Husmanden tilbageviistes. 77de, 78de og 79de Vidner forklarede sig i samme Retning. Herom har dog Tiltalte ikke specielt forklaret sig. e) 3die og 102det Vidner forklarede, at Præsten en Gang for to Aar siden pryglede en Tjenestepige, fordi hun modtog natlige Besøg af Gaardsgutten. f) Flere Vidner forklarede, at de hørte Præsten i Anledning af, at hans Dreng Arne, der er reist til Amerika, ikke havde sagt Gjødsel der,

hvor han vilde, raabe: "Kom med en Øxe, Halsen skal af paa Arne." Tiltalte benegtede dette. g) 76de og 79de Vidner, der begge havde tjent hos Tiltalte, forklarede sig om de dem tildeelte Prygl. Tiltalte bemærkede med Hensyn til den Første, at Pryglene var fortjente, og med Hensyn til den Anden, at han blot lagde sin Haand paa hans Bryst, for at give sine Ord Eftertryk. Ogsaa 104de Vidne forklarede sig om de ham som Tjener tildeelte Prygl, for hvilke Tiltalte paaberaabte sig Vidnets Dovenskab. h) 78de Vidne forklarede, at han saae Præsten i 1847 i den Grad revse og spænde sin Dreng, 176 Vidne, at denne maatte kaste op og gaae til Sengs, men at Drengen alligevel blev jaget ud paa Arbeide, samt at Præsten rev Skjorten itu paa Endre Lindilien. 176 Vidne forklarede sig overeensstemmende hermed, og tilføiede, at Præsten da var beskjenket. Tiltalte erkjendte i Erklæring af 10de August 1849 og i næste Session dette Factum, og anførte som Grund, at Vidnet om Natten laae hos Pigen, og at han derved forsømte Hestene om Morgen. 176de Vidne erkjendte i samme Session at have ligget hos Pigerne, men langtfra at have forsømt Hestene, i hvilket Henseende dog 3die V. var enigt med Tiltalte. 4) Kivagtighed, Vredagtighed, samt i det Hele utilbørlig Maade at opføre sig paa i sit private Liv. a) Flere Vidner skildrede Tiltalte som kivagtig og vredagtig i Almindelighed, saa at det var vanskeligt at faae Noget udrettet med ham. Nogle Vidner forklarede, at hans Vredagtighed især kom til Syne, naar der opdagedes Mangler i hans Regnskabsvæsen. Da var det at han især "bandte og skandeerte" Formandskabet og dets Medlemmer. b) 45de Vidne forklarede, at Præsten, efter at have jaget 29de Vidne ud, fordi han klagede over uretteligen at være bleven pantet, sagde: "Jeg er en stærk Karl, jeg skal prygle Mange om Gangen, ja jeg skal blive værre end Fanden selv. Frelseren brugte Svøber for at uddrive af Templet dem, som handlede der, men jeg skal bruge Stokke." (Matthæus 21, 12 og Jo-

hannes 2, 14 og 15). Tiltalte sagde, at han ikke erindrede denne Begivenhed, og ansaae den i alle Fald "hyperboliseret." Senere benegtede han Factum. Ogsaa 38te Vidne forklarede, at Præsten en Gang havde truet en heel Forsamling med at prygle dem ind med Stokke. Herom er Angjældende ikke examineret. c) Den 6te October 1841 holdtes Formandskabs- og Repræsentantskabsmøde, der administreredes af Viceordføreren, 61de Vidne, i Tiltaltes opgivne Sygdomsforfald. Da man skulde levere ham Protokollen tilbage efter endt Møde, fik man den igjen med de Ord fra Tiltalte, at han vilde have den tilbage "paa en officiel Vei." Da man herved kom i Forlegenhed, gik man efter hans Anmodning ind til ham i Kjøkkenet. Her tiltalede han blandt Andet Formændene saaledes: "I Øgleunger og fordærvede Galater" (Matth. 3, 7 samt 23, 33 og Brev til Gal. 3, 1), med mange flere Skjeldsord. Den rette Aarsag skal have været, at Tiltalte nys i Forveien var bleven forbigaaet ved Valget af Forligelsescommissær. Factum blev beviist ved flere Vidner. Tiltalte sagde imidlertid, at han ikke erindrede Begivenheden, og at den i alle Fald var "hyperboliseret." 61de Vidne forklarede, at Præsten ogsaa i 1847 paa en utilbørlig Maade tiltalede Formandskabet. d) Tiltalte var oprindelig Regnskabsfører baade for Fattigvæsenet og for Skolevæsenet. Men først gik Regnskabsførelsen for Fattigvæsenet over til 85de Vidne, Knud Bangsjordet eller, som han almindelig kaldes, Knud i Jore. I 1848 blev denne ogsaa valgt til Regnskabsfører ved Skolevæsenet. Ved at erfare dette blev Tiltalte heftig vred, og vilde ikke afstaae Regnskabet, hvorimod han tiltvang sig fremdeles at vedblive som Regnskabsfører ved Skolevæsenet. Tiltalte bemærkede hertil den 10de August 1849 og 9de Marts 1850, at Regnskabet ikke paa ordentlig Maade var ham affordret. e) 83de og 85de Vidner forklarede, at de flere Gange havde hørt Præsten i Vrede sige "at han var Præst og studeret Mand, og det havde Andet at betyde end Bondetøv." Tiltalte bemærkede hertil, at man havde gjort

en Elephant af en Myg, og at han benegtede det Specielle, skjønt der vist nok kunde findes Grundtræk til Maleriet. f) Tiltalte havde havt en Tvist med Communen angaaende Brød- og Viinholdet. 54de, 84de og 189de Vidner forklarede, at han i denne Anledning besøgte 54de Vidne i beskjenket Forfatning; forlangte Dram paa Dram; var forbitret og nærtig; slog i et Madbord, saa at det revnede; vilde slaaes, og ravede overende i en Seng. Han sees ikke specielt examineret om dette Factum. g) Efter at 85de Vidne var valgt til Fattigregnskabsfører eller Kassierer, henvendte han sig til Præsten i Anledning af, at denne indesad med en Deel Fattigafgifter af Skjøder. Præsten blev hastig vred, bandte og støiede, og sagde: "Man kommer med Sværd og Stænger, og vil gribe og forraade den uskyldige Præst paa en saa uretfærdig Maade, som Jesus blev greben og forraadt (Matth. 26, 47 ff). Dette blev forklaret af 84de og 85de Vidner samt 54de Vidne. 85de og 54de Vidner sagde derhos, at de ansaae det som et forsætligt Bedrageri af Præsten. Denne benegtede ikke Begivenheden specielt. Han erkjendte Feilen i Regnskabet, men kaldte Beskyldningen hyperbolisk. h) Tiltalte skal have brugt at sige om sig selv, at han baade var Gud og Kongen. Dette forklarede 12te og 27de Vidner. Tiltalte paastod, at han ikke har brugt dette Udtryk, men vel at han har sagt til Andre, at de ikke maatte troe, at der var baade Gud og Konge (jævnfør 2 Mosebog 7, 1, samt 4, 15 og 16). i) 73de Vidne forklarede, at Præsten sagrede, da Vidnet anholdt om Fattigunderstøttelse for sin Søster: "Du faaer see, at hun døer før St. Hansstid, ellers bliver det galt med Dig." Tiltalte benegtede at have udtrykt sig saaledes, og 149de Vidne, der havde talt med ham om den samme Fattige, forklarede, ikke at have faaet noget saadant Svar. k) 85de Vidne forklarede, hvad Tiltalte benegtede, at han havde sagt om sig selv, at han havde Guds Aand, og om Andre, at de havde Djævelens Aand (Apostl. Gjern. 2, 38, jfr. Matth. 3, 11, og Stenersens Lærebog

S. 150). l) 72de Vidne forklarede at være forurettet af Præsten ved dobbelt Inddrivelse af Rettighed, og at det fik til Svar deels en Deel Skjeldsord, saa som at det var en Dagtyv, og at det burde druknes med en Mollesteen, m. M., deels den Paastand af Præsten, "at han var Gud; at han havde Ret til at dømme, saliggjøre og forlade alle Synder." Endelig skal han have tilføiet: "Erkjend nu dine Synder, nu skal Hovedet af." (Matth. 16, 19 samt 18, 18 og Joh. 20, 23; 1 Corinth. 11, 28 og 29). Tiltalte benegtede at have brugt de af Vidnet opregnede Skjeldsord, men for Øvrigt indlod han sig ikke paa dette Factum. m) 91de Vidne forklarede, at Præsten en Gang i en Trætte sagde, at han ikke vilde give sig, om Gud selv stod over ham, hvorhos han tog Stokken fra Vidnet for at slaae. At Tiltalte bruger at bande, blev blandt Andet forklaret af 27de og 34te Vidner, og efter 101ste Vidne sagde Tiltalte om Christus, at han bandede, idet Tiltalte paaberaabte sig Matth. 23, 13 ("Vee Eder" o. s. v.). Herom sees Tiltalte ikke specielt at være bleven afhørt. n) 142de Vidne forklarede, at Præsten i Anledning af, at Vidnets Offerskjæppe ikke var godt renset, sagde: "Tør Du staae her med din lange Næse, dit Svinebæst! og snakke med en slig Præstemand, som jeg er." Vidnet tilføiede, at Præsten samme Gang sagde til en Anden: "Jeg tør slaae Dig over Kjæft og Næse, saa Blodet skal skvætte." Tiltalte fandtes herom ikke specielt afhørt. o) 142 og 175 Vidner forklarede, at Præsten en Gang sagde til Klokkeren, 75de Vidne: "Du ondskabsfulde Synder, Pharisæer og Jøde! I Morgen skal Du indgaae i Graven; i Dag rød, i Morgen død." Tiltalte benegtede, paa denne Maade at have tiltalt 75de Vidne. Han paastod blot at have sagt, at vor Levetid ikke er længere, end at vi bør forliges med vor Næste. p) 173de og 174de Vidner forklarede, at Præsten truede med at støde dem ned, efter at de, da det led paa Natten, var ophørte med Arbeidet. Herom fandtes han ikke afhørt. Flere Vidner erklærede sig forurettede af Præsten paa Arbeide og Andet,

hvilket han benegtede. r) 104de Vidne forklarede, at det, medens det tjente hos Præsten, for 191 Vidne betalte ham 1 Spdlr., og at han alligevel gjorde Paakrav derom, og sagde til Vidnet, at 191de Vidne har Raad til at betale to Gange. Tiltalte bemærkede hertil: "Sagen erindres ikke, derimod halter Provet, da der ikke er tilveiebragt Qvittering for, at Dalerne er betalt." Imidlertid benegtede 191de Vidne at være krævet anden Gang. s) 49de og 100de Vidner forklarede, at 49de Vidne Høsten 1849 skulde betale Præsten 3 Ort 20½ Skill., og fremleverede ved en Feiltagelse to i Stedet for een Dalerseddel, samt at det først var ved Fruens Forestillinger at han lod sig bevæge til at tilbagelevere den urigtigen modtagne Dalerseddel. 100de Vidne tilføiede, at Fruen sagde: "Fy! Vær Dig ikke saaledes ad." Tiltalte bemærkede hertil, at han ikke erindrede Begivenheden, og at han i alle Fald var fri for Brøde. t) 54de Vidne antydede, at Præsten havde misbrugt en Qvittering for 3 Spdlr., som var ham ilagte i Kost og Tæring, uagtet han ikke havde betalt. Tiltalte benegtede først Rigtigheden heraf, men sagde senere, at de var liqviderede med Korn. Mistanken blev imidlertid bestyrket ved 74de, 76de og 78de samt 155de Vidner. I Erklæring af 9de Marts 1851 tilstod han at have af og til været vred, samt gjennemheglet "Communeforøvrerne," men indlod sig ikke videre i Enkelthederne. Han paaberaabte sig ogsaa som Aarsag til sin Uvilje mod Formandskabet, at det havde bortfæstet en af Præstegaardens Pladse; men denne Paastand maatte efter de flere derom fremkomne Oplysninger ansees ubeføiet. I Erklæringen af 10de Aug. 1849 benegtede han at være kivagtig, eller at have behandlet sine Tjenere ubillig. I sine Embedsforhold sigtedes han for 1) Misligheder ved Inddrivelsen af Embedsindtægter. (L.2—12— 8 og L. af 14de Juni 1816). Lensmanden, 18de Vidne, samt 19de, 20de, 31te, 44de og 143de Vidner, der havde havt med Inddrivelsen at gjøre, forklarede, at man oftere stødte paa Qvitteringer; men de tiltroede ikke Præsten nogen svigagtig Hensigt. Blandt

mange andre Ydere, der havde Qvittering at fremvise, nævntes 48de, 49de, 60de og 148de Vidner. 2) Vrangvillighed og Uvillighed til at rette for sig, naar Feil i Regnskabet fra hans Side var begaaet. Tiltalte bemærkede i Erklæringen af 10de August 1849, at han ikke tager Vidnebeviis for saa godt som egen Qvittering, og at den, der ikke har taget Qvittering, maa finde sig i at betale Omkostninger, da Restancerne i Forveien oplæses fra Kirkebakken. Han vilde saaledes ikke erkjende, at Feilen især var hos ham selv, som ikke afskrev i sine Bøger, hvad han modtog. 46de og 141de Vidner forklarede derhos at have hørt ham sige til en fattig Mand, at hans Regel var fast, naar man ikke havde Qvittering, hvilket efter Sammenhænget maatte forstaaes saaledes, at man skulde betale Beløbet paa Nyt med Omkostninger. For Øvrigt sagde han, at han altid havde vaamindet Vedkommende om at tage Qvittering i Qvitteringsbog. Flere Vidner sagde sig at være paaført Udgifter enten ved dobbelt Betaling, eller i alle Fald ved Inddrivelsesomkostninger, uagtet de havde Qvittering, og dette bekræftedes tildeels ved andre Vidner. Et Vidne forklarede, at det efter Forhøret havde faaet det urigtigen Inddrevne erstattet; et andet Vidne, at Præsten senere erkjendte Feilen, og sagde: "Du vredes vel ikke paa mig derfor? Du under mig Alt vel?" men han tilbød ingen Tilbagebetaling. Et tredie Vidne tillagde, at det fik Prygl af Præsten, fordi det paatalte Feilen. Tiltalte sagde, at dette Vidne var beskjenket, hvilket Vidnet benegtede. Derpaa benegtede Tiltalte at have slaaet Vidnet. Andre Vidner vilde han ikke erindre at have paatalt Feilene. For Øvrigt maa her bemærkes 71de Vidne, der forklarede, at det en Gang havde Incassation af Restancer for Præsten, med Ordre til at udstryge dem, der ikke betalte. 3) Anden Utilbørlighed med Hensyn til hans Indtægter. a) 29de Vidne forklarede, at det en Gang var forligt med Præsten om at betale sin Husmandspligt ved at sye en Skindfeld, men medens det ventede paa Skindene, blev det ud-

pantet, og maatte betale baade de 24 Skill. og Omkostninger. 45de Vidne var heri enigt. Tiltalte benegtede at have truffet denne Overeenskomst. b) 37te Vidne forklarede, at det pligtede i Skyds og Natteholds (L. 2—12—10) 1⅞ mk Smør, men at Præsten fordrede 2 mk. c) Tiltalte fordrede faste og tilfældige Ydelser endog af dem, der nød Fattigforsørgelse, og havde tildeels pantet hos dem, saa at Fattigvæsenet maatte betale. Herom forklarede flere Vidner sig. d) 72de Vidne havde en Gang bragt to Offerskjæpper for to Mænd i een Sæk, ombunden paa Midten mellem dem begge, dog ikke saa tæt, at der jo var løbet Korn igjennem, saa at der i den nederste Deel var formeget og i den øverste forlidet; men alligevel maatte han erstatte, hvad der i denne manglede. e) 93de og 106te Vidner forklarede, at Præsten tillyste at ville modtage sine Rettigheder Tirsdag og Fredag; at syv Mand derpaa kom om Tirsdagen; men at de blev afviste, idet Præsten var vred og skjændte. f) 47de Vidne hørte en Gang at Præsten vringlede under Opgjørelsen med en Mand, deels ved at negte Godtgjørelse for, hvad tidligere var for meget betalt, deels ved at regne dobbelt og paa flere Maader feil, saa at Manden tilsidst selv med Blyant paa Papir opgjorde Regningen for Præsten, og betalte ham Pengene med 8 Skill.s Overskud, som han sagde Præsten kunde beholde. Men da denne havde sagt Nei, og Manden vilde tage de 8 Skill. tilbage, greb Præsten dem dog, og lagde dem med de øvrige Penge i sin Kasse. Tiltalte benegtede ikke Factum, men paaberaabte sig Misforstaaelse. g) 153de Vidne forklarede at være forurettet af Præsten i sine Udredsler, hvilket denne paa Stedet i samme Session erkjendte, og lovede, at det skulde blive rettet. h) 9de Vidne forklarede, at det en Gang bragte baade Offerskjæppen og Klokkertolden i een Sæk; men Præsten tog til Indtægt ikke alene Offerskjæppen, men ogsaa Klokkertolden, idet han hældte det Hele ud over Skjæppen og paa Gulvet. 4) Utilbørligt Forhold med Hensyn til hans usikre Indtægter, Egennytte i hans Embedsfø-

relse, samt uloulig Sportulering. a) Tiltalte havde fordret dobbelte Indgangspenge (L. 12—8—9 og Mosebog 12, 8 og 4) af Koner, der havde født Tvillinger, og Indgangspenge for Koner, der var døde i Barselseng, uden at have kunnet komme til Indgang. To Vidner forklarede, at efter at deres respective Koner, det førstes i 1848 og det sidstes i 1845, var døde i Barselseng, fordrede Præsten og fik udbetalt 36 Skill. af hvert for Konernes Indgang. I lige Maade forklarede tre andre Vidner, at de, efter at deres Koner var nedkomne med Tvillinger, det førstes i 1845, det andets i 1839, og det sidstes i 1844, maatte de betale dobbelte Indgangspenge 3 Ort, hvorpaa dog sidstnævnte Vidne skyldte 12 Skill. Tiltalte bemærkede, at Benævnelsen Indgang eller "Indergang" brugtes ikke af Almuen, men derimod Barnedaab, og at de 36 Skill. var Betaling for Barnedaaben; men ligesom Rigtigheden heraf bestredes af de anførte Vidner, saaledes blev det ved 75de Vidne, Klokkeren, oplyst, at den almindelige Skik i Præstegjældet er, at der ingen anden Betaling erlægges for Daab, end Faddernes Offer, og at de 36 Skill. ere Betaling for Konernes Indgang. b) At Tiltalte søgte deels ved at lægge Hindringer i Veien, deels ved at overtræde Lovgivningens Forskrifter, at tilvende sig Brudevielser, som han kunde befrygte at blive udførte andetsteds (L. 2—8—5). 60de Vidne forklarede, at det for 12 Aar siden maatte hente sin Brud fra Norderhov til Aurdal for at vies, hvorved Præsten tjente 3 Spdlr., fordi han ikke vilde skrive en ordentlig Attest, hvormed Vidnet kunde hjælpe sig i Norderhov. Tiltalte bemærkede herved, at han skrev Attesten saaledes, som Vidnet forlangte den; men Tiltalte maatte dog selv bedst vide, hvorledes Attesten lovmedholdig skulde være indrettet. 87de Vidne forklarede, at det i 1837 skulde gifte sig paa Ringerige, og tog Attest af Tiltalte; men da det ved at see paa Attesten meente, at den havde Mangler, og derpaa gjorde Tiltalte opmærksom, blev denne herover saare opbragt, bandte og slog Vidnet to Gange under Hagen. Det

viste sig imidlertid, at Attesten var uantagelig, da Vidnet kom med den til Ringerige. Da den sendtes Tiltalte tilbage for at berigtiges, skal hans Harme være gaaet ud over vedkommende Præst paa Ringerige. 205te og 206te Vidner forklarede, hvad Tiltalte erkjendte, at han havde viet disse Egtefolk uden behørig Attest for Bruden, der var fra et fremmed Sogn, om hendes Confirmation m. M. (L. 2—8—3. Frd. af 3die April 1810, Frd. af 13de Januar 1736 og 25de Mai 1759). c) 87de og 99de Vidner forklarede at Tiltalte, da han en Gang holdt Licitation over Lægdslemmer, afspærrede Andre fra at byde, naar han selv tog Tilslaget. d) 47de og 177de Vidner forklarede sig, hver om sit Factum, paa en Maade, der viste, at Tiltalte mod Godtgjørelse var villig til at slippe umodne Børn frem til Confirmation. Det sidste Factum benegtede Tiltalte, og det første vilde han give en anden Betydning. e) 68de og 6te Vidner forklarede eenstemmig, at forsnævnte Vidne betalte Præsten 1½ Spdlr. for en Vielse, men at han tog Pengepungen fra Vidnet, og endvidere optalte og tog til Indtægt 60 Skill., uagtet Vidnet svarede: "Jeg har ikke Raad at betale saa Meget." Tiltalte sees ikke at være examineret om dette Factum. f) 135te Vidne forklarede at have betalt Præsten 3 Spdlr. for Udflytningsattest for en Pige, der skulde gifte sig i Hallingdalen; men Præsten qvitterede blot 8 Ort 6 Skill., skjønt Vidnet paa dette Sidste ikke var ganske sikkert. Tiltalte sagde sig ikke at erindre denne Begivenhed. g) 96de Vidne, der er Skoleholder, forklarede, at det havde i aarlig Løn 12 Spdlr.; at det fik Afsked om Høsten; og at det alene fik udbetalt 7 Spdlr. i Stedet for 12 Spdlr., da dets Løn regnedes fra Høst til Høst, og at det troede, at Præsten selv havde taget til Indtægt de 5 Spdlr. Senere tilbagekaldte Vidnet denne Mistanke; men i en paafølgende Skrivelse til Retten indhærerede det sin forrige Formening. Ogsaa 69de Vidne, bestyrket ved 200de Vidne, forklarede, at Præsten en Gang havde forurettet det som Skoleholder for et halvt Aars Løn eller 6 Spdlr. Tiltalte

sagde, at Skoleholderne have faaet udbetalt den Løn, som Communen har bevilget, og i Øvrigt blev ikke videre Undersøgelse anstillet i disse Poster. h) 85de Vidne omtalte en mærkelig Vrangvillighed af Præsten med Hensyn til Daaben af en fattig Mands Barn. Tiltalte erklærede denne Forklaring urigtig og ondskabsfuld. i) 33te Vidne forklarede, at det en Gang havde betalt en Udflytningsattest med 24 Skill., uagtet Præsten blot tilkom og qvitterede for 16 Skill., idet han ytrede, at man ikke pleiede at prutte med ham om 24 Skill. Tiltalte sagde, at han Intet erindrede heraf. k) 26de Vidne forklarede at have betalt Præsten 2 Ort for en Attest som Bilag til en Pensionsansøgning, men Præsten vilde ikke paaskrive nogen Betaling. (L. af 27de Juli 1830, 3, 3 og 4). Dette blev bekræftet af 150de og 151de Vidner. Sidstnævnte Vidne tilføiede, at Præsten sagde, at der paa Attesten skulde staae gratis, men at Attesten var godt skreven, og at den derfor kom til at blive dyr, eller "fælt dyr." Tiltalte erkjendte, at Attesten udstedtes i den af 26de Vidne anførte Hensigt, og at han tog Betaling for den, skjønt han ikke erindrede, hvor Meget. Senere sagde han, at han ikke erindrede det specielt af 151de Vidne omforklarede Samtale.

(Fortsættes).

☞ Subskription paa denne Tidende kan tegnes fra 1ste Juli, og gjælder for een Halvaargang eller 26 Nr., som forskudsviis betales med 1 Spd. 60 Skill.; for Udenbyes kommer 30 Skill. til i Postporto. De, som ei skriftlig opsige ved det 20de Nr.s Modtagelse, forpligtes til at vedblive som Abonnenter det følgende Halvaar. Subskription kan tegnes paa alle Rigets Postcontorer og her i Byen hos

J. Chr. Abelsted.

Christiania 1854.
Trykt og forlagt af J. Chr. Abelsted.

Nittende Aargang | 16de Januar
№ 3. | 1854.

Norsk Retstidende,

et Ugeskrift for praktisk Lovkyndighed.

Sager, paakjendte i Høiesterets 2den Session 1853.

Den 26de November.

L.Nr. 208. Advocat Kraft, Actor, mod Sognepræst Ole Østvold.

(Fortsættelse fra Nr. 2).

5) Uefterrettelighed og Magelighed. a) Tiltalte lod Ungdommmen gaae 4 Miil fra Hedalens Annex til Præstegaarden, til Underviisning, i Stedet for at læse med dem i Hedalen, uagtet dette skal have været Tilfældet i hans Formands Tid. Herover have flere Vidner forklaret og besværet sig. Tiltalte benegtede den paaberaabte Skik og Brug i hans Formands Tid, men denne Skik blev omforklaret af flere af de anførte Vidner. b) Flere Vidner forklarede at de, naar Angjældende har været ved Hedalens Annex, een eller flere Gange forgjæves have anmodet eller erfaret at Andre have anmodet ham om at meddele Alterens Sacrament til gamle og svage Mennesker. (L. 2—7—3 og 5 o. s. v.) De af de anførte Vidner omforklarede Uefterretteligheder sees dog ikke at hove havt til Følge, at Vedkommende ere døde uberedte. Et saadant Tilfælde omforklaredes vel af 41de Vidne, men Tiltalte sagde, at han ikke erindrede det. I Øvrigt benegtede han ikke egentlig de anførte Facta, men

paastod, at han ingen Forsømmelse havde begaaet, idet han, naar han var i Hedalen, var overlæsset af andre Forretninger; at han var berettiget til, i Anledning af saadanne Sognebud, at modtage Begjæring og blive afhentet i sit Hjem (L. 2—7—4); men at han alligevel havde opfyldt saa mange saadanne Begjæringer, medens han i anden Anledning havde været i Hedalen, som han har kunnet overkomme. 133te Vidne forklarede i Øvrigt, at Præsten, naar han er i Hedalen, er overlæsset af Forretninger, og meente, at Skylden for Misforholdet lige saa vel var hos Almuen som hos Præsten. c) 153de Vidne, der maa være af Hovedsognet, forklarede, at det tre Gange var hos Præsten, for at denne kunde meddele Sacramentet til dets Kone, der laae for Døden; at det første Gang fik til Svar, at Præsten var fuld, anden Gang at han sov, samt tredie Gang at han skulde komme længere paa Dagen, hvilket ogsaa skeede. Tiltalte sagde herom, at han ikke kjendte til nogen Beruselse. d) Sidstanførte Vidne besværede sig ogsaa i samme Session over, at Præsten en Gang forgjæves havde været anmodet om at bede for Vidnets syge Søn, hvorom Tiltalte i samme Session ytrede blandt Andet, at Vidnet skulde have henvendt sig til Klokkeren. 6) Forsømmelse i Afholdelse af tillyst Gudstjeneste. Tiltalte erkjendte at have forsømt Gudstjenesten ved Bruflat Annex to Gange, nemlig: a) En Gang, da han maatte vende om, fordi Sneen gik op i Slæden, uden at Sneploven var gaaet. Men at denne Sne ikke kunde være til Hinder for hans Fremkomst, og at han desuden underveis blev tilbuden Bistand af 84de Vidne, hvilken han i Vrede afslog, blev forklaret af 40de, 83de, 84de, 90de, 99de og 148de Vidner, samt 113de Deponent. b) En Gang, da han om Natten havde været optagen saaledes at Nattesløbere, at han maatte staae op, og paadrog sig en Forkjølelse, der forhindrede hans Afreise. Rigtigheden heraf blev stadfæstet af 12te Vidne. 7) At han havde været beruset under Embedsforretninger. a) 61de, 69de, 96de, 102det,

178de, 179de, 180de, 183de og 208de Vidner forklarede, at Præsten 3die Pintsdag 1838 mødte frem i Bruflat Annex Kirke til Katechisation, var paa Vei til at falde overende, examinerede ikkun 4 Børn, blev vred paa Skoleholderen og Medhjælperen, og slog Snusdaasen i Bordet, saa den faldt paa Gulvet, og gik igjen sin Vei. 96de Vidne tillagde, at denne Tildragelse vakte Forargelse, og at Præsten for Vidnet havde erkjendt, at han var fuld. Tiltalte benegtede at have afgivet denne Erkjendelse, ligesom han og benegtede de afgivne Forklaringer i Øvrigt. Flere Vidner sagde, at de ikke mærkede, at Præsten var beskjenket, og 124de Vidne, hos hvem Tiltalte da havde overnattet, forklarede, at det ikke mærkede, at han var noget særdeles beruset. (Hvad Begreb nogle Vidner der paa Stedet gjøre sig om Beruselse, vil sees af næste Post). b) 110de Vidne forklarede, at Præsten i 1844 mødte saa beskjenket, at han, hvad ellers aldrig skeede, maatte kjøres frem paa Communestuen, i Hovedsognet for at læse med Confirmanderne, samt at han paa Stedet erkjendte at være beskjenket, og at han Aftenen i Forveien var bleven skjenket fuld hos 54de Vidne, idet han tilføiede: "Jeg troer at jeg har saa gode Børn for mig, at de ville tilgive det." 138te Vidne tillagde, at Præsten sagde: "Jeg har været hos Christen Jukam (54de Vidne) og talt fule Ord med ham." (Formodentlig samme Gang, da Viin- og Brødsagen forhandledes mellem dem). 159de Vidne tilføiede, at Præsten sagde, idet han traadte ind: "Bliv ikke rædde Børn! Præsten er ikke, som han skal i Dag." Vidnet skjønnede dog ikke rigtig, at Præsten var egentlig beruset. 120de, 136te, og 144de Vidner, der confirmeredes i 1845, sagde ligeledes, at de aldrig saae Præsten beskjenket, medens han læste med Ungdommen. c) Endelig forklarede 92de Vidne, at det ved Smaaungdomsmøder i Bangs Hovedkirke havde seet Præsten lidt beskjenket, dog ikke saaledes, at han bragtes ud af Fatning. 8) Utilbørligt Forhold i Tiltaltes offentlige Foredrag. I saa Henseende klagedes over: a) At Tiltaltes Prædikener var for lange, og

*

at han ikke holdt sig til Texten m. M. Dette forklarede 9de, 36te, 46de og 47de Vidner. b) At Tiltalte ikke foredrager Guds Ord rigtig. 83de Vidne forklarede, at Præsten ved en Katechisation sagde, at Budet: "I dit Ansigts Sved" o. s. v. var givet før Syndefaldet (1 Mosebog 3, 19). Tiltalte sees ikke herom specielt examineret. 83de, 87de og 96de Vidner forklarede, at Præsten Sommeren 1849 sagde i en Prædiken: "Leve I efter Loven (Kjødet), da skulle I døe; men dræbe i Lovens Gjerninger formedelst Aanden, da skulle I leve." (Rom. 8, 13). 83de Vidne tillagde, at Præsten en Gang i en Prædiken omtalte Johannes den Døber som en vankundig slet Person (Matth. 11, 11), og sagde om sig selv, i Anledning af Johannes den Døbers Spørgsmaal til Christus, om denne var den, der skulde komme (Matth. 11, 2 og 3), at det var ham, (Præsten), der skulde komme, idet han flere Gange kaldte dem af Tilhørerne, til hvem han siklede Johannes. Tiltalte sees ikke herom specielt examineret, men han bestred derimod i Erklæringerne af 9de og 12te Marts 1850 over Hoved Vidnernes Competents til at bedømme hans Prædikener. 92de Vidne forklarede, at Præsten en Gang sagde, da han overhørte Ungdommen, at Alt ikke skulde gaae saa strengt til, som der stod, men at det var sat saa knebent. Tiltalte sagde herom, at han ikke kunde erindre det. 134te Vidne forklarede, at Præsten en Gang sagde i en Prædiken, at Gud er egennyttig. Tiltalte bemærkede herom, at han ikke erindrede det. 154de Vidne forklarede ligeledes, at han havde hørt i en Prædiken Præsten sige, at Gud og Christus var egennyttige. Tiltalte sagde ligeledes om denne Forklaring, at han ikke erindrede det. 87de og 175de Vidner anførte blandt andre mærkelige Udtryk i Tiltaltes Prædikener og Katechisationer, at "Christus er fattig paa Synd." 83de, 85de, 87de og 99de Vidner forklarede, at Præsten (i sine offentlige Foredrag) med Strenghed revser Storthingets og Regjeringens Foranstaltninger. Tiltalte sagde herom, at han ikke erindrede det, og at han

i alle Fald havde talt med Respect om Statsmyndighederne. 153de Vidne anførte blandt andre mærkelige Ting i Tiltaltes Prædikener, at han havde sagt, at nye Love due ikke; thi "leve I efter Loven, da skulle I døe" (jfr. 2 Corinth. 3—6). Tiltalte benegtede at have udtrykt sig saaledes, som af dette Vidne forklaret, hvorimod han erindrede at have i en Samtale sagt, at han ikke brød sig om Fattiglovens Bestemmelser, og 154 Vidne havde hørt ham sige: "Jeg giver Loven en god Dag, naar vi blot forsørge vore Fattige. Loven er sat for os, som det yderste Gjærde, siger Paulus." c) Tiltaltes Bedømmelse af Menighedens Moralitet. Hans offentlige Foredrag sagdes at afhænge af Størrelsen af det Offer, han erholdt. (54de, 83de, 84de og 92de Vidner). Vidnerne fortalte, at naar han havde faaet et overflødigt Offer, var de alle Guds Børn. Tiltalte benegtede Rigtigheden af denne Slutning; men 47de Vidne forklarede, at det i en privat Samtale paa Præstekammeret i Hedalen 1847 hørte Præsten ordlydende gjentage, hvad han nylig havde sagt fra Prædikestolen til Menigheden (at den var i en blomstrende Fremgang i Christendom og Dyd) og tilføie: "Thi jeg seer det jo vel jeg; thi i Førstningen af min Embedstid her, da var der saadant Krangleri og Prut, naar de kom at betale mig mine Indtægter, men nu, nu komme de saa peent og betale mig dem." d) At Tiltalte brugte at holde Skjendeprækener, samt at blande privat Had med Guds Ord og at stikle til enkelte Personer i en vredagtig og truende Tone, især efter at der havde været Conflicter i Regnskabsopgjør, eller efter at han ved Forligelsescommissærvalg var forbigaaet. Dette blev i Almindelighed forklaret af 54de, 75de, 83de, 84de, 85de, 87de, 99de og 175de Vidner. Ved denne Post især maa bemærkes, at 47de, 83de, 84de, 85de og 87de Vidner efter 40de Vidnes Opgave ere Haugianere, hvorhos ogsaa 153de Vidne erklærede sig for at være Haugianer. 186de Vidne sagde, at Præsten i sine Prædikener undertiden har ytret sig med Misnøie mod Haugianerne eller

Læserne, blandt hvilke 47de og 153de Vidner opgaves at have talt i gudelige Forsamlinger. 153de Vidne forklarede, at Præsten i sine Prædikener sikkert tre Gange havde ytret sig mod Haugianerne, som han havde kaldet Fanatikere, Sværmere og Farisæere. Tiltalte sagde, at han heraf Intet kunde erindre, og benegtede at have brugt Ordene Sværmere og Fanatikere. 46de og 141de Vidner forklarede sig specielt om en Prædiken i Hedalen, som Præsten holdt i Vrede, foranlediget ved en Samtale Dagen i Forveien om en Dyne i Præstekammeret. 46de og 47de Vidner forklarede, at Tiltalte en Gang fra Chorsøren – efter at der i Forveien havde været en Disput med Formandskabet om hans Indtægter, og efter at han havde prædiket i Vrede mod dem, der modsatte sig ham, og kaldt den levende Gud til Doms over sig, om han vilde have en eneste Skilling fra Rogen med Uret. 47de Vidne tillagde, at det især var til Vidnet, at Præsten stiklede; at Anledningen havde været, at Vidnet og Landhandler Corneliussen havde henvendt sig til ham om en Forandring i Skyds- og Natteholdet, under hvilket Præsten hoppede i Vrede paa Gulvet og viste dem Døren, samt at han i en senere Prædiken sagde, at det Menneske, til hvem han sigtede, skulede med Øinene – idet Vidnet tillagde, at det er født noget vindøiet. Ogsaa 39te Vidne forklarede, at det har hørt Præsten stikle til 47de Vidne, hvilket dog Tiltalte benegtede. 85de Vidne forklarede, at Præsten fra Prædikestolen en Gang efterabede Vidnets Fagter, saa at det følte sig latterliggjort. Dette blev ogsaa forklaret af 101ste Vidne. Tiltalte benegtede imidlertid at have efterabet 85de Vidne. 85de Vidne, Knud Bangsjordet eller Knud Jore forklarede, at Præsten ved en Katechisation paa Communestuen sagde: "Hvad Mand var Ananias?" (Ap. Gjern. 5 Cap.). Da Ingen svarede, sagde Tiltalte: "Han var en Regnskabsforer som Knud Jore, der har stjaalet af Kassen." Vidnet forklarede videre, at det i denne Anledning indkaldte Præsten til Commissionen, og at de blev saaledes forligte, at han skulde betale Halvdelen

af Omkostningerne, men at han senere fragik at have paataget sig at betale sin Andeel. Tiltalte erkjendte for en Deel dette, dog i modificerede Udtryk og saaledes: "Om Knud Jore, der er Regnskabsfører for Fattigkassen, holdt Noget tilbage." Han benegtede derhos at have paataget sig at betale nogen Deel af Omkostningerne; men at han virkelig havde paataget sig dette, blev ogsaa forklaret af 84de Vidne. I Erklæringerne af 9de og 12te Marts 1850 benegtede Tiltalte i Almindelighed at have holdt Skjændeprækener, eller at have stiklet til Enkelte. Endelig kan under dette Numer mærkes: 209de Vidne forklarede, at Præsten under Altergangen pleiede at spilde Viin paa Vidnets Bryst, fordi de var uenige om Vidnets Løn som Skoleholder. Tiltalte modsagde denne Forklaring. 9) Misligt Forhold med Hensyn til et Skoleregnskab for Aaret 1846. Dette Regnskab blev aflagt 29de Juni 1847 med en Kassebeholdning af omtrent 13 Spdlr. Under 17de Juli gjorde Revisorerne nogle uvæsentlige Antegnelser ved dette Regnskab, hvilke Tiltalte besvarede samme Dag. Den 18de September 1847 blev dette Regnskab henlagt i Formandskabet til Decision, men bestemtes at skulle tilbagesendes Tiltalte paa Grund, blandt Andet, af følgende Feil: a) Ved Opsummering paa Indtægtssiden var en Feil i Communens Disfaveur af 40 Spdlr. b) Ved Addering paa Udgiftssiden var forlidet beregnet 4 Ort 4 Skill. I sin Besvarelse af 23de Septbr. 1847 anførte Tiltalte blandt Andet, at Feilen var rettet i Opsummeringen, men at de 4 Ort og 4 Skilling ikke fandtes. Landhandler Corneliussen paategnede derpaa Regnskabet under 13de October 1847, at Tiltalte før Besvarelsen af 23de Septbr. havde rettet 12 Skill. til 112 Skill. Tiltalte vedgik, at det nok var muligt, at han har rettet de 12 Skill. paa den anførte Maade – men herved havde han gjort Decisionsbemærkningen til Usandhed. Formandskabet havde i Forveien taget Gjenpart af Regnskabet. (Herom 46de 47de, 83de, 84de, 85de, 87de og 99de Vidner). 83de Vidne meente, at Feilen i Regnskabet var forsætlig, hvorom

Tiltalte ytrede, at det angaaende Regnskabet Udsagte var i høi Grad "udtværet." Tidligere havde Tiltalte allerede paastaaet, at Forskjellen af de 40 Spdlr. var Feilregning, og medens 83de Vidne, som anført, ansaae Feilen forsætlig, antog 46de Vidne det Modsatte; og at det blot var Feilregning, maatte antages ved at hensee til Tiltaltes nærmere Forklaring, hvorefter Feilen blot kunde ansees formel, da Alt var i Kassen, som skulde være der, ei at tale om, at den maatte ansees let opdagelig ved Eftertælling under Revisionen. — Hvad angaaer Maaden, hvorpaa Undersøgelsen blev ledet, maa her bemærkes, at Tiltalte var tilstede i det første Forhørsmøde; den 20de November 1849, men at der samme Dag indløb en Skrivelse til Provsteretten fra fem af Hovedmændene for Klagen (alle eller i det Mindste fire af dem Haugianere), hvori det heb: "Efter at flere Vidner ere udkomne, som ere examinerede i Retten, har flere af dem ytret Utilfredshed for den anklagede Herr Pastor Østvold er i Retten overværende og protesterer mod deres Udsagn, saa at de deels forvildes og deels betages af Frygt for ham, til Hinder for tydelig at kunne erindre og forklare den rene Sandhed, hvilket Undertegnede tillade sig at tilkjendegive for den ærede Ret." Hvor vidt eller hvorledes han i Retten havde givet Anledning til dette Klagemaal, fandtes ikke oplyst, hvorimod det saaes, at han næste Dag, da et Snees Deponenter blev afhørte, ikke var tilstede, som Følge af, at Retten fandt det raadeligst indtil videre at udelukke ham fra Forhøret. Den 14de Januar 1850, Dagen før næste Forhørsmøde, afgav Anklagede følgende Skrivelse til Provsteretten: "Da jeg af den ærede Forhørsret er bleven tilsagt men senere afviist fra at være tilstede under Forhøret, og saaledes berøvet Adgang til paa Stedet Ansigt mod Ansigt at omtale, oplyse og gjendrive det Keitede, Skjæve og Usandfærdige i mine Anklageres sigtende Beskyldninger, tillader jeg mig herved at tilstille den ærede Ret en Deel Bemærkninger til behagelig Jagttagelse under den intenderede Fortsættelse af Forhøret over mig den 15de Januar d. A.: 1) Jeg protesterer i kraftigste Maade mod,

at mine Anklagere tillades at være tilstede under Deponenternes Afhørelse, og fordrer jeg Rettens Eragtning for, at Saadant ei tilstedes; thi Klageskrivelsen indeholder de Puncter, hvorom Retten skal examinere, og synes det mig urigtigt og uforsvarligt, at Klagerne ogsaa inden Retten skulle kunne bringe usandfærdige Facta til at dukke op i Deponenternes Hukommelse. 2) Jeg protesterer i Følge Lovens 1—13—17 og Placaten af 16de September 1778 mod at min Kone afhøres under Forhøret. Dernæst anmodes Retten om at lade Deponenterne afspørge: 1) Om de ere i Slægtskabs- eller Afhængighedsforhold? 2) Om de enten directe af Klagerne selv eller gjennem disses Haandlangere ere opfordrede eller paa nogen Maade paavirkede til at udsøge, hvad Ondt de kunne hitte paa om deres Præst? 3) Om de vide, at Klagerne eller disses Haandlangere og Medhjælpere henhøre til den saa kaldte haugianske Sect? 4) Om de selv henhøre til denne Sect? 5) Om de vide, at Præsten som en alvorlig Revser af Natteløberiet og andre gængse Laster i Bygden, samt ved at ytre sig mod Haugianerne har stødt Mange for Hovedet, og især paadraget sig Uvilje hos den nævnte Sects Tilhængere?" Da Forhøret den 15de Januar 1850 fortsattes, blev tilført: "Capellan Alsing tog Sæde i Stedet for Sognepræst Heyerdahl." (De øvrige Medlemmer af Provsteretten var Provst Borchgrewinck, Sognepræst Harbitz og Sorenskriver Søgaard, der lod møde ved edsvoren Fuldmægtig, Candidat Søgaard). "Retten i Anledning af den sidstanførte Skrivelse bemærkede, at den ikke finder sig foranlediget til at fravige sin under Forhøret forhen brugte Fremgangsmaade ved Deponenternes Afhør, hvoraf følger, at den, naar den Saadant finder fornødent, henvender sig til Klagerne med Spørgsmaal angaaende de Facta, hvorom hver Deponent har at prøve. Præsten Alsing bemærkede, at han troede det rettest, at enten saa vel Klagerne som Anklagede var tilstede under Examinationen, eller ogsaa ingen af dem." Første Post i Protesten blev saaledes forkastet, hvorimod dens anden Post, som allerede bemærket,

blev tagen til Følge. Næste Dag, den 16de Januar, fortsattes Forhøret paa samme Maade. Under de tre sidste Forhørsmøder, og især under de to sidste, fremlagde en heel Deel Deponenter saa kaldte Vidnesedler, der indeholdt mere og mindre vidtløftige Fortællinger – alle forfattede i almindeligt godt Skriftsprog – hvortil de henholdt sig, Nogle med visse Rettelser under sine mundtlige Forklaringer, og Enkelte, paa Tilspørgsel, med den Erklæring, at de selv havde forfattet sine Sedler. Den 12te Marts 1850, da Forhøret atter fortsattes, mødte Anklagede, og fremlagde den før berørte Erklæring af 9de Marts, indeholdende Bemærkninger over Depositionerne, som deri omtales under deres Numere, og altsaa beskrevne maa have været ham meddeelte til dette Brug. Denne Erklæring indlededes med følgende, ham selv ikke mindre end Almuen charakteriserende Bemærkninger: "Den valdreske Charakteer og Væsen er bekjendt nok; men intet Steds fremtræder den med den Markeerthed, som hos Beboerne af søndre Aurdal, thi foruden disses store Raahed og Uvidenhed, ere de plagede med grændseløs Mistroiskhed, hævngjerrig Fuulhed, Ondskab og Løgnagtighed, ligesom der findes hos dem et stort og overmaade fordærveligt Hang til Sectereri, Sværmeri, Fanatisme og al Slags Overtro. Hertil kommer, at mangfoldige andre Laster deels have været gængse, ja deels endnu, trods baade mine Formænds og mine egne ivrige og stærkt anstrengende Bestræbelser i enhver Retning, ere gængse i Bygden, saa som Natteløberi, Ørkesløshed, Ladhed, Lediggang, Utroskab, Dovenskab, Slethed og Dagtyveri under alt Slags Arbeide og Tjeneste, og overalt en uhyre høi Grad af alsidig Selvinteresse, Tilsigluren og Tilsigdragen ved utallige knebfulde Forsøg. Mod en saadan Almue, mod en saadan Masse af Raahed og Slethed i enhver saa at sige optænkelig Retning, staaer Præsten her ganske alene og blottet; thi foruden ham findes der ikke en eneste saa kaldet conditioneret eller studeret eller mere oplyst Mand. Før Aurdals Kald i 1805 blev deelt, boede ikke en Gang Præsten i Bygden, og Øvrigheden, Foged

og Sorenskriver, saaes her aldrig uden Høst og Vaar een til to Gange om Gangen; der gives saaledes ikke en Eneste i hele Bygden, der kan understøtte Præsten i hans velmeente Bestræbelser til Frembringelse af gode Frugter; ikke Een, foruden ham, der kan oplyse Almuen om dens Feil; ikke Een, der kan opmuntre dem til at anvende skjønsom Bedømmelse paa Præstens Bestræbelser, for at fatte en ret Tillid og Fortrolighed til ham; ikke Een, der kan overbevise dem om, at deres Selvklogskab og selvindbildske Forstaaen sig paa Alt er feilagtig, og om at Præsten baade veed det Rette, siger og vil det Rette i alle deres Anliggender. Ved min Ankomst her til Kaldet i Vaaren 1837, stod Skole- og Fattigvæsenet paa en temmelig lav Fod, især Skolevæsenet; thi intet Barn eller fuldvoxent Menneske kjendte en eneste Staveregel, hvilke Staveregler jeg da og strax opskrev og lod trykke for egen Regning paa 10 Spdlr. Dog hermed være Intet sagt eller kastet nogen som helst Skygge paa mine velærværdige og ærede Formænd; thi jeg føler fuldt vel selv, ved mine Anstrengelser og Bestræbelser i denne Retning – som jeg rigtignok nu troer i Følge den Kraft, som er mig given, have ledet til et godt Resultat – hvilke uhyre Vanskeligheder de have maattet søge at bekæmpe, og undres ikke paa, at Taalmodigheden har svigtet dem, og at deres Ophold her i Kaldet ikke har været af den Længde, som mit. Men hvad mine Formænd ei have havt at kæmpe med, og som sandsynligviis vilde bragt dem under samme ondskabsfulde Forfølgelse og Sigtelse, der nu er bleven mig til Betaling for mine Møier, og som har skaffet mig de ubehageligste, ærgerligste og bitreste Timer i mit Liv, det er den velsignede foran paapegede Formandskabslov og senere communale Institutioner, der baade stifte Nytte og Gavn, hvor Almuen er nogenlunde oplyst og ikke altfor selvklog, men som given i Hænderne paa en indbildt og ondskabsfuld og selvraadig Almue begrunder det frygteligste Bondeoligarchi, der kun svækker, hindrer og tilintetgjør Embedsmænds Bestræbelser for det Rette og Gavnlige, gjør Alt efter egen indbildte

Kløgt, vil have Fingrene med, ikke alene i alle private men og offentlige Anliggender, vender op og med paa Alt, og uden hverken at forstaae eller kunne gjøre Noget, dog spotter og forarges over al Belærelse og Tilretteviisning. Til Trods for alle disse ovenfor relevered Vanskeligheder og viderværdige Omstændigheder troer jeg dog med min kraftige og conseqvente Opførsel, ved at anvende Mildhed og Strenghed, ved idelig Færd og alvorlig Tale at have udrettet Noget, om ikke Meget, til det Bedre i denne Menighed, idet Almuen nu har mere Ærbødighed for Religionens sande Værd, for Kirken og dens Goder, end før, søger denne flittigere, og gaaer hjem derfra med mere Orden; Skolen er bragt i for Tiden muligste Orden derved, at en fast Skole er oprettet, flere Omgangsskoleholdere ere ansatte, Børnene bragte til hyppigere at besøge Skolen, nye Underviisningsmethoder ere indførte, alle Skoleholdere ere dannede af Præsten selv, Fattigvæsenet bragt i Orden, mange Laster – som især Natteløberi, Lediggang, Ladhed, Dovenskab, Dands og Kortspil paa Søn- og Helligdage – ere ved Tale og anden Paavirkning mere og mere i dagligt Aftagende, og Forbrydelser og Slagsmaal langt mindre hyppige end forhen, ligesom Overtroen og Fanatismen sees mere og mere at svinde hen, givende efter for sundere Anskuelser af Christi Religionslære og Kirke. Ogsaa Agerdyrkningen har ved Efterfølgningen af mine Forsøg og givne Veiledninger faaet et langt større Opsving i Bygden. Jeg vover derhos, uden derfor at ville rose mig selv, eller forsøge paa at fremkalde en gunstig Dom over mig selv – thi hvad jeg har gjort, har været min Pligt – at paastaae, Almuen, fra de Bedre til de Ringere, er tilfreds med min Embedsførelse, og dette bevises deraf, at jeg sjælden under almindelige Omstændigheder udfører nogen Forretning i Kirken uden, som man siger, for fuldt Huus, og Intet har i nogen Maade at udsætte, men alle Folk og Tungemaal søge Kirken (jeg mener for alle Slags Troende); thi naar enkelte fariseiske Haugianere, der og flittigen besøge Kirken, eller En og Anden, truffen af Sand-

hedens Rost eller berørt af kraftsfuld og alvorlig Tiltale, til Overbeviisning om i Svang gaaende Feil, maaskee skulde nære nogen Uvilje, da er dette menneskeligt, naturligt og findes overalt, hvor en Prædikant af lang Erfaring og samlet Menneskekundskab fremtræder. Den Paastand af mine Klagere, at der hersker almindeligt Misnøie i Menigheden med min Embedsførelse, og at der findes almindelig Misfornøielse og Uenighed imellem mig og dem, især i aandelig Henseende, er aabenbar og vitterlig Usandhed; thi de Erklæringer, som mangfoldige, og deriblandt de bedste, Almuesmænd have fundet sig beføiede til frivilligen at afgive angaaende min Embedsførelse, Erklæringer, som jeg føler mig overbeviist om, at enhver retsindig Almuesmand vil og maa afgive, naar det affæskes ham, vil noksom vise dette. Nei! ikke Almuen i Almindelighed, men kun enkelte Intriganter og ligetænkende Beslægtede og Venner, omtrent sex i Tallet, der atter og atter forgjæves ere irettesatte; der hverken ville modtage velmeente Advarsler, Raad eller Formaninger, og som ville styre Alt efter deres egne velvise Hoveder, uden at ville høre hverken Ret eller Sandhed: kun disse Personer klage over deres Præst, og ingen Anden, og de skulle ogsaa blive charakteriserede. Og spørger jeg nu, hvad der er den nærmeste Grund til disse Enkeltes Uvilje og til deres ondskabsfulde Intriger, maa Svaret blive: ingen anden end den, at Præsten uden Forbeholdenhed har udtalt og begrundet sin Mening til et Formandskab, der har villet have Præstens Rettighedslister for at regulere, hvad han skulde have om Aaret, og hvorledes han skulde have det; der har villet tilintetgjøre en Contract mellem Præsten og Almuen om Skyds og Nattehold, om Brød og Viinhold; der har besat en af Præstegaardens Husmandspladse med Husmand, givet den fratrædende Husmand Føderaadscontract, og forsøgt at gjøre det med flere Pladse af Præstegaarden; der beskylder Præsten for Bedrageri, fordi han kan komme til at regne feil – til en Fattigcommission, hvis Medlemmer ville fritage Naboer og Slægtninger for Lægd, og paa mange Maader forsøge paa Uredelig-

heder ved Fattigskatligning efter Formuen – til en Skolecommission, hvis Medlemmer fortælle Præsten, at Pontoppidans Forklaring og andre Børnebøger ere noget Røre og Vildfarelse, ere menneskelige Paafund og ikke af guddommelig Oprindelse, og at Hans Strøms Huspostille er uchristelig og fordømt; der vil, at Præsten skal bruge de Bøger til Børnenes Underviisning, som de finde for godt – og hvad de finde for godt, stiller ikke Præsten – kort: fordi Præsten i disse communale Forsamlinger, der af Uvidenhed, Raahed og Ondskab have udført og forsøgt at udføre de meest bagvendte Ting af Verden, har ytret sig efter sin Overbeviisning, og uden Hensyn til Personer forfægtet Ret og Sandhed; fordi jeg, Præsten, har ivret og talt imod Enkeltes Sværmeri og Secteri, og for Øvrigt paaviist disses Feil og Laster. Dog, jeg vil langtfra ikke skjære alle disse Forsamlingers Medlemmer over een Kam; der har og været skikkelige Folk med, og det de Fleste, der stedse have holdt med Præsten, og baade fundet og billiget hans Mening som den rette og rigtige, der da ogsaa altid af selve Modstanderne er bleven antagen og anvendt; nei til disse Enkelte, disse Koryphæer i Communen og Haugianismen, sigter jeg ved disse Personer, som jeg saa ofte har advaret med al Alvorlighed, og gjort opmærksomme paa deres usle Lumpenhed og uoprigtige aristokratiske Forsøg, der i disse Forsamlinger gjennem al deres Tale og Færd saa fuldelig er kommen til Syne. At jeg enkelte Gange under saadanne Omstændigheder kan have taget til Gjenmæle mod disse Personer, naar Sagens Vei bragte mig i Affect (her mangler Præd.); men som bekjendt, skal der skarp Lud til skurvede Hoveder, og min Tale har desuden altid været for Sagen; og skulde jeg end nogensinde have været nærgaaende mod saadanne Personers Ømfindtlighed, saa har det været for Sagens gode Udfalds Skyld, og ikke for at kives med Personerne, mod hvem Talen var. Men Saadant kunne disse Folk, som overalt, hvor saadan Raahed er herskende, ikke forstaae, ligesom de heller ikke ville forstaae dette, idet de stedse slette Personer og Sagen sammen," o. s. v. Der bemær-

kes saaledes, at de selv uduelige til Arbeidet ville have det udført af Andre, men dog selv styre det; at Taalmodigheden under saadanne Omstændigheder maa forgaae En; at de ved hver Provste- og Bispevisitats burde have klaget over, hvad de havde at paaanke; at de i Stedet for dette, hvorved de mulige Feil kunde være rettede, have sanket sammen 12 Aars Bagateller; at de, der ere fremskudte som Klagere, høre blandt de usleste Folk i Bygden, og at en af dem, Ole Bøle (som nedenfor vil sees) er frafalden, med Mere. Tiltaltes Bemærkninger ved de enkelte Poster og Vidner ere i det Foregaaende kortelig anførte. I Øvrigt findes ingen specielle Bemærkninger af Betydenhed. Derimod heder det: "Endelig kan jeg ikke undlade at ytre min Misbilligelse med Rettens Eragtning i Anledning min Skrivelse til den af 14de Januar sidstleden, da det er soleklart, allermeest for dem, der ere bekjendte med den valdreske Charakteer, at man ved at spørge Klagerne, uden at holde sig til Klagen eller Biskoppens Ordre om, hvad Vidnet skal spørges, i disses Nærværelse eo ipso indirecte lægger Vidnet Klagernes Ord og Tankegang i Munden, om det aldrig før havde husket eller ophittet Noget, og maaskee havde valgt andre Udtryk end den tilstedeværende Parts. For Øvrigt kan jeg ikke forstaae, hvorfor Retten ikke har forelagt Deponenterne de Spørgsmaal til Besvarelse, som jeg i samme Skrivelse opfordrede den til. Er det ikke skeet af Forglemmelse, er det en aabenbar Feil." 86de Deponent svarede paa følgende af Tiltalte fremsatte Spørgsmaal: "Om Formandskabspersoner i Forbindelse med Andre have borttinget en af Præstegaardens Pladse, skrevet Føderaadscontract for den nye Husmand og forsøgt at gjøre det med en anden, samt hvilke alle de herpaa arbeidende Personer vare? Har hørt Saadant, dog kun een Gang, men veed ei, hvilke af Formandskabet foretog saadant. Præsten fremlagde nu en Vidneseddel fra den ikkemødende Klager Ole Helgesen Bøhle af 10de Marts, som han bad 86de Deponent forelæst med Tilspørgende, om han har underskrevet samme som Vitterlighedsvidne? Svar: Ja!

Erklæringen lyder: "Jeg undertegnede Ole Helgesen Bole ønsker at komme ud af Sagen som Klager mod Præsten, da jeg intet Ondt har at sige om ham, uden at jeg skulde sige undtagen, at han har biet mig for længe efter Offerskjæppe og Rettighed; men jeg er lokket og omtalt til at skrive under af 87de Vidne Erik Tiedemandsen Wold og 85de Vidne Knud Jordet, som de Strengeste af dem i Overtalelse, og siden ikke mindre af 83de Vidne, Lars Kirkeberg, 47de Vidne, Niels Rustebakke, 84de Vidne, Erik Jacobsen Vold og 99de Vidne, Ole Jukam. 54de Vidne, Christopher Hansen Jukam kan ikke saa beent erindres; men de Øvrige sagde, at de nok skulde skrive under Klagen, men de kunde saa ei vidne i deres egen Sag. Dette erklærer og tilstaaer jeg i undertegnede Vidners Paahør, der og med mig ville vidne paa, at Sagen saaledes virkelig i Et og Alt forholder sig, som jeg nu siger, hvorfor jeg beder mig entlediget og undskyldt." (Fortsættes).

☞ Subskription paa denne Tidende kan tegnes fra 1ste Januar*), og gjælder for een Halvaargang eller 26 Nr., som forskudsviis betales med 1 Spd. 60 Skill.; for Udenbyes kommer 30 Skill. til i Postporto. De, som ei skriftlig opsige ved det 20de Nr.s Modtagelse, forpligtes til at vedblive som Abonnenter det følgende Halvaar. Subskription kan tegnes paa alle Rigets Postcontorer og her i Byen hos

J. Chr. Abelsted.

---

*) Feilagtig anført i forrige Nr. "1ste Juli" istedetfor "1ste Januar."

Christiania 1854.

Trykt og forlagt af J. Chr. Abelsted.

Nittende Aargang
№ 4.

23de Januar
1854.

Norsk Retstidende,

et Ugeskrift for praktisk Lovkyndighed.

Sager, paakjendte i Høiesterets 2den Session 1853.

Den 26de November.

L.Nr. 208. Advocat Kraft, Actor, mod Sognepræst Ole Østvold.

(Fortsættelse fra Nr. 3).

Foruden denne Erklæring fremlagde Tiltalte en med en Mængde Underskrifter forsynet Erklæring fra Hedalens Annex, hvori de Underskrevne tilkjendegive, at de Intet have at klage paa hans Embedsførelse; en anden med en Mængde Underskrifter forsynet Erklæring af samme Indhold, uden Tvivl fra Hovedsognet, og en tredie, hvori sagdes, at Udstederne Intet havde paa Præsten at udsætte. Hans Naboer erklærede for Retten, at de heller Intet havde at udsætte paa ham som god Nabo. Ved Provsterettens Dom af 27de Juni 1851 blev han for misligt Forhold i sit Embede, og for i sit private Liv at have viist et for en Præst usømmeligt og forargeligt Forhold, ilagt 200 Spdlr.s Bøder og Sagsomkostningerne. To af Rettens Medlemmer, Sognepræst Heyerdahl og const. Sorenskriver Esgaard, stemte for Embedsfortabelse. Ved Consistorialrettens eenstemmige Dom af 1ste November 1852 blev han dømt til Embedsfortabelse og Udredelse af Omkostningerne.

For Høiesteret bemærkede Tiltaltes Defensor i det Væ-

sentlige, at Undersøgelserne var eensidige og upaalidelige som Følge af, at de var ledede af Klagerne, uden at man havde villet tilstede Tiltalte under Afhørelsen af de sammenbragte Deponenter at iagttage sit Tarv. Havde Klagerne frygtet for Tiltaltes Indflydelse paa Forklaringerne i deres eget Overvær, da havde Tiltalte langt bedre Grund til at frygte for Klagernes Indflydelse i hans Fravær. Var Vidnerne saa modtagelige for Anklagedes Paavirkning, maatte de være endnu mere modtagelige for Paavirkning af Klagerne, der var de indflydelsesrigeste Mænd paa Stedet, og selv havde sanket Vidnerne, samt ladet dem fremstaae og henholde sig til Vidnesedler, som de ingenlunde alle selv kunde have skrevet, men hvorved Ordene var lagte dem i Munden, og det i et Sprog, som de ikke selv var i Stand til at føre. Dette havde man taget til Takke med, uden nogen nærmere Undersøgelse om, hvorledes disse Vidnesedler var tilblevne, eller hvor vidt de, der havde henholdt sig til dem, havde fattet deres Indhold. Paa den anden Side havde man heller ikke afhørt Nogen af de flere Hundrede, der havde underskrevet Erklæringerne i Anklagedes Favør. Mod denne Eensidighed og Upaalidelighed i Undersøgelserne havde Præsten Alsing erklæret sig, men forgjæves. Imidlertid var dog saa Meget kommet for Dagen, at det ikke stod til at negte, de navngivne Klagere kun var usle Haandlangere, fremskudte til Skjul for de virkelige Klagere, paa det at disse kunde optræde som fuldgyldige Vidner for sin egen Anklage; og de samme Haugianere, der i og udenfor Formandskabet ledede og herskede i Communen, men fandt sig generede i sine Idrætter af Præsten, og derfor havde sat Sagen i Bevægelse, var ogsaa optraadte som de værste Vidner mod ham. Efter at han i 12 Aar upaaklaget havde virket for sin Menighed, og blandt Andet for dens Oplysning i den Grad, at Flere af dem var i Stand til at føre og revidere Regnskaber, forfatte velskrevne Klager og Vidnesedler, o. s. v., lønnede man hans Virksomhed med at benytte den saaledes vundne Færdighed til at forfølge ham med

Efterforskninger og Klager over de Skrøbeligheder, han som ethvert andet Menneske kunde have, lige ind i hans Dagligstue og Sovekammer. Og hvad var det for Synder, der skulde være begaaede i Løbet af de 12 Aar, hvori man havde havt Anledning til at granske hans offentlige og private Vandel? Man havde ikke undseet sig ved de smaaligste Sigtelser for Ting, som ei var værd at omtale; og med de større Sigtelser var det heelt misligt bevendt. Om hans formeentlige Drikfældighed havde man ført som Vidner mod ham Tjenere, han med Hjemmel af sin Husbondsret efter Pligt havde maattet revse for Dovenskab, Liderlighed og Andet. Men selv disse havde ikke kunnet paasige ham Beruselse under nogen af hans idelige Embedsforretninger, hvorved deres Forklaringer om hans hyppige Beruselse for Øvrigt i tidligere Aar blev saa meget mistænkeligere, som de heller ikke havde kunnet sige, at han opsatte eller forsømte nogen tilfældig end sige berammet Embedsforretning; og i senere Aar fandt de sjelden Anledning til at ansee ham beruset - ei at tale om, at de uden Tvivl havde taget for en Følge af Brændeviin, hvad der var en Følge af hans Podagra, Svindel, Sygelighed eller Hæftighed. Hvad hans Modstandere 54de, 84de og 189de Vidner havde forklaret (jfr. S. 24), og hvorover han ei var hørt, kunde heller ikke staae til Troende. Der var saaledes intet Beviis for hans Drikfældighed i sit private Liv; og at han et Par Gange skulde have været beruset under Ungdommens Afhørelse, var lige saa lidt beviist. Af de Vidner, der havde forklaret sig om det første Tilfælde, som skulde være indtruffet i 1838, var 61de Vidne sat ud af Betragtning som villigt; 96de Vidne, der skulde have hørt ham tilstaae sin Beruselse, hvilket han negtede, var den egentlige Forfatter af Klagen, og følgelig ubrugbart; de øvrige Vidner var eenslige, og opgav Symptomer, der Intet beviste, medens flere Vidner negtede at have ved denne Leilighed fundet Præsten beruset. Han var saaledes i alle Fald ikke saa beskjenket, at han ikke kunde gjøre sit Embede uden Forargelse (L. 2—11—14), om han end kom-

*

men fra et gjæstfrit Huus af Enkelte, der lurede paa hans Brøst, kan være bleven mistænkt for at have nydt Brændeviin; men da han havde overhørt 4 Børn, og fandt dem altfor ilde forberedte, blev han, som naturligt var, vred paa Skoleholderen og Medhjælperen, der tog denne i Forsvar, og opsatte Afhørelsen, som ikke tilbørlig forberedt af Skoleholderen. Med det andet Tilfælde, som skulde være indtruffet i 1844, forholdt det sig paa samme Maade. 110de Vidne grundede sin Mistanke paa, at Præsten den Gang mod Sædvane kom kjørende frem til Communestuen, hvor Ungdommen skulde afhøres, og 159de Vidne kunde lige saa lidt som 120de, 136te og 144de Vidner sige, at han fandt Præsten egentlig beruset. Denne gjorde altsaa sit Embede uden Forargelse, idet han overhørte Ungdommen, og selv af de omforklarede Ytringer, om man vilde troe dem faldne som af Vidnerne gjengivne, viste, at han var ved fuld Sands og Samling, da en egentlig beskjenket Mand ikke kunde antages at ville ytre sig saaledes. Desuden var Ungdommens Afhørelse ingen geistlig Handling af det Slags, som kunde sættes i Klasse med den Kaldelse til Nogen (Sognebud og deslige), hvortil L. 2—11—14 (jfr. 11) sigtede. At han skulde have slaaet sine Koner, var ikke beviist ved de derom førte Vidners eenslige og tildeels usikre Forklaringer, og hans Uvillighed til at indlade sig paa nærmere Forklaring om sin Tvist med sine Egtefæller indeholdt ingen Erkjendelse, saa meget mere, som han endog erklærede ikke at have lagt Haand paa sin nuværende Kone, og Ytringerne om hans afdøde Kones Sindelag imod ham, hendes Testament, med Mere, kjendelig gik ud paa at modsige Sigtelsen. At han en Gang i Hidsighed havde slaaet sin Klokker i privat Forhold, en anden Gang stødt 9de Vidne, hvilket dog ikke var beviist, en tredie Gang puffet 40de Vidne, en fjerde Gang 35te og 36te Vidner, der vilde benytte hans Fiskeri, og ikke paa anden Maade kunde holdes borte fra deres gjentagne Anmasselser, var heller ikke Noget, hvoraf der kunde gjøres en Justitssag. Paa samme Maade forholdt det sig

med de øvrige Sigtelser under samme Post. Om Præsten end ikke ved disse Leiligheder kunde negtes at have opført sig usømmelig, var det dog, ligesom den Kivagtighed, hvorfor han ellers beskyldtes, og hvorom flere eenslige Vidner var førte, uden at bevise Noget, ingenlunde Gjenstand for justitiel Forfølgning, saa længe han ikke var advaret af sine Foresatte (L. 2—11—10). Skjønt Loven gjorde strenge Fordringer til en Præsts Liv og Levnet, fordrede den dog ikke Straf, end sige Embedstab, for saadanne Skrøbeligheder som de, hvorom her var Tale, saa længe ikke hans Foresattes Advarsler havde viist sig frugtesløse. Sigtelserne for Uredelighed i hans Regnskabsførelse og Inddrivelsen af hans Indtægter var ei alene ubeviiste men tillige modbeviiste, og røbede kun det Sindelag, hans Anklagere nærede mod ham. I hans offentlige Regnskaber havde man alene kunnet paavise en aabenbar Regningsfeil. I hans private Regnskaber var det ikke at undres over, at Feil indløb, da han ved Siden af sine mange Embedsforretninger havde at føre Mellemregning med 900—1000 Ydere af Rettighed og Offerskjæppe, under Udskiftninger og Omskiftninger, hvorom han ikke blev underrettet, og under ubetimelige Tilstrømninger deels ved Hjemmet i hans Fraværelse, deels under hans Nærværelse ved Annexerne, medens han der havde Andet at bestille. Men de, der havde med Inddrivelsen at bestille, fandt ingen Grund til Mistanke om forsætlig Forfordeling, og for saa vidt Yderne selv derom havde forklaret sig, var deres Vidnesbyrd i Almindelighed eenslige, urimelige og modsagte. Med Hensyn til Indgangspengene havdes heller intet Beviis mod Tiltaltes Forklaring. Det Samme gjaldt om Attesterne, der ikke var fremkomne. Om Licitationen havdes kun 87de og 99de Vidner, der hørte blandt Anstaltmagerne, og bedre Vidner have maattet kunne føres, om Tingen havde forholdt sig som omprøvet. Om Confirmanders Fremslippen mod Betaling havdes kun to eenslige Vidner, 47de og 177de, der var modsagte og mistænkelige. At han tog den Betaling, som tilbødes ham, om end over eller udenfor det

Lovbestemte, var naturligt, og kunde lige saa lidt bebreides ham, som andre Præster, der brugte samme Skik, og at han skulde have søgt at tilvinge sig nogen Betaling, der ikke tilkom ham, var ubeviist, ligesom det og var ubeviist, at han skulde have forholdt Nogen skyldig Betaling. Skolelærerne, som han havde maattet revse for Efterladenhed i deres Kald, kunde saa meget mindre troes paa deres eenslige Ord i egen Sag, som de kjendelig var med i Complottet, og Historien om de vedtagne halve Omkostninger i Anledning af det frafaldte Injuriesøgsmaal af 85de Vidne var altfor usandsynlig i sig til at kunne troes, om end ikke dette Vidne var en af Tiltaltes hæftigste Forfølgere. De 3 Spdlr.s Kost og Tæring var liqviderede i Korn, og Vidnernes blotte Mistanke beviste Intet mod den meddeelte Qvittering. Klagen over hans Uefterrettelighed og Magelighed i Udførelsen af sine Embedsforretninger var ikke bedre begrundet. At han i 12 Aar kun 2 Gange var udebleven fra Gudstjenesten, den ene Gang formedelst Sygdomsforfald, den anden Gang fordi han ikke med sin Podagra vovede at pløie den Sne, som man havde forsømt at bortskaffe med Ploven, beviste paa een Gang hans Nidkjærhed i Udførelsen af sit Embede og Aanden i de Klager, der førtes mod ham. At han undertiden lod Confirmanderne komme til Præstegaarden, i Stedet for selv at reise til Annexet hver Gang, de skulde afhøres, havde sin Grund i hans hyppige og ofte langvarige Sygelighed, som Lægen havde bevidnet, samt i hans mange Forretninger, som Enhver maatte indsee; og det var saa langt fra, at Vedkommende derover havde klaget, at han meget mere af en Mængde Indvaanere i Annexet havde faaet det bedste Vidnesbyrd, og det fornemmelig for sin Omsorg for Ungdommens Underviisning. Den paaklagede Forsømmelse af de mange Sognebud, hvormed han overlæsset af andre Forretninger (jfrt. 133te Vidne) blev besværet, var lige saa lidt beviist. Paa samme Maade forholdt det sig med de paaklagede Utilbørligheder i hans offentlige Foredrag og private Ytringer om Religionsgjenstande, Stiklerier til enkelte

Menighedsmedlemmer, med Mere. Herom havde især Haugianerne forklaret sig, og det var naturligt, at disse søgte at gjengjælde den Daddel fra Præstens Side, hvorfor de selv havde været Gjenstand; men de var hverken competente eller upartiske Dommere i denne Sag, og deres eenslige Forklaringer bar aabenbar Præg af Fordreielse, løse Formodninger og Forvexlinger. Hos den store Fleerhed af Ikkehaugianere i Menigheden, der fandt sig opbygget ved hans vækkende Foredrag, havde han ingen Forargelse vakt, og for saa vidt disse var afhørte, havde de ikke kunnet bekræfte de af Haugianerne fremførte Beskyldninger. Havde de nu fremkomne Klager været grundede, maatte de tidligere have været fremførte, og i det Mindste maatte Tiltaltes nærmeste Foresatte og nære Nabo, Provsten, have faaet saa Meget at vide, at han efter L. 2—16—3 og 4 havde anstillet nærmere Undersøgelse, og efter Art. 5 advaret ham; men der fandtes ikke mindste Spor i Sagen hverken af Klage eller Advarsel, undtagen for saa vidt det hed, at der en eneste Gang skulde være tænkt paa en Klage, som frafaldtes. Men havde den været grundet, vilde den næppe være bleven frafaldt, efter det Sindelag, som Klagerne nu havde lagt for Dagen, da de endelig havde forberedt sit Angreb saaledes, at de meente, det maatte lykkes at skaffe sig af med sin Præst. Dertil bevedes imidlertid Mere end Skrøbeligheder, som ei kunde have været usædvanlige paa en Tid, da det ansaaes fornødent at forbyde Præsterne at holde Drikkehuse med Øl og Brændeviin, bære Vaaben, klamres og kives med Naboer og Andre, være Kjøgemestere, Bygdeprocuratorer, o. s. v., hvorfor de først skulde sættes til Rette en og anden Sinde, og kun naar dette ikke vilde frugte, afsættes fra sit Embede. (L. 2—11—2, 6, 9 og 10; 2—16—5; 2—17—8, m. fl.). De strengere Fordringer, man da som nu gjorde til en Præsts Levnet (L. 2—11—1), kunde ikke medføre alvorligere Følger, end Loven selv havde bestemt, og disse kunde alene bygges paa tilstrækkeligt Beviis. Men hvorledes det forholdt sig med Beviset i denne Sag,

indsaae Enhver. Foruden den indre Usandsynlighed i, at Tiltalte i Løbet af 12 Aar skulde have syndet saa grovelig, som han sigtedes for, uden at give Anledning til saa megen Anke, som vilde have paadraget ham en Irettesættelse af sine Foresatte, og uden at paadrage sig saa almindeligt Misnøie i sin Menighed, som et saadant Forhold nødvendigen maatte medføre, var der allerede paaviist saadanne Misligheder ved den hele Undersøgelse, Urimeligheder ved de enkelte Vidneprov og Inhabilitetsaarsager i Hovedvidnernes personlige Egenskaber og Forhold til Sagen og til Anklagede, at Intet med Sikkerhed kunde bygges paa nogen væsentlig Deel af det Beviis, der var ført imod ham. Han paastodes derfor frifunden eller paa mildeste Maade anseet. Dette Forsvar ledsagedes af en Deel nye Vidnesbyrd fra Provsterne Borchgrewinck og Aabel, Sognepræst Melby (i nordre Aurdal), Fogden, Referenten Procurator Kolderup, og Flere, der, for saa vidt deres egen Erfaring angik, gav ham et mere eller mindre fordeelagtigt Skudsmaal, og Provst Aabel tilføiede, at han ikke fandt nogen Nødvendighed i at dømme ham fra Embedet, hvilken Mening Provst Borchgrewinck allerede i Provsteretsdommen havde bekjendt sig til.

Høiesterets Dom er saa lydende: "Tiltalte Sognepræst Ole Østvold bør for utilbørligt Forhold i Levnet og Embede at bøde til Statskassen 200 – to Hundrede – Spdlr. samt udrede Sagens Omkostninger, hvoriblandt i Salarium til Referenten ved Underretten, Procurator Kolderup, 60 – sexti – Spdlr., og til Actor for Høiesteret, Advocat Kraft, 80 – otti – Spdlr."

Til dette Udfald har rimeligviis Undersøgelsens og Beviisets Beskaffenhed meget bidraget, da Crk.s 6—23 maaskee ellers vilde have medført samme Udslag i Høiesteret, som i Consistorialretten.

L.Nr. 262. } Skibscapitaine Beck mod P. Gellertsen &
O.Nr. 16. } Comp.

I denne Sag var af Christiania Stiftsoverrets 1ste Afdeling den 13de September 1852 affagt følgende Dom:

"Efter at Skipper N. S. Beck i Aaret 1848 havde afsluttet Befragtning med Handelshuset Peter Gellertsen & Comp., betræffende Overførelse til Holland af en Ladning Bjælker, opstod der ved hans Ankomst til Frederiksstad Uenighed mellem Parterne angaaende, hvor vidt han tilkom Godtgjørelse for de Dage, hvori han havde maattet afvente Ladningen. Sagen gjordes af Beck til Gjenstand for Behandling ved Gjæsteret, ved hvis Dom af 17de Juni 1848 han ogsaa tilkjendtes i Erstatning 455 hollandske Gylden. (Ved den i Sagen den 21de Mai 1850 ergangne Høiesteretsdom blev Erstatningen bestemt til 600 Gylden). Anden Dag efter at Gjæsteretsdommen var affagt, tilskrev Gellertsen & Comp. Ladningens Aflader, Jean de Booy i Amsterdam, blandt Andet med Paalæg om, saafremt Beck ikke vilde afstaae sin Fordring efter Gjæsteretsdommen, at opholde Skibet i 15 Arbeidsdage. Beck ankom til Amsterdam den 2den Juli, Losningen begyndte den 4de, samt fortsattes den 5te og 6te, hvorefter den standsede indtil den 18de, da den atter fortsattes og tilendebragtes den følgende Dag. Da Beck antog, at Skibet burde være udlosset i høist 5 Dage, sagsøgte han efter foregaaende forgjæves Forligsprøve Gellertsen & Comp. til at betale Erstatning for 12 Liggedage med 360 Gylden tilligemed Renter og Sagens Omkostninger. Ved den af Byfogden i Frederiksstad den 6te August f. A. affagte Dom blev ogsaa Gellertsen ogsaa tilpligtet at betale Beck det nævnte Beløb enten i hollandske Penge eller i norske Penge efter Cours paa Betalingstiden, tilligemed 4 pCt. Renter fra 9de August 1850 til Betaling skeer, hvorimod Processens Omkostninger ophævedes. Denne Dom har Gellertsen & Comp. ved Stævning af 21de August f. A. indbragt her for Retten, hvornæst de have paastaaet principaliter: at den paaankede Dom kjendes uefterrettelig at være, saaledes, at

Sagen fra Underretten afvises, og at Appellantskabet hos Indstævnte tilkjendes Kost og Tæring ved begge Retter med noget Tilstrækkeligt, eller in subsidium: at Underrettens Dom aldeles underkjendes, tilsidesættes og derhen forandres, at Appellantskabet for Indstævntes Tiltale aldeles frifindes og tilkjendes passende Procesomkostninger for begge Retter. Indstævnte Beck har derimod efter udtagen Contrastævning paastaaet Underrettens Dom stadfæstet, samt sig tilkjendt Processens Omkostninger for begge Retter med noget aldeles Tilstrækkeligt. Sin Paastand om Sagens Afviisning grunder Hovedappellantskabet paa, at Contraappellanten, naar han formeente at tilkomme Godtgjørelse for Ophold under Lastens Udlosning, derom maatte have reist Søgsmaal mod Ladningens Modtager, hvem det utilbørlige Ophold alene kan lægges til Last. Om det nu end ikke kan antages, at denne Paastand er ny her for Retten, idet Paastanden for Underretten om, at Sagen burde være anhængiggjort i Amsterdam, formeentlig ikke kan underlægges anden Betydning, end at Søgsmaalet skulde være rettet mod Hovedappellantskabets Commissionær Jean de Booy, findes dog Afviisningspaastanden ikke at kunne tages til Følge. Endog forudsat nemlig - hvad der dog er lidet antageligt - at det ikke er Hovedappellantskabets Skrivelse af 19de (20de) Juni 1848, der har foranlediget Opholdet med Udlosningen, maa samme dog ansees som rette Sagvolder. Bestemmelsen om Godtgjørelse for Liggedage, foranlediget ved Ophold med Lastens Udlosning, er nemlig en Deel af selve Fragtslutningen, og Contraappellanten kunde saa meget mindre være pligtig til, i Tilfælde af Tvist herom, at rette Søgsmaalet mod Ladningens Modtager, til hvem han ikke stod i noget som helst Contractsforhold, som et saadant Søgsmaal in casu, hvor intet Certeparti var oprettet, og Connossementet heller ikke indeholdt noget om Lossedagene - hvorom det Fornødne saaledes alene kunde udledes af, hvad der tidligere var passeret Parterne imellem - nødvendig maatte have medført Ladningsmodtagerens Frifindelse, hvor begrundet Contraappellantens

Ret end maatte være. I Realiteten har Hovedappellantskabet bemærket, at den nederlandske Lovgivning ikke hjemler Contraappellanten Ret til at fordre Udlosning i kortere Tid end 15 Dage, med mindre anderledes ved Certeparti, Connossement eller andet Document udtrykkelig er omforenet. Da nu dette ikke er Tilfældet, idet nemlig Connossementet, der er det eneste mellem Parterne angaaende den omhandlede Fragtslutning oprettede Document, ikke derom indeholder nogen Bestemmelse, antager Hovedappellantskabet, at Contraappellanten ingen Fordring i den omhandlede Henseende kan gjøre, og finder for denne sin Formening Bestyrkelse i, hvad der forudgik Connossementets Udstedelse. Uagtet nemlig Contraappellanten paa derom skeet Beskikkelse vegrede sig ved at underskrive Connossementet, med mindre han ved Hovedappellantskabets Paategning sikkredes Losning i 5—6 Dage, underskrev han dog senere uden nogen Reservation, hvori formeentlig ligger Erkjendelse om, at han uden speciel Vedtagelse fra Hovedappellantskabets Side ikke kunde gjøre Fordring paa Udlosning i kortere Tid end den lovbestemte. Om derfor end den den under Sagen omhandlede Skrivelse af 27de Januar 1848 havde hjemlet Contraappellanten Ret til Godtgjørelse for Liggedage ved Udlosningen - hvilket dog Hovedappellantskabet ikke erkjender - kan den i alle Fald ikke tillægges nogen Indflydelse, efter at Forholdet endelig er ordnet ved det udstedte Connossement. Med Hensyn til det saaledes Anførte skal Retten bemærke Følgende: Spørgsmaalet om, hvor vidt Godtgjørelse for Ophold ved Udlosningen kan fordres eller ei, maa afhænge af, hvad der mellem Parterne er betinget, og med Hensyn til Formerne ved en saadan Overeenskomst kan selvfølgelig, hvor intet Andet er bestemt, alene den norske Lovgivning være afgjørende. Ved den i den tidligere Sag mellem Parterne affagte Høiesteretsdom maa det, hvorledes man end for Resten vil fortolke den, i alle Fald ansees afgjort, at en simpel Overeenskomst om Godtgjørelse for Liggedage er tilstrækkelig, og den Omstændighed, at der in casu intet Cer-

teparti er oprettet, samt at Connossementet heller ikke melder Noget om den omhandlede Godtgjørelse, kan derfor ikke tillægges nogen Vegt, al den Stund det kan paavises, at herom paa anden Maade er truffet Overeenskomst. Dette paastaaer Contraappellanten at være skeet ved Hovedappellantskabets Skrivelse af 27de Januar 1848, hvori det hedder: "og da vi kun have befragtet 3 Skibe for Aaret, og gjort det dobbelte Indkjøb mod forrige Aar, ere vi villige at indgaae paa Liggedage, og for Øvrigt paa samme Vilkaar, som forrige Aar," o. s. v. For saa vidt Hovedappellantskabet herimod har bemærket, at Skrivelsen alene indeholder et foreløbigt Tilsagn, men derimod ingen bindende Vedtagelse, da maa Sagen ogsaa for saa vidt ansees afgjort mod samme ved den i den tidligere Sag afsagte Høiesteretsdom, efterdi ved denne Tilsagnet er anseet bindende med Hensyn til Liggedage ved Indladningen, og det Samme følgelig maa statueres med Hensyn til Liggedage ved Udlosningen, for saa vidt Skrivelsen antages ogsaa at omfatte disse. Dette er imidlertid af Hovedappellantskabet benegtet, og Retten finder efter Omstændighederne at maatte give denne Paastand Medhold. Skrivelsen af 27de Januar 1848, hvori Hovedappellantskabet blot i Almindelighed lover at ville indgaae paa Liggedage, maa nemlig tages i Forbindelse med Contraappellantens tidligere Skrivelse af 22de October 1847, hvori Fordring paa Godtgjørelse for Liggedage fremsættes; thi ligesom Retten, og formeentlig ogsaa Høiesteret, i den foregaaende Sag gik ud fra, at Hovedappellantskabet ikke kunde ansees bundet til alle de i denne Skrivelse opstillede Betingelser, saaledes maa det i ethvert Fald antages, at samme ikke har villet indgaae paa Andet eller Mere, end hvad Contraappellanten selv har forlangt. Sees nu hen til Skrivelsen af 22de October 1847, da nævner den udtrykkelig alene Liggedage ved Indladningen, ligesom Slutningen antyder, at Brevskriveren i ethvert Tilfælde vil være fornøiet, naar han erholder Godtgjørelse for det ene Slags Liggedage. Ogsaa viser hans Paastand under den foregaaende Sag,

at han, da han fremsatte samme, ikke ansaae sig berettiget til den omhandlede Godtgjørelse, idet han nedsatte det Antal Liggedage, for hvilke han ved Indladningen paastod Godtgjørelse, under Forudsætning af, at han tilstodes 5—6 Lossedage. Contraappellanten har imidlertid formeent, at Hovedappellantskabet, uanseet det saaledes Anførte, skal være indgaaet paa at svare den omnævnte Godtgjørelse. For saa vidt i denne Henseende paaberaabes, at Skrivelsen af 27de Januar 1848 ikke giver Anledning til at indskrænke Udtrykket "Liggedage" til alene at gjælde ved Indladningen, kan hertil efter det Foranførte intet Hensyn tages. Ligesaa lidt kan der lægges Vegt paa, at Befragtningen siges at skulle foregaae paa de samme Vilkaar, som forrige Aar, deels fordi herved ikke kan antages at være sigtet til Liggedagene, deels fordi i alle Fald Contraappellanten i Følge hans egen Skrivelse i bemeldte Aar hverken har erholdt Godtgjørelse for Liggedage ved Indladningen eller Udladningen. Endelig har Contraappellanten i Anledning af Hovedappellantskabets Paastand om, at han, ved uden Reservation at underskrive Connossementet, har erkjendt, at han ingen Fordring i den omhandlede Henseende kunde gjøre, anført, at han alene underskrev Connossementet i Tillid til hvad Hovedappellantskabet i sit Indlæg til Underretten af 13de Juni 1848 i den tidligere Sag mellem Parterne har bemærket, nemlig at Contraappellanten havde negtet at underskrive Connossementerne, fordi han "troer at kunne indføre en ny Skik, da han vil, at der paa Connossementerne skal tilføres Liggedage til Udlosning i Holland, hvilket saa vel herstеds som ogsaa i Drammen, Norges Hovedindskibningssted for Holland, i ethvert Certeparti staaer, at Udlosningen skeer efter Coutume paa Lossestedet, saaledes gjøre vi ingen Forandring i, hvad der er lovlig Coutume," hvori formenes at ligge Tilsagn om, at der ogsaa med Hensyn til den heromhandlede Ladning skulde fremgaaes efter Coutume, der antages at hjemle den fordrede Erstatning. For at afgjøre Vegten af dette Argument, vil det være nødvendigt at recurrere til

Proceduren under den tidligere Sag, hvorimod Contraappellanten vel har protesteret, men til hvilken Protest der selvfølgelig intet Hensyn kan tages, da han selv henter sit Argument fra samme. Ligesom det nu - som allerede bemærket - fremgaaer af Contraappellantens Procedure under bemeldte Sag, at han ikke fra først af ansaae sig berettiget til at fordre Losning i 5—6 Dage, saaledes er det saa langt fra, at han betragtede Hovedappellantskabets oven citerede Ytringer i Indlægget af 15de Juni 1848 som et Tilsagn herom, at han meget mere udtrykkelig fortolkede dem som en Negtelse deraf, og derfor igjen optog Fordringen om Godtgjørelse for det hele ham tilkommende Antal Liggedage. At nu Hovedappellantskabet skulde have lagt en anden Betydning i sin Tilførsel end Contraappellanten, er saa meget mere usandsynligt, som Tilførselen aabenbar bærer Præg af en Negtelse af Contraappellantens Fordring, og det kan derfor ikke antages, at Hovedappellantskabet ved de omhandlede Ytringer har sigtet til Andet, end hvad der efter den nederlandske - Contraappellanten af egen Erfaring fuldkommen bekjendte - Lovgivning er Coutume, hvilket ogsaa bestyrkes af Tillægsordet "lovlige" saa vel som ogsaa af Affendelsen af Skrivelsen af 20de Juni 1848. Den af Contraappellanten fremlagte Erklæring fra en Deel Handlende og Skibsførere, hvorefter det er sædvanligt, at Fartøier af Størrelse som Contraappellantens pleie at udlosses i mindre Tid end 5 Dage, kunde, selv forudsat, at Hovedappellantskabet ved "Coutume" havde sigtet hertil, ei komme i Betragtning, da den Intet indeholder om, hvad der skal være Ret i Tilfælde af, at Udlosningen af lovlige Grunde ikke i en saadan Tid kan foregaae; thi at deslige Hindringer ikke in casu have været tilstede, er ikke beviist, skjønt det vist nok er lidet tvivlsomt, at det er Hovedappellantskabets, i den Hensigt at chikanere Contraappellanten, affendte Skrivelse af 20de Juni 1848, der har foranlediget Opholdet. Efter det Anførte vil Hovedappellantskabet for Contraappellantens Tiltale være at frifinde, hvorhos Omkostningerne for begge Retter

efter Omstændighederne ville være at ophæve. Thi kjendes for Ret: Hovedappellantskabet, Handelshuset Peter Gellersen & Comp., bør for Contraapellantens, Skipper N. S. Becks, Tiltale i nærværende Sag fri at være. Processens Omkostninger for begge Retter ophæves."

Den af Overretten til Slutning omtalte, af Gellertsen selv fremlagte Skrivelse af 20de Juni 1848 til Jean de Booy lyder saaledes: "Ogsaa vi have denne Gang havt Spektakkel med Capitaine Beck, og uagtet intet Certeparti er oprettet imellem os, eller at han har meldt nogen som helst Protest, har vor Dommer, formodentlig af Uvidenhed, tildømt os at betale fl. 455 i Liggedagspenge. Vi komme saaledes til at regressere à costy, hvisaarsag vi herved paalægge Dem i Tilfælde, at Capitaine Beck ei vil renuncere paa de tilkjendte Liggedage, og give Tilstaaelse omtrent som omstaaende Schema, da at lade Skibet blive liggende à costy sine lovbefalede 15 Dage, ligesom at vi formene, at da Skibet er fragtet pr. Rouge, og vi troe han uden vor Villje har Planker etc. inde for sin egen Regning, da at faae decourteret i Fragten, hvad han pro rata tilkommer at betale —."

For Høiesteret bemærkede Citantens Sagfører, at der paa dette mærkelige og aldeles afgjørende Document kun var lagt liden Vegt i Overretsdommen, hvor det blot løselig var berørt af de to Assessorer, som havde overstemt Justitiarius, medens denne havde voteret saaledes: "Da jeg anseer den blotte Tilværelse af en saadan Skrivelse, som Hovedappellantskabets til Jean de Booy af 20de Juni 1848 som tilstrækkeligt Beviis ved Siden af Sagens øvrige Omstændigheder for, at Hovedappellantskabet har misbrugt sin Adgang til at opholde Contraappellantens Udlosning i Amsterdam utilbørlig, har jeg stemt for Underretsdommens Stadfæstelse, dog saaledes, at Hovedappellantskabet tilsvarer Contraappellanten Sagens Omkostninger for begge Retter." Det meentes efter alle Omstændigheder klart, at Opholdet alene havde sin Grund i den ved dette Brev givne Ordre, hvortil Indstævnte havde troet sig formelt berettiget-

og derfor havde han heller ikke taget i Betænkning at fremlægge det, for at kunne have den Tilfredsstillelse at vise sin Modpart, hvorledes han havde hævnet sig paa ham. Men selv om Gellertsen havde kunnet ansees berettiget til, uden Erstatning for Liggedagene, at opholde Beck som skeet, saafremt han havde handlet af undskyldelige Bevæggrunde, maatte han dog, naar det skeede for at hævne sig, eller for at aftvinge ham Eftergivelse af sin ved endelig Dom tilkjendte Fordring, blive erstatningspligtig. Dertil kom, at han her under ingen Omstændighed kunde opholde Bech over den paa Stedet og for Tiden sædvanlige Frist, uden at erstatte ham for de overskydende Liggedage, med mindre han godtgjorde at have havt en antagelig Grund dertil. De lovbestemte 15 Dage satte kun en Grændse for det undskyldelige Ophold. Gik dette videre, hjalp ingen Undskyldning, hvor meget den end beviistes, da Erstatning for de overskydende Dage i ethvert Tilfælde maatte gives, naar ikke anderledes udtrykkelig var betinget. I Mangel af Beviis paa nogen af Siderne gjaldt det Sædvanlige (5—6 Dage); men beviistes Chicane som her, maatte enhver derved bevirket Forsinkelse af Udlosningen som al lignende Skadetilføielse erstattes. Der kunde saaledes ingen Tvivl være om, at de 12 Liggedage fra 6te til 18de Juni jo burde erstattes.

(Fortsættes).

Christiania 1854.
Trykt og forlagt af J. Chr. Abelsted.

Nittende Aargang | 30te Januar
№ 5. | 1854.

Norsk Retstidende,

et Ugeskrift for praktisk Lovkyndighed.

Sager, paakjendte i Høiesterets 2den Session 1853.

L.Nr. 262. } Skibscapitaine Beck mod P. Gellertsen &
O.Nr. 16. } Comp.

(Fortsættelse fra Nr. 4).

Overretten opstillede en ny Beviislære, idet den paalagde Citanten Beviset for, at ingen Hindringer havde været tilstede for uafbrudt Fortsættelse af den paabegyndte Udlosning; men i alle Fald maatte Beviset ansees ført ved den fra flere Handlende og Skibsførere fremlagte uimodsagte Erklæring, hvorefter det er "fast Coutume, at Skibe, ladte med Trælast fra Norge, kommende derfra stedse den følgende Dag efter deres Ankomst have begyndt at losse, og at dermed uden Ophold er blevet fortsat, indtil den hele Ladning har været udlosset," o. s. v., i Forbindelse med Gellertsen & Comp.s bestemte Ordre, hvorved han "paalægger" Jean de Booy at "lade Skibet blive liggende" i 15 Dage, hvis Beck ikke vil afstaae fra sit Krav efter Dommen - især da ingen Hindring var paaberaabt. At Gellertsen ved at henvise til Coutume ikke kunde mene Loven, var klart, og heri gjorde "lovlig" ingen Forandring; men desuden var ikke Loven at forstaae, som han vilde have den anvendt. Selv om ingen Aftale havde fundet Sted, og ingen Ordre til Ophold var given, maatte

Beck derfor have Krav paa Liggedage. Hans Ytring om, at han ikke kunde være tjent med Ophold paa begge Steder, kunde ikke ansees som Samtykke i at ville lide Ophold paa noget af Stederne, og allermindst et chikanøst Ophold som dette. I den forrige Sag blev hans Ytringer af Ingen saaledes fortolkede, at han derved ansaaes bunden til at taale noget Ophold udenfor det Sædvanlige, selv ikke af Gellertsen & Comp. (Paastand: Stadfæstelse af Underretsdommen og Omkostninger for alle Retter).

Indstævntes Sagfører gjentog exceptio rei incompetentis, men som Realitetsindsigelse til Frifindelse. Han meente, at da Beck var reist paa det blotte Connossement, havde han kun at bestille med Modtageren, der skulde betale ham Fragten med Mere; thi der var ingen Contract med Afladeren om Vilkaarene for Modtagelsen. Beck havde desuden fundet sig i Opgjøret med Modtageren. De foreløbige Forhandlinger om Vilkaarene for Indladningen her i Landet vedkom ikke Udlosningen, og hvad Overretten i saa Hensende havde anført, var fuldkommen vel begrundet. Efter hvad der var forhandlet mellem Parterne, kunde det ikke ansees tvivlsomt, at jo Beck havde underkastet sig den hollandske Lov og Skik, hvorfor han, da han ikke som først fra hans Side foreslaaet kunde faae betinget sig nogen Indskrænkning deri ved Bestemmelsen af 5—6 Liggedage, gik tilbage til sin oprindelige Paastand om Erstatning for det lidte Ophold, nemlig 800 fl., hvormed han vilde holde sig skadesløs for Opholdet paa begge Steder. Hans ubetingede Underskrift af Connossementet, efter først at have vegret sig derved, for at faae den omhandlede Betingelse indført, kunde ingenlunde bortforklares ved Hjælp af de paaberaabte Ytringer i Gellertsen & Comp.s Indlæg, der netop henviste til lovlig (ɔ: den ved Loven indførte) Coutume, eller med andre Ord: de 15 Liggedage, hvori Gellertsen & Comp. ingen Forandring vilde gjøre. Hertil havde man altsaa at holde sig, og da disse 15 Dage ikke var overskredne, skyldtes intet Beviis for Hindringerne, der havde bevirket Opholdet. Om noget ført Be:

viis for, at dette var bevirket ved Chikane, kunde der ikke være Tale. At der var Hindringer, beviste selve Skibsjournalen. (Det hed i denne, at de den 4de Juli lossede til Middag, da Flaaderne ikke længere vilde vedblive, og at de til den 18de laae slapt for Flaaderne, "som efter uvillig af Commissionæren for Ladningen, som ikke sendte Flaaderne før"). Men om Opholdet end ansaaes at have sin Grund i Brevet af 20de Juni næstfør, kunde dette ikke give Sagen et andet Udfald. Gellertsen & Comp. eller deres Commissionær havde unegtelig Ret til at bie med Modtagelsen i de lovbestemte Liggedage uden Godtgjørelse, og om man benytter sin Ret for at faae en billig Forandring i, hvad Domstolene have erklæret for formel Ret paa Modpartens Side, taber man derfor ikke den Ret, man i dette Øiemed gjør Brug af. Endelig bemærkedes, at Underretten havde regnet feil ved at give Erstatning for 12 Liggedage. Den 2den Juli var Søndag, og Meldingen til Udlosning kunde altsaa først skee den 3die, hvorefter den 4de var første mulige Lossedag. Efter Becks ældre Erklæring, da han vegrede sig ved Connossementets Udstedelse, maatte i alle Fald 6 Dage fraregnes, saa at der, om man end regnede fra den 3die, kunde de Liggedage, hvorfor Erstatning skulde tilkjendes, dog i det Høieste kun blive 9 i Stedet for 12 Dage. (Paastand: Stadfæstelse af Overretsdommen og Omkostninger for Høiesteret).

I Replikken bemærkedes, at der ved Sjøsteretten ingen Tvist havde været om Dageantallet (documenteret), og at Summens Størrelse var in confesso.

Ved Høiesterets Dom, afsagt den 16de December 1853, blev Underrettens Dom stadfæstet, dog saaledes, at Gellertsen & Comp. tilpligtedes at erstatte Beck Sagsomkostningerne for alle Retter med 100 Spdlr.

Den 5te October.

L.Nr. 101. Advocat Rye, Actor, mod Districtslæge Knud Johan Frederik Fleischer.

Den 21de November 1851 døde i Vadsø Tolder Berg, hvem Fleischer som Ven og Læge uafbrudt havde pleiet de sidste Dage i hans Sygeværelse. Constitueret Sorenskriver Heyerdahl var baade 18de og 19de November en kort Stund inde hos Berg. Første Gang var Fleischer hele Tiden tilstede, og ytrede da blandt Andet, at Berg havde anmodet ham om at være Konens og Børnenes Værge i Tilfælde, hvortil Berg, efter Heyerdahls Forklaring, svarede, at Fleischer havde lovet det, eller noget Lignende, hvilket Heyerdahl ikke tog for nogen Anmodning. Den følgende Dag blev ikke talt derom, idet Heyerdahl antog, at hvis Fleischer ønskedes vilde Berg have omtalt det til Konen, og hun fremsætte Anmodningen. Idet Heyerdahl skulde gaae, traf han Fleischer, der spurgte, hvad han i Tilfælde af Bergs Død havde at iagttage, navnlig ved Kassen. Heyerdahl siger gjentagende at have svaret, at han (Heyerdahl) skulde tale med Taftezon (Lensmanden). Berg døde, som sagt, den 21de November, Kl. 3, og Fleischer sendte strax Bud til Lensmanden, som en Times Tid senere indfandt sig. Forinden Lensmanden kom, forlangte Fleischer af Enken Nøglen til Bergs Pult. Efter hendes egen Forklaring havde hun Nøglen i Haanden, men vilde ikke levere den, og sagde derfor, at hun ikke vidste, hvor den var, førend den tredie Gang var forlangt, da Fleischer ytrede, at han vilde rydde, før Lensmanden kom. Roerskarl Hendriksen, som boede i Huset, og under Bergs Sygdom blandt Andet havde hjulpet ham med Regnskabsførelsen, var tilstede, og har forklaret, at Fleischer, da han endelig fik Nøglen, aabnede Pulten, lagde ud Papirer og Convoluter, sagde: "Gud skee Lov! her er Penge," saae igjennem Papirerne, og aabnede "en heel Mængde" Breve, tildeels med en Sax, hvilket efter Hendriksens Forklaring blandt Andet skal have været Tilfældet med tre, nemlig et

fra en Kjøbmand med en Regning over Cognac og Sukker, et fra Christiania om Opfostringsbidrag, og et fra en Underbetjent om at blive meddeelt Attest om sit Tjenesteforhold, paa hvilke Hendriksen med Bestemthed paastod at Seglet blev brudt. Efter at Fleischer saaledes ¼ eller ½ Time havde revideret Papirerne, lagde han Papirer og Pakker eller Convoluter, hvori der var Penge, igjen ind i Pulten, lukkede den af, stak Nøglen til sig, og gik ud paa Gaden, hvor han formodentlig traf Viceconsul Dahl, hvem Enken havde sendt Bud om at være hendes Forsvar. Dahl forklarede imidlertid (under Sagen) at have kort før Bergs Død et Par Gange hørt denne anmode Fleischer om, i Tilfælde at tage sig af hans Efterladte, skjønt ikke just om at ordne Boets Papirer. Efter Lensmandens Forklaring fandt han det af Enkens hele Optræden under Forseglingsforretningen og i de første Dage efter Dødsfaldet klart, at hun betragtede og behandlede Fleischer som sin Lavværge, skjønt Lensmanden ikke erindrede, om hun med bestemte Ord erklærede det; men senere blev han af Fleischer anmodet om, i første Skiftesamling at melde, at denne ikke længer vilde være Enkens Lavværge. Grunden hertil opgav Fleischer for Retten at være den, at hun strax efter Mandens Død begyndte at skalte med Boets Eiendele, uden at hans Advarsler eller Raad frugtede, da hun var et simpelt, egenraadigt og uopdraget Fruentimmer, der hverken kunde læse eller skrive (hvilket Vidnerne bekræftede); og dette viste sig ogsaa af Registreringsforretningerne. Da Boet den 7de og 8de Januar registreredes, fandtes Effecter til en Værdi af 306 Spdlr. 3 Ort og 18 Skill., og "Husets Folk erklærede, at Boet ikke eiede mere eller andet Løsøre." Den 20de holdtes ny Registrering, hvorved, efter at en Deel andre Effecter var opskrevne, Enken negtede at anvise flere, hvortil hun dog tilsidst maatte bekvemme sig, saa at der i det Hele endnu fandtes uopskrevet Løsøre til en Værdi af 195 Spdlr. 1 Ort og 2 Skill., og den 21de maatte hun atter ud med flere, der bleve vurderede til 8 Spdlr. 3 Ort og 20 Skill. Selv forklarede

hun under Forhøret, at hun, da hun paa tredie Opfordring endelig bekvemmede sig til at levere Fleischer Pultnøglen, spurgte ham, om det ikke gik an, at han udtog til hende en Pakke med Penge, der efter hendes Mands Anmodning til hende skulde tages og benyttes i Tilfælde af hans Død, hvortil Fleischer skal have svaret: "Vi skal see, hvad vi kan," men derpaa have berettet, at dette ikke gik an, da der kun fandtes en Pakke, som efter Paaskriften skulde indeholde 1000 Spdlr. (altsaa ikke til hende), hvilken dog ikke senere skulde være funden. Dagen før den anden Registrering afholdtes, nemlig den 19de Januar, indgav hun Klage over, at Fleischer ved "Registreringsforretningen" havde brukket og i Forening med Lensmanden gjennemlæst en Deel af hendes Mands offentlige og private Breve den Dag, da Kassebeholdningen optaltes, alene i Toldroerskarl Hendrikssens Overvær, hvorfor hun forlangte saa vel Lensmandens som Fleischers Forhold undersøgt. Under det derpaa optagne Forhør, hvorunder de ovenberørte Oplysninger for Størstedelen fremkom, forklarede Lensmanden, at det var med hans Samtykke Fleischer under Forseglingsforretningen aabnede 3—4 forseglede Breve, hvoraf 2 paaskrevne til Qvarantænecommissionen, og 1 til Tolder Berg, det sidste Brev fra en Lots om Udbetaling af Lotspenge. Som Skifterettens Fuldmægtig ansaae Lensmanden sig nemlig berettiget til ogsaa at befatte sig med Boets Papirer, indtil han i Anledning af Klagen fik den Instrux, ikke at revidere Papirer i et Dødsbo. I sin første, skriftlige, Forklaring bemærkede Fleischer, at han - efter det Kald, han havde faaet af Berg, og efter strax at have budsendt Lensmanden - førend denne kom, med Hendrikssen foretog sig at ordne de Papirer, der laae paa et Bord i Sygeværelset blandt forskjellig Medicin, Parykker, Røghuer, Strømper, Bøger, med Mere, samt at eftersee Pulten, medens Enken og Børnene færdedes i Værelset, og at han, ligesom han af Afdøde specielt var anmodet om at tage sig af dette, heller ikke hørte noget Misnøie af Enken med, at han gjennemløb de aabne Breve,

hvori Penge kunde være indlagte, og at han aabnede et Par Breve til Qvarantænecommissionen, hvoraf han selv var Medlem, samt et Brev til Formandskabet, hvoraf han var Suppleant, især da Berg samme Dag specielt havde talt til ham om dette Brev, hvorimod de øvrige forseglede Breve uaabnede blev henlagte i samme Stand. I Pulten fandtes samme Uorden, som paa Bordet. Convoluter, der efter Paaskriften skulde indeholde store Summer, fandtes ved Forseglingsforretningen at indeholde Mindre eller Intet, og omvendt, hvorfor man ansaae det nødvendigt at anstille noget nærmere Undersøgelse, inden Optællingen af Kassebeholdningen foregik. Han benegtede i Forhøret at have, inden Lensmanden kom, lagt noget ud af Pulten, undtagen maaskee nogle ham selv tilhørende, Berg laante Bøger, samt et Par Medicinflasker, der indeholdt Gift, da han ikke saa nøie erindrede, om dette skeede før eller efter Lensmandens Ankomst. Da han for at aabne Pulten først maatte tage nogle Papirer ned, som laae ovenpaa den, og lægge dem paa Bordet, meente han, at man havde seet feil, og troet, at de toges ud af Pulten. Hensigten med dens Aabning var at see, om der var Penge, for i saa Fald saa snart som muligt at faae den forseglet af Lensmanden, hvem han strax derpaa sendte Bud efter. Foruden Hendriksen – der sees at have staaet i et lige saa intimt Forhold til Konen, som Fleischer til Manden – kunde Ingen sige, hvilke Breve Fleischer aabnede før Lensmandens Ankomst, og Fleischer selv erklærede, at han ikke erindrede at have brudt flere Breve, end de tre af ham selv omforklarede, samt at dette skeede efter Lensmandens Ankomst. Den omtalte Sax, forklarede han, hørte til hans Bestik, og havde været benyttet ved Anbringelsen af en spansk Flue, samt derefter henlagt paa Bordet, hvor han efter Sædvane tog den paa Lillefingeren, medens han beskjæftigede sig med Papirerne, uden at aabne Breve med den. Tiltalt for ulovligt Brevbrud blev han ved den af Sættedommer afsagte Hjemthingsdom frifunden for videre Tiltale. Høiesteret frifandt ham aldeles for Tiltale.

Den 7de October.

L.Nr. 104. Advocat Lous, Actor, mod Bernt Julius Jansen, Christian Johannessen Steensberg og Morten Johannes Steensberg.

I denne Sag blev af Christiania Stiftsoverrets 1ste Afdeling den 11te Juli 1853 affagt følgende Dom: "I Følge Smaalehnenes Amts Ordre af 27de Mai sidstleden bleve Bernt Julius Jansen, Christian Johannessen Steensberg og Morten Johannes Steensberg undergivne Tiltale for Tyveri eller for Deelagtighed i Tyveri, for saa vidt Sidstnævnte, Martin Steensberg, angaaer. Ved den derefter af Byfogden i Moss den 23de Juni sidstleden affagte Dom blev Bernt Julius Jansen og Christian Johannessen Steensberg for grovt Tyveri efter Crll.s Cap. 19 § 3, sammenholdt med samme Capitels § 2 Litr. b, anseede med Strafarbeide, den Første i 6 Aar og den Anden i 2 Aar, hvorhos Morten Johannessen Steensberg, efter samme Lovsteder sammenholdte med Crll.s Cap. 5 § 3 samt efter Cap. 19 § 6 blev anseet med Strafarbeide i 9 Maaneder. Saa blev de Tiltalte in solidum tilfundne at erstatte Bestjaalne hans Tab 190 Spdlr., efter Fradrag af igjen tilstedekomne 8 Spdlr., med 182 Spdlr., samt at betale de af Sagen flydende Omkostninger, foruden i Salarium til Referenten, Procurator H. L. Juell, 15 Spdlr., men hver for sig Omkostningerne ved deres Arrest og Transport til Straffestedet. Denne Dom er nu efter de Angjældendes Forlangende, og tillige som tildeels Gjenstand for nødvendig Appel, af Smaalehnenes Amt indanket til nærmere Prøvelse af nærværende Ret. 3die Vidne har forklaret, at han Thorsdag Aften den 19de Mai Kl. 8 forlod sin Principals, 2det Vidnes Contor, efter at han, som han bestemt troer, havde efterseet Contordøren, ligesom Vinduerne var forsynede med Lemmer, og Døren til et Sideværelse ligeledes var aflaaset. Da han omtrent Kl. 11 om Aftenen kom hjem, fandt han Døren til Contoret tillukket, men ulaaset, uden at Vold kunde sees anvendt

paa samme. Vidnet gik da hen til Pulten og en i samme værende Skuffe, hvori var henlagt omtrent 190 Spdlr. i løse Penge, foruden et Bancobrev med 150 Spdlr. Samme Skuffe befandtes da opbrukken og de løse Penge borte, med Undtagelse af enkelte Skillinger, ligesom ogsaa Bancobrevet var igjenliggende. Denne Skuffe var aabnet derved, at Laasen var bøiet indover, hvorimod der ikke var at opdage Spor af nogen anvendt Vold, hvorvel Træverket paa og ved Skuffen var noget beskadiget. Da Angjældende Bernt Jansen tilligemed en anden Person, hvilken sidste dog den paafølgende Dag løslodes, var mistænkte for Deelagtighed i dette Tyveri, blev disse samme Aften belagte med Arrest, og paabegyndte den følgende Dag et Forhør, under hvilket saadanne Oplysninger tilveiebragtes, at Action derefter institueredes mod samtlige de 3 Tiltalte. Af disse har Bernt Julius Jansen stadigen benegtet at have deeltaget i Tyveriet, medens de tvende Øvrige, efter i Begyndelsen at have fremsat lignende Benegtelse, ere gaaede til Bekjendelse om deres Deelagtighed i samme. Efter at 1ste Vidne havde provet, at hun samme Aften, Tyveriet forøvedes, havde seet de Tiltalte Bernt Jansen og Christian Steensberg passere igjennem Storgaden i Moss ad den Kant, hvor 2det Vidnes Contor er, og at det var hende paafaldende, at Martin Steensberg fra denne Tid og omtrent ½ Time senere blev staaende i Nærheden af et Hjørne, hvorfra han kunde see henover fornævnte Gade paa begge Kanter, og tillige i Retningen opad den derfra løbende Postmestergade, opover hvilken han ogsaa et Øieblik begav sig, erkjendte denne Tiltalte, at han paa sin Vandring hiin Aften forenede sig med sin Broder, Medtiltalte Christian Steensberg, og Bernt Jansen, der kom fra Postmestergaden, hvorpaa alle Tre gik et lille Stykke i Følge opover denne Gade. Martin hørte da ikke Tale om noget Tyveri, hvorimod de tvende Andre, da de var komne ned i Gaden, bad ham om at vænte paa det Sted, hvor han saaes af 1ste Vidne, uden at han vidste deres Hensigt, eller forstod, at Meningen med deres Anmodning

var den, at han skulde staae paa Vagt for dem – i hvilket Henseende bemærkes, at det er oplyst, at det valgte Sted netop er det, hvorfra der bedst kunde holdes Øie med 3die Vidne, i Fald denne kunde væntes kommende fra Apotheket, hvor han den Aften var, og begive sig til sit Værelse ved Siden af 2det Vidnes Contor. De tvende Medtiltalte begav sig derefter henover Storgaden i Retningen mod den Bygning, hvor 2det Vidnes Contor er, hvorefter de efter en lille Stunds Forløb kom tilbage; og nu begav de sig alle Tre opover Byen, hvor de paa Veien var inde i en Brændeviinsbutik. Da de var komne herfra, modtog Martin af sin Broder Christian 8 Spdlr., og af Bernt Jansen en Tolvskilling af Sølv, hvorefter de skiltes. Disse 8 Spdlr. ere Bestjaalne tilbageleverde. Denne Tiltalte har dernæst tillagt, at den Ene eller begge de Andre paa deres Samvandring førend Tyveriet nævnte Noget om 3die Vidne, hvortil han (Martin) svarede: "Bang (3die V.) er jo paa Apotheket han." Bernt Jansen sagde da til Martin, at han, hvis han saae noget til Bang, skulde gaae eller flyve bort. Ligeledes har Christian Steensberg erkjendt, at Angjældende Bernt Jansen allerede et Par Gange i Forveien havde talt til ham om at begaae Tyveri paa 2det Vidnes Contor, og at det ingen Sag var at komme ind der; men han nævnte Intet om, at han var i Besiddelse af Nøglen, forinden Tyveriet virkelig var forøvet. Da nærværende Tiltalte om Aftenen den 19de Mai kom fra sit Arbeide, paatraf han Bernt Jansen oppe i Kongsgaden i Moss, hvor denne gjorde ham opmærksom paa, at 3die Vidne var inde paa Apotheket. De begav sig da nedover fra Konggaden, men han (Christian) bestemte sig dog ikke til Forbrydelsen, førend han var nede ved en i Nærheden af Storgaden værende Gaard, efter at have truffet sammen med Broderen Martin, uden at dog dennes Tilstedekommen i saa Henseende havde nogen afgjørende Indflydelse. Martin var imidlertid vidende om deres Hensigt at begaae Tyveri paa 2det Vidnes Contor, da Tiltalte Bernt Jansen bad ham om at blive staaende paa

Hjørnet for at passe paa, om 3die Vidne kom, medens de andre To var henne paa 2det Vidnes Contor. Nærværende Angjældende og Bernt Jansen begav sig derefter herfra, og gik ind igjennem Gangen, hvor Bernt optog en Nøgel, hvormed han oplukkede Døren, der fører ind til Contoret, hvorpaa de begge gik ind, men nærværende Angjældende blev af Forknyttelse staaende ved Døren, ved hvilken han holdt sig, medens Bernt var henne ved Pulten og fik en Skuffe op, uden at det vides, hvorledes dette tilgik. Han saae nu, at Bernt af Skuffen tog Penge, og stak disse i Lommen, ligesom han til Slutning trak Skuffen heelt ud og tømte de i samme værende Sølvpenge i sin Hue, hvorfra han atter tømte dem i sin Lomme, uagtet nærværende Angjældende bad ham nøie sig med Papirpengene. Bernt talte ogsaa om, at der i Skuffen laae et Brev, men havde senere intet saadant med sig, hvorfor dette formodentlig blev gjenliggende. Da Bernt var færdig, begav de sig ud af Contoret, og fik nærværende Angjældende udenfor i Gangen af Bernt en Deel Sedler, som han stak til sig, og var det disse han senere leverede Martin. Med Hensyn til hvad der passerede efter det fornyede Sammentræf med Martin, og indtil denne forlod de tvende Andre, har nærværende Tiltalte væsentlig forklaret sig som denne. Forend han senere skiltes fra Bernt, talede denne om, at de skulde vente med Pengenes Deling til den følgende Dag, hvorfor Bernt forblev i Besiddelse af dem, og saaledes maa vide Besked om, hvor de ere afblevne. Ligesom de Tiltalte Christian Johannessen Steensberg og Morten Johannes Steensberg ved denne deres Tilstaaelse, i Forbindelse med Sagens Omstændigheder, maae ansees overbeviste om deres Deelagtighed i det omhandlede Tyveri, saaledes maa nærværende Ret med Underdommeren ogsaa ansee Bernt Julius Jansen, uagtet hans Benegtelse, overført den Forbrydelse, hvorfor han sigtes, i hvilket Henseende bemærkes: 1) De ovenanførte af de Medtiltalte afgivne Tilstaaelser, der fælde dem selv, og som for Øvrigt ere i Overeensstemmelse med, hvad der

under Sagen er oplyst, indeholde i dette Henseende særdeles vigtige Data mod denne Tiltalte. 2) Bernt Jansen har forklaret sig usandfærdig, idet han har benegtet paa den Tid, Tyveriet forøvedes, at have været i Nærheden af 2det Vidnes Contor. Herom maa han imidlertid ansees overbviist ved 4de og 5te Vidners Prov, hvilket gaaer ud paa, at Tiltalte omtrent paa denne Tid har befundet sig paa denne Kant af Byen, og i Nærheden af fornævnte Contor. Hermed stemmer ogsaa 1ste Vidnes Forklaring, der ovenfor er gjengiven. Tiltalte har ogsaa, ved at confronteres med 4de og 5te Vidner, maattet erkjende Muligheden af, at han har været paa det Sted, hvor disse have seet ham; men han paastaaer, at han ikke kan erindre det. Ligeledes er denne Tiltaltes Forklaring usandfærdig, for saa vidt angaaer hans Udsagn om hans og de Medtiltaltes Vandring, efter at de havde været inde i den Brændeviinsbutik, hvorom før er handlet. I dette Henseende henvises til 13de, 19de og 20de Vidners Prov, sammenholdt med Tiltaltes Udsagn. 3) 7de Vidne har forklaret, at denne Tiltalte allerede i Fjor Høst foreslog ham at deeltage i Tyveri paa 2det Vidnes Contor. Da Vidnet i denne Anledning spurgte Tiltalte om, hvorledes han vilde komme ind der, svarede denne, at han havde Nøgel, som passede, og "at det var akkurat som at tage paa Hylden." Se 3die Vidnes Prov, hvorefter han herom underrettedes af 7de Vidne, samt 14de Vidnes Prov. 4) Tiltalte har efter 2det og 3die Vidners Prov oftere været inde paa Førstnævntes Contor, og er saaledes kjendt med Localiteten der. 5) Denne Tiltaltes Hustru, der er afhørt som 17de Vidne, uden at være edfæstet, har forklaret, at hendes Mand, den Aften det her omhandlede Tyveri forøvedes, var hjemme som snarest Kl. 7 à 7½, og aftog han da sine Trætøfler, og iførte sig Støvler, hvorpaa han atter gik ud, og kom først hjem Kl. noget over 10 samme Aften. Denne Opløsning taler i Forbindelse med alt det foran Anførte, hvor ubetydelig den end i og for sig synes, saaledes mod Tiltalte, da denne Ombytning af Skotøi paa

en saadan Tid er paafaldende; som ogsaa 16de Vidnes Udsagn med Hensyn til den Tid, da denne Tiltalte kom hjem. Idet Overretten paa Grund af alt Foranførte anseer Tiltalte Bernt Julius Jansen overbeviist om at have forøvet dette Tyveri i Forbindelse med Tiltalte Christian Steensberg, maa man med Underdommeren være enig i, at det efter de tilveiebragte Oplysninger ei kan ansees ham overført at være Anstifter af samme, hvor megen Sandsynlighed der end er for, at det er ham, som har lagt den hele Plan, og derefter bragt den i Udførelse, ligesom man heller ikke finder, at der paa Tiltalte Martin er Anledning til at anvende Criminall.s Bestemmelser i Cap. 5 § 6 om Samraad. Denne Tiltalte, der er 30 Aar gammel, har forhen været dømt for et Factum, der henført under den nu gjældende Criminallov antages at ville have paadraget ham Straf efter sammes Cap. 22 § 14. Man antager det nemlig efter Udtrykkene i den omhandlede Dom ikke tilstrækkelig beviist, at Adgangen til Bemægtigelsen er banet ved Indbrud. Desforuden har han været domfældt til at indsættes i Tugthuset for at confirmeres, og for Overfald paa sagesløs Mand, og været under Tiltale for Tyveri, men ved Dom af 21de Juli 1849 i dette Henseende frifunden for videre Tiltale. Da det herunder omhandlede Tyveri, efter hans Medtiltalte, Christian Steensbergs Udsagn og de tilveiebragte Oplysninger for Øvrigt er udført ved Hjælp af falsk Nøgel, kan han ikke undgaae at ansees efter Crll.s Cap. 19 § 3, jfrt § 2 Litr. b. Paa Grund af den af denne Angjældende udviste forbryderske Virksomhed findes Straffen for hans Vedkommende passende bestemt til Strafarbeide i 4de Grad, hvorhos Tiden for dette billiges med de af Underdommeren ansatte 6 Aar. Da Tiltalte Christian Steensberg, der er 30 Aar gammel, efter den af ham afgivne Forklaring, hvorefter hans Forhold i Mangel af andet Beviis maa blive at bedømme, under Tyveriets Forøvelse har udviist mindre forbrydersk Virksomhed end fornævnte hans Medtiltalte, finder man, at Strafarbeide i 5te Grad paa ham bør anvendes, og

har man Intet at erindre imod, at Tiden for hans Vedkommende er ansat til 2 Aar. Med Hensyn endelig til Tiltalte Martin Steensberg, der er 22 Aar gammel, maa det, efter hvad der om ham er oplyst, antages, at han under Tyveriets Forøvelse har været de øvrige Tiltalte behjælpelig med at fungere som Udkigspost, for at forebygge, at de Medtiltalte derunder overraskedes. Naar han har anført, at han ikke vidste de Medtiltaltes Hensigt, eller forstod, at Meningen med deres Anmodning var den, at han skulde staae paa Post for dem, kan der hertil ikke tages Hensyn, i hvilket Henseende denne Tiltaltes egen Forklaring om de om 3die Vidne brugte Ytringer er afgjørende imod ham. Denne Tiltalte er i Henhold hertil rettelig fældt efter fornævnte Lovbud, samt Crll.s Cap. 5 § 3, og da han har erholdt Udbyttet af det Stjaalne, tillige efter Crll.s Cap. 19 § 6. Hans Straf er rettelig bestemt til Strafarbeide i 5te Grad, og findes for samme Tiden for hans Vedkommende passende fastsat til 9 Maaneder. Da der endelig Intet findes at erindre ved Underretsdommens Bestemmelser, for saa vidt angaaer Sagsomkostningerne, m. V., og det Referenten tilkjendte Salarium, samt den Bestjaalne tilkjendte Erstatning, vil denne Dom i det Hele blive at stadfæste. Sagens Behandling i første Instants og Sagførelsen for begge Retter eragtes forsvarlig. Thi kjendes for Ret: Underrettens Dom bør ved Magt at stande."

Høiesteret fældte i ny Conclusion Nr. 3 for grovt Tyveri til 1 Aars Strafarbeide, bestemte Straffetiden for Nr. 2 til 4 Aar, og stadfæstede for Nr. 1's Vedkommende saa vel som i Øvrigt de ergangne Domme.

Den 6te October.

L.Nr. 103. Advocat Kildal, Actor, mod Svend Olsen Brække.

I denne Sag stadfæstede Høiesteret, saa vidt paaanket var, følgende af Christiania Stiftsoverrets 2den Afde-

ling den 8de August 1853 affagte Dom: "Ved Dom, afsagt den 15de Juni sidstleden af Sorenskriveren i Nummedal og Sandsvær i Justitssagen mod den i Følge Buskeruds Amts Ordre af 10de Marts d. A. for forøvet Tyveri eller Forbrydelse mod Crll.s 21—6 tiltalte Svend Olsen Brække - der i Følge Præsteattest er døbt 8de September 1804, og som ikke forhen har været tiltalt eller straffet for nogen Forbrydelse, ligesom der paa hans foregaaende Vandel efter Præsteatten Intet har været at udsætte, med Undtagelse af, at han ofte har indviklet sig i Processer, og derved bleven forarmet - er kjendt for Ret: "Tiltalte Svend Olsen Brække bør for Forbrydelse mod Crll.s Cap. 21 § 6 straffes med at hensættes til Fængsel paa Vand og Brød i 5 Dage. Saa betaler han og alle af Sagen, hans Arrest, for saa vidt samme har fundet Sted, og Straffens Execution lovlig flydende Omkostninger efter af Amtet approberede Regninger; men for Øvrigt bør han for Justitiens videre Tiltale i denne Sag fri at være." Denne Dom, ved hvilken Angjældende havde acqviesceret, er af Buskeruds Amt paa det Offentliges Vegne indanket her for Retten. I Følge Føderaadscontract, dateret og thinglæst den 14de Febr. 1832, skulde en Gregor Gregorsen Houlangen, som Eier af den østre halve Deel af Gaarden Brække i Opdals Annex, for Føderødsfolkene Ole Svendsens og dennes Hustru Anne Olesdatters Levetid føde og røgte 2 Køer og 8 Smaakreature, og skulde Draatten eller Yngelen af disse 10 Kreature tilhøre Fledføringerne (Føderaadsfolkene). End videre er det i samme Contralt bestemt, at om Føderaadsfolkenes Kvæg ved Uheld eller Ælde skulde blive utjenlige til Føderaadet, skulde Føderaadsudrederen indsætte andre forsvarlige i deres Sted, samt at, naar den ene af Føderaadsfolkene ved Døden maatte afgaae, skulde det halve Føderaad ophøre. Endelig skulde det i bemeldte Contract omhandlede Føderaad hæfte med 1ste Prioritet paa Gaarden Brække. Angjældende Svend Olsen, der som daværende Eier i den ommeldte Anpart i Gaarden Brække pligtede for den gjenlevende af Føderaasfolkene, Enken Anne

Olsdatter, der er hans Moder, at føde og røgte en Ko og 4 Smaakreature, har erkjendt, hvad ogsaa ved Sagens Omstændigheder for Øvrigt er bestyrket, at han, efter at bemeldte Enke har reqvireret hans eiende Anpart i Gaarden Brække sat til Auction paa Grund af Udeblivelse med de i den ovennævnte Contract af 14de Februar 1832 omhandlede Føderaadspræstationer, den 12te Februar 1852 bortføre fra Gaarden Brække den saa kaldte Føderaadsko og de til Føderaadet horende Smaakreature, nemlig 3 Souve og 1 Gjed, og disponeret derover, som om det var hans Eiendom, og at han navnligen har slagtet Gjeden og en af Souvene, og fortæret Kjødet af samme. Videre har Tiltalte erkjendt, at den formeldte Enke Anne Olsdatter, hvis til Underdommeren indgivne Klage har foranlediget nærværende Sag, selv havde anskaffet de under nærværende Sag omhandlede Føderaadskreature, med Undtagelse af den ene Souv, som Tiltalte havde anskaffet. Uagtet det nys Anførte, og uagtet det efter Udtrykkene i Føderaadscontracten af 14de Februar 1832 maa antages, at Føderaadskreaturene skulde ansees som Føderaadsfolkenes Eiendom, saa længe Føderaadsudrederen ikke anskaffede andre i deres Sted, hvilket Sidste Tiltalte erkjender ikke at have gjort, har Angjældende dog anført, at han antog, at de omhandlede Kreature maatte tilhøre ham, fordi, som han paastaaer, Føderaadskonen Anne Olsdatter havde erklæret, at de var gamle, udlevede og utjenlige, og at andre tjenlige skulde indsættes i Stedet, samt at han ligeledes antog, at det maatte paaligge Kjøberen af Gaarden Brække at anskaffe nye Kreature i de casserede Sted. (Fortsættes).

Christiania 1854.

Trykt og forlagt af J. Chr. Abelsted.

Nittende Aargang
№ 6.

6te Februar
1854.

Norsk Retstidende,

et Ugeskrift for praktisk Lovkyndighed.

Sager, paakjendte i Høiesterets 2den Session 1853.

Den 6te October.

L.Nr. 103. Advocat Kildal, Actor, mod Svend Olsen Brække.

(Fortsættelse fra Nr. 5).

Foruden at imidlertid Føderaadsenken som 1ste Vidne edelig har forklaret, at hun alene havde erklæret sig utilfreds med Føderaadskoen, og forlangt denne ombyttet med en anden, men derimod ikke forlangt at faae Smaafæet ombyttet, indsees det i alle Fald ikke, at Tiltalte med nogen rimelig Grund kunde antage, at de Føderaadskreature (Koen, tvende af Svinene og Gjeden), som 1ste Vidne selv havde anskaffet, kunde blive hans Eiendom, fordi 1ste Vidne erklærede dem for for utjenlige, naar han ikke skaffede andre i Stedet. Idet Retten saaledes finder det uantageligt, at Tiltalte virkelig har staaet i den Formening, at de ommeldte Kreature var blevne hans Eiendom, og at han derfor var berettiget til at disponere over dem, maa Retten, da Føderaadsenken har boet i Huus sammen med Tiltalte (jfr. Føderaadscontracrens 3die Post), og saaledes daglig har kunnet have Tilsyn med Føderaadskreaturene, som derfor formeentlig ikke kunne siges ar have været ude af hendes Besiddelse, uagtet de skulde fordres og røg-

tes af Tiltalte, og saaledes stod sammen med hans Kreature, tillige være af den Formening, at Angjældende, ved at bortføre de ommeldte Kreature fra Gaarden, og derefter disponere over samme, har gjort sig skyldig i Tyveri, og ikke, som af Underdommeren antaget, i Forbrydelse mod Crll.s Cap. 21 § 6. Det er fremdeles oplyst, at Sagens 3die Vidne (der er en Svigersøn af Føderaadsenken Anne Olsdatter) en Mandag i forrige Aars Høst begav sig hen til Gaarden Gjøtynden, hvor Angjældende, efter at hans Anpart i Gaarden Brække ved offentlig Auction var ham frasolgt, havde Tilhold, og der satte sig i Besiddelse af den under Sagen omhandlede Føderaadsko, som han førte til sin Bopæl Gaarden Brække, hvor den blev indsat i Fjøset, hvis Dør blev tillaaset, hvorhos ogsaa den Dør eller Aabning, hvorigjennem Gjødselen føres, blev tilspigret. Imidlertid befandtes det den paafølgende Løverdags Morgen, at den sidstnævnte Dør var opreven og henkastet paa Marken, og at Koen var borte, hvorimod den egentlige Dør til Fjøset fandtes fremdeles tillaaset. Efter 3die Vidnes Forklaring (l. c.) er det sandsynligt, at Flere have været med at udtage Koen qvæstionis af Fjøset paa Brække. Vist nok er der nogen Grund til at mistænke Angjældende for at have været med i denne Gjerning, naar hensees til, at han selv har vedgaaet (jfr. 5te og 7de Vidners Prov), at det havde været hans Hensigt at tage Koen igjen fra 3die Vidne, hvis han havde kunnet faae 2 Mand med som Vidner; thi alene - siger han - turde han ikke tage den, da han i saa Fald blev Tyv; samt at han ikke har kunnet fyldestgjørende bevise sit alibi den Nat, da den omhandlede Ko blev udtagen af Fjøset paa Brække; men dette kan dog ikke mod hans Benegtelse afgive tilstrækkeligt Beviis for, at han har været med i hiin Gjerning. Straffen for det af Angjældende forøvede Tyveri antages, med væsentligt Hensyn til, at Angjældende befinder sig i yderste Armod, at burde bestemmes til 10 Dages Fængsel paa Vandog Brød. Om Igjæld eller Erstatning er ei Tale under nærværende Sag, hvorimod

Tiltalte selvfølgelig, saaledes som i Underretsdommen bestemt, maa have at udrede Sagens Omkostninger. Af Sagens Behandling ved Underretten og dens Udførelse for begge Retter findes ikke Ansvar at burde opstaae. Thi kjendes for Ret: Tiltalte Svend Olsen Brække bør for første Gangs simpelt Tyveri at hensættes i Fængsel paa Vand og Brød i 10 – ti – Dage. I Henseende til Actionsomkostningerne bør den paaankede Dom ved Magt at stande. At fuldbyrdes" o. s. v.

Den 21de October.

L.Nr. 139. Advocat Lous, Actor, mod Sorenskriver Munthe.

Den 25de September 1850 indgav Lensmand Qvisling Klage til Amtmanden i Bratsberg over, at Sorenskriver Munthe i to Skifter, det ene sluttet i 1846, det andet i 1847, havde beregnet og oppebaaret 3 Spdlr. 4 Ort 22 Skill. i hvert for Skifteextract til Hjemmel for Boets faste Eiendomme – nemlig stemplet Papir 2 Spdlr. 2 Ort, Beskrivelse 20 Skill., Bekræftning 20 Skill., og Thinglæsning med Erindring 1 Spdlr. 1 Ort 6 Skill – men paa skriftlig Begjæring om disse Extracter i Juli 1850 Intet havde svaret, og paa mundtlig Gjentagelse deraf ved sin Fuldmægtig skulde have tilkjendegivet, at han ikke agtede at besvare Brevet, og "at man nok fik bie, til hans Tid kom." Den 2den November 1850 indgav Ole Klev en lignende Klage til Amtmanden i Anledning af en anden Skifteextract, hvorfor Sorenskriveren havde beregnet 2 Spdlr. 4 Ort 16 Skill. I sin over Lensmandens Klage afgivne Erklæring af 9de November s. A. bemærkede Sorenskriver Munthe, at det vist nok forholdt sig saa, at en Deel Skifteextracter ikke var expederede, men at han ikke fandt sig forpligtet til at expedere dem, forinden han fik Betalingen, som ikke strax erlagdes, men som oftest udeblev i et Par Aar, og da erlagdes i flere Terminer, hvorfor det let paa Contoret kunde hænde, at Expeditionerne

oversaaes; skjønt Betaling derfor var beregnet i Skiftet; og endelig tilføiede han, at det hørte til Undtagelserne, at Skifteomkostningerne betaltes inden andet Thing efter Skiftets Slutning. (Sportell.s § 38). Efter at derpaa Justitsdepartementet havde udsendt et Par Betjente til nærmere Undersøgelse af Forholdet i det Hele, disse havde afgivet sine Antegnelser og Sorenskriveren sine Besvarelser dertil, samt Forhør var optaget, hvorunder Sorenskriveren og hans edsvorne Fuldmægtig nærmere havde forklaret sig, afgav Departementet den 14de Juli 1851 et Foredrag, hvori det androg paa, at Sorenskriver Munthe maatte sættes under Tiltale for sit Forhold med Skifteextracterne, og bemærkede blandt Andet: "Af den ovennævnte Fortegnelse over de af Sorenskriver Munthe i Tidsrummet fra Begyndelsen af Aaret 1846 til 26de Marts 1849 og fra denne Dato til 10de Septbr. 1850 sluttede Skifter, hvori fast Gods har været at udlægge, vil det sees, at Sorenskriveren i Tiden fra Begyndelsen af Aaret 1846 til 26de Marts 1849 har sluttet 50 saadanne Skifter, hvori han blandt Skifteomkostningerne har givet sig Udlæg for og senere oppebaaret, hvad Skifteextractens Udfærdigelse paa stemplet Papir maatte koste, medens han kun med Hensyn til det i 1 af disse 50 Skifter givne Udlæg i fast Gods sees at have udfærdiget som Hjemmelsdocument Extract paa stemplet Papir, og i rette Tid thinglæst samme. I de 49 Boer er derimod, uagtet Betaling er beregnet og oppebaaret, ingen saadanne Extracter udfærdigede. Af den i Forhøret indtagne Forklaring om, naar Skifteomkostningerne i de her omhandlede Skifter ere betalte, viser det sig, at Omkostningerne i disse 49 Boer ere indbetalte til Sorenskriver Munthe saaledes: før Thinglæsningen af Skiftebrevet med det hele Beløb i 15 Skifter, med en Deel af Beløbet (dog betydelig større end det til Extracten beregnede Papirs Kostende) i 10 Skifter, og paa Thingslæsningsdagen 4 Skifter, tilsammen 29 Skifter, og efter Thinglæsningen i de øvrige 20 Skifter; dog sees det, at i 4 Skifter er Betaling erlagt Dagen efter Thinglæsningen, i

6 andre inden 14 Dage, og i de øvrige nogle Maaneder, og kun i 1 først 9 Maaneder efter Thinglæsningen. Det af Sorenskriveren i disse 49 Skifter for stemplet Papir til Skifteextracten beregnede Beløb tilsammen 243 Spdlr. 24 Skill. har han saaledes oppebaaret, uden at samme, efter hvad der er oplyst, kan sees at være kommet Statskassen til Indtægt, naar undtages for stemplet Papir af Beløb 10 Spdlr. 48 Skill. til Extracter i 5 Skifter, nemlig 2 sluttede i 1846 og 1847, blandt hvis Papirer der, som anført, fandtes henlagt til Skifteextracterne stemplet Papir for 1849, og 3 sluttede i hvert af Aarene 1846, 1847 og 1848, for hvis Vedkommende Sorenskriveren under Forhøret har foreviist Extracter beskrevne paa stemplet Papir for Aaret 1850, hvorhos Sorenskriveren har forklaret, at meget faa af de omhandlede Extracter ere udfærdigede, uden dog nærmere at paavise hvilke. Det er endvidere under Forhøret oplyst, at Sorenskriveren har til Skifteextracter udtaget flere Stykker stemplet Papir for Aaret 1850, men hvor mange er ikke opgivet. Det maa dog her ikke lades ubemærket, at netop med Hensyn til de samme 5 ovenmeldte Skifter havde Amtmanden i Bratsberg Amt i Skrivelser af 4de October og 22de November 1850, til Følge Klage fra Vedkommende, affordret Sorenskriverens Erklæring om, hvorfor Extracterne ikke ere udfærdigede. Det vil saaledes sees, at Sorenskriveren i Skifter, sluttede af ham i Aarene 1846—1849, har til Skifteextracter beregnet og oppebaaret Betaling for stemplet Papir til et Beløb af 232 Spdlr. 96 Skill., som Sorenskriveren ei har kunnet oplyse at være kommet Statskassen til Gode. Fremdeles maa det antages, at Sorenskriveren, ligesom han i alle disse 49 Boer har faaet Godtgjørelse for stemplet Papir til Skifteextracter, saaledes ogsaa har beregnet og oppebaaret Betaling for Extracternes Beskrivelse og Bekræftning — hvilket saa meget mindre kan betvivles, som saadan Beregning sees at have fundet Sted i de faa Skifteacter, som Departementet har i sit Værge. Da som anført de Skifteextracter, for hvis Udfærdigelse der saaledes er beregnet

og oppebaaret Betaling, ikke af Sorenskriveren ere blevne udstedte, er selvfølgelig ogsaa vedkommende Private forurettede ved dette Sorenskriverens Forhold. Beløbet af de heromhandlede Sportler i de anførte Boer udgjør tilsammen omtrent 15—16 Spdlr. For saa vidt Sorenskriveren anfører, at han ikke kan finde, at der er foreskrevet nogen Tid, inden hvilken Extracterne skulle være udfærdigede, og at han ikke kjender noget Paabud om, at de skulle thinglæses, da maa Departementet hertil bemærke, at naar Sportelloven i § 38 bestemmer, at det under Mulcts Ansvar paaligger Sorenskriveren inden en der fastsat Tid — første eller andet Sagething efter Skiftets Slutning — paa Boets Bekostning at thinglæse de Skifter, hvorved fast Eiendom er udlagt og Stæmpelloven derhos i § 11 forudsætter, at de fornødne Hjemmelsbreve i saadanne Boer blive ligeledes paa Boets Bekostning at udstede i Form af Udskrifter af Skifteprotocollen eller Skifteacten, og Lovgivningen saaledes i Stedet for at give Vedkommende Hjemmelsdocument ved det thinglæste Skifte, nu som Hjemmelsdocument har foreskrevet en særskilt Skifteextract paa behørigt stæmplet Papir, saa skjønnes ikke, at der kan være nogen Tvivl om, at det er en Følge af visse Bestemmelser og af Forholdets Beskaffenhed, at de paabudne Skifteextracter skulle udfærdiges og thinglæses inden den bestemte Tid, i Stedet for Skiftebrevet, og at det er Sorenskriverens Pligt under Mulcts Ansvar at paasee dette, i hvilket Henseende det da maa blive hans Sag under Skiftet at sikre sig de til stæmplet Papir m. M. fornødne Penge. Nysmeldte Sorenskriverens Forklaring om, at han ikke kan finde, at Skifteextracter skulle udfærdiges inden en bestemt Tid, og at han ikke kjender noget Lovbud om, at de skulle thinglæses, staaer for Resten ikke i Harmoni med, men modsiges snarere ligefrem af hans Forhold ved, som ovenfor forklaret, i Begyndelsen af 1846 at udfærdige og inden fastsat Tid at lade (den 17de Juni) thinglæse Skifteextract i et Skifte (sluttet 12te Mai næstfor). Denne hans Forklaring bestyrkes heller ikke ved den Maade, hvor-

paa han af 2de Sagen vedliggendee Skifteacter og af en af Departementets Udsendinger erhvervet Udskrift af Lodnings-protocollen sees at have formeret sin Beregning over Skifteomkostningerne, af hvilken Beregning det endelig synes klart at fremgaae, at Sorenskriver Munthe har forstaaet Loven netop paa den ovenangivne Maade. Af disse tre Beregninger skal man her meddele en ordret Extractudskrift: Af Udskriften af Lodningsprotocollen, Skifte efter Gunder G. Fælland, sluttet 24de April 1846: "Hertil kommer Skiftets Omkostninger: Nr. 4, Sorenskriveren modtager: a) For stæmplet Papir til Skifteacten, 3 Ark à 24 Skill., er 3 Ort; b) For stæmplet Papir til den overeensstemmende med Lov af 9de August 1839 § 11 udfærdigede Extract af Skiftet som Hjemmelsdocument paa Boets faste Eiendom, Gaarden Fælland, 7 Spdlr. 1 Ort; c) For Skifteactens Beskrivelse, beregnet til 8 Ark, hvorfor efter Sportellovens § 39 betales 20 Skill. for Arket, er 1 Spdlr. 1 Ort 16 Skill.; d) For Skifteactens Forsegling og Bekræftning efter Sportellovens § 43, 20 Skill.; e) For den som Hjemmelsdocument paa Stervbogaarden Fælland udfærdigede Extractudskrift af nærværende Skifte 1 Ort 16 Skill.; f) For Thinglæsning af næstmeldte Extract med Erindring 2 Spdlr. 2 Ort." Af Skiftebrev i Boet efter Anne Halvorsdatter Hvasjord, sluttet 5te Mai 1847. "Nr. 15) Sorenskriveren i Egenskab af Skifteforvalter og Skifteskriver: Stæmplet Papir til Skifteacten 3 Ort. For Udskriften som Hjemmelsdocument: For Stervboenkemanden paa Boets faste Eienom: Stæmplet Papir 5 Spdlr. 3 Ort, Beskrivelse 20 Skill., Bekræftning 20 Skill., Thinglæsning og Erindring 2 Spdlr 12 Skill., tilsammen 8 Spdlr. 4 Skill. For Skifteaktens Beskrivelse paa 10 Ark, hvorfor efter Sportellovens § 39 betales 20 Skill. pr. Ark, er 1 Spdlr, 3 Ort 8 Skill. For dens Bekræftning og Forsegling efter samme Lovs § 43, 20 Skill." Af Skiftebrevet i Boet efter Sigurd Gundersen Klev, sluttet 10de Juli 1848: "Hertil kommer følgende Skifteomkostninger: 10) som modtages af Sorenskriveren, deels paa egne, deels paa An-

dres Vegne: b) For stæmplet Papiir til Skifteacten 3 Ort; e) For Skifteacten i beskreven Form at udstede betales 20 Skill. for Arket, der, da Acten antages at ville udgjøre 10 Ark, under fornøden Forbeholdenhed her udføres mod 1 Spdlr. 3 Ort 8 Skill.; f) For Skifteactens Bekræftning og Forsegling overeensstemmende med Sportellovens § 43, 20 Skill., g) For den udfærdigede Extract af Skiftet som Hjemmel for Sønnen Ole Sigurdsen paa Boets eiende Gaardpart Klev: Stæmplet Papir 1 Sdlr. 3 Ort; Beskrivelse og Bekræftning 1 Ort 16 Skill.; Thinglæsning og Erindring 1 Spdlr., tilsammen 2 Spdlr. 4 Ort 16 Skill."
Naar Sorenskriveren anfører, at Aarsagen til, at de omhandlede Skifteextracter ikke ere blevne expederede, er den, at han ikke finder sig forpligtet til at udfærdige samme, førend Betalingen er erlagt, hvilket ikke pleier at skee strax, men som oftest terminviis, og stundom først efter 1—2 Aars Forløb, saa at det let kan hænde, at det paa Contoret oversees at udfærdige Extracterne, skjønt Betaling herfor er oppebaaren, da maa hertil endvidere bemærkes, at Sorenskriveren, som ovenfor bemærket, i 29 af de heromhandlede 49 Skifter har oppebaaret Betaling, før Thinglæsningen foregik, og at Betaling i de øvrige ganske kort efter er erlagt, samt at Sorenskriver Munthe, der i sin over Sagen afgivne Erklæring ikke har kunnet paavise, at nogen Extract var udstedt, under Forhøret den 7de April d. A. kun har fremviist 5 Extracter, som, efter at Paakrav af samme var skeet, var beskrevne paa stæmplet Papir for Aaret 1850, og som vedkom de her omhandlede Skifteudlæg for Aarene 1846 til 1848. Den angivne Aarsag til, at Skifteextracterne ikke ere udfærdigede, nemlig at Betaling ikke var erlagt, sees saaledes i Fleerheden af de omhandlede Tilfælde ikke at medføre Rigtighed, og at der i den lange Tid, fra Begyndelsen af Aaret 1846 til Slutningen af Aaret 1850 – paa en enkelt Undtagelse nær, som omforklaret – ikke var udstedt nogen Skifteextract i de af Sorenskriver Munthe inden 26de Marts 1849 sluttede Boer, kan – alene henseet til Tilfældenes Mængde – ikke

med nogen Rimelighed udledes fra Skjødesløshed eller Forsømmelighed. Departementet antager derfor, samt efter de for Haanden værende Omstændigheder i det Hele, at Sorenskriver Munthe for sit Forhold ved at beregne og oppebære Betaling for stæmplet Papir til Skifteextracter og for disses Beskrivelse og Bekræftning, uden at udfærdige dem, ikke kan blive at ansee efter nogen mildere Bestemmelse end Crlt.s 24—27 (jfr. for Øvrigt 24—20). For saa vidt han derimod i de Boer, som ere sluttede senere end 26de Marts 1849 har som Hjemmelsdocumenter paa de faste Eiendomme alene thinglæst vedkommende Skiftebreve, uden at disse enten have været udfærdigede paa det til Hjemmelsdocumenter nødvendige stæmplede Papir, eller at de i Lov af 9de August 1839 § 11 befalede Skifteextracter have været udstedte, vil Straffen herfor, da han heller ikke for samme har beregnet eller oppebaaret Betaling, formeentlig blive at søge i Lov om det stæmplede Papir af 9de August 1839 § 27. Efter Beskaffenheden af det Forhold, hvorfor han, om nærværende underdanigste Indstilling vinder naadigst Bifald, vil blive at tiltale, formenes det derhos nødvendigt, at Sorenskriver Munthe under Sagens Drift suspenderes fra sit Embede, idet man nemlig ikke anseer det forsvarligt at lade en Mand, der undergives retlig Tiltale for et Embedsforhold, der involverer Svig, (og dette er, som oven bemærket, efter Departementets Formening Tilfælder med Hensyn til Sorenskriver Munthes Forhold ved at undlade at anvende de til stæmplet Papir modtagne Penge efter deres Bestemmelse) forbliver i en saa vigtig Embedsstilling som den, han indehaver. Saa meget mere maa man ansee det utilraadeligt at lade Sorenskriver Munthe under Sagens Drift vedblive Embedets Bestyrelse, som hans Formuesforfatning, efter hvad der i forskjellige andre Anledninger er passeret, maa antages at være i høi Grad mislig, saa at der, om end hans Uvederhæftighed ikke siges at være juridisk constateret, dog ikke levnes nogen Tvivl om, at samme i Virkeligheden er tilstede." Paa dette Foredrag faldt samme Dag følgende

høieste Resolution: "1) At Sorenskriver i øvre Thelemarkens vestfjeldske Sorenskriveri J. Munthe befales undergiven Justitiens Tiltale til Undgjeldelse efter Lovgivningen for misligt Forhold ved i Boer, sluttede i Tidsrummet fra hans Overtagelse af Embedet i Begyndrlsen af Aaret 1846 indtil 26de Marts 1849, at have beregnet og oppebaaret Betaling for stæmplet Papir til de i Lov af 9de August 1838 § 11 befalede Skifteextracter, og for disses Udfærdigelse, uden at det stæmplede Papirs Kostende er kommet Statskassen til Gode, og uden at Extracterne ere blevne udfærdigede, samt for i de senere sluttede Boer at have thinglæst Hjemmel paa de udlagte faste Eiendomme, uden at det behørige stæmplede Papir hertil har været forbrugt. 2) At han befales suspenderet fra sit Embede, samt at det maa naadigst overdrages Justitsdepartementet at træffe fornøden Forføining til Embedets midlertidige Bestyrelse." Sorenskriveren i det østfjeldske øvre Thelemarken blev beskikket til Sættedommer, og Referatet overdraget Procurator Bugge. Under Forhøret erklærede Sorenskriver Munthe, som sagt, at han ikke kunde opgive, hvilke de faa Extracter var, han i sin Erklæring havde paastaaet at være ufærdigede, uagtet Forhøret holdtes i hans Huus, og tilføiede, at han endnu ikke, som han havde haabet, var bleven i Stand til at udfærdige Resten til Vinterthinget, da vigtigere Forretninger var komne imellem, men foreviste de tre før omhandlede (Qvislings og Klevs) den ene for 1846, den anden for 1847, den tredie for 1848, alle paa Stempelpapir for 1850. Den 15de August 1851 foreviste han i Alt 47 Extracter, hvoriblandt de 3 førstnævnte. Af de øvrige 44 var for 3 efter Fortegnelsen over Skifteberegningerne ikke opført Stæmpelpapir, nemlig 2 for 1846 og 1 for 1847. Af de 47 Extracter var altsaa kun beregnet Stæmpelpapir for 44. Af disse var 2 skrevne paa Stæmpelpapir for 1849, nemlig 1 for Skifte fra 1846 og 1 fra 1847; 11 paa Stæmpelpapir for 1850, nemlig 7 for Skifter fra 1846, 3 for 1847 og 1 fra 1848. Af de øvrige 31 Extracter var de fleste skrevne paa Stæmpelpapir for

1851, skjønt tildeels paa mindre Stæmpel end beregnet (det var nemlig for høit beregnet for gjenlevende Egtefæller, d. e. af hele Udlægget, hvilket han sagde at have rettet ved Extracterne, efter af Amtmanden at være gjort opmærksom paa Feilen), og nogle paa ustæmplet Papir, nemlig 1 for 1846, 1 for 1847 og 2 for 1848. Han opgav derhos, at 16 var udfærdigede Ugen før 26de Juli 1851, da han meddeelte sin Fortegnelse derover, og flere af de øvrige efter Forhøret, medens han ikke kunde sige, naar Resten var udfærdiget. Hans Contorbetjent forklarede derhos uimodsagt, at han ved Afleverelsen af 1850 Aars Stæmpelpapir aftog adskillige Ark til Extracter, som inden Forhøret, da Vidnet forklarede sig herom, endda ikke var udfærdigede. Saaledes maae de fleste, om ikke alle de foreviste Extracter, være udfærdigede i 1851, især da kun 3 blev foreviste ved Forhøret, og disse efter Fuldmægtigens Forklaring først efter Undersøgelsen maae være skrevne. At et Par paa 1849 Aars Stæmpelpapir endnu ikke ved Undersøgelsen var udfærdigede, kunde sees af Antegnelserne og Besvarelsen desangaaende. Munthes forrige Fuldmægtig, der havde været i hans Tjeneste fra Juni 1846 til Vaaren 1848, forklarede, at han i denne Tid ikke havde Ordre til at udfærdige Skifteextracter, men at Thinglæsningerne af Jordegodsudlæg foregik efter Lodningsprotocollen, og deres Indførsel i Pantebogen deels efter denne Protocol, deels efter Concepterne til Udlodningerne. Han vidste imidlertid ikke, om Andre havde faaet Ordre til at udfærdige Extracterne; men Contorbetjenten, der havde været i Munthes Tjeneste hele den omspurgte Tid, erklærede sig ubekjendt med, at Skifteextracter da var udfærdigede. Paa Referentens Forspørgsel til den senere Fuldmægtig, der under Munthes Suspention var constitueret i Embedet, svaredes, at der paa de ved Contoret beroende Omslag til thinglæste Brevskaber for Aarene 1846—1849 ikke fandtes noteret nogen Skifteextract som udleveret. Spørgsmaalet gjaldt 26 Extracter til et Stæmpelbeløb af 123 Spdlr. 56 Skill., om hvis tidligere Udfærdigelse der efter Munthes

Forklaringer skulde kunne være nogen Tvivl. De, til hvem Extracterne skulde være leverede, negtede ogsaa at have modtaget dem. For Øvrigt erkjendte Tiltalte, at han i Almindelighed ikke havde gjort Vedkommende opmærksomme paa, at de skulde have de i Skiftebrevene beregnede Extracter, som paa een Undtagelse nær heller ikke skulde være ham affrævede. Men det Foregaaende viser, at han selv paa gjentagen Opfordring ikke udfærdigede dem. Hans Foregivende om, at Omkostningerne sjælden erlagdes inden andet Thing efter Skiftets Slutning, og at han som oftest maatte bie et Par Aar efter Betalingen, samt modtage den i Terminer, modbevistes ved hans egen Optegnelse over sluttede Skifter, hvori fandtes tilføiet, naar Betalingen havde fundet Sted, og med Fortegnelse over Thingtiderne i det omhandlede Tidsrum. Fra 26de Marts 1849 ophørte han med Beregninger for Skifteextracter, men vedblev med Thinglæsninger af Udlæggene som før. Ved Underretsdommen, afsagt 14de August 1852, blev han for Forbrydelse mod Crll.s 24—27 og for Overtrædelse af L. af 9de August 1839, § 27, anseet med Embedsfortabelse, samt ilagt Erstatning til Statskassen af 339 Spdlr. 4 Ort 8 Skill., og Udredelse af Sagsomkostningerne. Da han ingen Straf var ilagt for sit Forhold ved at have thinglæst Hjemmel paa faste Eiendomme, udlagte i Boer, som var sluttede senere end 26de Marts 1849, uden at behørigt stæmplet Papir dertil var brugt, og da det fandtes tvivlsomt, om ikke Mulet herfor efter Stæmpelloven maatte blive at cumulere med Embedsfortabelsen, blev Sagen efter given Anledning fra Justitsdepartementet fra det Offentliges Side indanket til Overretten, ved hvis Dom af 16de Marts 1853 blev han fældt i ny Conclusion efter begge Lovsteder, men kun til Embedsfortabelse, og Underretsdommen stadfæstet med Hensyn til Omkostningerne. Denne Dom blev fra begge Sider paaanket til Høiesteret, hvis Dom er saa lydende: Sorenskriver Jens Munthe bør for Forbrydelse mod Crll.s Cap. 24 § 27 og Lov af 9de August 1839 § 27 at straffes med Embedsfortabelse. I Henseende til Omkost-

ningerne bør de ergangne Domme ved Magt at staade. I Salarium til Actor for Høiesteret, Advocat Lous, betaler Tiltalte 25 - fem og tyve - Spdlr. Statskassens og de øvrige Fornærmedes Ret til Erstatning forbeholdes.

Aarsagen, hvorfor Erstatningen kun blev forbeholdt, var uden Tvivl den, at det ikke lod sig gjøre, med fornøden Nøiagtighed at bestemme den.

Sag, paakjendt i Høiesterets 1ste Session 1854.

L.Nr.52. } Byfoged Dahl mod Justits- og Finants-Departementerne.
O.Nr. 5. }

I denne Sag paaberaabtes Høiesterets Præjudicat af 10de December 1822 i en lignende Sag mellem Præsidenten, Politimesteren og Byfogden i Throndhjem, paa den ene Side, og Finantsdepartementet paa den anden, hvori Agershus Stiftsoverret den 10de Juni næstfør havde afsagt følgende Dom:

"Ved kongeligt Rescript af 5te Februar 1796 blev bestemt, at det da ledige Auctionsdirectørembede i Throndhjem skulde indgaae, og dets Indkomster (efter Fradrag af 100 Rdr. til Byfogden for at forrette Embedet) deles mellem Præsidenten, Borgermesteren og Byfogden, saaledes, at den Første erholder $\frac{7}{16}$ Dele, den Anden $\frac{5}{16}$ Dele, og den Tredie $\frac{4}{16}$ Dele deraf, og da Borgermesterens Embede gik ind, blev ved kongelig Resolution af 3die Juli 1802 bestemt, at Politimesteren maa nyde de ham tillagte $\frac{5}{16}$ Dele af Auctionssportlerne. Da det nu ved Lov angaaende Røraas Kobberverk af 12te September 1818, IV, I tillades, at enhver Participant, som vil lade sit Kobber offentlig forauctionere, kan lade det sætte til Salg og dermed efter egen Villie forholde, og at Auctionen afholdes i

Throndhjem, uden at afgive noget Salarium til vedkommende Auctionsforvalter, formeente de Embedsmænd i Throndhjem, som var i Besiddelse af Auctionsvæsenets Indkomster, og, før den anførte Lov gaves, var beskikkede, nemlig Præsident Jan Blom, beskikket 28de November 1816, Politimester Mogens Lie, beskikket 14de Juni 1817, og Byfoged Jonas Udbye, beskikket 3die October 1806, at tilkomme Godtgjørelse af Statskassen for det Tab i Embedsindkomster, som opstod af den Participantskabet bevilgede Frihed, og da i Følge Regjeringens Finants- Handels- og Told-Departements Skrivelse af 9de Mai 1831 deres derom indgivne underdanigste Ansøgning ved høieste Resolution var afslaaet, men der overlodes dem at gjøre deres formeentlige Ret gjældende ved Domstolene, have de ved Stævning af 31te Juli 1821, efter forgiæves prøvet Forligsmægling, saggivet bemeldte Departement til at betale dem denne Godtgjørelse indtil Udgangen af 1820, til Beløb efter Regning 1278 Spdlr. 92 Skill. med Renter; men ved den af Byfogden i Christiania den 15de November 1821 affagte Dom blev Departementet frifundet for deres Tiltale i denne Sag, og de ere derhos tilfundne at betale til Regjeringsadvocat Hjelm i Salarium 25 Spdlr., hvorimod Processens Omkostninger i Øvrigt ere ophævede. Denne Dom have Sagsøgerne Præsident Blom, Politimester Lie og afgangne Byfoged Udbyes Enke med Lavværge og Skiftecommissarierne i hans Bo (thi paa hans Boes Vegne var Sagen allerede i første Instants anlagt) paaanket til denne Ret ved Stævning af 7de Marts sidstleden, og har paastaaet den tilsidesat, og at Finantsdepartementet paa Statskassens Vegne tilpligtes at betale dem det paastaaede Beløb 1278 Spdlr. 92 Skill. med Renter m. V., samt at deres Ret til fremdeles Erstatning af Statskassen for det dem ved ovenmeldte Lov tilføiede Tab reserveres dem fra 1821 Aars Begyndelse, og saa længe samme Lovbestemmelse bliver gjældende. Hvad da betræffer Sagens Realitet, som altsaa bliver at paakjende, saa kan det vel ikke aldeles negtes, at der er nogen Bil-

lighed i, hvad Appellanterne fordre; men foruden at man mod Protest ikke er berettiget til at tage Hensyn til nye Indsigelser eller Benegtelser, og at de Grunde, den paaankede Dom indeholder, i det Hele fortjene Bifald, maa det anmærkes, at den oven anførte Lov af 12te September 1818 ikke kan siges egentlig at have betaget Appellanterne de dem tillagte Indkomster; thi den Ret, de have til at nyde Auctionssportlerne, maa ansees betinget af, at Auction ved Rettens Betjente afholdes. Men det er ingen Forpligtelse for Nogen, ved Auction at afhænde sine Effecter, og en Auction, som Participanterne afholde i Røraas Kobberverk afholde over deres Kobber ved deres egne Betjente, maa ansees som privat Actus, som kun derved adskiller sig fra den, hvorved en privat Mand ellers slutter Salg med en Kjøber, at den har samme fidem publicam, som om den var skeet ved Auctionsforvalteren. Man kan saaledes ikke ligefrem ansee det for en Indskrænkning i Appellanternes Indkomster, saa meget mindre da det ikke efter Sagens Data kan antages, at hvis den anførte Lov ikke havde existeret, vilde alt det Kobber, som efter Peter B. Petersens Opgave er af ham som Verkets Betjent auctioneret 1819 og 1820, være blevet afhændet ved offentlig Auction i Throndhjem, og for saa vidt er den Billighed, der maatte tale, som meldt, for Appellanterne, saare ubestemt og indskrænket, og kunde ikke strækkes til alt det paa den anførte Maade solgte Kobber. Den paaberaabte 105te § i Grundloven er altsaa saa meget mindre anvendelig i nærværende Sag, om den maatte kunne gjælde udenfor sit Bogstav, og dens 22de og 97de § skjønnes efter Sagens omforklarede Beskaffenhed heller ikke tilsidesatte derved, at Appellanterne ingen Erstatning tillægges for Auctionssportler af det i Throndhjem ved Røraas Verks egne Betjente auctionerede, dets Participanter tilhørende Kobber. Den paaankede Dom vil saaledes blive at stadfæste. Thi kjendes for Ret: Bythingsdommen bør ved Magt at stande. I Salarium til Regjeringsadvocat Hjelm betaler Appellanterne, Præsident Jan Blom, Politimester Mogens Lie

og afgangne Jonas Udbyes Enke og hans Boes Skiftecommissarier, Een for Alle og Alle for Een, 8 - otte - Spdlr.; men for Øvrigt ophæves Processens Omkostninger for denne Ret. At efterkommes" o. s. v.

Høiesteretsdommen af 10de December 1822 er saa lydende: "Citanterne Præsident Blom, Politimester Lie og afgangne Byfoged Udbyes Enke samt Skiftecommissarierne i hans Bo, bør være berettigede til af den norske Statskasse at erholde det paaførte Auctionssalarium af det i Aarene 1819 og 1820 i Throndhjem solgte Kobber fra Røraas Kobberverk med 1278 Spdlr. 92 Skill., ligesom Citanterne ogsaa, enhver for sin Embedstid, reserveres Ret til Salarium af det Kobber, som i Overeensstemmelse med Loven om Røraas Kobberverk af 12te September 1818 IV Afdelings 1ste § i Fremtiden maatte sælges ved offentlig Auction i Throndhjem. Processens Omkostninger ved alle Retter ophæves."

Mod Beløbets Størrelse var for Høiesteret, saa vidt kan sees, ingen Indsigelse gjort, ei heller indvendt, at der som Følge af den ved Loven af 12te September 1818 bestemte Fritagelse for Salariet til det almindelige Auctionsvæsen var forauctioneret mere Kobber, end ellers vilde have været Tilfældet, hvorimod Erstatningsretten kun i Almindelighed bestredes, idet der paaberaabtes, at en saadan Ret forudsatte Retskrænkelse, som her ikke kunde siges at have fundet Sted, da enhver Lovforandring maatte have Indflydelse paa allerede bestaaende Retsforhold, og Grundloven hverken kunde være beregnet paa at forbyde saadanne Forandringer som den omhandlede, eller paa at give Erstatning for det Tab, som deraf kunde flyde i tilfældige Indtægter.   (Fortsættes).

Christiania 1854.
Trykt og forlagt af J. Chr. Abelsted.

Nittende Aargang
№ 7.

13de Februar
1854.

Norsk Retstidende,

et Ugeskrift for praktisk Lovkyndighed.

Sager, paakjendte i Høiesterets 1ste Session 1854.

L.Nr.52. } Byfoged Dahl mod Justits- og Finants-De-
O.Nr. 5. } partementerne.

(Fortsættelse fra Nr. 6).

Ved Lov om efterlevende Egtefælleres Adgang til at hensidde i uskiftet Bo, m. M., af 30te Juli 1851, § 5, blev bestemt, at den i Sportelloven af 13de September 1830, §§ 45, 140 og 181, bestemte Recognition skulde bortfalde. Flere Skifteforvaltere, som derved fandt sig berøvet en væsentlig Deel af deres Indtægter, enedes om at bevirke afgjort ved Dom, hvor vidt de i denne Anledning havde Krav paa Erstatning af Statskassen, og valgte derfor den under nærværende Sag omhandlede Recognition, til Beløb 106 Speciesdaler 80 Skilling, som Byfoged Dahl i Drammen fandt at kunne have fordret efter Sportelloven, da dette Beløb var Gjenstand for Afgjørelse af Høiesteret, og ikke gav Anledning til anden Tvist, end det Principspørgsmaal, der ønskedes afgjort. Efter forgjæves Forligsprøve saggav altsaa Byfoged Dahl Chefen for Justits- og Finants-Departementerne til at betale dette Beløb med Omkostninger, eller til at see ham ved Dom kjendt berettiget til dets Udbetaling af Statskassen. Regjeringsadvocaten paastod derimod Frifindelse og Omkostninger.

Ved Bythingsdom i Christiania af 16de December 1852 blev de Indstævnte tilpligtede paa Statskassens Vegne at betale Sagsøgeren det paastævnte Beløb, men Sagsomkostningerne ophævede. Denne Dom indankedes fra begge Sider til Overretten, ved hvis Dom af 20de Juni 1853 Departementcheferne blev frifundne og Omkostningerne ophævede. Overrettens Dom paaankede Byfoged Dahl til Høiesteret, ved hvis Dom af 1ste Febr. 1854 Bythingsdommen bled stadfæstet, og Omkostningerne for Stiftsoverretten og Høiesteret ophævede.

For Høiesteret bemærkede Citantens Sagfører, at Spørgsmaalet maatte ansees afgjort ved den ovenanførte Høiesteretsdom af 10de Decbr. 1822, hvortil kom en senere Høiesteretsdom af 24de Septbr. 1823, der tilkjendte en Notarius Erstatning for tabte Indtægter ved Optagelsen af Thingsvidner, som var henlagte til et andet Embede. (I et ældre Høiesteretspræjudicat af 1819 blev et lignende Spørgsmaal paa samme Maade afgjort). At Høiesterets Præjudicater maatte respecteres i saadanne Tilfælde, meentes at være klart, da man tiltrængte en fast Regel, hvorefter man kunde rette sig. Storthinget havde derfor ogsaa respecteret Høiesterets Præjudicater, og navnlig Dommen af 10de December 1822, hvilket blandt Andet saaes af Forhandlingerne om Loven af 5te August 1848 angaaende Ophævelse af den Kirkerne tillagte Andeel af Fisketiende. (Se Rigst. for 1848, Nr. 26). Det contractmæssige Forhold mellem Staten og dens Embedsmænd var endog under den absolute Regjering blevet respecteret, saa vel i Lovgivningen som for Øvrigt, og navnlig i Tilfælde som dette, hvorpaa blandt Andet Forordningen af 7de April 1809 afgav Exempel, idet den ikke berøvede de allerede ansatte Provster Skifteindtægterne af de Boer, der efter de ældre Bestemmelser hørte under deres Jurisdiction, men kun henlagde Skiftevæsenet fra den geistlige til den verdslige Ret, efter Haanden som de daværende Provster afgik eller frivillig overleverede det, mod Godgjørelse for allerede havte Forretnin-

ger. Paa samme Maade bestemte Loven af 3die August 1824, § 15, at Skifte- og Auctionsvæsenet skulde overgaae fra den militære til den civile Jurisdiction, efter Haanden som de daværende Skifte- og Auctionsforvaltere afgik eller forflyttedes. Denne Indskrænkning var ogsaa en ligefrem Følge af Forholdets Natur og Grundlovens § 22, der vilde have Embedsmændenes contractmæssige Rettigheder respecterede. Ved at berøves en væsentlig Deel af sine Indtægter var Embedsmanden ikke bedre faren, end ved at forflyttes mod sin Villie til et ringere Embede, hvilket den nævnte Grundlovsbestemmelse forbød. Medens Embedsmændenes brødløse Forretninger stadig forøgedes, kunde de ikke være tjente med, at de Indtægter, som skulde tjene dem til Erstatning derfor, stadig formindskedes, snart ved en snart ved en anden Lovforandring, som ligefrem berøvede dem samme i det Hele eller for en Deel. Strengt taget skulde de ved en Embedsmands Ansættelsestid gjældende Bestemmelser om hans Indtægter, Sportler eller fast Løn, ikke kunne forandres, saa længe han ikke ved Forflyttelse eller paa anden Maade selv indgik paa Forandringen. Imidlertid fandt man sig i Forandringer, hvorved man i Gjennemsnit ikke led noget væsentligt Tab. Ved Sportelreglementerne af 1788 og 1830 var sørget for, at hvad man tabte paa det Ene gjenvandtes paa det Andet, saa at man omtrent var lige saa vel faren med de nye som med de gamle Bestemmelser. Ved Loven af 16de Juli 1845 om større Myndighed for ugifte Fruentimmer, m. M., betoges derimod vedkommende juridiske Embedsmænd uden Erstatning en betydelig Deel af de Indtægter, hvormed de skulde holdes skadesløse for sine ulønnede Forretninger, og ved Loven af 30te Juli 1851, § 5, gik man allerede et stort Skridt videre. Det var derfor nu nødvendigt at søge Domstolenes Beskyttelse mod en saadan Fremgangsmaade. Overretten var ogsaa enig i, at væsentlig Formindskelse i Embedsmandens Indtægter ved saadanne Lovforandringer gav Krav paa Erstatning; men den savnede her Beviis for, at nogen saadan Formindskelse hav-

de fundet Sted. Det var imidlertid klart, at den Byrde, hvorfor Loven af 30te Juli 1851 skulde forskaane Yderne af Recognitionen, ingenlunde var betragtet som uvæsentlig; og var Recognitionen trykkende for den enkelte Yder, skjønt den stod i taaleligt Forhold til Gjenstanden, hvoraf den skulde svares, maatte Tabet af samtlige Recognitioner blive saa meget føleligere for den enkelte Embedsmand, hvis Indtægter derved kom til at staae i saa meget større Misforhold til de voxende Forretninger, som ikke paa anden Maade blev lønnede. Desuden viste Sagens specielle Gjenstand her, hvad Tab Loven endog i enkelt Tilfælde kunde medføre for vedkommende Embedsmand. Et enkelt Tab, der egnede sig til Høiesterets Paakjendelse, maatte allerede i og for sig ansees væsentligt nok, om ikke flere kom til. Desuden var det af Opgaverne (documenterede, men for vidtløftige til at indtages) klart nok, at Tabet var væsentligt. For saa vidt Overretten tillige savnede Beviis for, hvor stor Deel af Indtægterne var tabt, maatte bemærkes, at Sagen angik en ganske bestemt og nøiagtig Sum. Tilfældet var her for Øvrigt saa meget besynderligere, som man før netop var gaaet ud fra, at denne Art af Indtægt burde lades ubeskaaren, og der fremdeles var givet mange lignende Bestemmelser i beslægtede Tilfælde, saa som Loven om Fisketiendens Ophævelse af 20de September 1845, § 2, Loven af 26de September s. A. om Forandringer i Søindrulleringsforordningen, § 7, Loven af 12te August 1848 om Brevportoen, § 4, o.s.v. Regjeringens Resolutioner angaaende Toldembedsmændenes Procenter viste og Regjeringens Anskuelse i denne Materie. For Resten var alle juridiske Auctoriteter for Citanten. I vedkommende Storthingscomitee saa vel som i Storthinget var de Retskyndigstes Mening i dette Tilfælde den samme, som er udtalt i de paaberaabte Præjudicater. I en særskilt Betænkning, afgiven i 1853 om denne Gjenstand af en dertil nedsat Commission, blev den samme Mening udførlig begrundet o. s. v. Endelig paaberaabtes analoge Præjudicater. Det blev ogsaa i Storthin-

get under Forhandlingerne om Loven af 30te Juli 1851 ytret, at de formeentlig Fornærmede kunde søge sin Ret anerkjendt ved Domstolene, og man havde saaledes endog i selve den lovgivende Forsamling forudsat, at Intet var til Hinder for at procedere mod en privat Lov, for at see sin ved Grundloven beskyttede Ret gjort gjældende. Vandtes Sagen af Citanten, vilde Regjeringen uden Tvivl fremsætte et Forslag om Erstatning, hvorved Forholdet i det Hele vilde blive jævnet, og al videre Retstrætte være forebygget. (Paastand som før, med Tillæg af Omkostninger).

Hertil svarede Regjeringsadvocaten i det Væsentlige: At Regjeringen procederede med Privatmand, var ikke sjeldent, og heller ikke, at Storthinget (til Ex. i Decisionssager) saaledes procederede. Men man havde kun dette ene Exempel paa, at der procederedes mod en af begge de nævnte Statsmagter vedtagen Bestemmelse eller Lov. Af L. af 1818 om Røraas Kobberverk og Dommen af 10de December 1822 kunde her Intet udledes, da man den Gang ikke havde tænkt paa, ved selve Loven at afgjøre Erstatningsspørgsmaalet, som derfor ganske naturlig blev Gjenstand for Dom efter almindelige Regler; men her havde begge Statsmagter erklæret, at Skifteforvalterne ingen Erstatning skulde have, og det vilde derfor være betænkeligt at give Citantens Paastand Medhold, skjønt det maatte erkjendes, at dersom Loven af 1851 stred imod Grundloven, maatte Sagen for Indstævnte tabes – men ogsaa kun da. Man paaberaabte sig vel Grundlovens § 22; men denne § afgjorde ikke Spørgsmaalet, da den ikke omfattede Embedsmændenes Forhold til Staten i alle men blot i de enkelte Henseender, den selv nævnte, og den meget vel kunde bestaae med Forandringer i Sportellovgivningen. Grundlovens § 105 angik ligeledes andre Ting, end her var Spørgsmaal om, da det ikke gjaldt at berøve Skifteforvalterne, hvad de allerede havde erhvervet, og følgelig kunde betragte som Eiendom, men at modificere deres Adkomst til fremtidigt Erhverv, og Grundlovens § 97, som her skulde være den afgjørende, misforstodes, naar man

deri fandt Noget til Hinder for en saadan Modification. Spørgsmaalet var her netop om, hvad Rettigheder Embedsmændene havde mod Staten, og det lod sig ingenlunde godtgjøre, at de fremfor andre Borgere havde Krav paa uforandret Vedbliven af de Love, hvorefter de for Fremtiden havde beregnet sine Indtægter. Man kunde gjerne betragte Forholdet mellem Staten og dens Embedsmænd som et Contractsforhold; men deri var Intet til Hinder for at ansee dets fremtidige Beskaffenhed, for saa vidt den beroede paa Love, afhængig af de Forandringer, som disse efter almindelig Forudsætning maatte kunne undergaae. Man havde derfor heller aldrig betvivlet, at til Exempel gamle Forretninger kunde ophæves og nye Forretninger paalægges Embedsmændene ved Lov uden Erstatning. Kun hvor Embedet blev et andet, maatte Erstatning gives, saa som ved Embedskredsens Forandring, heterogene Forretningers Paalæggelse, eller deslige. Hverken den ældre eller den nyere Lovgivning indeholdt nogen Indskrænkning i den Adgang, der maatte haves til at modificere et Embede, med Undtagelse af Grundl.s §§ 22 og 98. Hvad faste Lønninger angik, da stak Forskjellen i Grundlovens § 75, i, uden hvilken ogsaa faste Lønninger maatte kunne nedsættes selv for deres Indehavere; og hvad Sportlerne for bestemte Forretninger angik, da kunde Embedsmanden ikke ansees berettiget til at kræve Sportlerne, naar Forretningerne bortfaldt, eller modsætte sig unyttige Forretningers Afskaffelse, men kunde alene fordre, at Forretninger, som fremdeles skulde vedblive, ikke uden Erstatning fratoges ham og tillagdes en Anden. Loven af 8de September 1842 angaaende smaa Gjældsfordringers Inddrivelse medførte en væsentlig Formindskelse i Fogdernes Indtægter; men om Erstatning derfor havde der dog ikke været Spørgsmaal. Vandtes denne Sag fra Citantens Side, maatte imidlertid ogsaa Fogderne kunne fremkomme med Erstatningskrav. Skulde Lovgivningen ikke lænkebindes, men gavnlige Forbedringer kunne foretages, og Tingene kunne jævnes efter forandrede Forhold, maatte man nøies

med den Garanti mod ubillig Behandling, som den lovgivende Magts Organisation indeholdt, uden at kunne fordre en Erstatning, som vilde vedligeholde de Misforhold, der skulde afskaffes. (Herpaa anførtes en Mængde Exempler af Told-, Nærings- og især Haandverkslovgivningen). Den omhandlede Recognition maatte ansees som forskudt Løn for en Forretning, som efter den ældre Lov senere skulde udføres, men som efter den nyere Lov bortfaldt, og følgelig efter det Anførte ikke kunde fordres betalt. Heri blandt Andet viste sig ogsaa Forskjellen mellem denne og den ved Dommen af 10de Decbr. 1822 afgjorte Sag, hvor Spørgsmaalet ikke var om Forretninger, som bortfaldt, men alene henlagdes til Andre. At Lovgivningen af Billighedshensyn i visse dertil egnede Tilfælde tilstod Erstatning for tabte Embedsindtægter, gav ikke Retskrav paa Erstatning i andre Tilfælde, hvor man ikke havde fundet tilstrækkelig Grund til, i Loven at tilstaae den, og Lovgivningsmyndighedens Skjøn maatte i saa Henseende være det afgjørende, ikke Domstolenes, hvis Kald var at lyde Loven, saafremt den ikke kom i Strid med Grundloven. Trods Citantens Beregninger maatte den her omhandlede Formindskelse i Skifteforvalternes Indtægter ansees uvæsentlig; og kunde nogen Ubillighed for Enkeltes Vedkommende paavises, maatte Erstatningen beroe paa Storthingsbeslutning, da den ikke kunde støttes paa noget Retskrav. For Øvrigt benegtedes, at Afgjørelsen af nærværende Sag, som Overretten forudsatte, vilde afgive noget Præjudicat i videre Udstrækning. Endelig meentes Recognitionen alene at kunne tilkjendes under Betingelse af Tilbagebetaling eller Liqvidation i Tilfælde af, at Boet kom under Skifte, medens Skifteforvalteren aabenbar var bedre tjent med, at dette ikke skeede, og at han saaledes uden tilsvarende Forretninger beholdt Recognitionen. Hvis Citantens Paastand fulgtes, vilde han altsaa faae Mere end Erstatning, og Skjøn maatte saaledes i alle Fald bestemme, hvad der skulde kunne ansees som billig Erstatning.

I Replikken svaredes, at denne Indsigelse var ny for

Høiesteret, og ugrundet, da der altid betaltes Mere for selve Skiftet, hvorfor denne Forretning gjerne overtoges af dem, der maatte taale Liqvidation; og i Tilfælde af, at det var en ny Skifteforvalter, beholdt den gamle sin Recognition. Men der havdes Intet imod, at Høiesteret, om den dertil fandt Grund, tilkjendte Erstatning efter Skjøn. For Øvrigt paavistes det Særegne i sportulerede Embedsmænds Stilling, idet der bemærkedes, at de vel ikke kunde blive uberørte af Lovgivningen, og derfor ikke vilde fordre Erstatning for enhver middelbar eller umiddelbar ved Lovgivningen bevirket Formindskelse af deres Indtægter i det Enkelte, men at de maatte ansees erstatningsberettigede for saadanne Skaar i sine Indkomster, hvorved de led væsentligt Tab, da Enhver, der ansættes i sportuleret Embede, maatte kunne stole paa, at det i det Væsentlige forblev, som det var, da han fik det. Ved Sportlerne af Skifter, Auctioner og Thinglæsninger lønnedes Underdommeren for sine brødløse Forretninger ved Strafretspleien, Overformynderiet, med Mere; og vilde man nedsætte disse Sportler, eller hæve dem ved Frigivelse af Skifter og Auctioner, o. s. v., kom vedkommende Embedsmand til at arbeide for Lidet eller Intet, ja endog have Udgifter ved at tjene Staten omsomst. Det kunde naturligviis ikke være Meningen med Contractsforholdet mellem Staten og dens Embedsmænd, at de skulde kunne for nogen væsentlig Deel behandles ubillig af Lovgivningsmyndigheden, som derfor almindeligviis gav Erstatning i saadanne Tilfælde; og da dette som ethvert andet Contractsforhold tillige var et Retsforhold, maatte det kunne undergives Domstolenes Afgjørelse i Tilfælde af Tvist, uden at Lovgivningsmyndigheden vilkaarlig kunde forandre de Betingelser eller Forudsætninger, hvorpaa det maatte ansees bygget - om end Forandringen alene gjaldt Fremtiden. Vel var det vanskeligt at paavise Grændsen mellem det uvæsentlige Tab, der maatte taales, og det væsentlige, der maatte erstattes; men den maatte, som i ethvert lignende Tilfælde, bestemmes ved Skjøn, og Domstolene kunde lige saa lidt vise dette

som andre Contractsforhold fra sig, fordi dets Bedømmelse medførte nogen Vanskelighed. Den omhandlede Recognition var imidlertid utvivlsomt lige saa væsentlig som bestemt, og denne Sag medførte derfor ingen Vanskelighed i saa Henseende. For Øvrigt maatte det omtvistede Spørgsmaal her uomgængelig afgjøres i sin Almindelighed, for at komme til Afgjørelse af den paasøgte Recognition, og Dommen blev saaledes unegtelig et Præjudicat.

Den stadfæstede Bythingsdom var saaledes begrundet: "Forholdet mellem Staten og en Embedsmand antages for saa vidt at maatte betragtes som et Contractsforhold, at de ved dets Stiftelse tilstedeværende Forudsætninger ikke fra Statens Side vilkaarlig kunne tilsidesættes; og naar et Embede søges, hvis Indtægter væsentlig bestaae i Sportler, formenes det vel at maatte forudsættes, at den fremadskridende Lovgivning kan medføre visse Forandringer til Skade for Embedsmanden, tildeels ogsaa Forandringer, der directe gaae ud paa Nedsættelse af de ham tilsagte Sportler; men hvis Sportler ophæves, eller saadan Nedsættelse finder Sted, at den medfører en væsentlig Forandring enten i hans Embedsindtægter i det Hele eller i hans Indtægter i den Green af hans Embede, som Sportelnedsættelsen angaaer, da antages Saadant at ligge udenfor, hvad der af Embedsmanden var paaregnet. Naar derfor en Lov ikke blot ved dens Forandring i Retsforholdene i Almindelighed medfører Formindskelse i en Embedsmands Indtægter, men directe ophæver eller væsentligen nedsætter Sportler, og den gjøres gjældende med Hensyn til Embedsmænd, som vare i Embedet, da Loven emanerede, er den derved, i Strid med Grundlovens § 97, umiddelbar tillagt Indflydelse paa bestaaende Contrartsforhold til Skade for den ene Contrapart; og da Loven ikke kan tilsidesættes, maa de, der ved dens Anvendelse ere skadelidende, tillægges Erstatning af Statskassen. Denne Anskuelse antages ogsaa godkjendt af Høiesteret ved den af Indstævnte under Sagen fremlagte Dom af 10de December 1822, hvorved de Embedsmænd, der havde at dele

Indtægterne ved Auctioner i Throndhjem, tillagdes Erstatning af Statskassen for Tab i Imbedsindtægter, opstaaet derved, at Loven angaaende Røraas Kobberverk af 12te Septbr. 1818 Cap. IV § 1 tillader enhver Participant i Kobberverket ved Auction i Throndhjem at sælge Kobber uden Auctionsforvalterens Mellemkomst og uden Erlæggelse af Auctionsportler. Hvad specielt angaaer den her omhandlede Lov af 30te Juli 1851, sees ogsaa den til Forfattelse af Udkast til Lov om Arveretten m. V. nedsatte Commission at have forudsat det som givet, at Skifteforvalterne maatte tillægges Erstatning, hvorfor den ogsaa i Udkastet til Skifteloven havde foreslaaet en Bestemmelse om, at de ved Lovens Publication fungerende Skifteforvaltere og Skifteskrivere skulde gives aarlig Erstatning af Statskassen efter approberede Regninger. Overeensstemmende hermed har ligeledes en Minoritet i vedkommende Odelsthingscomitee udtalt sig, medens Pluraliteten med Justitsdepartementet har antaget, at der vel kunde opstaae Spørgsmaal om Erstatning i Anledning af Loven, men først naar det havde viist sig, hvor vidt Formindskelsen i vedkommende Embedsmands Indtægter var uforholdsmæssig stor, navnlig i Forhold til hans Embedsindtægter i det Hele. For Retten foreligger vel ingen Opgave over det for Citanten opstaaede Tab, ligesom heller ikke Erstatningsspørgsmaalet i Anledning af Loven i dets hele Udstrækning er undergivet Afgjørelse; men da den her omhandlede Sportel ganske er ophævet, og derhos afgav en væsentlig Indtægt, findes dette afgjørende for at tillægge Citanten den paasøgte Erstatning." Overretten havde derimod begrundet sin Dom saaledes: "Paa den ene Side maa det indrømmes, at det Tilfældige og Usikre i den med Sportler lønnede Embedsmands Indtægter i Forbindelse med det Vanskelige ved, i ethvert enkelt Tilfælde at bestemme den Afgang, som Forandring i en eller anden Sportel maatte medføre i Vedkommendes Indtægter, taler for, at Sportler i visse Tilfælde af Staten maa kunne nedsættes, uden at Vedkommende kunne ansees berettigede til

Erstatning; men paa den anden Side kan denne det Offentliges Ret dog ikke statueres at være uden Indskrænkning, da Sportlerne ellers vilde kunne nedsættes i den Grad, at Vedkommendes Aflønning i Virkeligheden vilde blive jævngod med ingen. Heller ikke kan der for en saadan Mening anføres, at den Enkeltes Interesse ikke bør kunne hindre Foranstaltninger sigtende til det Heles Tarv, efterdi Erstatning vil aabne Adgang til at træffe de Forføininger, som til det almindelige Bedste maatte ansees hensigtsmæssige. Naar der dernæst spørges om, hvorledes man bestemmer Grændsen for den Staten saaledes tilkommende Ret, da formener man, at enhver Nedsættelse i enkelte eller flere Sportler, som maa antages i nogen væsentlig Grad at formindske et Embeds Indtægter, maa berettige Vedkommende til at fordre Erstatning. Hvad angaaer Recognitionen, da er det vist nok saa, at Indtægter af Skiftevæsenet høre til de vigtigste Sportler, som til Byfogderne ere henlagte, men foruden at Beløbets Størrelse kun kan komme i Betragtning i Forhold til vedkommende Embedes samtlige Indtægter, hvorom ingen Oplysning under Sagen er meddeelt, saaledes savnes der ogsaa, navnlig med Hensyn til, at den omhandlede Indtægt under visse Forudsætninger senere kan komme Vedkommende til Gode, en paa nøiagtige gjennem flere Aar erhvervede Opgaver bygget Beregning over, til hvilket aarligt Beløb den kan anslaaes. Retten vover derfor ikke at erklære sig om, hvor vidt den omhandlede Indtægt er af den Betydning, at den maa begrunde Ret til Erstatning."

Den 18de Januar.

L.Nr. 25. Advocat Homann, Actor, mod Institutbestyrer, Cand. theol. R. Tønder Nissen.

I denne Sag var af Christiania Stiftsoverrets 1ste

Afdeling den 15de Juni 1853 afsagt følgende Dom: "I Følge Ordre, udstedt af Stiftamtmanden i Christiania den 17de Januar sidstleden, bleve Cand. theol. R. T. Nissen, Cand. philos. H. Siewers, Cand. philol. G. W. Lyng og Cand. philos. J. R. Prahm undergivne Tiltale for mislig Dimission til examen artium. Ved Dom, afsagt af den constituerede Byfoged i Christiania den 31te Marts sidstleden, blev samtlige Tiltalte fældte efter Forordningen af 7de November 1809, § 104, med Undtagelse af Cand. theol. Nissen, som derimod frifandtes for Justitiens Tiltale i denne Sag. For hans Vedkommende er den afsagte Dom, paa Grund af Omstændighederne, af Stiftamtmanden nu indanket til nærmere Prøvelse af nærværende Ret. Det er oplyst, at Tiltalte, der bestyrer en privat Skole her paa Stedet, til den i forrige Aar ved Universitetet afholdte examen artium dimitterede Peter Gustav Weltzin, som paa Grund af Characteren "Maadelig" for Udarbeidelse i Modersmaalet ved fornævnte Examen rejiceredes. Tiltalte, der ved privat engageret Defensor har iagttaget sit Tarv, har imidlertid formeent, at han ikke herfor kan drages til Ansvar, og har han i denne Anledning paaberaabt sig, at Examens-Deputationen kun har bestaaet af 3 Medlemmer, uagtet Forordningen af 22de Marts 1805 § 5, hvilket Lovbud ikke kan antages at være hævet ved den Kongelig Resolution af 22de Marts 1837, bestemmer Antallet til mindst 4, ligesom han har anført, at Collegium academicum selv har erklæret sig for, at en Besvarelse i visse Tilfælde bør forelægges den samlede Examens-Deputation, hvilken ved den i forrige Aar afholdte examen artium bestod af 7 Medlemmer, der derpaa deelte sig i 2 Sectioner. Fremdeles har Tiltalte fremlagt en Erklæring af 1ste Marts d. A. fra de 3 Universitetslærere, der, som Medlemmer af fornævnte Deputation, havde at bedømme de ved den skriftlige Prøve indgivne Udarbeidelser i Modersmaalet, i hvilken disse Herrer ytre, at de, efter at have gjennemseet de af fornævnte Weltzin i det sidste Aar

før examen artium udarbeidede norske Stile, i det Hele have fundet dem af den Beskaffenhed, at de, om der havde været Adgang til at tage dem i Betragtning ved Bedømmelsen af den ved hiin Prøve af dem rejicerede Udarbeidelse, rimeligviis vilde have udøvet en Indflydelse paa deres Dom over denne, hvorved den hele Prøve vilde have faaet et for Vedkommende heldigere Udfald. Men at Examensdeputationen har været forpligtet til, under Bedømmelsen at tage fornævnte Stile i Betragtning, anseer Tiltalte som en ligefrem Følge af Lovbudet i Forordningen af 7de November 1809 § 106, hvorefter Enhver, som dimitteres til Universitetet, foruden det Testimonium, han har at fremvise, tillige skal medbringe de Bøger, hvori han de sidste Skoleaar har indført sine Oversættelser og andre skriftlige Udarbeidelser i de ældre og nyere Sprog, saadanne, som de have været fremlagte for vedkommende Lærere, og med disses originale Rettelser. Ligesom Hensigten med denne Lovforskrift sees af dens Kilde, Forordn. angaaende examina academica af 11te Mai 1775, § 7, saaledes har Tiltalte oplyst, at den fra Universitetets Side stedse har været fordret iagttagen. Stilebøgerne fra det sidste Aar før examen artium have saaledes altid været Vedkommende affordrede som nødvendige for at kunne stedes til Examen. Disse ere derpaa aarligen blevne de udvalgte Deputationer tilstillede, som ogsaa, i Tilfælde af Tvivl, have recurreret til dem, med Undtagelse af Examensdeputationen ved den senest afholdte examen artium, der paa Grund af Reglementet af 3die Juli 1826 § 6, ikke har anseet sig berettiget til, dertil at tage Hensyn. At Hensigten med Bestemmelsen i Forordningen af 7de November 1809, § 105, har været den angivne, antager Retten for afgjort. Om end nogen anden Betydning kunde underlægges Bestemmelsen - hvilken for Øvrigt ikke nærmere er angiven - viser Kilden, Forordningen af 11te Mai 1775, § 7, at Lovgivningen i alle Fald ogsaa i den anførte Hensigt har givet sit Bud. Heller ikke kan det være tvivlsomt, at dette Bud fremdeles staaer ved Magt;

thi foruden at Bestemmelsen i Reglementet af 3die Juli 1826, § 6, formeentlig kan fortolkes saaledes, at den ikke kommer i Strid med Forordningen af 7de November 1809, § 106, saa maatte, i Tilfælde af Strid, sidstnævnte Lovbud, som ikke hævet ved nogen senere Lov, ikke sættes til Side for hiin Reglementsbestemmelse. Da derhos Benyttelsen af vedkommende Stilebøger ikke alene er en Ret for Examensdeputationen, men tillige efter Sagens Natur en Pligt, navnlig naar der er Spørgsmaal om at rejicere, er ved den omhandlede Anledning en for Dimissor betryggende Form tilsidesat, hvilket maa have hans Frifindelse til Følge, hvorhos bemærkes, at det, efter hvad den daværende Examensdeputations Medlemmer selv har erklæret, ikke kan ansees synderlig tvivlsomt, at vedkommende Discipel, saafremt hiin Form var bleven iagttagen, ikke vilde være bleven rejiceret. Som Følge heraf vil Underrettens Dom, saa vidt paaanket er, være at stadfæste. Efter det Resultat, hvortil Retten er kommen, anseer man det unødvendigt at opholde sig ved, hvilken Indflydelse det paa Sagens Udfald maa tillægges, at Examensdeputationen kun bestod af 3 Medlemmer, og det af Tiltalte i Forbindelse dermed Anbragte. Sagens Behandling i første Instants og den befalede Sagførelse for begge Retter eragtes lovforsvarlig. Thi kjendes for Ret: Underrettens Dom bør, saa vidt paaanket er, ved Magt at stande."

For Høiesteret, hvortil Sagen med Bevilling fra det Offentliges Side var indanket, bemærkede Actor i det Væsentlige: Efter Reglementet af 3die Juli 1826, § 6, var der ingen Adgang til at tage Hensyn paa Stilebøgerne; thi man maatte ikke en Gang vide, hvem Bedømmelsen gjaldt, forinden Censuren var forbi. Det hed nemlig udtrykkelig, at de med Navn forsynede Afskrifter af Udarbeidelserne skulle forsegles, og ikke aabnes, "førend de skriftlige Prøvers Censur er tilende." For Øvrigt kunde Bestemmelsen i Forordningen af 7de November 1809, § 106, ikke antages at angaae Modersmaalet, hvorimod der ved "de ældre og nyere Sprog" maatte være meent fremmede Sprog,

som de, der for Dimittenderne medførte Vanskeligheder, og ledede til Feil i Enkelthederne, hvorefter det for Censorerne ikke var saa let at bedømme deres Styrke i Sproget for Øvrigt; og da der i fremmede Sprog anstilledes baade mundtlig og skriftlig Prøve, var der ved den mundtliges Bedømmelse, hvorved ingen Hemmelighed kunde paabydes, fuld Anvendelse af de indsendte Stilebøger. Men hvorledes man end ellers vilde betragte Sagen, var dog saa meget vist, at Reglementet af 7de Juli 1826 i § 6 udtrykkelig forbød Brugen af navngivne Udarbeidelser, førend den skriftlige Censur var tilende, og dette Reglement kunde Examensdeputationen under intet Paaskud tilsidesætte. Stred det mod den ældre Lovgivning om samme Gjenstand, hvilket dog næppe vilde findes at være Tilfældet, da Reglementets § 6 stemte med § 16 i Forordningen af 22de Marts 1805, maatte Reglementet staae, og den ældre Lovgivning vige; thi den nyere Lovgivning havde aabenbar henført den omtvistede Gjenstand under Kongens reglementariske Bestemmelser, hvilket allerede fremgik af § 29 i Universitetsfundatsen af 28de Juli 1824, og end tydeligere af § 9 i Loven af 17de September 1845 om Forandringer i denne Fundats. Om end en anden Fortolkning af § 16 i Forordningen af 22de Marts 1805 havde gjort sig gjældende i den ældre Praxis, kunde dette ikke komme i Betragtning, naar der for den nyere her omtvistede Fortolkning gaves saa afgjørende Grunde, som de allerede anførte; men det var desuden en feilagtig eller i alle Fald misforstaaet Beretning om den ældre Fortolkning og Praxis, hvorpaa de foregaaende Domme var byggede. I Skrivelse af 11te Juni 1853 havde Examensdeputationen i Anledning af dette Sted i Domspræmisserne oplyst, at hvad den desangaaende havde ladet indflyde i en tidligere Skrivelse, som de foregaaende Retter havde støttet sig paa, hidrørte fra en af Deputationens Medlem Professor C. Holmboe falden Ytring, som han nu nærmere havde forklaret derhen, at han, der siden 1822 stadig havde deeltaget i Censuren af den skriftlige Artiumsprøve, kun minde-

des een eller to Gange at have efterseet Stilebogen, inden han afgav sit bestemte Votum; og at dette maatte have været meget langt tilbage i Tiden, sluttede han deraf, at ingen af hans Colleger, som siden 1828 havde deeltaget i denne Censur, mindedes, at Stilebøgerne nogensinde havde været benyttede før Censurens Tilendebringelse. (Documenteret). Hvad angik det formeentlig Uefterrettelige i, at kun tre af Censorerne havde bedømt Udarbeidelsen, overeensstemmende med Resol. af 22de Marts 1837, medens Forordningen af 1805 fordrede fire, da gjaldt det Samme her, som i det første Punct, om Forholdet mellem Forordningerne og Reglementerne i denne Materie.

Hertil svarede Tiltaltes Defensor i det Væsentlige: Ved en i sig saa upaalidelig Prøve kan ingen Garanti eftergives. De to af Censorerne havde aldrig befattet sig med Skoleunderviisning, den tredie kun i Mathematik. Prøven i Modersmaalet var den misligste, og upassende for Mennesker i den Alder, som ingenlunde kunde ventes at svare til den Maalestok, der lages paa deres Udarbeidelser. Bestemmelsen i Forordningen af 7de November 1809, § 104, var derhos en barbarisk Bestemmelse, ved hvis Anvendelse man lige saa lidt kunde eftergive nogen af Betingelserne. I Almindelighed fordredes til Strafs Anvendelse enten ond Vilje, eller i det Mindste tilregnelig Uagtsomhed; men her raadede Tilfældet. Den private Institutbestyrer led desuden Mere ved første Gangs Domfældelse, end en Rector, der ikke led Noget ved aftagende Søgning, og efter nyt Uheld kunde indskrænke sig til blot at dimittere lumina. Det gjældende System var derhos i Almindelighed skadeligt; thi det var feil, naar man fordrede, at kun Laudabilister maatte dimitteres – og dette var Følgen af den hele Maade, hvorpaa Examen behandledes.

(Fortsættes).

Christiania 1854.

Trykt og forlagt af J. Chr. Abelsted.

Nittende Aargang
№ 8.
20de Februar
1854.

Norsk Retstidende,

et Ugeskrift for praktisk Lovkyndighed.

Sager, paakjendte i Høiesterets 1ste Session 1854.

Den 18de Januar.

L.Nr. 25. Advocat Homann, Actor, mod Institutbestyrer, Cand. theol. R. Tønder Nissen.

(Fortsættelse fra Nr. 7).

Man tiltrængte ogsaa gode Hoveder i andre Stillinger end Statens Embeder, hvoraf mange kunde være vel tjente med Folk, som ikke var i Stand til at fyldestgjøre vor Artiumscensurs Fordringer til de unge Mennesker – hvis Fremtidsskjebne sættes paa Spil ved et eneste Terningkast. Her var Beviis for, at ingen Forseelse var begaaet fra Tiltaltes Side. Hans Lærer i Norsk var en Universitetslærer, hvis Competents til at bedømme Dimittendens Modenhed i dette Fag Ingen kunde drage i Tvivl, og denne Lærer (Monrad) havde erklæret (documenteret), at han ved Spørgsmaalet om Weltzins Dimission gjentog, hvad han oftere før havde ytret for Institutets Bestyrelse, at han for sit Fags Vedkommende slet ikke nærede nogen Betænkelighed ved denne Discipel, men ansaae ham i indre Aandsmodenhed og en vis Tænkningens Originalitet videre fremskreden end de Fleste, skjønt hans Udarbeidelser vel ofte ikke var frie for at røbe en vis Stivhed og Ubehjælpelighed i Udtrykket; og Examensdeputationens egen i Over-

retspræmisserne anførte Ytring maatte desuden afgive tilstrækkeligt Beviis for, at her ingen tilregnelig Brøde fandtes paa Tiltaltes Side. Det indtrufne Uheld maatte derfor alene tilregnes Deputationen selv, der ikke havde benyttet de af Loven anviste Midler ved Bestemmelsen. Hvad Antallet af Censorer angik, da var den af de foregaaende Retter forkastede Indsigelse fremsat af Defensor, ikke af Rissen; men Høiesteret vilde tage den i Betragtning, for saa vidt den duede og tiltrængtes. Derimod lagde han afgjørende Vegt paa den Indsigelse, som var tagen til Følge, og som Actor forgjæves havde bestræbt sig for at imødegaae. Reglementet af 3die Juli 1826 havde i § 6 vist nok ikke til Hensigt at gjøre nogen Forandring i Forordningen af 22de Marts 1805, § 16, som det endog ordret optog i Alt, hvad det her kom an paa. Men denne Bestemmelse maatte fortolkes saaledes, som Lovgivningen selv fordrede det, og Forordningen af 7de November 1809, § 106, vilde være hensigtsløs, hvis ikke den nysnævnte ældre Bestemmelse var saaledes at forstaae, at Stilebøgerne, efter endt Circulation eller særskilt Censur af Deputationens enkelte Medlemmer, ved tvivlsomme Udfald og i det Mindste ved Spørgsmaal om Umodenhed skulde komme i Betragtning; thi skulde de ikke bruges ved saadanne Spørgsmaals Afgjørelse under den samlede Afstemning over skriftlige Udarbeidelser, var det vanskeligt at sige, til hvilket rimeligere Brug deres Indsendelse ellers sigtede. Det var forgjæves, at Actor vilde undtage Modersmaalet fra nyere Sprog, hvortil det unegtelig ligesaa vel som andre Tungemaal hørte; og da Prøven i dette alene var skriftlig baade efter de ældre og nyere Bestemmelser, stødte man her paa en Knude, der ikke anderledes kunde løses, end ved at forkaste Examensdeputationens og følge den naturligere Fortolkning. Saa umuligt, som det var at lægge en anden Betydning i Reglementets end i Forordningens Ord, saa umuligt var det i alle Fald, om man end vilde fortolke de samme Ord anderledes i Reglementet end i Forordningen, at erkjende dettes Gyldighed, naar det

gjaldt forandrede Betingelser for en lovbestemt Straf; thi saaledes kunde Fundatserne ingenlunde forstaaes. Endelig paaberaabtes begge Bestemmelsers Kilde, Forordningen af 11te Mai 1775, § 7, som tydelig viste Hensigten af den givne Regel. Tiltalte paastodes derfor aldeles frifunden.

Ved Høiesterets Dom blev Tiltalte ogsaa frifunden for Justitiens Tiltale, men i ny Conclusion, rimeligviis fordi Høiesteret ikke har været enig med Overretten i dens Bemærkning om Forholdet mellem Reglementet af 1826 og Forordningen af 1805, for saa vidt disse maatte findes stridende mod hinanden i Reglerne for Fremgangsmaaden ved Censuren.

Den 14de Januar.

L.Nr. 12. Advocat Andresen, Actor, mod 1) Andreas Larsen Langdal, 2) Ellef Thoresen Ulvilden, 3) Lars Andersen Langdal, 4) Ole Gundbjørnsen Kolstad, og 5) Jæger Anders Johnsen Langdal.

Efter at Brændeviinscontrolør Gundersen, der formedelst Afreise fra Stedet ei er afhørt, den 6te Januar 1853 om Aftenen ved anstillet Undersøgelse paa Gaarden Langdal i Vuku Annex til Værdalen, der beboes af Nr. 3 og dennes Søn Nr. 1, var kommen til Kundskab om, at der blev dreven en temmelig betydelig Brændeviinsbrænden i Smug, anholdt han det opstillede Apparat, nemlig Brændeviinspande med Hat og Piber, som senere er ophugget og ved Auction solgt for 2 Spdlr. 33 Skill., og medtog samme til 1ste Hovedvidnes Gaard Ekren, hvor det blev indsat i Laden, som Gundersen laasede, og tog Nølgen til sig. Om Natten, medens Gundersen laae paa Ekren, blev en Lem, der var anbragt temmelig høit oppe paa Ladens Væg, og bestemt til at skaffe Lysning, opbrudt, og det anholdte Apparat borttaget. Da det imidlertid oplystes, at Nr. 1 og 2 samme Aften havde været paa Gaarden, og blandt Andet søgt at komme i Besiddelse af Nøglen til

Laden, tilskrev 1ste Hovedvidne, der er Kirkesanger, Nr. 1 et advarende Brev, som havde til Følge, at Apparatet allerede den 8de Januar om Morgenen gjenfandtes i Vedskuret paa Ekren. Efter at i denne Anledning Undersøgelse var anstillet, først ved et Forhør, som kun ledede til tarvelige Oplysninger, og derpaa ved et Thingsvidne, beordrede Amtmanden i nordre Throndhjems Amt den 25de Mai Tiltale mod Nr. 1 og 2, og den 20de September mod de øvrige i Overskriften nævnte Angjældende for Tyveri og Deelagtighed deri, og da Nr. 5 er Jæger under throndhjemske Infanteribrigade, blev Sagen, efter at han derunder var inddragen, behandlet for en combineret Ret, der i Dom af 17de November fældte samtlige Tiltalte efter Crll.s 19—3, a, til Strafarbeide, Nr. 3, som Anstifter, i 2 Aar, Nr. 1, som Gjerningsmand, og de Øvrige, som Deeltagere, efter Crll.s 5—6, Nr. 1 og 2 hver i 1 Aar, Nr. 4 og 5 hver i 6 Maaneder, hvorhos Nr. 1 og 2 blev paalagt hver for sig at betale Omkostningerne ved deres Arrest, men samtlige Tiltalte solidarisk Sagens øvrige Omkostningerne. Nr. 1 gik under Sagen først til en Bekjendelse, som i det Væsentlige tiltraadtes af Nr. 2, 4 og 5, og hvorefter det i Forbindelse med Sagens øvrige Oplysninger maatte antages, at Nr. 3, der ei var hjemme, da Anholdelsen skeede, men kort efter, samme Aften, fik Underretning derom paa en Nabogaard, hvorfra han fulgtes hjem af Nr. 4, allerede paa Veien begyndte at tale om, at de anholdte Redskaber igjen burde fratages Controløren, og at Nr. 3, efter at være kommen hjem, ligefrem har overtalt Nr. 1 til at udføre dette i Forening med Nr 4 og Nr. 1's Tjenestedreng, Nr. 5. Disse tre Angjældende afreiste derfor med Hest og Slæde, afhentede underveis fra et Bryllup Nr. 2, som Nr. 1 overtalte til et være ham behjælpelig, og begav sig til Ekren, hvor Nr. 1 og 2 hos 4de og 6te Hovedvidner erkyndigede sig om, hvor og hvorledes det omhandlede Apparat var forvaret. Nr. 1 opbrød derefter den ovennævnte Lem, og udskaffede derigjennem Apparatet, medens Nr. 2 stod paa Vagt uden-

før, og Nr. 4 og 5 var ved Hesten. Apparatet blev derpaa kjørt hjem til Langdal; men allerede Morgenen efter, da Nr. 1, som Aftenen i Forveien var noget beskjenket, havde udsovet sit Ruus, begyndte han at angre Gjerningen, og besluttede sig til at bringe Apparatet tilbage til Ekren; og da Klokkerens Brev havde bestyrket ham i denne Beslutning, affendte han samme Dags Aften Nr. 5 og sin Søster, 10de Hovedvidne, med Apparatet. Disse indsatte det om Natten, som meldt, i 1ste Hovedvidnes Skur. Nr. 2 har tillagt, at ogsaa han Dagen efter, da han erfarede, at man havde ham mistænkt for denne Gjerning, indfandt sig hos Nr. 1, og tilraadede ham at bringe Apparatet tilbage. Betræffende Nr. 4, der lige saa lidt som Nr. 2 og 5 havde nogen pecuniær Interesse i Gjerningen, da har Nr. 1 sagt sig uvis, om det var Nr. 3 eller 4, som overtalede ham til Gjerningen, hvilket Nr. 4 dog ei ligefrem har villet vedgaae, medens hans Forklaring dog viser, at han allerede maa have været enig med Nr. 3 om, at Gjerningen burde forøves, forinden Nr. 1 lod sig bevæge. Nr. 5 kom tilstede under Overlægningen mellem Nr. 1, 3 og 4, og var ligeledes fra først af uvillig, men siger, at han endelig lod sig bevæge, fordi hans Husbonde bad ham derom, og at han lige saa godt paa denne som paa anden Maade kunde gjøre sin Husbondes Gjerning. Han troede desuden, siger han, at de ikke skulde kunne indhente Controløren med Apparaterne, og at det Hele saaledes skulde forblive ved en forgjæves Tour ned igjennem Bygden. Det var først af Nr. 2 man fik vide, at Controløren overnattede paa Ekren. Nr. 3 har søgt at dække sig med alskens Udflugter og Benegtelser. Efter at de øvrige Angjældende havde afgivet Bekjendelse, har han dog vedgaaet, at han efter at være kommen hjem den 6te Januar, i Følge med Nr. 4, og havde erfaret, at "Kopperne" var tagne, sagde: "Saa faaer I hen og tage dem tilbage;" men dette vil han kun have sagt paa "Bateri" (Spøg), og troede, at de Tilstedeværende optog det saaledes, gik til Sengs, og vidste ikke det Ringeste af, hvad

senere skulde være passeret. Hans Forklaringer under de forskjellige Retshandlinger vrimlede imidlertid af Modsigelser, hvorunder han idelig henskjød sig under Beruselse og Mangel paa Hukommelse, men som dog vise, at han meget vel har erindret, hvad der interesserede ham at huske. Hans exceptio joci kom derfor ei i Betragtning ved Siden af de øvrige Forklaringer i Forbindelse med det Anførte om hans egne, saa meget mindre, som hine i det Hele havde al Sandsynlighed for sig. Ved Høiesterets Dom blev Nr. 1 og 2 fældte efter Crll.s 21—7, Nr. 3 som Anstifter af deres Forbrydelse, og Nr. 4 og 5 for Deelagtighed deri efter Crll. 5—6, til Fængsel paa Vand og Brød, Nr. 3 i 25, Nr. 1 i 15 og de Øvrige hver i 10 Dage, hvorhos den combinerede Rets Dom, med Nedsættelse i Referentens Salar, blev stadfæstet i Henseende til Omkostningerne. Efter den ældre Ret, nemlig saa længe L. 6—17—12 ikke var ophævet, blev saadan Forbrydelse, som den her omhandlede, betragtet som Tyveri. (Retst. for 1840, S. 802—815, for 1842, S. 411 ff., m. fl.); men efter at L. 6—17—12 ved Crll.s 28—12 er ophævet, bliver Spørgsmaalet, om den af Gjerningen følgende Fortabelse af Eiendomsretten indtræder ipso jure med fuld Virkning, eller der udfordres Dom, eller hvad dermed har lige Indflydelse, for at Anholdelsen skal kunne gaae over til egentlig Confiscation. Den sidste Anskuelse sees Høiesteret at have fulgt. Med Hensyn til Strafudmaalingen kan sammenholdes Retst. f. 1850, S. 286, m. fl. Antages de offentlig ansatte Brændeviinscontrolører beklædte med en Anholdelsemyndighed som den, her var udøvet, bliver Gjerningen for saa vidt ogsaa at henføre under Begrebet om Forbrydelse mod offentlig Myndighed, skjønt den ikke indgaaer under Udtrykkene i Crll.s 10—19 eller andre §§ i dette Capitel; men dette Spørgsmaal kunde ikke her afgjøres.

L.Nr. 13. Advocat Rolfsen, Actor, mod C. Beyer.

I Følge Ordre fra Politimesteren i Christiania af 9de Juni 1853 blev Eieren af Klingenberg, C. Beyer, tiltalt

for at have givet dramatiske Forestillinger, uden dertil at have erhvervet Tilladelse, og ved den constituerede Politimesters Ordre af 30te s. M. blev Sagen udvidet til de Forestillinger, han efter Udfærdigelsen af den første Ordre havde givet, i hvilken Anledning Tiltalte dog bemærkede, at Politimesteren forinden sin Afreise fra Christiania i Mellemtiden tilkjendegav ham, at han kunde vedblive at give Forestillinger, saafremt han dertil ansaae sig berettiget, indtil Sagen ved Dom var afgjort; og Rigtigheden af denne Bemærkning vilde Actor ikke modsige. Ved Politirettens Dom af 13de August næstefter blev Beyer, for uden dertil at have erhvervet behørig Tilladelse at have givet dramatiske Forestillinger, tilfunden at bøde 5 Spdlr. til Statskassen, hvorpaa Sagen, saa vel paa Grund af Omstændighederne som efter Domfældtes Forlangende, blev indanket for Høiesteret. Tiltalte, Svensk af Fødsel, erkjendte, uden erhvervet Bevilling eller Tilladelse at have givet dramatiske Forestillinger paa Klingenberg; men han formeente, at han efter at have i eet Aar opholdt sig her i Landet, navnlig i Christiania, og som Eier af Klingenberg, som han ved en Auction den 21de August f. A. sees at have kjøbt for 15,751 Spdlr., maa sættes ved Siden af Indfødte og norske Borgere i det omhandlede Henseende; og da ogsaa samtlige af ham antagne Skuespillere ere Norske, eller have opholdt sig saa længe i Landet, at de maae ansees som norske Borgere, formeente han, at de ældre Forbud, nemlig Forord. af 21de Marts 1738 og 27de October 1773, ikke ere anvendelige paa hans Forestillinger. Politiretten havde ogsaa givet Tiltalte Medhold i, at bemeldte Forordninger egentlig blot ere rettede mod fremmede Comoediantspillere, men den var kommen til sit Udslag derved, at saa vel de mangfoldige Bevillinger, der under den ældre Lovgivnings Herredømme, in specie to under Sagen fremlagte Bevillinger af 27de December 1771 og 21de April 1810 for Personer i Tiltaltes Stilling at give Comedier her i Christiania, som flere Bestemmelser, saasom Resolution af 21de April 1803, § 5, og Forord. for Kjøbenhavn

af 27de September 1708, Post 2, § 12, meentes tilstrækkelig at godtgjøre, at det gaaer som en bestemt Forudsætning gjennem Lovgivningen, at Ingen uden dertil erholdt Tilladelse kan lade opføre Skuespil. For det Udfald, hvortil Politiretten saaledes kom, nemlig at ansee Bevilling fornøden, blev derhos anført, at Forord. af 21de Marts 1738 i Almindelighed foreskriver, at "ingen Comoediantspillere etc. sig udi Danmark eller Norge maae indfinde, for deres Spil eller Exercitier der at forestille og øve," hvorved der ikke kan siges at være gjort nogen Forskjel paa, om Banden eller dens Entreprenør er Fremmed eller Indlænding, saa meget mindre, som Anledningen angives at have været, at der "ved Viborgs Snapsthing havde indfundet sig en Bande Comoediantspillere, som pleiede offentligen at agere," uden at der omtales, at disse var Fremmede. Ordet "indfinde" meentes snarere at antyde, at man har sigtet til de omflakkende Selskaber (Bander), der den Gang vel ogsaa var de eneste, som fandtes udenfor de privilegerede. Med en saadan Lovgivning ved Siden, som Christian den Sjettes øvrige Anordninger, og under en saadan Næringstvang og et saadant Polititilsyn, som for Øvrigt paa hiin Tid fandt Sted, kunde Formodningen heller ikke, meentes der, være for, at man har villet give Indlændinger frie Hænder i det omhandlede Henseende. Foruden de af Actor ved Politiretten anførte Bevillinger, meentes Rescriptet af 11te Juni 1772 ogsaa temmelig tydelig at indeholde den Forudsætning, at Forbudet i Forordningen af 21de Marts 1738 er ganske almindeligt. Forord. af 27de October 1773 omtaler vel i Inscriptionen "fremmede Omløbere," men dens Indhold meentes ganske at stemme mod Forordningen af 1738, undtagen for saa vidt den "extenderer" Forbudet til andre Omløbere, der "lade deres Kunster see, og kun udsuge Undersaatterne, og bringe dem til paa unyttig Maade at udgive deres Penge, dem de siden føre ud Landet," og til disse andre Omløbere, mod hvilke Forordningen egentlig meentes rettet, maatte følgelig ogsaa Inscriptionen sigte, hvorfor den hel-

ler ikke antoges at have gjort nogen Forandring i det før Bestaaende. Naar hertil kom de af Politiretten paaberaabte Bestemmelser og den Omstændighed, at den omhandlede Virksomhed ogsaa under de nye Loves Herredømme stadig har været anseet som Gjenstand for Bevilling (Resol. af 21de Marts 1828 og 19de April 1847), en Omstændighed, der ved Siden af den paaberaabte ældre Lovgivning heller ikke meentes at kunne være uden Betydning, saa antages Politirettens Dom fuldkommen begrundet. Ved Høiesterets Dom blev Politiretsdommmen ogsaa stadfæstet.

Den 25de Januar.

L.Nr. 36. Advocat Kraft, Actor, mod Diederich Hegermann.

Tiltalte er Eier af Gaarden Boen i Tveds Præstegjæld, hvor han har Sauge, og formeentes at drive ulovlig Skur. Herfor blev han ved Politiret sigtet, men frifunden, og Omkostningerne paalagte Statskassen, hvorimod han ved Overretten blev fældt for første Gangs ulovlig Saugskur til en Bod af 12½ Spdlr., til lige Deling mellem Tveds Præstegjælds Skole- og Fattigkasse, men i Øvrigt frifunden, mod at udrede Sagsomkostningerne, med Undtagelse af et Thingsvidne, hvis Omkostninger erklæredes ham uvedkommende. Den 27de April 1720 fik Boens daværende Eier Bevilling til Oprettelse af en Saug til aarlig Skur à 6000 Bord. Denne Saug kaldtes under Sagen Nr. 3. Forordningen af 22de April 1795, § 2, frigav de privilegerede Sauge saaledes, at de i deres Skjørsel ikke skulde være bundne til visse aarlige Qvanta eller til visse Former eller Dimensioner, eller til visse Redskaber, men i disse Henseender skulde være fritagne for alt Opsyn eller Control. Den 29de Mai 1805 fik Boens daværende Eier Privilegium paa 10 Aar til Anlæg af en Saug med fine Blade, drevet af et horizontalt Vandhjul og flere mindre Hjul, til Skur af Udskibningsbord paa de ved Forord. af

22de April 1795 foreskrevne Vilkaar. Denne Saug faldtes under Sagen Nr. 4. Dens Privilegium blev i 1816 fornyet paa 10 Aar. Ved Skatteloven af 1ste Juli 1816, § 7, indførtes en Saugskat, der skulde beregnes efter det Qvantum Tømmer, som vedkommende Saug skjønnedes efter dens egen, Vandfaldets og tilliggende Skovs eller Skoves Beskaffenhed at kunne skjære aarlig, og Skjønnet skulde foretages een Gang for alle ved en lovlig Besigtelsesforretning, som Saugens Eier var pligtig at erhverve paa egen Bekostning. Den 18de Septbr. 1816 afholdtes Skjønsforretning paa Boen, hvorunder 3 Sauge fandtes enkelte, nemlig hver med 1 Saugblad, og 1 fandtes dobbelt, hvis Indretning bestod i 2 Sauge, hver med 2 Sauggrinder og 2 Slæder ved Siden af hinanden, hvoraf den ene afskar Honen, den anden gjennemskar Stokken til Bord. Den 25de Marts 1825 fornyedes Privilegiet paa Saugen Nr. 4 atter paa 10 Aar, og skjønt senere Fornyelse ikke blev documenteret, var der dog ikke Tale om ulovlig Skur af den Grund. (Jfr. L. af 8de Juni 1818, § 8). Derimod lyder Actionsordren af 6te Aug. 1851 til vedkommende Sagfører saaledes: "Efter at der i Antegnelserne til Mandals Fogderies Contributionsregnskab for Aaret 1849 under 3die Post var vakt Motion om at flere Saugeiere i Mandals Fogderi havde anbragt to eller flere Grinder i deres Sauge, uagtet de dem meddeelte Bevillinger ikkun antoges at hjemle dem Ret til at anbringe een saadan i hver Saug, blev Sagen gjort til Gjenstand for nærmere Overveielse, hvis Resultat er, at efternævnte Saugeiere, det ikke vides at have efterkommet det dem i Medhold af det kongelige Finantsdepartements Skrivelse af 21de December 1850 af Fogden givne Paalæg m, inden en vis Tid at borttage de formeentlig ulovligen satte Grinder, eller at indgive underdanigst Ansøgning om Tilladelse til fremdeles at beholde dem, blive at tiltale ved Politiret for at have gjort sig skyldige i ulovlig Saugskur, etc. — — 4. D. Hegermann som Eier af een af Boes ældre Sauge. — — De under Nr. 4 anførte Saugere, der ikke vi-

des at have efterkommet de dem givne Paalæg om at lade afholde nye Skjønsforretninger over deres Saugbrug, blive ogsaa af denne sidste Grund at tiltale for ulovlig Saugskur." Under Sagen henholdt Tiltalte sig til sin tidligere Skrivelse til Mandals Fogderi af 5te Marts 1851, hvori det heder: "Da der blandt de i § 2 (af Antegnelserne) omtalte Sauge nævnes tvende af Boens ældre Sauge, formodentlig Saugene Nr. 3 og 4, saa vil jeg gjøre opmærksom paa, at Saugen Nr. 3 i Privilegium daterer sig fra 27de April 1720. Dette Privilegium i Forbindelse med Forordningen af 22de April 1795 har givet Boens Eiere Ret til at forandre denne Saug til en saa kaldt Silkesaug med tvende Grinder og fine Saugblade, saa meget mere, som det her almindelig er antaget, at Hjulet og Vandløbet bestemmer Saugenes Antal, saaledes, at man kalder den Saug, der drives af eet Hjul, en Saug, hvad enten den har een eller flere Grinder med eet eller flere Saugblade. Da jeg troer mig berettiget til at have tvende Grinder paa denne Saug, maa jeg protestere mod Borttagelsen af den ene Grind, hvorimod jeg er villig til, naar ønskes, at afholde en ny Taxation over denne Saugs Skjørselsevne. Hvad Saugen Nr. 4 angaaer, da maa denne Saug ei kunne henføres hverken til de under § 2 nævnte eller de i § 4 omtalte, da samme er opført efter og overeensstemmende med Privilegiet af 29de Mai 1805, fornyet 4de Mai 1816 og 25de Marts 1825. Denne Saug har altid havt tvende Grinder og fine Saugblade." Derpaa var den 28de Juli 1851 falden Decision, hvori det heder, at for saa vidt 4de Boens Saug angaaer, kan Udsættelsen bortfalde. For Øvrigt paasees den nærmere berigtiget i Overeensstemmelse med Finantsdepartementets Skrivelse af 21de Decbr. 1850. § 4 paasees berigtiget i Henhold til bemeldte Skrivelse." Paalægget efter denne Skrivelse var imidlertid ikke efterkommet, ei heller Skjønnet afholdt, da Sagen anlagdes. Næst at paaberaabe sig Privilegierne og de ovenanførte Lovsteder bemærkede Tiltalte, at han under vedblivende Protest mod Bort-

tagelsen af nogen Grind i hans Sauge fremdeles var villig til, naar ønskedes, at afholde nyt Skjøn over Saugenes Skjørselsevne, da han maatte indrømme, at det i 1816 optagne Skjøn var urigtigt, idet der stedse havde været skaaret Mere, end det i Skjønnet anførte Qvantum. "Retten begav sig dernæst hen til Saugen (Nr. 3?), og tog samme i Øiesyn, samt befandt, at den indeholder tvende saa kaldte dobbelte Sauggrinder, idet der nemlig i hver enkelt af dem er anbragt Honblade, samt ved Siden deraf en Samling af Bord- eller Plankeblade. Af disse sidste var der i den ene anbragt 6 og i den anden 5, men i dem begge er der Plads til 7, naar der kun skjæres ordinære Maalsbord. Til hver enkelt Grind hører ogsaa en dobbelt Slæde, paa den ene Side forsynet med Skjærebænk og Hager til at fastholde Stokkene i Enderne, altsaa alene til Honskur, og paa den anden Side forsynet med Jærnskinner og Stokkeholdere til at fastholde Stokken med, som skal opskjæres til Bord eller Planker. Begge Grinder drives med et eneste Vandhjul, der er anbragt under og mellem dem, og som er sat i Forbindelse med Grinderne ved Krumtappe, anbragte en i hver Ende af den gjennem Hjulet gaaende Axe, paa saadan Maade, at den ene Grind gaaer ned, medens den anden gaaer op. Af Last, bestemt til Skur, og ligesaa af skaarne Producter fandtes ved Saugen aldeles Intet." Actor fandt det efter den givne Beskrivelse klart, at det omhandlede Sauganlæg indeholder tvende Sauge, da derpaa samtidigen kan forædles tvende Stykker Tømmer. Ligeledes meente han det uomtvisteligt, at Saugens Skjørselsevne væsentlig maatte forøges, da den fra Aaret 1835 blev dreven med flere Saugblade, da den derimod paa den Tid, Skjønsforretningen afholdtes, kun var indrettet med eet Saugblad. Han modsagde derfor i Et og Alt Tiltaltes Demonstration, idet han kun specielt skulde bemærke, at naar Forordningen af 1795 giver Saugeierne frie Hænder med Hensyn til Indretningen af Maskineriet paa deres Sauge, da maatte dette i alle Fald, efter at Skatteloven af 1816 var emaneret,

nødvendigviis forstaaes med den Indskrænkning, at den forandrede Indretning ikke maatte gjøre Skjønsforretningen uefterrettelig, det vil sige: ikke forøge Saugens Skjærselsevne. Han formeente saaledes, at Tiltalte aabenbar havde forbrudt sig i begge de paaklagede Henseender, og skulde derfor slutteligen indlade Sagen under Dom, idet han paastod Hegermann anseet efter Lov af 8de Juni 1818, samt tilpligtet at betale de ved nærværende Tiltale forbundne Omkostninger, og deriblandt et passende Salar, o. s. v. Tiltalte henholdt sig til sit Forrige, og paastod Frifindelse. Efter at Politiretsdommen den 9de Januar 1852 var falden, tilskrev Revisionsdepartementet Finantsdepartementet under 5te April 1852 om denne og den Sag, som nedenfor vil blive meddeelt, og ytrede blandt Andet: "Det har tillige været undergivet Dommerens Prøvelse, hvor vidt nyt Skjøn burde optages paa Grund af, at flere Blade var indsatte i Sauggrinderne, end det ved tidligere afholdte Skjønsforretninger forefundne. I dette Henseende maa dette Departement vedblive dets tidligere ved forskjellige Leiligheder, navnligen i Skrivelse til det ærede Departement af 7de Marts 1845 og 14de Marts 1846 udtalte Formening, at Saugeierne, for saa vidt de ved Anbringelse af flere Blade forøge Saugenes Productionsevne, ere pligtige til at foranstalte nyt Skjøn optaget, hvilken Anskuelse ogsaa er tiltraadt af det ærede Departement i Skrivelse af 7de Junu 1846. I Henhold hertil har man ogsaa, som udviklet i Skrivelser 25de September f. A. og 15de Marts d. A., anseet Saugeierne pligtige til at svare Saugskat efter det optagendes nye Skjøn lige fra det Halvaar, Forandringen er foretagen. Som en Følge heraf maa man desaarsag ogsaa ansee det for en Mangel, at der under de heromhandlede Sager lige saa lidt er erhvervet den for Skattespørgsmaalet fornødne nøiagtige Oplysning om, naar de paaankede Udvidelser af Sauggrinderne eller Bladenes Antal fandt Sted, som retligt Beviis sees at være tilveiebragt til Bedømmelse af den Indflydelse, den oplyste Forøgelse af Saugblade maa ha-

ve medført til Formerelse af den aarlige Skuur. I sidst-nævnte Henseende er det vel af Saugeierne releveret, og i vedkommende Domspræmisser berørt, at hvad der ved Indsættelse af flere (Blade?) i de saa kaldte Silkesauge væsentlig opnaaes, ikke bestaaer i Forøgelse i Skjørselsqvantumet, men derimod i en finere Skur og Besparelse af Tømmer, idet der ved Vandhjulets langsommere Svingninger, samt Eftersyn og Istandsættelse af det combinerede Maskineri, omtrent tabes i Tid, hvad man vinder i Production, men uagtet den stedfundne Productionsforøgelse vist nok ikke staaer i ligefrem Proportion til Antallet af de indsatte Blade, saa er det dog efter de afgivne Erklæringer, og i Øvrigt ved denne og flere lignende Leiligheder tilveiebragte Oplysninger, Grund til at antage, at som oftest nogen Forøgelse derved maa vindes. — — Uagtet det betræffende den som Nr. 3 betegnede Boens Saug er oplyst, at den er indrettet som dobbelt Silkesaug med 11 Bordblade og Plads til 14, foruden de til Honskur anbragte, medens Saugen i Følge den under 18de September 1816 afholdte Skjønsforretning - hvorefter dens Skattepligt hidtil har været normeret, og af hvilken Forretning man fra Rigsarkivet har erholdt udlaant vedlagte Udskrift - kun var enkeltgrindet, med et eneste Saugblad, og uanseet, at Saugeieren, idet han erkjendte, at den aarlige Skur har været betydelig større, sees at have tilbudt sig at optage ny Skjønsforretning, har Underdommeren dog, støttende sig til hiint almindelige Ræsonnement, erklæret Vedkommende fritagen for at erhverve nogen saadan. Under Tilstedeværelsen af saa iøinefaldende Data for Upaalideligheden af det ældre Skjøn, som Beskatningsfundament, kan dette Departement ikke Andet end erklære sig for Paaanke af den i sidstmeldte Sag afsagte Dom, en Paaanke, som tillige antages at burde udstrækkes med Hensyn til den under samme Sag omhandlede 4de Boens Saug, hvilket er antaget at være den, der befandtes at være indrettet dobbeltgrindet allerede i 1816, da Skjøn afholdtes, for saa vidt som det efter nærmere erhvervet Oplysning maatte vise sig, at denne Saug

har modtaget Forøgelse i Productionsevnen ved Indsættelse af flere Blade. At nysnævnte Forretning ikke viser, hvor mange Saugblade der da var anbragte, har man for Øvrigt troet at burde bemærke. Idet man efter det saaledes Anførte, og væsentlig paa Grund af den Maade, hvorpaa Spørgsmaalet om Nødvendigheden af nyt Skjøns Optagelse er løst under de med Eierne af Qvaresteens og Boens Sauge anlagte Politisager, finder man sig opfordret til at tilraade Appel for disse to Sagers Vedkommende, hvorunder den udnævnendes Actor formeentlig bør paalægges, forinden Sagerne fremmes, at erhverve udførligere Oplysninger i de Retninger, hvori saadanne – som oven paapeget – savnes; og vil, saafremt det ærede Departement maatte dele denne Anskuelse, ved samme Leilighed Spørgsmaalet om Beføielsen til, uden ny Bevillings Erhvervelse at forøge Sauggrindernes Antal, blive undergivet Overrettens Prøvelse.“ Som Følge deraf blev Sagen paaanket til Overretten, og nye Oplysninger søgte, deels ved Synsforretning – hvorved Saugene befandtes som før, naar undtages, at Rummet til Bordbladene i begge Grinder af Saugen Nr. 4 fandtes saa stort, at det i Stedet for 7 kunde optage 8 Blade til Skur af 1¼ T. tykke Bord, og endnu flere til tyndere Bord – deels ved Vidneførsel. 1ste Vidne forklarede, at Saugen Nr. 3 indtil 1835 om Sommeren kun havde en eneste Grind med et eneste Blad, men at den da blev forandret saaledes, som den nu er, nemlig til en dobbelt Silkesaug, hvorhos ogsaa Hjulet blev gjort noget større, hvor meget veed Vidnet ikke, og Renden gjort ny og tæt, saaledes at det Vand, der gik ud af Stemmen, kom uformindsket til denne, medens den gamle Rende var forfalden og utæt, saa at der da spildtes en heel Deel Vand. Vidnet bemærkede herved, at der dog efter Saugens Ombygning maaskee fremdeles benyttedes en Deel af den gamle Rende nærmest ved Stemmen. 2det Vidne var i Et og Alt eenstemmigt med 1ste Vidne; dog erindrede det ikke med Sikkerhed, om det var i 1835 eller i 1836 at Saugen Nr. 3 blev forandret til hvad

den nu er. Begge Vidner forklarede eenstemmig videre, at Saugens Ombygning blev fuldført omtrent ved Slutningen af samme Aar, hvori den blev paabegyndt, men Saugen blev, da Vinteren imidlertid var indtraadt, ikke sat i Drift igjen, før i det paafølgende Foraar. Der blev skaaret paa Saugen tidligere, men denne Skur indskrænkede sig alene til en Prøve. 3die Vidne havde været kjendt paa Boens Sauge i 37 Aar, og vidste med Vished, at Saugen Nr. 4 den 18de September 1816 havde samme Indretning, som den nu har, og navnligen, at dens Grinder da havde Plads til det samme Antal Blade, som nu. Med Hjulindretningen foretoges for omtrent 12 Aar siden en Forandring, idet der forhen var et stort Vandhjul og derhos Kammehjul og Snellehjul, medens der nu kun er et eneste Hjul, nemlig et mindre Vandhjul, som gjennem Krumtappe virker umiddelbar paa Grinderne; men denne Forandring kan ikke have bevirket nogen forøget Production – tvertimod er Driftskraften derved formindsket. 2det Vidne havde været kjendt paa Saugbruget i 28 Aar, og vidste ligeledes, at Saugen Nr. 4 i den Tid ikke er undergivet anden Forandring, end af 3die Vidne frrklaret; navnligen ere Grinderne aldeles de samme, som for 28 Aar siden. (Fortsættes).

Rettelser og Tillæg til forrige Nr.

Ved S. 96. Ved senere Undersøgelse er befundet, at Regjeringsadvocaten virkelig gjorde Indsigelse mod Beløbets Størrelse, da L. af 1818 antoges at have medført Salg af mere Kobber ved privat Auction siden, end ved offentlig Auction før.

Ved S. 98. Notarius i Bergen tiltaltes for Overhørighed af Paalæg til at afholde sig fra at modtage Ed paa Søforklaringer ved Protester, men frifandtes i det Hele ved Høiesterets Dom af 24de September 1823. Den i Parenthesen omtalte Dom af 1819 er derimod afsagt 17de September 1822, og tilkjendte Christiansands Magistrat Erstatning for tabte Sportler ved Resol. af 28de Januar 1820, hvorved de tidligere efter gammel Praxis af Magistraten optagne, i L. 4—8—2 omhandlede Søforklaringer blev henlagte til Byfogden.

Christiania 1854.

Trykt og forlagt af J. Chr. Abelsted.

Nittende Aargang
№ 9.

27de Februar
1854.

Norsk Retstidende,

et Ugeskrift for praktisk Lovkyndighed.

Sager, paakjendte i Høiesterets 1ste Session 1854.

Den 25de Januar.

L.Nr. 36. Advocat Kraft, Actor, mod Diederich Hegermann.

(Fortsættelse fra Nr. 8).

Skjønsmændene erklærede eenstemmig, at Saugen Nr. 3 nu maa kunne skjære et større Qvantum, end den skar før Forandringen i 1835, men de bemærkede tillige, at saadant ikke vilde være Tilfældet, hvis ikke Vandhjulet var blevet forstørret samtidig med Indsættelsen af to Grinder i Stedet for een, og ved flere Blades Anbringelse i hver Grind. Var nemlig, efter de sidstnævnte Forandringer, Vandhjulet forblevet uforandret, saa vilde det ikke have været i Stand til at drive Saugen. Paa Anledning erklærede Mændene videre eenstemmig, at alene Forflerelsen af Blade i en Saug ikke gjør, at den opskjærer flere Stokke i en given Tid. Tvertimod, den skjærer færre Stokke i den samme Tid, fordi nemlig Lasten er forøget. Bordene, som Saugen producerer, kunne vel være lige saa mange eller maaskee flere, men Stokkenes Antal bliver som anført mindre. Naar man indsætter flere Blade i en Sauggrind, skeer det nemlig stedse enten fordi man vil skjære tyndere Bord, og altsaa faae flere af en Stok af

en given Tykkelse, eller fordi man vil skjære tykkere Stokke, som selvfølgelig ogsaa afgive flere Bord. Endelig erklære: de Mændene det for deres Formening, at der med samme Vandkraft og samme Hjulindretning nok vil kunne opskjæ: res noget flere Tømmer med to Grinder, af hvilke den ene indeholder Honblade, og den anden flere Bordblade, end med en eneste Grind med blot et eneste Blad. De bemærkede dog, at de i saa Henseende ikke have nogen Er: faring, og hvor Meget en saadan togrindet Saug vil kun: ne skjære mere end en enkeltbladet, formaae de i alle Fald ikke at angive. Skal en enkeltbladet Saug forandres til en dobbelt Silkesaug, troede Mændene det i ethvert Fald nødvendigt, ogsaa at forandre Hjulet, eller at skaffe større Vandkraft, da Saugen ellers ikke vil kunne gaae. He: germann protesterede imod, at det under denne Sag paa: kjendtes, hvor vidt han ved Forandringen af Hjulet paa Saugen Nr. 3, uden at tage noget Skurskjøn, har forseet sig, da dette Punct ligger udenfor Actionsordren. Ligesaa protesterede han imod, at de ovenangivne Skjøn tillægges nogen Vegt, for saa vidt de ere ham imod, da han ikke kunde erkjende Mændenes Competents til at dømme om slige Ting. Han havde Intet imod, at Stiftsoverretten tog Lovligheden af Saugen Nr. 4 under Paakjendelse, uagtet Actionsordren ikke gaaer ud derpaa. Laugrettes: mændene bekræftede hver for sig med deres Ed, at deres Skjøn i denne Sag ere afgivne efter deres bedste Overbe: viisning. Overretten var ikke enig med Finantsdeparte: mentet i den i dets Skrivelse af 21de October 1844 ytre: de Anskuelse, at Saugenes Antal maa regnes efter Saug: grindernes, og kom derfor til Frifindelse, hvad denne Sig: telsesgrund angik. Overretten antog derimod, at Skjærsels: evnen var forøget ved Vandhjulets Forandring, og at den ældre Skjønsforretning af 1816 følgelig ikke længer kunde være gjældende, hvorfor den paa Grund af manglende nyt Skjøn fældte Tiltalte for Saugen Nr. 3 efter L. af 8de Juni 1818 § 10. Hvad Saugen Nr. 4 angik, da hed det i Antegnelserne, at der i denne Saug uhjemlet var

anbragt to eller flere Grinder, og at i alle Fald ogsaa for dens Vedkommende nyt Skjøn burde have været afholdt. Tiltalte paastod derimod, at denne Saug overeensstemmende med Privilegierne altid havde havt 2 Grinder med 4 Blade (jfr Vidneforklaringerne), og at der følgelig ikke kunde være Tale om nyt Skjøn over denne Saugs Skjørselsevne, saa meget mere, som Vandkraften ved Hjulets Formindskelse for 12 Aar siden (se Vidnerne) endog maatte ansees formindsket. Overretten frifandt ham ogsaa, hvad denne Saug angik.

For Høiesteret, hvortil Sagen fra det Offentliges Side med Bevilling blev indanket, bemærkede Actor i det Væsentlige: Betræffende Saugen Nr. 3 maatte fra det civilretlige Standpunct Saugprivilegiets Forbrydelse stilles som det Principale. For saa vidt kunde man spørge: 1) Kan Eieren være berettiget til at bruge alt Vandet i en Fos til Skur? 2) Kan han udvide Vandindtaget, forøge Vandhjulets Kraft, Grindernes og Bladenes Antal? Det meentes at staae i Strid med Lovgivningens Hensigt, at slige Forandringer skulde kunne foregaae uden nyt Privilegium. I Tilfælde af Tvivl om Forandringens Virkning paa Skurens Forøgelse maatte Beviset paaligge Eieren, der efter L. af 1ste Juli 1816, § 7, Litr. c, er forpligtet til at erhverve det fornødne Skjøn paa egen Bekostning, og, naar han forsømmer dette, efter same §'s Litr. d skal ansees at drive ulovligt Saugbrug. Saadant Beviis var her ikke præsteret, hvorfor Privilegiet antoges forbrudt. Underdommerens Mening, at Saugningens Hurtighed skulde aftage i samme Forhold, som Bladenes Antal forøgedes, paastodes at være tvivlsom; i alle Fald meentes den subsidiale Paastand, grundet paa Mangel af nyt Skjøn, at maatte tages til Følge. Det Offentlige maatte nemlig kunne fordre godtgjort, at Productionen ei derved var forøget. Betræffende Saugen Nr. 4 meentes, at dersom Udsættelsens 1ste Post maatte ansees bortfalden (jfr. S. 123 oven), kunde der ikke være Tale om at døm-

me Tiltalte for den Saug, da det maatte ansees oplyst, at Saugenes Productionsevne ei var forøget.

Hertil svarede Defensor i det Væsentlige: De ældre Privilegier lød vel paa et vist Qvantum Bord; men Frd. af 22de April 1795 hævede Indskrænkningen saa vel med Hensyn til Qvantum som Redskaber og Indretninger, og frigav de privilegerede Saugbrug i ethvert Henseende fra de ældre Baand. Var nogen ny Indskrænkning paalagt den ved den senere Lovgivning? Dette benegtedes. Den bestattede kun Producter, der var bestemte til Udskibning, og Tienden hvilede ligeledes paa saadanne Producter, nemlig efter de til Udskibningen benyttede Skibes Lastedrægtighed. De efter 1795 meddeelte Privilegier indeholde derfor ingensomhelst Indskrænkning. Den Beskrivelse, man ved Ansøgningen gav af en Saug, der agtedes anlagt, indkom vel ofte, men tilfældig, i Privilegiet. "Fine Blade" var altsaa her uden videre Betydning, end som Beskrivelse i Privilegiet af 29de Mai 1805. Det samme gjaldt om Hjulene. Saugen Nr. 4 havde ogsaa stadig havt to dobbelte Grinder, som paa een Gang kunde skjære 4 Stokke, nemlig kantskjære 2 og opskjære 2 til Planker eller Bord. Efter Tilstanden fra 1795 til 1816 eller, om man vil, 1818, havde Saugenes Eiere altsaa Ret til at træffe hvilken som helst Indretning. De af Revisions- og Finantsdepartementerne forudsatte Indskrænkninger var altsaa uden Hjemmel i Lovgivningen. L. af 8de Juni 1818, § 1, frigav Indskrænkningen med Hensyn til Productets Beskaffenhed, og dens § 8 handlede kun om de ældre Privilegiers Beløb. De efter denne Lovs § 1 anlagte Sauge var klarligen ei underkastede nogen Indskrænkning, heller ikke paalagde § 9 Eieren af en saadan Saug ny Anmeldelse i Tilfælde af Forandring med Bladene eller andre Indretninger, og § 8 gjorde derhos § 1 anvendelig paa de privilegerede Sauge, for saa vidt den viste, at disse have samme Rettigheder, som hiin § hjemler andre Sauge. Der var altsaa for saa vidt ingen Indskrænkninger. Har Lovgivningen for Skattens Skyld indført nogen Forandring i det saaledes

Bestaaende? Der findes ingen saadan Skattelov. Loven af 1ste Juli 1816, § 7, indførte Skat paa Saugene ɔ: en Matrikel, en fast Regel, som bestaaer for bestandig, kun foranderlig, idet den blev fremadskridende, nemlig eftersom nye Sauge anlagdes. Tylverne var her kun at ansee som Skatteskillinger, hvorved det ei kom an paa Mængden i og for sig, men paa Saugens Forhold til andre Sauge. Der indførtes en ligelig Regel for alle Sauge. Saugmatrikelen kunde imidlertid lige saa lidt som Jordmatrikelen holde Skridt med enhver Forandring, og navnlig ikke med enhver Forøgelse i Udbyttet, som skulde beskattes. Bedre Brug gav større Udbytte. Den ved Skatteloven af 1816 bestemte 4 Skill.s Afgift af hver Tylvt Tømmer, som ved det een Gang for alle ved Skjøn antoges at kunne opskjæres paa en Saug, svarede ingenlunde til, hvad der virkelig opskares, eftersom Saugen brugtes stadig og hensigtsmæssig, eller ei, og allermindst til Udbyttet, som var den egentlige Beskatningsgjenstand; men man maatte i dette som i flere Tilfælde lade det beroe med Regler, der ikke medførte for ideligt og stort Besvær i Anvendelsen. Skat indtraadte dog ei strax. (Se Slutningen af § 7, nemlig Litr. e). Storthingets Forhandlinger for 1815, D. 3 S. 115—176, viste, at man den Gang havde Forslag til Skat saa vel paa Saugenes Indretninger som paa Vandfaldet, eller uden Hensyn til Indretningen. Tillægget om særskilt matrikulerede, en anden Eiendom ei fraskilte, Sauge som frie for Afgift viste ogsaa, at dette kom an paa Indretningen. "Een Gang for alle" kunde heller ikke have anden Mening, end at den en Gang afholdte Skyldsætning skal gjælde, indtil en ny ved ny Lov forskrives. I 1818 indtraadte den nye Beskatning, uden at Principet undergik nogen Forandring. Først i 1839, da Landskatten ophævedes, udgik Undtagelsen. Den almindelige Skattelov af 26de August 1833, § 4, brugte de samme forsigtige Udtryk. Nogen Indskrænkning med Hensyn til Indretninger havde altsaa aldrig fundet Sted. Den Bestemmelse, at man nu ei beskattede de uprivilegerede Sauge, kunde hel-

ler ingen Forandring medføre. Denne Anskuelse var ei befulgt af Finantsdepartementet, der først i Skrivelse af 21de October 1844 antog at nyt Skjøn behøves, hver Gang der indrettes nye Grinder, og derpaa i Skrivelse af 7de Juli 1846 tillige fordrede saadant for hvert Blad. Men Skatten hvilte paa Tømmeret, hvoraf ei skares Mere, fordi Bladenes Antal forøgedes; thi mange (finere) Blade skar langsommere end det enkelte Blad. Skulde Paastanden om Grinderne være rigtig, maatte man kunne sige, at en Saug ("Saugbrug," L. af 18de Juni 1818 § 9) er een Grind. Men Privilegiet af 1805 lød paa een Saug med to Grinder. Defensors Mening var nemlig, at Saugen Nr. 5 efter Skjønnet af 1816 og Vidneprøvene oprindelig havde havt 2 dobbelte Grinder. Han meente ogsaa, at Straffebestemmelsen i Skattelovens § 4, Litr. c, jfrt. L. af 8de Juni 1818, § 10, ei passede paa Finantsdepartementets Fortolkning.

Høiesterets Dom er saa lydende: "Kjøbmand Diedrich Hegermann bør for ulovlig Skur paa den under Sagen omhandlede Saug Nr. 3 at bøde 12½ Spdlr. til lige Deling mellem Tveds Præstegjælds Skole- og Fattigkasse, men i Øvrigt for Tiltale i denne Sag fri at være. Med Hensyn til Sagens Omkostninger bør Stiftsoverrettens Dom ved Magt at stande. I Salarium til Actor" o. s. v.

Høiesteret har uden Tvivl fældt Tiltalte for at have indrettet ny Saug (ↄ: opsat en Sauggrind med tilhørende Indretninger), og skaaret derpaa (til Udskibning) uden Bevilling. Spørgsmaalet, om Finantsdepartementets Mening i Skrivelse af 7de Juli 1846, at (ikke ny Bevilling, men kun) nyt Skjøn er fornødent, naar Bladenes Antal i en Grind forøges, kan ansees lovhjemlet, blev saaledes næppe afgjort, da det ved Vidneprovene maatte ansees beviist, at Saugen Nr. 4, med Hensyn til hvilken dette Spørgsmaal var sat under Afgjørelse, ikke siden Skjønsforretningen af 18de September 1816 var forandret.

Den 26de Januar.

L.Nr. 37. Advocat Kraft, Actor, mod Reinhardt & Co. og G. T. Christensen.

Denne Politiretssag blev anlagt samtidig med den foregaaende, efter samme Ordre (jfr. S. 122), hvorved under Nr. 6 Reinhardt & Co. og Christensen blev satte under Tiltale, som Eiere af 4 af Qvarsteens 5 Sauge, paa samme Grunde som Hegermann, og som han frifundne af Politiretten, men fældte af Overretten til 12½ Spdlr.s Boder til lige Deling mellem Venneslands Sogns Skole- og Fattigkasse, hvorefter Sagen paa samme Maade indbragtes for Høiesteret. Det var in confesso, at der den 16de September 1816 var afholdt Skjønsforretning over de nævnte Sauge, hvoraf hver den Gang kun havde een Grind med eet Blad. Efter at Reinhardt & Co. og Christensen var blevne Eiere af de 4 nævnte Sauge, undergik de to af dem, nemlig Nr. 1 og 2, en Hovedforandring ved at indrettes til 2 dobbelte Silkesauge, saaledes, at hvert af de 2 Vandhjul drev 2 Grinder, hvoraf hver indeholdt 7 Saugblade. Paa Grund af denne Hovedforandring blev nyt Skjøn afholdt den 24de Juni 1834, hvorunder hvet Saugs Skur kun ansattes til 35 Tylvter, da de var Flomsauge. De to øvrige, Nr. 3 og 4, blev forandrede til "enkelte Silkesauge," hver med 2 Grinder, den ene til Hon, den anden til Bord, hvorover samtidigt Skjøn paastodes at være afholdt. Den 16de September 1834 erholdt Eierne Bevilling paa samtlige disse 4 Sauge for Tilvirkning af Udskibningslast. I de under forrige Sag omhandlede Antegnelser til Fogedregnskabet gjordes imidlertid en Udsættelse ved disse Sauge, hvorover Reinhardt & Co. afgav følgende Erklæring: "Ved i det Efterstaaende at afgive den os afæskede Erklæring i Anledning af Revisionsantegnelserne i Fogderiets Contributionsregnskab for Aaret 1849 betræffende de os tilhørende 2 af Qvarsteens i Gang værende 4 Sauge, undlade vi ikke efter den Anledning, vi have troet at finde dertil ved de i Antegnelserne brugte Ud-

tryk: "Consul Reinhardts Bo," 1) at forudskikke den Bemærkning, at bemeldte Sauge allerede i forrige Aar i Følge thinglæste Skjøder og andre Adkomstbreve ere overdragne i anden Mands Eie, idet nemlig Kjøbmand J. M. Lund baade har erhvervet samtlige vor afdøde Chef, Consul S. T. Reinhardt, tidligere tilhørende faste Eiendomme, og tillige overtaget hans Handelsforretninger, hvilke sidste fremdeles fortsættes under det af ham førte Firma Reinhardt & Co. 2) Betræffende Qvarsteens Sauge. Disse, 5 i Tallet, blev i 1832 ved offentlig Auction tilslaaede afdøde Kjøbmand Søren Christensen og os, hver for en Halvdeel. Paa Grund af den forfaldne Tilstand, hvori de da var, blev de 4 af de nye Eiere af Nyt opbyggede, hvorefter 5 særskilte kongelige Bevillinger, alle daterede 16de December 1834, for samme erhvervedes. I hver enkelt af disse heder det, at Eierne maae, uanseet Bestemmelserne i Loven af 8de Juni 1818 om Saugbrugsvæsenet, skjære Udskibningsbord paa bemeldte Saug. Da nu nyscitered Lov ikke forbyder at gjøre nyttige Indretninger ved Saugene – og hvad der ei er forbudt, maa jo være tilladt – blev de nye Sauge saaledes construerede og indrettede, at der paa dem kan skjæres med faa eller flere Blade, alt eftersom Tømmerets Dimensioner eller Beskaffenhed gjør det fornødent, hvilket efter vort Skjøn i Medhold af den gjældende Lovgivning, sammenholdt med Bevillingens Ord, maatte ansees at være Eierne tilladt. Naar det imidlertid i § 4, 7de Post, af Antegnelserne er anført, at der paa 4 af Qvarsteens 5 Sauge skjæres med 80 Blade, da maa dette beroe paa en fuldkommen Vildfarelse; thi til den Skur, som her er almindelig, nemlig af Planker, Bord og Battens, anbringes sædvanligviis paa de 2 nederste Sauge, eller Saugene Nr. 1 og 2, i hver Grind 2 Honblade og 5 Bordblade, hvilket for 4 Grinder udgjør 28 Blade. Paa Saugen Nr. 3 anbringes i den ene Grind alene 2 Honblade, og i den anden 3 Bordblade, tilsammen 5 Blade. Paa Saugen Nr. 4, der ganske er indrettet som den sidstnævnte, ligeledes 5 Blade,

eller i det Hele 38 Blade. Medens dette saaledes er det Antal Blade, hvormed der i Regelen skjæres paa Qvarsteens Sauge, kan vi ikke negte, at der gives Anledning til at anbringe flere, hvilket undertiden ogsaa virkelig skeer. Det er nemlig bekjendt, at Tømmeret i de christiansandske Vasdrag falder i flere forskjellige Dimensioner, og især i de seneste Aaringer for en stor Deel bestaaer af Last, der er lige anskikket til Bjælkelast som til deraf at tilvirke Maals Planker og Bord. Denne Last maa det altsaa være enhver Eier magtpaaliggende at give størst mulig Værdi ved hensigtsmæssig Forædling til passende Borddimensioner for de Markeder, hvor de kunne finde Afsætning; thi paa de almindelige franske og engelske Markeder ere de ganske uafsættelige, og det er altsaa, naar saadan Last haves, at der paa Qvarsteens Sauge foruden de ommeldte 38 Blade endvidere bliver indsat i de 4 Grinder paa Saugen Nr. 1 og 2 tvende Bordblade i hver Grind, tilſ. 8 Blade, og i hver Bordgrind paa Saugene Nr. 3 og 4 ligeledes 2 Bordblade, tilſ. 4 Blade, saaledes, at det samlede Antal i Alt udgjør 50 Blade. At Qvarsteens Sauge ingen Forandring eller Forbedring ere undergaaede, siden Skjønsforretningen i 1834 afholdtes, bør ei lades ubemærket. At for Øvrigt Saugenes Productionsevne ikke forøges i Forhold til Bladenes Antal, tiltrænger næppe nogen Forklaring, al den Stund det er indlysende, at Hurtigheden af Vandhjulets Omdreininger maa aftage efter Haanden som Modstanden forøges, naar man ikke, som vel næppe med nogen Vandsaug er Tilfældet, og saaledes heller ikke med Qvarsteens, har Adgang til at lade den normale overstigende Vandkraft tilstrømme, og derved forcere Maskineriet, saaledes som det kan skee ved Dampsauge. Er denne Sætning rigtig, maa det vel ogsaa erkjendes, hvad allerede af Hr. Sorenskriver Kjørboe ovenfor er anført, at hvad man ved de fleerbladede Sauge vinder i Production, tabes omtrent i Tid baade ved Hjulets langsommere Svingninger og ved det combinerede Maskineries Eftersyn og Istandsættelse, og at den væsent-

ligste Fordeel saaledes bestaaer i Productets bedre Udseende og en besparende Anvendelse af alt Tømmer, især af saadant, der vanskeligere, ja aldeles ikke, vilde finde Afsætning i Udlandet, samt at selvfølgelig denne Industri, gavnlig for det Almindelige som for den Enkelte, ikke ved nye og hidtil ukjendte Paalæg bør besværliggjøres, selv om den vedkommende Lovgivning ved eensidige Fortolkninger kunde synes at levne fjern Anledning dertil. Vi maae endvidere fremhæve: at Qvarsteens 4 Sauge alle ere Flom- eller Stemsauge, hvilket medfører, at der til deres Drift ofte mangler det fornødne Vand, og at de baade af denne Grund og ellers af Mangel paa Tømmer, hvilket især nu er Tilfældet, maa standses flere Maaneder af Aaret, hvortil der ogsaa ved de i sin Tid afholdte Skjønsforretninger synes at være taget tilbørligt Hensyn. Sees nu hen til, at disse Skjønsforretninger ere afholdte overeensstemmende med Lovbudet, som lyder derhen, at Skjønnet skal foretages een Gang for alle (jfr. L. om Skattevæsenet af 1ste Juli 1816, § 7, Litr. e), samt at den senere Skattelov af 26de August 1833, § 4, Litr. c, bestemmer, at det til Regel for Vandsaugskattens Beregning gjælde de Skjøn, som ere afholdte ved de i Følge Lov om Skattevæsenet af 1ste Juli 1816 allerede afholdte Besigtelsesforretninger, og i samme §, Litr. b, at for saa vidt dette Skjøn ikke allerede maatte være afholdt, foretages det een Gang for alle, hvorved altsaa Udtrykkene i Loven af 1816 — endog efter den Drøftelse, Sagen har været undergiven i Storthinget — ere beholdte, bliver det formeentlig klart, at enhver Saugeier, som iagttager hiin Formalitet med Hensyn til Skjønnets Afholdelse, maa være berettiget til, uden derom at gjøre Forespørgsel, at foretage hvilken som helst Forandring, han vil, med de Sauge, han har indrettet. Som Følge af det Foranførte antage vi, at det i sin Tid ved vedkommende Regjeringsdepartements Decision vil blive afgjort, at Antegnelsesposterne, der hentyde paa nye Skjønsforretningers Afholdelse, maa, for saa vidt angaaer vore Qvarsteens Sauge, bortfalde; men skulde mod

Formodning Departementet være af en anden Formening, da man vi forbeholde os alt Lovligt mod ethvert Indgreb, som maatte gjøres i de os ved Loven og de kongelige Privilegier hjemlede Rettigheder." Efter denne Erklæring fandt Finantsdepartementet det oplyst, at de drev med flere Grinder, end tilladt i de respective Bevillinger, og lod Fogden forelægge dem en Frist, inden hvilken de enten havde at borttage de ulovlig tilføiede Grinder, eller indgaae med underdanigst Ansøgning om Bevilling til den skeede Udvidelse af Saugene, samt lade nye Skjønsforretninger afholde til Bestemmelse af den Forøgelse, deres Skjørselsevne havde undergaaet. Paalægget blev forkyndt Lund og Christensen, men ikke efterkommet, hvorpaa Tiltalen fulgte. De Tiltalte benegtede, at nogen af Saugene efter Skjønnet af 1834 ved Forandringer havde faaet forøget Skjørselsevne, og bemærkede videre, at de ikke saae sig i Stand til at fremlægge nogen Skurskjønsforretning over de øverste Sage (Nr. 3 og 4), da den Afskrift, de en Gang have erholdt, var forkommen, og de ikke havde været i Stand til, hos Sorenskriveren at erholde nogen ny Udskrift, da de ikke havde kunnet opgive ham Tiden, naar Forretningen var afholdt. Retten skred derefter til at besee Saugene, og fandt derved, at hele Ovarsteens Saugetablissement bestod af 3 Bygninger, af hvilke den nederste dog egentlig indbefattede 2 Saughuse under eet Tag, uden nogen Skillevæg imellem. I den nederste Ende af den nederste og største Bygning forefandtes 2 Sauggrinder, af hvilke hver især indeholdt 5 Blade til Skur af Bord og Planker, og ved Siden deraf 2 Blade til Honskur. I det Rum, hvori Bordbladene var anbragte, saaes derhos at være Plads til, om saa fandtes for godt, at anbringe 8 Blade, alle til Skur alene af Bord, og endnu flere, naar man vilde skjære Bord af tyndeste Slags, nemlig paa $\frac{1}{2}$ Tommes Tykkelse. Til hver Grind, som efter den anførte Beskrivelse saaes at være af de saa kaldte dobbelte, hørte ogsaa en dobbelt Slæde, indrettet paa den ene Side med Skjærebænk og Hager til at fastholde Stokkene

i Enderne, altsaa til Honskur, og paa den anden Side med Stokkeholder, altsaa til Bord- og Plankeskur. Begge Grinder sattes i Bevægelse ved et Sneллehjul, som igjen dreves ved et Kagge- eller Udvexlingshjul, der var anbragt paa samme Axe som Vandhjulet, der saaledes drev hele Maskineriet. Grinderne var satte i Forbindelse med Snellehjulet, som var anbragt under og imellem Grinderne ved Krumtappe, en til hver Ende af Snellehjulets Axe, og var disse Krumtappe anbragte saaledes, at den ene Grind gik op, medens den anden gik ned. I øvre Ende af samme Bygning, eller i sammes øvre Afdeling, forefandtes ligeledes tvende dobbelte Grinder med samme Antal Blade, og i det Hele, hvad angik Rum til Bladene, Slæderne og Hjulene til Maskineriets Drift, af samme Indretning som nys beskrevet om Bygningens nederste Afdeling. I den mellemste Bygning forefandtes tvende Grinder af det saa kaldte enkelte Slags, idet nemlig den ene kun var forsynet med 2 Blade og Slæde, som oven beskrevet, til Honskur, og den anden Grind med 5 Blade, og Plads til i Alt 6, til Skur af Bord eller Planker, hvilken sidste Grind var saa smal, at Honbladene ikke kunde anbringes ved Siden af Bordbladene, ligesom der ikke heller i den anden Grind ved Siden af Honbladene var Plads til Bordblade. Begge de nævnte Grinder dreves ved et under og mellem samme anbragt Underfalds Vandhjul. Grinderne var satte i Forbindelse med Hjulet ved Krumtappe, en i hver Ende af Hjulets Axe, anbragte saaledes, at den ene Grind gik op, medens den anden gik ned. I den øverste Bygning forefandtes ligeledes tvende enkelte Grinder, aldeles af samme Indretning og samme Antal Blade, som for den anden Bygning nylig beskrevet, ligesom de ogsaa dreves ved eet Hjul af samme Beskaffenhed, som de nævnte. Af de beskrevne Bygninger tilhører, efter de Tiltaltes Angivende, den øverste med Indretninger og Tilhørigheder Christensen, den mellemste Reinhardt & Co., og den nederste største Bygning dem begge, saaledes, at Christensen eiede den nederste Afdeling, og Reinhardt & Co. den øverste.

Af opskaarne Producter fandtes Intet ved nogen som helst af Saugene, og af Materialier bestemte til Skur fandtes lige saa lidt noget. De Tiltalte bemærkede derhos, at samtlige Sauge ere Flomsauge, som kun paa visse Tider af Aaret havde tilstrækkeligt Vand, og at det netop for Tiden var Tilfældet, at de maatte staae af Mangel paa Vand. De Tiltalte fremlagde derhos Gjenpart af den ovenanførte Erklæring, og henholdt sig i Et og Alt til dets der Anbragte, hvormed de undergav Sagen Dom, idet de for Øvrigt forbeholdt alt videre Fornødent. I et følgende Møde bemærkede de Tiltalte, at de stedse havde staaet i den Formening, at der samtidig med Skurskjønnet over 1ste og 2den Qvarsteens Sauge ogsaa maatte være afholdt saadan Forretning over Nr. 3 og 4 af disse Sauge; men da de forgjæves havde eftersøgt denne Forretning overalt, hvor den kunde formodes at findes, havde de for nylig reqvireret hos Sorenskriveren nyt Skurskjøn over 3die og 4de Qvarsteens Sauge, hvilken Forretning de af Mangel paa Tid endnu ikke havde faaet afholdt. I en nogle Dage tidligere Skrivelse fra Sorenskriveren var nemlig meldt dem, at den formedelst de mellemkommende Maanedsthinge endnu ikke havde kunnet berammes. Efter at Politiretsdommen var falden, blev den paa Grund af den i forrige Sag indtagne Departementsskrivelse paaanket, og nye Oplysninger søgte. Hvad Saugene Nr. 1 og 2 angik, førtes 2 af Skjønsmændene fra 1834 (de to andre var døde) paa Aastedet som Vidner, og forklarede eenstemmig, at Saugene nu var i ethvert Henseende af selvsamme Indretning, som de var den 24de Juni 1834, at navnlig samtlige 4 Grinder da var af samme Bredde, eller rettere: forsynede med lige saa store Rum til Indsættelse af Blade, som de nu havde. Vidnerne tillagde videre, at Bladenes Antal i Sauge som disse (Silkesauge) ikke altid er det samme, men at der bruges mange Blade, naar man skjærer tykt Tømmer eller tynde Bord, og faa Blade, naar man skjærer smalt Tømmer eller Planker eller Battens. De tilføiede, at 2 Blade i Hongrinderne

og 5 Blade i Bordgrinderne, tilsammen 7 Blade i hver dobbelt Grind, maatte efter det Tømmer, som her sædvanlig faldt, ansees som det ordinære Antal, og det, hvormed der skjæres Maalsbord; men dette Antal kunde, som allerede forklaret, baade formindskes og forøges, og var meget hyppig saadan Forandring underkastet, hvilket Enhver, der havde noget Kjendskab til saadant Verk, vidste. Med Hensyn hertil bemærkede Vidnerne paa Anledning, at de i 1834 ikke havde den Kyndighed i saadanne Saugindretninger, som de nu havde, og at de ikke mindedes, hvorvidt de ved Skjønnets Afgivelse fæstede sig ved de 7 Blade i hver dobbelt Grind. At der af de 7 Blade, som da forefandtes, kunde, og ofte maatte bruge nogle, forstod Vidnerne vel, hvorimod det ikke vidstes, om det var dem klart, at der kunde indsættes flere. Paa Opfordring af Referenten erklærede Lavrettesmændene, af hvilke de tre i mange Aar havde været Saugmestere ved Silkesauge, og den fjerde Arbeider ved en saadan, eenstemmig, at alene Indsættelsen af flere Blade i en Sauggrind ikke bevirker Skur af et større Antal Tømmer; tvertimod: hver Sauggrind vilde skjære færre Stokke i en given Tid, fordi nemlig Lasten, som skal drives med den samme Kraft, da er større, og altsaa drives langsommere. Det Antal Planker eller Bord, som produceres ved et større Antal Blade, kan vel være det samme, eller maaskee endog større, end det, som produceres ved et mindre Bladantal; men Antallet af Stokkene, som opskjæres, bliver som allerede anført mindre. Mændene bemærkede herved til yderligere Oplysning, at naar der i en Sauggrind indsættes flere Blade, saa skeer det stedse enten fordi man vil skjære en mere end almindelig tyk Stok, som selvfølgelig afgiver flere Bord af en bestemt Tykkelse, eller fordi man vil skjære usædvanlig tynde Bord, af hvilke der rimelig falder flere af hver Stok af en given Tykkelse. Paa Anledning af Saugeierne erklærede Lavrettesmændene fremdeles eenstemmig, at der paa de nuværende Qvarsteens Sauge Nr 3 og 4 skjæres et noget større Antal Tømmer, end paa Saugene Nr. 1 og 2

i en given Tid. Som Grund hertil opgav de, at Saugene Nr. 3 og 4 drives ved dobbelt saa meget Vand, som Nr. 1 og 2, og at de desuden, da de ligge øverst i Bækken, faae Vandet med dets oprindelige Kraft, saa at der paa Nr. 3 og 4 skjæres Tømmer af meget mindre Dimensioner, end paa Nr. 1 og 2, baade hvad Længde og Tykkelse angaaer. Laugrettesmændene bekræftede derefter hver for sig med sin Eed, at de af dem afgivne Skjøn og Erklæringer ere overeensstemmende med deres bedste Overbeviisning og Erfaring.

Actor for Høiesteret meente, at de Tiltalte maatte fældes, da de ingen Bevillinger havde paa de nyindrettede Sauge. Bevillingerne af 1834 var kun en Fornyelse af ældre Bevillinger, følgelig byggede paa samme Forudsætninger som disse, og hvad i Særdeleshed Nr. 3 og 4 angik, manglede ogsaa det fornødne Skjøn, følgelig den Oplysning, hvorpaa Bevilling og Beskatning skulde have været byggede. Defensor meente, at der ikke kunde være nogen Tvivl om, at der samtidig var afholdt Skjøn over alle 4 Sauge, der efter Reinhardt & Co.s Erklæring allerede i 1834 var som nu, og laae saa tæt sammen, at der, naar Skjøn af Eierne forlangtes over den ene Deel af Saugbruget, var liden Rimelighed for, der ikke skulde have været forlangt over den anden. I alle Fald maatte de Tiltalte her ansees at være i fuldkommen god Tro i saa Henseende, især da der ikke var paastaaet, at Skatten var beregnet efter en anden Indretning af de Sauge, hvorved Skjønnet savnedes, end nu fandtes. For Øvrigt gik Foredraget paa begge Sider væsentlig i samme Retninger i denne som i den foregaaende Sag.

Ved Høiesterets Dom blev de Tiltalte frifundne, og Omkostningerne paalagte Statskassen.

Denne Dom tør næppe ansees som Præjudicat af Spørgsmaalet: om to Grinder, det være en Hon- og en Planke- eller Bordgrind, eller begge Plankegrinder, skulle ansees som to Sauge, eller ei. Ved en særskilt Hongrind forøges unegtelig Skjærselsevnen, og kan man indsætte fle-

re Grinder under eet Tag, uden at det bliver at betragte som lige saa mange Sauge, er Grændsen vanskelig at bestemme. Rimeligere er det, at de Tiltalte ere frifundne paa Grund af deres bona fides med Hensyn til det manglende Skjøn over det ene Par Sauge, medens Skjønnet over det andet Par af Antegnelserne saaes at have været indsendt. Derimod har Høiesteret lagt for Dagen, at den ikke fandt Mangel paa Legitimation for den paatalte Skur i Bevillingerne, som den altsaa har givet den videre Fortolkning.

Christiania 1854.

Trykt og forlagt af J. Chr. Abelsted.

Nittende Aargang
№ 10.

6te Marts
1854.

Norsk Retstidende,

et Ugeskrift for praktisk Lovkyndighed.

Sager, paakjendte i Høiesterets 1ste Session 1854.

Den 14de Februar.

L.Nr. 73. Advocat Rolfsen, Actor mod Aslak Jacobsen Hætta og flere Lapper.

I denne Sag, hvis Foredrag optog en heel Uge, afgav Høiesteret overeensstemmende med L. af 12te September 1818 § 28, følgende Indberetning: "Den 14de dennes afsagdes af Høiesteret Dom i den Justitssag, der har været anlagt i Anledning af de i November Maaned 1852 i Kautokeino i Vestfinmarken af en Deel Lapper forøvede gruelige Excesser, hvorved to Mennesker blev myrdede, samt Mordbrand, Røveri og flere grove Forbrydelser begaaede. Da flere af de Tiltalte blev tilfundne Livsstraf, skal Retten overeensstemmende med Lov om Høiesteret af 12te September 1818, § 28, til Deres Kongelige Majestæt afgive underdanigst Indberetning om Sagen. Allerede for flere Aar siden begyndte hos de norske Lapper at røre sig et religiøst Liv, hvis første Frugt var Aflæggelse af nogle af de hos dem hyppigst forekommende Laster, navnlig Brændeviinsdrik og Reentyveri, men som efter Haanden hos de mere Opvakte gik over til aandeligt Hovmod og Hykleri, hvorunder de med Trusler og Skjeldsord søgte at bringe dem, de ansaae for Vantroende, til Omvendelse.

At disse Omvendelsesforsøg af de Klogere og Dristigere blandt dem benyttedes i egennyttige og bedragerske Øiemed, er heller ikke synderlig Tvivl underkastet. Paa Grund af de Forhold, hvorunder dette Folk lever, har de blandt dem herskende Begreber om Lov og Øvrighed været meget forvirrede, og det har især været vanskeligt at bringe dem til at indsee, at den, der paa Embedsvegne optraadte kraftigen imod dem, handlede af høiere og renere Hensyn end Lyst til at skade eller fornærme dem. Disse Forvildelser udartede i 1851 til grove Brud paa den offentlige Orden, navnlig Gudsbespottelse, Forstyrrelse af offentlig Gudstjeneste, og Forhaanelser samt Skjeldsord mod Embedsmænd i deres Embede, hvorfor 22 blev tiltalte og fældede til forskjellige Straffe, og deriblandt 7 af de Angjældende for Høiesteret. Denne Sag blev, for saa vidt angik 5 af de derunder Tiltalte, paakjendt af Høiesteret den 26de Mai 1852, og da de faldne Domme skulde exseqveres, men især da det viste sig, at de Tiltaltes Rener og øvrige Gods vilde blive medtaget til Dækkelse af de idømte Sagsomkostninger, reiste sig et fanatisk Had især mod Lensmanden, Bucht, der havde afløst den forrige uduelige og under hiin Sag tiltalte Lappelensmand, og paa Grund af deres Gjenstridighed og Vanart tildeels havde maattet gaae frem med Strenghed mod dem, ligesom han havde vidnet imod nogle af dem. Ligeledes nærede de Uvillie mod Landhandleren i Kautekeino, Ruth, der skildres af sin Sjeleforger som en god og fredsommelig Mand, men dog havde været nødt til, ved enkelte Leiligheder at bruge Magt mod dem, og ligeledes havde maattet vidne mod dem under Sagen. De Indflydelsesrigere blandt dem søgte derfor ogsaa at udbrede den Anskuelse, at den afsagte Dom var uretfærdig og et Djævelens Verk, og da Nr. 6, Elen Aslaksdatter Skum, for at unddrage sig den hende ved denne Dom for Forbrydelse mod Crll.s Cap. 10 §§ 4 og 8 tilfundne Straf af $1\frac{1}{2}$ Aars Strafarbeide, flygtede til den af Hovedmændene under nærværende Sag beboede Finne- eller saa kaldte Reenby, hvor hun levede i

Concubinat med en af Hovedmændene, Ole Aslaksen Somby, besluttede de at modsætte sig hendes Udleverelse, hvorfor de ogsaa tog Flugten med hende, da Lensmand Bucht indfandt sig for at paagribe hende, samt senere, da Johannes Mathiesen, 22de Vidne, indfandt sig, for paa Lensmandens Vegne at anholde hende, under Trusler negtede at udlevere hende, "om der saa kom flere Tusinde," saa at Johannes maatte vende tilbage med uforrettet Sag. Ytringen af denne slette og farlige Tilstand sporedes allerede Sommeren 1852, da Lapperne i Kantokeino vendte tilbage med sine Rener fra Søen, men det er ikke oplyst, at den fremtraadte som Beslutning om at handle i Forening og med samlede Kræfter, førend samme Aars Høst, da Nr. 1, Aslak Jacobsen Hætta, og Nr. 3, Aslak Pedersen Rist, m. Fl., flyttede til den af Nr. 10, Aslak Olsen Somby, beboede Finneby, og derefter deels selv, deels ved andre af de Angjældende, hvoriblandt Nr. 2, Lars Jacobsen Hætta, og fornævnte Ole Somby var de Virksomste, ei alene ved Overtalelser og Trusler bevægede Flere til at flytte hen til samme By, men ogsaa voldelig anholdt Nogle, til Ex. Nr. 16, Peder Olsen Kautokeino, og Nr. 29, Peder Mikkelsen Gorvatus, der indfandt sig sammesteds i anden Anledning, og ved Pidskning og anden Mishandling søgte at skræmme dem til at blive deres villige Redskaber. Denne Finneby ligger, efter hvad der maa antages, omtrent en kort Dagsreise fra den saa kaldte Markedsplads i Kautokeino, ved hvilken Bucht og Ruth boede, og i hvis Nærhed Kirken og Præstegaarden ere beliggende, ligesom ogsaa et Par fastboende Lappefamilier i nogle Hundrede Alens Afstand derfra have deres Pladse. Den 7de November 1852 Aften brød Toget op, bestaaende af 30 Personer, foruden 19 smaa Børn, men næppe over et halvt Snees voxne Mandfolk, idet Nr. 1, Aslak Jacobsen, der var en af de fornemste Anførere, gik om fra Telt til Telt og samlede Beboerne til Opbrud, og truede paa Livet Enhver, som ei vilde følge, sigende, at ikke en Hund skulde blive tilbage. Betræffende Togets Hensigt og Motiverne

dertil, da gaae fast samtlige Forklaringer ud paa, at det skulde være at krige mod de Ubodfærdige og Vantroende; men det er utvivlsomt, at denne Krig ikke skulde gaae ud paa noget ringere end at dræbe, især de af deres Fiender, der gjorde Mödstand, navnlig Bucht og Ruth, at opbrænde saa vel disses Huse, som Provstegaarden og Kirken, røve eller stjæle og ødelægge deres Gods, og føre de Overlevende af den bedre Klasse, navnlig Præsten og hans Familie, til sin Reenby, for at forhindre den Første fra at prædike i Kirken, og tvinge dem til at leve som Lapper. Beviset herfor ligger ikke alene i selve Begivenhederne, der nedenfor ville blive fremstillede, men ogsaa i de Angjældendes egen Bekjendelse. Saaledes har først Nr. 4, Mons Aslaksen Somby, og senere overeensstemmende hermed Nr. 2, Lars Jacobsen Hætta, og Nr. 9, Henrik Aslaksen Skum, med Flere tilstaaet, at de bestemte sig til at forebygge Nr. 6, Elens Arrest, da de ansaae hende uskyldig for Gud, og at de besluttede at begive sig til Kautokeino for at prædike og at dræbe de Ubodfærdige, samt at opbrænde saa vel Ruths Huus som Præstegaarden og Kirken. Nr. 1, Aslak Jacobsen Hætta har erkjendt, at det var Aftale mellem ham og Nr. 4, Mons Aslaksen Somby, allerede i Finnebyen, at de, som gjorde Modstand, skulde dræbes, at Præsten og Fruentimmerne skulde føres derhen, hvis de ikke gjorde Modstand, at Bucht og Ruth skulde dræbes, at de Dræbtes Eiendom skulde opbrændes, hvorhos det af denne Angjældendes og Nr. 4, Mons Aslaksen Sombys med Fleres Erkjendelser fremgaaer som Hensigt og Plan at sætte sig i Besiddelse af det Gods, de kunde benytte, deels til eget Brug, f. Ex. Krudt og Hagel til at forsvare sig med, om de blev angrebne, samt Knive og Saxe, fornemmelig til Brug for deres Kvinder, deels til de Fanger, der skulde medføres til Finnebyen. Lignende Erkjendelse om Togets Hensigt er afgiven af Nr. 6, Elen Aslaksdatter Skum. At ogsaa religiøse Motiver af Hovedmændene ere benyttede for at bevæge især Kvinderne til at følge Toget, er i Følge det Anførte i sig selv an-

tageligt, og fremgaaer desuden af Fleres Forklaringer, saasom: Nr. 7, Elen Andersdatter Speins, der vil have handlet efter Indskydelse af en Røst fra Himmelen, som bød hende at stride mod de Ugudelige i Kautokeino, hvilket hun dog senere har erklæret som noget Opspind og en Følge af hendes Hovmod; Nr. 8, Kirsten Andersdatter Speins, at hun efter Opfordring af Guds Aand sluttede sig til Følget, da dette afgik til Kantokeino, og at dets Hensigt var at prædike Omvendelse der; Nr. 13, Marit Thomasdatter Skums, at hun for Troens Skyld forlod sin Mand, og flyttede til Nr. 3, Aslak Rist, og kaldte sig Apostlernes Hustru; Nr. 19, Anne Pedersdatter Rists, for Troens Skyld. Nr. 12, Anne Henriksdatter Sara, Nr. 15, Marit Aslaksdatter Sara, den fjortenaarige Dreng Nr. 21, Anders Aslaksen Skum, Nr. 31, Inger Monsdatter Siri og Nr. 33, Kirsten Nielsdatter Siri have, som et af deres væsentlige Øiemed for at følge Toget, opgivet "at blive salige." Som Middel til at kue dem, der ei skulde falde som Offere for deres Hevn, benyttedes Pidskning og anden Mishandling; og at dette var deres Hensigt og laae i den fattede Plan, flyder ikke alene af selve Begivenhederne, men er ogsaa udsagt af de Angjældende, t. Ex. Nr. 20, Elen Andersdatter Utzi, Nr. 22, Inger Andersdatter Spein, Nr. 23, Berit Hansdatter Gaup, Nr. 26, Marit Andersdatter Spein og Nr. 33, Kirsten Nielsdatter Siri, der angive Hensigten, at prædike Omvendelse og pidske eller rise. Søndag henimod Midnat ankom Toget til Martas, hvis Beboere blev bundne, grueligen pidskede og paa anden Maade mishandlede. Det maa saaledes ansees erkjendt af Nr. 1, Aslak Hætta, at han holdt brændende Ræver under 16de Vidnes Hage. Ogsaa af deres Gods blev en Deel borttaget, til Ex. af deres Forraad af Kjød. Nr. 1, Aslak Hætta, og Ole Somby fandt en Tegnebog med 10 Spdlr., som de sagde skulde brændes. Denne Tegnebog gjenfandtes senere, men Pengene var borte. Den 8de om Morgenen fortsattes Toget. Underveis traf de paa Elven 20de og 21de Vidne, under Things-

vidnet, Sønner af en i Nærheden af Præstegaarden fastboende Lap. 20de Vidne søgte forgjæves at undvige dem, blev pidsket, indtil han besvimede, og kjørt videre, bunden til Pulken, hvor Nr. 4, Mons Aslaksen, satte sig paa ham. Samme Skjebne rammede ogsaa det tolvaarige 21de Vidne. Ogsaa 22de Vidnes tyveaarige Datter, 33te Vidne under Thingsvidnet, blev med Magt ført bort og bragt til Præstegaarden. Hos 22de Vidne og af Gjærder i Nærheden forsynede Følget sig uden Eiernes Samtykke med Støre, hvoriblandt flere af en Arms Tykkelse. Væbnet med en saadan gik Aslak Hætta i Spidsen ind paa Ruths Gaardsplads, hvor han traf Bucht, hvem han tilraabte, at han skulde omvende sig, men, uden at oppebie Svar, slog med Støren, hvorefter disse tvende kom i Brydesmaal, under hvilket Nr. 1, Aslak Hætta, udførte sit forfattede Forsæt at bide Næsen af Bucht, ligesom han under denne Kamp stak sin Modstander med dennes egen Kniv i venstre Armhuulhed. Paa Nr. 1, Aslak Hættas Raab derom kom ogsaa i Følge egen Tilstaaelse Nr. 6, Elen Skum, Nr. 10, Aslak Olsen Somby og Nr. 11, Anders Pedersen Bæhr ham til Hjælp, idet de med Støre slog Bucht, som nu segnede om og blev liggende. Han reiste sig dog igjen, og løb hen til Borgstuen, ved hvis Dør han blev indhentet af Nr. 1, Aslak Hætta, og Nr. 3, Aslak Rist, samt Ole Somby, og atter slaaet med Støre, samt, medens de to sidstnævnte holdt ham, af Aslak Hætta med dennes Kniv, som han førte med begge Hænder, og hvis Blad er 7 Tommer langt, $\frac{7}{8}$ Tomme bredt, og henimod $\frac{1}{4}$ Tomme tykt i Ryggen, under høire Skulderblad indad tildeelt et Stik, der gik ind lige til Knivens Skaft. Da Bucht blev angreben, ilede Ruth ham til Hjælp, men blev selv angreben, navnlig af Nr. 3, Aslak Rist, og Nr. 6, Elen Skum, og idet han søgte at frarive en Kvinde hendes Stør, greben om Livet af Ole Somby, og slaaet af Nr. 4, Mons Somby, og Nr. 2, Lars Hætta, med Stør i Hovedet og paa Skuldrene, indtil han segnede og blev liggende, dog uden endnu at opgive Aan-

den. Bucht blev imidlertid fra Borgstuen slæbt hen og lagt ved Siden af Ruth. Han reiste sig dog paa Nyt og løb ind i dennes Huus, men blev i Gangen indhentet af Nr. 4, Mons Somby, og af ham med en Stør slaaet i Hovedet, saa at han atter besvimede, hvorefter Nr. 1, Aslak Hætta, og Nr. 4, Mons Somby, paa Nyt stødte ham, efter deres egen Erkjendelse, næsegrus ud, og lagde ham ved Ruths Side. Endnu en Gang reiste han sig og løb ind i Gangen, ogsaa nu forfulgt af de nævnte to Angjældende, men kom dog op paa Gjæsteværelset, som han aflaasede. Dette opbrød Nr. 4, Mons Somby, med sin Øxe, og da han havde fundet Bucht liggende i den der staaende Seng, fortsatte han Mishandlingen, hvorunder Bucht bevægede Øinene. Nr. 4, Mons Somby, raabte nu ned, at der var godt Liv i Bucht endnu, hvorefter Nr. 1, Aslak Hætta, Nr. 2, Lars Hætta, Nr. 5, Thomas Eira, Nr. 9, Henrik Skum, og nogle Kvinder, hvoriblandt Nr. 6, Elen Skum, strømmede til og fortsatte Mishandlingen; navnlig slog Aslak Hætta ham med et Stykke af en paa Værelset staaende Vævstol, men da Livet endnu hang i den mishandlede Mand, forsøgte Aslak at gjennembore hans Bryst med sin Kniv. Dette vilde dog ikke lykkes, og han befalede derfor sin Broder, Nr. 2, Lars Hætta, at fuldbyrde Gjerningen, hvilket denne gjorde, ved med et Vedtræ at banke ind i Buchts Bryst en Kniv af omtrent samme Dimensioner, som den ovenfor beskrevne, lige til Skaftet. Nr. 2, Lars Hætta, siger at Nr. 5, Thomas Eira, ogsaa deri deeltog, men hvilket denne dog ikke har villet vedgaae, uagtet flere Oplysninger bestyrke Nr. 2's Udsagn. At Bucht, da dette Stik bibragtes, allerede skulde være død, strider ei alene mod Nr. 2's egen Forklaring om, at der strømmede Blod ud af Saaret, men ogsaa mod mange af de Angjældendes, hvorimod det maa ansees som vist, at dette Stik udslukkede den sidste Gnist af Liv hos Bucht, skjønt Tidsmomentet for hans Død ikke nøiere lader sig bestemme. Ogsaa Ruth blev paa det Sted, hvor han var falden, slaaet med Kjæppe og Støre, navnlig af Nr. 7,

Elen Spein, Nr. 8, Kirsten Spein, Nr. 12, Anne Sara, Nr. 14, Elen Hætta, Nr. 23, Berit Gaup, og Nr. 25, Marit Sara, i den Grad, at hans Hjerneskal og flere Been i hans Hoved var formelig knuste, og Beensplinter trængte ind i Hjernemassen, Nakkebenet kløvet, og Legemet for Øvrigt paa flere Steder saaret. Foruden det efter Lægens Betænkning absolut dødelige Saar i Hovedet, var der tilføiet Ruth et Saar af samme farlige Beskaffenhed i Brystet, nemlig ved Knivstik, som er gaaet gjennem Hjærteposen og ind i nederste Hunlaare. Det bibragtes efter Nr. 1's Befaling paa den Maade, at Nr. 5 holdt Kniven, mens Ole Somby bankede den ind med et Vedtræ. Under Mishandlingen mod Ruth og Bucht blev Førstnævntes Huus, efter at være opbrudt, og efter at Vinduerne var sønderslagne, i Følge Nr. 1's Befaling plyndret for det meste Løsøre, undtagen Møbler, der blev sønderslagne, medens Resten blev udbragt og nedpakket i de medbragte Kjerrisser, for at bringes til Finnebyen, hvorefter Nr. 1 befalede, at Huset skulde opbrændes, hvortil han selv huggede Brænde, som Nr. 11, Anders Bæhr indbar. Antændelsen udførtes af Nr. 16, Peter Olsen Kautokeino, hvorefter Huset nedbrændte ganske, ligesom en heel Deel Klædningsstykker og Linned samt Sengklæder, hvorfor de Angjældende, som for det Meste nomadiserende Lapper ei havde Brug, blev kastet paa Ilden og fortæret. Ligeledes opbrændtes Buchts Legeme. Imidlertid var Nr. 1 og flere af Hovedmændene ogsaa virksomme paa andre Kanter, idet Nr. 16, Peter Olsen, og Nr. 29, Peder Mikkelsen, og flere af de Angjældende blev affendte til Nabopladsene, hvorfra blandt Andre 8de og 9de Vidner blev hentede til Præstegaarden. 11te og 13de Vidner, der under Afføren ankom for at afgjøre Forretninger med Ruth, blev ogsaa bundne og bragte til Præstegaarden, hvis Vinduer, skjønt der var en meget streng Kulde, blev sønderslagne, og hvor saa vel de derhen bragte Personer som Præsten, hans Fruentimmere og Tjenestekarl samt Madame Ruth i flere Timer paa det Grueligste blev vidskede og paa anden

Maade mishandlede. Dette bestod fornemmelig deri, at de satte sig paa deres Offeres Hoveder og pidskede dem paa det blotte Legeme, og især i Hoved og Ansigt, saa at de hovnede op, og i længere Tid var fulde af Saar, samt smertede meget, ligesom Flere under Mishandlingen besvimede. Dette udførtes under Opsyn af Nr. 3, Aslak Rist, fornemmelig af de Angjældendes Kvinder. Imedens dette foregik, havde 22de Vidne, Skydsskaffer Johannes Matthiessen og 2 andre Mænd ilet til Autsi, hvis Beboere heldigviis var hjemme og havde deres Rener tilstede, samt paa Opfordring var villige til at komme de Angrebne til Hjælp. Et Følge af 16 Mand og 3 Kvinder begav sig derfor til Kautokeino, hvor de af de Angjældende blev opfordrede til at overgive sig. Da de hertil var uvillige, paafulgte et formeligt Slag, hvori de fleste Angjældende, baade Mænd og Kvinder, deeltog, og som ikke endte, førend to af dem, nemlig Ole Aslaksen Somby og Marit Rasmusdatter Spein, var saaledes qvæstede, at de nogle Dage efter døde af deres Saar, og de Øvrige slaaede i Besvimelse. Efter at Forhør i denne Anledning var optaget, blev ved Finmarkens Amtmands Ordre af 13de Januar og Continuationsordre af 4de April 1853 i Alt 33 Personer tiltalte for Mord, Mordbrand, Vold paa Person og Gods, Eiendomsindgreb samt Undsigelser. Under Sagen døde Nr. 17, Marit Aslaksdatter Somby, og Dom afsagdes af Sorenskriveren i Alten den 6te August. Denne Dom indbragtes for samtlige gjenlevende Tiltaltes Vedkommende for Høiesteret, ved hvis Dom af 14de Februar tre af de Angjældende, nemlig Nr. 1 Aslak og Nr. 2 Lars Jacobssønner Hætta, samt Nr. 5 Thomas Andersen Eira, blev fældede ligefrem for Mord; tre, nemlig Nr. 4, Mons Aslaksen Somby, Nr. 6, Elen Aslaksdatter Skum, og Nr. 9, Henrik Aslaksen Skum, for Deelagtighed deri efter Crll.s Cap. 5 § 6; ni, nemlig Nr. 3, Aslak Pedersen Rist, Nr. 7, Elen Andersdatter Spein, Nr. 12, Anne Henriksdatter Sara, Nr. 14, Elen Jacobsdatter Hætta, Nr. 23, Berit Hansdatter Gaup, Nr. 8, Kirsten Anders-

datter Speiri, Nr. 10, Aslak Olsen Somby, Nr. 25, Marit Johnsdatter Sara, og Nr. 11, Anders Pedersen Bæhr, for den i Crll.s Cap. 5 § 3 omhandlede Art af Deelagtighed i Mord; tre for Mordbrand, nemlig førnævnte Nr. 1 og 11 samt Nr. 16, Peter Olsen Kautokeino; tre for Deelagtighed heri efter Crll.s Cap. 5 § 6, nemlig Nr. 2, 4 og 6; tre for Røveri, nemlig Nr. 1, 2 og 5; to for Deelagtighed deri efter Cap. 5 § 6, nemlig Nr. 4 og 6; ni for grovt Tyveri, nemlig Nr. 7, 9, 11, 12, 14, 16, 20, Elen Andersdatter Utsi og Nr. 23; to for Deelagtighed i Tyveri efter Crll.s Cap. 19 § 6, nemlig Nr. 30, Inger Johannesdatter Hætta, og Nr. 33, Kirsten Nielsdatter Siri; de Angjældende Nr. 1, 2, 3 og 4 for Forbrydelse mod Crll.s Cap. 16 § 6; fire, nemlig Nr. 27, Marit Pedersdatter Kurak, Nr. 28, Elen Aslaksdatter Sara, Nr. 31, Inger Monsdatter Siri, og Nr. 32, John Johannessen Hætta, blev frifundne for videre Tiltale, og samtlige øvrige Angjældende, med Undtagelse af Nr. 11 og 30, altsaa 26 af dem, for Forbrydelse mod Crll.s Cap. 15 § 4, til følgende Straffe, nemlig: Nr. 1, 2, 4, 6 og 9 til Livsstraf; otte til Strafarbeide paa Livstid, nemlig Nr. 3, 5, 7, 8, 10, 11, 12 og 25; tre til 12 Aars Strafarbeide, nemlig Nr. 14, 16 og 23. Nr. 20 dømtes til 6, Nr. 15 til 2, Nr. 13, 19, 24, 26, 29 og 33 til 1 Aars, samt Nr. 18 og 22 til 8 Maaneders Strafarbeide; Nr. 30 til 5 Dages Fængsel paa Vand og Brød, og Nr. 21 til 8 Dages Fængsel paa sædvanlig Fangekost. Samtlige Voterende var enige i at indstille Livsstraffen til Fuldbyrdelse paa Nr. 1, Aslak Jacobsen Hætta, og Nr. 4, Mons Aslaksen Somby. Den Første er født 24de Januar 1824, og ved den oven citerede Høiesteretsdom af 25de Februar 1852 dømt for Forbrydelse mod Crll.s Cap. 8 § 1 til 20 Dages Fængsel paa Vand og Brød; Sidstnævnte er født 13de Februar 1825 og ved samme Dom fældt efter Cap. 8 § 1 og Cap. 10 § 4 til lignende Straf i 15 Dage. Aslak Hætta har erkjendt at have kaldet sig deres Konge og Gud med Magt til at gjøre, hvad han vil-

de, og at Treenigheden boer i ham. Mons Aslaksen siger om sig selv, at der ikke er nogen Retfærdigere end ham, og Nr. 1 har erkjendt, at Nr. 4 er lige med ham i Aandelighed, men underordnet i verdsligt Herredømme. Til hvad ovenfor er anført om disse Personers Plan og Motiver, samt deres Virksomhed under selve Gjerningen, skal man her kun føie den Bemærkning, at Nr. 4 rimeligviis har bibragt Ruth et af de oven beskrevne dræbende Slag i Hovedet, og at han har erkjendt at være den, der forunden som anført med sin Øxe at have opbrudt Gjæsteværelset, tillige sønderslog Vinduerne i Kramboden. Disse Angjældende i Forening med den ihjelslagne Ole Somby maa ansees som Hovedmænd og Anførere for Toget, og bære følgelig den største Skyld for en i vore Tider exempelløs Forbrydelse, der er i høieste Grad farlig for Samfundet i Almindelighed, men især for hine tyndt befolkede, ved Øvrighedens Myndighed kun svagt beskyttede og af uciviliserede Mennesker beboede Egne. De Forbrydelser, der den 7de og 8de November 1852 forøvedes i Kautokeino, ere for saa vidt værre end et Røvertog af en Horde af Vilde, som Gjerningsmændene i nærværende Tilfælde havde nydt christelig Underviisning, men lededes saa vel af Had og Hævnlyst, som rimeligviis tillige af den blandt den laveste Klasse i Samfundet over en stor Deel af den civiliserede Verden udbredte Higen efter endog med Vold og Magt at nedbryde alle naturlige Skranker mellem sig og de høiere Staaende, og derved fremtvinge en Lighed, som vilde tilintetgjøre al Civilisation. Disse Angjældende have derhos vidst at tilegne sig saa at sige uindskrænket Herredømme over sine Medskyldige, og benyttet denne paa den straffværdigste Maade. De have udført sin Plan med en Grusomhed og en Vedholdenhed, som er i høieste Grad oprørende; to Familier have paa en rædsom Maade mistet sine Forsørgere; der er forøvet Mordbrand, Røveri, Tyveri og grusomme Mishandlinger, og alt dette, medens deres Offere var udsatte for en overordentlig streng Kulde og i en Egn, hvor Husly og Beskyttelse mod Kli-

matets Varskhed er en af de første Betingelser for at leve, men vanskelig om ei umulig at erholde, naar det er berøvet. Paa de Angjældendes ringe Oplysning og religiøse Fanatisme samt uklare Begreber om den Agtelse, der skyldes Lovene og Øvrigheden som disses Organer, kan der i nærværende Tilfælde saa meget mindre lægges afgjørende Vegt, som de to af dem, om hvilke her handles, sees at være begavede med gode, Nr. 1, Aslak Hætta, endog med ualmindelig gode Forstandsevner, og begge i den Straf, der ved den kort forud passerede Dom var dem tilkjendt for Udskeielser i denne Retning, havde havt tilstrækkeligt Advarsel. Disse Angjældende have heller ikke under Sagen røbet Anger over sin Forbrydelse, og Nr. 4, Mons Aslaksen, har forklaret, at Gud har sagt ham, at han ingen Forbrydelse havde begaaet, om han havde dræbt Præsten, og at han ei frygter for Straffen. Nr. 1 har erklæret, at den ham ved Hjemthingsdommen idømte Livsstraf var ham ligegyldig. Hertil kommer, at Indsættelse i Strafanstalterne i Følge Sognepræst Hvoslefs Skrivelse af 5te Januar 1853 til Amtmanden i Finmarkens Amt har viist sig som en lidet virksom Straf paa flere af Lapperne, og at Omstændighederne her paakræve Anvendelsen af Lovens fulde Strenghed ved Fuldbyrdelse af Livsstraffen, der vil virke rystende og afskrækkende paa de Gjenlevendes forvildede Gemytter, og kraftig bidrage til at opretholde Retsordenen. Ligeledes antog Retten eenstemmig, at de øvrige paa Livet dømte, nemlig Nr. 2, Lars Jacobsen Hætta, Nr. 6, Elen Aslaksdatter Skum, og Nr. 9, Henrik Aslaksen Skum, burde anbefales til Livsstraffens Eftergivelse, mod at de hensættes til Strafarbeide paa Livstid. Nr. 2, en Broder af Nr. 1, er født 5te Januar 1834, var altsaa ikke fuldt 19 Aar gammel, da Forbrydelsen blev forøvet. Han er overført at have været deelagtig i det forudgaaede Samraad saa vel om Mord som Mordbrand og Røveri, ligesom han med forfærdelig Grusomhed gjennemborede Buchts Bryst med sin Kniv, og var med ved de øvrige Forbrydelser. Nr. 6, Elen Aslaksdatter

Skum, er født 26de Marts 1827, og gift med den under den ældre Sag for Forbrydelse mod Crll.s Cap. 8 § 1 og Cap. 10 § 8 til 8 Maaneders Strafarbeide fældede Matthias Jacobsen Hætta, en Broder af Nr. 1. Hun har forklaret, at hun troede paa sine Medskyldige, og navnligen paa nysnævnte sin Svoger som paa Gud, og derfor blindt hen fulgte deres Raad og Befalinger. Fremdeles har hun erkjendt, at det var med hendes Villie, at man besluttede at modsætte sig hendes Udleverelse, for at udholde den hende under den ældre Sag idømte Tugthusstraf, ligesom hun under Tegn paa Anger har anklaget sig selv som en af de Værste blandt Kvinderne, og som Aarsag til den hele Forbrydelse, og som ovenfor anført tilstaaet, at det var hendes og Følges Hensigt med Toget at dræbe de Ubodfærdige og brænde deres Huse, samt at hun slog Ruth med den bestemte Hensigt at ville dræbe ham. Det er allerede anført, at hun var meget virksom ved at mishandle begge de Myrdede, og det er fuldstændig beviist, at hun var en af de Virksomste ved Pidskningen og den øvrige Mishandling, nemlig i Præstegaarden. Hendes Broder, Nr. 9, Henrik Aslaksen Skum, er født 5te October 1832, havde altsaa nys fyldt det 20de Aar, da disse Forbrydelser forøvedes. Han har i Følge det Anførte været i Samraad med Hovedmændene, og i Følge egen Erkjendelse deeltaget i med Stør at slaae begge de Myrdede. Hans senere Tilbagekaldelse af denne Tilstaaelse kan saa meget mindre komme i Betragtning, som Madame Ruth bestemt har forklaret, at hun saae ham slaae hendes Mand, efter at denne var falden i Knæ, og han selv har erkjendt, at han samt Nr. 2, Lars Jacobsen, og Nr. 5, Thomas Eira, forgjæves forsøgte paa at opbrænde Ruths Legeme. Da Bucht blev mishandlet paa Loftet, var Nr. 9 ogsaa med, ligesom han har tilstaaet at have indslaaet Vinduer i Ruths Huus, da han fandt Døren til Værelset lukket, samt at have været med at plyndre Kramboden. Foruden Nr. 2, Lars Jacobsens, og Nr. 9, Henrik Aslaksens Ungdom, nær den Aldersgrændse, inden hvilken Livsstraf i

Følge Crll. Cap. 6 § 9 ikke maa idømmes, og Nr. 6, Elen Aslaksdatters Kjøn, taler for samtlige disse Angjældendes Benaadning den Omstændighed, at de have været stærkt paavirkede af Hovedmændene, og følgelig handlet med mindre moralsk Frihed end disse, og at deres forbryderske Virksomhed ogsaa i objectiv Henseende, hvorpaa vor Criminallov lægger saa megen Vegt, staaer langt tilbage for den af Nr. 1 og 4 forøvede Forbrydelse, hvortil kommer, at Livsstraffens Fuldbyrdelse paa flere Personer gjennem den Medlidenhed, som samme fremkalder, lettelig kan svække den gavnlige Virkning, som ved dens Fuldbyrdelse tilsigtes. Om de øvrige til Straf dømte Angjældende antog Retten, at der ikke, i alle Fald ikke for Tiden, var Grund til at anbefale nogen af dem til Benaadning."

. . . . .

Den 19de Januar.

L. Nr. 27. Advocat Kildal, Actor, mod Tobias Jacobsen.

Denne nu 44 Aar gamle Mand har været Fragtmand, dernæst Handelsborger, og er nu Bodsprædikant af Profession. Efter hans egen Forklaring har han i Gottenborg udholdt 3 Maaneders Fængsel i Anledning af en Toldsag, formodentlig for Lurendreieri, og har her i Landet været dømt for ulovligt Brændeviinssalg, samt for Overtrædelse af Crll.s 10—4 og 8, det Sidste ved Underretsdom af 4de Juni, stadfæstet ved Overretsdom af 5te Juli og Høiesteretsdom af 14de October 1852, hvorved han blev ilagt 20 Dages Fængsel paa Vand og Brød. Imidlertid vedblev han at prædike, og blev den 20de Mai s. A. anmeldt af Commandanten i Frederiksstad for at have paa Fæstningsvolden forsamlet en betydelig Menneskemasse om sig, og bevirket en Deel Uorden og Spektakel, der foranledigede Commandanten til at opfordre Mængden til at nedstige af Volden, hvilket de Øvrige strax efterkom, medens Tobias og en Anden, der fulgte ham, trodsede Opfordringen, gav knubbede Ord, og søgte at ophidse Mængden, med Mere, hvorfor Commandanten lod dem henbrin-

ge i Raadstuarresten. Under det derpaa optagne Forhør forklarede 7de Deponent om Angjældendes Præken Følgende: "Efter at Tobias Jacobsen havde sjunget nogle Vers, takkede han Gud, fordi han havde kaldt ham til at forkynde hans Ord, og at Profetens Ord gik i Opfyldelse, som sagde, at endog en Trælkvinde skulde profetere; men ligesom der var flere Guds Profeter, saaledes var der ogsaa mange falske Profeter i Verden, som forkyndte, at Menneskene ere Syndere, saa længe de leve; men dette var ikke Sandhed; thi hver den, som var født af Gud, kunde ikke synde. Disse samme Profeter i sort Dragt gav Syndsforladelse for Penge, og saaledes var Pavedommets Magt ikke ophørt hos os. Naar Menneskene var i Kirken, bedrev de Hor. Ved dette Udraab brast en stor Deel af Forsamlingen i Latter, hvorpaa Vedkommende ikke syntes at være betænkt, hvorfor han samlende vilde bevise dette af Skriften, sigende: "Guds Ord skal bevise det, mine Venner," hvilket han gjentog, og sagde, at Kvinderne skulde komme uden Guld og Perler paa sig, men dette gjorde de ikke. De samme falske Profeter, sagde han, trøstede Syndere, naar de kom til dem, og sagde for Penge: "Naade, Barmhjertighed og Fred med Eder." Deponenten bemærkede, at han ikke saae, hvad der forefaldt, efter at Commandanten kom tilstede, fordi han da forlod Volden. 8de Deponent erindrede ligeledes, at Angjældende sagde, Kirken var et Horehus, samt at man gik i Kirken for at bedrive Hor, hvorhos han omtalte de sorte Mænd med de vide Kraver, hvilke han sagde, meddeelte Syndsforladelse for Penge, idet han angav Summen fra 50 Spdlr. indtil 5 Spdlr., samt at man derimod kunde komme til ham, af hvem man kunde faae Syndsforladelse uden Penge, og paaberaabte sig under dette, saa vidt Deponenten erindrede det, Profeten Esaias. Selv sagde Angjældende blandt Andet under Forhøret: "Saaledes efter denne saakaldte Provst Arup, som her paa Stedet er Hovedet for den geistlige Stand, sagde jeg ogsaa atter igjen, at vi drikke allesammen i Byen af hans giftige

Horeri. Da jeg maa være tilstede der, hvor de Skriftklo- ge og Viisdste ere tilstede, saa har det smertet mig meget haardt, nu i 3 Aar snart, at have talet til ham, og be- det ham see hen i den hellige Skrift, om dette viste Chri- sti Fodspors Gang" o. s. v., hvorhos han heller ikke neg- tede at have beskyldt Præsten for at tage indtil 50 Spdlr. for sine Forretninger. 10de og 11te Deponenter hørte ham ogsaa sige, at Kirken var et Horehus, at Præsterne prædi- kede Djævelens Lærdomme, og var Djævle, der skjulte sig i Kraverne. 19de Deponent hørte ham sige, at Fanden skulde stikke Ild i Byen, for at Alle kunde faae en For- smag paa Helvede, hvorhos han spottede Commandanten, og sagde, at han (Tobias) var Jesus Christus, og gik til Fods, hvorimod Commandanten kom ridende. Flere De- ponenter forklarede om lignende Ytringer, saa som: at Fanden var med hver Muurskee under Arbeidet paa den nye Kirke i Forstaden; at Kirken var et Horehus; at Fan- den skjulte sig under Præstens Krave, og bar ham paa Nakken, med Mere. Under en Tilførsel af Angjældende hed det blandt Andet: "at han har givet os baade Løse- og Bindenøglen, og ikke tillige, som vi sagde paa Volden, at vi skulle sætte Brand paa Staden, men ikke saale- des, som de sagde, at Djævelen skulle gjøre det med sin Magt, for han kan Intet gjøre, forinden han faaer Tilla- delse af Gud, ikke en Gang fare ind i Svinene. Saale- des gives der tydeligen tilkjende, at vores Salt har mere Kraft end den Møkka, som den saa kaldte Provst Arup udkaster paa de Steder, som han kalder hellige Steder." Han havde ogsaa ytret ved en anden Leilighed, at han vilde tage Livet af Arup. Dette negtede han heller ikke, men paastod blot, at det var meent i aandelig Forstand.

(Fortsættes).

Christiania 1854.

Trykt og forlagt af J. Chr. Abelsted.

Nittende Aargang 13de Marts
№ 11. 1854.

Norsk Retstidende,

et Ugeskrift for praktisk Lovkyndighed.

Sager, paakjendte i Høiesterets 1ste Session 1854.

Den 19de Januar.

L.Nr. 27. Advocat Kildal, Actor, mod Tobias Jacobsen.

(Fortsættelse fra Nr. 10).

Til Protokollen dicterede han Følgende: "Tobias Jacobsen tilføier nogle Sandhedens Ord, ordlydende Ord, da jeg seer Satan vil forbinde og forkaste alle Ting, af alle dem, som ere udsendte af Gud – saa tilføier jeg her, hvem skal jeg ligne denne vantroe Slægt med? Man staaer paa Torvene og synger Klagesang for dem, men de ville ikke græde; man piber for dem, og de ville ikke dandse; jeg ligner dem ved Børn, som Herren selv har sagt i sit Ord, hvilket vi siden skal skyde til Capitel, hvis ikke de Spaamænd eller Troldkarle vil gjøre det, nemlig Provster, Præster og Bisper, som spaaer Løgn for Betaling; saa skal vi stadfæste det med Sandheden, da vi ere af Sandheden, og skal disse Djævelens Løgnere, som sidde her med Brændemærket i Panderne, dog faae vide, at de tilhøre en Fader, nemlig Djævelen. Ellers skal baade Kongen og hans Love og alle hans Storthing og alle hans Djævelens Sammenspindinger, om de end ere saa tykke som et Ankertoug, skal vide, at der er større Magt i vors, end der er i ham og hans Hær og begge hans Kon-

geriger, om han end vil laane saa Mange fra Danmark, som han laante Danmark den Tid, han havde Krig." Om Angjældendes Opførsel i Glemminge Kirke den 23de Mai forklarede Proprietær Apenæs: "Ved at komme ind i Kirken, da Gudstjenesten begyndte, saae Deponenten, at Tobias Jacobsen stillede sig i Gangen mellem Stolene saaledes, at han stod lige for Prædikestolen, og bemærkede Deponenten, at Jacobsen under Prædikenen, som holdtes af Provst Arup, gjorde Miner og Gebærder, som Deponenten antog var Ytringer af Misnøie over Talen." Skolelærer Guttormsen forklarede, at Angjældende paa Kirkegaarden begyndte at istemme en Sang, der efter Melodien at dømme var en Sømandssang, hvorhos der samlede sig en Deel Drenge omkring ham. Idet han saaledes sang, kastede han Øinene op til Folk, som stod ved Kirkemuren, og efter at Sangen var sluttet, gik han henimod Indgangen til Kirken, hvor han ligesom svævede blandt Folket. Deponenten tiltalte ham da, og sagde: "De er jo gal!" hvortil han svarede: "Han siger jeg er gal! — Jeg? — Josefs og Marias Søn?" Under Prædikenen, der holdtes af Præsten Falkenberg, havde Angjældende taget Plads paa Gulvet i Gangen mellem Stolene ved den 2den Stol fra Indgangen, og stod Deponenten i Chordøren, for at være opmærksom paa, hvad han foretog sig. Nogle enkelte Gange rystede Angjældende paa Hovedet, for, som det forekom Deponenten, at misbillige, hvad der blev ytret, og da Præsten i sin Tale henvendte sig til Menigheden med det Spørgsmaal, om de ikke havde fornummet den Hellig Aands Kald, og følt de Virkninger, som han derunder udviklede, svarede Angjældende høit og lydelig: "Jo, det har jeg!" Deponenten kunde ikke see Præsten, men han hørte Andre, som han senere derom spurgte, at Præsten ved saadant Svar ikke lod sig afbryde, men fortsatte sin Prædiken, idet han kastede Øinene op mod Kirkens Tag. Derimod bemærkede Deponenten, at Mange af de i Kirken Tilstedeværende saae henimod det Sted, hvor Angjældende stod, da han saaledes talede." En

Gaardmand havde ogsaa hørt ham synge paa Kirkegaarden, som anført, og tilføiede, at han udenfor Kirken sagde, at han var en Profet, ligesom han, da Præsten Falkenberg gik forbi for at gaae ind i Kirken, talte om "lodden paa Hænderne," idet han vred sine Hænder. Om hvad Angjældende foretog i Kirken, var denne Deponent enig med Apenæs. Efter 6te Deponents Forklaring sagde han en Gang, da Præsten Falkenberg gik forbi ham ind i Kirken: "Esau var lodden," og "naar man havde af ham Kjolen og Kraven, vilde man ogsaa see, at han er lodden." Da Angjældende derpaa atter fremstod i Forhøret, erklærede han, at Dommeren, som administrerede, var hans Tjener, og at han skulde underlægges hans Fødders Fodskammel. Betydet, at han maatte vise Skikkelighed for Retten, tilføiede han, at Dommeren var Djævelen, og han selv Gud, hvorpaa han begjærede at dictere til Protokollen, hvilket blev ham tilstedet; men da han havde tilføiet en Deel Sludder, og vilde vedblive dermed, blev han afbrudt med Sagen vedkommende Spørgsmaal, som han ikke vilde besvare, hvorpaa Forhøret sluttedes. Præsten Falkenberg erklærede, at Angjældende i Glemminge Kirke fra Begyndelsen holdt sig rolig, naar undtages hans sædvanlige Grimaser, med Hovedrysten, o. s. v.; men da Præsten et Sted i sin Præken opkastede det Spørgsmaal: "Har Du nogensinde, o Menneske, følt, hvad det er at have Fred med Gud i dit Hjærte?" afbrød Angjældende ham med det høie og lydelige Svar: "Ja, det har jeg følt" – hvilket Præsten senere erfarede at have vakt almindelig Forargelse. Provsten Arups Erklæring gik ligeledes ud paa, at Angjældende havde brugt Grimaser med Hovedrysten, Vrængen af Øinene, o. s. v., lige mod Prædikestolen, første Pintsedag i Byens (Frederiksstads) og anden Pintsedag i Glemminge Kirke. Atter forhørt angaaende sine Trusler med at ville tage Livet af Provst Arup og Politibetjent Fornebo, samt stikke Ild paa Byen, forklarede han fremdeles, at det var aandelig meent, og tillagde, at han vilde vedstaae Ytringerne om Præsternes

Syndsforladelse for Penge, naar man vilde erkjende ham for at være den, han var, nemlig Jesus Christus. Han erklærede derhos, at intet Menneske skal blive saligt, blive helligt, eller komme i Himmelen, og paa Spørgsmaal, om han ikke antog, at han selv vilde komme der, svarede han, at ikke den, Dommeren antog ham for, men den, han bekjendte sig at være, nemlig Christus, allerede var i Himmelen, paa samme Tid, som han i Egenskab af Christus var paa Jorden. Dommeren tilførte, at Angjældende uagtet gjentagne Advarsler ikke havde villet afholde sig fra Sang paa Gaden, hvorved Sammenstimlen og Forargelse bevirkedes. Som af den i Retst. for 1853, S. 111—118, meddeelte Sag vil sees, blev Angjældende derpaa med Flere sat under Tiltale og fældt ved Underretten, hvorimod Sagen af Overretten blev udsat for Angjældendes Vedkommende til nærmere Undersøgelse af hans Sindstilstand. Politibetjent Fornebo havde som 1ste Vidne erklæret, at han, da Angjældende slog i Bordet, og i Vrede ytrede at ville tage Livet af ham, fremdeles var af den Mening, at hans legemlige Liv tilsigtedes, hvorfor han blev forskrækket. 9de Vidne antog ogsaa, at Angjældendes Trusler med Ildspaasættelse var legemlig meente, hvorimod 10de Vidne antog Meningen at være den, at hvis de ikke omvendte sig, skulde der komme Ild i Byen som Straffedom over dem. 14de Vidne forklarede, at Angjældende paa Fæstningsvolden, idet han fortalte, at Provst Arup førte dem paa den brede Vei lige til Helvede, tillagde, at han under Kraven havde en Ræv eller Ulv, som Flere (formeentlig de Omvendte) allerede havde seet. Angjældende erkjendte at have gjort de omprovede Forstyrrelser, og tillagde, at han var udsendt af sin Fader for at forstyrre Djævelens Tjeneste og Satans Rige. Cand. med. Major, som efter Overretskjendelsen havde taget Angjældende under Behandling, afgav den 13de October 1852 foreløbig den Erklæring, at han (Angjældende) vel befandt sig i en abnorm Sindstilstand, men at hans Tilregnelighed endnu ikke med Sikkerhed kunde bedømmes. Imidlertid afgav

Byfogden i Frederiksstad den 17de October 1852 følgende Erklæring: "Tobias Jacobsen ankom fra Vestlandet hertil for længere Tid tilbage, og antages hans Hidflytning at være foranlediget ved, at hans Fader hensad i Stedets daværende Strafanstalt for, saa vidt vides, at have dræbt sin Kone. Indtil Slutningen af Aaret 1844 ernærede han sig som Fragtemand, og var i denne Stilling overdraget Forsendelsen og Salget i forskjellige Kjøbstæder af Fabrikata fra Kjøbmand Rossings Spiger- Naale- og Hægtefabrik, hvormed han ogsaa vedblev efter at have under 10de December 1844 taget Borgerskab som Handlende, der er opsagt under 6te October 1851. Indtil Angjældende for omtrent 2½ Aar siden henfaldt til religiøst Sværmeri, hvortil han antages at være paavirket og forledet af en fra Amerika til Kragerøen i Glemminge Sogn hjemkommen Matros, der igjen har forladt Stedet, var han virksom og arbeidsom. Vedkommende havde derimod Mistanke til ham for ikke at have aflagt rigtigt Regnskab for de ham til Salg overleverede Varer, og skal navnlig Tvivl i dette Henseende været opstaaet med Hensyn til et indtruffet Forliis af det ham tilhørende Fartøi. Beviis haves imidlertid ikke mod ham. Stedets Embedsprotokol udviser derimod, at der under 24de Marts 1841 og 6te Juli 1842 er thinglæst Obligation og Skadesløsbrev fra Tobias Jacobsen til Rossing, hvert for 200 Spdlr., mod Pant i en ham tilhørende Gaard i Forstaden, og Løsøre, ligesom han ved Bythingsdom af 1ste Aug. 1849 blev tilpligtet, indberegnet de anførte Summer, at betale i Alt 800 Spdlr. 111 Skill. til C. W. Rossing. Under Sagens Behandling ved Underretten var Angjældende fraværende paa en Reise til Vestlandet, og ved Hjemkomsten tilkjendegav han, ikke at have underskrevet de anførte Gjældsdocumenter, men erkjendte senere, saa vidt erindres, i en med ham havt Samtale, at det ene Document af ham var underskrevet. Enhver, der kjender Angjældendes Haandskrift, kan imidlertid ikke betvivle, at begge Documenter ere egenhændig underskrevne af Tobias Jacobsen. Underretsdommen lod han paaanke,

men ved Overretten afgav Ingen for ham Møde, og den stadfæstede Underretsdom blev derefter exseqveret, samt hans Gaard og Løsøre solgt til Fyldestgjørelse af Dommen. Han har lige indtil den sidste Tid af og til ytret Anke over, at han for den anførte Sag blev skilt ved sine Eiendele, og muligens kan det have havt Indflydelse til at give Angjældendes Sindsstemning en forandret Retning; men Ingen, der kjender Forholdet, betvivler den omhandlede Sags Retfærdighed fra Rossings Side. Angjældende skal ogsaa tidligere efter Opgivende have havt for Vane i Samtaler ikke at see Folk lige i Øinene, hvorimod han, efter at have slaaet sig til det religiøse Sværmeri, tillige har havt et Kast og Vrængen med Øinene. I Tale om verdslige Ting har han imidlertid viist sig rolig og betænksom, og ikke undladt med Fuulhed at fremsætte sine Modbemærkninger, naar han har anseet det tjenligst for sit Tarv, hvorimod Forstyrrelsen kun har givet sig tilkjende i Spørgsmaal om religiøse Gjenstande. Hans Forhold til Familien har, saa vidt vides, været godt. Hvormed han i de sidste Aar har ernæret sig med Kone og Børn, er derimod ubekjendt, og har Flere derfor været af den Formening, at han maa have Noget i Bagholdi fra sin Virksomhedsperiode, hvorom man dog savner al Oplysning. Angjældendes legemlige Helbredsbeskaffenhed skal altid have været god, og har man ikke hørt omtale noget Tilfælde af Sindssygdom i hans Familie, hverken paa Fædrene- eller paa Mødrene-Side." Endelig afgav Candidat Major den 25de Juni 1853 følgende Erklæring: "Tobias Jacobsen er 44 Aar gammel, af nervøst Temperament, middelhøi og spæd Legemsbygning. Huden tør, bleg og noget gusten; de vitale Functioner alle i Orden. Legemets Holdning er noget ludende, Ansigtet skarpt med spændte Træk, Blikket noget undvigende, men livligt og udtryksfuldt. Hans Tale er rolig, sammenhængende og forstandig, saa længe der handles om almindelige, verdslige Gjenstande. Men saa snart Samtalen berører religiøse Sager, bliver hans Tale hæftig, strømmende og lidenskabelig; og indklædt

i et eiendommeligt maniereret Sprog fremtræder da en Mængde urigtige Ideer og falske Forestillinger. Han siger at han er gjenfødt og syndefri, kaldet af Gud til at reformere Kirke og Stat; at han handler efter umiddelbare Befalinger fra Gud, og derfor intet Hensyn kan tage til de blot menneskelige Lovbestemmelser. Naar man nærmere trænger ind paa ham, forklarer han, "at han en Nat i sidste Sommer, paa en Tid, da han var enig med sig selv, om han skulde gaae over til Mormonismen, blev tiltalt af Gud selv. Han var fuldkommen vaagen, og hørte tydelig Guds Stemme, som forelagde ham flere Spørgsmaal, hvilke han besvarede, og endelig befalede ham ikke at befatte sig med Mormonernes Lære." Hans Selvbevidsthed er i Øvrigt fuldkommen uforstyrret, og Hukommelsen sikker og uberørt. I sit Væsen er han i Almindelighed venlig, aaben og meddeelsom; men leder man ham ind i religiøse Disputer, bliver han snart heftig, Øiet erholder en forøget Glands, og Pulsen løber op til 120 Slag i Minuttet. Med Hensyn til hans foregaaende Liv, da har han i en længere Aarrække boet i Frederikstad, og ernæret sig deels ved Fragtfart, deels ved Handel, og lige indtil for omtrent 3 Aar siden været virksom og arbeidsom. Omtrent paa denne Tid blev hans Gaard og Løsøre solgt ved Tvangsauction til Fyldestgjørelse af nogle Gjældsfordringer. Nu gjorde han ogsaa Bekjendtskab med en fra Amerika hjemkommen Matros, der med sine methodistiske Religionslærdomme udøvede en stor Indflydelse paa ham. Hidtil havde han altid nydt en god Helbred, men fra nu af af led han af et stadigt almindeligt Ildebefindende, med Trykning for Brystet, vage Smerter i Lemmerne, Mathed, Angest og Søvnløshed. Han tabte nu Lysten til at arbeide, hensank i Grublerier, og besøgte idelig de religiøse Sammenkomster, som da var almindelige paa de Kanter. Efter at denne Tilstand havde vedvaret i længere Tid, siger han selv, at der foregik en stor Forandring med ham; alle hans legemlige Onder ophørte, og der kom Fortrøstning og Fred i hans urolige Sjæl. Under Samtalen kommer han

idelig tilbage til dette Tidspunct, som han anseer som et Vendepunct i hans Tilværelse, og benævner sin "Gjenfødelse," og som han henfører til det samme bestemte Tidspunct. Efter Konens Udsagn havde Tobias Jacobsen været arbeidsom og stræbsom indtil for omtrent 3 Aar siden. Fra den Tid blev han mere indesluttet, gik ofte flere Dage taus omkring, hensjunken i Grublerier, og blev da letteligt hæftig og opfarende, naar man søgte at vække hans Opmærksomhed for almindelige Gjenstande. Han lod alle Forretninger ligge, og deeltog idelig i religiøse Sammenkomster, hvor han optraadte som Fører og Taler. Paa samme Tid klagede han oftere over legemligt Ildebefindende, sov urolig, og foer ofte pludselig op af Søvne, og talede om Ting, som hun ikke forstod, og hvorom han ikke vilde afgive nærmere Forklaring. Hans Væsen var i det Hele saa forandret, at det hos hende fremkaldte Frygten for, at han skulde blive ligesom Faderen havde været, og for at han i Hidsighed skulde begaae urigtige Handlinger. Efter Scenen i Frederiksstads Kirke kom han hjem, og fortalte hende, hvad der var passeret; og paa hendes Udraab: "hvorledes kunde Du have Kraft dertil?" svarede han, at han pludselig følte sig dreven til at tale til Præsten saaledes, som han havde gjort. I Skrivelse fra Frederiksstads Byfogedcontor af 17de October 1852 heder det: "Indtil Angjældende for omtrent 2½ Aar siden henfaldt til religiøst Sværmeri, hvortil han antages at være paavirket og forledet af en fra Amerika hjemkommen Matros fra Kragerøen, var han virksom og arbeidsom." Baade hans Fader og Moder skulle have været drikfældige, den første tillige af en hæftig og voldsom Characteer. Da Faderen var 41 Aar gammel, havde han et Anfald af Raseri, hvorfor han blev indsat i Christiania Dolhus. For ti eller elleve Aar siden blev han for at have forvoldt sin Kones Død dømt til Slaveri, hvorfra han først udkom i 1845 eller 1846. Fra denne Tid skal han af Omgivelserne være anseet for sindssvag, da han var egen og underlig i sit Væsen, og hæftig og opfarende, saa at man maatte omgaaes ham

med megen Varsomhed. For flere Aar tilbage blev Tobias Jacobsen i Sverige for en mod ham anlagt Toldsag straffet med 3 Maaneders Fængsel, og i December 1848 blev han i Frederiksstad dømt for anden Gangs ulovlig Udskjenken af Brændeviin. Nu er han tiltalt for at have forstyrret den offentlige Gudstjeneste, idet han den 2den Mai 1852 efter endt Prædiken i Frederiksstads Kirke sagde Noget til Præsten. Hvad det var, er ikke beviist, men han selv angiver, at det var følgende Ord: "Du strander i Helvede paa den Prædiken, Du gjør der, naar Du siger, at Gud skal være udenfor, og Glæden borte, men komme i Døden." Af ovenstaaende korte Fremstilling af Tobias Jacobsens Liv er der især et Tidspunct, der maa vække vor Opmærksomhed. Det fremgaaer nemlig baade af hans eget Udsagn og af Konens og Auctoriteternes Forklaringer, at der for omtrent 3 Aar siden er foregaaet en fuldkommen og pludselig Forandring, saa vel i hans Sindsstemning og Tankesæt, som i hans Opførsel og hele Leveviis. Fra en flittig og ihærdig, men, som det synes, ikke meget samvittighedsfuld Erhverver, blev han en ørkesløs og religiøs Grubler, fra en jævn og venlig Familiefader blev han en mørk, ofte hæftig og opfarende Husbonde. Søge vi i Jacobsen Liv den rimelige Grund til denne Forandring i hans hele Væsen, da fremstiller sig først og fremst den oeconomiske Ulykke, hvoraf han netop paa denne Tid blev truffen, og hvormed han blev berøvet sit Huus og sin rørlige Eiendom. Dette maatte naturligviis gjøre et dybt og varigt Indtryk, der kunde være i Stand til at fremkalde en voldsom Gemytsrystelse. Denne vilde blive saa meget større, dersom Individet var af en let paavirkelig Sindsbeskaffenhed, og dersom der desuden hos ham fandtes forud existerende Tilbøielighed til nervøse Forstemmelser. Dette har været Tilfældet med Jacobsen; thi han er af et tydelig udtalt nervøst Temperament, og Forældrenes Drikfældighed og Faderens eiendommelige Gemytstilstand og senere paafulgte Sindssygdom ere Momenter, som kun undtagelsesviis ikke i en eller anden Form nedarves paa

Børnene. Dertil befandt han sig netop i den Alder, hvori Ligevegten i vor Sindstilstand lettest forstyrres. Der er derfor al Grund til at antage, at hans eget og Konens Udsagn er rigtigt, naar de sige, at han i denne Periode led af almindeligt Ildebefindende, med Trykning for Brystet, Mathed, Angest og Søvnløshed. Disse danne de almindelige Forløbere for Sindsforstyrrelser, og saadanne ere ogsaa virkelig senere indtraadte, idet han havde en Hallucination, hvorunder han tydelig hørte Guds Stemme, som talte til ham. Disse Sandseskuffelser, hvormed Skabninger af vor egen Indbildningskraft og Hukommelse træde os i Møde som virkelige ydre Sandseindtryk, høre til de almindelige Symptomer i Sindssygdom, og antyde altid en betydelig Lidelse af Nervesystemets centrale Organer. Vel kunne de oftere være tilstede, uden at forstyrre Bevidstheden, idet de erkjendes for, hvad de virkelig ere; men ethvert Menneske, som lider deraf, og gjør dem til Basis for sin Dommen og Handlen, er forrykt, selv om hans Domme og Handlinger end tilfældigviis bære et ydre Forstandighedspræg. Efter at disse Hallucinationer, begrundede i en local Lidelse i Nervesystemet, indtraadte hos Tobias Jacobsen, forsvandt aldeles de øvrige legemlige Onder, hvorunder han hidtil havde lidt, og fra denne Tid optræder han som en virkelig exalteret Religionssværmer. Han havde nu urokkelig Tro paa, at han var gjenfødt, og at han havde erholdt en vigtig Kaldelse, og som Fundament for denne Overbeviisning angiver han den guddommelige Aabenbaring. Naar man indrømmer ham dette Fundament, er hans Tale i Øvrigt nogenlunde forstandig, og hans Handlemaade begrundet. Han erkjender vel de menneskelige Love, og at man i Almindelighed skal lyde dem; men hvor der skal vælges mellem dem og en umiddelbar guddommelig Befaling, følger han naturligviis uden Betænkning den sidste. Der er desuden al Grund til at formode, at denne Hallucination ikke staaer ganske isoleret, hvilket man kan slutte af flere af hans Ytringer, og af medfølgende Skrivelse, der blev afgiven til Asylets Læge, fort

før han første Gang undveg fra Asylet. Denne viser desuden tydelig en reen Forstyrrelse i Forestillingsevnen og en Svækkelse i Dømmekraften, der ikke finder tilstrækkelig Forklaring i Mandens Mangel paa Færdighed i skriftlig at fremsætte sine Anskuelser. Der er ingen Grund til, her at frygte nogen Simulation; thi alle de sygelige Symptomer, som ere paaviste, ere fremtraadte i den naturlige Orden uden nogen som helst Overdrivelse, og det er saa langt fra, at han søger at stille dem til Skue, at han tvertimod kun leilighedsviis berører dem, og strax svarer undvigende, naar han mærker, at man særlig retter Opmærksomheden derpaa. Af det Foranstaaende kan man drage følgende Slutninger: 1) Tobias Jacobsen befinder sig i en sygelig Sindstilstand, forbunden med Hørelsehallucinationer, og 2) Disse Hallucinationer ere af den Beskaffenhed, at de nødvendigviis maae have udøvet en direct og afgjørende Indflydelse paa hans Forstand og Vilje ved Udførelsen af de Handlinger, hvorfor han nu er tiltalt." Ved Overrettens Dom af 25de Juli 1853 blev Tiltalte derpaa frifunden, og Omkostningerne paalagte det Offentlige, for saa vidt de ikke var ilagte de Medtiltalte. Dernæst blev Erklæring afæsket det medicinske Facultet, hvor Dissents opstod, og derfor følgende to Erklæringer afgaves: "I Sagens Anledning maa Facultetets Pluralitet bemærke, at den, efter have gjennemgaaet vedkommende Retsacter og den af Cand. med. Major afgivne Fremstilling af Tobias Jacobsens legemlige og psychiske Tilstand, grundet paa en gjennem 8 à 9 Maaneder fortsat Undersøgelse og Jagttagelse, i det Væsentlige er kommen til samme Resultat med Hensyn til foranførte Persons Tilregnelighed, som er fremsat i Candidat Majors Fremstilling. Facultetet antager: 1) At Tobias Jacobsen befinder sig i en sygelig Sindstilstand, forbunden med Halluncinationer, der ere et hyppig forekommende Symptom paa Hjernelivets sygelige Tilstand. 2) At de af ham senest begangne Lovovertrædelser ere udførte i sindsforvirret Tilstand. Holst. Chr. Heiberg. - A. Conradi. J. Voss." "Undertegnede Med-

lemmer af Faculteret ere vist nok enige med vore Colleger i, at Angjældendes Tilstand ikke er normal, eller var dette paa den Tid, den retsstridige Handling blev begaaet; men med Hensyn til denne sygelige Sindstilstands Beskaffenhed og Grad, da ansee vi det meget tvivlsomt, om han kan erklæres utilregnelig. Indflydelsen af en religiøs Exaltation gjør sig hos Mange i den Grad gjældende, at de sætte sig ud over de almindelige conventionelle Former, fordi de, som Skriften befaler, føle sig opfordrede til at lyde Gud mere end Menneskene, og ved at nære og give efter for denne exalterede Stemning komme de ogsaa letteligt til, i uoverlagte Øieblik grovere at støde an mod Samfundets Love. Saa længe saadanne Personer imidlertid have Bevidsthed om og erkjende Nødvendigheden af menneskelige Love, og kunne antages modtagelige for Straffens Virkninger, er det for os klart, at de ikke uden videre bør erklæres strasfrie. Vi kunne nemlig let tænke os, at Straffen, foruden at føles som saadan, ogsaa kunde virke som en Cur for den exalterede og eensidige Sindstilstand. Vi formene derfor, at Indsættelse i en Strafanstalt under en Geistligs og Læges Paavirkning og Tilsyn bør forsøges. Christ. Boeck. Faye. W. Boeck." Sagen blev nu paaanket til Høiesteret, og følgende Erklæring afgiven af Garnisonslæge Larsen i Frederiksstad: "I Anledning af Hr. Byfogdens Anmodning, at afgive Erklæring om Tobias Jacobsens Forhold og Ophold i Arresten, siden han sidst hidkom fra Christiania, for saa vidt jeg har havt Anledning til at iagttage samme, skal jeg have den Ære at tilbagemelde, at jeg saa vel efter Byfogdens Opfordring som ellers har flere Gange besøgt ham i Arresten, fornemmelig naar han har begaaet Uordener, saasom slaaet ud Vinduesruderne, revet ned Kakelovnen, ødelagt de Kar, hvori han har faaet sin Mad, ja endog ladet Urin og Excrementer falde fra sig paa Gulvet; og har han da erklæret at have foretaget sig saadanne Handlinger for at kunne blive anseet som sindssvag ("saa gjorde de Gale paa Sindssygeasylet i Christiania"), og derved see en Ende paa

sin Sag; thi, sagde han, var han gal, saa maatte man behandle ham som saadan, og sende ham paa en Galeanstalt; var han ikke gal, da fik man straffe ham efter Loven, om man fandt ham strafskyldig; men ikke lade ham hensidde saaledes, uden at faae sin Skjæbne afgjort. Under disse Ytringer var han rolig, og talede besindig, dog med Harme over, at der ikke skeede ham, hvad Ret var. Han erklærede videre, at om han igjen kom paa fri Fod, vilde han ikke optræde og tale mere her paa Stedet, da Gud havde sagt ham, han havde talt nok paa disse Kanter. Commentaren til det her Anførte vil vel findes i de hans Sag vedkommende Acter, hvorefter jeg skal afholde mig fra yderligere Ytringer betræffende hans Sindstilstand. Det bemærkes videre, at hans Helbredstilstand har været god." Ved at fremsende denne Erklæring tilføiede Byfogden: "I den Tid, Angjældende hensad her i Arrest, fra Underretsdommens Affigelse indtil han affendtes til Sindssygeasylet i Christiania, forholdt han sig rolig. Efter at være den 16de Mai d. A. som undvegen fra Asylet paagreben i sin Kones Logis og indsat i Stedets Raadstuearrest, hvorunder han gjorde megen Modstand for at hindre Arrestationen, har han til forskjellige Tider viist sig urolig, idet han trende Gange har slaaet ud Vinduesruder i Arresten, aldeles nedrevet og tildeels istykkerslaaet en Jærnkakkelovn, og paa lignende Maade gjort Forsøg paa en anden Kakkelovn samt ødelagt flere af de til ham i Arrestlokalet indbragte Madkopper, med Mere. Han har fra først af stadig ytret sig om ikke at være sindsforvirret, og tilkjendegivet, at man kunde straffe ham, hvis han havde forgaaet sig. Under sit fornævnte urolige og forstyrrende Forhold i Arresten har han som Grund derfor anført sin lange Hensidden i Fængsel, og erklæret at ville vedblive med at ødelægge Alt, hvad han kunde overkomme, indtil han igjen løslodes, paastaaende, at det er Hævn, som ligger til Grund for hans lange Arrest. At Skadefrohed har været den bevægende Aarsag til Angjældendes udviste Forhold i Arresten, synes at fremgaae deraf, at han, da

han, efter Arrestforvarerens Opgivende, paa Anmodning om at erholde Arbeide en Gang nøstede Garn, og under et Besøg af sin Kone blev tilkjendegivet, at hun havde Garn, han kunde nøste, kastede fra sig paa Gulvet Garnet og Nøsterne, samt senere istykkerbrækkede Garnvinden, der tilhørte Arrestforvareren; men da han derefter var leveret Garn af sin Kone og Garnvinde af sin Stedsøn, var han varsom om begge Dele, og udførte Arbeidet ordentlig."

Høiesteret stadfæstede Underretsdommen for Tiltaltes Vedkommende.

Den 21de Januar.

L.Nr. 29. Advocat Skjelderup, Actor, mod Amund Helgestad med Flere (7 i Tallet).

Af Amtmanden satte under Tiltale, Nr. 1 for Tyveri, Nr. 2, 5 og 6 for Tyveri eller ulovlig Bemægtigelse af Krabastømmer, Nr. 3 og 4 for ulovlig Bemægtigelse af Krabastømmer, og Nr. 7 for Deelagtighed i Nr. 2's Forbrydelse, blev ved Underretten Nr. 1, 2, 3 og 4 for første Gangs simpelt Tyveri ilagte Fængsel paa Vand og Brød, Nr. 1 i 10, Nr. 2, 3 og 4 i 5 Dage, hvorhos de in solidum med de Øvrige, som frifandtes for videre Tiltale, blev paalagte Sagsomkostningerne, foruden særskilt Erstatning til Bestjaalne, hvorimod Nr. 5, 6 og 7 ved Overretten blev fældte efter Crll.s 19—6, Nr. 5 og 6 hver til 4 Dages Fængsel paa Vand og Brød, Nr. 7 (forhen dømt for Tyvsforbrydelse) til 6 Maaneders Strafarbeide, og Underretsdommen i Øvrigt stadfæstet, dog saaledes, at Omkostningsansvaret blev deelt, for saa vidt de Tiltalte ikke havde været fælles i Forbrydelse. Nr. 1 havde tilstaaet Bemægtigelsen af en mærket Tømmerstok, som flød i Glommen, og som han havde overhugget, hvor Mærket med Mærkøxe, som han ikke kjendte, var anbragt, saa at Eieren ikke kunde udfindes. Nr. 2, 17 Aar gammel, havde først negtet, til et nyt Gjærde, han havde opsat om Faderens Eiendom, at have taget Træfang paa urette Ste-

der, foruden i Skoven, hvor det kunde tages; men da Faderen, Nr. 7, havde tilstaaet, at Sønnen, Nr. 2, i hans Fraværelse havde taget og benyttet til Gjærdet to umærkede Stokke i Flisenelv, hvorom Faderen først ved Hjemkomsten, og efter at de var anbragte i Gjærdet, vil være kommen til Kundskab, uden senere at gjøre Noget derved, tilstod ogsaa Sønnen dette. Han havde ellers det bedste Vidnesbyrd af Præsten. Om Faderens Fraværelse under Gjærdningsarbeidet havde to Vidner provet. Nr. 3 havde tilstaaet, til Nr. 5 at have solgt 13 umærkede, under Reenholdningsarbeidet i Glommen paa Stranden fundne "Krogstokke." Nr. 4 havde erkjendt, at han to Aar i Rad om Vaaren havde bemægtiget sig umærket gammelt Tømmer i Flisen, tilsammen omtrent en halv Tylvt, da han havde hørt af Andre, at de ligeledes tog umærket Tømmer i Elven, mærkede og solgte det, hvorfor han vilde have anseet det for lovligt. Nr. 5 og 6 havde tilstaaet, at at de fra Elvebredden havde baaret Ved til sit Hjem, men huggen af "Træ," der var flydt ned af Elven, ikke af mærket eller umærket Tømmer, og at de af Nr. 3 havde kjøbt de af ham omforklarede 13 Stokke, som de havde benyttet til Ved. Sorenskriveren bevidnede, at det ved høieste Resolution af 21de November 1849 approberede Reglement for Behandlingen af Krabaststømmer og Bundtømmer, som forefindes i Christiania Trælasthandlerdistrict, tidligere (11te Juli 1850) paa Stedet var thinglæst. Høiesteret frifandt Nr. 7 for videre Tiltale, men ilagde ham Omkostningerne overeensstemmende med Overretsdommen, der for de Øvriges Vedkommende, saa vidt paaanket var, blev stadfæstet.

Den 25de Februar.

L.Nr. 86. Advocat Dunker, Actor, mod Iver Olsen Bækdalen.

Medens denne Person var under Politiretstiltale for ulovligt Brændeviinssalg, lod Lensmanden ransage i hans

Bolig efter Beholdninger af det Brændeviin, hvormed han havde drevet den paatalte ulovlige Handel, og fandtes da 5½ Pot Brændeviin igjen paa en liden Øltønde, som blev forseglet og indsat hos et af de medhavte Vidner i en utillaaset Potetesкjelder, hvortil Indgangen eller Nedgangen var fra Stuen. Omtrent otte Dage senere savnedes Tønden, og Rygtet sagde, at Angjældende havde taget den tilbage. Ved Undersøgelse gjenfandtes den hos Angjældendes Moder, med brudt Segl, tom for Brændeviin. Tiltalt herfor tilstod Angjældende, men først efter at Referenten havde gjort sin Indstilling, at han havde taget Tønden tilbage fra Kjelderen, udtaget en af de forseglede Propper, aftappet og benyttet Brændevinet, hvorfor han ved Underretten blev fældt efter Crll.s 10—20 og 19—1 til 20 Dages Fængsel paa Vand og Brød, 80 Skillings Erstatning til vedkommende Fattigkasse for de 5½ Pot Brændeviin, og Sagsomkostningerne. Overretten fældte ham alene efter førstnævnte § til 10 Dages Fængsel paa Vand og Brød, samt Udredelse af Sagsomkostningerne, men afviste i Øvrigt Sagen fra Underretten. Efter Paaanke fra det Offentliges Side, blev Tiltalte af Høiesteret fældt efter Crll.s 21—7 og 10—20 til 15 Dages Fængsel paa Vand og Brød, Erstatning og Omkostninger paa samme Maade, som ved Underretsdommen bestemt. Overrettens Afviisning grundede sig derpaa, at Politiretssagen, hvorunder Confiscationsspørgsmaalet skulde afgjøres, endnu ikke var paadømt, følgelig Tiltalte endnu at betragte som Eier, hvorhos Høiesterets Dom af 19de Marts 1850 (Retst. for s. A., S. 260—261) var paaberaabt, og Tilfældet henført under L. 1—19—17.

Christiania 1854.
Trykt og forlagt af J. Chr. Abelsted.

Nittende Aargang № 12. | 20de Marts 1854.

Norsk Retstidende,

et Ugeskrift for praktisk Lovkyndighed.

Sager, paakjendte i Høiesterets 1ste Session 1854.

L.Nr. 35. Skr. O.Nr. 5 (13). } Examinat Brantzæg mod Jærnstøberieier Johan Olsen.

Ved en tre Maaneders Vexelobligation af 22de October 1849 forbandt Udstederen J. F. Blichfeldt af Kongsberg sig til at betale 600 Spdlr. med 1 pCt. maanedlig Rente til Betaling skeer. Endvidere hed det i Obligationen: "I Tilfælde af mislig Betaling befuldmægtiger jeg herved Herr L. Wexsahl til paa mine Vegne uden Varsel og ved hvilken som helst Forligelsescommission at indgaae Forlig om ovennævnte Beløbs skadesløse Tilbagebetaling med resterende eller paaløbende Renter, samt 96 Skill. i Forligelsesomkostninger, Alt i Følge denne min Obligations Indhold, hvilket Forlig skal i alle Henseender være lige saa bindende, som indgaaet af mig selv." I samtlige paa Vexelobligationen tegnede Endossementer hed det: "I Tilfælde af mislig Betaling vedtager jeg ligeledes, hvad bemeldte Udsteders Fuldmægtig inden hvilken som helst Forligelsescommission paa mine Vegne i Anledning Ovenstaaende foretager." Den 25de Februar 1850 afsluttedes i Christiania Forligelsescommission mellem de der uden foregaaende Indvarsling Mødende: A. B. Berg paa Vexelobligationens fraværende Eier Procurator Bendixens, og

T. Wexsahl paa Udstederens og samtlige Endossenters Vegne et Forlig, hvorved saa vel Udstederen som Endossenterne forbandt sig til, den næste Dag (26de Februar 1850) in solidum at indfrie Vexelobligation ved at betale til Procurator Bendixen dens paalydende 600 Spdlr. med Renter 1 pCt. maanedlig fra 22de Februar 1850 af regne, samt 96 Skill. i Omkostninger, under Tvang af Execution. I Følge Qvittering, dateret 29de Marts 1850, har den sidste Endossent paa Vexelobligationen af 22de October 1849, Examinat Bachke, til Procurator Bendixen betalt: Capitalen 600 Spdlr., Renter deraf for 1 Maaned 7 Dage, 7 Spdlr. 48 Skill., Forligsomkostningerne 96 Skill., Beskrivelse 66 Skill., Incassationssalar 6 Spdlr. — tilsammen 614 Spdlr. 90 Skill. Fremdeles transporterede Procurator Bendixen sin Ret efter Forliget og den samme begrundende Vexelobligation til Examinat Bachke. Fordringen sees derefter af Bachke at være transporteret til Cand. Nielsen, og af denne igjen til Examinat Brantzæg, som den 22de Juni 1852 lod for en Beregningssum af 627 Spdlr. 38 Skill., foruden Renter fra 29de Marts 1850, og Godtgjørelse til Reqvirenten for Skyds og Diæt, gjøre Arrest hos en af Endossenterne paa Vexelobligationen, Jærnstøberieier Johan Olsen i Drammen, i dennes Løsøre saa vel som i hans eiende Jærnstøberi og mechaniske Verksted med Inventarium, Rujærn og Støbegods, med Mere. Efter forgjæves Forligsprøve anlagde derpaa Examinat Brantzæg ved Stævning af 29de Juni s. A. Sag til Stadfæstelse af Arrestforretningen, samt til Betaling af det under samme Forretning beregnede Beløb 627 Spdlr. 102 Skill. med 1 pCt. maanedlig Rente af 600 Spdlr. fra 29de Marts 1850 indtil Betaling skeer, og Sagsomkostninger, hvoriblandt Reiseudgifter 5 Spdlr. 64 Skill.; men ved Sagens Anhængiggjørelse rettede han den i Stævningen nedlagte Paastand saaledes: De 227 Spdlr. 38 Skill. med Tillæg af 64 Skill. til Taxationsmændene under Forretningen, tilsammen 627 Spdlr. 102 Skill., hvortil for et Arks mere Beskrivelse og Reiseudgifter 5 Spdlr.

90 Skill., i Alt 633 Spdlr. 72 Skill., hvori han lod komme til Afdrag ⅔ af de i Bendixens ovenanførte Qvittering opførte Renter 7 Spdlr. 48 Skill. med 4 Spdlr. 112 Skill. og det beregnede Incassationssalar 6 Spdlr., tilsammen 10 Spdlr. 112 Skill., saa at han som Hovedstol kun paastod sig tilkjendt hos Indstævnte 623 Spdlr. 80 Skill., og som Renter, i Stedet for den før beregnede 1 pCt. maanedlig, kun 4 pCt. aarlig af 600 Spdlr. fra 29de Marts 1850 at regne. Indstævnte Olsen paastod derimod, efter forgjæves Forligsprøve og udtagen Madstævning, Arrestforretningen ophævet som ugyldig, og Brantzæg tilpligtet, efter uvillige Mænds Skjøn paa hans egen Bekostning, at give Erstatning for den ved Arresten forvoldte Spot, Skade og Creditspilde, samt Frifindelse for hans Tiltale mod Liqvidation af de 600 Spdlr. med 4 pCt. aarlig Rente fra 22de Februar 1850, og endelig Sagsomkostningerne. Ved Bythingsdom af 30te September 1852 blev Arrestforretningen stadfæstet, og Olsen tilpligtet at betale Brantzæg 623 Spdlr. 80 Skill., med 4 pCt. aarlig Rente af 600 Spdlr. fra 29de Marts 1850 til Betaling skeer, samt begge Søgsmaals Omkostninger med 12 Spdlr., hvorimod Brantzæg blev frifunden for Olsens Tiltale. Denne Dom indankede Olsen til Overretten, hvor han principaliter paastod Vexelobligation confiskeret paa Grund af Aagerlovgivningen, og subsidialiter nedlagde samme Paastand som ved Underretten, hvorimod Brantzæg paastod Stadfæstelse og Omkostninger for Overretten, der i Dom af 28de Februar 1853 ophævede Arrestforretningen, og efter Fradrag af dens Omkostninger 16 Spdlr. 116 Skill., kun tilpligtede Olsen at betale Brantzæg 606 Spdlr. 84 Skill. med Renter som i Underretsdommen bestemt, hvorhos den ophævede Omkostningerne for begge Retter. Brantzæg indankede derpaa Sagen til Høiesteret, hvor den paa Grund af Indstævntes Udeblivelse udgik til skriftlig Behandling, og Appellanten paastod Stadfæstelse af Underretsdommen samt Omkostninger for Overretten og Høiesteret. Hvad angaaer Aagersigtelsen, som, uagtet først

*

fremsat i Overretten, ex officio maatte tages under Paakjendelse, da havde Olsen i Overretten paaberaabt, at den omhandlede 3 Maaneders Vexelobligation af 22de October 1849 ei efter Stempelloven af 9de August 1839, § 29, og Loven om fri Rentefod af visse Gjældsforskrivelser af 8de September 1842 var paatalt i rette Tid, ɔ: inden Løbemaanedens Ende, men først 3 Dage senere; thi da ingen Indkaldelse til Forligelsescommissionen havde fundet Sted, inden Forliget afsluttedes, meente Olsen, at Fordringen først var paatalt den Dag, Forliget blev indgaaet, nemlig den 25de Februar 1850. Da Fordringen saaledes meentes for silde paatalt, og Undladelsen af dens Paatale i rette Tid efter Stempellovens § 29 blandt Andet skulde have den Virkning, at de høiere Renter for det hele Tidsrum bortfaldt, men Bendixen havde oppebaaret 12 pCt. aarlig Rente for det hele Tidsrum til Forligets Betaling af Bachke, og dette var bekjendt for Brangæg, efterdi Bendixens Qvittering var tegnet paa det transporterede Document, saa meentes Følgerne af dette Brud paa Aagerlovgivningen ikke at kunne undgaaes af Brangæg ved at frafalde Paastand paa de høiere Renter for eget Vedkommende. Herimod indvendte Brangæg, at da Vexelobligationens sidste Løbedag, 22de Februar 1850, var en Fredag, og Forligelsescommissionen i Christiania holdtes Mandag, altsaa den 25de Februar 1830, saa var denne Dag den første, hvortil der kunde fordres Indkaldelse; og da Vedkommende havde afstaaet fra denne Fordring, følgelig Intet var forsømt ved dens Undladelse, meente han, at Lovens Fordringer maatte ansees fyldestgjorte. Om Forligets Lovlighed i Øvrigt var der ikke Spørgsmaal. Indsigelsen mod Arrestforretningen støttedes deels derpaa, at Creditor ikke i Forveien havde underrettet Debitor om den stedfundne Transport, deels derpaa, at Arrest var gjort for et større Beløb end det, der i Virkeligheden skyldtes. De foregaaende Retter havde imidlertid antaget, at det ubetydelige Afslag i det Beløb, hvorfor Arrest var gjort, som Fordringshaveren havde bekvemmet sig til ved Sagens An-

hængiggjørelse for Underretten, ikke kunde bevirke, at Arresten skulde kjendes ugyldig eller ophæves. Derimod meente Overretten det maatte være en Følge af Tingens Natur, at en Transporthaver, forinden han til Fordringens Inddrivelse træffer Foranstaltning ad retlig Vei, og især naar han vil betjene sig af et saa extraordinairt Retsmiddel som Arrest, i Forveien bør underrette Skyldneren om, at Fordringen er ham transporteret, hvorhos Overretten, næst i dette Henseende at paaberaabe en Høiesteretsdom af 5te November 1835, bemærkede, at der i nærværende Tilfælde var saa meget mere Grund til at antage, at Fordringshaveren, forinden han skred til Arrest, burde have underrettet Skyldneren om, at han var bleven Eier af Fordringen, som Skyldneren, der var 4de Endossent, maatte have al Grund til at troe, at Gjælden efter mere end to Aars Forløb fra Forfaldstiden var berigtiget, enten af Gjældsbrevets Udsteder eller af en foregaaende Endossent. Herimod indvendtes, at en Skyldner efter Gjældsbrev af den Natur maa være beredt paa dets ufortøvede Betaling til den rette Ihændehaver paa Anfordring, saasnart Forfaldstiden er udløben, da det netop er beregnet paa at gaae fra Haand til Haand, og derhos paa at behandles efter den strengeste Ret, samt at Arrest efter sin Natur endnu mindre kan ansees betinget af en foreløbig Underretning, hvorved dens Øiemed som oftest vilde forfeiles, Noget, man her saa meget mere havde at befrygte, som Olsens Formuesomstændigheder var yderst mislige, og Nødvendigheden altsaa krævede uopholdelig Iverksættelse af den omtvistede Foranstaltning, hvis han ikke vilde gaae Glip af den Sikkerhed, som derved søgtes.

Ved Høiesterets Dom af 24de Januar 1854 blev Underretsdommen stadfæstet, og Indstævnte ilagt Sagsomkostningerne for Overretten og Høiesteret med 60 Spdlr. Det i Overretsdommen formodentlig ved Feilskrift af Datum citerede Høiesteretspræjudicat har man ikke kunnet finde.

L.Nr. 66. } Skipper Hindorff mod Skifteretten i Or-
O.Nr.28 1Ses. 1853 } gelbygger Albrechtsens Bo.

I denne Sag, der paa Grund af Indstævntes Udeblivelse udgik til skriftlig Behandling, var Hindorff ved de paaankede Domme ilagt Erstatning efter uvillige Mænds Skjøn – i Følge Overretsdommen: inden en Grændse af Grændse af 350 Spdlr. – for den Skade, der meentes beviist at være tilføiet Indstævntes Orgel under dets Transport af Appellanten paa en Reise fra Throndhjem til Frederikshald fra Høsten 1847 til Vaaren 1848, med Renter af Erstatningssummen fra 14de Juni 1848 til Betaling skeer. Ved Connossement af 17de November 1847 havde nemlig Skipper Hindorff erkjendt Modtagelsen af et i Trondhjem ved Orgelbygger Albrechtsen leveret Orgel, bestaaende af 53 Stykker, deels løse, deels indpakkede i Kasser, ubeskadigede og udvendig vel conditionerede, som han tilpligtede sig til, efter lykkelig fuldendt Reise at levere i samme Stand til Afladeren, mod en Fragt af 38 Spdlr. 48 Skill. i Alt, og Havari efter Søbrug, enten i Christiania eller, hvis han skulde beslutte sig til at gaae til Frederikshald, da der, mod en Tillægsfragt af 20 Spdlr. Den 24de s. M. blev Orgelet efter Connossementets Indhold forsikret i Christiania paa sædvanlige Vilkaar. Da Hindorff derefter paa sin langvarige Reise var ankommen til Frederiksstad, tilskrev han Albrechtsen i Christiania den 2den April 1848 og foreslog Orgelets Udløsning i Frederiksstad; men uden at oppebie Svar herpaa besluttede han sig den 6te s. M., hindret ved Iis fra at gaae med Skibet til Frederikshald, at føre Orgelet did i Baad, og afleverede det, saaledes transporteret, i Frederikshald til Kirkeinspectionen, som udbetalte Fragten, og lod Orgelet sætte i Kirkens Indgang, hvor en af Inspectørerne, Provst Krag, bemærkede "Lugt af Sildelage eller noget deslige," og saae "lidt Fugtighed deraf," men "ikke nogen Skade," og tog det heller ikke "videre i Øiesyn." Imidlertid vil Albrechtsen under 7de April have svaret Hindorff i et Brev af s. D., som blev fremlagt,

men hvis Identitet benegtedes, og heller ikke kunde komme i videre Betragtning, da Hindorff ikke oppebiede Svar, men handlede paa egen Haand. Omtrent 3 Uger senere kom Albrechtsen til Frederikshald, hvor Orgelet endnu stod i Kirkegangen, og da han befrygtede Skade af en Læk, Skibet havde havt fra Merder til Arendal, hvorunder det dog efter Vidneforklaringerne blev holdt tomt for Vand ved Pumpning, fik han 4 af Byfogden opnævnte Mænd til at overvære Udpakningen af Orgelet, den 2den Mai, hvorved Mændene fandt flere af dets Dele at have været i Berørelse med Saltvand – saa at Limingen af flere af de største Træpiber var opgaaet – og andre Dele at være angrebne af Fugtighed, hvorved de var udsvællede, saa at ogsaa disse rimeligviis maatte repareres, uden at Mændene kunde bestemme, hvor vidt. Som Følge heraf ansatte de Skaden til 350 Spdlr., som Hindorff vegrede sig for at betale, hvorfor han efter forgjæves Forligsprøve blev sagsøgt ved Throndhjems Bything for det anførte Beløb med Renter og Omkostninger. I sit Tilsvar, hvori han paastod Frifindelse og Omkostninger, paaberaabte han sig Lovens 4—2—10, i Forbindelse med den Omstændighed, at Kirkeinspectionen, som rette Vedkommende, uden Modsigelse havde modtaget Orgelet og udbetalt Fragten, hvorved han meente Sagen endelig afgjort; hvorhos han protesterede mod Udpaknings- og Skjønsforretningen, som deels ulovlig i Formen, deels intetsigende i Realiteten, da den deels var foretagen uden Tilstævning, og uden Overvær af Retsbetjent, 3 Uger efter Modtagelsen, deels ikke oplyste Størrelsen af Skaden, hvis Erstatning maatte beroe paa, hvad dens Reparation med verificerede Regninger bevistes at have kostet. Mangelen af Protest, som Sagsøgeren paaberaabte sig, meente han her ikke kunde komme i Betragtning, da ingen Søskade var oplyst at have fundet Sted, og Protest saaledes var en overflødig Reservation, især da Orgelet uden Indsigelse blev modtaget. Med Hensyn til den Sildelugt, som deels Krag, deels Udpakningsmændene under Beedigelsen af sin Forretning ved

Thingsvidne i Frederikshald havde omtalt, bemærkede han, at Alt tager Lugt af Sild, naar den er indladet i samme Fartøi. Ved Byethingsdom i Throndhjem af 14de Juni 1849 fik Sagen imidlertid i Realiteten det ovenberørte Udfald, med Ophævelse af Sagsomkostningerne. Denne Dom blev fra begge Sider paaanket til Overretten, og Hindorff optog derhos et Thingsvidne i Throndhjem, hvorunder det med hans Skibsfolk blev oplyst, at Orgelet var indsat i Skibet paa den beqvemmeste Plads, saa høit over de fra Bunden indladede Fiskevarer (Sild og Tørfisk), at sige saa lidt nedenfra som ovenfra, hvor Dæk og Luger var forsvarlige, kunde antages at være kommen Fugtighed til Orgelet, som imidlertid i Regnveir var nedbragt af Albrechtsens Søn, der var tilstede ved Indskibningen, og Intet derved bemærkede. Det ene af Vidnerne tilføiede, at han havde været med ved Orgelets Transport fra Frederiksstad til Frederikshald, paa en Dæksbaad, under saa godt Veir, at han var sikker paa, der da ikke kom nogen Væde til det; og i Skibet havde det ligget saa høit, at Skuden maatte have været fuld af Vand, for at det skulde have kunnet naae Orgelet. Ved Overrettens Dom af 18 Februar 1850 fik Sagen imidlertid samme Udfald, som ved Underretten, med det ovenberørte Tillæg af 350 Spdlr. som Grændse for Erstatningen, og Ophævelse af Omkostningerne. Efter at Overretsdommen var falden, lod Albrechtsen tilstævne nyt Skjøn paa Frederikshald, hvortil to af de forrige og to nye Mænd blev udnævnte, da en af Udpakningsmændene var død, en anden bortreist. For Hindorff blev forevilst Høiesteretsstævning, med Mere, og protesteret mod, at Skjønnet betragtedes anderledes end som et Beviismiddel under Sagen, samt forelagt Skjønsmændene nogle nærmere Spørgsmaal, i hvilken Anledning de to Udpakningsmænd vedblev sin forrige Erklæring, med Tillæg, at der tydelig havde viist sig Spor af paakommet Fluidum, der ved Berørelse viste sig at have været svangert med Salt, medens de to nye Skjønsmænd erklærede, at de efter Besigtelse af Orgelet i dets daværende Forfat-

ning, og efter de Oplysninger, de havde kunnet indhente, især af de to øvrige, ikke kunde ansætte Skaden høiere end til 200 Spdlr. - og derfor meente alle fire Skjønsmænd, at den maatte ansættes til 275 Spdlr. Derefter optog Hindorff et Thingsvidne i Throndhjem, hvorunder blev oplyst, at der den Dag, Orgelet blev nedbragt til Skibet, var Regn og Slud om Formiddagen, da efter 3 Vidners Forklaring en Deel af Orgelet blev nedkjørt fra et Sted udenfor Throndhjem, uden at der blev oplyst, om Presenning (hvorom der spurgtes) var brugt. Endelig lod han efter erhvervet beneficium paupertatis optage et Thingsvidne paa Frederikshald, hvorunder til Foreholdelse for Vidnerne, nemlig de fire Skjønsmænd, blev fremlagt en Erklæring fra Amanuensis i Chemi, Ditten, hvorefter de ved Udpakningen forefundne Pletter ikke behøvede at forklares af Berørelse med Søvand, men kunde antages bevirkede paa forskjellige andre Maader, i hvilken Anledning den ene Udpakningsmand, Boghandler Hamilton, svarede, at han i Forretningen med Flid havde valgt Udtrykket "Saltvand," for at betegne Vand, besvangret med Salt i den Grad, at det ei alene affatte Krystaller, men ogsaa smagte som almindeligt Kjøkkensalt, og at det omforklarede Fluidum var trængt igjennem de ydre Kasser til de deri indpakkede Dele af Orgelet, saa at der viste sig begrændsede Striber eller Linier som af rundet Vand, og af guulagtig Farve. Derpaa heder det: "Vidnet drister sig saaledes ikke til, med Bestemthed at sige, at det omprøvede Saltvand nødvendigviis maa have været Søvand." Ved den tidligere Beedigelse af Udpakningsforretningen under et Thingsvidne i Frederikshald havde de fire Udpakningsmænd tilføiet, at Alt, hvad der var af Træ, lugtede temmelig stærkt af Sild. Den anden senere førte Udpakningsmand, Snedker Pedersen, forklarede sig som Hamilton; og begge tilføiede, at Pakkasserne var af sammensinkede Bord - Pedersen tilføiede, at de tillige var sammenpløiede - men at Orgelets Metalpiber, Klaviaturer og øvrige efter Udpakningsforretningen ubeskadigede Dele laae i andre Kasser, end de

beskadigede Dele, som efter Pedersens Forklaring kun var støttede med Træklodser, medens hine var indpakkede hver for sig i Papirspon og Bomuld. De to nye Skjønsmænd kunde ingen Oplysning give. Da derpaa fra Hindorffs Side blev spurgt, om Vidnerne under det sidste Skjøn alene havde taget Hensyn til den Skade, der var bevirket ved Vandets umiddelbare Berøring, eller om de ogsaa havde medregnet den Skade, der ansaaes bevirket blot ved Fugtighed, protesteredes fra Albrechtsens Side mod Besvarelsen af disse Spørgsmaal, som Vidnerne i Henhold til de for Protesten anførte Grunde ogsaa vegrede sig for at besvare, hvormed Thingsvidnet sluttedes. Efter at den ovenberørte Høiesteretsstævning ved Dom af 14de Januar 1852 som uforfulgt var afviist, udtages ny Ankestævning i Henhold til Frd. af 19de August 1735, § 10, og erhvervedes Bevilling til de nye Oplysningers Benyttelse.

Ved Dom af 4de Febr. 1854 frifandt Høiesteret Skibscapitaine W. Hindorff for Orgelbygger P. A. Albrechtsens eller nu hans Boes Tiltale i denne Sag, og hævede Sagsomkostningerne for alle Retter, samt tillagde de befalede Sagførere Salarier, og den ene af dem Skyds og Tæring, af Statskassen.

Hindorffs første Indsigelse, at Kirkeinspectionen havde modtaget Orgelet og udbetalt Fragten, er næppe kommen i afgjørende Betragtning. Vel maatte han efter Sønnen P. A. Albrechtsens Paategning paa Connossementet, hvis Gyldighed ikke var bestridt, men snarere in confesso, ansees berettiget til at aflevere Orgelet, som skeet, da Forudsætningen ikke kunde være, at han i Christiania, Drøbak eller Frederikshald skulde oppebie Afladerens egen Ankomst eller nærmere Ordre til Udlosningen, naar han havde en saa nær Vedkommende at levere det til, eller paa anden Maade kunde bringe det i sikker Forvaring; men Kirkeinspectionens Modtagelse af Orgelet og Udbetaling af Fragten maatte alligevel ansees som en midlertidig negotiorum gestio, der ikke som Albrechtsens egen eller hans Fuldmægtigs Modtagelse og Udbetaling kunde sættes

ved Siden af en Qvittering for Opfyldelsen af den ved Connossementet overtagne Forpligtelse. At Albrechtsen først flere Uger senere kom til Frederikshald og undersøgte Instrumentet, kunde heller ikke komme i Betragtning, da der ingen Grund var til at befrygte nogen Skade deraf, som heller ikke en Gang var paastaaet, da Hindorff meget mere vilde have den tilskreven Nedbringelsen til Skibet i Throndhjem under Regnveir, uden Presenning. Derimod maa hans Indsigelse mod den første saa kaldte Skjønsforretning uden Tvivl være anseet grundet, og have draget videre til Følge. Om man end med Albrechtsen vilde henføre Tilfældet under L. 4—8—2, hvorunder det dog næppe af Høiesteret er blevet henført, da det ingen saadan Hast havde, som i nysnævnte Lovsartikel forudsat, saa maatte dog Retsbetjeningen, hvilken denne Artikel ikke med Varselet eftergiver, ansees saa meget nødvendigere, som den nævnte Hindorff ikke selv kunde varetage sit Tarv. Der kunde saaledes næppe være Tale om at lægge Udpakningsforretningen, hvorpaa Albrechtsen hovedsaglig havde støttet sig, til Grund, hverken som Beviis for Skadens Beskaffenhed eller Omfang; thi i sidste Henseende var den blandt Andet ogsaa for ubestemt, og dens senere Beedigelse efter givet Varsel kunde saa meget mindre afhjælpe dens oprindelige Mangler, som Albrechtsen protesterede mod og Udpakningsmændene vegrede sig ved de nærmere Oplysninger om, hvad Skade der var kommen i Betragtning ved Vurderingen. Da Albrechtsen havde det i sin Magt, formelig og nøiagtig at bevise, hvad Skade der var forvoldt, og hvad dens Udbedring kostede, har man vel fundet saa meget mindre Grund til at eftergive ham dette Beviis - hvilket han efter almindelige Regler havde at føre, naar han vilde kræve Erstatning - som han endog havde vegret sig ved enhver nærmere Oplysning, saa vel om Udbedringen som om Skaden, og alene holdt sig til den uefterretlige Udpakningsforretning, der i flere Henseender var mistænkelig, især hvad det saa kaldte Skjøn angik. At nogle af de første Træpiber var opgaaede i Limingen, kun-

de ikke have Synderligt at betyde, og at "en større Mængde" Træpiber og andre Dele af Træ, der "ikke bar Spor af at have været i umiddelbar Berørelse med Vand," i den Grad var angrebne af Fugtighed, og Træet saa udsvællet, at de "efter al Rimelighed" ligeledes maatte repareres, bevisle hverken, at dette ikke ved Indtørring var undgaaet, eller at det havde Stort at betyde, eller at det kunde tilregnes Nogen, eller at det ikke hørte til de nødvendige Følger af saadanne Tings Forsendelse med Skibslelighed fra Throndhjem til Frederikshald paa Vintertiden, og altsaa ikke af Nogen kunde fordres erstattet. (Ellers var ogsaa givet Forsikring mod Skipperens og Mandskabets Svig og Forsømmelse). At Bælgene og Vindladerne, der hørte til de simpleste Dele, i mere eller mindre Grad havde lidt af det salte Vand, der fandtes indtrængt i de indre Dele saaledes, at det gjorde Adskillelse og ny Sammensætning nødvendig, kunde vel heller ikke anslaaes høit. Men i alle Fald fandt Albrechtsen i Hindorffs første Tilsvar al Opfordring til at fremkomme med Regninger over, hvad de virkelige Udbedringer havde kostet, uden at han i mindste Maade vilde oplyse dette. Albrechtsen havde saaledes ei alene forsømt at tilveiebringe det Beviis, han som Sigtende selv skyldte, men endog, ved at protestere mod nærmere Forklaring af Skjønsmændene, efter at have taget de omhandlede Dele af Orgelet under saadan Behandling, at nyt og formeligt Skjøn blev umuligt, lagt positive Hindringer i Veien for de nødvendige Oplysningers Tilveiebringelse fra Hindorffs Side, og maatte følgelig tage Skade for Hjemgjæld, hvorledes end Forholdet i Øvrigt betragtedes. Hvad der i alle Fald skulde kunne lægges Hindorff til Last, var Orgelets Transport paa Baad fra Frederikshald til Frederiksstad; men efter Vidneforklaringerne var dette foraarsaget ved Iis, og Transporten skeede i Dæksbaad og i godt Veir, hvorhos den Matros, der fulgte med, sagde sig forvisset om, at der da ikke kom Væde til Instrumentet. For Resten maatte det efter Omstændighederne antages, at Isen vilde have

lagt samme Hindringer i Veien for selve Skibets Anløb til Drøbak, end sige til Christiania. Til Søforklaring og Protest havde Hindorff ingen Anledning, da der efter Mandskabets Forklaring ingen Væde viste sig paa Kasserne, og Krags Erklæring om Lugt af Sildelage, samt "lidt Fugtighed deraf" paa Kasserne, hvoraf næppe nogen Skade kunde befrygtes, stod alene herimod. De nye Skjønsmænd, som støttede sig paa Udpakningsmændenes Forklaring, nedsatte derhos de 350 Spdlr. til 200 Spdlr., og paa de ved Dittens Erklæring foranledigede yderligere Spørgsmaal vilde Udpakningsmændene ikke indlade sig.

Den 14de Januar.

L.Nr. 18. Advocat Nye, Actor, mod Ludvig Kresting.

Denne 28 Aar gamle Dagarbeider (en Skippers Søn), der er gift og har et Par Børn, samt i 1850 efter vedtagen Underretsdom er straffet for tilstaaet Tyveri af en Krak, værdsat til 12 Skill., tiltaltes under nærværende Sag for Deelagtighed i Tyveri med en ved Underretten medtiltalt Tomtearbeider, som der blev fældt for simpelt Tyveri, og acqviescerede. Kresting blev derimod af Underretten fældt efter Crll.s 19—6, jfrt 7, til 6 Maaneders Strafarbeide, men af Overretten og Høiesteret frifunden for videre Tiltale. Sagens Gjenstand var en Slieper (Lundestok til Jærnbaneanlæg) værdsat til 8 Skill., hvilken Kresting for 2 Skill. havde afkjøbt Medtiltalte paa en Tomt, hvor denne arbeidede ved Tildannelsen af Sliepers, og havde Lov til at sælge sin Huggespiis, men intet andet Affald. Da Tiltalte, efter egen Forklaring, henvendte sig til ham med Spørgsmaal, om han havde nogen Fliis at sælge, svarede han, at han ikke havde Andet end "den der" (pegende paa den omhandlede Slieper); thi "den kunde han sælge, da den var for kort alligevel." Den var imidlertid tildannet som de øvrige Sliepers, og var af 6 Fod 5 Tommers Længde, af en 7 Tommer tyk Granstok, kun 4

Tommer kortere end det sædvanlige Maal, og efter Opsynsmandens Erklæring ikke ubrugelig til sin Bestemmelse, eller i alle Fald til lignende Anvendelse. Da Tiltalte bragte denne Stok fra Tomten til sit Hjem, forbi Opsynsmandens Huus, hvor ogsaa en Skrædder boede, kom denne ud og spurgte, hvor han havde faaet Stokken, hvortil Tiltalte svarede, at han havde kjøbt den paa Tomten, og da han blev anmodet om at bie, indtil Opsynsmanden blev tilkaldt, kastede han Stokken fra sig, og sagde, at han gjerne kunde bie, da han havde kjøbt den, men at han ikke vilde have den, naar han ikke havde Lov til at kjøbe den. Under Forhøret tilstod han, at han nok skjønnede, at de øvrige Stokke, som laae paa Tomten, ikke tilhørte Medtiltalte, men paastod, at han havde troet, at denne ene Stok muligens kunde tihøre Medtiltalte, saa som den var for kort, og ikke tjenlig til Andet end Ved, uagtet han maatte erkjende, at han saae den med Flid var tildannet til et bestemt Brug. Naar hensees til Stokkens Udseende og ringe Afvigelse fra det normale Maal – som rimeligviis heller ikke alle de øvrige Sliepers have holdt – Prisen og Tiltaltes vita ante acta, samt den Omstændighed, at han ei en Gang vovede at paastaae, at han bestemt troede Stokken virkelig tihørte Medtiltalte, men blot at han troede den "muligens" tilhørte ham, maa der vist nok have været megen Tvivl om hans bona fides, og det har vel især været den Omstændighed, at han bragte den ved høilys Dag forbi Opsynsmandens Huus, og hans Opførsel, da han der blev adspurgt, der har gjort Udslaget. Skulde han have været fældt, maatte vel ellers Crll.s Cap. 19, § 1, ikke § 6, i Forbindelse med § 7, have været anvendt, da han ei alene var med i selve Gjerningen, men endog udførte Besiddelsestagelsen.

L.Nr. 21. Advocat Dunker, Actor, mod Andreas Ovensen og Oven Andreassen.

Disse Personer, Fader og Søn, var efter Klage fra

Snedkerlauget i Christiansand tiltalte for Politiretten, og af denne faldte efter L. af 15de Juli 1839, § 85, for uberettiget Haandverksdrift til 2 Spdlr.s Boder, hvorefter Sagen med Bevilling var indbragt for Høiesteret. Faderen havde paa en Bygning i Christiansand sat en Bordklædning af overfalsede og listede Bord, og belistet Vinduerne, samt forsynet dem med Vandløbere forneden og Gesimser foroven, hvilke sidste han dog ikke vilde have tillagt dette Navn, men kaldte dem Klodser, da de alene med Slethøvl var tildannede. Sønnen havde været Faderen behjælpelig med at høvle Bordene og beklæde Bygningen, saa vel som at oparbeide de Lister og Gesimser eller Klodser, der benyttedes til Vinduerne, men ikke ved Anbringelsen deraf. De Tiltalte paastod, at dette Arbeide maatte regnes til Tømmermandsarbeide, som det var in confesso, at Enhver i Christiansand er berettiget til at ernære sig ved. Politiretten fandt derimod i et Reglement for Snedker- og Tømmermandslaugene i Kjøbenhavn af 27de Februar 1723 Hjemmel for at ansee det paatalte Arbeide som Snedkerarbeide. De Tiltalte paaberaabte imidlertid, at det skal være Skik og Brug i Christiansand, at saadant Arbeide udføres af Tømmermænd, hvoraf mange angaves at ville deeltage med dem i Omkostningerne ved Sagens Indbringelse for Høiesteret, og at særskilte Bestemmelser for enkelt By i en Sag af den Beskaffenhed ikke kunde komme til Anvendelse i andre Byer, da enhver gjerne har sine særegne Regler for saadanne Tilfælde.

Høiesterets Dom er saa lydende: Politirettens Dom bør uefterrettelig at være, hvorimod Sagen hjemvises til bemeldte Ret til ny Paakjendelse, efter at det ved sagkyndige Mænds Erklæring og paa anden Maade er søgt oplyst, om det under Sagen omhandlede Haandverksarbeide kan henføres til Tømmermandsarbeide efter enten almindelig eller for Christiansands By særegen Sædvane.

Den 25de Februar.

L.Nr. 87. Advocat Skjelderup, Actor, mod Anders Caspersen Lesstad.

Dette 41 Aar gamle Menneske var forhen 4 Gange dømt og straffet, nemlig 1) for tre ei ubetydelige Bedragerier; 2) for Tyveri; 3) atter for Bedrageri; og 4) for den i Crll.s 19—6 omhandlede Deelagtighed i Tyveri. Under nærværende Sag tiltaltes han atter for Tyveri, og blev overført at have stjaalet nogle til 4 Spdlr. værdsatte Klædningsstykker fra et Loft, hvor der var anviist ham Natteleie. Ved de foregaaende Retters Domme blev han for dette simple Tyveri ikagt 4 Aars Strafarbeide, men Høiesteret forlængede Straffetiden til 7 Aar. Høiesteret maa altsaa efter Analogien af Crll.s 21—2, paa Grund af de ældre Domme for Bedrageri, have valgt 5te Grad som Udgangspunct, og derpaa have ladet de ældre Tyvsdomme bevirke Opstigningen i 3die Grad, da det sidste Tyveri i og for sig kun egnede sig til Fængsel paa Vand og Brød. Da Crll.s 19—1 giver Valg mellem Fængsel og Strafarbeide i 5te Grad for simpelt Tyveri, og da der ingen Grund er til at give Slægtskabet mellem Tyveri og Bedrageri mindre Indflydelse i den ene end i den anden Retning, vilde Tiltalte, der for det sidste Bedrageri var ilagt 6 Maaneders Strafarbeide, efter Crll.s 6—1 og Analogien af 21—2, for det nu paatalte Tyveri, betragtet som 1ste Gangs simpelt Tyveri, med Føie være anseet med Strafarbeide i 5te Grad, og den Omstændighed, at han tillige ved foregaaende Tyvsdomme i Følge 19—7 kom paa et endnu høiere Trin af Straf, kunde ikke medføre, at den Indflydelse, hans foregaaende Domfældelse for Bedrageri ellers burde have, skulde sættes ud af Betragtning. Denne Synsmaade er imidlertid hidtil i Praxis ikke almindelig bleven befulgt.

Christiania 1854.

Trykt og forlagt af J. Chr. Abelsted.

Nittende Aargang 27de Marts
№ 13. 1854.

Norsk Retstidende,

et Ugeskrift for praktisk Lovkyndighed.

Sager, paakjendte i Høiesterets 1ste Session 1854.

L.Nr. 9.
O.Nr. 37. } Andreas Aasland mod Christian Bommen.

Anledningen til denne Sag – der henved 5 Aar havde henstaaet ved Retterne, og hvori ikke mindre end 6 Domme var afsagte, 3 ved Underretten, 2 ved Overretten og 1 ved Høiesteret (se Retst. for 1853, S. 29—41), under Forbrug af flere Hundrede Ark Papir, med Mere – var et ubetydeligt Sammenstød mellem Appellanten, der var Boghandler paa Kongsberg, og Indstævnte, der er Kjøbmand paa Stedet, Natten mellem 4de og 5te Februar 1849 i Klublocalets Billardværelse, hvorunder Aasland af Bommen fik et Slag af knyttet Næve paa Albuen, og, som det syntes, et Par Puf for Brystet. Efter at der nemlig i Begyndelsen af 1849 til Bommen og flere af Kongsbergs Indvaanere, blandt Andre Kjøbmand Horn, med Posten var indløbne nogle anonyme Breve af fornærmeligt Indhold, opstod der, tildeels paa Grund af den Lighed, der fandtes mellem nogle Bogstaver i Brevene og Aaslands Haandskrift, almindelig Mistanke om, at han var Brevenes Forfatter. Aasland var vidende om denne Mistanke, og om Bommens Uvilje mod ham i den Anledning, hvorfor han ansaae det som en Følge deraf, at Bommen, for

Sammmenstødet i Billardværelset, under Dandsen ved Assembleen, bebreidede ham hans smudsige Handsker, og vegrede sig ved at drikke et Glas med ham, efter først at have opfordret ham dertil, hvorhos Bommen paa flere Maader skal have lagt for Dagen, at han vilde ham tillivs. Efter Dandsen opstod der i Billardværelset, i Bommens Paahør, en Samtale mellem Aasland og Horn, hvori denne ytrede, at baade han og Flere havde Aasland mistænkt som Forfatter af Brevene, hvortil Aasland svarede, at de var nogle "Tosker," som kunde fremkomme med slige ubeviislige Paastande. Umiddelbar derpaa henvendte Bommen – der hidtil ikke havde deeltaget i Samtalen – sig til Aasland med de Ord: Du taler om "Tosker!" hvad skulde det koste at give Dig en Tosk? og da Aasland hertil svarede: 10 Daler, troer jeg, slog Bommen med knyttet Næve efter Aaslands Hoved, men da denne afbødede Slaget med Armen, rammede det kun hans Albue, hvorefter, som det syntes, ved de Tilstedeværendes Mellemkomst Striden endtes, uden at Aasland led anden Overlast end et Par Puf for Brystet, hvormed han uskadt kom fra det. Næste Dag, den 5te Februar, indgav Aasland Klage til Byfogden over Bommen for Overfald paa sagesløs Mand; men det i denne Anledning den 16de s. M. paabegyndte Forhør blev først den 21de April fortsat, deels paa Grund af Aaslands egen Begjæring om Udsættelse, deels fordi hans gjentagne Forlangende om Forhør i Skrivelse af 19de Marts var betinget. Følgen af Aaslands herover indgivne Klage var den i Retstidenden l. c. meddeelte Sag, hvorunder han i alle Instantser blev fældt efter Crll.s 17—1 til 30 Dages Fængsel paa Vand og Brød. Herover fandtes, kort efter, en Udgydelse i Arbeiderbladet. Da Forhøret var endt, blev Bommen tiltalt, og ved Bythingsdom af 25de September 1849 fældt efter Crll.s 15—11 til 4 Dages Fængsel paa Vand og Brød; men ved Overretsdom af 12te November næstefter blev han frifunden for Justitiens Tiltale, og Omkostningerne paalagte det Offentlige, da Overretten ikke fandt, at Aas-

land havde været sagesløs Mand. Derpaa anlagde Aasland privat Sag mod Bommen, men fik sin Stævning ved Underretsdom afviist som ikke lovlig forfulgt. Efter igjen at have paastævnt Sagen, fik han den 14de Juli 1851 Underretsdom i Realiteten, hvorved Bommen blev ilagt 5 Spdlr.s Bøder til Statskassen, og 12 Spdlr.s Sagsomkostninger til Aasland. Denne Dom paaankede Aasland til Overretten, hvor han tillige stævnte Byfogden til at stande til Rette for sin Dom. Men ved Overrettens Dom af 9de August 1853 blev Underretsdommen stadfæstet, dog saaledes, at Bøderne blev forhøiede til 20 Spdlr. og Omkostningerne for Underretten til 30 Spdlr., hvorimod Omkostningerne for Overretten mellem Hovedparterne blev ophævede, og Aasland alene ilagt 10 Spdlr.s Omkostninger til Byfogden. Ved at paaanke denne Overretsdom til Høiesteret, stævnte Aasland atter Byfogden til at stande til Rette. Paa Grund af de Indstævntes Udeblivelse udgik Sagen til skriftlig Behandling med Paastand mod Bommen efter Crll.s 15—11, og mod Byfogden efter L. 1—5-8, uagtet hans Dom var affagt 6 Ugers Dagen efter Sagens Optagelse. Ved Høiesterets Dom af 13de Januar 1854 blev Overretsdommen stadfæstet.

L.Nr. 147. O.Nr. 4. (1853) } Laurvigs Fattigcommission mod Bergens Fattigcommission.

Den under 10de September 1852 til Overtoldbetjent i Flekkefjords Tolddistrict forfremmede Peter Andreas Hofgaard havde i mange Aar været Undertoldbetjent i Bergen. En Søn af ham, der for Tiden maa være omtrent 31 Aar gammel, var i adskillige Aar paa Kontoret hos Farbroderen, Toldkasser Hofgaard i Laurvig; men i 1847 blev han sindssvag, og var i alle Fald i Begyndelsen af 1848 hjemkommen til Faderen i Bergen, da han nemlig den 8de Januar s. A. blev indtagen paa Mentalsygehuset der, og efter at være udtagen den 16de s. M. atter indsat den

*

5te Februar næstefter, begge Gange efter Faderens Forlangende og, efter hvad der var in confesso, for hans Regning. Den 14de Juli s. A. ansøgte Faderen imidlertid Bergens Fattigcommission om, som trængende Familieforsørger med Kone og flere Børn at blive fritagen for selv at udrede Betalingen til Mentalsygehuset, hvor Sønnen da fremdeles hensad. Bergens Fattigcommission lod nu anstille Undersøgelse om, hvor den Sindssvage Henrik Hofgaard havde sin Hjemstavn med Hensyn til Fattigforsørgelse, og tilmeldte derpaa Bergens Politikammer den 1ste August næstefter, at han i de sidste 11 Aar, med Undtagelse af 1½ Aar, havde havt stadigt Ophold i Laurvig. Den 12te s. M. besluttede Bergens Fattigcommission, som fandt Grund til at indvilge Faderens ovennævnte Andragende af 14de Juli, at tilskrive, og tilskrev s. D. Laurvigs Fattigcommission om at overtage Betalingen. Den 31te s. M. svarede Laurvigs Fattigcommission, at den ansaae Sagen sig uvedkommende, saa som "Henrik Hofgaards Fader lever, og er i den Stilling, at han kan forsørge sin Søn." Den 15de September næstefter vedblev imidlertid Bergens Fattigcommission i Skrivelse til Citantskabet, at det ansaae Angjældendes Fader aldeles ude af Stand til at udrede de med Sønnens Kur og Pleie paa Mentalsygehuset forbundne Udgifter, og at den derfor havde anseet sig nødsaget til at overtage Omsorgen for den Sindssyge Henrik Hofgaard; den ansaae sig derfor berettiget til at holde sig til Hjemstavnscommunen, hvem den overlod, i Tilfælde, selv at søge Refusion hos Toldbetjent Hofgaard. Den 30te Marts 1849 henvendte Indstævnte sig atter til Citantskabet, og denne Gang med Regning, opgjort for Angjældendes hele Ophold paa Mentalsygehuset i Aaret 1848, nemlig i 340 Dage, der efter 2 Ort for Dagen udgjorde 136 Spdlr. Den 31te Mai 1849 erklærede imidlertid Citantskabet i Skrivelse til Indstævnte, at det vedblev sit Forrige, hvorfor Indstævnte udtog Klage til Laurvigs Forligelsescommission den 13de September 1849, med Paastand om, at Citantskabet skulde erlægge det nævnte Beløb.

Sagen blev fra Forligelsescommissionen henviist til Retten den 18de s. M., men først anhængiggjort ved Laurvigs Bything den 3die Juni 1850, med Paastand om Hovedstol, Renter og Omkostninger. Samme Dag veg Byfoged Krohn som Medlem af Fattigcommissionen Dommersædet, som i næste Møde indtoges af Sættedommer. Bergens Fattigcommission havde erholdt beneficium processus gratuiti, og fri Sagfører, som principaliter paastod Afviisning, Kost og Tæring, subsidialiter Frifindelse og Omkostninger. Den 28de December 1850 (jfr. L. 1—3—4) afsagde Sættedommeren Dom, hvorved Laurvigs Fattigcommission blev frifunden for Bergens Fattigcommissions Tiltale, og Sagsomkostningerne ophævede, hvorhos Salarierne, til Sættedommeren 10 Spdlr., og til den beskikkede Sagfører 12 Spdlr., blev paalagte det Offentlige. Bergens Fattigcommission paaankede denne Dom med beneficium processus gratuiti og fri Sagfører for Overretten, ved hvis Dom af 19de April 1852 Laurvigs Fattigcommission blev tilpligtet at betale Bergens Fattigcommission de paastævnte 136 Spdlr med 4 pCt. aarlig Rente fra 13de September 1849 - hvorimod Omkostningerne for begge Retter ophævedes - og de ved Underretsdommen tilkjendte Salarier, samt den ved Overretten befalede Sagførers Salar, der bestemtes til 15 Spdlr., blev paalagte det Offentlige. Denne Dom paaankede Laurvigs Fattigcommission til Høiesteret, ved hvis Dom af 18de Marts 1854 Laurvigs Fattigcommission blev frifunden for Bergens Fattigcommissions Tiltale, og Overretsdommen stadfæstet med Hensyn til Salarierne, men Sagsomkostningerne for alle Retter ophævede.

For den forkastede Afviisningspaastand var anført, at Loven om Sindssyge af 17de August 1848, § 19, nævner Kjøbstadscommunen som den, hvem Omkostningerne ved fattige Sindssyges Forpleining skulle paahvile, og at denne Commune repræsenteres af Magistraten og Formandskabet, ikke af Fattigcommissionen, der følgelig maatte betragtes som reus incompetens i Sagen, medens paa den

modsatte Side indvendtes, at Communens Repræsentant i Fattigvæsenets Anliggender unegtelig er Fattigcommissionen, som derfor altid optræder paa begge Sider i Tvistsager om rette Forsørgelsessted, og følgelig maa være forudsat som rette Sagsøger eller Sagvolder ogsaa i den nævnte Lovs §, der ved at nævne Kjøbstadscommuner i Modsætning til Landcommuner maa have havt andre Skjelnemærker for Øie. For Frifindelsespaastanden var blandt Andet anført Reskriptet af 31te December 1790, som ikke meentes ophævet for Laurvig før Loven af 17de August 1848 der var bekjendtgjort, nemlig 11te September næstefter, og heller ikke hævet ved Fattigvæsensl. af 20de September 1845, nemlig §§ 1 og 14 – hvilket fra den anden Side var paastaaet, med Tilføiende, at Reskriptets Forskrift i alle Fald ikke strak sig videre, end Hospitalets egne Midler slog til, hvorfor man fandt flere senere Bestemmelser, der fordrede Refusion af Hjemstavnscommunen, saa som Reskriptet af 11te Januar 1793, 27de Juli 1804, § 2, m. fl. Fremdeles var indvendt, at Laurvigs Commune forsilde var bleven underrettet, og følgelig, efter Fattiglovens § 16, i alle Fald for det inden Anmeldelsen forløbne Tidsrum maatte være fri for Erstatningsansvar – hvortil svaredes, at ikke den Paagjældendes Optagelse, men Faderens Andragende maatte være Udgangspunktet for de Foranstaltninger, der skulde træffes til Refusion, og at man først maatte søge de fornødne Oplysninger om Paagjældendes rette Hjemstavn, inden man kunde henvende sig til vedkommende Fattigcommune, samt at begge Dele var skeede uden Ophold, saa at ingen Forsømmelse havde fundet Sted. Endelig fremsatte Laurvigs Commune en Indsigelse, som uden Tvivl i Høiesteret er funden at være den afgjørende, den nemlig, at Bergens Commune under de for Haanden værende Omstændigheder ingen Competents havde til at paaføre Laurvigs Commune den omhandlede Udgift. Der meentes ikke at være ført noget Beviis for Nødvendigheden af offentlig Fattigforsørgelse i dette Tilfælde, hvilket dog maatte være fornødent for at kunne søge Refusion efter Fattigvæ-

fensloben§ § 16, da det Skjøn, hvorved Spørgsmaalet om en saadan Forsørgelse ellers maatte afgjøres, unegtelig tilkom den Commune, som man vilde have den paavæltet, ikke den, som vilde vælte den fra sig, efterdi Communerne ellers vilde faae Adgang til at bestemme hverandres Forsørgelsespligt, Noget, der vilde stride mod Forholdets Natur og Lovens Forudsætning. For Nødvendigheden af den Paagjældendes Indtagelse i Mentalsygehuset var der vist nok skaffet Lægeattest; men for Faderens Uformuenhed til at udrede Omkostningerne havdes ingen anden Oplysning end en Præsteattest, hvorefter han "skulde" befinde sig i trange Kaar, med omtrent 400 Spdlr.s aarlig Indtægt, Kone og tre andre uforsørgede Børn, hvilket meentes ikke kunde være nok til at bevise Nødvendigheden af den Paagjældendes offentlige Forsørgelse paa en saadan Maade. Denne Nødvendighed maatte bedømmes af den Fattigcommission, der skulde overtage Forsørgelsen, ved eget Skjøn over Faderens Trang, et Skjøn, der rimeligviis var faldet ud til Negtelse af den forlangte Understøttelse, i det Mindste for en Deel, om ikke i det Hele, saa meget mere, som det ikke var faldet Faderen ind (da han forlangte Sønnen indtagen i Mentalsygehuset for sin egen Regning) at forlange nogen Understøttelse før længere hen i Tiden, og det i alle Fald hørte til de sjældne Undtagelser, at en Fader i saadan Stilling forlangte sine Børn forsørgede paa offentlig Bekostning.

L.Nr. 148. O.Nr. 10. } Kjøbmand Erik Dahls Enke mod Handelsmand K. Kolberg.

Efter at Bager M. Kolberg i Throndhjem var bleven Kjøbmand Erik Dahls Enke i Mellemregning skyldig 260 Spdlr. 64 Skill., udstedte han til hende under 8de Juli 1845 et Document, hvori han erklærede at være hende nysnævnte Beløb skydig, og forpligtede sig til at forrente Gjælden med 4 pCt., samt at tilbagebetale den i visse

Terminer. "Til Sikkerhed for denne Gjæld med Renter og mulige Omkostninger" - heder det videre i Documentet - "saa vel som fremtidig Gjæld, Alt skadesløst, gives herved Creditrix, indtil et Beløb af 300 Spdlr., 5te Prioritets Panteret i min Gaard," med Mere. Da Handelsforbindelsen fortsattes, og M. Kolberg 15de Juli 1847 var bleven Dahls Enke skyldig 281 Spdlr. 58 Skill., indgik hans Fader, Handelsmand K. Kolberg, under nysnævnte Dato som Selvskyldnercautionist for denne Gjæld ved Siden af den ved Documentet af 8de Juli 1845 givne Sikkerhed. Efter at Bager Kolbergs Gjæld til Madame Dahl i de følgende Aar efter den fremlagte Contocurant fremdeles var stegen, og nemlig den 1ste Januar 1849 udgjorde 366 Spdlr. 1 Ort 17 Skill., paategnede Faderen K. Kolberg den 16de Mai s. A. en af Kjøbmand Meinichen til ham udstedt Panteobligation af 9de October 1847, stor 700 Spdlr., saaledes: "Da jeg har overtaget 288 Spdlr. af min Søns Gjæld til Erik Dahls Enke, saa overdrager jeg ved denne min Paategning min Ret efter ovenstaaende Obligation til Erik Dahls Enke for nævnte Beløb 288 Spdlr. tilligemed Renter, at regne fra 15de Juli d. A., og skal Creditor være berettiget til, mod Qvittering at hæve de i Obligationen stipulerede Afdrag og Renter.". Overeensstemmende med denne Transport blev af Meinichen til Madane Dahl afbetalt 115 Spdlr. 60 Skill. paa hans Pantegjæld. Samtidig hermed fortsattes Handelsforbindelsen mellem Bager Kolberg og Madame Dahl, indtil Februar 1850, da en af hans øvrige Creditorer skal have fremtvunget Salg af hans Eiendomme, hvorved ogsaa den i Documentet af 8de Juli 1845 pantsatte Gaard blev solgt, og udbragte til Dækkelse af Madame Dahls Tilgodehavende 169 Spdlr. 1 Skill., hvilket i Forbindelse med den nævnte Transport for 288 Spdlr. og Bager Kolbergs egne Afbetalinger gav det Resultat, i Følge Madame Dahls Contocurant af 12te December 1850, at hun fik sit hele Tilgodehavende hos Bager Kolberg, med Undtagelse af 4 Spdlr. 98 Skill., betalt. Med dette Resultat var Fade-

ten K. Kolberg ikke tilfreds, idet han paastod, at hans hele Forpligtelse for Sønnen indskrænkede sig til de 281 Spdlr. 2 Ort 10 Skill., hvorfor han i Følge det ikke fremlagte Document af 15de Juli 1847 var indgaaet som Selvskyldnercautionist, og som igjen sluttede sig saaledes til den i Documentet af 8de Juli 1845 omhandlede Gjæld, at baade de paa Møinichens Obligation afbetalte 115 Spdlr. 60 Skill., og hvad der ved Realisationen af Bager Kolbergs Gaard blev udbragt, hvilket anførtes med 170 Spdlr., tilsammen 285 Spdlr. 60 Skill., skulde komme til Afdrag i hans (K. Kolbergs) Ansvar for Sønnen, hvilket med Tillæg af Renter beregnedes til de 288 Spdlr., som omhandledes i Transporten af 16de Mai 1849, og hvoraf saaledes kun skulde reste 2 Spdlr. 60 Skill. Efter forgjæves Forligsprøve saggav han derfor Madame Dahl med Lavværge, og paastod hende mod Udbetaling af de 2 Spdlr 60 Skill. tilpligtet at qvittere Transporten af 16de Mai 1849, samt at udlevere til ham Sønnens Document af 8de Juli 1845. Ved Bythingsdom i Throndhjem af 25de September 1850 blev Madame Dahl for det Tilfælde, at Handelsmand Kolberg edelig benegtede at have overtaget de i Transporten af 16de Mai 1849 ommeldte 288 Spdlr. paa andre Vilkaar, end at hun for samme Beløb skulde have Regres til det af Sønnen ved Pantedocumentet af 8de Juli 1845 stillede Pant, tilpligtet mod Udbetaling af 64 Spdlr. 2 Skill. med 4 pCt. Renter fra 11te December 1849 til Betaling skeer, under en daglig Mulct at qvittere Transporten af 16de Mai 1849, samt til K. Kolberg at udlevere M. Kolbergs Pantedocument af 8de Juli 1845, forsynet med Paategning om, at 197 Spdlr. 16 Skill. af hendes Tilgodehavende efter samme var indfriede af K. Kolberg som Cautionist for Gjælden; hvorhos Processens Omkostninger for dette Tilfælde ophævedes. For det Tilfælde, at Sagsøgeren derimod ikke dristede sig til at aflægge Eden, frifandtes Modparten for hans Tiltale i denne Sag, hvorhos han tilpligtedes at betale Sagens Omkostninger med 15 Spdlr. Madame Dahl paaankede denne Dom til

Overretten, ved hvis Dom af 26de Juli 1852 Sagen fik det Udfald, at hun mod at erholde 15 Spdlr. 59 Skill. ligefrem tilpligtedes at extradere Meinichens Obligation af 9de October 1847, forsynet med hendes Qvittering for, at K. Kolbergs Forpligtelse efter hans Paategning af 16de Mai 1849 var afgjort, hvorimod hun i Øvrigt, nemlig for saa vidt angik Udleverelsen af Documentet af 8de Juli 1845, blev frifunden for Tiltale, og Sagsomkostningerne forbegge Retter ophævede. Madame Dahl paaankede denne Dom for Høiesteret, hvor Sagen paa Grund af K. Kolbergs Udeblivelse udgik til skriftlig Behandling, med Paastand om hendes Frifindelse og Sagens Omkostninger for alle Retter. Ved Høiesteretsstævningens Forkyndelse bemærkede Indstævnte, at han paa Grund af sin Uformuenhed ikke formaaede at antage nogen Sagfører for Høiesteret, men at han henholdt sig til, hvad han forhen i Sagen havde anført.

Ved Høiesterets Dom af 18de Marts 1854 blev Madame Dahl frifunden for hans Tiltale og Sagsomkostningerne for alle Retter ophævede.

Spørgsmaalet var, som man har seet, om der var tilveiebragt Beviis eller vis Formodning for, at K. Kolberg, da han udfærdigede Transporten af 16de Mai 1849, indskrænkede denne Overdragelse, eller rettere: om Parterne forstod den saaledes, at ved den og Pantedocumentet af 8de Juli 1845 tilsammen skulde dækkes den Gjæld alene, hvori M. Kolberg ved dens Udfærdigelse stod til Madame Dahl, nemlig 366 Spdlr. 1 Ort 17 Skill., eller, som K. Kolberg paastod, alene de 288 Spdlr., der den Gang skulde være ham opgivne som Sønnens Gjæld, eller endelig, som subsidielt paastaaet, alene de 300 Spdlr., hvortil Gjælden efter Documentet af 1845 kunde stige. Under hvilken som helst af disse Forudsætninger, hvoraf den første laae til Grund for Underretsdommens første Alternativ, og den Sidste for Overretsdommen, vilde alt senere Mellemværende mellem M. Kolberg og Madame Dahl, og navnlig hans senere stiftede Gjæld til hende, blive udenfor

Opgjøret i Sagen, og ikke kunne afgjøres saaledes, som i hendes Contocurant af 12te December 1850 anført. Madame Dahl meente imidlertid det var saa langt fra, at Ordene i Transporten paa nogen Maade antydede en saadan Forbindelse med Skadesløsbrevet, som af Kolberg paastaaet, at de uden nogen som helst Henviisning blot indeholdt, at Faderen paa Sønnens Vegne havde villet overtage og afgjøre 288 Spdlr. "af hans Gjæld," ligesom der intet Forbehold var taget om en mulig Tilbagetransport, saadan som den, Kolberg under Sagen paastod. Overdragelsen i Transporten var saa simpel og ubetinget, som muligt, og der maatte, for at underskyde en saadan Forudsætning, som af de foregaaende Retter antagen, mere positive Data eller bestemtere Oplysninger end de, som under Sagen var fremkomne, hvilke hun tvertimod endog for en stor Deel meente at tale for hendes Paastand. For det Første var det in confesso, at Cautionsdocumentet af 15de Juli 1847, der efter hans egen Opgave sluttede sig til den senere Gjæld, som Transporten omhandlede, mod denne blev ham tilbageleveret. Heraf, meente hun, var man berettiget til slutte, at han ved Transporten havde villet hæve det omhendlede Cautionsansvar for Sønnen — hvilket hun heller ikke negtede — men ingenlunde, at Sønnens øvrige Mellemværende med hende, og den Sikkerhed, han derfor ved Siden af og foruden Faderens Caution stillede hende, ogsaa paa den af Faderen paastaaede Maade skulde være sat i Forbindelse med og indbefattet under Afgjørelsen. Efter selve Indholdet af Transporten var det kun en Deel af Sønnens Gjæld, Faderen havde villet overtage, medens den Handelsforbindelse, hvori Sønnen stod til hende, efter selve Forholdene, og efter hvad Vidnerne forklarede - hvorom Mere nedenfor - maatte være ham bekjendt. Naar det under saadanne Omstændigheder havde været hans Mening, at Sønnens Skadesløsbrev og hans egen Transport skulde dække samme Gjæld, nemlig den, der allerede inden Transporten fandt Sted, og følgelig i denne skulde afgaae, hvad der ved Hjælp af hiint

indbragtes, da maatte det udtrykkelig have været tilkjendegivet. Kolberg havde imidlertid paaberaabt sig, at Documentet af 1845 som en bestemt Pantegjæld nævnte 260 Spdlr. 64 Skill., og ved Siden deraf begrændsede den hele Sum, hvorfor Sikkerhed gaves, til 300 Spdlr., hvilket Beløb den 16de Mai 1849 allerede var oversteget med 66 Spdlr. 1 Ort 17 Skill., medens det efter de nævnte Beløbs Størrelse, og efter hvad Madame Dahl anførte, maatte forudsættes, at Kolbergs Cationsforbindelse af 15de Juli 1847 oprindelig sluttede sig til det samme Beløb, som omhandledes i Documentet af 1845. Men dette Document forstod Madame Dahl anderledes, idet hun ikke med Kolberg var enig i, at de 260 Spdlr. 64 Skill. skulde være en fast staaende Gjæld for sig, og blot de 39 Spdlr. 56 Skill. Gjenstand for Sikkerhed ved Skadesløsbrevet. Efter selve Mellemværendets Beskaffenhed fandt hun det indlysende, at dette maatte forudsættes fluctuerende i Aarets Løb, og at Tillægget "fremtidig Gjæld" fornuftigviis ikke kunde forstaaes anderledes, end hvad der ved hvert Opgjør eller ved hvert Regnskabsaars Udgang skyldtes, skulde være indbefattet under Sikkerheden, uden at det kunde komme i Betragtning, at Status til enkelte Tider af Aaret maatte have været saaledes, at ogsaa Noget af de 266 Spdlr. 64 Skill. var afbetalt. At disse i Skadesløsbrevet nævntes, havde sin naturlige Grund deri, at det sidste tidligere Opgjør gav et saadant Resultat, men havde ikke til Hensigt at indskrænke hendes Adgang til, under det fortsatte Mellemværende at modtage Afbetalinger, og derpaa ved nye Vareforstrækninger at lade Gjælden voxe indtil den angivne Grændse af 300 Spdlr. Stod altsaa Sagen saaledes den 16de Mai 1849, meente hun sig under K. Kolbergs Taushed berettiget til at betragte de transporterede 288 Spdlr. som en anden ved eller for Skyldneren gjort Indbetaling paa hans Mellemværende med hende. K. Kolberg, meente hun, vilde netop derved aabne Sønnen ny Credit paa Skadesløsbrevet – især da det af Sønnen stillede Pant ikke ved Transporten forlangtes frigjort for nogen

Deel - og kunde ingenlunde have villet standse den løbende Mellemregning mellem hende og Sønnen ved en saadan Indskrænkning, som han senere vilde underskyde Transporten, - en Indskrænkning, hvorved han vilde have gjort sin Søn en slet Tjeneste - lige saa lidt som han kunde have forudsat, at hun forlangte dobbelt Sikkerhed for den ældre Gjæld, og ved Siden deraf vilde creditere Sønnen paa Nyt uden Sikkerhed. Hendes Handelsfuldmægtig, der førtes som Vidne, forklarede, at baade Faderen og Sønnen oftere var inde hos Madame Dahl, og anmodede hende om vedblivende at give Sønnen Credit, hvori hun da var utilbøielig til at indvilge, da hun ikke fandt den allerede givne Sikkerhed tilstrækkelig for de henved 300 Spdlr., som Sønnen skyldte hende, samt at Faderen endelig gav hende ny Sikkerhed ved Transport paa Møinichens Pantebrev. Vidnet holdt sig forvisset om, at dette skeede for at aabne Sønnen ny Credit, uden just at have hørt Faderen udtale denne Hensigt med Transporten, eller at erindre, om Transporten fandt Sted samtidig med eller senere end Anmodningerne om ny Credit. Endelig havde Vidnet under Forhandlingerne mellem Parterne om Transporten ikke hørt K. Kolberg forbeholde sig Skadesløsbrevets Overdragelse til ham. Et andet Vidne havde, da Sagsanlægget var i Gjære, hørt en Samtale mellem Parterne desangaaende, hvorunder Vidnet forstod K. Kolbergs Ytringer saaledes, at han erkjendte, Madame Dahl skulde have sin fulde Betaling af Pantet, før der kunde blive Spørgsmaal om, at han kunde faae Noget. Sønnen, Bager, senere Vognmand, M. Kolberg, forklarede som Vidne i Sagen, at Madame Dahl før Transporten negtede ham Credit, men efter Transporten gav ham ny Credit. Imidlertid vidste han ikke, om dette var en Følge af Transporten, skjønt han erkjendte en Gang til E. Dahl at have yttret, at denne jo baade havde hans og Faderens Pantebreve at holde sig til. Endelig tilføiede han, at Aftalen mellem ham og Faderen var, at han skulde have Henstand med Afgjørelsen af de 288 Spdlr. i 5 Aar, uden

Afdrag, og at derefter 50 Spdlr. aarlig skulde betales i Afdrag, foruden 4 pCt. Renter.

Den 21de Februar.

L.Nr. 80. Advocat Skjelderup, Actor, mod Matthias Davidsen.

Denne 28 Aar gamle, ugifte og drikfældige Gjørtler, der i 1850 var dømt for bedragerst Forhold, blev i Juli 1853 af sin Broder anklaget for lignende Frrbrydelse samt for Tyveri. Under det i denne Anledning optagne Forhør forklarede Broderen, at da deres Fader var død, blev af Skifteretten afholdt en Undersøgelsesforretning, hvorunder Broderen opgav, deels at have udlagt Begravelsesomkostningerne, deels at have overtaget til Underfogden en Faderen idømt Mulct, hvorfor der var skeet Udpantning i den Afdødes Effecter; og disse tvende Beløb var større end Taxtsummen paa de forefundne Effecter. Som Følge deraf blev samtlige disse overdragne Brødrene som fælles Eiendom, naar Udpantningsforretningen for Underfogden af dem var bleven betalt. Brødrene havde imidlertid ved Undersøgelsesforretningens Afholdelse kun betalt 5 Spd. til Underfogden, hvorfor der senere af denne var reqvireret Auction over Effecterne. Denne blev alligevel indstillet, da Smed Heffermehl lovede at cautionere for Klageren, som Dagen efter havde sluttet saadan Overeenskomst med sin Broder, at han (Klageren) skulde eie og bestyre det Hele, og tage denne (Broderen) i sit Arbeide paa Verkstedet for Ugeløn. Heffermehl fik til Sikkerhed for sin Caution Pant i Klagerens Løsøre. Med paaløbne Omkostninger skulde det til Underfogden endnu skyldige Beløb udgjøre 4 Spdlr. 3 Ort 4 Skill. Imidlertid havde Angjældende 1) afhændet en Oberst Schrøder tilhørende og som Model til Verkstedet indleveret Morter med Støder; 2) Dagen efter Overeenskomsten udleve-

ret til en Bøssemager, 3die Dept., fire paa Verkstedet beslaaede Geværer, som forinden, medens Brødrene arbeidede i Fællesskab, var indleverede til Beslag, og hvorfor Angjældende oppebar Betalingen; 3) fjorten Dage tidligere solgt ½ B℔ Messing, som Broderen havde indkjøbt for egne Penge; 4) efter Overeenskomsten taget fire Blymodeler, opsmeltet og solgt dem; 5) af Faderens Efterladenskaber to Gange - uvist, om før Overeenskomsten - taget andre Blymodeler, samt ligeledes opsmeltet og solgt dem; 6) før Overeenskomsten taget to Svensketæpper, som han erkjendte Broderen tilhørende, og solgt det ene samt pantsat det andet; og 7) bortgivet en Borvinde, som den Gang tilhørte Begge. Som Undskyldning for disse Dispositioner, som Angjældende ligefrem tilstod, anførte han kun, at han havde Penge tilgode hos Broderen, og derfor ikke tog i Betænkning at gjøre sig betalt paa den anførte Maade, hvad Geværbeslagene angik. De Broderen eller Verkstedet tilhørende Ting erkjendte han at vide var behæftede. Endelig tilføiede Klageren, at "samtlige omforklarede Effecter, som Matthias havde disponeret over, tilhørte saaledes betingelsesviis dem begge, med Undtagelse af de til Bøssemageren solgte Geværbeslag; thi disse blev afhænde, efter at Matthias havde overdraget Vidnet sin hele Ret til Løsøret. Den omforklarede Messing havde Vidnet ligeledes kjøbt for sine egne Penge, og havde Broderen følgelig ingen Ret til at disponere over denne." Dette Tillæg, der lidet stemmer med det efter Brødrenes og Vidnernes Forklaringer allerede Anførte, maa uden Tvivl grunde sig i en Misforstaaelse. Paa Grund af Angjældendes Tilstaaelse blev Sagen behandlet efter L. af 6te September 1845, og Angjældende ved Bythingsdommen for Tyveri, Bedrageri og Forbrydelse mod Crll.s 10—19 ilagt 20 Dages Fængsel paa Vand og Brød, samt Erstatning og Omkostninger. Overretten reassumerede Sagen til nærmere Oplysning om, hvad der var begaaet før og hvad efter Overeenskomsten, samt om Værdierne, hvorefter den afviste Sagen, hvad Overtrædelsen af Crll.s 10—19 angik,

og fældte Angjældende i ny Conclusion for Tyveri og Bedrageri, efter forhen at være domfældt for sidstnævnte Forbrydelse, til 2 Aar 2 Maaneders Strafarbeide, samt Erstatning og Omkostninger. Overretten ansaae de under Nr. 1—4 anførte Forbrydelser som Tyveri, og de øvrige som Bedrageri. Overretten tilkjendte Klageren blandt Andet Erstatning for 3 Ort, hvormed han fra Kjøberen havde gjenløst den af Broderen solgte Messing. Høiesteret fældte Angjældende ligeledes for Tyveri og Bedrageri, uden Tvivl efter samme Subsumtion, som af Overretten anvendt, men kun til 1 Aars Strafarbeide. Om den afviste Deel var der efter Paaanfningsmaaden ikke Spørgsmaal. Hvad Erstatningen angaaer, da sees Høiesteret at have tilkjendt Klageren 3 Ort mindre, end Overretten havde beregnet, uden Tvivl fordi han uden Betaling havde kunnet vindicere den solgte Messing, og Kjøberen efter almindelig Regel ingen Erstatning for den tabte Kjøbesum vilde have faaet tilkjendt under Sagen. Aarsagen, hvorfor Høiesteret gav ny Conclusion, i Stedet for at stadfæste Overretsdommen, saa vidt paaanket var, med de nysberørte Forandringer, har uden Tvivl været den, at Tyverierne maatte ansees som Hovedforbrydelserne, og Bedragerierne som mindre graverende, hvorfor man ved hines Bedømmelse maa, efter den allerede i Retst. Nr. 12, S. 192, for d. A. omhandlede Anskuelse, have valgt Strafarbeide som Udgangspunct, og ladet disse komme i Betragtning som skjærpende Omstændigheder.

Christiania 1854.
Trykt og forlagt af J. Chr. Abelsted.

Nittende Aargang
№ 14.

3die April
1854.

Norsk Retstidende,

et Ugeskrift for praktisk Lovkyndighed.

Sager, paakjendte i Høiesterets 1ste Session 1854.

Den 25de Marts.

L.Nr. 159. Advocat Kildal, Actor mod 1) Carl Johan Asbjørnsen Suttevig; 2) Jan Henrik Asbjørnsen Suttevig; 3) Jacob Elias Thorkildsen Midhasselet; 4) David Hansen Bøen, og 5) Niels Henrik Reinertsen Kjørkleb.

Denne Sag, der ved de foregaaende Retter angik flere Tiltalte og flere Forbrydelser, gjaldt efter Paaankningen for Høiesteret kun de ovennævnte Tiltalte og følgende Forbrydelser: A. Røveri. Natten til 17de December 1852, Kl. 1, indfandt sig hos 35 Vidne — der beboer en "eenbølt" (til een Opsidder indrettet) Gaard sammen med 121de Vidne, en 73aarig Kvinde — en Person, der spurgte sig frem. Under Samtalen bemærkede 35te Vidne Lys i Gangen og oppe paa Loftet; og da han nu stod op og kom i Døren, blev denne tilklemt af en udenfor staaende Person, som holdt Vidnet i denne Klemme, indtil den i Stuen indtraadte Person, der havde et Tørklæde for Ansigtet, bad for Vidnet, der dog ikke fik Lov til at komme ud. Sidstnævnte Person tilbød sig mod ½ Spdlr. at skaffe Vidnet af med Besøget. Senere traadte den anden Person, der havde holdt Døren igjen, ogsaa ind, men for-

mummet, og begge Personer begyndte nu ved Hjælp af en medhavt Spiger samt en i Stuen hensat Øxe at opbryde en Kiste i Stuen. Samtidig var 2 andre Personer oppe paa Loftet sysselsatte med at opbryde en Kiste, og raabte ned til Kammeraterne, at de ei maatte lade Vidnet slippe ud. Madvarer, af Vidnet ansatte til 15 Spdlr., Penge, Klæder, m. M., blev bortførte. Husdøren var ikke lukket; hvor vidt Loftsdøren, der var forsynet med Trælaas, var laaset, erindrede hverken 35te eller 121de Vidne. Spor af Vold saaes ikke. 35te Vidne betoges af Rædsel, da man begyndte at opbryde Kisten; 121de Vidne blev og var længe efter syg af Forskrækkelse. 35te Vidne havde derhos i nogle Dage Fornemmelse i sit Been efter Klemmen i Døren. Efter at Nr. 1 havde tilstaaet denne Gjerning for Administrator, fragik han den i første Forhørsmøde, men vedgik den i et følgende Møde, paaskydende Frygt for sine tre medtiltalte Brødre, som Grund for Tilbagekaldelsen. Nr. 1 og de medskyldige tre Brødre, Søren, Tallak og Jan Henrik, have efter dennes Erkjendelse udført Røveriet; dog siger Nr. 1, at han først ved Ankomsten til 35te Vidne paa en Reise fra Farsund mærkede Uraad fra Brødrenes Side, samt at han alene en kort Stund var ude i Gangen, og nedbragte efter Anmodning en Tine; og senere fik han en Deel af Kosterne. Denne Tilstaaelse maa imidlertid ansees for noget reserveret. Medtiltalte Søren forklarede, at han og Nr. 1 stod en Stund i Gangen, medens Nr. 2, Jan Henrik, var paa Loftet, og derfra nedsendte til dem en Tine, med Mere, hvornæst Søren gik op paa Loftet til Jan; og han troer ikke, at Nr. 1 kom videre end i Gangen. Men tilsidst gik Nr. 2, Jan Henrik, og Broderen Tallak til en Bekjendelse, hvorefter Forbrydelsen var aftalt i Farsund mellem alle 4 Brødre, hvoraf Jan og Søren var paa Loftet, Tallak var den, som først traadte ind til Stuen til 35te Vidne, medens Nr. 1 blev i Gangen; og det var Nr. 1, som klemte Døren til, og siden kom ind i Stuen. B. Indbrudsrøveri. Dette blev begaaet Natten til en Søndag i Slut-

ningen af April Maaned 1851 i et Fartøi, tilhørende 18de og 30te Vidne. Den tillaasede Kahytsdør var opbrudt og bortført, samt, paa nogle Ubetydeligheder nær, stjaalet Alt, hvad i Kahytten fandtes, til Værdi 40—50 Spdlr. I sin ovennævnte, ved Sagens Slutning afgivne Bekjendelse, tilstod Nr. 2 ogsaa dette Indbrudstyveri, som han paastod at være opfundet af Nr. 3, Jacob Elias Midhassel, der skulde have udført selve Gjerningen, medens Nr. 2 i Baaden modtog det fra Kahytten Udbragte. Foruden Nr. 2's Sigtelse talte mod Nr. 3, der negtede, følgende Indicier: Da en Politibetjent skulde arrestere ham, og han saae denne komme, forstak han sig; og da han blev paagreben, sagde han, at han nu var evig forloren. 59de Vidne forklarede, at da han med Nr. 2 samt dennes Kone, 15de Deponent (medtiltalt), kom roende hjem fra Farsund en Løverdags Aften seent, lod Nr. 2 sig sætte i Land, medens Nr. 3, der ogsaa havde været med dem i Farsund, kom roende bagefter i en Baad alene. Nr. 2 kom hjem i Nr. 3's Følge næste Morgen i Lysningen, og medbragte, foruden en Kahytsdør, flere Gjenstande som de stjaalne. I samme Møde negtede Nr. 3 at have været sammen den Nat med Nr. 2, eller at være kommen hjem i dennes Følge. 15de Deponent vilde heller ikke erindre Noget herom. Bestjaalne, 18de Vidne, forklarede imidlertid, at der Morgenen efter Tyveriet var til det Sted, hvor hans Fartøi laae, inddrevet en Aare, som lignede de Aarer, han vidste at tilhøre Nr. 3, og da dennes Baad kort efter laae ved Farsunds Brygge, saae han, at den fjerde Aare var af anden Sort, end de 3 øvrige (forklarligt af, at Nr. 2 gik over i Nr. 3's Baad). Nr. 3 har endeligen været i Besiddelse af følgende af de stjaalne Koster: a) en Dyne. 82de Vidne forklarede at have afkjøbt Nr. 3's Kone (medtiltalt ved de foregaaende Retter) en Dyne, som denne forklarede at Nr. 3 havde bragt hjem, og som hun efter hans Anmodning havde omfarvet. Den havde to Huller, som 82de Vidne gjenstoppede. Paa disse Huller blandt Andet gjenkjendte Bestjaalne Dynen som sin, og li-

gesaa hans Kone, hvorhos flere Vidner gjenkjendte den. I et følgende Møde vedgik Nr. 3 at have havt Dynen, som han paastod at have kjøbt af Nr. 2, samt at have sagt til Konen, at den skulde omfarves. For Øvrigt var hans Forklaring vaklende. Fremdeles blev Nr. 3 overført Besiddelsen af b) en Kalmukkesfrakke. Først forklarede et Vidne (uden Numer), at Nr. 3 til Sikkerhed for Tilgodehavende havde overgivet ham nogle Stykker af en itusprættet Frakke, og da Vidnet senere bragte dem tilbage, bad Nr. 3 Vidnet at nedsænke dem; men Vidnet lagde dem nu under en Steen. Nr. 3's Kone forklarede ogsaa at have seet Stykkerne paa Loftet, og senere bleve de af Vidnet fremleverede i Retten. Ligesom Nr. 3 maatte antages at have fremviist disse Stykker til 85de Vidne, saaledes havde han og falbudt lignende Stykker til 92de Vidne, der troede at gjenkjende dem i de i Retten fremleverede, og Nr. 3's Kone vedgik under 92de Vidnes Afhøring, at hun havde seet Manden og Vidnet at staae med saadanne Stykker imellem sig. Besljaalne, 30te Vidne, saa vel som hans Kone, 72de Vidne, gjenkjendte Stykkerne. For efterfølgende Deelagtighed i samme Tyveri var desuden Nr. 1 sigtet. Efter at 11te Vidne havde forklaret, at Nr. 1 havde falbudt ham en Dyne, foregav Nr. 1, at Dynen var bekommen af hans Moder, og efter at Vidnet paa Nyt havde forklaret sig, vedblev Nr. 1 fremdeles sin Paastand. Men da et Stykke af den istykkersprættede Dyne var fundet i en Urd, vedgik begge Egtefæller at have affjøbt Nr. 2 Dynen, som var omfarvet, og at have solgt den til 11te Vidne, men af denne at have faaet den tilbage, fordi der var saa meget "Vaas" om den, samt at Nr. 2 senere havde advaret Nr. 1 om at tage sig i Agt, og endelig, at Nr. 1 siden havde tilbageleveret den til Nr. 2. 29de Dept. forklarede, at Nr. 1 kom til 11te Vidne bærende Dynen i en Sæk. Den gjenkjendtes af Besljaalne og hans Kone. C. Indbrudstyveri samme Nat i et Fartøi, tilhørende 102det Vidne. Den laasede Kahyt var ogsaa her opbrukken. Under den

overbeviiste Bekjendelse ved Sagens Slutning havde Nr. 2 ogsaa tilstaaet dette Tyveri; men Nr. 3, der var sigtet for Deelagtighed, blev i denne Post frifunden af Overretten. D: Indbrudstyveri en Nat i Marts 1852 i 51de Vidnes Huus. Bestjaalne forklarede, at Vinduerne til et Kammer var udtagne, og, da der var Jærngitter for Vinduet, var Vinduesposten udtagen, og gjenfandtes paa Marken. Der var af 1ste Deponents og 55de Vidnes Eiendele bortstjaalet 13 Spdlr. i Penge og forskjelligt Andet. Ogsaa dette Tyveri har Nr. 2 erkjendt, og sigtet Nr. 3 som Ophavsmand og Deeltager; men Nr. 3 frifandtes. I dette Faktum var Nr. 1 deelagtig efter 19—6, for saa vidt angaaer en til 60 Skill. værdsat Troie. Denne antraffes hos Nr. 2, som erkjendte, at den hidrørte fra dette Tyveri. Senere tilstod Nr. 1 sin efterfølgende Deelagtighed. E. Et 45de Vidne frastjaalet Jærngreb, hvilket Bestjaalne, hans Kone og et andet Vidne gjenkjendte som hans Eiendom, blev kort efter Tyveriet fundet i Urden ved Angjældende Nr. 2's Bopæl af et Par Vidner, som havde seet ham i dets Besiddelse. Han paastod at have kjøbt det af Nr. 4, som negtede dette, hvorfor Nr. 2 herfor blev fældt efter Crfl.s 19—6. F. En 106te Vidne frastjaalen Slægge. Eiendomsvidner var 106te og 111te Vidner. Nr. 2 vedgik selv Besiddelsen af denne Slægge, men paaskjød Nr. 4 som sin Hjemmelsmand. Nr. 4 negtede ogsaa dette, hvorfor Nr. 2 ligeledes i denne Post blev fældt efter Crfl.s 19—6. G. Indbrudstyveri Nat til 10de Mai 1852 i et ved Spindagerstranden liggende Fartøi, "De 4 Brødre," tilhørende 56de Vidne. Bestjaalne forklarede herom, at Mandskabet var i Land fra 8de til 10de Mai, og i Mellemtiden var Indbrud skeet i den laasede Kahyt, gjennem Skylighted, som var aabnet ved Udtagelse af Kramperne, hvorefter en Kiste var opbrukken, og Døren mellem Kahytten og Kappen, hvori Malervarer, ligeledes opbrukken. Over det Stjaalne fremkom en Fortegnelse, hvorefter det opløb til en Værdi af 100 Spdlr. Tyvene havde sat en Haandspag i Lugen til Lugaret, og fæstet den til Spillet, saa at

man ei nedenfra Lugaret kunde være kommen op, hvilket vel var skeet af Frygt for, at der i Lugaret var Folk. I denne Bestjaalnes Forklaring var et Par Vidner enige. Under sin almindelige Tilstaaelse vedgik Nr. 2 ogsaa dette Tyveri, som han paastod anstiftet af Nr. 3, samt udført i Forening med denne og Nr. 4. Indbruddet forøvedes Nat til Mandag den 10de Mai. Kosterne skjulte man derefter i Fjældene mellem Nr. 2's Bopæl og Gaarden Boen, og lige Deling foretoges senere mellem alle Vedkommende. Herfor blev Nr. 2 fældt efter Crll.s 19—3, a. For Nr. 3's Deelagtighed i dette Tyveri talte, foruden Nr. 2's Paasagn, 78de og 84de Vidners Forklaringer, hvorefter Nr. 3 Natten til 10de Mai ikke var hjemme. Dette kunde han heller ikke negte, men paastod gjentagende, at han ikke kunde erindre, hvor han tilbragte Natten mellem 9de og 10de Mai, ligesom han heller ikke vilde kunne huske, at han forlod Suttevig, Nr. 2's Bopæl, om Aftenen den 9de Mai, og kom der igjen Mandag Morgen den 10de. 59de Vidne forklarede nemlig, at Nr. 3 i Nr. 2's Følge kom til Suttevig den 8de Mai, Løverdag, var der hele Søndagen til Mørkningen, omtrent da Nr. 2 ogsaa forlod Gaarden, og kom igjen Mandag Morgen Kl. 8—9. Medtiltalte Nr. 2's Kone forklarede sig paa samme Maade om Nr. 2's og 3's Fraværelse fra Søndag til Mandag. Videre forklarede 59de Vidne, at efter de Angjældendes Hjemkomst opholdt de sig 2—3 Timer paa Loftet i Selskab med Nr. 4, og dennes Kone var ogsaa enig om dette Samvær for Nr. 2's og 3's Vedkommende, ligesom Nr. 3's Kone for Nr. 2's og 4's Vedkommende, medens 59de Vidne, en Søstersøn af Nr. 2, vidnede om alle Tres Samvær. Begge Koner var enige om, at der til dem fra Loftet nedsendtes Viin til Fortæring, ligesom 59de Vidne saae Nr. 3 i Besiddelse af Penge. 23de Vidne forklarede, at han Søndag Eftermiddag saae Nr. 3 roende ikke til sit Huus, men til Farsundskanten, hvor nemlig Fartøiet laae. Dette stemmede aldeles med Nr. 2's Fremstilling, hvorefter han roede først, og Nr. 3 kom

efter i sin Baad, samt af Indskibningen paa en fælles Baad foregik i Nærheden af Lindland, hvor 51de Vidne havde truffet ham. Endvidere forklarede 59de Vidne, at den paafølgende Søndag, den 16de Mai, roede han baade Nr. 2, 3 og 4 fra Suttevig til Fjældene mellem denne Gaard og Bøen, hvorunder Nr. 2 og 3 skjulte sig under et Seil i Baaden. De Angjældende førte med sig en Trakt og nogle Flasker; Nr. 2 og 3 kom hjem i hinandens Følge, og viste det sig nu, at i Mellemtiden havde der været Olie i Trakten, ligesom senere saaes nogle Olieflasker i Huset, og en tom Oliekrukke. Ved Tyveriet var Viin, Olie, m.-M. stjaalet. I Følge Medtiltalte Sørens Forklaring havde Nr. 3 i Arresten ladet falde Ytringer, der antydede Nr. 4's Deelagtighed i Gjerningen, medens disse Ytringer ogsaa forudsatte, at Nr. 3 derom selv vidste Besked. Nr. 3 maatte derhos ansees specielt overført Besiddelsen af enkelte af de stjaalne Effecter, saa som: 1) En Kikkert, der paa Politibetjentens Opfordring til Nr. 3 om at udlevere Tyvekoster blev ham leveret af denne, som har paastaaet at have faaet den af Nr. 2. Efter 47de Deponent har vel Nr. 2 en Gang havt Kikkerten, men Dept. saae den siden hos Nr. 3, og 51de Deponent forklarer, at vel var Kikkerten falbudt ham af Nr. 2, men dog saa, at der udtrykkelig angaves, at den eiedes i Fællesskab med Nr. 3. Kikkerten gjenkjendtes af Bestjaalne samt et Par Eiendomsvidner. 2) En Sotrøie, forefunden blandt Nr. 3's Tøi, efter Administrators Tilførsel, og af Nr. 3's Kone angiven af hende for Manden at være omfarvet og omsyet. Dette vedgik Nr. 3. Trøien maatte antages at have tilhørt Styrmanden, 57de Vidne, efter dennes, 56de og 58de Vidners Forklaringer. Desuden maatte Nr. 3 antages at have havt flere af de stjaalne Koster. Saaledes forklarede 32te og 34te Deponenter, at hans Kone efter Tyveriet havde itusprættet flere Klædningsstykker, for at omfarve dem. 38te Dept forklarede, at Nr. 3 havde falbudet Maling, som ogsaa var stjaalen ved dette Tyveri. Om Nr. 4's Deelagtighed havdes følgende Oplysninger:

Foruden at han var sigtet af Nr. 2, var ogsaa oplyst, at han boede i Huus med denne. Nr. 2's Kone forklarede, at Nr. 4 den Nat ei var hjemme (Natten mellem 9de og 10de Mai), samt at han kom hjem Mandag Morgen, og sagde da at have været paa Bøen. Efter 59de Vidne gik Nr. 4 fra Suttevig den 9de Mai samtidig med Nr. 3, og skjønt Nr. 4 ved Bortgangen sagde, at han skulde til Bøen, tog han den modsatte Vei til Farsundskanten. Nr. 2's Kone og 59de Vidne var fremdeles enige om, at Nr. 4 om Mandagen den 10de Mai var sammen paa Loftet med Nr. 2 og 3, og 59de Vidne tillagde, at han raede ham med de Øvrige den 16de Mai, da de gik op i Fjældet. Nr. 4 negtede vel, men afgav vaklende og urimelige Forklaringer. Søndag Aften vilde han alene have været fraværende 1¼ Time for at see efter nogle Faar i Marken, hvilket han igjen vil have gjort den 16de Mai, "hvis det forholdt sig saa, at han da var i Fjældet;" men efter 59de Vidne havde han ingen Faar i Fjældet. Efter samme Vidne var han den 10de Mai og nærmest følgende Dage forsynet med Skibsbrød, Gryn, Erter samt en Mængde Forstikker, Altsammen Ting, der fandtes paa Fortegnelsen over det Stjaalne. Blandt det Optegnede nævntes en Kobberkjedel, og 59de Vidne forklarede, at en Kobberkjedel, som Nr. 2 havde havt, var af denne kjøbt af Nr. 4, hvilket dog denne benegtede; men Nr. 2 forklarede, at Kjedelen var falden paa Nr. 4's Lod, og overdragen siden til Nr. 2. Senere forklarede Bestjaalne og hans Eiendomsvidner, at ogsaa de, saa vidt gjørligt, gjenkjendte den, og opgav dens Maal til 5 Potter, som den ved Eftermaaling fandtes at holde. Hvad yderligere oplystes af 34te Vidne og Nr. 2's Kone, bestyrkede ligeledes, at Nr. 4 havde været i Besiddelse af Kjedelen og opført sig forvdægtig med den. H. Urigtig Forhørsforklaring af Nr. 5. Som 64de Dept. den 26de Februar 1853 forklarede denne Angjældende, at Nr. 3 den 16de December 1852 var kommen til ham, og havde overnattet, samt at de næste Dag fulgtes ad til Omland, hvor de skiltes ad, uden at

Nr. 5 vilde vide, hvor Nr. 3 tog hen. Den 18de April 1853 som 93de V. (uden Ed) erklærede han gjentagende, at hans Forhørsforklaring medførte Rigtighed. Men under Confrontation med de øvrige Vidner erkjendte han, at han den 16de December havde Følge med Nr. 3 til Suttevig; dog vilde han (Nr. 5) alene være forbleven der nogle Øieblik, og ikke have havt videre Følge med Nr. 3, som han dog næste Morgen atter antraf paa Suttevig, hvorhos han vilde have troet, at Nr. 3 ei var paa Suttevig om Natten. Endelig vedgik han, at hans Forhørsforklarings Urigtighed hidrørte derfra, at Nr. 3 havde sagt ham, det ei var værdt at omtale, at de havde været sammen paa Suttevig. Tiltalt for den saaledes tilstaaede Urigtighed, vedgik Nr. 5 den 8de Juni 1853 end ydermere, at Nr. 3 virkelig den 16de December havde havt Følge med ham fra Suttevig. Grunden til den urigtige Forklaring skulde have været den, at de til Suttevig havde "laant" en fremmed Baad, og at han af Frygt for Uleilighed i denne Anledning havde fornegtet Opholdet der. Ved Underrettens Dom blev Nr. 1 fældt efter Crll.s 20—1 og 19—6; Nr. 2 efter 20—1, 19—3, a, og 19—6; Nr. 3 efter 19—3, a, og Nr. 5 efter 21+33, de førstnævnte Tre til Strafarbeide: Nr. 1 i 4, Nr. 2 (forhen fældt for Tyveri og Bedrageri, samt tiltalt for Røveri, men frifunden for Justitiens videre Tiltale) i 8, Nr. 3 i 5 Aar, og Nr. 5 til 10 Dages Fængsel paa Vand og Brød, men Nr. 4 frifunden for Justitiens videre Tiltale, hvorhos de deels blev ilagt solidarisk deels particelt Ansvar af Omkostningerne paa sædvanlig Maade. Først efter at denne Dom var afsagt, gik Nr. 2 til Bekjendelse under et Forhør, hvor hans Forklaring indledede med den Bemærkning, "at han i den senere Tid har følt sig ulykkelig, og at den lange Arrest har bragt ham til Eftertanke. For at lette sin Samvittighed, havde han besluttet at gaae til aabenhjertig Bekjendelse om sine Forseelser, hvilket Forsæt han allerede havde, forinden Dommen blev afsagt, og havde til den Ende anmodet Administrator om at indfinde sig hos

ham i Arresten, hvilken Anmodning Administrator efterkom; men da Dommen paa den Tid paa det Nærmeste var færdig, besluttedes det at udsætte med denne Retshandling, indtil den var affagt. Arrestanten bemærkede derhos, at han rimeligviis under Sagens Behandling havde gaaet til Bekjendelse, dersom der ikke mellem ham og hans Medskyldige havde existeret Aftale om at skulle negte Alt." Efter at Sagen derpaa fra begge Sider var indanket for Overretten, blev efter Reassumtionskjendelse et nyt Thingsvidne optaget, hvorunder Nr. 2 vedblev sin sidste Forklaring, hvorimod Nr. 3 erklærede, at Alt, hvad Nr. 2 om ham havde udsagt, var Løgn, hvorfor Nr. 3 forbeholdt sig sin "Æresret" mod Nr. 2, idet han vedblev sine egne tidligere Benegtelser. Nr. 4 negtede ligeledes Nr. 2's Paasagn, saa vel som Besiddelsen af de Ting, han skulde have befattet sig med, og deriblandt Kjedelen. Imidlertid fremkom de fleste og vigtigste ovenanførte Oplysninger mod ham i dette Punct ved Bestjaalnes, 56de Vidnes, Eiendomsvidnernes (57de og 58de Vidners) samt 59de Vidnes og Konernes Forklaringer, og endelig ved Kjedelens Eftermaaling. Overretten fældte derpaa i ny Conclusion Nr. 1 efter Crll.s 20—1 (under A) og 19—6 (under B og D); Nr. 2 efter 20—1 (under A), 19—3 a (under B, C, D og G) samt 19—6 (under E og F); Nr. 3 efter 19—3 a (under B og G); Nr. 4 efter 19—3 a (under G), og Nr. 5 efter 21—33 (under H) - Nr. 1 til 5, Nr. 2 til 9, Nr. 3 til 7, og Nr. 4 til 3½ Aars Strafarbeide, samt Nr. 5, som ved Underretten, til 10 Dages Fængsel paa Vand og Brød, hvorhos den stadfæstede Underretsdommen med Hensyn til Omkostningsansvaret, idet den tillige ilagde vedkommende Tiltalte Thingsvidneomkostningerne. Høiesteret stadfæstede Overrettens Dom, saa vidt paaanket var.

L.Nr. 98. } Regjeringsadvocaten for Finantsdepartementet
O.Nr. 3. } mod Kjøbmand C. Descher.

Allerede i 1841 sees at være opstaaet Spørgsmaal om den rette Fortolkning af Toldtariffen med Hensyn til Fortoldningen af Huder, som fandtes uden Horn, Hoved- og Halebeen, men med vedhængende Hovedhud, idet Flekkefjords Toldkammer indgik til Tolddepartementet med en Forespørgsel, hvori det ytrede den Formening, "at naar Toldtariffen ved Siden af Hovedregelen, at af tørrede Huder bør beregnes Indførselstold med ¾ Skill. pr. ℔, undtagelsesviis bestemmer, at uberedte tørre Huder af Vegt 28 ℔ Stykket uden Horn, Hoved og Hale, eller over 32 ℔ Stykket med disse Extremiteter, ere frie, bør man vel ved Fortolkningen af denne Toldtariffens Bestemmelse følge den almindelige gjældende Fortolkningsregel, at Undtagelseslove bør fortolkes strikte. Og da nu Betingelsen for Fritagelsen, naar Vegten er over 28 ℔ Stykket, ikke alene er, at Huderne ere uden Horn og Hale, men ogsaa uden Hoved, hvilket Sidste, som anført, ikke finder Sted i det her omhandlede Tilfælde, saa maa formeentlig Indførselstold blive at beregne, naar de (omhandlede) 61 Stykker Huder, ved Eftersyn af Creditoplaget, befindes at være udgaaede af dette. Imidlertid har Creditoplagshaveren ytret Ønske om, at Sagen maatte blive forelagt det høie Departement til Afgjørelse." Departementet svarede: "At man med Toldkammeret antager, at der af 61 Stykker uberedte og tørrede Huder af stort Qvæg uden Horn og Hale, men med Hovedhud, hvoraf enhver veiede mellem 28 og 32 ℔, maa blive at beregne Indførselstold med ¾ Skill. i Sølv pr. ℔, meddeles." I 1849 indkom en lignende Forespørgsel fra Stavanger Toldkammer, med Bemærkning, "at vedkommende Fortoldere paastod det Stykke Hud, som maa ansees for Hovedhud, aldrig er ganske heelt, og at, naar Hornene ere tilstede, der altid med disse følger et Stykke af Pandebenet, som bevirker en forholdsviis større Vegt af en Hud, end Hovedhuden alene uden Horn, og

hvilket Stykke ingensinde forefindes uden disse." Slutteligt bemærkedes, "at det vel er muligt, at den forskjellige Maade, hvorpaa Huder udspændes, efter at være Kreaturene afslaaede, kan foranledige, at flere Hovedhuder see ud som Noget manglede ved dem; men det er ogsaa at antage, at der i Hastighed afskjæres stundom Mere og stundom Mindre af den Extremitet, som udgjør Hovedhuden." Herpaa svarede Tolddepartementet, "at, for at uberedte Skind og Huder af stort Kvæg, Heste og Bøfler, saa vel saltede som usaltede, kunne nyde Godt af den ved de gjældende Toldtariffer betingelsesviis fastsatte Toldfrihed, udfordres der: a) naar de ere tørre, at de veie over 28 ℔ Stykket, og derhos mangle samtlige de i Tariffen for Indførselstolden nævnte Extremiteter, nemlig Hoved (altsaa og Hovedhud) Horn og Hale (altsaa og Skindet af Halen); b) naar de ere raae, at de veie over 56 ℔ Stykket og derhos ligeledes mangle samtlige ovennævnte Extremiteter. Have Huderne de nævnte Extremiteter (alle eller nogle af dem, saasom Hovedhud eller Skindet af Halen), da maae de, for at indgaae toldfrit, veie, naar de ere tørre, over 32 ℔ Stykket, og, naar de ere raae, over 64 ℔ Stykket. For Øvrigt antager Departementet, at saafremt nogen Fortolder ønsker, forinden Fortoldningen foregaaer, at skille de nævnte Extremiteter fra Huden, dette ikke bør nægtes ham." Fra Bergens Toldkammer indkom omtrent samtidig en lignende Forespørgsel, med Bemærkning, at Hudernes Hovedhud kun bestaaer af Sidehuden, da Pandehuden er fraskaaren, og disse smaae Dele, om de ikke fandtes, vilde vist sjelden foraarsage, at nogen Hud kom under 28 ℔." Tolddepartementet gav herpaa samme Svar. Indtil Tariffen af 1848 hed det i Toldsatsens Betingelser A, a, 1 . . . "over 28 ℔ Stykket, uden Hoved, Horn og Hale, eller over 32 ℔ Stykket med disse Extremiteter" . . .; men i Tariffen af 1851 heder det "med een eller flere af disse Extremiteter"- og ligsaa i A, a, 2. Imidlertid opstod i 1851 samme Tvist, som før, ved Flekkefjords Toldkammer i Anledning af et Parti

Huder, hvorom Toldkammeret i sin Indberetning til Departementet bemærkede: "Disse saa vel som de øvrige angivne Huder var vel uden heel Hovedhud, Horn og Hale, men de havde alle en Deel af Hovedhuden, eller den Deel af Hovedhuden, som kan antages at have noget Værd, saa som kun Snuden (Mulen) og den formeentligen mindre afbenyttelige Hudstrimmel mellem Hornene var bortskaaren." Toldkammeret meente, "at Lovgivningen, idet denne omhandlede Huden, ikke Kreaturet heelt og holdent, ved Hoved forstaaer og tilkjendegiver Hovedhuden, eller den anvendbare Deel af denne, uden Hensyn til, enten Snude eller Pandebeen dermed staaer i Forbindelse, og at man ved den anvendbare Deel af Hovedhuden maa forstaae Hoved. Er denne Fortolkning rigtig, saa antages fremdeles deraf at følge, at Huden, hvorpaa den saaledes antydede nyttige Deel af Hovedhuden findes, ikke kan siges at være uden den Extremitet, som Tariffen benævner Hoved, og at deslige Huder derefter ikke kunne nyde den Fritagelse for Told, som er bestemt for Huder over 56 ℔ og indtil 64 ℔ inclusive uden Hoved, Horn og Hale, men at tilmeldte Huders Vegt maa overstige 64 ℔, for at blive toldfri. Skulde den antydede Tarifbestemmelse kunne gives den af Klarereren antydede Mening, da vilde dette formeentligen aabne Spillerum for Lovbudets Omgaaelse derved, at Vedkommende blot behøvede at ordinere Huderne med afskaaren Snude, uden derved at give Slip paa den anvendelige Deel af Hovedhuden." Idet Departementet svarede som før, bemærkede det, "at den Redactionsforandring, hvormed Artiklen "Skind og Huder, uberedte, af stort Qvæg, Heste og Bøfler" er gaaet over fra kongelig Kundgjørelse af 31te Mai 1848 til kongelig Kundgjørelse af 30te Juli 1851, har tilsigtet at hæve Tvivl om foranførte Fortolknings Rigtighed, samt at Departementet i Skrivelse til Toldkammeret af 28de Juni 1841 har paa given Anledning udtalt en med den ovenanførte Fortolkning overeensstemmende Anskuelse." I August Maaned f. A. havde Kjøbmand Døscher ved Bergens Toldkam-

mer at klarere en Ladning af 6000 raae og 3000 tørre Huder, hvorom samme Tvist opstod; og da han fik samme Svar, anlagde han, efter forgjæves Forligsprøve, Sag mod Tolddepartementet, for at faae tilbagebetalt 101 Spdlr. 73 Skill., som han paastod at have maattet betale for meget af denne Ladning, med Renter og Omkostninger. Under Sagen forelagde han Kjøbmand J. Dybwad i Christiania, der driver et stort Garveri, følgende Spørgsmaal: 1) Komme Huder af stort Qvæg, Heste eller Bøfler her til Landet snart med snart uden Hovedets Hud? Komme de nogensinde uden Kindhuden? 2) Har De betalt Told af Huder, hvorpaa Kindhuden ikke har været afskaaren, som af Huder med Hoved, Horn eller Hale, efter Toldtariffen? 3) Findes nogensinde paa Huder af stort Qvæg nogen Deel af Hovedets Kjød eller Brusk, eller Mere af Hovedets Hud end Kindhuden?" Dybwads Svar: "For rigtigen at besvare de forelagte Spørgsmaal skal jeg alene holde mig til sydamerikanske Huder, hvorom, saa vidt jeg veed, Hr. Døschers Sag dreier sig, og med Hensyn til disse erklære: Ad 1. At Huder af stort Qvæg eller Bøfler saa vel grønsaltede som tørre og tørsaltede aldrig af mig har kunnet erholdes, uden at Hovedhuden indtil Mulen i Forbindelse med en større eller mindre Deel af Kindhuden efter Qvægets Beskaffenhed har fulgt med. I Udlandet taxeres Huder høiere, alt eftersom Qvægets Bygning giver mindre Hovedhud, eller at den er afrundet og renset; men paa den anden Side indsees det let, at Afskiberne ikke have synderlig Opfordring til at foretage saadanne Beklipninger, og jeg skulde derfor betvivle, at her nogensinde indføres Huder, hvorpaa der ikke findes Hovedhud og dermed forbunden Kindhud. Ad 2. Kindhuden har ved Toldboden her ikke givet Anledning til, at den Toldfrihed, hvorpaa jeg ved Indførselen af saadanne Huder har gjort Regning, er gaaet tabt. Derimod var jeg for nogle Aar siden under en Behandling ved afdøde Overtoldbetjent Tillesen nødt til at lade Halestumperne afskjære, for at opnaae den paaregnede Toldfrihed. Ad 3. Saltede

Huder udføres vist nok fra Sydamerika med Horn og de øvrige Dele af Hovedets Kjød og Brusk; men jeg veed ikke, at dette Slags Huder her nogensinde fra den Kant ere indførte." Paa samme Spørgsmaal afgav H. Urdahl, der ligeledes har Garveri, samme Svar, med Tilføiende, "at der paa sydamerikanske Huder gjerne har fulgt baade Kindhud og Pandehud og et Stykke af Rumpehuden endog med Krølhaar paa." Regjeringsadvocaten paastod Frifindelse og Omkostninger. Ved Bythingsdommen blev Departementet frifundet, men Omkostningerne ophævede. Ved Overretsdommen blev derimod Tolddepartementet paa Statskassens Vegne tilpligtet at tilbagebetale de paastævnte 101 Spdlr. 73 Skill. med Renter fra Indkaldelsen; men Omkostningerne for begge Retter ophævede. Efter at have paaanket Overretsdommmen til Høiesteret, forelagde Regjeringsadvocaten Kjøbmand Dybwad følgende Spørgsmaal: 1) Er Huden af Dyrets Hoved (Kindlapperne) og Huden af Halen lige saa god og brugelig, som den øvrige Hud? 2) Indføres der her til Lands Huder, paa hvilke ikke alene Halehuden men selve Halen følger med? Herpaa fik han af Dybwad følgende Svar: "I Anledning af de ved Hr. Advocat Skjelderup ovenfor fremsatte Spørgsmaal skal jeg overeensstemmende med min Erklæring af 12te Marts f. A. i samme Sag fremdeles holde mig til sydamerikanske Huder, og erklære: Ad 1. Halehuden afskjæres og garves ikke, men benyttes til Liimlæder, hvorimod Huden af Dyrets Hoved (Kindlapperne) vel garves, efter at betydelig Afskjæren i Tykkelsen har fundet Sted; men har dog som brugbar Vare kun den halve Værdi mod den øvrige Deel af Huden. Ad 2. Blandt flere Tusinde sydamerikanske Huder, som af mig ere indførte, har jeg ikke fundet en eneste Hud, hvorpaa selve Halen har fulgt med. Med saltede danske og holsteenske Huder turde dog dette oftere være Tilfældet." Garver Hans J. Schou afgav følgende Paategning paa samme Skrivelse: "Paa de her fremsatte tvende Spørgsmaal kan jeg i Et og Alt give aldeles overeensstemmende Erklæring, som

ovennævnte fra Hr. J. Dybwad." Herpaa udstedte Toldinspecteuren i Christiania følgende Circulære til sine Overtoldbetjente: "Toldstedets samtlige Overtoldbetjente anmodes herved tjenstligst om her paategnet at erklære, om det vides, her til Toldstedet at være blevet indført: 1) Huder uden vedhængende Hovedhud og Kindlapper og Pandehud? 2) Huder med vedhængende heelt Hoved, eller med vedhængende andre betydelige Dele end Hornenes Grundvold? 3) Huder uden vedhængende Halehud? 4) Huder med vedhængende ikke alene Halehud, men ogsaa Halehvirvler?" Herpaa afgav første Overtoldbetjent følgende Svar: "Ad 1. Ja! de Huder, der af Toldopsynet ere attesterede for at være uden Hoved, Horn og Hale, have selvfølgelig ei heller havt disse Extremiteter. Ad 2. Med vedhængende "heelt Hoved," hvorved maa forstaaes heel Hovedhud, har jeg ikke bemærket, da Erfaring har overbeviist mig om, at en Deel af denne har været bortskaaren. Ad 3. Det har jeg ikke bemærket, eller kan i alle Fald ikke med Sikkerhed erindre dette. De Huder, der have været toldbehandlede af mig, have, saa vidt jeg kan erindre, havt Hale. Ad 4. Om og hvor vidt Halehvirvler have været tilstede, har jeg ikke lagt Mærke til. Jeg vil for Øvrigt bemærke, at Huder ikke undergives nøiere Eftersyn end det, som er fornødent for at henføre dem til den tarifmæssige Classification, og at saaledes Toldopsynets Bedømmelse, som Følge heraf, maa blive overfladisk. Skulde der findes nogen nøiagtig Kundskab om indførte Huder, antager jeg, at Garverne maatte kunne give en fuldstændigere Underretning derom, end Toldopsynet." De øvrige Overtoldbetjente henholde sig i Et og Alt til den førstes nysanførte Svar, idet en af dem kun bemærkede, at han ogsaa havde behandlet Huder, der ingen vedhængende Halehud havde havt. (Fortsættes).

Christiania 1854.
Trykt og forlagt af J. Chr. Abelsted.

Velærværdige Hr. Klausen paa Drammen

Nittende Aargang. 10de April
№ 15. 1854.

Norsk Retstidende,

et Ugeskrift for praktisk Lovkyndighed.

Sager, paakjendte i Høiesterets 1ste Session 1854.

L.Nr. 98. } Regjeringsadvocaten for Finantsdepartementet
O.Nr. 3. } mod Kjøbmand C. Døscher.

(Fortsættelse fra Nr. 14).

Derpaa blev Dybwad atter forelagt følgende Spørgsmaal: "Exporteres Huder af stort Qvæg, Heste og Bøfler fra vedkommende Steder, naar speciel Ordination om modsat Behandling ikke har fundet Sted, i anden Tilstand, end i en af følgende to, nemlig: a) enten i den Tilstand, hvori Slagteren har flaaet Huden af Dyret, saa at der altsaa medfølger baade hele Halen, og ikke alene Hornene, men ogsaa andre Dele af Hovedet, som ikke er Hud; b) eller saaledes behandlet, som den maa være for at have den størst mulige Værdi som uberedt, derved, at Alt det er bortskaaret, som ikke er Hud, men ogsaa kun dette, saa at altsaa f. E. en Bøffelhud, hvorfra Kindlapperne ere bortskaarne, ikke kan faa's uden efter speciel Ordination, i alle Fald ikke fra de Steder, hvorfra Export af denne Vare hovedsaglig finder Sted, og navnlig fra Brasilien? 2) Vilde Exportøren derved, at han lod bortskjære Kindlapperne og Halehuden af stort Qvæg, Heste og Bøfler, faae Huden bedre eller slettere betalt, eller vilde Varen derved, uden Hensyn til vor Toldtarif, vinde eller tabe i

Søgning? 3) Gjælder ikke den i Deres hermed følgende Erklæring af 2den November d. A. til Advocat Skjelderup ad 1 gjorte Bemærkning om Hovedhuden eller Kindlapperne ogsaa, eller i endnu høiere Grad, om Huden af Dyrets Nakke eller Hals?" Herpaa svaredes: "I Anledning af Hr. Advocatens Skrivelse af Dags Dato er vi fuldkommen enige med dem i, at Huder ikke exporteres uden i den Tilstand, De under a og b selv beskriver, og saaledes, at Tilstanden a er den sjældnere, Tilstanden b derimod den almindeligere Beskaffenhed. Det er vor Mening, at Huden af Hovedet, eller rettere: Huden af Pande og Kind, næppe nogensinde afskjæres uden efter speciel Ordre, og dette følger ligefrem af vor Erklæring, dateret 12te Marts 1852 (den første). Spørgsmaalet 2) lader sig ligeledes ret besvare efter samme vor foregaaende Erklæring, da en afrundet og renset Hud, uden Hensyn til vor Toldtarif, fortrinligen maa søges og betales paa ethvert Marked, fremfor Huder, hvorpaa Kindlapper og smale Extremiteter hænge ved og forøge den Vegt, som skal betales. 3) Ja vissælig gjælder Erklæringen af 2den November d. A. (den anden) ogsaa for en Deel Dyrets Nakke og Hals; men naar Hr. Advocat Skjelderup spørger om Dyrets Hoved (Kindlapperne), kunne vi ikke give Svar om Pande, Nakke eller Hals. — — Paa given Opfordring undlade vi ikke med Hensyn til Spørgsmaalet 2) at supplere Svaret derhen, at det ikke lader sig bestemme, hvor vidt en og samme Hud i renset Tilstand for Exportøren vilde give større Pengeudbytte, end Huden med Kindlapper og Halshud; men da det er vitterligt, at næsten alle amerikanske Huder, som hertil indføres over Havre, Hamburg og London, ankomme med Kindlapper, Pande- og Halshud, maa den oprindelige Exportør vist nok finde sin Regning ved at lade de nævnte Extremiteter hænge ved Huden, og ansee dette som den eneste rette Maade, hvorpaa Huder bør exporteres." Under et derpaa optaget Thingsvidne blev Dybwads Erklæringer forelagte Overtoldbetjentene, som tog den under nærmere Overveielse, hvorefter den første af dem

afgav følgende nærmere Forklaring, som de øvrige i Et og Alt tiltraadte: "Da jeg nedskrev min Besvarelse til de af Toldinspecteuren fremsatte Spørgsmaal, gik jeg ud fra den Forudsætning, at der meentes det Slags Huder, som hertil almindeligst indføres, eller som i alle Fald jeg oftest har havt under Toldbehandling, nemlig raae og saltede Huder. Havde man sagt mig, at det var brasilianske Huder, tørre, man vilde havt Besked om, vilde Besvarelsen af Spørgsmaalene være bleven saa: Ad 1. Saa vidt jeg har bemærket, har der paa de hertil indførte brasilianske Huder, som jeg har havt Anledning til at see, været vedhængende Hovedhud; men om denne har bestaaet i Kindlapper og Pandehud, kan jeg ikke med Sikkerhed mindes, dog forekommer det mig, som der almindelig har været Kindlapper. Ad 2. Brasilianske Huder med vedhængende heel Hovedhud erindrer jeg ikke at have bemærket. Ad 3. Om og hvor vidt der paa brasilianske Huder har været vedhængende Halehud, erindrer jeg ikke; dog foresvæver det mig, at dersom der har været Hale, har der ikkun været en Stump af denne. Ad 4. Da jeg aldrig har haandteret de indførte Huder, og jeg ikke har seet nøiere paa dem, end nødvendigt for at erfare, om de enten havde ingen eller ogsaa den ene eller den anden af de i Tariffen nævnte Extremiteter, har jeg ikke bemærket, enten der har været Halehvirvler eller ei." Denne nærmere Forklaring beedigede de med Tilføiende, paa given Anledning, at man ikke kan tage feil af Kindlapper og Hale paa de Huder, der indføres fra udenlandske Steder.

Høiesteret stadfæstede Underrettens Dom, og ophævede Omkostningerne for begge Overinstantser.

Regjeringsadvocatens Fremstilling gik ud paa at vise det Urimelige i at ville tage "Hoved," hvor Talen alene er om Fortoldning af Huder, i samme Betydning, som hvor der tales om hele Dyret, hvis Hoved i den egentlige eller fulde Betydning af Ordet aldrig hænger eller med nogensomhelst Rimelighed kan forudsættes at hænge ved Huden, efter at den er afflaaet, hvorved han blandt Andet

gjorde opmærksom paa det Betegnende i Tariffens Vegtforskjel, respective 4 og 8 ℔, der vilde være altfor liden, hvis Dyrets Hoved i almindelig Betydning var underforstaaet, især paa brasilianske Huder. Modpartens Sagfører urgerede derimod Ordbetydningen og Forbindelsen mellem "Hoved," "Horn," o. s. v., der dog maatte betyde noget Andet, end den blotte Hud af Hovedet, som efter hvad der var oplyst, altid eller i det Mindste saa almindelig fulgte med, at der intet Hensyn kunde være taget til de sjældne Undtagelser efter Ordre af Kjøberen, ligesom han og søgte at vise det Urimelige i Toldsatserne under anden Forudsætning.

L.Nr. 103. } Skipper H. L. Krefting mod Porsgrunds
O.Nr. 11. } Toldkammer.

Den 22de April 1850 afskjøbte Krefting, som da var Skipperborger til Frederiksstad, en dansk Mand i Arendal Skibet Najaden, bygget i England og hjemmehørende i Kjøbenhavn. Da Krefting selv vilde blive dansk Undersaat, lod han Skibet, ikke naturalisere i Norge, men afgaae som fremdeles hjemmehørende i Kjøbenhavn, hvor han den 18de s. M. som dansk Skipper fik Borgerskab og Certificat, indskreves i Lauget og optoges i Sørullerne. Den 29de s. M. opsagde han sit Borgerskab i Frederiksstad, hvor dog hans Kone fremdeles forblev hos sin Moder, og hvor han tog ind til hende, naar han paa sine Reiser kom did. Imidlertid havde han med Skibet ladet sig ind- og udexpedere som dansk, og meldt sig hos de danske Consuler, samt til disse, efter fremlagte Qvitteringer, betalt Consulatgebyr, i Umeå 29de Juni, i Frederiksstad den 4de October s. A., ligesom og til den danske Generalconsul i Amsterdam, efter Qvittering af 21de October næstefter. Den 5te November skrev han fra Frederiksstad, hvor han med Skibet laae i Vinterleie, til Zeuthen & Co. i Kjøbenhavn, og bad dem betale af hans indestaaende 600

Rbdlr. hans Krigsskat for Najaden, samt at eftersøge Logis for ham i Nærheden af Kjøbenhavn, da han agtede at "flytte til Kjøbenhavn til Foraaret," og af et Brev til ham fra Mægler Kirck i Helsingøer af 8de December sees, at denne underhandlede med ham om Kjøbet af en Eiendom. Imidlertid maa der være gjort Anmeldelse til Tolddepartementet om det Tvetydige i Kreftings Stilling, da det i en Skrivelse af 23de Februar 1851 fra Toldkammeret i Frederiksstad til samme Departement heder: "Efter i Anledning af det høie Departements Skrivelse af 13de d. M. at have gjort den Bemærkning, at Toldkammeret ikke har været uopmærksomt paa det Mislige ved, at en i Landet boende og tilsyneladende norsk Mand fører Fartøi under fremmed Nations Flag, men at det ikke har villet indgive nogen Anmeldelse herom, forend det havde viist sig, hvor vidt Skipper Kreftings Opgivende om, i indeværende Foraar at ville flytte til Danmark, forholdt sig rigtig eller ei, tillader Toldkammeret sig herved underdanig at fremkomme med følgende Oplysninger." Her nævnes en Deel Papirer, hvoriblandt Skjødet paa Najaden af 22de April 1850. Derpaa heder det: "Toldkammeret har ogsaa været enigt med Eieren deri, at han har fremlagt fyldestgjørende Beviser for, at Skibet har været dansk Eiendom, da det i de forskjellige Skjøder har været overdraget fra den ene danske Undersaat til den anden, saa at det i alle Fald i en Tid af over 40 Aar har været i Danskes Eie, hvorfor Toldkammeret heller ikke har kunnet finde Reglerne for uprivilegerede Nationers Skibe anvendelige med Hensyn til det omhandlede Fartøi paa den ene Reise, det herfra i Høst foretog med en Ladning Trælast til Holland. Med Hensyn til de i det høie Departements Skrivelse forlangte Oplysninger angaaende Skibets nuværende Eier, skal Toldkammeret tillade sig at meddele følgende: Den samme Skipper Ludvig Krefting, som nu er Eier af Skibet Najaden, har forhen været Medeier af Jagten Undine, drægtig 12 Commercelæster, men har allerede i Foraaret 1850 mundtlig anmeldt at have overdraget

samme til Kammerherre Krefting, der dog ikke har fremviist Skjøde paa Fartøiet. Lydvig Krefting har som anført forhen været Skipperborger til Frederiksstad, men under 29de Mai f. A. opsagt sit Borgerskab, hvilket vedlagte Attest fra Magistraten godtgjør. I Følge vedlagte Copi har han nu erhvervet Skipperborgerskab til Kjøbenhavn, men boer fremdeles i denne Byes Forstad. Han har her paa Stedet, saa vidt Toldkammeret bekjendt, ingen faste Eiendomme, men hvor vidt han, som en Gang opgivet, agter at forlade Landet, derom kan man ei give nogen Oplysning, da han paa Forespørgsel herom ikke har afgivet noget bestemt Svar. Toldkammeret finder saaledes, at de af Skipper Krefting fremlagte Documenter, vedrørende det i Kjøbenhavn kjøbte Skib Najaden, godtgjør Fartøiets Nationalitet som dansk Eiendom; men hvor vidt Eieren ved den Omstændighed, at han har erhvervet sig danske Skippercertificater, er traadt i et saadant undersaatligt Forhold til Danmark, at han ei længer kan ansees som norsk Borger, uagtet han, som nu, er bosat her, kan man ikke have nogen Formening om, men vil blot gjøre den Bemærkning, at for saa vidt som det er tilstrækkeligt til at blive Borger af et andet Land, at erhverve sig udenlandsk Skippercertificat, saa vil Bestemmelsen om Naturalisationafgifts Erlæggelse af fremmede Skibe lettelig kunne omgaaes." Imidlertid blev Krefting med Najaden i Februar, Juni og August 1851 udexpederet fra Christiania, Throndhjem og Skien som hjemmehørende i Kjøbenhavn, og betalte ved disse Expeditioner dansk Consulatafgift. Den 25de August næstefter tilskrev Tolddepartementet Frederiksstads Toldkammer saaledes: "I Anledning af den ved Departementets Forespørgsel i Skrivelse af 13de Februar sidstleden foranledigede Indberetning, dateret 23de f. M., betræffende et i Udlandet bygget Skib "Najaden," der af norsk Undersaat, Henrik Ludvig Krefting, i forrige Aar er kjøbt i Kjøbenhavn, og senere er sat i Fart herfra Riget, uden at den anordnede Naturalisationsafgift af Fartøiet er bleven erlagt, ligesom det og er blevet ført af Krefting, uden at

denne er i Besiddelse af Skipperborgerskab, under Paaskud af, at Fartøiet, der har faret under dansk Flag, fremdeles er dansk, fordi dets Eier, som er forbleven boende her i Riget, har erhvervet dansk Skippercertificat, skulde Departementet, som angaaende Sagen har indhentet Regjeringsadvocatens Betænkning, herved meddele, at den ved kongelig Kundgjørelse af 31te Mai 1848, § 9, paabudne Afgift af bemeldte Fartøi efter de oplyste Omstændigheder bliver at erlægge. Denne Afgift ville Toldkammeret saaledes, saa snart Leilighed gives, opkræve hos fornævnte H. L. Krefting, samt derhos paasee, at Bestemmelsen i L. om Skibes Maaling af 7de Juni 1845, § 2, efterkommes med Hensyn til dette Fartøi. Skulde Fartøiets Eier negte at lade det naturalisere, og undlade at betale Afgiften, eller stille Sikkerhed for dens rigtige Erlæggelse inden en passende kort Frist, bliver Fartøiet at negte Udexpedition, hvorhos Toldkammeret i ethvert Tilfælde ville paasee, at Fartøiets Fører, inden det udexpederes, efter Forskriften i Toldlovens § 51 fremlægger sin Hjemmel til at føre det." Krefting kom imidlertid først til Porsgrund, hvor han den 4de November forlangte Expedition til Skien for at indtage en Ladning Trælast til Frankrige, men fik følgende Svar: "I Tilfælde af, at De ikke vil erlægge Naturalisationsafgift af ovennævnte Skib med 8 Spdlr. pr. Commercelæst, maa Toldkammeret, i Medhold den dem under 13de f. M. communicerede Finants- og Tolddepartements Skrivelse til Frederiksstads Toldkammer af 25de August, negte at meddele den forlangte Expedition." Den 6te November nedlagde Krefting mod dette Svar Notarialprotest, hvorunder han forevisté de ovenberørte Documenter samt engelsk Biilbrev paa Skibet af 22de Juli 1805 og norsk Maalebrev dateret Bergen 13de Mai 1848. Toldkammeret lod forevise Gjenpart af Tolddepartementets ovenanførte Skrivelse af 25de August til Frederiksstads Toldkammer, hvilken Skrivelse bemærkedes at være Krefting meddeelt i Afskrift den 13de October. I Henhold til denne Skrivelse erklærede Porsgrunds Toldkammer "at det

ikke anseer sig berettiget eller forpligtet til at udexpedere Skibet "Najaden" herfra til Skien, forinden at de i Departementets Skrivelse opstillede Betingelse ere opfyldte." Krefting reserverede sin lovlige Ret og Tiltale mod enhver Vedkommende for alt Tab og den Skade, som deraf vilde opstaae. Han bemærkede derhos, at om han end, som forhenværende norsk Undersaat, skulde være pligtig at erlægge Afgiften, hvilket han som anført ikke erkjendte, saa vilde han gjøre opmærksom paa, at saadan Forpligtelse formeentlig i ethvert Fald maatte bedømmes efter den nu gjældende Toldlovgivning, og at altsaa § 9, 2det Membrum, af kongelig Kundgjørelse af 30te Juli 1851 kom ham til Gode. Da Skibet beviisligen var bygget i England, hvor som bekjendt ingen Naturalisationsafgift existerer for Fartøier, som der indføres, byggede i Norge, saa vilde han i ethvert Fald kunne vænte at fritages for Afgiften. Desuden var Afgiften, om den skulde blive at erlægge, ved den citerede Bestemmelse nedsat til respective 5 eller 2 Spdlr. pr. Læst; og da hans Fartøi, naar den af ham projecterede Forandring med Kahyt- og Lugarbekvemmelighed iverksattes, vilde blive over 100 Læster, saa vilde i alle Fald kun 2 Spdlr. pr. Læst blive at opkræve. Han vilde imidlertid nu opfordre Toldkammeret til at erklære, om det fremdeles negtede Expedition, naar han her paa Stedet stillede betryggende Garanti for, at den Statskassen muligens tilkommende Naturalisationsafgift af herombandlede Skib "Najaden," naar Spørgsmaalet om sammes Erlæggelse ved endelig Dom maatte være afgjort og bestemt, bliver erlagt." "Toldkammeret hertil svarede, at det fremdeles maatte negte Fartøiet Expedition, med mindre antagelig Sikkerhed stilledes for, at Naturalisationsafgiften af Fartøiet inden Udgangen af dette Aar i ethvert Tilfælde skulde blive erlagt med 8 Spdlr. pr. Commercelæst." "Krefting, som ikke ansaae sit Skib afgiftspligtigt, kunde selvfølgelig ikke antage Toldkammerets sidste Betingelse; og da han ansaae sig uhjemlet stoppet i sin Fart, gjentog han sin tidligere Reservation. For imidlertid at gjøre det An-

svar, som af Hindringen vilde opstaae, saa lidet som muligt for Vedkommende," vilde han nu under udtrykkeligt Forbehold af sin Ret til Tilbagebetaling, som ogsaa af sin Ret i ethvert Henseende for Øvrigt, herved i Toldkassen contant deponere den efter 8 Spdlr. pr. Commercelæst beregnede Naturalisationsafgift, idet han for sammes Modtagelse, under de af ham angivne Betingelser, begjærede Erkjendelse til Protokollen." "Toldkammeret erklærede, at da nu i Toldkassen var indbetalt et Beløb af 708 Spdlr. som Naturalisationsafgift for Skibet "Najaden," saa skulde Skibet, naar forlangtes, herfra blive udexpederet til Skien." "Krefting vilde forbeholde sig nærmere at begjære Expedition, og henholdt sig i Øvrigt til sin tidligere Tilførsel." Efter forgjæves Forligsprøve sagsøgte derpaa Krefting Porsgrunds Toldkammer til at tilbagebetale de deponerede 708 Spdlr. med Renter fra Depositionsdagen, samt til at erstatte ham efter uvillige Mænds paa dets Bekostning optaget Skjøn Ophold, Tab, Tort og Creditsvilde, og endelig Sagsomkostningerne, hvorimod Toldkammeret paastod Frifindelse og Sagsomkostninger. Der fremlagdes Erklæring fra Arendals Toldkammer om, at det danske Barkskib Najaden hverken i 1850 eller senere fandtes at være ind- eller udklareret der, og at Grunden rimeligviis var den, at det under sit Anløb der i det nævnte Aar hverken lossede eller ladede. Endelig tilføiedes: "Paa Opfordring attesterede Dommeren, at af de af Citantens Sagfører i Dag anviste Documenter, hvilke med Paategning blev ham tilbageleverede, udviser Contocuranten fra Zenthen & Co., at Capitaine Ludvig Krefting er debiteret Krigsskat af Najaden for Aaret 1850 med 50 Rbdlr. 4 ℔ 8 Skill., og Skrivelsen fra Schiøth & Hochbrandt, dateret Kjøbenhavn 26de Februar 1852, at Skibscapitaine L. Krefting i Regning med bemeldte Herrer er debiteret som betalt Krigsskat for "Najaden" et Beløb af 30 Rbdlr. 4 ℔ 8 Skill." Ved Underretsdommen blev Toldkammeret tilpligtet at tilbagebetale de deponerede 708 Spdlr. med Renter fra Klagen, men i Øvrigt frifundet, og Omkostnin-

gerne ophævede. Denne Domme blev efter Paaanke fra begge Sider stadfæstet af Overretten, med Forandring af Renteterminen fra Klagens til Indkaldelsens Datum, og Omkostningerne for Overretten ophævede; hvorefter Sagen ligeledes fra begge Sider indankedes for Høiesteret. Der blev fremlagt 1) Skrivelse fra Tolddepartementet til Indredepartementet af 24de Januar 1853, saa lydende: "Efter at Toldinspecteuren i Risøer under 9de August f. A. havde indberettet, at Rhederen af Galeasen "Sophies Minde," P. Johansen for flere Aar siden har forladt Tolddistrictet, og under 12te Juli 1851 opsagt sit Borgerskab til Risøer, samt nu skulde være bosat i Aalborg, i Betragtning af hvilke Omstændigheder Toldinspecteuren forespurgte om, hvor vidt ovennævnte Fartøi, der føres af Skipper Johan Johansen af Risøer, fremdeles kan være at betragte som norsk Eiendom, og bør nyde de deraf flydende Fordele, tilskrev Departementet under 17de December sidstleden Generalconsul Ewerløf, for at erholde oplyst, hvor vidt bemeldte P. Johansen fremdeles kunde være at ansee som norsk Undersaat eller ikke. Foranlediget herved har Generalconsul Ewerløf under 14de December f. A. tilbagemeldt, at den omhandlede Skibsreder P. Johansen hverken ved Erhvervelse af Borgerskab eller paa anden Maade er bleven dansk Undersaat, men at han, som bosat i Aalborg, har været paalignet Communeskatter efter Formue og Leilighed. Under Henviisning til de foranførte Omstændigheder, tillader man sig at udbede det ærede Departements Betænkning om, hvor vidt ovenomhandlede Fartøi kan betragtes som norsk Eiendom, og som saadan være berettiget til at fare under norsk Flag, deeltage i den indenrigske Kystfart, bemandes med norske Søfolk, og nyde de øvrige Fordele, der tilkomme et norsk Fartøi." 2) Indredepartementets Skrivelse af 8de Juli 1853 til Consul Søbring i Aalborg, saa lydende: "Af Finantsdepartementet er til dette Departements Behandling oversendt et til førstnævnte Departement indkommet Andragende fra den i Aalborg bosatte forhenværende Skipperborger til Østerrisøer,

Peder Johansen om, at det maatte blive paalagt Magistraten i Østerrisøer at meddele ham nyt Borgerskab til bemeldte By, i Stedet for det tidligere af ham selv i 1851 opsagte, uanseet at han nu er bosat i fremmed Land. I denne Anledning ville Hr. Consulen tilkjendegive bemeldte Johansen, at man med Magistraten er enig i, at der, saaledes som Forholdet nu er, ikke kan meddeles ham Borgerskab her i Riget, og at Departementet derfor ikke finder sig foranlediget til at give Østerrisøers Magistrat noget Paalæg i denne Sag. Under de nærværende Omstændigheder vil ikke noget Johansen tilhørende Fartøi være berettiget til at seile under norsk Flag, og man maa derfor endvidere bede denne tilkjendegivet, at hvis han ikke fornyer sit undersaatlige Forhold til Norge, vil Departementet træffe Foranstaltning til at hindre, at noget ham tilhørende Fartøi behandles som norsk. Om hvor vidt Johansen efter denne Meddelelse vil gjøre de fornødne Skridt i omhandlede Henseende, bedes hans Erklæring indhentet, med Tilføiende, at i bekræftende Fald vil Departementet give ham en Frist til October Maaned førstkommende, inden man i Sagens Anledning træffer nogen Foranstaltning." 3) Skrivelse fra Lotsoldermand Urdahl i Sarpsborg til Krestings Sagfører for Høiesteret, hvori det om en i sin Tid forefalden Brevvexling angaaaende Krestings Adgang til at hyre norske Matroser til Najaden heder: "Saa vidt jeg nu kan erindre af denne Sag, blev der lagt Kresting Hindringer i Veien mod at han paamynstrede en complet Besætning af norske søindrullede Folk med bemeldte Skib, der maatte betragtes som dansk Eiendom, og Kresting som dansk Skipperborger, af Indrulleringen i Frederiksstad, hvorfor han henvendte sig til mig, der tilskrev Indrulleringschefen herom, og fik det Svar tilbage, at naar alle norske Fartøier var forsynede med de fornødne Folk, indsaaes ikke at være Noget til Hinder for at indgaae paa L. Krestings Begjæring." Som Fortolkningsmidler ved Bestemmelserne om Naturalisationsafgiften fremlagdes: 4) Forslag og Udkast til Toldtariffen fra den til Toldbe-

regningerne og Toldtarifferness Revision under 25de Novbr. 1839 anordnede Commission, i hvis Motiver det blandt Andet heder: "I Forbindelse med Indførselstariffen maa Commissionen ytre sig om Naturalisationsafgiften af udenrigske Skibe, der blive norsk Eiendom, da denne Afgift i sit Væsen ikke er Andet end Indførselstold af Skibe, betragtede som Varer, hvilket vist nok vilde være iøinefaldende, hvis større Fartøier ligesom Baade og Joller var opførte i Indførselstariffen paa deres alphabetiske Plads. At der af Skibe betales Indførselstold, kan vel ikke siges at være inconseqvent, da mange af de Bestanddele, der tilsammentagne danne et udrustet Skib, ere og efter Commissionens Forslag ville blive Gjenstand for Indførselstold, medens det, der gjælder om Delene, kan siges at burde gjælde om det Hele. Commissionen har derfor heller ikke foreslaaet denne Afgift hævet, hvorimod den antager, at den Maalestok, hvorefter samme nu erlægges, er for høi, og at den til Gavn for det Almindelige bør nedsættes."
5) En udførlig Fremstilling fra Commercecollegiet af 14de April 1796, hvorved Udkastet til Frd. af 20de April 1796 blev begrundet. Collegiet bemærker deri, blandt Andet, at Naturalisationsafgift allerede ved Forordningen af 18de Marts 1776 (Afsnit 3, § 1) var paabudt med 20 Rdlr. pr. Commercelæst, hvilken Afgift siden blev modereret, og endelig efter Conjuncturernes Forandring afskaffet; at Finantscommissionen imidlertid nu havde henstillet til Collegiet, om det ikke var billigt, "at fremmede Skibe, som sættes i Fart under dansk Flag, enten de ere fremmede Skibseiere tilhørende, der nedsætte sig i de kongelige Lande, eller af kongelige Undersatter tilhandlede fra Fremmede, blive underkastede en vis Afgift pr. Commercelæst til Erlæggelse paa een Gang, naar de første Gang blive forsynede med latinske Søpasse;" at Collegiet "nu, da fremmede Skibes Indkjøb hos krigførende Magters Undersaatter er lidet kostbart i Forhold til Gevinsten af deslige Skibes Anvendelse i den neutrale Fart," meente, at en Afgift af 10 Rdlr. pr. Commercelæst een Gang for alle ved Pas-

fenes Meddelelse maatte være billig; og at denne Opmuntring skyldtes de indenlandske Skibsbyggerier, der maatte betale Told af indførte Materialier. Collegiet tilføier: "Ogsaa forekommer nu de Tilfælde meget ofte, at krigførende Magters Undersaatter søge Borgerskab i en eller anden Kjøbstad, især i Hertugdømmerne, hvilket efter Anordningerne ikke kan negtes dem, naar de opholde og bosætte sig paa Stedet, hvorved de da erhverve Rettighed til latinske Søpasses Erholdelse for deres medbringende Skibe, hvis Concurrents i Fragtfarten formindsker Fordelen for Statens ældre og virkelige Borgeres Skibe. Imod denne Følge af Tingenes naturlige Orden kunde vel ikke være Noget at erindre, naar disse Borgere efter Freden forblev i Landet. Men da Exempler fra forrige Krig imellem Sømagterne give Anledning til en grundet Tvivl i dette Henseende, og der desuden kan foregaae adskillige Misbrug, naar disse eller andre Borgere laane deres Navn til Kjøbet af fremmede Skibe, og med pro forma eller Interimsskjøder ansee sig beføiede til at aflægge Ed paa saadan deres Eiendomsret, saa har Commercecollegiet ingen Anledning til at frygte for, at forommeldte Afgift vil blive til Byrde, men er meget mere af den allerunderdanigste Formening, at samme endog vil gavne den indenlandske Handel og Søfart, ved at gjøre altfor mange Skinborgeres Concurrents i Fragtfarten noget mere vanskelig." Derpaa følger nogle Bemærkninger om Maaden, hvorpaa dette Misbrug kunde hemmes med Hensyn til Skibe, som ikke tiltrængte latinske Søpasse, o. s. v. (Se Frd. af 20de April 1796, ophævet ved Frd. af 13de Marts 1812).

For Høiesteret bemærkede Kreftings Sagfører, at han (Krefting) efter de fremkomne Oplysninger unegtelig maatte betragtes som dansk Undersaat, og at han – selv om man, uagtet Alt, hvad der var oplyst om hans borgerlige Stilling, fremdeles vilde betragte ham som norsk Undersaat, fordi hans Kone endnu boede i Landet, som Følge af, at han endnu ikke havde kunnet etablere hende i Danmark – dog ikke kunde ansees forpligtet til at lade sit Skib natu-

ralisere i Norge, saa længe han ikke vilde lade det gaae under norsk Flag. Som Nordmand kunde han meget vel eie dansk Skib, uden at være nødt til at naturalisere det i Norge, ligesom han i Danmark kunde have andre Eiendomme, uden at man i Norge kunde behæfte dem med reelle Afgifter, som om de tilhørte dette Land. Han søgte ikke de med Naturalisationen forbundne Rettigheder, men bar de Byrder og Indskrænkninger her i Landet, der var en Følge af, at Skibet maatte betragtes og betragtedes som fremmed. Her paaberaabtes prov. Anord. af 7de December 1818, § 26, L. af 28de Juli 1824, § 27, og de følgende Toldlove, der gjentog samme Bestemmelse, den af 1851 iberegnet; og Resolution af 3die Mai 1848, som paaberaabtes for den modsatte Mening, meentes meget mere at maatte ansees bygget paa samme Betingelser. Man kunde gjerne kalde Naturalisationsafgiften Told; men Betingelserne for dens Oppebørsel bortfaldt ikke derved. Krefting havde her i Landet mange Uleiligheder af at være dansk med dansk Skib; men han havde tilsvarende Fordele i Fragten paa Frankrige, og foretrak denne Fart, som maatte staae ham aaben. Her var ingen Tale om Proformahandel eller Besvigelse. Man vilde kun gjennemføre den Grundsætning, at behandle enhver Norskfødt som Norsk, enten han vilde være norsk Borger eller fremmed Borger. Denne Paastand var saa urimelig, at Krefting maatte have Erstatning for den mod ham brugte Tvang og de Uleiligheder, han deraf havde havt. (Paastand som før, med Tillæg af Omkostninger).

Hertil svarede Regjeringsadvocaten i det Væsentlige: Modparten procederede her ei alene paa den Grundvold, der var lagt i Protesten, men paa en ny Grund, den nemlig, at en Nordmand kan eie et Skib, som ei er norsk. Dette var en Urimelighed. Desuden spurgtes her, om Krefting var norsk Undersaat, da Skibet kjøbtes. Dette maatte ansees givet. Afgiften var altsaa forfalden ved Kjøbet, og at den senere opkrævedes, var ligegyldigt. Hans Hensigt at flytte til Danmark var deels opdigtet, deels li-

gegyldig. Man ophørte ikke at være norsk Undersaat med Borgerskab, forinden man havde opsagt og flyttet. I Kreftings Brev til Zeuten & Co. hed det, at han var kommen "hjem" til Frederiksstad, og at han kun havde den "Hensigt at flytte til Foraaret." Efter Frederiksstads Toldkammers Skrivelse til Tolddepartementet boede han ogsaa virkelig der i Forstaden. Hensigten var altsaa at undgaae Afgiften. Naar de øvrige Fordele og Tab paa begge Sider gik op imod hinanden, gjorde de 708 Spdlr. Udslaget. Vel havde man meent, at Afgiften snarere maatte ansees som en Kjendelse, for at Skibet skulde komme i Besiddelse af Rettigheder; men dette beviste Intet imod det absolute Bud i Frd. af 18de Marts 1776, 3, 1, der paabød Naturalisation af alle for Undersaatternes Regning i Udlandet erhvervede Skibe, og den følgende § maatte fortolkes overeensstemmende med dette absolute Bud, som ikke lod sig bortforklare. Der var ingen Grund til Forskjel mellem fremmede og nye Skibe for Flaggets Skyld. Den 15de Januar 1781 blev Afgiften hævet; den 20de April 1796 atter indført, men uden Antydning til andre Betingelser end før. Man vilde atter skaffe Statskassen Indtægter. De i Frd. af 20de April 1796, § 1, efter "for at bruges i Farten" tilkomne Ord: "som indenlandske," var ligegyldige, da et Par saaledes henkastede Ord ikke beviste, at man havde villet forandre Betingelserne. Commercecollegiets Indstilling, hvoraf Frd. af 20de April 1796 var udgaaet, refererede sig til Frd. af 1776, og det maatte ansees givet, at Betingelserne, der udtaltes i samme Ord, ei var forandrede ved de senere Bestemmelser. Skibe, der kjøbtes af Indlændinger, blev derved indenlandske og maatte naturaliseres, naar de ei skulde ophugges, men bruges i Farten. Vel var Intet i Veien for, at en Nordmand eiede et fremmed Skib i udenrigsk Fart alene; men kom det hid, maatte det efter Loven af 7de Juni 1845, § 2, behandles som norsk. Gjaldt Afgiften Flaggets Benyttelse, var der, som sagt, ingen Forskjel mellem i Norge nybyggede og indførte Skibe. Ar Krefting var dansk Undersaat,

hindrede ham ikke i at være norsk tillige, da man, som bekjendt, kan være Borger i flere Stater paa een Gang. At han tidligere ei blev affordret Afgiften, indeholdt intet Afkald derpaa, hvilket i alle Fald Tolddepartementet ei havde givet. Hvad endelig Erstatningen angik, da var det saa langt fra, at Krefting havde lidt noget Ophold, at han tvertimod, efter den 13de October at have faaet Communication af Departementsskrivelsen, først 4de November forlangte Fritagelse for Afgiften, og 6te November, da Expedition blev ham tilbudt, endnu ei var færdig, men forbeholdt sig nærmere Forlangende. (Paastand: Frifindelse og Omkostninger).

I Repliken svaredes, at Afgiften først forfaldt, naar Skibet kom til Landet for at udexpederes som norsk. Først 2den October 1850 blev det udexpederet fra Frederiksstad, og da var Krefting dansk Undersaat. Det negtedes, at han egentlig havde boet i Norge efter den Tid, eller da. Han boede paa sit Skib, medens Konen imidlertid opholdt sig hos sin Moder, hvor han besøgte hende. En Skipper henførtes derfor altid til det Sted, hvor han havde sit Borgerskab og beskattedes.

Høiesterets Dom, afsagt 1ste Marts 1854, er saalydende: "Stiftsoverrettens Dom bør ved Magt at stande, Processens Omkostninger for Høiesteret ophæves."

Christiania 1854.
Trykt og forlagt af J. Chr. Abelsted.

Nittende Aargang
№ 16.

17de April
1854.

Norsk Retstidende,

et Ugeskrift for praktisk Lovkyndighed.

Sager, paakjendte i Høiesterets 1ste Session 1854.

Den 4de Februar.

L.Nr. 63. Advocat Kraft, Actor, mod Britta Andersdatter Kitti.

Denne Fjældfinnekone, der ikke vidste sin Alder, men af Lavrettet antoges at være mellem 30 og 40 Aar gammel, og ikke var norsk Undersaat, men hørte hjemme i Utsjok, hvorfra hun kun, efter hjemlet Skik, vandrede ind over den norske Grændse med sine Rener, tilstod efter gjentagne Negtelser at have i Sommeren 1850 afbrændt en norsk Fins Gamme, for at hævne sig paa hans Datter, med hvem hendes Mand den foregaaende Sommer havde været hende utro. Dette havde han nemlig tilstaaet for hende, medens hun laae i Barselseng den paafølgende Vinter, og Finnepigen, der var 20 Aar og endnu uconfirmeret, tilstod det ogsaa for Retten, med Tilføiende, at hun ligeledes havde bekjendt det for Angjældende, der havde truet hende med denne Ildspaasættelse, medens Angjældende, der tilstod Truselen, ikke vilde have hørt nogen Bekjendelse af Pigen. Manden havde hun efter Gjerningens Udførelse tilgivet, og "derved" ogsaa Bigga (Pigen); men før Gjerningen var hun meget forbitret paa dem. Gammen, der laae alene, saa at der ved dens Antændelse

ei var Fare for andre brændbare Ting, og paa den Tid var ubeboet og aaben, blev, med hvad der fandtes i den, af Eieren værdsat til 10 Spdlr., hvilket Angjældende fandt for høit ansat, uden selv at kunne værdsætte den; men Lavrettet erklærede, at en beboelig Gamme i og for sig kunde være værd indtil 8 Spdlr. Hvad der fandtes i den opbrændte Gamme, sees ikke at være opgivet. Efter summarisk Behandling*) blev Angjælgende ved Hjemthings:

*) Som bekjendt, findes i Lovsamlingerne en Cancellieskrivelse af 23de Marts 1799 til Amtmanden over Finmarken, hvori det heder: "For at befordre Justitiens hurtigere Pleie have Fogderne over Helgelands og Vesteraalens Fogderier fra umindelig Tid været bemyndige til, uden Amtmandens Ordre, ja endog uden hans Vidende, at anlægge og udføre de forefaldende Justitssager i Jurisdictionerne. Dette uagtet er der fra Throndhjems Stiftsoverret hjemvist en Sag paa Grund af, at Amtets Ordre til Sagsanlæg ei forefandtes. I den Anledning har Amtmanden gjort Forespørgsel, om Fogderne for Fremtiden uden Amtets Ordre maae anlægge Justitssager, eller om denne Ordre i Forveien bør indhentes. I Gjensvar meldes, at der i Betragtning af de i dette Amt værende særdeles Omstændigheder Intet haves imod, at i dette Henseende fremdeles forholdes som hidtil." I de sjældne Tilfælde, hvor - uagtet Actionsordre efter den almindelige Regel udkrævedes - Fogderne i Nordland og Finmarken paa Grund af den anførte Cancellieskrivelse have anlagt Sagen uden Amtsordre, er denne Fremgangsmaade ogsaa hidtil af Høiesteret erkjendt gyldig, og den har unegtelig meget Mindre imod sig, end den ligeledes i Finmarken - hvor samme Mand er Foged og Sorenskriver, stundom ogsaa constitueret Amtmand - anerkjendte Retsbrug, at han som Amtmand giver sig selv Ordre til som Foged at anlægge Justitssager, hvilke han derpaa som Sorenskriver paakjender, med Bemærkning om Sagførelsen. Men den nyere Lovgivning er gaaet frem i samme Retning, og Lovene om Fattigvæsenet give Politimesteren, hvor Adgang haves til Tvangsarbeidshuse, Myndighed til deri for en Tid af indtil 6 Maaneder, uden Dom, at indsætte Løsgængere, som ellers skulle dømmes til Fængselsstraf. Imidlertid har man, saa vidt vides, intet Exempel paa, at nogen af de ovenberørte Afvigelser fra de strengere Regler har medført Misbrug.

dom i Østfinmarken af 14de Juli 1851 for den anførte Ildspaasættelse ilagt 3 Aar 1 Maaneds Strafarbeide, Erstatning til Sammens Eier med 10 Spdlr., Arrest- og Sagsomkostningerne. I Præmisserne bemærkedes, at Retten ikke fandt fornødent at udtale nogen Regel for Politiet med Hensyn til Pl. af 19de April 1805, da dens Bestemmelser ikke passede paa Tiltalte, hvem Frd. af 7de (gl. St. 18de) Octbr. 1751, Cap. 1, § 10, hjemlede særegne Rettigheder. Imidlertid maa Tiltalte være løsladt og kommen hjem, hvor hun ved russisk Herredsthingsdom af 1ste Marts 1853 for samme Forbrydelse blev ilagt Straf af 30 Par Riis med 3 Slag af Parret, samt Erstatning til Sammens Eier med 8 Spdlr. eller 10 Sølvrubler 96 Kopeker, og til Råmndemannen for hans Reise med 2 Sølvrubler. Denne Dom blev, med Undtagelse af de tvende Sølvrubler, kasseret ved Hofretsdom af 3die April næstefter, paa Grund af den norske Hjemthingsdom, og Angjældende tilbagesendt til Norge, hvor Hjemthingsdommen efter erhvervet Opreisning fra det Offentliges Side blev indanket til Høiesteret, ved hvis Dom Hjemthingsdommen blev stadfæstet.

Den 4de Marts.

L.Nr. 110. Advocat Rye, Actor, mod Examinat Jens Christian Sivertsen.

I denne Sag stadfæstede Høiesteret de ergangne Domme. Overretsdommen, affagt af Christiania Stiftsoverrets 2den Afdeling den 30te Januar 1854, er saa lydende: "Ved den inden Drammens Bything under 16de dennes affagte og i Følge Angjældendes Forlangende paaankede Politiretsdom er Exam. jur. Jens Christian Sivertsen for 2den Gangs Betleri anseet med 4 Maaneders Tvangsarbeide i Arbeidsanstalten Christian Augusts Minde i Christiania, hvorhos han er tilpligtet at udrede de af hans Arrest flydende Omkostninger efter af Øvrigheden approberede Regninger. Angjældende – der er 28 Aar gammel, og

*

som forhen, foruden 2 Gange, senest ved upaaanket Overretsdom af 22de November 1852, at have været fældt for Tyveri, har i Følge Christiania Politirets Dom af 25de Juni f. A. for første Gang begaaet Betleri udholdt 2 Maaneders Tvangsarbeide i den ovennævnte Arbeidsanstalt – har i Følge egen Erkjendelse, siden han i Begyndelsen af December f. A. ankom til Drammen, efter Opgivende i den Hensigt at søge Arbeide ved et der værende Bomuldsspinderi, baade gaaet om paa mange Steder og bedet om Almisse, og tillige oversendt Tiggerbreve til forskjellige Personer i Drammens By. Tiltalte er saaledes ved den paaankede Dom retteligen anseet med Straf for 2den Gangs Betleri i Følge Lov angaaende Fattigvæsenet i Kjøbstæderne af 20de September 1845, § 44. Da Retten efter Udtrykkene i dette Lovsteds 1ste, 2den og 4de Passus ikke kan skjønne Andet, end at Lovens Mening er, at Inddømmelse i Tvangsarbeidshuse fortrinsviis skal finde Sted, naar, saaledes som i nærværende Tilfælde, Omstændighederne tillade det, og vedkommende Bestyrelses Samtykke dertil haves (se den fremlagte Skrivelse af 10de d. M. fra Bestyrelsen for Arbeidsanstalten Christian Augusts Minde til Drammens Politikammer), maa det ogsaa billiges, at Tiltalte ved den paaankede Dom er anseet med 4 Maaneders Tvangsarbeide, og at der ikke er taget noget Hensyn til det af ham ytrede Ønske om, at hans Straf maatte bestemmes til Fængsel paa Vand og Brød. Det er en Selvfølge, at Angjældende maa have at udrede de af hans Arrest flydende Omkostninger. Sagens Behandling ved Underretten og dens Udførelse for begge Retter eragtes forsvarlig. Thi kjendes for Ret: Politiretsdommen bør ved Magt at stande.

Den 18de Marts.

L.Nr. 151. Advocat Kildal, Actor, mod Johannes Rustad.

I denne Sag stadfæstede Høiesteret, med Forandring af Straffetiden til 6 Maaneder, følgende af Christiania Stiftsoverrets 2den Afdeling den 31te December 1853 af-

sagte Dom: "Gaardmand Johannes Syvertsen Rustad, der efter eget Opgivende og Rettens Skjøn er omtrent 40 Aar gammel, samt forhen ikke tiltalt eller straffet, er ved den af Sorenskriveren i Vinger og Odalen den 19de f. M. affagte og efter Angjældendes Forlangende her til Retten indankede Dom for Forbrydelse mod Crll.s Cap. 21, §§ 27 og 29, tilfunden 4 Aars Strafarbeide; samt paalagt at udrede alle af Sagen flydende Omkostninger. Den 20de Januar d. A. blev der af Angjældende nedskrevet en Vidneseddel, hvorefter 1ste Vidne forpligtede sig til at erlægge et aarligt Opfostringsbidrag af 5 Spdlr. til 4de Vidne, indtil hans med hende avlede Barn var blevet 15 Aar gammelt. Ved særskilt Document af 23de Juli næstefter lod Angjældende sig af 3de Vidne tiltransportere denne hendes Fordring paa 1ste Vidne, som han derefter lod indkalde til Forligelsescommissionen, og der paastod ham pligtig til at betale 75 Spdlr. paa Grund af de i Slutningen af Vidneseddelen anbragte Ord: "og om en Termin udebliver, er det Hele forfalden." Ligesom imidlertid 1ste Vidne edelig har benegtet, at de sidstanførte Ord fandtes i Vidneseddelen, da han underskrev den, saaledes er Rigtigheden af denne hans Benegtelse ogsaa beviist ved 2det og 3die Vidne, der underskrev Vidneseddelen til Vitterlighed, samt ved selve Vidneseddelens Udseende. Angjældende erkjender at have nedskrevet den oftnævnte Vidneseddel, og at de tilsatte Ord ligne hans Haandskrift, men forklarede først under Forhøret, at om han har skrevet dem, hvilket han dog ikke vil erindre, da er det skeet paa samme Tid, som det øvrige Document, samt, efter at være foreholdt 2det og 3die Vidners Forklaring, at han aldeles ikke har skrevet de oftnævnte Ord. Urigtigheden heraf fremgaaer imidlertid som allerede ovenfor bemærket af, at de tilsatte Ord ligne Haandskriften i det Øvrige af Vidneseddelen, som Angjældeude erkjender at have skrevet, og af 10de Vidnes Prov om, at Angjældende paa Spørgsmaal for dette bestemt negtede, at titnævnte Ord var tilsatte efter at Documentet var underskrevet, uagtet det Blæk, hvor-

med de er skrevne, er aldeles forskjelligt fra det til det Øvrige af Vidneseddelen henyttede. Kommer nu hertil, at Seddelen har været i Angjældendes Værge lige fra dens Udstedelse og indtil den af ham blev leveret 10de Vidne, for at dette skulde udfærdige Kaldseddel, og at ingen Anden end Angjældende kunde have Interesse af den skeede Forfalskning, i hvilken det af Sagen klart fremgaaer, at 4de Vidne ikke har nogen som helst Deel, antager nærværende Ret med Underdommeren, at Angjældende ikke kan undgaae at fældes efter Crll.s Cap. 21, §§ 27 og 29 (jfr. Cap. 6 § 11). Imidlertid findes den Angjældende ilagte Straf at være for streng i Forhold til de af ham begaaede Forbrydelser, og med særdeles Hensyn til, at Ingen ved samme har lidt nogen Skade, antages Strafarbeide i 5te Grad at kunne anvendes, og den samlede Straffetid bestemmes til 1 Aar 6 Maaneder. Det er derhos en Selvfølge, at Angjældende maa have at udrede Sagens Omkostninger som i den paaankede Dom bestemt. Sagens Behandling ved Underretten og dens Udførelse ved begge Retter eragtes forsvarlig. Thi kjendes for Ret: Underrettens Dom bør ved Magt at stande, dog saaledes, at Straffetiden bestemmes til 1 Aar 6 Maaneder." For Høiesteret blev oplyst, at det Hele alene var skeet for at sikre Vigens Fordring, der stod Fare for at tabes, og at Indholdet af de tilsatte Ord der i Egnen pleiede at ansees som en Selvfølge.

Den 21de Marts.

L.Nr. 152. Advocat Rolfsen, Actor, mod Hans Sortebogen.

I denne Sag stadfæstede Høiesteret følgende af Christiania Stiftsoverrets 2den Afdeling den 16de Januar 1854 afsagte Dom: "Ved Dom, afsagt af Sorenskriveren i Bamble den 12te October f. A., og saa vel efter Angjældende Hans Sørensen Sortebogens Forlangende som af Bratsberg Amt paa det Offentliges Vegne her til Retten paaanket, er bemeldte Angjældende, der tiltaltes for at have sænket en anden Mand tilhørende Dæksbaad, for den-

ne Forbrydelse tilfunden Strafarbeide i 3 Aar og 1 Maaned, samt tilpligtet at betale Eieren Christian Olsen i Erstatning 3 Spdlr., samt udrede Sagens Omkostninger, hvoriblandt i Salarium til Referenten, Sagfører Tonning, 6 Spdlr. Den 2den September sidstleden ved Middagstid ankom det i Kotterø hjemmehørende 1ste Vidne, Christian Olsen, med sit Seilfartøi, en til 15 Spdlr. værdsat Dæksbaad af omtrent 14 Fods Kjøl, til en Bugt ved Gaarden Sortebogen i Bamble, hvor Vidnet fastgjorde Baaden og gik i Land, for paa Gaarden hos 2det Vidne, der er en Broder af den 39 Aar gamle Angjældende, Gaardbruger Hans Sørensen, at faae sig noget Mad. Kort efter saaes Angjældende at roe hen til Baaden, som han kastede løs og varpede hen til en Holme. 1ste og 2det Vidner satte da i en Pram efter ham, der til deres Spørgsmaal om, hvad han agtede at foretage med Baaden, svor og forbandte sig paa, at den skulde hugges itu og sænkes. Vidnerne, der frygtede for at indlade sig med den noget berusede Angjældende, og som desuden antog hans Ytringer for tomme Trusler, forlod derpaa Angjældende, som kort Tid efter med en Øxe hug et Hul af omtrent 4 Tommers Omkreds i Vandkanten paa den ene Side af Baaden, og splintrede Bordet omkring Hullet i omtrent 1 Fods Længde, hvorefter han lagde Stene paa samme Side af Dækket, saa at Baaden krængede over og Vandet flød ind; og blev Baaden, som Angjældende dog ved Fangelinen havde fæstet til Landet, saaledes liggende paa Grunden hvælvet til den ene Side. Den Baaden, der siden er nogenlunde repareret, herved tilføiede Skade er ansat til 3 Spdlr., og savner 1ste Vidne af sine ombord havte Effecter et lidet Skrin og en tom Tegnebog, tilsammen af 84 Skill.s Værdi. Angjældende, som skal være hengiven til Drik, og i beskjænket Tilstand uforligelig og trættekjær, angiver, at han, der aldrig har havt noget Udestaaende med 1ste Vidne, i længere Tid har lidt af Sindssvaghed, og ikke været sig selv bevidst, da han foretog den her paaklagede Handling, men at han i alle

Fald har handlet som skeet, for at paadrage sig Mormonernes Uvenskab, idet han er vred paa dette Samfund, til hvilket man har faaet hans gamle Moder omvendt, og søgt at omvende ham, og til hvilket 1ste Vidne tilligemed dets Baad, der skal være bortskjenket til "Zions Kirke," skal høre. At Angjældende mangler Noget paa Forstandens Brug have de flere Vidner, der kjende Angjældende, imidlertid ikke erfaret, lige saa lidt som Retten har kunnet skjønne, at dette var Tilfældet. Da heromhandlede Baad formeentlig maa benævnes Fartøi, og siges at være sænket, uagtet den ikke har været nedsunken paa Dybet, antages Factum at indgaae under Crll.s Cap. 23 § 7, og findes Straffen passende fastsat til Strafarbeide i 3 Aar 1 Maaned; og da der med Hensyn til Skadeserstatning og Actionsomkostninger, hvoriblandt Referentens Salar billiges med de ham tilkjendte 6 Spdlr., heller ikke findes Noget ved Underretsdommen at erindre, vil denne blive at stadfæste, dog saaledes, at Omkostningerne ved Forkyndelsen af Appellationspaategningen af 25de November sidstleden blive Angjældende uvedkommende. Sagens Behandling ved Underretten og dens Udførelse ved Retterne eragtes forsvarlig. Thi kjendes for Ret: Underrettens Dom bør ved Magt at stande; dog blive Omkostningerne ved Forkyndelsen af Appellationspaategningen af 25de Novbr. sidstleden Tiltalte uvedkommende."

L.Nr. 153. Advocat Andresen, Actor, mod Hans Gundersen.

I denne Sag stadfæstede Høiesteret de ergangne Domme. Overretsdommen, affagt af Christiania Stiftsoverrets 1ste Afdeling den 13de Februar 1854, er saa lydende: "Hans Gundersen, formeentlig omtrent 25de Aar gammel, har forhen som Militær ikke alene i Almindelighed viist en slet Opførsel, og været afstraffet en Mængde Gange arbitrært, men ogsaa været fældt ved Krigsretsdom af 11te Marts 1852 for første Gang begaaet simpelt Tyveri, Vagtforsømmelse, Absentation samt Forkommelse af egne Klæ-

der og et Par Munderingsbuxer, til 25 Dages Fængsel paa Vand og Brød; ved Krigsretsdom af 22de April s. A. som Efterskudsstraf for første Gang begaaet simpelt Tyveri, og tillige for ulovlig at have bortbyttet de ham privat tilhørende Buxer, til 10 Dages Fængsel paa Vand og Brød; og ved Høiesteretsdom af 2den Marts 1853 for anden Gang begaaet simpelt Tyveri og Vagtforsømmelse til Strafarbeide i 1 Aar. Den sidste Straf udstod han i Bodsfængslet, hvorfra han udkom den 17de November f. A. Den paafølgende 28de December om Aftenen anmeldte han sig selv for Tyveri paa Christiania Politikammer, forklarende, at han samme Dag paa tvende forskjellige Steder paa Grønland havde stjaalet, det ene Sted tvende Snorer, det andet Sted en Messing- eller Kobberlysestage, hvilke Gjenstande han havde afhændet til ubekjendte Personer. Om Tyveriet af Snorerne er ogsaa fremkomne Oplysninger, som bestyrke Rigtigheden af hans Tilstaaelse, men om Lysestagen ingen som helst Oplysning været at erholde. Under 31te December f. A. af Amtmanden over Agershus Amt sat under Tiltale for Tyveri, er han ved den af Sorenskriveren i Ager den 26de Januar sidstleden afsagte Dom efter Capitel 19 § 1, sammenholdt med § 7, i Lov af 20de August 1842 fældt til Strafarbeide i 3 Aar og 3 Maaneder, samt tilpligtet at betale de af sin Arrest og Actionen flydende Omkostninger. Da man med Underdommeren maa være enig i, at der ikke er tilstrækkelig Grund til at antage Bemægtigelsen af Snorerne fremkaldt alene ved Ønsket om igjen at komme i Straf, og at der ikke er Grund til at forkaste Forklaringen om Tyveriet af Lysestagen, naar Tiltalte fældes for Tyveriet af Snorerne, saa vil Underretsdommen, der paaankes paa Grund af Tiltaltes Forlangende, men ved hvilken Straffen findes rigtig og passende bestemt, og som rettelig har ilagt Tiltalte Ansvaret for de forvoldte Omkostninger, blive at stadfæste. Sagens Behandling i første Instants og Sagførelsen for begge Retter har været forsvarlig. Thi kjendes for Ret: Underrettens Dom bør ved Magt at stande.

Den 16de Marts.

L.Nr. 139. Advocat Lous, Actor, mod Districtslæge Werring.

Over denne Mands Uvillighed til at behandle fattige Syge var allerede oftere klaget, inden nærværende Sag for lignende Forhold blev reist. I 1839 klagede en Mand over at have kjørt sin syge Datter til ham, uden at have faaet ham til at see paa hende, med mindre han først fik Betaling eller Attest fra Præsten, uagtet Manden havde Attest fra Lensmanden og to Formænd om sin Fattigdom, og Præsten ikke havde været at træffe hjemme. Denne Klage var, efter indhentet Erklæring fra Angjældende, af Formandskabet sendt til Amtet; men Udfaldet af denne Indsendelse blev ikke oplyst under Sagen, hvorimod der fremkom to Attester fra Amtmanden (Thesen), den ene af 1843, den anden af 1846, om Angjældendes Forhold, begge meget anbefalende. I 1850 havde en anden Mand for Fredøs Fattigcommission beklaget sig over de Vanskeligheder, Angjældende havde gjort ved at tage hans beskadigede Haand under Behandling, og samme Aar klagedes over Angjældendes Forhold med Hensyn til en spedalsk Pige, som var kommen til ham for at undersøges, men kom tilbage med den Besked, at han ikke havde noget Sted i Byen, hvor Undersøgelsen kunde skee, og at han derfor maatte reqvireres til hendes Hjem, hvor Undersøgelsen skede. Over disse to Tilfælde klagede nu Fattigcommissionen til Indredepartementet, der, efter indhentet Erklæring fra Angjældende og fra Medicinalcomiteen, under 23de Juni 1851 anmodede Amtet om at tilkjendegive ham, at man ikke fandt hans paaklagede Forhold retfærdiggjort ved det af ham Anførte, og at man væntede, at han vilde føle sig opfordret til ikke for Fremtiden at udsætte sin Ridkjærhed som Læge for at blive omtvistet. Den 13de December næstefter tilskrev Fredøs Fattigcommission Indredepartementet saaledes: "Efter at den før i Aar hos os forrettende Præst, Pastor Hoslund, under 4de October sidstleden

havde anmodet Districtslæge Werring om at reise til Pladsen Sortvarpen her i Sognet, for at yde Nogle, som der skulde være angrebne af Nervefeber, Lægehjælp, foretog Districtslægen strax denne Reise, paa hvilken han tog strax forbi Gaarden Qvisvig i dette Sogn; og da Manden Erik Qvisvig derstedS, ved at see det, formodede, at Districtslægen skulde til Syge i Sortvarpen (der ligger blot omtrent ¼ Miil fra Qvisvig) sendte han Bud derhen, og anmodede Districtslægen om, imod Godtgjørelse, paa Tilbageveien at komme op i Qvisvigen for at see til hans syge Datter Marit, hvilket Districtslægen da ogsaa gjorde. Men imedens Districtslægen da var i Qvisvigen, bad en derværende fattig Kaarmand, Ole Olsen Qvisvig, ham om, med det samme at see til hans syge Datter Ingeborg, som laae i et Huus paa samme Gaard, nogle Skridt fra Erik Qvisvigs Bolig, hvortil Districtslægen svarede: "Vil Du betale mig, skal jeg gjøre det," hvortil Ole Olsen sagde, "at han var fattig, og desværre Intet havde at betale med," hvorpaa Districtslægen svarede, "at han da heller ikke kunde hjælpe ham," og afreiste, uden at see til anførte Ingeborg Qvisvig – Alt efter Ole Olsen Qvisvigs egen Forklaring for undertegnede Sognepræst Schaaning den 2den November 1853, da han paa Freds anmodede Sognepræsten om at skaffe ham Lægehjælp til Datteren Ingeborg, som fremdeles var syg; og ligesom Ole Olsen senere har stadfæstet samme Forklaring for undertegnede Fattigcommission i Mødet den 22de November sidstleden (hvor han var tilstede for at give Oplysning om hans ommeldte Datters Ophold i Stangvigs Præstegjæld, hvorfra hun i Høst syg var kommen tilbage til Qvisvig), saaledes maa den vel ogsaa ansees for at være erkjendt af Districtslægen selv; thi – efter at undertegnede Sognepræst under 3die November sidstleden havde tilskrevet Districtslægen saaledes: "Den fattige Kaarmand Ole Olsen Qvisvig har meldt mig, at hans syge Datter Ingeborg Johannesdatter Qvisvig, som han af Mangel paa Penge til at betale med ei kunde faae Dem til at tilsee, den Gang De

for omtrent en Maaned siden var i Qvisvig, fremdeles er syg. Jeg maa derfor anmode Dem om, snarest muligt at tilsee bemeldte Ingeborg Johannesdatter Qvisvig, og anordne det Fornødne for Freds Fattigkasses Regning. Dog gjælder denne Reqvisition kun for een Reise; thi hvis videre Sygebesøg for hende skulde attraaes, skal ny Reqvisition i saa Henseende blive Dem tilstillet"- har man i den Anledning ikke hørt det Mindste fra Districtslægen, som uden nogen Bemærkning ved Ole Olsens ommeldte Forklaring har foretaget den forlangte Reise for at yde Pigen Lægehjælp. Districtslægens omforklarede Regtelse af at tilsee bemeldte Pige, den Gang han først i October 1853 selv var i Qvisvig, fordi Vedkommende ikke havde Penge til at betale med, forekommer os imidlertid at være ganske og aldeles utilbørlig; thi en offentlig ansat Læge kan dog ikke være berettiget til at negte Nogen i hans District Lægetilsyn, om Penge til at betale med end ikke haves; thi først maa der vel ydes Hjælp, og siden kan Spørgsmaalet blive om, hvorvidt og hvorledes Betaling skal komme, og dette maa vel især gjælde med Folk i fattige Kaar. Den ommeldte Kaarmand med samt hans Datter ere ogsaa velbekjendte for fattige Folk, skjønt de ei have været Fattiglemmer; og hvis Distriktslægen maaskee vilde sige, at han havde Tvivl derom, saa kunde det dog ikke være vanskeligt for ham, strax paa Stedet at skaffe sig Vished i saa Henseende i Qvisvig, som er en stor Gaard med 4 Opsiddere, og ikke mangler paalidelige Mænd, som nok vilde have bevirket det Fornødne; og hvis han endelig vil anføre, at han frygtede for, ikke af Fattigvæsenet at faae Betaling for den Medicin, som til Pigen kunde behøves, saa var saadan Frygt for det Første ganske ugrundet, da vi aldrig har negtet noget fattigt Menneske Medicin, om det end ikke var Fattiglem, og dernæst kunde det dog ikke have hindret ham i at anordne det Fornødne, og derpaa at give Recept, saa havde nok Forældrene strax reist den Miils Vei til Christiansund, hvor Sognepræsten da kunde have forskaffet dem det Fornødne efter Recepten: hvor-

for hans Negtelse af at tilsee Pigen i ethvert Tilfælde maa blive uden Undskyldning. Det er imidlertid ikke blot for angjældende syge Piges Skyld, men ogsaa af Hensyn til Fattigvæsenet, at vi maa paaanke dette Districtslægens Forhold; thi naar Districtslægen ikke vil tilsee fattige Folk, imedens han er lige ved deres Hjem, og endog ude paa en anden offentlig Reise, er jo Fattigvæsenet nødsaget til at have Diætudgift til ham, naar det siden skal reqvirere ham derhen for at tilsee dem, hvilket man jo netop ved denne Leilighed var nødt til at gjøre. Og kan det naturligviis ikke heri gjøre nogen Forandring, om Freds Fattigvæsen i det her omhandlede Tilfælde maaskee faaer Refusion fra Fattigvæsenet i Stangvig, hvor Pigen formeentlig har erhvervet Hjemstedsret (og hvorfra ogsaa Faderen havde ventet Lægehjælp skaffet); thi hvilket Steds Fattigvæsen den unødvendige Udgift træffer, bliver jo med Hensyn til Sagen selv aldeles det samme. Hvad der nu kan være Aarsagen til, at Districtslægen bruger en saadan Fremgangsmaade, kan vi jo naturligviis ikke med Bestemthed vide, men vi skal dog tillade os at kalde i Erindring det i vor Skrivelse af 30te Novbr. f. A. Oplyste om, hvorledes Districtslægen "paa Grund af Embedsreiser" vegrede sig for at paatage sig den fattige Fredsværing Torsten Hjelkrims Cur i Christiansund, skjønt Cand. med. Bonnevie derstedts, som kjender godt til Districtslægens Fraværelse ved Reiser, slet ikke antog, at disse derfor kunde være til Hinder, ligesom Districtslægen jo ogsaa i Christiansund tager hvad god Praxis han kan faae, samt om hvorledes Districtslægen, "af Mangel paa Plads" til at undersøge den til Christiansund i denne Anledning fra Qværnes sendte spedalske Pige, negtede at foretage denne Undersøgelse i Christiansund, men forlangte sig reqvireret til Qværnes for at gjøre dette, skjønt man aldrig har hørt, at han mangler saadan Plads med Hensyn til sine private betalende Patienter — og ville vi dernæst spørge, om det ikke kunde være at forudsee, at naar den syge fattige Ingeborg Qvisvig ikke fik Lægetilsyn, den Gang Districtslægen først i October d. A.

var i Qvisvig, han da siden maatte reqvireres til at reise derhen for at tilsee hende. Og nu er det jo vist, at Districtslægen tjener betydelig ved sine offentlige Reiser; thi fra Byen har han jo dobbelt Skydsbetaling, faaer stadig benytte aatteaaret Baad og 4 Mand (hvilket er mere end andre Reisende som oftest bruge), og tager ofte den hele Vei til Søs, skjønt en god Deel Landevei kunde benyttes, hvorved hans Skydsgodtgjørelse jo maa blive meget betydelig; og da han derhos skal have arrangeret sit Skydsvæsen paa den fordeelagtige Maade, at han selv holder Baad (der giver meest Indtægt, jo større den er), og faaer sine sædvanlige Skydskarle, nogle Stakler fra Brunsnæs (¼ Miil fra Christiansund) for yderst ringe Dagpenge (vist ikke halv Skydsbetaling), feiler man sikkert ikke ved at antage, at hans Skydsudgifter ei beløbe sig til Halvdelen af Skydsgodtgjørelsen, hvis øvrige Deel saaledes bliver reen Profit. Og omendskjønt vi nu slet ikke misunde Districtslægen (som skal staae sig godt hos Amtmanden) denne hans betydelige Fortjeneste ved hans Reiser, saa troe vi dog at burde omtale det, fordi en saadan stor Reisefortjeneste ikke synes at være skikket til at formindske men vel til at forøge Lysten til at reise; thi naar man tjener saa betydelig Mere, jo mere man reiser, er det vel ganske naturligt, at man gjerne vil reise saa meget som muligt, og forekommer det i alle Fald os (og vist mange Andre med), at Districtslægen er en større Liebhaber af at reise, end ønskeligt synes os for Fattigvæsenet, ligesom vi ogsaa ere af den Formening, at det var bedst - som vel i sig selv rettest - at der ikke tilstedes Districtslægen større Skyds end den, der af andre Reisende almindeligviis benyttes, og at Skydsgodtgjørelsen saaledes heller ikke kunde blive saa meget større end den virkelig havte Skydsudgift; thi naar dette blev Tilfældet, antage vi, at Districtslægen vilde finde sig meest fornøiet, naar han kunde hjælpe de Fattige enten under Reiser, eller med saa faa Reiser som muligt. For Resten er det indlysende, at Ordningen af Districtslægens Skyds paa en billig Maade ogsaa er af Interesse for det Pri-

vate; thi Districtslægen fordrer naturligviis samme Skydsgodtgjørelse af dem, som han faaer af det Offentlige. Hvorledes det imidlertid end kan blive med Skydsspørgsmaalet (hvorom man formodentlig ikke blot vil høre dem, der have Fordeel af stor Skyds, men ogsaa Andre, f. Ex. Fattigcommissioner, Formandskaber og Amtsformandskab), saa haabe vi dog, at det høie Departement vil bidrage Sit til, at Districtslæge Werring herefter bliver mere villig til at tilsee fattige Syge, naar dette kan skee uden særegne Reiser, for at baade de Fattige snart kunne blive hjulpne, og Fattigvæsenet forskaanes for unødvendige Udgifter. Og skulde det høie Departement i denne Anledning gunstigst ville lade os faae nogen Meddelelse, tillade vi os ærbødigst at bede om, at vi da maae faae den lidt mere fuldstændig end sidst; thi af Departementets Skrivelse til Amtmanden i Romsdal af 23de Juni d. A., i Anledning af vor Skrivelse af 30te November f. A., fandt Amtmanden kun for godt at meddele os, hvad der indeholdes i hans herved i Copi følgende Skrivelse til os af 27de Juni d. A., uden at det af denne kunde skjønnes, at Departementets ommeldte Skrivelse indeholdt noget videre, hvorfor vi ogsaa vilde have antaget, at Departementet ikke havde fundet Noget at bemærke ved Districtslægens Forhold med Hensyn til Torsten Hjelkrim og den spedalske Pige, hvis ikke Præst Schaaning i Aar i Christiania (paa Forespørgsel i Departementet) var bleven bekjendt med Indholdet af ogsaa den af Amtmanden os ikke meddeelte Deel af Departementets Skrivelse, og derefter kunnet berette, at netop det Modsatte var Tilfældet. For Øvrigt udbede vi os Adgang til at fremkomme med videre Oplysning, hvis Noget af det af os Anførte skulde blive modsagt eller benegtet." I sin herover afgivne vidtløftige Erklæring bemærkede Werring om den paaklagede sidste Vegring, at Factum var kort og simpelt fremsat dette: "at jeg negtede at tage mig af en syg Pige, hvis Fader derom anmodede mig, da han traf mig paa et Sted, hvor jeg havde tilseet en anden Syg. Denne Negtelse afgav jeg dog ikke,

forinden jeg havde udspurgt Faderen om den Syges Befindende, og om Sygdommens Varighed, hvorved jeg fik fuld Forvisning om, at ingen Fare var paa Færde, og at Intetsomhelst hidtil fra Faderens Side var foretaget for at skaffe Pigen Hjælp under dette hendes chroniske Sygdomstilfælde (Hydrothorax). At Trangen til Lægehjælp heller ikke nu føltes levende, fremgaaer noksom deraf, at Faderen først en Maaned senere kom paa det Rene med sig selv om at begjære Lægehjælp (se Schaanings Reqvisition), og det uagtet Opfyldelsen af hans Ønske kun kostede ham den Uleilighed at udtale det, eftersom han erholdt fri Hjælp for Datterens Sygdom. Han vilde vel, som almindeligt blandt Bønderne i disse Egne, først see, om Sygdommen ikke vilde gaae bort uden Læge, Noget, som endnu ikke tilstrækkelig havde aabenbaret sig, da han tilfældigviis traf mig. Jeg har mangen en Gang negtet eller afbrudt den Passiar, som Almuesmanden gjerne eller almindelig vil slaae af med Lægen, naar han træffes, om sine egne eller Andres Sygdomme, en Passiar, som tildeels har sin Grund i Ønsket om at sondere Lægens Anskuelser, naar han tilfældigviis træffes, og faae et Raad, uden derfor at maatte erkjende sig forpligtet til Ydelse af Betaling, men som ogsaa ofte blot skal tjene i Stedet for andet Amusement. Saare ilde vilde derfor Lægen være stelt, om han skulde ansees forpligtet til at tilfredsstille Alles Fordringer i dette Henseende, og det paa Reiser, og det i et Søedistrict, hvor Tabet af ½ eller 1 heel Time kan, især i den mørke Aarstid, eller i uroligt Veir, være det samme som Tabet af en heel Dag. Hertil kommer den bedrøvelige Mangel paa Skjønsomhed hos mangfoldige Almuesfolk i disse Egne, idet de nemlig ikke kunne fatte Forpligtelsen til at betale Lægen, fordi de have talt nogle Ord med ham, som de udtrykke sig, eller fordi de have hørt hans Mening om og mundtlige Raad i et bestemt Sygdomstilfælde. (Fortsættes).

Christiania 1854.

Trykt og forlagt af J. Chr. Abelsted.

Nittende Aargang 24de April
№ 17. 1854.

Norsk Retstidende,

et Ugeskrift for praktisk Lovkyndighed.

Sager, paakjendte i Høiesterets 1ste Session 1854.

Den 16de Marts.

L.Nr. 139. Advocat Lous, Actor, mod Districtslæge Werring.

(Fortsættelse fra Nr. 16).

Erfaring har derfor tilfulde viist mig Hensigtsmæssigheden af ofte at undersøge Vedkommendes Hensigt, ved nemlig at forespørge, om de ville koste Lægehjælp paa det omqvæstionerede Tilfælde, eller om de have erhvervet Præstens Attest om Uformuenhed, saa at Lægen for den ydede Hjælp har Adgang til Betaling af Fattigvæsenet. Ved saaledes at gaae lige løs paa Sagen, har jeg som oftest og i Regelen faaet det Svar, at Meningen just ikke var at søge Læge, men Henvendelsen skeede blot for at benytte Anledningen til uden Udgift at passiare om Sygdomstilfældet, et Slags tilgivelig Nysgjerrighed eller Sluhed, som dog Lægen, han være længe nok Statens Embedsmand, ikke kan være forpligtet til at tilfredsstille med Tabet af sin Tid, der sandelig bedre kan anvendes. En anden Sag er det, naar der er periculum in mora; thi da vilde Lægens Humanitetsfølelse og moralske Forpligtelse – uden Hensyn til Embeds- eller privat Stilling – foreskrive ham den Fremgangsmaade, han har at følge, skjønt

man selvfølgelig ofte saaledes udsætter sig for sandsynligt, ja sikkert Tab. Men ved saadanne Anledninger mærker ogsaa Lægen lettelig Hensigten med Vedkommendes Henvendelse til ham, idet Søgen efter Hjælp ikke da udsættes, indtil man i anden og uforudseet Anledning kommer paa Gaarden, og kan consuleres en passant. Blandt Folk, som ville betale (om Contanter har der nemlig ikke været Tale), vil Lægens egen Interesse bringe ham til at tilfredsstille Enhvers Fordringer; men blot for en uvis, møisommelig og tidsspildende Adgang til at faae sine Medicamenter betalte af Fattigvæsenet, at skulle indlade sig med Enhver, som uskjønsomt og tankeløst vil opholde og beskjæftige En paa sine Reiser, og selv erklærer sig fattig, en saadan Forpligtelse kan jeg aldrig erkjende, og har heller aldrig erkjendt den. Den Auctoritet, som Schaaning tillægger enhver Mand til at erklære sin Nabo for fattig og qvalificeret til Hjælp af Fattigvæsenet, er saare paafaldende, og vist næppe værd at stole paa, ligesom han giver Lægen et slet Middel til at sikre sig for Tab, naar han anfører, at Lægen blot behøver at skrive Recepter, ikke uddele Medicin, ret ligesom Tiden til Sygeundersøgelse og Receptskrivning slet ikke skal være Gjenstand for Godtgjørelse. Men ikke en Gang positivt Tab vilde Lægen paa denne Maade undgaae, eftersom den ventende Skyds jo skal have Godtgjørelse for sit Tidsspilde. Det Anførte vil formeentlig godtgjøre, at det i intet Henseende er Lægens Pligt, uden Godtgjørelse at befatte sig med enhver Syg, som antræffes paa hans Reiser, blot fordi den Syge eller hans Familie, Venner eller Naboer angive Fattigdom; endvidere at omskrevne Patient ingen direct Skade kan antages at have havt af min Negtelse, i alle Fald ingen anden end den, som gjerne pleier at følge af enhver Mangel paa Omtanke og Omhu, og som følgelig bliver alene at tilskrive hende selv eller hendes Fader. Ogsaa vil det vel erkjendes at være fuldkommen i sin Orden, først at præstere Fattigdomsattesten, og siden erholde den begjærede Frihjælp, naar der ikke er periculum in mora;

thi vel godtgjør det foreliggende Casus, at nogen Udgift for det Offentlige i et enkelt Tilfælde kan resultere af denne Ordens Overholdelse (Schaaning er vel bevandret i og en stor Liebhaber af at indhente Erklæringer, men har desuagtet og, uagtet jeg i 6 Aar har været Districtslæge her i Nordmøre, ikke kunnet angive mere end en eneste Negtelse, hvoraf Skade, og det paa Pungen blot, har været Følgen); men paa den anden Side vilde dog Lægen være værre faren end noget andet Menneske under Solen, om han skulde ansees forpligtet til for nuhavende ringe Gage at antage sig med Consulation og Receptskrivning Enhver, som attraaede Saadant, uden Godtgjørelse, og det endog paa Reiser, paa hvilke Tidsspilde vurderes og maa vurderes langt høiere end ellers. Tabet for Lægen vilde nemlig i saa Fald selvfølgelig blive aldeles utaaleligt ved dets Hyppighed, selv om Fattigcommissionen med mere end paaregnelig Velvilje vilde gaae Lægen til Haande, naar der senere blev Spørgsmaal om, hvem der havde at betale for den ydede Hjælp. Da Ole Olsen Qvisvig for mig i det Mindste intet Misnøie ytrede over min omhandlede Negtelse, den han lod til at finde fuldkommen begrundet, saa maa jeg antage, at nærværende Besværing alene skyldes Schaanings Iver og den derved Ole Qvisvig givne Anledning til at "forklare" sig. Denne Schaanings paafaldende Nidkjærhed for at faae Klagen i Stand over mig (saaledes, at det var det Sidste, han gjorde, førend han reiste ind til Storthinget, og det Første, han gjorde, da han var kommen hjem igjen, medens Alt gik godt og vel under hans Fraværelse), saa vel som anden Eiendommelighed i hans Embedsforhold til mig – hvorom siden – har udviklet sig, efter at jeg i en Injuriesag, som havde det allerubehageligste Udfald for Schaaning, afgav en Erklæring, som dog først fremkom paa embedsmæssig Opfordring af den anden Parts Sagfører, en Erklæring, som jeg altsaa ikke kunde tilbageholde, hvor betænkeligt jeg end maatte finde det, at lægge mig ud med en Mand, som Præsten Schaaning. Men jeg faaer see atter at komme tilbage

tilbage til Sagen om Pigen i Qvisvig, en Sag, som i Grunden er Schaaning og Freds Fattigcommission lige saa uvedkommende som Sagen i 1850 mellem Provst Daaes Tjenestepige og mig, eftersom jeg nemlig behandlede Pigen i Qvisvig for Halse Fattigvæsens Regning i Følge Reqvisition fra Sognepræst Heyerdahl, modtaget samme Dag om Morgenen, som Schaanings om Aftenen, efter at jeg allerede havde været paa Stedet og ydet Pigen Hjælp. Derfor har Halse Fattigvæsen forlængst og uden Bemærkning udbetalt mig Diæt og Medicamentgodtgjørelsen. Men lad Schaaning længe nok holde sig forpligtet til at reqvirere Hjælpen til Pigen, og drage Omsorg for hende, siden hun temporært boer i hans Præstegjæld – dette indrømmer jeg gjerne; men for at vise, hvilken vanskelig Mand Schaaning egentlig er at have med at bestille, skal jeg nu tillade mig at benytte Anledningen til at berette, hvorledes det senere er gaaet Pigen, hvorved jeg vil godtgjøre, at Schaaning i sit Embedsforhold til mig har udviklet andre Eiendommeligheder end Lysten til at skrive Besværinger. Altsaa vil jeg her berette, at Pigens fortsatte Behandling lige fra den 11te November f. A. har været overdraget Cand. med. Bonnevie her i Byen, hvorved det er gaaet saaledes til. En 8 Dage efter at jeg havde første Gang tilseet Pigen, kom en Mand fra Freds Sogn til mig med et aabent Brev fra Pigens Fader til Schaaning. Jeg læste samme, og erfor, at Pigen var lige syg, uden dog at saadanne Oplysninger indeholdtes, som kunde sætte mig i Stand til at anordne det Fornødne. Derfor bad jeg Overbringeren at hilse Præsten med, at jeg Dagen efter skulde gjentage Tilsynet, idet jeg i god Tro begik den Uagtsomhed, at levere Brevet tilbage, uden at tage mig et Afskrift af samme, samt uden at spørge om Overbringerens Navn, det jeg altsaa her ikke kan erindre. Dog veed jeg han er fra Qvisvig, ligesom jeg godt erindrer Mandens Udseende, saa at jeg senere, om fornødiges, skal kunne opgive Navnet. Præsten blev altsaa underrettet om, at jeg Morgenen efter skulde reise ind til den

Syge, hvilket jeg ogsaa gjorde. Men til min største Forbauselse fortæller den Syges Fader mig, at hans Kone i Følge Budsendelse fra og strengt Paalæg af Schaaning samme Dags Morgen havde maattet reise til Christiansund, medtagende mulige Rester af de Medicamenter, jeg Gangen forud havde ordineret, sandsynligviis for paa enhver mulig Maade at sætte Bonnevie i Stand til at ordinere Noget for den Syge. Jeg havde ikke Andet at gjøre, end efter fornyet Undersøgelse af Pigen, som fremdeles var sengeliggende, at foreskrive hende, hvad jeg fandt tjenligt, og reise hjem igjen, efter at have sagt Faderen, at han efter 8 à 14 Dages Forløb atter maatte give mig Underretning om Tilstanden. Denne Underretning er desuagtet endnu ikke indløben mig. Derimod fandt jeg, ved at undersøge paa Apotheket efter Hjemkomsten, at Bonnevie samme Dag, som jeg sidst besøgte Pigen, havde ordineret for hende for Freds Fattigvæsens Regning. Senere har han fortsat sin Behandling, det er Medicamentordinationer fra Apotheket, hvorimod jeg har været berøvet al Adgang til at fortsætte med min Behandling, eftersom ingen som helst Besked senere er indløben til mig, rimeligviis i Følge Schaanings Foranstaltning. Strax efter blev jeg reqvireret til en anden Syg i Freds Sogn, hvem jeg fandt lidende af en udbrudt Inflammation i Cellevæven og Huden paa den ene Underextremitet. Nogle Dage forud havde Bonnevie ordineret for den Syge Lægemidler paa Apotheket for Fattigvæsenets Regning, uden at Bedring var paafulgt, hvorfor jeg fik Paalæg af Sognepræsten om "uden Ophold" at see til den Syge, hvad jeg da ogsaa gjorde, hvorhos jeg bad Moderen at give mig Underretning om Patientens Tilstand nogle Dage efter, naar de Medicamenter, jeg leverede, var forbrugte. Men nei, jeg fik heller ikke herfra nogen Besked, og veed derfor kun saa Meget om denne Syge paa Naalsundseidet, at Bonnevie senere har ordineret Medicamenter fra Apotheket for Fattigvæsenets Regning. Dette er en for mig ligesaa ubehagelig Fremgangsmaade af Præsten, som for Patienterne formeent-

lig skadelig, for saa vidt det maa indrømmes, at kun en umiddelbar Beskuelse og Undersøgelse af Patienterne sætter Lægen i Stand til med ønskelig Sikkerhed at bedømme Sygdomstilfældene og forordne det Fornødne. Ligesaa formenes det næppe heller at være hverken i den Syges ei heller i det Offentliges Interesse, at Reqvisitionerne limiteres saaledes, som Schaaning i den senere Tid har gjort, da nemlig ofte et eneste Besøg er jævngodt med intet Besøg, hvorved altsaa den Udgift, som anvendes paa een Reise, maa ansees aldeles forspildt, medens gjentagne Besøg kunde have ledet til Maalet. Hertil kommer, at hverken den Syge altid, ei heller, og endnu mindre, Præsten, men kun Lægen kan dømme om Gavnligheden af gjentagne Besøg. Derfor formener jeg, at jeg ei heller altid eller ubetinget tør eller maa rette mig efter Reqvisitionen, for saa vidt den lyder kun paa eet Besøg; men desuagtet bliver det dog en egen Sag at gjentage Reisen, naar al Meddelelse fra den Syge udebliver, saa at jeg ikke en Gang med fuld Vished veed, om Patienten lever eller er død. I ethvert Fald vil det behagentlig skjønnes, at Freds Sogns Medicinalvæsen er høist eiendommeligt, og sætter ret min Conduite paa Prøve. Saaledes gjorde jeg kanske Uret, da jeg ophørte med at reise til den brystvatersottige Pige i Qvisvig, saa meget mere, som Lægebehandlingen foregik for Halse Fattigvæsens Regning (i Følge Sognepræst Heyerdahls Reqvisition); men paa den anden Side er det ogsaa vanskeligt at vide, hvad man skal gjøre, naar Schaaning griber ind, endog saa voldsomt og forstyrrende, som forklaret. Jeg kan ikke skjønne, at Schaaning handler saaledes alene af Iver for den gode Sag eller den Syges Vel; thi dette maa dog forudsættes bedre at kunne fremmes ved min Undersøgelse af den Syge paa Stedet, end ved en anden Læges Ordinationer gjennem en Trediemand, Maaned efter Maaned, uden en eneste Gang at have seet den Syge – og dog formaaer Schaaning denne anden Læge, Bonnevie, som sagt, til at tage sig af den Syge netop samme Dag, som han, Schaa-

ning, veed jeg er reist ud til Patienten, hvorhos han formaaer, eller maaskee befaler den Syges Möder paa staaende Fod at gjøre en Reise paa $1\frac{1}{4}$ Miil Søvei ud til Bonnevie, for hos ham at hente Hjælp, i Stedet for rolig hjemme at modtage den, jeg maatte kunne yde. Eller er al den Uleilighed, Schaaning afstedkommer baade for sig og Andre, virkelig alene begrundet i hans Frygt for min saa store Reiselyst? Sandelig, jeg maa i saa Fald antage, at Præsten Schaaning lider af virkelig Monomani, der gjør ham aldeles uskikket til at befatte sig med Medicinalvæsenets Anliggender i hans Præstegjæld, hvor Alt gik upaaklagelig og upaaklaget, indtil den fatale Injuriesag, og hvad dermed staaer i Forbindelse, kom paa Bane." Derpaa følger en lignende udførlig Forklaring om de to ældre Tilfælde, formodentlig i det Væsentlige af samme Indhold som den, Medicinalcomiteen og Indredepartementet fandt ufyldestgjørende, hvilket Angjældende erklærer ufatteligt; og endelig følger Bemærkninger ved Klagen over hans Reisemaade og Reiselyst, som han mener, at hans Foresatte have havt tilstrækkelig Anledning til at controlere ved Revisionen af hans indsendte Regninger med Bilage. Den 16de Juni tilskrev Medinalcomiteen Indredepartementet saaledes: "I Anledning af Fredø Fattigcommissions Klage over Districtslæge Werrings Forhold ved at negte den fattige Pige Ingeborg Qvisvig Lægetilsyn, medens han for Betaling tilsaae en anden Patient paa samme Gaard, maa Comiteen, der ligesom Amtmanden ikke kan finde de Grunde, hvormed Distritslægen har søgt at undskylde denne Negtelse, tilfredsstillende, afgive den Erklæring, at den anseer Districslægens Forhold for i høi Grad utilbørligt og stridende mod hans Pligt som Læge, ligesom mod Lovgivningens udtrykkelige Bydende." Ved høieste Resolution af 14de Juli blev Districtslæge Werring befalet tiltalt for den paaklagede Vegring ved at tilsee Ingeborg Qvisvig, og Procurator Normann den 27de s. M. af Amtmanden given Ordre til Sagens Udførelse. Paa Referentens Forespørgsel til vedkommende Præster om Frem-

gangsmaaden ved de Fattiges Sygepleie, svarede Sognepræst Frost: "Hvis der ei er periculum in mora, for Exempel Kvinder, der ligge i Barnsnød, tilstilles Districtslægen først Reqvisition og Fattigattest, og derefter tilseer han strax den Syge, eller meddeles fornøden Medicinalhjælp. For Øvrigt kan jeg ei lade ubemærket, at Hr. Districtslæge Werring er mig bekjendt som en meget duelig og embedsnidkjær Mand, der med største Beredvillighed imødekommer Enhvers billige Forlangende." Sognepræst Heyerdahl svarede: "Med Hensyn til den Lægehjælp, fattige Syge have tiltrængt, har det i Almindelighed været en staaende Regel her, at Sognepræsten ved en formelig Reqvisition har anmodet Districtslægen om at tilsee den Syge for offentlig Regning; dog har det ogsaa stundom hændet, at Districtslægen under sine Reiser har tilseet Syge uden nogen Reqvisition, naar han enten ved personligt foregaaende Bekjendtskab eller af troværdige Mænds Vidnesbyrd havde Vished om, at den Syge virkelig var saa fattig, at han maatte ansees qvalificeret til at erholde fri Lægehjælp, og Sygdommen derhos var af den Beskaffenhed, at hastig Lægehjælp maatte ansees uomgjængelig fornøden. I slige Tilfælde har da Districtslægen strax ved sin Hjemkomst tilmeldt mig, at han under en Embedsreise har tilseet N. N. fattige Syge, der tiltrængte hastig Lægehjælp, hvorefter jeg har tilstillet Lægen Attest om Patientens Fattigdom." Sognepræsterne Fyhn, Daae og Bugge erklærede ogsaa, at foregaaende Reqvisition fra dem var almindelig, og Sognepræst Stabell ligeledes, idet han tilføiede, at det kun et Par Gange, nemlig i epidemiske Sygdomme, hvor stor Tidsspilde vilde være foraarsaget ved Præstens Reqvisition, var hændt, at denne var fulgt efter Lægens Tilsyn, idet nemlig troværdige Mænd havde underrettet Lægen om Epidemien." I Retten negtede Angjældende at have afførdiget Ole Qvisvig i den Hast, som Klagen meldte, og tilføiede: "Forinden han forlod Stedet, erkyndigede han sig tvertimod hos Faderen om hans syge Datter; om hvorledes Sygdommen ytrede sig; om hun havde været længe

syg, o. s. v.; og det var først efter at han havde faaet den Besked, at Pigen havde været syg i flere Maaneder, og var efter Beskrivelsen kommen til den Overbeviisning, at Sygdommen ikke kunde være af nogen særdeles farlig Beskaffenhed eller smertefuld, eller kunde tiltage ved Udsættelse, indtil Reqvisition fra Fattigvæsenet indløb, at Angjældende begav sig bort. Angjældende betydede Ole Qvisvig, at om han ogsaa besøgte hans Datter, vilde ingen Hjælp være i dette Besøg, saasom Medicin ikke kunde blive at erholde, forinden Fattigcommissionen havde taget sig af den Syge, og forlangt Medicin, og Ole fandt sig i, hvad Angjældende sagde ham, og meente som Angjældende, at det vel var rigtigst at vente og henvende sig til Fattigcommissionen. Ole Qvisvig havde ikke for Angjældende oplyst Noget, der kunde bestyrke Rigtigheden af hans Opgivende om Fattigdom, og havde ikke henviist Angjældende til Nogen, der kunde bevidne Sandheden af hans Udsagn, og selv kjender Angjældende Intet til bemeldte Persons Stilling. Angjældende bad dernæst tilført, at der, da han første Gang var i Qvisvigen, sandsynligviis ikke var nogen Hydrothorax tilstede; i alle Fald kunde han ikke, som hans Erklæring giver Anledning til at formode, den Gang allerede diagnosticere nogen Hydrothorax. Faderens Relationer lød nemlig paa Hævelse i Fødderne, og det er baade muligt og sandsynligt, at Brystaffectationen først har udviklet sig i Løbet af hele den Maaned, som medgik mellem hans Negtelse og Ole Qvisvigs Anmodning til Præsten om Fattigdomsattest, hvilket er saa meget sandsynligere, som Brystaffectationen kun var i ubetydelig Grad tilstede, da han senere besøgte den Syge. Men i saa Fald var Hydrothorax ingenlunde en Følge af hans Negtelse, lige saa lidt som Døden, om denne var bleven Sygdommens Udfald, men ene og alene en Følge af, at Faderen erhvervede Fattigdomsbevidnelse en heel Maaned efter hans Negtelse, i Stedet for at den kunde og burde have været erhvervet den samme Dag, eller Morgenen efter, saa havde Ydelsen af Lægehjælp kunnet være inden ganske kort

Tid at erholde, da Angjældende boer i Christiansund, 1 Miil fra Gaarden Qvisvig. Paa Foranledning fra Referenten forklarede Angjældende, at han strax efter sidste Nytaar hørte, at den omhandlede Pige Ingeborg Qvisvig var frisk og ude. Der var Ingen tilstede og paahørte Samtalen med Ole Qvisvig. Det var efter Reqvisition fra den forrettende Præst til Freds, Hoslund, at Angjældende i Anledning af epidemisk Syge foretog sin Reise til Sortvarpen, den samme Gang, han efter Budsendelse begav sig til Qvisvig, for at see til Erik Qvisvigs Datter Marit." Han meente for Øvrigt, at Ole Qvisvig baade før og senere havde flere Anledninger til at faae Bud til Præsten og ham selv, der begge boe i Christiansund. Den 77 Aar gamle Ole Qvisvig vedtog som 4de Vidne i Sagen sin ovenberørte Anmeldelse for Fattigcommissionen, og afgav følgende nærmere Forklaring: "Det var efter at Angjældende havde været inde i Erik Qvisvigs Huus, og imedens han var paa Nedgangen til Søen, at Vidnet, gaaende efter Angjældende, anmodede denne om at see til hans syge Datter. Angjældende svarede da, og der blev gjensvaret, og atter af Angjældende svaret saaledes, som af Vidnet i dets Angivelse berettet. Angjældende talede imidlertid med Vidnet om dets Datter; om hvorledes hendes Sygdom ytrede sig; om i hvor lang Tid hun havde været syg; men naar disse Spørgsmaal om Datteren blev fremsatte, kunde Vidnet, hvis Hukommelse er meget svag, aldeles ikke erindre sig; det var maaskee før der blev Tale om Pengene og Betalingen, og maaskee efter. Vidnet kunde aldeles ikke erindre, om Angjældende havde ytret for det, at Lægens Visit vilde være af liden Nytte, naar man ikke kunde faae Medicin, og ikke heller kunde han huske, om han for Angjældende havde udtalt sig, om han var enig med ham i at man, førend Lægen kaldtes, henvendte sig til Fattigcommissionen. Der var Ingen tilstede, som paahørte Samtalen mellem Angjældende og Vidnet. Paa Foranledning tilføiede Vidnet, at det aldeles ikke husker, at det ytrede noget Misnøie med Angjældendes Negtelse,

og at det ikke tilbød Angjældende nogen Garanti for Betalingen, eller Beviis for at det var fattigt. Vidnets Datter var for nogle Dage siden kommen sygelig hjem til Vidnet, og havde den hele Tid ligget til Sengs, men Vidnet havde ikke før henvendt sig enten til Lægen eller til Præsten om at erholde gratis Lægetilsyn og Medicamenter. Det var den tilfældige Omstændighed, at Lægen var kommen til Gaarden, der gjorde, at Vidnet nu henvendte sig til ham. Vidnet havde ikke hørt noget til den Expresse, der af Erik Qvisvig skal være i en af Dagene forud sendt til Christiansund efter Læge. Første Gang, der var Prædiken i Hasle Kirke, efter at Lægen som omforklaret havde været paa Gaarden, nøiere kan Vidnet ikke bestemme Tiden, henvendte Vidnet sig først til Præsten Heyerdahl for at erholde Hjælp for sin Datter. Før Vidnets Datter kom hjem til Vidnet, havde hun i sin Tjeneste paa Gaarden Aagvig hos Johan Benjaminsen været sengeliggende i omtrent 3 Uger; hun havde skrantet lige siden Foraaret s. A. Lægehjælp havde ikke været søgt, medens Vidnets Datter var paa Aagvig. Ogsaa til Præsten Schaaning havde Vidnet, vel omtrent en Maaneds Tid efter at Doctoren var hos Erik Qvisvig, henvendt sig om Lægehjælp, og det henvendte sig til ham, fordi Lægehjælpen ei kom saa betimelig, som Vidnet efter Heyerdahls Sigende til ham eller hans Kone havde gjort Regning paa den. Paa Examination kunde Vidnet ikke gjøre nogen Rede for, hvorfor det ikke før havde henvendt sig til Præsten, end det gjorde. Paa Anledning af Referenten oplyste Vidnet, at der ofte gaaer Bud fra Qvisvig til Christiansund. Angaaende Datterens Sygdom forklarede Vidnet, at hun en 14 Dages Tid efter hendes Hjemkomst blev saa rask, at hun kunde sidde oppe et Par Timers Tid om Dagen. I omtrent 14 Dages Tid var Vidnets Datter saa rask; men nu fik hun Tilbagefald, og har siden, indtil for en Maaneds Tid, da der atter indtraadte en Bedring, været uafbrudt sengeliggende og meget daarlig. Angjældende besøgte Vidnets Datter to Gange, og Doctor Bønnevie har senere for

Fattigkassens Regning overtaget Lægetilsynet med hende. Vidnet er ubekjendt med, hvad der er Grund til, at Fattigcommissionen har henvendt sig til Doctor Bonnevie." Erik Qvisvig forklarede som 5te Vidne blandt Andet: "Da Districtslægen havde endt Sygebesøget hos Vidnet, og var paa Veien til Søen for at tage hjem igjen, hørte han Kaarmand Ole Olsen Qvisvig tiltale ham, og anmode ham om at see ind i hans Huus for at tilsee hans syge Datter. Vidnet var fulgt Lægen ud, og blev staaende udenfor Døren et Øieblik, medens Lægen og bemeldte Kaarmand talede sammen. Kaarmanden bad, som anført, Lægen at see ind til hans Datter. Herpaa svarede Lægen ved at spørge, om Kaarmanden havde Noget at betale med, og da denne erklærede, at han ingen Penge havde, sagde Lægen, at han i saa Fald ikke kunde efterkomme hans Begjæring. Vidnet er aldeles vis paa, at i den Tid, han var nærværende under Passiaren mellem Lægen og Kaarmanden, faldt der ingen anden Ytring fra nogen af Siderne, lige saa lidt som nogen Forklaring fra Kaarmanden om den syge Piges Tilstand m. v., som noget Spørgsmaal derom fra Lægen, og heller ikke fra denne nogen Opfordring til Kaarmanden om at erhverve Fattigdomsattest fra Præsten. Men Vidnet var, som før forklaret, kun tilstede et Øieblik under Samtalen mellem de angjældende Personer, og det kan gjerne være muligt, at de kan have talt Meget, som Vidnet ikke veed om, da Kaarmanden lige saa vel, forinden de omforklarede Ytringer af Vidnet leilighedsviis opsnappedes, havde talt med Lægen inde i Vidnets Stue, som han ude paa Gaarden blev alene med Lægen, efter at Vidnet havde begivet sig ind i sin Stue igjen. Vidnet forklarede paa Anledning, at han ikke veed, om Kaarmand Ole Qvisvig var bekjendt med, at Vidnet med 3 Mand var i Byen for at hente Districtslægen eller en anden Læge til sin Steddatter. Der gaaer ofte Leilighed mellem Qvisvig og Christiansund." Angjældende Districtslæge Werring forklarede i Anledning af 5te Vidnes Prov, "at han godt erindrede, at dette Vidne ved

hans Bortgang fulgte ham ud af Døren; men ligesom han med Hensyn til Indholdet af og Gangen i den Samtale, han havde med Kaarmand Ole Qvisvig, henholdt sig til sine tidligere Forklaringer, paastod han ogsaa bestemt, at det nævnte Vidnes Gjengivelse af berørte Samtale nødvendigviis maa være høist mangelhaftig og upaalidelig, da han deels nemlig uopfordret og leilighedsviis var tilstede blot et halvt Øieblik, i hvilket han har opsnappet uden Forbindelse et enkelt Ord, og deels paa Grund af hans Datters høist betænkelige og lidende Tilstand, maa antages at have havt saa nok at tænke paa sine egne Anliggender, at han ikke kunde have nogen stor Forestilling om, hvad der foregik udenfor ham. For Øvrigt vilde Angjældende oplyse, at der imellem ham og 5te Vidne har været en liden Conflict, idet Angjældende nemlig ved en Incassator har maattet lade inddrive hos Vidnet hans Tilkommende for aflagte Sygebesøg." Angjældende og 5te Vidne blev confronterede, men de vedblev hver Sit. Ole Qvisvig forklarede atter angaaende hans Datters Tilstand paa den i Klagen omhandlede Tid, da Districtslægen negtede at tilsee hende, at den var meget daarlig, og at hun led af Hovedpine, Smerter for Brystet og Hævelse i Benene. Datteren var fremdeles sengeliggende. Retsvidnerne erklærede, "at Husene paa Qvisvig ere udflyttede fra hverandre med mellemliggende Jorder; men om specielt Kaarmand Ole Olsens Huse ligge hos eller ved nogen af Gaardpartens Huse, eller særskilt for sig, veed de ikke bestemt." Videre Oplysning om Afstanden fandtes ikke indhentet. Ved Underretsdommen blev Angjældende aldeles frifunden. Ved Overretsdommen blev han frifunden for videre Tiltale. Høiesterets Dom er saa lydende: "Districtslæge Martin Tuxen Werring bør for Forbrydelse mod Crll.s Cap. 24 § 28 at bøde til Statskassen 5 – fem – Spdlr., samt udrede Sagens Omkostninger, hvoriblandt i Salarium til Referenten ved Underretten, Procurator Normann, 30 – tredive – Spdlr., og til Actor for Høiesteret, Advocat Lous, 12 – tolv – Spdlr."

For Høiesteret paaberaabtes Forordningen af 4de December 1672, § 10 og 19; Rescr. af 4de Marts 1791, § 3; Rescr. af 10de August 1798, og Rescr. af 9de Marts 1811. Actor gjorde blandt Andet opmærksom paa Tiltaltes egen Erkjendelse af Nødvendigheden i umiddelbar Beskuelse og Undersøgelse af Patienterne, for at kunne bedømme deres Sygdoms Beskaffenhed med ønskelig Sikkerhed. (Jfr. S. 202 oven).

Den 1ste April.

L.Nr. 170. Advocat Kildal, Actor, mod Guldsmed Løvgren.

Denne Mand blev af Stadshauptmand C. A. Thorne den 24 August 1852 efter § 27 i Reglementet for Drammens Borgervæbning af 2den Juni 1823 ilagt en Mulct af 4 Spdlr. for Opsætsighed. Da Mulcten blev ham affrævet, svarede han i Paategning paa den forkyndte Ordre til Inddrivelsen saaledes: "Efter § 27 er det alene den dømmende Ret, som alene kan tages i Anvendelse, og følgelig er det en Okonseqventse af dem, som dicterer en menig Borger Mulct efter ovennævnte §; men for at undgaae videre Tidsspilde, er jeg villig til at betale 1 er een Spdlr., som er efter § 26, hvilken er den rette §, om Statshofman hafde Ret til at diktere mig i Mulct." Ved den derpaa anordnede borgerlige Krigsret, hvori Capitaine Reiersen tog Sæde i Stedet for Stadshauptmanden, fremstod denne i Sessionen den 27de Juni 1853 som 1ste Vidne, og afgav følgende Forklaring: "Efter at der i Fjor den 24de August var slaaet af Linien paa Exerceerpladsen, traadte Angjældende frem foran Linien, stødte Geværkolben i Marken, og i en meget heftig Tone sagde, "at man ei behøvede at respectere Reglementet, naar man ei noget Reglement havde." Da Vidnet derpaa gik henimod Angjældende, og bad ham moderere sig, vedblev Angjældende paa en upassende Maade at støie, og holdt paa hermed, indtil Vidnet erklærede ham, at, hvis han ei

forholdt sig rolig, vilde han i Henhold til Reglementet blive arresteret. Angjældendes Opførsel vakte saadan Opsigt, at en stor Deel af de borgerlige Militære kom til for at erfare, hvad der passerede. Vidnet tillægger end videre sin Forklaring, at Angjældende, efter at det Omforklarede var passeret paa Exerceerpladsen, havde indstævnt Vidnet til Forligelsescommissionen i Anledning af samme Sag. Den paafølgende Dag i Exercitien indfandt Angjældende sig i civil Dragt paa Exerceerpladsen, hvilken ombyttedes med den reglementerede, da Vaabenøvelserne begyndte. Angjældende ytrede selv, at Grunden dertil var den, at han, saa snart Vaabenøvelserne var forbi, kunde iføre sig den civile Dragt, for da mere frit at kunne svare sine militære Foresatte, idet han, som han ytrede, vilde see til, hvad disse kunde gjøre ham. I Øvrigt tillagde Vidnet, at Angjældende forhen havde opført sig saaledes, at Vidnet, som Stadshauptmand, aldrig har havt Grund til at klage over ham." Som 2det Vidne bemærkede Kjøbmand Christophersen, at han efter saa lang Tids Forløb ei erindrede, hvorledes Ytringerne faldt, hverken fra Angjældendes eller Stadshauptmandens Side;" dog syntes Vidnet at erindre, at Angjældende, som omforklaret af 1ste Vidne, stødte med Geværkolben i Marken, og førte et høist støiende Sprog, der henledede Opmærksomheden paa ham, og bevirkede en Sammenstimlen af Mennesker rundt omkring. Det forekommer ogsaa Vidnet, at Angjældende klagede over, at han ikke havde faaet noget Reglement. Efter den Forestilling, Vidnet nu har om det Passerede, fandt han, at Tiltaltes Opførsel ei var saaledes, at den kunde ansees ganske passende.". Som 3die Vidne erklærede Kjøbmand Andersen sig enig med 2det Vidne, og begge Vidner tillagde, at der, da det Paaklagede fandt Sted, allerede var afstakket paa Linien. Tiltalte bemærkede foreløbig, at han ansaae Mulctsdecretet ulovligt, fordi det paaklagede Forhold i alle Fald kun egnede sig til privat Paatale, og at Sagen følgelig laae udenfor en Krigsrets Competents, da den formeentlige Fornærmelse først fandt

Sted efter at Vaabensøvelserne var sluttede. Tiltalte protesterede derhos mod den hele Rets Sammensætning, da denne var udnævnt af hans Klager, Stadshauptmand Thorne, samt specielt mod, at Capitaine Reiersen skulde tiltræde Retten, da Tiltalte ønskede at føre denne som Vidne i Sagen. Derhos protesterede Tiltalte ogsaa specielt mod, at Lieutenant Holst, som Svoger af Klageren, havde Sæde i Retten; ligesaa protesterede han ogsaa specielt mod, at Cand. Bergh fungerede paa Magistratens Vegne, da denne var en Søstersøn af Stadshauptmand Thorne. Angaaende Sagens Gjenstand forklarede Tiltalte, at "Alting var sluttet paa Exerceerpladsen, og mange Exerceerborgere gaaede bort, da Conflicten mellem ham og Stadshauptmanden begyndte. Derhos paastod Angjældende, at han kun traadte hen til Stadshauptmanden – som Angjældende den Gang kun betragtede som værende i civil Stilling – og bad ham om et Reglement den paafølgende Dag. Da nu Capitaine Reiersen ytrede, at han havde faaet et Reglement, hvilke Ord Capitainen udtalte i en høi Tone, svarede han (Angjældende) i en tilsvarende høi Tone "Nei, jeg har intet faaet;" hvorpaa Stadshauptmanden befalede Angjældende at tie; hvorpaa Reiersen i en endnu høiere Tone erklærede, at han havde faaet et Reglement; hvorpaa Angjældende atter svarede: "Nei, jeg har intet faaet;" ("Det var blót for denne Opførsel, Stadshauptmanden havde dicteret Angjældende 4 Spdlr.s Mulct") hvorpaa atter Capitaine Reiersen høit ytrede: "saa vel De som enhver Anden i Corpset har faaet Reglementet." Herpaa strakte Angjældende sin Haand ud, og raabte med høi Stemme: "Er her Flere, som ikke har faaet Reglement?"

(Fortsættes).

Christiania 1854.

Trykt og forlagt af J. Chr. Abelsted.

Nittende Aargang 1ste Mai
№ 18. 1854.

Norsk Retstidende,

et Ugeskrift for praktisk Lovkyndighed.

Sager, paakjendte i Høiesterets 1ste Session 1854.

Den 1ste April.

L.Nr. 170. Advocat Kildal, Actor, mod Guldsmed Løvgren.

(Fortsættelse fra Nr. 17).

"Grunden til, at Angjældende den paafølgende Exercitiedag tog en civil Frakke udenpaa sin Uniform, var kun, at han frygtede for at blive forkjølet, og han benegtede at have medtaget denne civile Frakke i den Hensigt, som af 1ste Vidne opgivet, og benegtede derhos at have benyttet de Ord, som af denne omforklaret." Derpaa blev som 4de Vidne afhørt Borgerlieutnanten, Kjøbmand Schøth, der forklarede: "Vidnet var tilstede paa Exerceerpladsen den 24de August i Fjor, og uden at erindre de enkelte Ord, som udtaltes af Angjældende ved den omhandlede Leilighed, fandt han imidlertid Tiltaltes Opførsel i høieste Grad upassende og respectstridig. Han saae saaledes Tiltalte støde med sit Gevær i Marken, og saae, at han fulgte Stadshauptmanden, da denne forlod Exerceerpladsen og gik ind i Teltet. Stadshauptmanden bad Angjældende flere Gange om at tie, uden at denne imidlertid vilde følge hans Opfordring. Vidnet hørte, at Løvgrens Opførsel ved hiin Leilighed vakte meget almindelig Forargelse

blandt Corpsets Personale, hvilket Vidnet ogsaa senere har hørt gjentage af Corpsets Medlemmer. Det var umiddelbar efter at der var slaaet af Linien, at Angjældende begyndte den omforklarede Opførsel, og var Vidnet vis paa, at Størsteparten af 1ste Compagnies Borgere da var tilstede." Tiltalte bemærkede, at han ingen ond Hensigt havde havt, om han end var kommen til at støde Geværet i Marken, og forlangte Borgercapitaine Reiersen samt Kjøbmændene M. Smith og O. Mjelva afhørte. Som Følge deraf tiltraadte Borgercapitaine Holter Retten som Stadshauptmand efter Amtmandens Constitution for Tilfældet, hvorhos Byfogden selv som Magistrat betjente Retten, og Borgerlieutenanterne P. Bruun og S. Svendsen i Stedet for Schøth og Holst. (Jfr. S. 272). Derpaa tilførte Angjældende: "At han finder det i høi Grad forunderligt, at samme Personale findes i denne nye Ret, nemlig Capt. Holter, menige Borgere C. Christophersen og Hjulmager Amundsen, da disse Medlemmer var indsatte i den forrige Ret, som var sammensat af min Klager; og er det kommet til min Kundskab, at Hr. Capitaine Holter er særdeles anbefalet af min Klager at blive constitueret som Stadshauptmand af Amtet; tillige maa jeg nedlægge Protest mod disse Personers Nedsættelse i denne Ret, som for Øvrigt maa henhøre til en privat Sag; og maa jeg afæske den ærede Rets Eragtning." De af Rettens Medlemmer, mod hvis Habilitet Angjældende saaledes havde protesteret, erklærede, at de ikke fandt nogen som helst Beføielse til at vige sit Sæde, og saaledes vedblev de Rettens Betjening. Angjældende fremlagde derefter Forsvarsskrift. De forhen afhørte Vidner vedtog efter ny Foreholdelse sine forhen afgivne Forklaringer, og Reiersen forklarede derpaa: "Under Vaabenøvelserne i forrige Sommer blev enkelte Dele af Reglementet efter en gammel Skik oplæste for Corpsets Medlemmer, in specie det Capitel, der omhandler Lydighedspligten og Justitien, saa vidt Vidnet erindrer af Regnskabsføreren, efter at Corpset paa sædvanlig Maade havde formeret en Triangel, for at

Mandskaberne desbedre kunde høre Oplæsningen. En af de senere Exerceerdage, efter at Compagniet var aftakket, fremstod en Aften Guldsmed Løvgren og forespurgte (om det var til ham eller Stadshauptmanden, kan ikke erindres), om ikke Reglementet skal oplæses saaledes, at alle Borgere kunne høre det? Hertil svarede Vidnet, saa vidt det nu kan erindre, at enhver Borger maatte være pligtig at kjende Reglementets Indhold. Derpaa svarede Løvgren med en skarp Betoning, "at han aldrig havde faaet noget Reglement." Vidnet paastod herimod: "Jo, De har faaet Reglement." Efter at Løvgren havde benegtet dette med et skapt betonet "Nei," og Vidnet igjen havde svaret med ligesaa betonet "Jo, De har" - hvilke samme Udtryk, saa vidt Vidnet erindrede, af begge et Par Gange blev gjentagne - hørte Vidnet, at Stadshauptmanden anmodede Løvgren om at tiltale sine Officierer paa en mere passende Maade. Hertil svarede Løvgren med stærk Stemme omtrentlig "De har nu ingen Ret til at befale; thi vi staae nu ikke længer paa Linien; nu er de Christian Thorne og jeg" - med et Slag paa Brystet - "Guldsmed Løvgren." Om der fandt nogen videre Ordvexel Sted mellem Stadshauptmanden og Løvgren, forinden den Første befalede den Sidste at tie stille, erindrer ikke Vidnet med Sikkerhed; dog troer det at saa var Tilfældet. Til Stadshauptmandens Opfordring om at tie stille troede Vidnet, at Løvgren omtrentlig gjentog de samme Udtryk om Stadshauptmaudens Ret til at befale. Derimod hørte Vidnet, at Stadshauptmanden opfordrede Regnskabsføreren (3die Vidne) til at dictere Løvgren Mulct for Opsætsighed, saa vidt erindres, 4 Spdlr., hvorefter Vidnet, uden at høre, hvad der senere muligens passerede mellem Stadshauptmanden og Løvgren, begav sig ind i Telthuset. Efter at have opholdt sig der en Stund, hørte Vidnet, at Stadshauptmanden gjorde Opfordring til at bringe Løvgren i Arrest. Vidnet gjorde i den Anledning Stadshauptmanden opmærksom paa, at han, for at faae Arresten affectueret, maatte specielt opnævne en Underofficier og to meni=

*

ge Borgere; men Arresten fandt formodentlig ikke Sted, fordi, saa vidt Vidnet erindrede, de fleste af de tilstedeværende Borgere begav sig bort fra Stedet, og Løvgren forholdt sig mere, om ikke ganske, rolig. Vidnet tilføiede, at det kan erindre, at Guldsmed Løvgren under Ordvexelen ude paa Exerceerpladsen flere Gange stødte i Marken med sit Gevær, og det syntes endvidere at erindre, at Løvgren, da Stadshauptmanden dicterede ham Mulct, med høi Røst tilkaldte sine tilstedeværende Medborgere at paahøre den Behandling, han blev underkastet." M. Smiths og O. Mjelvas Forklaringer stemte i det Væsentlige hermed, og Smith tilføiede, at der blev ytret forskjellige Meninger, idet Nogle formeente, at Angjældendes Opførsel var upassende, og Andre, at han havde Ret til at ansee sig som fri Borger, efter at Øvelserne var sluttede. W. Heinemann forklarede som 7de Vidne, at Reiersen, medens 1ste Compagni endda exercerede, tiltalte Angjældende om at forholde sig rolig, uden at denne svarede Noget, men forholdt sig rolig. Efter at der var slaaet af Linien, henvendte Angjældende sig, efter Vidnets Formening fortrydelig over den af Reiersen givne Irettesættelse, til Stadshauptmanden, og om det derpaa Forefaldne forklarede Vidnet sig som Officiererne, med Tillæg, at da Mulctdecretet var faldt, løftede Angjældende den ene Haand i Veiret, og tiltalede sine Medborgere saaledes: "Her hører De, hvorledes jeg behandles! Skal det taales?" Angjældende tilførte i Anledning af dette: "At jeg kaldte paa mine Medborgere, og spurgte dem, om jeg skulde taale en saadan Behandling, er en blot og bar Misforstaaelse eller Opfattelse af det Passerede, da det rette Sammenhæng er, som forhen i min Forklaring, at at jeg strakte Haanden ud, og spurgte mine Medborgere, om der var Flere, som havde bekommet Reglement, hvilket foranledigede mig til at gjøre for ikke at staae paa en offentlig Plads at blive dreven til Løgner af min Chef, hvorved der fremstod en heel Deel af mine Medborgere og erklærede, at de ei havde faaet noget Reglement, hvormed jeg specielt erindrer Snedker O. Christensen erklærede,

at han intet Reglement havde bekommet, og at det var urigtigt af Stadshauptmanden at ilægge mig en Mulct — "Manden er hverken fuld eller gal." I Henseende til flere Vidners Forklaring om, at jeg med Hidsighed stødte Geværet i Marken, maa være en reent gal Opfattelse af Vidnerne, da jeg ei stod paa en alvorlig Handling; saa er jeg meget haard i min Udtale, ligeledes i min Stilling, at jeg som oftest bliver misforstaaet eller miskjendt for at være opbragt, hvilket langtfra er Tilfældet; og hvad som foranledigede mig til at forlange Reglement, var alene det, at jeg vilde kjende mine Pligter, da en forhen Stadscapitaine Claus Hansen har erklæret sig for, at efter Aftakningen er enhver Borger af samme Commune i lige Stilling. Hvorved at jeg beder den ærede Ret udsat til videre Behandling." I næste Møde fremlagde Tiltalte Erklæring fra J. Gran om, at han samme Aar, som Løvgren, havde exerceret som Recrut, uden at noget Reglement blev leveret Borgerne, samt Erklæring fra over 40 Borgere i Corpset om, at det er den almindelige Mening i Corpset, at Lydighedspligten mod Overordnede ophører, naar Aftakningen har fundet Sted, hvorhos Tiltalte bemærkede, at han var fuldkommen vis paa, at mange Flere var af samme Anskuelse, men som han ikke havde anmodet om at undertegne Bevidnelsen. Endelig erklærede forhenværende Stadscapitaine Hansen, samt tre andre Borgerofficierer, at de ansaae Borgerne efter Aftakningen løste fra Subordinationen. Endelig paastod Tiltalte Sagen afviist eller sig aldeles frifunden. "Derefter blev Sagen optagen, Oplysningerne gjennemgaaede, og Votering foretagen paa den i Reglementets § 29 foreskrevne Maade. De menige Borgere Christian Christophersen, John Amundsen og Premierlieutenant Søren J. Svendsen stemte for, at Angjældende frifindes, da de antage, at Reglementet ikke indeholder nogen Regel eller Bestemmelse, i Følge hvilken han kan dømmes for det paaklagede Forhold, endskjønt de ansee samme at være utilbørligt, men af den Beskaffenhed, at det i alle Fald maatte paatales ved en privat Ret.

Rettens øvrige Medlemmer, Premierlieutenant P. Bruun, Byfoged Dahl og constitueret Stadshauptmand Holter var derimod af modsat Anskuelse, og eenstemmig afsagde Kjendelse, hvorved blev kjendt for Ret: Det omhandlede Mulctdecret stadfæstes saaledes, at Angjældende, menig Borger Guldsmed Løvgren bør for Opsætsighed bøde til Borgerkassen 20 - tyve - Spdlr. Det Tilpligtede udredes inden 3 Solemærker efter denne Kjendelses Forkyndelse, under Adfærd efter Loven." Denne Dom blev med Bevilling indanket til Høiesteret, hvor Actor foreløbig bemærkede, at Borgerreglementernes Gyldighed maatte ansees anerkjendt ved Loven af 3die August 1824, § 2, følgelig ogsaa deres Mulctbestemmelser. For Øvrigt bemærkedes, at Stadshauptmanden maatte ansees berettiget til at dictere Mulct, ei alene efter § 26, men ogsaa efter § 27 i Reglementet for Drammen, da dets § 31 ellers ikke vilde faae nogen Anvendelse udenfor det i § 26 nævnte Tilfælde, hvor denne § selv afgav samme Regel, saa at § 31, hvis den skulde forstaaes derom alene, vilde være overflødig, medens det efter § 31, fortolket efter almindelige Regler, maatte ansees overflødigt, i § 27 at nævne Noget om Stadshauptmandens foreløbige Mulctdecret i sidste Led, hvorved desuden den i det foregaaende Led nævnte Fremgangsmaade maatte forudsættes. Endelig meentes det klart, at Tiltalte ikke kunde ansees fritagen for sin Subordinationspligt, fordi der var afslaaet paa Linien, især saa umiddelbar efter, medens Compagniet endnu for Størstelen var samlet, og i et Tjenesteanliggende, der stod i umiddelbar Forbindelse med den afholdte Vaabenøvelse.

Høiesteret stadfæstede den borgerlige Krigsrets Dom.

Den 4de April.

L.Nr. 176. Advocat Kraft, Actor, mod Candidat Hægstad.

Efter i 1849 at have havt et Par Injurieprocesser, nemlig med Sagfører Bendixen og med Examinat Waagaard, blev Candidat Hægstad ved Høiesteretsdom af 11te Juni 1853

fældt for bedragersk Forhold til 15 Dages Fængsel paa Vand og Brød, samt for at have misbrugt sin Stilling som Fogedfuldmægtig til egen Fordeel, og for utilbørlig Skrivemaade under Sagen, til 30 Spdlr.s Bøder. Den 8de Juli 1851 irettesørte Bendixen, som befalet Sagfører, ved Borgunds Thing, der i Sorenskriver Holmboes Fravær betjentes af hans Fuldmægtig Examinat Waagaard som constitueret, en Sag for Peter Halvorsen Hatlen mod Johan Tonnings Bo, i hvilken han, næst at fremlægge Klage, Stævning, Beneficium og Ordre, tilførte: "at den constituerede Sorenskriver er (bliver) indstævnt som Vidne, hvisaarsag Comparenten, da den ordinære Dommer er fraværende, og Sagen ikke paatrængte saa hurtig Afgjørelse, at Comparenten turde ansee sig berettiget til at foranledige Udnævnelse af Sættedommer, ikke i nærværende Session kunde fremme Sagen under Dom. Da det derhos muligens ikke kunde være saa ganske i sin Orden, at nærværende Administrator, der som bemærket senere agtes ført som Vidne, modtager de øvrige Vidners Forklaringer, troede Comparenten det rigtigst at begjære Sagen udsat til Høstthinget, inden hvilken Tid den ordinære Dommer formodes at være kommen tilbage; og henholdt Comparenten sig foreløbig til den i Stævningen nedlagte Paastand." Derpaa heder det: "De Indstævnte mødte ikke efter Paaraab. Den forlangte Anstand indvilges." Næste Thingdag, den 9de Juli, blev tilført Protokollen: "Hægstad, der først havde mundtlig iretteæsket en af Sagfører Bendixen mod Comparenten med flere Interessenter i Johan Tonnings Dødsbo tilstævnt Sag, men af Rettens Bestyrer var gjort bekjendt med, at denne Sag var behandlet i Gaar, begjærede nu tilført Protokollen sin lovlige Reservation med Hensyn til bemeldte Sag, ved hvis Behandling Comparenten ikke var tilstede. Han oplyste, at han kunde legitimere ved Lavrettets Erklæring, at han baade i Gaar og i Forgaars næsten stadigen var tilstede i Thingværelset, hvor han immer forventede, at Sagen skulde blive behandlet, og indtil i Gaar imellem Kl. 7 og 7½ søgte Administrator paa Thing-

stedet og i Thingsalen for at forvisse sig om, hvor vidt det skulde være fornødent længere at paavente Sagens Paaraab for den Dag. Comparenten fandt imidlertid ikke Rettens Bestyrer, men i et til det egentlige Thinglocale stødende Sideværelse Fuldmægtig eller Contorbetjent hos Sorenskriveren, Aarestrup, hvem jeg spurgte efter Sorenskriveren, med Opgivende af, i hvilken Hensigt jeg ønskede at tale med ham. I denne Samtale, som ogsaa Lavrettet antages at have paahørt, efterdi Døren til Thinglocalet stod aaben, var Aarestrup saa god at give mig Tilsagn om den Velvilje at sende mig Bud, dersom Sagen mod al rimelig Formodning skulde blive foretagen senere ud paa Aftenen, hvilket han imidlertid slet ikke antog, da han forklarede, at der paa dette Thing næsten var slet Intet at bestille, og at der var fuldkommen Tid nok paa 3die Thingdag til at behandle det Ubetydelige, som maatte staae til Rest. Da Comparenten allerede første Thingdag i betimelig Tid om Formiddagen, efter at have fundet Retslocalet uden Administrator, havde brugt den Forsigtighed at formaae En af Lavrettet til at budsende Comparenten, om Sagen maatte blive paaraabt, naar han ikke var tilstede, hvortil der antoges at være god Tid, uagtet Comparententen boer i Steenvigen, der ligger et godt Stykke Vei fra Retsstedet, efterdi de i Sagen intenderede Vidneførsler vilde medtage nogen Tid, saa havde han i Gaar med fuld Tryghed forladt Thinglocalet, hvor han sidste Gang, omtrent Kl. $7\frac{1}{2}$, hverken fandt Administrator eller Lavrettet, og saaledes med Føie maatte antage, at Thinget for den Dag var hævet og begivet sig til sit Hjem. Uagtet han allerede i Dag tidlig af et Par Venner blandt Almuen var bleven underrettet om, at bemeldte Sag i Gaaraftes, strax efter at Comparenten havde forladt Thingstedet, var bleven paaraabt, havde han dog ikke letteligt været tilbøielig til at troe, at dette var Sandhed, men at Meddelelsen maatte grunde sig paa en Misforstaaelse, førend han i Dag ved at iretteæske Sagen, om hvem han fandt det sikrest at betragte den som ikke irettesørt, indtil

han havde paalidelig Visshed derom, bragte i Erfaring, at Sagen var behandlet seent i Saaraftes. Denne Reservation begjæres indført i Acten, som hørende til bemeldte Sag." Lavrettet erklærede "i Anledning Cand. Hægstads foranstaaende Reservation, at de kun havde lovet Hægstad, saafremt Sagen blev paaraabt i Forgaars, at besørge afsendt et Bud til ham derom for hans Regning, hvis der kunde erholdes Nogen til en saadan Budsendelse, hvorhos de tilføiede, at de stadigen havde opholdt sig deels i Retsværelset eller Thingsalen, og deels saa ganske i Nærheden, at de, naar deres Tjeneste udfordredes, kunde komme tilstede." Administrator tilførte for sit Vedkommende, "at han ogsaa næsten stadigen havde opholdt sig deels i Thingværelset og det ved Siden deraf værende Kammer, der benyttedes til andre ved Thinget forefaldende Embedsforretninger end de, som behandledes i selve Thinglocalet, og deels i det for Thingpersonalet bestemte Gjæsteværelse, samt at han ikke havde modtaget nogen Meddelelse om, at Hr. Hægstad havde fremsat Ønske om at blive budsendt om Sagens Foretagelse, den han troede ikke at kunne negte Citantens befalede Sagfører, naar den begjæredes." Hægstad havde hertil kun at bemærke, "at det var en Misforstaaelse af Lavrettet, at Comparentens Anmodning kun skulde gjælde første Thingdag, og at det var en vitterlig Ting, at Comparenten i Dag, i forgjæves Paavænte af, at Rettens Bestyrer skulde indfinde sig, havde opholdt sig i Thinglocalet omtrent fra Kl. 2 til 6. Hr. Aarestrup anmodes derhos om at oplyse, at han ikke havde givet Waagaard den omtalte Meddelelse, hvilket Waagaard forhen mundtligen har erkjendt at have modtaget." Dommeren tilførte videre, "at han, efter at Sagen var incamineret, hørte Hr. Aarestrup omtale, at Hægstad havde ytret, at han ønskede at være tilstede under Sagen, men at han nu, efter at Incaminationen var foregaaet, ikke kunde opholde Sagens Behandling, indtil Hægstad var budsendt, om der ellers havde været Grund til at imodekomme hans Ønske." Dommeren eragtede derpaa: at han ikke fandt sig befoi-

et til at indføre foranstaaende Cand. Hægstads Reservation i Acten, som hørende til den incaminerede Sag. Hægstad forbeholdt Anke og for Øvrigt alt Lovligt med Hensyn til denne lovstridige Eragtning." Derpaa indgav Hægstad til Justitsdepartementet en Klage over Waagaards Adfærd, hvori han næst at udbrede sig over det Anførte, og over Vanskelighederne ved at faae det tilført, fortsatte saaledes: "Selv om der mod Formodning muligens skulde kunne være saa megen theoretisk Tvivl om Sorenskriverens Pligt i dette Henseende efter Sportellovens § 19, at Vaagaard kunde undgaae Ansvar efter Crll.s 24—27, jfrt. med 32 eller en lignende Bestemmelse, saa har han under Besvarelsen af nogle Provocationer, jeg under nævnte min Tilførsel fremsatte til ham, gjort sig skyldig i tvende Attestationer, vedrørende hans eget Embedsforhold, som var af den Beskaffenhed, at han formeentligen er hjemfalden til at ansees efter Crll. 24 § 12 eller 13 eller 14. Han har nemlig tilført Protokollen: 1) At han næsten stadigen har været tilstede i Retten alle 3 Thingdage, medens Lavrettet, Fogden og Flere kunne bevidne, at han hele 3die Thingdags Eftermiddag var i Byen, og først henimod Aftenen kom tilbage i Retten. 2) At han ved Behandlingen af den omhandlede Sag anden Thingdags Aften ikke var vidende om, at jeg havde forladt Thinget for den Dag, og om at Aarestrup havde lovet at sende mig Bud, om Sagen skulde blive behandlet, uagtet Lavrettet kan bevidne, at Aarestrup kort før eller efter Sagens Incamination tilkjendegav ham dette, hvilket Aarestrup efter min Opfordring erkjendte ved Tilførsel til Protokollen. For denne sidste Usandhed, hvorpaa jeg strax gjorde ham opmærksom, angav han rigtignok at kunne redde sig derved, at han ikke vidste det før Sagens Behandling; men det er dog vist, at han fik det at vide, længe før der faldt Eragtning i Sagen, og at han altsaa vidste det under Sagens Behandling. Under enhver Omstændighed synes det at være Misbrug af Embedsmyndighed, at han efter det Oplyste afsagde Eragtning i Sagen, førend der gaves mig Anledning til at mel-

de mig, da han godt kunde have udsat med Sagens vi dere Behandling, indtil jeg efter Budsendelse kom tilstede. At det ikke netop var nødvendigt at benytte det Øieblik, da jeg var gaaet hjem, viste sig ogsaa den følgende Dag, da Waagaard kunde faae Tid til at være fraværende fra Thinget hele Eftermiddagen, hvorfor det Passerede synes at lade formode en Colluderen mellem ham og Citantens Sagfører. Jeg kunde have saa meget større Grund til at lade det Passerede finde sin rimeligste Forklaring i en saadan formodet Colluderen i nærværende Tilfælde, som jeg kan legitimere, at Waagaaard har været Citanten behjelpelig med at forskaffe ham det Beviis, hvorpaa han fornemmelig støtter sin Sag, og som Waaguard oftere er omtalt som den, der begunstiger enkelt Sagfører, hvilket man har villet forklare deraf, at han selv paaregnede og nødlignende Begunstigelse af denne i Egenskab af Sættedommer i Waagaards mange egne Sager efter Transport fra Andre. Hertil kommer, at der ved nærværende Jurisdiction, hvor det, efter hvad der er almindelig bekjendt, skal næsten ene og alene være Waagaard, som afsiger alle Domme, lægges megen Vegt paa Parts Udeblivelse en Retsdag, selv om Sagen ei gaaer til Doms samme Thing, og vedkommende Part saaledes senere faaer Anledning til at melde sig. Ved at anmærke Forestaaende for det kongelige Departement, tillader jeg mig at anholde om Tingens Undersøgelse gjennem Forhør, for at det formeentlig Ulovlige i Waagaards Omgangsmaade derefter kan blive behandlet efter Lovens Medfør. At denne Anmeldelse ikke sendes til eller gjennem Romsdals Amt, antages tilstrækkelig at retfærdiggjøres ved hvad der allerede er det kongelige Departement bekjendt med Hensyn til Forholdet mellem mig og Amtmand Thesen. Jeg skal, om forlanges, anføre en anden maaskee end vegtigere Grund for, at jeg ikke henvender Nærværende til Amtet. For Exemplets Skyld vilde det med sært Hensyn til dette District være særdeles ønskeligt, at urigtige Protokoltilførsler og urigtige Attestationer af Embedsmænd en Gang kunde blive ramme-

de med Lovens Arm. Desuden troer jeg, at Examinater ikke bør gives Adgang til at bestyre Dommerforretninger." Da den ovenberørte til Høstthinget udsatte Sag atter der foretoges, bemærkede Bendixen blandt Andet, at det "var en Selvfølge, at Boet Vedkommende, ved ei at afgive Møde forrige Sesſion, ikke vilde blive betragtede som udeblevne, for saa vidt de nu eller senere under Sagen maatte tage til Gjenmæle." I Anledning af Hægstads Klage afgav Aarestrup den 7de Februar 1852 følgende Erklæring: 1) "At det er aldeles overeensstemmende med Sandheden, naar det i Dommerens Tilførsel til Protokollen den 9de Juli f. A., i Anledning Cand. jur. Hægstads Reservation betræffende hans Udeblivelse ved Behandlingen af Sagen Petter Halvorsen Hatlen mod Johan D. Tonnings Boheder, at jeg først, efter at Sagen var incamineret, omtalte, at Hægstad havde ytret, at han ønskede at være tilstede under Sagen, hvilken Omtale fandt Sted under Sagens Behandling, og at det selvfølgelig er en Usandhed, at jeg tidligere havde givet Dommeren nogen Meddelelse dess angaaende. 2) At det end videre forholder sig som af Dommeren anført med Hensyn til, at han under Thinget næsten stadig var tilstede i de Localer, som benyttedes af Thingpersonalet, da han den Dag, hvortil Hægstad har sigtet i sin Protokollation (8de Juli), saa vel som den hele øvrige Tid under Borgunds Sommerthing den 7de, 8de og 9de Juli f. A., saa vidt mig bekjendt (jeg var tilstede under Thinget som Dommerens Fuldmægtig), ikke en Gang – som sædvanlig pleier at skee af Thingpersonalet – tog sig en Recreationstour ude i Byen, naar undtages, at han den sidste Thingdags Eftermiddag (9de Juli), efter at vi havde spiist til Middag, hvilket efter Fogdens Ønske skeede, som almindeligt i Thingtiden, Kl. 3—4, i Forening med mig gik en Tour hen til hans i Byen boende Svoger, Kjøbmand Rønneberg, hvorfra vi gik directe tilbage til Thingstedet; og kunde Fraværelsen fra dette have medtaget omtrent 2 Timer. 3) At jeg rigtignok nogle Gange saae Hægstad i Thinglocalet, men uden at han begjærede nogen

Forretning udført, og saa vidt jeg erfarede, var det i en anden Hensigt, end at faae udført Thingforretninger, at han var tilstede der. 4) At Dommeren ordentligviis ikke opholder sig i Thingstuen, uden naar der er Thingforretninger at udføre, naar undtages, at han om Formiddagen samles med Lavrettet i Thingstuen, og om Aftenen igjen indfinder sig der, for tilligemed Lavrettet at underskrive Protokollen, samt at det er sædvanligt, naar Nogen indfinder sig med Noget at bestille ved Thinget, medens Dommeren ikke er tilstede i selve Thingstuen, at han enten selv opsøger Dommeren i Conversationsværelset, eller at en af Contorpersonalet eller af Lavrettesmændene derom underretter Dommeren, som da indfinder sig i Thingstuen – hvilket Alt herved under Eds Tilbud erklæres. Til Foranstaaende kan jeg endnu føie, at det er en aabenbar Usandhed, at jeg havde lovet Cand. Hægstad at sende ham Bud, om den ham vedkommende Sag maatte komme under Behandling, medens han ikke var tilstede, og følgelig kan jeg lige saa lidt have som jeg har givet Fuldmægtig Waagaard nogen Underretning i saa Henseende." Hægstad blev derpaa sat under Tiltale for mod bedre Vidende at have indgivet urigtig Anmeldelse til Øvrigheden, og først Bendixen tillagt Ordre som Referent; men da han paa Grund af sit Forhold til Sagen bad sig fritagen for dens Udførelse, blev Ordren overført til Procurator Sanne, der paa lige Grund bad sig fritagen, hvorefter den endelig blev overført paa Sagfører Gloersen, da Fogden var fraværende, hvorhos Byfoged Hvidtfeldt paa Grund af Holmboes Forhold til Sagen blev udnævnt til Sættedommer. Paa Spørgsmaal om, naar og hvor Waagaard havde afgivet den Erkjendelse, at han af Aarestrup havde modtaget Meddelelse om, at Hægstad havde ytret Ønske om at blive budsendt, naar Sagen mod Tonnings Bo blev paaraabt sidste Thingdag, opgav Tiltalte, at dette skeede under den mundtlige Ordvexling, som forefaldt mellem ham og Waagaard, umiddelbar førend han fik Adgang til at fremføre sin Reservation til Protokollen. Waagaard fremlagte skrift-

lig Forklaring, hvori det blandt Andet heder: "Sagfører Bendixen indfandt sig paa Sommerthinget for Borgund den 2den Thingdag, om Eftermiddagen, og begjærede Sagen incamineret. Da Cand. Hægstad - der, som gift med Johan Tonnings Enke, vel maatte ansees som Part, saa meget mere som Værgerne have indrømmet Citanten den af ham paastaaede Brugsret, hvorom Sagen dreiede sig, og fraskrevet sig alt Ansvar, som maatte flyde af at Hægstad, uagtet hans Kone, der har afsluttet vedkommende Contract, har erklæret sig ligedanne som Værgerne, bestrider Citantens Ret - ikke havde henvendt sig til mig om, at han ønskede at være tilstede under Sagen, og da Sagfører Bendixen erklærede ikke at kunne udsætte Sagen til næste Dag, paa Grund af, at han da havde andre uopsættelige Forretninger at udføre, samt da han opgav, at han vilde forlange Sagen udsat, fandt jeg ikke at kunne forsvare at modsætte mig Hr. Bendixens Begjæring. Efter at Sagen var incamineret, hørte jeg Student Aarestrup omtale, at Hægstad havde ytret Ønske om at være tilstede under Sagen; men jeg kunde naturligviis ikke da udsætte Sagens videre Behandling, indtil Hægstad var bleven budsendt, om der end havde været Bud at erholde for hans Regning, og noget Møde af ham maatte jo ogsaa ansees for aldeles unødvendigt, da han til Udsættelsestiden havde Anledning til at iagttage sit Tarv. Det er for Resten mærkværdigt, at Hægstad kan være saa fordringsfuld at ville forlange, at jeg skulde have ham budsendt og ventet paa ham i Sagen Nr. 2, uagtet han boer imellem $\frac{1}{8}$ og $\frac{1}{4}$ Miil fra Thingstedet, og uagtet Sagen af Citanten ønskedes udsat, medens han er vred for, at jeg ikke med saadan Hurtighed behandlede Sagen Nr. 1 - som han strax vilde have optagen til Doms - at Sagfører Bendixen, der boer i Nærheden af og kun nogle faa Hundrede Alen fra Thingstedet, og som desuden, efter hvad der var mig berettet, var ventendes hvert Øieblik, ikke fik Anledning til at møde i Sagen. Af det Anførte fremlyser det saaledes, at jeg paa den ene Side ikke har gjort Andet, end der

var Pligt for mig, og at der paa den anden Side lige saa lidt har været nogen Hensigt tilstede til at skade Hægstad, som han er tilføiet nogen Skade. Hægstad anfører fremdeles, at jeg Sommerthingets 3die Dag paa een Gang gjorde mig skyldig i en Prostitution og formeentlig i flere Henseender Tilsidesættelse af Embedspligt. Hans Fremstilling er imidlertid i flere Henseender lige saa skjæv, som hans Formening om min Handlemaades Retmæssighed er urigtig. Sagens sande Sammenhæng er følgende: Hægstad begjærede 3die Thingdag at faae irettesket den Peter Hatlenske Sag; men dette negtede jeg ham som en af de Indstævnte, idet jeg strax gjorde ham opmærksom paa, at Sagen var bleven behandlet den foregaaende Dag, og at den ikke kunde foretages paa Nyt, førend ved Udsættelsestiden, med mindre Vederparten mødte og gav sit Samtykke dertil. Han vedblev imidlertid sin Begjæring, og jeg maatte da betyde ham, at han havde erholdt Svar derpaa, og at derom ikke mere maatte blive Tale. Omsider forandrede han sit Begjær derhen, at det gjaldt en Reservation med Hensyn til hans Udeblivelse. Jeg tilkjendegav ham i Anledning heraf, at naar Sagen en Gang var bleven behandlet og udsat, saa var ingen af Parterne berettiget til at faae Noget tilført Protokollen angaaende den samme Sag, førend den Tid kom, hvortil Sagen var bleven udsat. Men ogsaa nu vedblev han det samme Begjær, og da jeg mærkede, at han ansaae det af særdeles Vigtighed for sig at faae en Reservation tilført, erklærede jeg, at uagtet jeg ikke var forpligtet til at modtage nogen saadan, saa skulde hverken dette eller den Maade, hvorpaa han gererede sig, afholde mig fra at vise ham den samme Velvilje, som enhver Anden, og jeg sagde ham da, at han kunde faae tilført en kort Reservation, saafremt Thingets øvrige Forretninger tillod det. Men da han endnu vedblev, at han vilde have tilført Reservationen som Noget, han var berettiget til, tilkjendegav jeg ham alvorlig, at han maatte behage at tie stille, indtil de Documenter, som var tilbage at thinglæse, var extraherede og

læste; og efter at dette var skeet, erholdt han da sin Reservation tilført Protokollen, saaledes som den fremlagte Udskrift viser. Hans Anførsel om, at han ikke strax fik Underretning om, at Sagen var bleven behandlet den foregaaende Dag, er usand; thi jeg sagde ham det endog, førend han vilde faae Sagen iretteæsket, ligesom det, saaledes som ovenfor anført, blev ham tilkjendegivet strax, efter at Begjæret derom var fremkommet." Mundtlig tilføiede Waagaard blandt Andet: "at han ikke har sagt, at han næsten stadig havde været tilstede i Retten alle 3 Thingdage, men at han næsten stadig havde opholdt sig i Thingværelset og det ved Siden deraf værende Kammer, der benyttes til andre ved Thinget forefaldende Embedsforretninger end de, som behandles i selve Thinglocalet, og deels i det for Thingpersonalet bestemte Gjæsteværelse. Man vil af Hægstads Reservation see, at det kun var 1ste og 2den Thingdag, han havde omtalt at have været tilstede, uden deels at træffe Rettens Bestyrer og deels hverken ham eller Lavrettet, og da Comparentens Tilførsel alene var Svar paa Tiltale, saa har den egentlig kun Hensyn til 1ste og 2den Thingdag; men den stemmer aldeles med Sandheden, selv om man tager 3die Thingdag med; thi naar Comparenten kun havde været fraværende fra Thingstedet omtrent et Par Timer (jfr. Student Aarestrups Bevidnelse), saa skulde Comparenten dog formene, at han kunde siges næsten stadig at have været tilstede. Hvad Nr. 2 i Klagen angaaer, da er det Usandhed, hvad denne Post i det Hele indeholder; Comparenten har kun tilført, at han ikke havde modtaget nogen Meddelelse om, at Hægstad havde fremført Ønske om at blive budsendt om Sagens Foretagelse, den Comparenten troede ikke at kunne negte Citantens befalede Sagfører, naar den begjærtes.

(Fortsættes).

Christiania 1854.
Trykt og forlagt af J. Chr. Abelsted.

Nittende Aargang | 8de Mai
№ 19. | 1854.

Norsk Retstidende,

et Ugeskrift for praktisk Lovkyndighed.

Sager, paakjendte i Høiesterets 1ste Session 1854.

Den 4de April.

L.Nr. 176. Advocat Kraft, Actor, mod Candidat Hægstad.

(Fortsættelse fra Nr. 18.)

"Videre: at Comparenten, efter at Sagen var incamineret, hørte Aarestrup omtale, at Hægstad havde ytret, at han ønskede at være tilstede under Sagen, men at Comparenten da, efter at Incaminationen var foregaaet, ikke kunde opholde Sagens Behandling indtil Hægstad var budsendt, om der ellers havde været Grund til at imødekomme hans Ønske. Det er selvfølgelig aldeles urigtigt, naar Hægstad siger, at Comparenten har tilført, at Comparenten ikke var vidende om, at Hægstad havde forladt Thinget for den Dag; thi derom staaer ikke et Ord i Comparentens Tilførsel. Lige saa urigtigt er det, naar han paastaaer, at Comparenten var vidende om, at Aarestrup havde lovet at sende ham Bud, om Sagen skulde blive behandlet; thi Aarestrup har bevidnet, at han ikke havde lovet Hægstad at foranstalte nogen Budsendelse til ham, og at han lige saa lidt kan have som han har givet Comparenten nogen Underretning i saa Henseende. Af det her Anførte viser det sig, hvor aldeles ugrundede ogsaa disse Ankeposter ere. Naar Hægstad videre anfører, at han strax

gjorde Comparenten opmærksom paa "den sidste Usandhed," og at Comparenten angav at kunne redde sig derved, at han ikke vidste det før Sagens Behandling, saa er dette selvfølgelig ogsaa Usandhed; thi da han bemærkede, at der formeentlig var Strid mellem Comparentens første og sidste Tilførsel, saa gjorde Comparenten ham det begribeligt, at ingen saadan Strid var tilstede, efterdi Comparentens sidste Tilførsel, som det sees, alene har Hensyn til, hvad Comparenten vidste før Sagen blev foretagen, men den sidste derimod, hvad han erfarede, efter at Sagen var incamineret. De øvrige Urigtigheder, som Hægstad har behaget at fremkomme med saa vel i Reservationen som i Klagen, anseer Comparenten sig fritagen for at ophølde sig ved. Efter at være foreholdt Hægstads Forklaring om, at Comparenten skulde have afgivet Erkjendelse af, at han af Aarestrup havde modtaget Meddelelse om, at Hægstad havde ytret Ønske om at blive budsendt, naar Sagen mod Tonnings Bo blev paaraabt, vedblev han sin forhen afgivne Forklaring, under Benegtelse af Hægstads Anbringende." Bendixen forklarede som 1ste Vidne blandt Andet: "Først efter at Hægstad var bleven paaraabt, hørte Vidnet Student Aarestrup, der kom ind fra Sideværelset, omtale noget Saadant (Hægstads Anmodning om Budsendelse), hvortil Lavrettet, saa vidt Vidnet erindrer, svarede, at Hægstads Anmodning om at blive budsendt kun gjaldt den foregaaende Dag, ligesom Vidnet ogsaa troer at erindre, at Fuldmægtig Waagaard spurgte, om Ingen vilde gaae Ærinde til Hægstad i Sagens Anledning, uden at dog Nogen tilbød sig. Det var kjendeligt, at Fuldmægtig Waagaard ønskede, Cand. Hægstad skulde gives Anledning til at være tilstede, og Waagaard gjorde Vidnet flere Forestillinger om Intet at foretage i Sagen, førend man vidste, om Hægstad ankom eller ei; men, som bemærket, var Vidnet nødt til at paaskynde Sagens Behandling, og da Vidnet antog, at der midst vilde medgaae et Par Timer, inden Hægstad ved Budsendelse, om Nogen dertil skulde være at formaae, kunde ankomme i Ret-

ten, protesterede det paa det Bestemteste mod at blive opholdt, og forlangte gjentagende og alvorlig Sagen behandlet; og Vidnet erindrer nøie, at Waagaard først fortsatte med Sagens Behandling, efter at Vidnet havde gjort ham opmærksom paa, at Cand. Hægstad ikke var indstævnt som Part, men kun for Vidnesbyrd at paahøre, og at han følgelig, da Vidnet paa Grund af de Omstændigheder, det i Sagen releverede, ingen Vidneførsel da agtede at fremme, men kun vilde forlange en Udsættelse, han ikke kunde negte Vidnet, ikke tilføiedes nogen Overlast, hvorover han paa nogen Maade skulde have Grund til at beklage sig – først da fortsatte Fuldmægtig Waagaard Sagens Behandling, og som Vidnet tydelig skjønnede, skeede dette dog fremdeles under Modstræben og med en tilsyneladende Utilfredshed mod Vidnet. Efter Foranledning tilføiede Vidnet, at efter dets bedste Eirndring havde der ingen Aftale fundet Sted mellem Vidnet og Fuldmægtig Waagaard om, at nærværende Sag skulde behandles netop i det Øieblik, dette skeede. At der ingen Aftale havde fundet Sted mellem Vidnet og Fuldmægtig Waagaard om, at man netop skulde benytte Hægstads Fraværelse til Sagens Behandling, følger af, hvad Vidnet allerede har forklaret, at det netop var Waagaards Ønske, at Hægstad skulde gives Anledning til at komme tilstede, ligesom ogsaa deraf, at Vidnet, hvad bemeldte Sags Acter ville vise, Intet foretog, der kunde være til Præjudits for Cand. Hægstad, og hvorfor man skulde søge at overliste ham. Efter yderligere Anledning tilføier Vidnet, at det var Vidnet bekjendt, at Fuldmægtig Waagaard som forhenværende Lavværge for Enkemadame Tonning, der nu er gift med Cand. Hægstad, havde været hende behjælpelig i Arrangementet med Petter Hatlen af den Bygselcontract, til hvis Fuldbyrdelse ved Byxelbrev omhandlede Sag var anlagt, og at Fuldmægtig Waagaard paa Grund af bemeldte Forhold havde i Besiddelse de Documenter, der i omhandlede Anledning var vexlede mellem Petter Hatlen paa den ene og ham og Madame Tonning paa den anden Side, hvilke

Documenter, for saa vidt Petter Hatlen var berettiget til at forlange dem udleverede, deels blev Petter Hatlen deels Vidnet paa Anmodning overleverede af Fuldmægtig Waagaard; men ligesom Vidnet ikke skjønner, at Fuldmægtig Waagaard ved Overleverelsen gjorde Noget, der stred med hans Pligt, ei at tilbageholde noget Document, der kunde tjene til at forskaffe en fattig og forurettet Mand sin Ret, saaledes har Vidnet ikke havt nogen Grund til at antage, at Waagaard i noget andet Henseende interesserede sig for Petter Hatlen mere end tilbørligt, eller i omhandlede Anledning foretog Noget, han som retskaffen Mand efter Vidnets Skjøn burde have undladt." Aarestrup forklarede sig som 3die Vidne i det Væsentlige som før, og Lavrettesmændene vedtog Protokoludskriftets Rigtighed, med Hensyn til hvad der ved den omhandlede Leilighed var foregaaet. Hægstad paastod at have erfaret, "at Waagaard lægger an paa at tirre og skade ham, og saaledes nægtede han ikke for, at ethvert Sammenstød med ham efterlader et ubehageligt Indtryk paa ham – og har han da nok været i en ubehagelig Sindsstemning, da han befandt sig paa Thinget den omhandlede Leilighed; men han var det ikke i nogen særdeles høi Grad; den indgivne Klage concipèrede han Dagen derefter, og paafølgende Dag renskrev han den, efter at han nøie havde kaldt tilbage i sin Erindring, hvad der var passeret; han har saaledes følt sig aldeles overbevist om, at hvad han skrev var overeensstemmende med Sandhed, og skeede dette med roligt Overlæg; nogle Dage derefter indsendte han Klagen til Justitsdepartementet. Han tilføiede, at han ikke havde noget Udskrift af Protokollen, men nedskrev det Passerede efter Hukommelsen, saaledes som han havde hørt Protokoltilførslerne oplæse af Waagard selv, bemærkende, at han paa Thinget ikke nedskrev det. Det har ikke været hans Mening at gjengive Waagaards Protokoltilførsler verbotenus, men kun Indholdet heraf; og for saa vidt der findes Uovereensstemmelse heri, saa tilskriver han dette den Omstændighed, at der ved Siden af de oplæste Tilførsler blev

talt Adskilligt mellem ham og Waagaard, og tør det saaledes hænde, at han har forvexlet det med hiint." "Waagaard troede for Exemplets Skyld at burde henlede Rettens Opmærksomhed paa, at Tiltalte har tilladt sig her i Retten at beskylde Comparenten for at have en ond Samvittighed, Noget, som Comparenten benegtede at Tiltalte har havt nogen som helst Grund eller Anledning til, hvorfor han maatte paastaae Tiltalte for denne ugrundede Beskyldning paa lovlig Maade anseet." "Hægstad protesterede mod, at der tages noget Hensyn til Ytringer faldne under Samtale under Haanden, indledet og fortsat i Tillid til Administrators Connivents, som Noget der ikke vedrørte Sagsbehandlingen." "Waagaard kunde ikke være enig heri, og bemærkede, at Beskyldningen var fremkommen i Forbindelse med Tale om Sagens Gjenstand, hvorhos Comparenten maatte anmode Retten om at afgive Bevidnelse om, at anførte Beskyldning var fremkommen." "Hægstad benegtede, at den Tale angaaende Sagen, hvorover Waagaard er misfornøiet, er gaaet gjennem Administrator, men kun forefalden under Haanden mellem Anmelderen og Comparenten, og antog Comparenten ikke denne Underhaandstale vilde have foranlediget, at Comparenten tiltalte ham paa den Maade, hvormed han er misfornøiet, hvis han ikke havde forsætligen villet ophidse og lokke Comparenten i en formeent Snare, da han sandsynligviis mistvivler om, paa nogen anden Maade at kunne komme Comparenten til Livs under nærværende Sag." "Waagaard vedblev sit Forrige." "Administrator og Retsvidnerne tilførte i Anledning heraf, at de erfarede, at Hægstad under en Samtale, der forefaldt udenfor Sagen, sigtede Waagaard for, at han havde en ond Samvittighed." Tiltalte blev i alle Instantser fældt efter Crll.s 17—1 til Fængsel paa Vand og Brød, af Underretten i 8, af Overretten i 20, og af Høiesteret i 15 Dage.

Til den sidstberørte, "under en Samtale, der forefaldt udenfor Sagen," indslydte Sigtelse har Høiesteret rimeligviis intet Hensyn taget.

Den 1ste April.

L.Nr. 172. Advocat Homann, Actor, mod Lods Lars Larsen.

Denne 57—58 Aar gamle Lods, der forhen to Gange, i 1847 og 1851, var idømt Bøder for Overtrædelse af Lodslovens § 35 ved at indfinde sig beruset i Tjenesten, og efter Lodsoldermandens Erklæring længe havde været anseet for "en forsyldt Person," tiltaltes under denne Sag for Drikfældighed og Forsømmelighed i Lodstjenesten, og var ved Underretsdom i Frederiksstad for tredie Gangs Overtrædelse af nysnævnte § 35 i Lodsloven frakjendt sin Lodsbestilling og tilpligtet at udrede Omkostningerne. Ved Overrettens Dom var han for den nævnte Forseelse og for ved Forsømmelse at have sat et Skib paa Grund (§ 33) dømt til at have sin Lodstjeneste forbrudt, og kjendt uværdig til at være Lods mere, hvorhos Underretsdommen var stadfæstet med Hensyn til Omkostningerne. Efter Paaankningsmaaden var der kun Spørgsmaal om følgende Forseelser, hvorfor han var fældt, nemlig: 1) Af det hollandske Mandskab paa Koffen Pieter havde den daværende Skipper og to Matroser som 1ste, 2den og 3die Deponenter ved Forhøret edelig forklaret, at Angjældende den 30te September f. A. Kl. 9—10 om Formiddagen kom om Bord paa Koffen, for at lodse den ind fra Ballastpladsen i Nærheden af Hut til Frederiksstads Forstad, og at han da, saa vel ved Ankomsten som den hele Tid, medens han var om Bord, viste sig beskjenket, idet han ogsaa om Bord, hver Gang Folkene skjenkedes, forlangte at faae og fik ogsaa for en Deel Brændeviin. Lodsningen fra Ballastpladsen paabegyndtes omtrent Kl. 2, og under Varpningen opad mod Strømmen kom Fartøiet ved den saa kaldte Korsepynt paa Grund, hvilket samtlige 3 Deponenter antog foranlediget ved Angjældendes Beruselse, da han under denne ikke vidste at skjelne mellem Styrbord og Bagbord, og derfor commanderede feil. Skibet blev staaende paa Grund indtil næste Dag (eller, som Angjælden-

de opgiver, til Kl. 2 om Natten 30te September), men kom af, uden at have faaet videre Skade. Angjældende negtede at have været beruset ved den omhandlede Leilighed, idet han dog erkjendte, i Tidsrummet fra Kl. 9 om Morgenen, da han kom om Bord, til Kl. 3 om Eftermiddagen at have faaet 4 Dramme, medens han selv ved denne Lotsning ikke, som han pleiede, vil have havt Brændeviin med sig. Han paaberaabte sig derhos 7—10 Vidners Prov, hvorefter han ikke var beruset, eller kunde skjønnes at være det, da han den 30te Septbr. skulde gaae om Bord paa Koffen fra en norsk Brig, til hvis Udlotsning han var ansat, men hvis Udseiling opholdtes ved Modvind, hvorfor han fik Tilladelse af Skipperen til at overtage Koffens Indlotsning. De sidstanførte Vidneprov syntes vel at være i nogen Strid med Hollændernes Udsagn, for saa vidt dette gik ud paa, at Angjældende allerede om Formiddagen var beruset; men de udelukkede dog ikke Muligheden af, at han enten paa Veien til Koffen eller om Bord i den har beruset sig af det Brændeviin, han kan have medbragt; og efter det hollandske Mandskabs bestemte Udsagn i Forbindelse med Angjældendes bekjendte Tilbøielighed til at beruse sig, hans Begjæring til den hollandske Skipper om Brændeviin, hvoraf han efter egen Tilstaaelse drak 4 Dramme i Løbet af faa Timer, og den indtrufne Begivenhed fandtes afgjørende at tale mod hans Benegtelse. At han satte Koffen paa Grund søgte han at undskylde dermed, at han ved Indvarpningen anholdt om, at kun et Fartøi ad Gangen maatte lotses ind, hvori ogsaa 1ste Dept. samtykkede; men ikke desto mindre blev en anden Kof uden Angjældendes Samtykke lagt ved Siden af Koffen Pieter, hvilket bevirkede, at han ikke brugte Trosse i Land paa den Side. Efter hvad to Skibsførere, 5te og 6te Vidner, der nøie kjendte Stedet, edeligen forklarede, var der imidlertid Intet til Hinder for, at to Skibe ved Siden af hinanden kunde varpes ind forbi det ommeldte Sted, naar blot den nysanførte Foranstaltning havde været truffen, hvilken de erklærede for aldeles

fornøden for at undgaae Paadrivning paa den modsatte Side. Overretten fandt derfor, at Lodslovens § 9 ikke kunde paaberaabes til Angjældendes Undskyldning, idet Formodningen maatte være for, at det var hans beruseda Tilstand, der havde bevirket, at han forsømte at iagttage de fornødne Forsigtighedsregler for at undgaae Paadrivningen. Hans Forklaring gik heller ikke ud paa at han, da Varpningen af begge Skibe begyndte ved Korsepynten, udtrykkelig gjorde Skipperen opmærksom paa eller forlangte, at Skibene skulde adskilles, ligesom det hollandske Mandskab ikke en Gang blev tilspurgt om dette Punct. Den foreløbige Anmodning, som Angjældende paaberaabte sig, blev derfor efter Omstændighederne ikke anseet som en saadan Underretning, som § 9 omhandler, og Angjældende blev altsaa i dette Punct af Overretten fældt efter § 83, 2det Led. 2) Da Angjældende den 6te October f. A. af Lodsoldermanden var ansat som Lods paa Koffen Concordia, ført af Skipper Blystra, under Udseilingen fra Frederiksstad, og i den Anledning omtrent Kl. 3 om Eftermiddagen indfandt sig ved Fartøiet, var han, efter hvad Styrmanden, 5te Dept., samt 2den og 3die Deptr., en hollandsk Skipper og en hollandsk Matros paa et ved Siden af Concordia liggende Skib, havde forklaret, i saa høi Grad beruset, at det negtedes ham at komme om Bord. Efter 1ste, 11te og 12te Vidner skulde han vel ikke have været saa beruset, som af Hollænderne forklaret, men da ogsaa 1ste Vidne forklarede at han ravede, og han tillige selv maatte erkjende at have drukket saa Meget, at han kjendte det i Hovedet, ansaaes han ogsaa i dette Punct overført en Overtrædelse af Lodslovens § 35. Høiesteret stadfæstede Overrettens Dom, saa vidt paaanket var. Ved Processualia bemærkes, at Lodsoldermanden ved en Leilighed og en edfæstet Skipper ved en anden blev benyttet som Tolk under Afhørelsen af de hollandske Deponenter, hvilket blev godkjendt i dette Tilfælde, som i de flere, hvor Lapper og Kvæner afhøres ved tilfældig antagen Tolk, der

edfæstes som Vidne. Her var imidlertid Lensmanden ikke edfæstet som Tolk i Sagen.

L.Nr. 173. Advocat Rye, Actor, mod Niels Olsen.

Denne 37 Aar gamle og i 1851 for Tyveri dømte Person var atter tiltalt for Tyveri, samt for ulovlig at have forladt sin Tjeneste, og ved Hjemthingsdommen var han derfor ilagt 9 Maaneders Strafarbeide samt Omkostningerne. Det var ved Tiltaltes Bekjendelse og Sagens Oplysninger bevist, at han, efter at have været et Aar i fast Tjeneste hos Maler Andersen i Vadsø, og efter at have i Marts f. A. fornyet denne Tjeneste paa et Aar, at regne fra 18de Juli næstefter, forlod Tjenesten den 28de Juli f. A., paa hvilken Tid han havde oppebaaret Forskud paa sin Løn, og at han da medtog en Glarmesterdiamant, som hans Husbonde havde overladt ham til Brug. Efter Lensmandens Forklaring opgav Angjældende ved Anholdelsen først, at han havde kjøbt denne Diamant i Tromsø for 5 Spdlr., men under Forhøret har han tilstaaet, at han, da han forlod Tjenesten, var blottet for Penge, og derfor fra Husbondens Verksted, hvortil han havde Adgang, og hvis Dør stod aaben, tog Diamanten i den Tanke at faae den solgt. Under Sagen har han forklaret, at han var beskjenket, da han gik af Tjenesten, og derfor ikke med Bestemthed erindrer, om hans Forhørsforklaring er rigtig, eller om han ikke snarere havde Diamanten liggende i Lommen, efter at han med Andersens Tilladelse havde afbenyttet den. Han vedblev dog, at det var hans Hensigt under Reisen til Thanen at sælge den, da han var blottet for Alt. Angjældendes Husbonde har derhos forklaret, at den omhandlede Glarmesterdiamant var saa daarlig, at han ikke selv kunde bruge den, og at han ikke anseer Angjældendes Forklaring under Sagen urimelig. Med Hensyn til Fravigelsen fra Tjenesten har Angjældende paastaadt, at den var foranlediget derved, at hans Husbonde uden skjellig Grund havde slaaet ham, nemlig under Vaar-

Fiskeriet i forrige Aar. Men efter Husbondens, 2det, 3die og 4de Vidners Forklaring maatte dette ansees som et tomt Paaskud, og Angjældende var atter indtraadt i Tjenesten. Høiesteret stadfæstede Hjemthingsdommen, dog saaledes, at Straffetiden blev bestemt til 7 Maaneder.

Den 8de April.

L.Nr. 186. Advocat Kraft, Actor, mod 1) Halvor Petersen, 2) Karen Jensdatter, og 3) Karen Sophie Olsdatter.

I denne Sag var af Christiania Stiftsoverrets første Afdeling den 24de October 1853 afsagt følgende Dom: "I Følge Christiania Stiftamtmandskabs Ordre af 29de August sidstleden blev 1) Skomagermester Halvor Petersen 2) Karen Jensdatter 3) Karen Sophie Olsdatter og 4) Johanne Larsdatter undergivne Tiltale, Nr. 1, 2 og 3 for Deelagtighed i Tyveri og i Overtrædelse af Crll.s Cap. 21 § 14, og Nr. 4 for Deelagtighed i Tyveri eller Overtrædelse af Crll.s Cap. 21 § 14. Efter at den Sidste Tiltalte, efter Stævnevidnernes Paategning paa en af Referenten ved Underretten udtagen Stævning, erfaredes at være afgaaet ved Døden, fremmedes Sagen mod de øvrige Tiltalte, og blev disse ved Dom, afsagt af Byfogden i Christiania den 29de September sidstleden, som skyldige i de dem imputerede Delicta, ansete Nr. 1 og 2 med Fængsel paa Vand og Brød, den Første i 18 og den Anden i 12 Dage, og Nr. 3 paa sædvanlig Fangekost i 32 Dage. Saa blev og Tiltalte Nr. 1 tilfunden at betale paa Politikammeret til Hittegodsfondet 19 Skill., og Nr. 3 i Erstatning til Margrethe Olsdatter Myra 5 Spdlr., og endelig samtlige Tiltalte hver for sig de med deres Arrest og Straffens Fuldbyrdelse og in solidum de med Sagen for Øvrigt forbundne Omkostninger. Denne Dom paaankes nu, paa Grund af samtlige de tre anførte Tiltaltes Forlangende, til nærværenge Ret, hvor der saaledes alene er Spørgsmaal om de Facta, hvorfor de ved Un-

derretten ere fældede. Tiltalte Nr. 1, Skomagermester Halvor Petersen, der er 38 Aar gammel, har erkjendt: a) At han af sin mellem 8 og 9 Aar gamle Datter har modtaget 7 Skill., som Datteren foregav at have fundet i Kjøbmand Hauges Butik, og at han i Forening med sin Hustru, Tiltalte Nr. 2, har opbrugt disse Penge, efter at sidstnævnte Tiltalte i Butikken havde faaet den Besked, at Ingen der kjendte til samme. (Se 4de Dept.s Forklaring). b) At han i den sidste Halvdeel af Juli Maaned indeværende Aar har modtaget en Fløiels Pung, hvori der fandtes 12 Skill., af fornævnte sin Datter, hvilke denne foregiver at have fundet paa Torvet, og hvilke Penge han har brugt op. Med Hensyn til sin Kundskab om Datterens Adkomst til Pungen og Pengene har han forklaret, at han ikke mindes, om hun sagde ham, at hun havde fundet samme, hvilket Datteren paastaaer. Efter denne Datterens Forklaring og Tiltaltes vaklende Udsagn maa det imidlertid antages, at han har havt Kundskab om, at det var Hittegods. Og endelig c) At han af atternævnte sin Datter har modtaget et Silketørklæde, der er taxeret for 1 Spdlr. (omhandlet i Forhøret under Nr. 5), hvilket Datteren tilstaaer at have stjaalet paa Disken i Kjøbmand Benneches Butik, men som hun i sit Hjem efter sit første Udsagn forklarede at have fundet i Kramboden. Tiltalte paastaaer, at Datterens Udsagn gik ud paa, at Tørklædet var fundet i Grændsen, uden nærmere Angivelse af Stedet, og paa anstillet Confrontation mellem ham og Datteren har den Sidste først erklæret, at hun ikke mindes, enten hun for Faderen foregav, at Tørklædet var fundet i Kramboden hos Benneche eller i Grændsen, siden, at hun erindrer at have ytret sig som af Faderen forklaret. Tørklædet at Tiltalte 3 Gange averteret i Adressetidenden. Naar Underdommeren for dette Factum har fældt Tiltalte som skyldig i efterfølgende Deelagtighed i Tyveri, kan nærværende Ret ei heri være enig med ham. Datterens første Forklaring kan saa meget mindre være afgjørende, som den siden er forandret. Da det derhos er

gobtgjort, at nærværende Tiltalte har averteret det i Aviserne, skjønnes der ikke at være tilstrækkelig Grund til at statuere, at han har havt Kundskab til eller rimelig Formodning om, at Tørklædet var stjaalet, hvilket hans Yttringer til Datteren, da hun bragte ham det, langtfra antyde, idet han da sagde, at han vilde avertere det. Han vil derfor alene være at straffe for Deelagtighed i Overtrædelse af Frd. 8 Cap. 21 § 14, og vil hans Straf efter Omstændighederne være at bestemme til 15 Dages Fængsel paa Vand og Brød, nemlig 5 Dages saadant Fængsel for hver Overtrædelse. Tiltalte Nr. 2, Karen Jensdatter, 36 Aar gammel, og gift med den foregaaende Tiltalte, er overført at have gjort sig medskyldig i de ovenfor under Litr. a og c omhandlede Facta, idet hun deeltog i at opbruge de under Litr. a nævnte 7 Skill., og beholdt det under c omforklarede Tørklæde, hvilket hun troede at kunne gjøre, naar ingen Eiermand meldte sig, efter at derom var averteret. Ogsaa denne Tiltaltes Forklaring gaaer ud paa, at Datteren foregav, at hun havde fundet Silketørklædet i Gaden i Grædsen, uden nærmere at opgive hvor. Efter hvad ovenfor er antydet, vil denne Tiltalte for Deelagtighed i tvende Overtrædelser af Frd. 8 Cap. 21 § 14 være at straffe med 10 Dages Fængsel paa Vand og Brød. Tiltalte Nr. 3, Karen Sohie Olsdatter, der er henved 17 Aar gammel, har erkjendt a) at hun af det nævnte Pigebarn Anne Charlotte Caroline Petersen har modtaget til Foræring en Skindpung, der er taxeret for 4 Skill., og omhandlet under Forhøret Nr. 3, hvilken hun siger at hun vidste, at Barnet havde fundet, men hvilken dette havde stjaalet i en Krambod i Kirkegaden. Lige saa erkjender hun b) at hun til Opbevaring har modtaget 36 Spdlr. af det samme Barn, med hvilken Sum dette endog i Begyndelsen af August Maaned kom hjem, og som det erkjender at have stjaalet paa Disken hos Kjøbmand Selmer i Grændsen. Tiltalte forklarer, at Barnet, da det kom hjem med disse Penge, først fortalte, at det havde faaet dem af en Kone, for hvem det skulde gjemme dem,

idet det yttrede Frygt for, at Forældrene skulde faae det at vide, senere fortalte det samme Dag, at det havde fundet dem i en Tegnebog i en Port, og at det havde taget Pengene ud og kastet Tegnebogen væk i Portrummet. Barnet bad nærværende Tiltalte at gjemme Pengene for sig, hvilket denne ogsaa paatog sig, mod at faae 9 Spdlr. derfor. Tiltalte paastaaer, at hun har anseet Ungen og Pengene for hittede, men efter Barnets forskjellige Forklaringer for hende om den Maade, hvorpaa Pengene var hende til Hænde komne, kan dette hendes Udsagn ei staae til Troende, da det antages, at hendes Mistanke derefter maatte vækkes om, at Sagerne var erhvervede ved Tyveri. Hun er derfor rettelig fældet efter Crll.s Cap. 19 § 6 jfr. § 1, og er hendes Straf, i Henhold til samme Lovs Cap. 2 § 32, bestemt til Fængsel paa sædvanlig Fangekost, for hvilket Tiden findes passende fastsat til 32 Dage. Da 31 Spdlr. af de stjaalne 36 Spdlr. igjen ere komne tilstede, billiges det, at denne Tiltalte er paalagt at udrede Erstatning til Bestjaalne, 1ste Deponent, med 5 Spdlr. For saa vidt Tiltalte Nr. 1 er tilfunden at betale 19 Skill. til Hittegodsfondet, findes herved Intet at erindre, hvilket ligeledes gjælder med Hensyn til de af Sagen m. V. flydende Omkostninger. Sagens Behandling i første Instants og Sagførelsen for begge Retter eragtes lovforsvarlig. Thi kjendes for Ret: De Tiltalte, Nr. 1, Halvor Petersen, og Nr. 2, Karen Jensdatter, bør for Overtrædelse af Crll.s Cap. 21 § 14 jfr. samme Lovs Cap. 5 § 9 hensættes i Fængsel paa Vand og Brød, Nr. 1 i 15 – femten – og Nr. 2 i 10 – ti – Dage; saa bør og Tiltalte Nr. 1, Halvor Petersen, betale i Erstatning til Hittegodsfondet 19 – nitten – Skill. Med Hensyn til Tiltalte Nr. 3, Karen Sophie Olsdatter, og de af Sagen m. V. flydende Omkostninger bør Underrettens Dom ved Magt at stande. At fuldbyrdes" o. s. v.

Høiesterets Dom er saa lydende: "Halvor Petersen og Karen Jensdatter bør for Forbrydelse mod Criminallovens Cap. 21 § 14 at hensættes i Fængsel paa Vand

og Brød, den Første i 15 – femten – den Sidste i 10 – ti – Dage. Karen Sophie Olsdatter bør for den i Criminalloveus Cap. 19 § 6 omhandlede Deelagtighed i Tyveri, og for efterfølgende Deelagtighed i Forbrydelse mod Cap. 21 § 14 at hensættes i Fængsel paa sædvanlig Fangekost i 40 – firti – Dage. I Henseende til Erstatning og Omkostninger bør Stiftsoverrettens Dom ved Magt at stande. I Salarium til Actor o. s. v. At Nr. 1 og 2 ligefrem dømtes efter Crll.s 21—14, grunder sig vel deri, at Høiesteret har anseet dem selv forpligtede til at oplyse deres 8—9 Aar gamle Barns Fund, og for Nr. 3's Vedkommende er vel Litr. a henført under samme §.

L.Nr. 158. } Brændeviinsbrænder O. Løchen mod Finants-
OrNr. 19. } departementet.

Efter den ældre Bestemmelse var Brændeviinsafgiften 4 Skill. Potten, men ved Storthingets Beslutning af 2den Juli 1351 blev den forhøiet til 6 Skill. Potten. Skattekundgjørelsen af 28 August s. A. var imidlertid ikke bekjendtgjort paa Stedet, da Appellanten i October eller November næstefter aabnede sit Brænderi, og han vegrede sig derfor ved at betale den forhøiede Afgift for Tidsrummet inden Bekjendtgjørelsen. Den 8de December holdtes Udpantning hos ham for Afgiften af 41,141 Potter Brændeviin, beregnet efter 6 Skill. Potten til 2007 Spdlr. 6 Skill. med Tillæg af Pantningsgebyr 64 Skill. Ved denne Forretning blev tilført: "O. Løchen var tilstede og protesterede mod Forretningens Fremme, da han ikke ansaae sig pligtig til at erlægge Afgift, saa længe at Kundgjørelsen om Brændeviinsafgifts Svarelse ikke paa lovformelig Maade er bragt til Kundgjørelse ved at læses paa Thinget, og hvilket hidtil ikke er skeet. For Øvrigt maatte han reservere sin Ret i ethvert Henseende. Eragtet: Forretningen bliver at fremme. Derpaa anvistes til Udlæg 70 Tønder Spiritus, taxerede à 15 Spdlr., tilf. 1050 Spdlr. Løchen for at kunne disponere over den øvrige Spiritus, han

havde, deponerede 1000 Spdlr., og hvorfor han blev meddeelt Qvittering. Beslutning: I den opskrevne og taxerede Spiritus gives herved Udpantning og Udlæg for den resterende Afgift 1007 Spdlr. 70 Skill. – hvori indbefattet Gebyret – til Fyldestgjørelse efter lovlig Omgang." Denne Forretning paaankede Citanten til Overretten, hvor hans Sagfører i Deductionen blandt Andet bemærkede: "Appellanten havde in casu ikke havt tilstrækkelig Tid og Anledning til at lære Forhandlingerne og Beslutningerne om Brændeviinsafgiften i indeværende Budgettermin at kjende, og troede af den Omstændighed, at ingen Kundgjørelse var publiceret inden October Maaned, at kunne udlede, at der endnu ingen endelig Beslutning var fattet. Han troede under sin mindre Indsigt i saadanne Sager, at den ældre Afgift 4 Skill. Potten vilde blive beregnet; men derom kan der naturligviis ikke blive Tale, da den ældre Afgiftsbestemmelse ikke var gjældende længer end til 1ste Juli f. A. Skulde Retten mod Formodning være af en anden Mening, paastaaes subsidialiter, at den paaankede Udpantningsforretning kun stadfæstes for et Beløb af 1338 Spdlr. 47 Skill." Tilsvaret ledsagedes af en Erklæring fra Chefen for 2det Revisionscontor, saa lydende: "Paa Forlangende meddeles, at ligesom Revisionen gjør Fordring paa, at Bestemmelser betræffende Beregning og Erlæggelse af Told eller Skibsafgifter (Tariffer, provisoriske Anordninger m. V.) tages til Følge strax samme indløbe til Toldkammeret, for saa vidt der ikke i selve Anordningen bestemmes en Termin, fra hvilken den først træder i Kraft, saaledes er denne Regel, saa vidt vides, i Almindelighed bleven befulgt af Toldregnskabsførerne, idet de sædvanligviis i Toldbøgerne anføre, naar Bestemmelsen er modtagen, og umiddelbar derpaa lader den i paakommende Tilfælde komme til Anvendelse, uden at det af Regnskaberne kan erfares, at den forud er bleven læst til Thinge." I Tilsvaret bemærkede Regjeringsadvocaten blandt Andet: "Efter de Oplysninger, jeg har indhentet i Departementet, begyndte Appellanten at brænde den 14de

October 1851. I den Controlprotokol, som den følgende Dag blev ham forelagt til Underskrift, findes en Rubrik: "Afgiftens Beløb beregnet med 6 Skill. pr. Pot," efter hvilken Afgift ogsaa hans Skat for den Dags Brænding blev beregnet. Denne Beregning underskrev ogsaa Appellanten, dog med Forbehold i Anledning af, at der efter hans Mening ikke existerede nogen gyldig Skattebestemmelse, og erholdt saaledes allerede den 15de October nøiagtig og paalidelig Efterretning om Skattens Existents. Følgelig var det, som ved Thinglæsningen tilsigtes, nemlig Paabudets Bekjendtgjørelse, for Appellantens Vedkommende, fuldstændigen opnaaet den 15de October, saa at han efter den Tid ikke længere kan paaskyde Uvidenhed." I Repliken svaredes: "Appellanten aabnede sit Brænderi den 5te November, ikke den 14de October f. A. Ved første Dags Opgjør blev Brændeviinsafgiften beregnet efter 6 Skill. Potten, idet den gamle, trykte Rubrik i Controlprotokollen, der lød paa 4 Skill., blev forandret til 6 Skill., men uden at den kongelige Kundgjørelse af 28de August f. A. blev paaberaabt eller foreviist, og uden en Gang at den fungerende Controlør havde Andet at paaberaabe sig end løse Efterretninger af Morgenblader. Hverken Undercontroløren eller Overcontroløren, og end mindre Appellanten, havde nogen officiel Underretning om, eller vidste med Bestemthed, hvad der skulde betales, og næppe en Gang, at Skatten endelig var bestemt. Appellanten vidste ikke en Gang det Sidste. Det maa altsaa benegtes, at Appellanten den første Dag, Brændingen foregik, erholdt nøiagtig og paalidelig Efterretning om Skattens Existents og Størrelse. Han er ikke paa nogen Maade betydet den kongelige Kundgjørelse af 28de August f. A., førend ved dens Thinglæsning den 8de December f. A., da han samtidigen maatte taale Udpantning for den foregaaende Tid." (Fortsættes).

Christiania 1854.
Trykt og forlagt af J. Chr. Abelsted.

Nittende Aargang
№ 20.

15de Mai
1854.

Norsk Retstidende,

et Ugeskrift for praktisk Lovkyndighed.

Sager, paakjendte i Høiesterets 1ste Session 1854.

L.Nr. 158. } Brændeviinsbrænder O. Løchen mod Finantsdepartementet.
OrNr. 19. }

(Fortsættelse fra Nr. 19).

I Dupliken svaredes hertil: "Hvad der i nærværende Sag er givet, er at Appellanten samme Dag, som han aabnede sit Brænderi, af den fungerende Controlør blev gjort bekjendt med Indholdet af Skattekundgjørelsen af 28de August 1851. At denne Underretning ikke blev ledsaget af en udtrykkelig Paaberaabelse og Fremlæggelse af et verificeret Exemplar eller Udtog af denne Kundgjørelse, vilde, om ogsaa saa var, ingen Indflydelse kunne have; thi som offentlig Betjents maatte Controlørens Opgivende for Eieren være tilstrækkelig Legitimation; han vilde jo i alle Fald have kunnet give formelig Attest derom. Men for Øvrigt benegtes det, at Controløren ikke fremlagde bemeldte Kundgjørelse eller en Attest om dens Indhold, i Fald Appellanten har forlangt en saadan yderligere Legitimation for Skattens Beløb. Er dette ikke skeet, da er Sagen naturligviis den, at det ikke er faldt Appellanten ind at tvivle paa Rigtigheden heraf." I Tripliken svaredes: "Citanten er, saaledes som før anført, ikke bleven bekjendt med Indholdet af Skattekundgjørelsen af

28de August 1851, eller bekjendt med, at en saadan Skattekundgjørelse existerede, førend ved dens Thinglæsning. Naar Controløren selv endog maatte erkjende, at han ingen Kundgjørelse havde seet og ingen Communication havde modtaget om Skattens Beregning, saa sees det nok, hvad Betydning der kan tillægges den Omstændighed, at Controløren i Protokollen forandrede Beregningstallet fra 4 til 6 Skill., eller hvorledes det gaaer an at betragte dette som en formelig Bekjendtgjørelse. Det var blot det løseste Opgivende, medens Controløren heller ikke havde nogen offentlig Characteer. Derfor har ogsaa nordre Throndhjems Amt i et andet Tilfældet fundet det fornødent at lade Kundgjørelsen forkynde ved de ordentlige Stævnevidner inden Thinglæsningen. Den antydede Attest skal man have Modpartiet overladt at see, om det kan fremskaffe. Appellanten havde Intet med at forlange nogen Kundgjørelse eller Andet - det var det Offentlige, som alene havde Interesse af at fremskaffe og communicere den; men det benegtes fremdeles, at Cantroløren havde den eller nogen som helst Kjendskab til dens Existents. Jeg baade har benegtet og benegter fremdeles, at Appellanten havde nogen Kundskab om det endelige Resultat af Forhandlingerne i Storthing og Regjering om Brændeviinsskattens Størrelse." Efter denne Procedure stadfæstede Overretten Udpantningen, med Ophævelse af Omkostningerne. For Høiesteret, hvortil Sagen af Lochen videre paaankedes, blev fremlagt en Skrivelse fra Finantsdepartementets Oppebørselscontor til Regjeringsadvocaten, hvori meddeles, at der ved de Opmaalings- og Graderingsprotokoller, som til Brug ved Brændeviinsbrænderierne i det throndhjemske Brænderidistrict for Terminen fra 1ste October 1851 til 30te April 1822, derfra under 22de September 1851 blev vedkommende Overcontrolører tilstillede, blev, forinden Protokollerne fra Contoret affendtes, foretaget den, som Følge af den ved Skattekundgjørelsen af 28de August 1851 paabudne Afgiftsforhøielse, fornødne Forandring, idet i Beregningsrubrikken Tallet "4" blev rettet til "6." Ligeledes

blev fremlagt en Attest fra samme Contor til Citantens Sagfører, saa lydende: "At der til Overcontroløren ved Brænderierne kun sendes Controlprotokoller, men derimod ikke noget Exemplar af Skattekundgjørelsen, og at Departementet ikke directe correspondérer med Undercontrolørerne, men derimod altid henvender sig til Overcontroløren, bevidnes herved. Lige saa bevidnes, at der i de Protokoller, som Høsten 1851 oversendtes til Controløren i det throndhjemske Controldistrict, i Rubrikken for Afgiftens Beløb var trykt "4" Skill. pr. Pot, men at dette med Blæk var forandret til "6" Skill. pr. Pot. Det bemærkes derhos, at det ikke er Departementet, men derimod Overcontroløren, der auctoriserer Controlprotokollerne, og tilsættes, ved hvilke Brænderier de skulle benyttes." Endelig fremlagdes en Beskikkelse til vedkommende Overcontrolør, hvorpaa han havde svaret, at hverken han eller Undercontrolørerne havde modtaget nogen officiel Kundgjørelse i nævnte Anledning.

For Høiesteret bemærkede Appellantens Sagfører i det Væsentlige: Overretten meente vel, at Skattekundgjørelser paa samme Maade som Love og andre Anordninger maatte bekjendtgjøres, og i Regelen alene kunde ansees gjældende fra Thinglæsningen paa Stedet, men at den beviislige Kundskab maatte kunne erstatte den ved sædvanlig Bekjendtgjørelse opstaaede Lovformodning. Overretten fandt imidlertid kun Sandsynlighed for, at Appellanten havde Kundskab om den for ham vigtige Beslutning, hvorom der handledes, og byggede denne Slutning alene paa Controlørens Krav, fordi ham maatte have fidem publicam. Hertil var at bemærke 1) Den ældre Theori og Praxis, som havde faaet Medhold i den ved Cancelliskrivelse af 3die Juni 1813 meddeelte Resolution af 27de Mai næstfør, var som Følge af vor nye Forfatning efter Rigernes Adskillelse forladt. Alle Theoretikere antog nu, at Love, Anordninger, Skattekundgjørelser og deslige, alene kunne ansees gjældende fra deres formelige Bekjendtgjørelse, uden Tilbagevirkning, og Praxis fulgte samme Anskuelse. (Her citeredes det i Retst. for 1841, S. 274 ff. meddeelte

Præjudicat). Grundlovens § 97, der forbyder at give Love tilbagevirkende Kraft, var unegtelig bygget paa denne Anskuelse, hvilket dens Kilde, nemlig den af Rigsforsamlingen forud antagne § 105 (Forhandl. 4 H., S. 27) ogsaa beviste. Det deri indeholdte Tillæg: "eller gjælde, førend den er bekjendtgjort," var alene ved Skjødesløshed udeladt af Redactionscomiteen, der kun havde at sætte de vedtagne Bestemmelser i Stiil og Orden. (L. c. 107—108*). Derfor havde man i vore Storthingslove ogsaa fulgt denne Regel. (Her citeredes Pengelovens § 36; Odelslovens § 32, Opfostringslovens § 12, med mange flere Love). Overretten antog rigtigen, at det Samme maatte gjælde om Skattekundgjørelser, og Skattepaalæg gaves ogsaa før 1833 i Lovsform. . L. 1—3—10 nævnte flere Ting end Love. Alle ældre Skattelove forudsatte det Samme, og ligeledes Rentekammerskrivelsen af 12te Mai 1810. Der talte og Mere for Overholdelsen af denne Regel med Hensyn til Skattepaalæg, end til andre Gjenstande, og det var desuden urimeligt, at Skatteyderne skulde være forskjellig Behandling undergivne, eftersom Oppebørselsbetjenten fandt for godt at meddele den ene af dem tidligere, den anden sildigere Kundskab om Paalægget. Naar Beslutningen betimelig fattedes og kundgjordes, kom derimod alle Skatteydere til at behandles efter samme Regel, og hvor de almindelige Thing sjældnere holdtes, kunde de erstattes ved Extrathing, foruden at Bekjendtgjørelse fra Kirkebakken efter Resolutionen af 18de August 1813 kunde træde i Stedet. Appellanten havde beviislig ingen paalidelig Kundskab faaet om det nye Paalæg før samme Dag, da han maatte taale Udpantning. Hverken Overcontroløren eller Undercontroløren havde nogen saadan Kundskab at meddele ham, og Overskriften af 6 Skill. i Stedet for 4 Skill. i de trykte Rubrikker, uden paalidelig

*) Det Samme paastodes i sin Tid om Udeladelsen af Tillægget i Kilden til Grundl.s § 2: "Alle Religionsecter tilstedes fri Religionsøvelse."

Oplysning om, hvorfra Forandringen hidførte, kunde lige saa lidt som Avisefterretninger tages for fulde, saa meget mere, som vedkommende Departement ellers ikke havde ladet det beroe med saadanne Udslættelser og Overskrivninger, men i alle Fald beskikkelsesviis tilkjendegivet Brændeviinsbrænderne Beslutningen. Han paastod derfor principaliter fuld Frifindelse, subsidialiter Frifindelse for en Trediedeel af det Udpantede, som faldende paa Tidsrummet før Bekjendtgjørelsen, og i begge Tilfælde Omkostninger.

Hertil svarede Regjeringsadvocaten i det Væsentlige: Der speculeres af Flere paa at berøve Statskassen Brændeviinsafgiften paa denne Maade. Ved Overretten oplystes ikke, hvorledes det var tilgaaet, at Controløren fordrede 6 Skill., fordi Controlørens Paastand maatte gjælde indtil videre. Det viste sig nu, at han havde Ret i sine Paastande. Han havde Controlprotokoller fra vedkommende Departement, der viste, at Afgiften nu var 6 Skill. Potten, og de blev foreviiste Appellanten, som underskrev, men protesterede. At hverken Controløren eller Overcontroløren havde faaet nogen formelig Meddelelse af Beslutningen in extenso, var ligegyldigt, i det Mindste indtil videre. Naar Controløren foreviste den fra Dept. tilstillede Protokol, der viser, at Afgiften er bestemt til 6 Skill., maatte dette foreløbig være nok. Dommen af 1841 viste kun, at man ikke kan kræve en endnu ikke for vedkommende Tidsrum bestemt Afgift. Men man kan ikke komme fra Resol. af 27de Mai 1813. Denne Resolution er yngre end Rescriptet af 1810, der desuden ikke udtaler den modsatte Anskuelse, men har særegne Grunde. Hvad der gjaldt før 1814, er altsaa klart. Vor nye Forfatning paaberaabes her, som sædvanlig mod Alt, hvad man ikke lider i det Nedarvede, som om den omstødte den hele ældre Retstilstand. Udeladelsen af den i Kilden til Grundl.s § 97 optagne Sætning beviser, at man ikke vilde have den deri indeholdte Regel gjort gjældende. Den stred ogsaa mod Tingens Natur, og vilde have medført megen Ulempe, om den var bleven indført. Hvad de nyere Love angaaer, da gives

der mange Tilfælde, hvori det er hensigtsmæssigst, at Loven paa een Gang træder i Kraft overalt i Riget, og dette er Grunden, hvorfor hverken Thinglæsning af eller Kundskab om Loven er gjort til Udgangspunct. For Øvrigt maa naturligviis Thinglæsningen komme i Betragtning, hvor Loven ei anderledes er bragt til Vedkommendes Kundskab, Alt for saa vidt Lovens Anvendelse maa ansees at beroe derpaa. Det vilde være urimeligt, at en Toldtarif ei skulde kunne gjøres gjældende i Christiania før efter 6—7 Dages Forløb, i Drøbak efter 1 Maaneds Forløb, o. s. v. Da Appellanten maatte være beredt paa en foranderlig Afgift, og strax havde faaet saa paalidelig en foreløbig Kundskab om dens Tilværelse, som han behøvede, havde han Intet at beklage sig over, og hans Procedure under Udpantningen og for Overretten viste og, at han fra Begyndelsen ikke nærede nogen Tvivl om Meddelelsens Paalidelighed, men alene henskjød sig under Mangel af formelig Bekjendtgjørelse, og at han først i Replikken for Overretten henskjød sig under Mangel af paalidelig Underretning om Skattens Tilværelse og Størrelse, hvilket imidlertid af de allerede anførte Grunde ei kunde komme i Betragtning. Regjeringsadvocaten paastod derfor Stadfæstelse og Omkostninger.

Ved Høiesterets Dom, afsagt den 23de Marts 1854, blev Udpantningsforretningen stadfæstet, Omkostningerne for Overretten ophævede (Regjeringsadvocaten havde ikke udtaget Contrastævning), men Appellanten tilpligtet at betale Sagsomkostningerne for Høiesteret med 32 Spdlr., hvoraf Regjeringsadvocaten tillagdes i Salar 30 Spdlr.

L.Nr. 197. O.Nr. 2. — Baronet John Henry Pelly paa egne og Brødres Vegne, som Eiere af Borregaards Gods, mod G. Fossum & Co., Consul Legaard, Andreas Bing, Alexander March, J. Apenæs og Byfoged Pettersen.

I denne Sag, der foredroges ved Hjælp af Kart, og

vil kunne forstaaes ved Hjælp af medfølgende Croquis, var Spørgsmaalet blandt Andet om Sarpsborgs Jurisdictionsgrændse, i hvilken Anledning der foruden Kartet blev fremlagt den for Kjøbstadgrændsen indgivne og approberede Plan, samt den til sammes Gjennemførelse afholdte Aastedsforretning. I Planen beskrives Byens Grændser saaledes: "Grændsen begynder ved Pladsen Turkerud, paa Kartet Litr. A; gaaer sydefter til Melløsbugten, og følger denne Litr. B C; derfra efter Gaarden Sannesunds Grændser Litr. D E; derefter følgende Thorsbækken nordefter til Kurlandskjærnet; herfra følgende en liden Bæk (Maskerenden kaldet) til Glengshølen, og denne Bugt fra Litr. F til G; derfra tvertover Bytangen til Glommen Litr. H, og følgende denne til Litr. e e ved Lambertsdam; derfra i lige Linie langs den intenderede Forlængning af Jærnbanen til Lambertsdam, indtil denne Linie overskjæres af en Forlængning af Præstegaardsløkken i nordøstre Gjærde L; derpaa følgende denne Linie, indtil at samme Gjærde forlænget i modsat Retning overskjærer Jærnbanen M; og derfra langs dennes østre Side ned til Elven, hvor Vandet fra Brugene har sit Udløb mellem Saugene og Brænderiet N; derpaa langs Glommen og Boderne til Litr. I; derfra nordefter til Litr. K; derfra i en Linie til ovennævnte Plads Turkerud Litr. A; hvortil kommer Stranden mellem Melløsbugten og Boderne Litr I B." I Aastedsforretningen heder det ved Glengshølen Litr. F: "Derfra gaaer Grændsen følgende Glengshølens Bugt til Litr. G. Byfoged Vogt erklærede, at han herved forstaaer, at Linien gaaer fra F til G i ret Direction, i hvilken Anledning da Pelly lod bemærke, at han ikke har overladt til Sarpsborgs Byes fremtidige Jurisdiction Andet, end det Land, som paa Kartet er anlagt og af Commissionen tilligemed de øvrige Tilstedeværende i Dag er opgaaet, og at han saaledes anseer Bycommissionens Bestemmelse og den vordende Byes Jurisdiction uvedkommende den Strækning af Vand, som Commissionens ene Medlem, Hr. Byfoged Vogt, vil have henført derunder. Han hen-

holdt sig i Øvrigt til sin med bemeldte Medlem under 27de October 1838 afsluttede Contract, og hvad Commissionen i sin approberede Indstilling i saa Henseende han anført. Han havde for Øvrigt Intet imod, at ogsaa den af Hr. Byfoged Vogt angivne Vandstrækning underlagdes den vordende Byes Jurisdiction, naar dette skeede under samme Betingelser og paa samme Vilkaar, som ere angivne i sammes § 2. Byfoged Vogt bemærkede, at man i Dag, i Mangel af Farkost, har fulgt Stranden fra Litr. F til G. I Anledning den vakte Indsigelse erklærede Hr. Pelly, at han Intet havde imod, at Sarpsborgs Jurisdiction strakte sig ud i Vandet i Glengsholen, efter den rette Linie fra F til G. Da denne Erklæring synes at ville afværge mulige fremtidige Tvistigheder, havde Commissionens øvrige Medlemmer ingen Betænkelighed ved at samtykke i den først anførte Fortolkning af Grændserne for Byens Jurisdiction, som altsaa bliver i en lige Linie fra F til G. Paa dette Punct blev en Mærkesten nedsat, derfra gaaer en ret Linie over Bytangen til Punctet H, hvor ligeledes en Mærkesteen blev nedsat, hvorfra den følger Stranden til Punctet e e, som nu paa Commissionens Kart blev betegnet med Litr. O. Derfra gaaer Grændsen til Litr. L, og følger Linien efter Præstegaardsløkkens nordøstre Gjærde til M, otte og otti Alen fra samme Løkkes nordøstre Hjørne ved Ladet. Ved disse Puncter, Litr. O, L og M, blev nedsat Mærkestene. Fra bemeldte Litr. M lagdes Grændsen i en ret Linie parallel med Kehrradet til Brændeviinsbrænderiets nordøstre Hjørne, nitten Alen og ni Tommer nordenfor Hjørnet af den grundmurede Deel af Brænderiet, og femten Alen og atten Tommer fra Jærnbanen, hvor en Grændsesteen, mærket N, blev nedlagt, da Grunden ikke tillod Nedsættelse, hvorfor Bygningens Hjørne blev paamalet dette Litr. Derfra gaaer Byens Grændse ud i Glommen, og følger denne omkring Boderne til Punctet I, et Hundrede og to og tyve Alen fra Søbodens sydøstre Hjørne, hvorfra en ret Linie drages til Punktet K, som ved en ret Linie forenes med Punktet A.

Med Hensyn til Stranden fra Litr. I til B blev med Borregaards Eieres Samtykke vedtaget, at Byens Jurisdiction gaaer femti Alen fra høieste Vandstand. Samtlige ovennævnte Mærkestene bleve mærkede med de anførte Litr. Commissionen ansaae herved den befalede Aastedsforretning at være tilendebragt." Efter det Anførte ansaae Borregaards Eiere det ved Contracten af 1838 samt Planen og Aastedsforretningen af 1840 afgjort, at kun det ved Grændseopgangen indtagne Stykke Land og de af Pelly undtagelsesviis indrymmede Dele af Vandet, hvorom her ikke er Tale, var indbegrebne under Byens Jurisdiction, og denne Anskuelse synes i Begyndelsen at have været almindelig. Helgebystenen, som her var Tvistens Æble, laae i den nedre Deel af Sarpsfossen, noget nærmere Borregaards end Hafslunds Side, lige over et fra Borregaard udspringende Bjerg, saaledes, at Hovedstrømmen gik forbi Stenen paa søndre eller Hafslunds Side, temmelig ret frem, langs og nær denne Side, medens en mindre Strøm gik forbi Stenen paa nordre eller Borregaards Side, hvor Elven ved sidstnævnte Strøm og Bagevjen fra Hovedstrømmen dannede en Hvirvel, der hindrede det Tømmer, som flød nord om Stenen gjennem den mindre Strøm, fra at komme videre. Frederiksstads Lastehandlere, der fløde sin Bjælkelast gjennem Sarpsfossen, led et betydeligt Tab derved, at Stokkene deels sønderslogės paa Stenen, deels gik paa dens nordre Side ind i Hvirvelen, hvor de vedblev at drive rundt, stødes og opslides, deels mod Bjergene paa de forskjellige Sider, deels mod hverandre, uden betimelig at kunne udbringes og benyttes. For at undgaae dette Tab saae Frederiksstads Lastehandlere sig nødte til at benytte en af Borregaards Eiere fra en Tunnel ovenfor Fossen anbragt Tømmerrende, mod en Afgift, som i 1852 opløb til over 2100 Spdlr. Denne Afgift vilde de ligeledes undgaae ved at bortskaffe Helgebystenen og, i fornødent Fald, Noget af Bjergene paa den ene eller begge Sider af Fossen. Efter at have indhentet Amtsconductørens Erklæring, som viste det Hensigtsmæssige i et saadant Fore-

tagende, henvendte de sig til Indredepartementet med Andragende om de dertil fornødne officielle Skridt, hvorpaa Departementet beordrede Canaldirectøren til at undersøge Forholdet, og derover afgive sin Betænkning. Denne blev afgiven 30te December 1851, og gik efter en forudskikket Begrundelse ud paa 1) "Helgebyſtenen afmineres saa dybt, som Vandstanden tillader det, og den udvundne Steen føres ind i Bugten til Dækning af Stranden foran Brænderiet, eller udstyrtes i de i Nærheden værende Huller. Man burde maaskee i det første Aar indskrænke sig til at borttage denne Steen saa dybt som muligt, da Resultatet muligens kunde vise, at en Deel af de øvrige Arbeider kunne spares." 2) At Odden eller Bjerget paa Borregaard lige over for Helgebystenen i fornødent Fald for en Deel bortskaffes, hvorved ligeledes findes bemærket: "Den udvundne Steen bør bringes ind i Bugten for at styrke Stranden der; men det skader ikke, om en mindre Deel af samme styrtes i Fossen, da Vandets Magt, naar Stykkerne ei ere altfor store, vil føre dem ned i de nedenfor værende Huller og dybere Steder." Endelig foreslaaes, i Mangel af, at dette ei skulde kunne hjælpe, 3) at en Deel af Bjerget paa Hafslundssiden bortskaffes. Derpaa tilføies: "Disse Arbeider, der foretages nederst i Fossen, kunne ingen Indflydelse have paa Vandets Afløb, der bestemmes ved Leiets Form øverst i Fossen, og saaledes heller ikke paa Vandstanden ovenfor Fossen. Paa Vandets Høide strax nedenfor Fossen kunne disse Arbeider for saa vidt have Indflydelse, som Vandmassen ved det stadigere Fald vil beholde en større Deel af sin Hurtighed, og derved synke til en mindre Høide. Denne ringere Høide, der maa ansees som en Fordeel, vil dog neppe indtræffe i nogen mærkelig Grad, og vil i alle Fald udjævnes i en ringe Afstand nedenfor Fossen, hvor Afløbets Hurtighed vil bestemmes af det der uforandrede Leie. Den noget forøgede Hurtighed, der, som anført, skulde indtræffe nedenfor Fossen paa en kort Strækning, vil efter min Formening ikke kunne udøve nogen skadelig Indflydelse paa Bredderne,

som bestaae af Fjæld, undtagen i Lunnevigbugten, hvor der er en fladt afløbende Strand (Vinterstranden), belagt med større og mindre Stene; men da Strømmen mellem n og s (Strandens Ender) muligens kan blive stærkere end den Bagstrøm, som nu findes der, saa har jeg foreslaaet, at den udvundne Steen henføres paa denne Strand, og for at være ganske sikker i saa Henseende, kan det paalægges Vedkommende – hvis det viste sig nødvendigt ɔ: hvis Gravning i Stranden fornemmes – at dække Bredden mellem n og r med et Lag Bar og Steen efter nærmere Anviisning. Naar denne Forsigtighed iagttages, kunne de foreslaaede Arbeider ei medføre Skade for nogen Eiendom eller Bedrift, og der vil saaledes alene kunne forlanges Erstatning for de Klipper, som skulle bortsprænges." Dernæst indhentede Lastehandlerne Erklæringer fra Eierne af Borregaard og Eierne af Hafslund. De Første stræbte at vise Undersøgelsens og Planens Upaalidelighed, og blandt den Skade, de formeentlig vilde komme til at lide, paapegede de Tømmerrenden, hvorpaa tilføies: "Endvidere tillade vi os at bemærke, at vi aldeles ikke ere tilfredse med Forslaget, for saa vidt det foreslaaes, at Dækning med Bar og Steen af Lunnevigsstranden mellem Punkterne r og n opsættes indtil efter Mineringen er foretagen. Bemeldte Strand bestaaer af Slikleer, og er for Tiden tildeels dækket med et Lag Smaasteen og Forpæling, og tildeels med Tømmerkar. Saa længe Helgebystenen beskytter Stranden mod Strømmens directe Virkning, er den nærværende Dækning tilstrækkelig betryggende; men bortmineres Helgebystenen, og et frit Løb gives Strømmen gjennem Lunnevigen, maa en anden Beskyttelse tilveiebringes i Stedet for den. Vi maa saaledes anholde om, i Fald kongelig Tilladelse til Foretagendet skulde blive meddeelt, at det gjøres til Betingelse, at Lunnevigsstranden mellem Puncterne r og n, forinden Sprængning af Klipperne paabegyndes, dækkes af Steen paa en aldeles betryggende Maade. Endvidere anholde vi om, at der inden Arbeidets Begyndelse stilles tilstrækkelig Caution for

den Erstatning, som maatte tilkomme Borregaards Eiere, ikke alene for den ovenfor paapegede Skade, men ogsaa for al anden Skade, som muligens kunde blive en Følge af Forandringer ved Sarpens naturlige Forhold, hvilken nu ei nærmere kan udpeges paa Grund af Arbeidsplanens Ufuldkommenhed; og da desuden som en Følge af, at flere af de Omstændigheder ere tilstede her, der paapeges i § 5 i Loven af 31te Mai 1848, saa anholde vi ogsaa om, at Taxation, som i denne § bestemt, maa skee ved dertil af Kongen udvalgte Mænd. Men sandsynligviis vil den attraaede kongelige Tilladelse til Foretagendets Udførelse blive negtet formedelst Projectets Ufuldstændighed og Mangel paa paalidelige Oplysninger, der maa tiltrænges for at kunne bedømme dets Udførbarhed og Gavnlighed.“ Hafslunds Eiere paaberaabte sig Rescr. af 12te August 1726 som formeentligt Hinder mod Meddelelsen af den attraaede Tilladelse, og bemærkede i Øvrigt, at de ikke for Tiden kunde oplyse Alt, hvad der fra deres Side maatte være at indvende mod Foretagendet, men tilføiede: “Skulde Andragendet, uagtet det Anførte og mod al Formodning, blive indvilget, maa ogsaa vi andrage paa, at det gjøres til Betingelse for Arbeidets Paabegyndelse, at der stilles betryggende Caution for alt det Tab og al den Skade, der paa nogen som helst Maade kunde resultere af de attraaede Foranstaltningers Udførelse, samt paa, at Taxten over den Deel af den os tilkommende Erstatning, der allerede i Forveien lader sig beregne, skeer af særskilt dertil af Kongen bestemte Mænd, overeensstemmende med Loven af 31 Mai 1848, §§ 4 og 5. Under dette Skjøn skulle vi efter nærmere anstillet Undersøgelse nøiagtigere opgive de Eiendomsrettigheder m. V., hvis Tilintetgjørelse eller Beskadigelse allerede paa Forhaand lader sig beregne, og for hvis Vedkommende Erstatningen saaledes i Forveien lader sig bestemme. Her skulle vi kun foreløbig gjøre opmærksom paa, at ogsaa vi have nogle Tømmerrender, der maae blive at erstatte os, ikke alene efter de med deres Opførelse forbundne Omkostninger, men tillige efter den Nytte,

de yde os, og den Indtægt, de kaste af sig. For den tredie Medeier i Hafslund, Baron Benneche v. Grøditzberg, savne vi Bemyndigelse til at erklære os i det omhandlede Henseende." Ved Interimsregjeringens Resolution af 17de November 1852 blev derpaa bestemt: "1) At det i Henhold til Lov af 31te Mai 1848 angaaende Sænkning og Udtapning af Indsøer og Myrstrækninger m. V. tillades efternævnte Trælasthandlere i Frederiksstad, nemlig G. Fossum & Co., Legaard, J. M. Burchhardt & Søn, Apenæs, A. Bing og N. Vold & Hvidtfeldt, at foretage en Deel Arbeider, sigtende til Lettelse af Tømmerdriften gjennem den nederste Deel af Sarpfossen i Glommen Elv, overeensstemmende med et af den fungerende Canaldirectør under 30te December 1851 dertil afgivet Forslag. 2) At Bestemmelserne om, hvor vidt og i bekræftende Fald hvilken Erstatning i Henhold til bemeldte Lov maatte tilkomme vedkommende Grundeiere i Anledning af bemeldte Foretagende, overeensstemmende med Lovens § 5 blive at afgive af dertil af hans Majestæt Kongen udnævnte Mænd." Den 17de Januar 1853 tilskrev Indredepartementet Amtmanden i Smaalehnene saaledes: "Ved høieste Resolution af 12te d. M. er det naadigst bestemt, at følgende Mænd i Medhold af Lov angaaende Sænkning og Udtapning af Indsøer og Myrstrækninger m. V. af 31te Mai 1848, dens § 5, naadigst udnævnes til, efter nærmere Reqvisition fra de Trælasthandlere i Frederiksstad, der ved Interims-Regjeringens Resolution af 17de November f. A. ere meddeelte Tilladelse til at foretage en Deel Arbeider, sigtende til Lettelse af Tømmerdriften gjennem den nederste Deel af Sarpfossen i Glommen Elv, og imod Godtgjørelse, som bliver at udrede af bemeldte Trælasthandlere, som Undertaxationsmænd at bestemme, hvorvidt, og i bekræftende Fald hvilken Erstatning, der i Henhold til ovennævnte Lov maatte tilkomme vedkommende Grundeiere i Anledning af bemeldte Arbeiders Udførelse, nemlig: 1) Ingenieurcapitaine Schau af Frederiksstad, 2) Civilingenieur Geelmuyden af Frederikshald, 3) Forhenværende Flødningsinspectør E.

Soot af Aremark, og 4) Gaardbruger og Tømmermærker Mathias Larsen Skotvedt af Sendal, samt som Reserver: 1) Artillericapitaine Strøm af Frederiksstad, 2) Infanterilieutenant Gedde af Frederikshald, 3) Brugsforvalter C. Hansen ved Soli Brug, og Proprietær J. Lindemann af Thuns. Ved at meddele Hr. Amtmanden denne naadigste Resolution til Efterretning og videre Bekjendtgjørelse for Vedkommende, i Anledning af Hr. Amtmandens Skrivelse af 6te dennes, undlader Departementet ikke at tilføie, at man efter Omstændighederne har anseet det rettest at lade det henstaae med at erhverve naadigst Bestemmelse angaaende den Maade, hvorpaa Anker over den afgivendes Taxt kunne vorde prøvede, indtil det viser sig, hvor vidt deslige Anker vorde fremsatte, og hvorpaa de gaae ud, samt at den Taxationsmændene tilkommende Godtgjørelse overeensstemmende med Sportelloven § 133 formeentlig bør bestemmes under Forretningen ved Administrators Kjendelse." Efter at denne Skrivelse var Lastehandlerne meddeelt, og efter forgjæves Indkaldelse af Borregaards Brugs Bestyrer, Consul Simpson, til Thuns Forligelsescommission, hvor han udeblev, og hvorfra Sagen blev henvist, tilstævnte Sagfører Bing Skjønsforretningen inden Thuns Jurisdiction, hvortil Simpson atter i nysnævnte Egenskab blev varslet, og hvor Byfoged Pettersen for Tilfældet var beskikket som Sættedommer i Stedet for Sorenskriver Bing, hvis Søn Andreas Bing var Part i Sagen. Pettersen berammede, paa Grund af den ham meddeelte Auctorisation, Forretningen til Foretagelse paa Aastederne den 18de Februar 1853, hvor da Forretningen sattes med de 4 Hovedskjønsmænd. "For G. Fossum & Co. med flere Trælasthandlere i Frederiksstad" mødte Sagfører Bing, fremlagde Stævning, m. M., og paastod Skjønsforretningen fremmet, "efter at Skjønsmændene specielt blev foreholdte Canaldirectørens Forslag, samt efter Kartet at befare Aastedet, og tage i Øiesyn de Dele af Borregaards Grund, som agtes bortminerede, henholdende sig for Øvrigt til Stævningen." "Procurator Conradi mødte og paa-

stod Stævningen afviist, 1) deels fordi Eierne ikke ere stævnede, 2) deels fordi Overskjønsmænd ikke ere opnævnte efter § 5 i Lov af 31te Mai 1848." "Eragtet: De af Procurator Conradi fremsatte Indsigelser kunne ikke hindre nærværende Forretnings Fremme." "Procurator Conradi forbeholdt sine Parters Ret til Anke over den faldne Eragtning, og uden at ville ansees for at have frafaldt nogen formel Indsigelse, maatte han, da det er eragtet, at Forretningen skal fremmes, paastaae, at der overeensstemmende med L. af 31te Mai 1848, §§ 1 og 2, tages Hensyn til den Forringelse, som Foretagendet vil medføre for Borregaards Grunds Eiendomsindretninger og Eiendomsherligheder. I sidste Henseende paapeger han, at Borregaards Eiere i de sidste Aar have opført en Tømmerrende, hvori flødes Bjælker for en Deel af Citanterne og andre Trælasthandlere. Denne Rende har kostet mange Penge og indbragt mange Penge, i Aaret 1852 2106 Spdlr. 32½ Skill. Netto efter Regning, som herved fremlagdes, en Indtægt, som fremdeles vil kunne haves, og, som endogsaa efter Omstændighederne vil kunne ved den projecterede Minering blive unyttig. Han maatte derfor paastaae, at baade Rendens Værdi samt Bygningsarbeide maatte blive særskilt taxeret, og tillige den aarlige Indtægt capitaliseret efter den almindelige og lovmæssige Rentefod. Han begjærede i dette Henseende Rettens Eragtning til Rettesnor for Skjønsmændene." "Eragtet: Skjønsforretningen bliver at fremme efter den conform Lov af 31 Mai 1848, § 2, fremlagte Plan, og saaledes, at den Skade, der maatte være en direct Følge af og paa Eiendomsindretninger og Eiendomsherligheder, og som kunne synes og bedømmes, værdsættes, medens den indirecte Fordeel eller Tab, som maatte blive en Følge af den tilsigtede Foranstaltning, bliver nærværende Forretning uvedkommende." "Conradi fandt ikke det omprocederede Punct afgjort ved den faldne Eragtning og maatte derfor paastaae yderligere Eragtning, i fornødent Fald efter at Retten har befaret Aastedet, under hvilken Befaring han begjærede den om-

handlede Tømmerrende besigtet." "Bing begjærerede og saa for sit Vedkommende Aastedet befaret overeensstemmende med Croquien, og maatte bemærke, at man ikke herunder kan indbefatte Tømmerrenden, som efter hans Formening nu var Sagen uvedkommende." "Conradi benegtede ovenstaaende Tilførsel, og henholdt sig til sit forhen Anførte." "Retten begav sig derefter, ledsaget af en Deel af Citanterne, til Aastedet, og gik man ud fra Sarpsfossens Styrtning mod Syd, nedad til Brændeviinsbrænderiet paa Byens Grund og i Grændsen mellem Byen og Landet. Citanterne udviste: 1) ligefra det gamle Møllebrug en udspringende Bjergpynt, der er ved den nederste Deel af Fossen, hvor man har foreslaaet at afminere en Deel saaledes, som i Canaldirectørens Indberetning og Overslag er betegnet, og umiddelbar søndenfor ligger nu den aldeles omflydte saa kaldte Helgebysteen, hvilken ogsaa efter fornævnte Canaldirectørens Forslag agtes i det Hele bortmineret." "Skjønsmændene, efter Opfordring fra Administrator, erklærede eenstemmigen, at Bortmineringen af den nævnte Helgebysteen ikke kan antages i nogen som helst Maade at ville foranledige nogen Beskadigelse enten paa Indretninger, Landstrækninger eller Andet paa Borregaards Grund, og at Bortmineringen af den først betegnede Pynt umiddelbar nordenfor Helgebystenen, ei heller kan antages at ville bevirke nogen som helst Skade, naar man ei gaaer videre, end som Canaldirectøren i sit Forslag har projecteret. Dette Punct er paa det irettelagte (ikke her medfølgende) Croquis betegnet med B, medens Helgebystenen er betegnet i. Ovenfor Punctet B kan det ikke antages, at den projecterede Bortminering vil øve nogen Indflydelse, og saaledes erklærede Lavrettet tillige eenstemmig, at den omhandlede Minering ikke vil udøve nogen direct Indflydelse paa den før omhandlede Tømmerrende." (Fortsættes).

Christiania 1854.
Trykt og forlagt af J. Chr. Abelsted.

Nittende Aargang   22de Mai
№ 21.   1854.

Norsk Retstidende,

et Ugeskrift for praktisk Lovkyndighed.

Sager, paakjendte i Høiesterets 1ste Session 1854.

L.Nr. 197. O.Nr. 2. Baronet John Henry Pelly paa egne og Brødres Vegne, som Eiere af Borregaards Gods, mod G. Fossum & Co., Consul Legaard, Andreas Bing, Alexander Mørch, J. Apenæs og Byfoged Pettersen.

(Fortsættelse fra Nr. 20).

"Dommeren, i Anledning Indstævntes Paastand om Erstatning for Tab paa Nytten og Brugen af den omhandlede Tømmerrende, eragtede: at da det ved det afgivne Skjøn er afgjort, at den tilsigtede Bortminering ikke paa denne Indretning kan have nogen direct Indflydelse, saa vil i Henhold til den tidligere afgivne Eragtning ei her blive at afgive Skjøn, om og hvor vidt Tab i dette Henseende maatte opstaae." "Conradi forbeholdt paa sine Parters Vegne Anke ogsaa paa den sidst faldne Eragtning og det i Forbindelse hermed Staaende, samt Overskjøn, og begjærede til den Ende Forretningen snarest muligt beskreven." Da Ankestævningen paa denne Forretning kom tilbage med Forkyndelsespaategninger, fandtes deriblandt den Erklæring fra Burckhardt & Søn samt Wold & Hvidtfeldt, at de ikke havde deeltaget i Begjæringen om Skjønnet, men frasagt sig al Deeltagelse i Mineringen. Imidlertid

indberettede Fossum i Skrivelse af 28de Februar 1853 til Amtmanden, at Lieutenant Engelstad, der forestod det allerede begyndte Arbeide, havde underrettet ham om, at den til Helgebystenen opførte Bro og de derved henlagte Baade var bortførte Natten til 26de s. M., og at lignende Molest for Eftertiden befrygtedes, hvorfor Fossum efter "Bemyndigelse" (der tilføiedes ikke af hvem, men Indledningen paaberaabte Resolutionen med de deri nævnte Personer) androg om, at der ved Amtets Foranstaltning paa deres ("vores") Bekostning maatte blive meddeelt vedkommende Foged eller Lensmand Ordre til at yde Engelstad paa deres Vegne den fornødne Politiassistents for at forhindre følgende hemmelige eller aabenbare Forstyrrelser af det paabegyndte Arbeide. (Simpson negtede ikke at have givet Ordre til det Paaklagede – som han sagde at have ladet udføre om Natten, ikke for at kunne skjule sin Andeel deri, men for at undgaae Haandgemæng, da han forudsaae, at de ved Broen satte Vagtkarle vilde sove, hvilket de ogsaa gjorde). Amtmanden paategnede: "Sendes Fogden i Moss Fogderi, som vedkommende Politimester, til Behandling efter Embeds og de for Haanden værende Omstændigheders Medfør, med Hensyn til den forlangte Politiassistents." Fogden paategnede dernæst Forespørgsel til Reqvirenterne, om Skjønsforretningen, som Rygtet sagde, var paaanket, for hvilket Tilfælde han meente, at der, hvis Modparterne negtede Foretagendet, Intet fra Fogderiets Side var at udrette før Sagens endelige Paakjendelse af vedkommende Ret. Herpaa svarede Fossum & Co., A. Bing, Alex. Mørch (ny Interessent), Legaard, og Apenæs, at Skjønsforretningen vistnok af Vellyerne var paaanket til Overretten, men at deres (Reqvirenternes) Advocat paa deres Forespørgsel havde givet dem det Svar, at denne Paaanke ikke kunde hindre Iverksættelsen af den kongelige Resolution, da Gjenstanden for Paaanken kun var Erstatningssøgsmaalet, og Borregaards Eiere ikke havde vovet at sætte Gyldigheden af den kongelige Resolution under Qvæstion. Den 4de Marts næstefter meldte de samme Reqvi-

renter til Fogden, at Simpson deels ved Trusler og deels ved aabenbar Vold havde hindret Engelstad i at begive sig med de fornødne Folk og Materialier til Arbeidsstedet, under Paaskud, at det var Borregaards Grund, hvorpaa man befandt sig, og at Ingen uden Eierens Tilladelse havde Noget der at gjøre; hvorhos de tilføiede: "Da vi formene og paastaae at have iagttaget Alt, hvad Loven i dette Henseende bestemmer, og da det alene er aabenbar Vold, der hindrer os fra at udføre Arbeidet, reqvirere vi herved Hr. Fogden til paa vort An- og Tilsvar ved en formelig Forretning paa Stedet, for saa vidt deres Jurisdiction betræffer, at bane os fremtidig Adgang over Borregaards Grund til Arbeidsstedet, samt ligeledes udviist en nødvendig Arbeidsplads paa Stranden, for saa vidt det af Arbeidsbestyreren paa vores Vegne findes fornødent. Det bemærkes, at Byfoged Pettersen i Sarpsborg Dags Dato har modtaget en lignende Reqvisition for sin Jurisdictions Vedkommende, med Anmodning om, at den forlangte Forretning snarest muligt maa blive udført." En ligelydende Reqvisition var ogsaa samme Dag sendt Byfoged Pettersen. Engelstad tilskrev samme Dag Fogden, at han havde erfaret, at den forlangte Fogedforretning "angaaende Helgebystenens Bortminering" var berammet til den 5te Marts, Kl. 10, men at Byfogden havde seet sig nødt til at beramme sin Forretning til den 7de, Kl. 10, og at han ønskede meget at kunne forud conferere med Fogden, for at de kunde komme overeens om at tage Sagen paa een og samme Maade, hvorfor Engelstad bad Fogden at omberamme sin Forretning til samme Tid, og komme saa betimelig, at der kunde blive en Times Tid levnet til Conferentsen. Fogdens Fuldmægtig (Søn, Exam. Fr. Ytter) omberammede derpaa ved Paategning hans Forretning til sidstnævnte Tid "paa Borregaards Contor, sigtende til at overlevere den saa kaldte Helgebysteen." Imidlertid havde Byfogden i Skrivelse af 6te Marts til "Pelly & Co." underrettet om, at Frederiksstads Trælasthandlere has ham havde begjært en Fogedforretning, sigtende til

at afstikke fornøden Vei og Arbeidstomt paa Borregaards Grund, for at faae Adgang til at bortminere Helgebystenen, og at Forretningen var berammet til Mandagen den 7de Marts Kl. 11 Formiddag." Til den omberammede Tid blev af Fr. Ytter "efter Forlangende af DHrr. Apenæs, Legaard, A. Bing, Alex. Mørch og G. Fossum & Co. en Fogedforretning sat paa Borregaards Contor, som i Henhold til den Fogderiet ihændekomne Requisition gaaer ud paa at sætte fornævnte Herrer i Besiddelse af den i nedre Deel af Sarpsfossen liggende saa kaldte Helgebysteen med Mere." Der fremlagdes Brevet til Amtet af 28de Februar og Requisitionen af 4de Marts samt Engelstads Brev af s. D., hvorpaa det heder: "Ved Forretningen var Ingen af Requirenterne ei heller Nogen paa disses Vegne tilstede, uagtet Kl. nu var over 12 Middag, og Forretningen berammet til Kl. 11. For Borregaards Eiere var Procurator Conradi tilstede, som foreviste bekræftet Gjenpart af Overretsstævning af 21de f. M., hvorved den under 18de f. M. afholdte Skjønsforretning, i Anledning af den tilsigtede Minering i Sarpsfossen, samt de under samme afsagte Eragtninger ere indankede for Overretten. Paa Stævningen vil desuden findes Paategning af to af de angivelige Skjønsciteanter, nemlig Vold & Hvidtfeldt og Burchhardt & Søn, om at de Intet have med den optagne Skjønsforretning at bestille. Ligeledes vil der sees, at to af Requirenterne af nærværende Forretning, Alexander Mørch og Apenæs (?) ere udenfor den omhandlede Sag. I Henhold til den foreviste Overretsstævning maatte han paa det Alvorligste protestere imod nogen Øvrighedshandling, som har til Hensigt at anticipere Retternes Dom, og paabandt saa vel Requirenterne som enhver Anden Ansvar efter Lovgivningen, om nærværende Forretning mod Formodning skulde blive fremmet, hvilket han maatte betragte som en ligesaa uhjemlet som usædvanlig Fremgangsmaade. Han fandt ikke fornødent at anføre Videre for at begrunde en Mening, som formeentlig af sig selv er indlysende, men nedlagde Paastand mod Forretningens Fremme. Con-

ful Simpson var ligeledes tilstede paa Eierne af Borregaards Vegne, og paa Administrators Opfordring erklærede, at det er hans Ønske, at nærværende Forretning fortsættes paa dette Sted, hvor den er paabegyndt." Derpaa blev afsagt saadan Eragtning: "Forretningen vil paa Grund af det Anbragte og den foreviiste Ankestævning ikke for Tiden kunne tillægges Fremme." Samtidig holdt Byfogden sin Forretning paa Stranden ved Brænderibygningen, tilhørende Borregaards Eiere, men paa Sarpsborgs Byes Grund, "for efter Begjær af DHr. Trælasthandlere i Frederiksstad, sigtende til at faae udviist Grund til Vei og Arbeidssted, for at fremme et Mineringsarbeide i den nedre Deel af Sarpsfossen." Der tilføies: "Lieutenant Engelstad, som Bestyrer af den af Frederiksstads Lastehandlere i og ved Sarpsfossen projecterede Udminering, var tilstede, ligesom ogsaa af Trælasthandlerne selv Consul Legaard, hvilke ved Sagfører Bing bad Byfogden, som Byens executive Myndighed, at tildele dem Myndighed til at udføre det Arbeide, som ved Interimsregjeringens Resolution af 17de November er dem tilladt." Efter blandt Andet at have bemærket, at Skjønsforretningen "vist nok i og for sig var overflødig, i Følge Loven af 31te Mai 1848, § 4, saa som der vel næppe i Forveien kan indsees den Erstatningspligt i dens fulde Omfang, som kan flyde af Mineringen," tilføiede Bing: "For imidlertid at erholde en mere strict Adgang til Arbeidets Udførelse, maa Comparenten udbede sig Hr. Byfogdens Bemyndigelse til Arbeidet, samt Udviisning af den til sammes Fuldbyrdelse fornødne Adgang til Stenen og Vei fra den almindelige Hovedvei efter nærmere Paaviisning." Derpaa heder det: "Efter at have ventet over 1½ Time, uden at der mødte Nogen paa Pelly & Co.s eller Borregaards Eieres Vegne, uanseet at man endog skriftligen for omtrent 1 Time siden atter underrettede Vedkommende om, at man her var samlet, og at Forretningen her var begyndt, saa blev udraabt, om Borregaards Eiere eller Nogen paa deres Vegne mødte eller lod møde, men Ingen meldte sig. Thi

eragtes: Reqvirenterne sættes herved, for saa vidt de ei allerede tidligere have været eller ere i Besiddelse, i Besiddelsen af den saa kaldte Helgebysteen, saa vidt denne ligger under Sarpsborgs Byes Jurisdiction, nemlig efter en Linie, der drages i Vinkel fra Grændsestenen ved Brændeviinsbrænderiet, betegnet med Bogstav N, og ligeledes bliver at udvise paa Byens Grund foruden Arbeidsplads og Adkomst fra Byens Gade eller alfare Vei, for at fremme det forehavende Arbeide ved Farbargjørelsen af den nedre Deel af Sarpsfossen, saa vidt saadan Arbeidsplads og Adkomst er nødvendig, og saaledes som den nærmere overeensstemmende med denne Kjendelse vil blive afstukken og synbar betegnet – Alt paa Reqvirenternes eget An- og Tilsvar, og mod fuld Skadeserstatning efter Loven til Grundeieren. Efter at denne Kjendelse var oplæst, paaraabtes atter Grundeieren, men ingen mødte, hvorfor man skred til at udvise den nødvendige Arbeidsplads," o. s. v. Af Byfogdens Eragtning vil allerede kunne skjønnes, at han for en Deel tilegnede sig Jurisdictionen over Helgebystenen, hvis Besiddelsestagelse af begge Forretninger sees at have været Reqvirenternes Øiemed med den forlangte Retsbistand under begge Jurisdictioner. Hidtil havde man vel, som allerede tidligere bemærket, almindeligviis anseet Stenen at ligge udenfor Byens Jurisdiction; men da Fogdens Paategning paa Andragendet af 28de Februar lod befrygte, at han ikke vilde indlade sig paa nogen Overleverelse af Stenen, saa længe Skjønsforretningen stod under Paaanke, begyndte Engelstad at undersøge, om Stenen ikke skulde kunne henregnes under Byens Jurisdiction, hvor der var bedre Udsigt til at naae Maalet, og han fandt ud, at den Grændselinie, der ved Aastedsforretningen var dragen fra N ud i Glommen, for derefter at følge denne omkring Boderne til I, burde forlænges til Midtstromslinien, nemlig til B eller C paa medfølgende Croquis, hvorved Størstedelen af Helgebystenen ogsaa kom ind under Byens Jurisdiction. Herpaa gik Byfogden ind, medens Fogedfuldmægtigen vedblev den forrige Anskuelse, og søgte at haand-

hæve Fogdens Jurisdiction over Stenen, hvorved der opstod Collisioner mellem Politimyndighederne paa begge Sider, som foranledigede Amtmanden til at træde imellem; og den 11te Marts 1853 blev i den Anledning følgende Document udfærdiget: "Efter at Amtsconductøren, Lieutenant Werenskjold, i Henhold til Amtets Skrivelse af 8de Dennes paa Stedet havde anstillet de fornødne Undersøgelser til Oplysning om den rette Grændselinie imellem Sarpsborg Byes og Moss Fogderies Territorium i Strækningen under Sarpfossen, blev et Møde Dags Dato afholdt i Sarpsborg af Amtmanden med Byfogden i Sarpsborg og den for Fogden i Moss Fogderi efter meddeelt Fuldmagt handlende Exam. jur. Fr. Petter samt den nævnte Amtsconductør. Der blev da fremlagt: a) Af Byfoged Pettersen Protokol over den angaaende Sarpsborg Byes Anlæg i sin Tid nedsatte kongelige Commissions Forhandlinger, hvori under 7de Juli 1840 er beskrevet Grændsen paa den omhandlede Strækning, under Henviisning til de paa et ligeledes i Byfogdens Værge værende Kart anbragte Mærker, nemlig saaledes, at fra Punctet N gaaer Byens Grændse ud i Glommen, og følger denne omkring Boderne til Punktet I, o. s. v. b) Af Amtsconducøren et af ham i disse Dage optaget specielt Kart over titnævnte Strækning, hvilket her vedlægges. I Henhold til de i Forhandlingsprotokollen brugte Udtryk blev man efter stedfunden Discussion enig om, at den paa Conductørens Kart fra Punktet N lodret paa Midtstromslinien C D — som af ham erklæredes efter bedste Skjøn at være affat — trukken Linie N B skulde ansees for at danne den rette Grændse mellem Byens og Landets Politijurisdiction, og at der altsaa strax træffes Foranstaltning til, at der i Overeensstemmelse hermed forholdes i Henseende til Udøvelsen af Politimyndigheden paa de respective Territorier, hvorom Meningsforskjel har viist sig." Dette Document blev underskrevet af Amtmanden og de øvrige nævnte Personer. Den følgende Dag, 12te Marts, udfærdigede Byfoged Pettersen følgende Beskikkelse til Pelly & Co.: "Da nu

den mellem Fogden i Moss Fogderi og Undertegnede opstaaede Jurisdictionstvist er last saaledes, at den omtvistede Helgebysteen næsten i Heelhed ligger paa Byens Grund, og Fogden, som Følge heraf, har tilbagekaldt den stillede Politimyndighed, saa indtræder jeg herved som Jurisdictionshaver, og da der nu atter er Paastand om at sætte Vedkommende i ny Besiddelse af den omtvistede Steen, saa vil jeg efter tidligere afgiven Kjendelse fremdeles sætte Trælasthandlerne i Besiddelse af Stenen, den udstukne Arbeidstomt og Veien til Arbeidsstedet. Da jeg imidlertid ei anden Gang kan eller vil lade den offentlige Myndighed fordrive med physisk Magt, saa er det, at jeg herved foreløbig maa affræve DHrr. Pelly & Co., eller Consul Simpson paa deres Vegne, som Eiere af Borregaard en bestemt Erklæring for: 1) Om de for Eftertiden ville afholde sig fra Anvendelse af physisk Magt mod Sarpsborg Foged- og Politimyndighed ved den tilsigtede nye Besiddelsestagelse af Helgebystenen, den udviste Arbeidstomt og den dertil udstukne Vei? 2) Om de ligeledes ville afholde sig fra at tilføie Trælasthandlerne fra Frederiksstad eller deres Fuldmægtig og Arbeidere nogen Molest under Udførelsen af deres Arbeide paa Helgebystenen, Tomten og Veien? 3) Om de i Mindelighed ville borttage det paa Helgebystenen endog mod Brandpolitianordningerne opførte Huus? Alt naturligviis uden at fordre nogen Indrømmelse eller Erkjendelse for Rigtigheden eller Lovligheden af den under denne Jurisdiction den 7de Marts sidstleden afholdte Fogedforretning, i hvilken Anledning Borregaards Eieres Ret og Tiltale staaer aaben i ethvert Henseende baade mod Byfogden som mod Trælasthandlerne og enhver anden Vedkommende. Jeg maa begjære et tydeligt og bestemt Svar; thi Undladelse af Svar, eller et undvigende Svar maa jeg — efter hvad før er passeret — ansee som en Antydning om, at physisk Magt vil blive anvendt, og jeg maa derefter tage mine Forholdsregler. For at undgaae Mistydning eller Misforstaaelse udbeder jeg, at DHrr. Pelly & Co. eller Consul Simpson skriftligen herpaa ville

tegne Svaret." Derpaa gaves følgende Paategning, undertegnet Pelly & Co.: "Hertil skulle vi svare: 1) At det er os ubekjendt, at Helgebystenen — som forhen, saa vel af Parterne, som af Jurisdictionscheferne, er erkjendt at høre under Landets Jurisdiction, nu er henlagt under Sarpsborgs Jurisdiction. 2) At vi benegte som usandfærdig den Ytring af Byfoged Pettersen, at vi nogen Gang have fordrevet den offentlige Myndighed med physisk Magt. 3) At vi selvfølgelig uden Modstand ville vige for hvilkensomhelst Politimyndighed, men at vi forbeholde os Anke over Alle og Enhver — hvorfor vi begjære, at en saadan Forretning maa blive afholdt i en Protokol, og at vi maa blive underrettede om Tiden til dens Afholdelse. Naar vi fordrives fra Helgebystenen, fordrives vi selvfølgelig fra det der opførte Huus, som saaledes er udenfor vor Raadighed. 4) At vi ikke finde det passende, videre at besvare Byfoged Pettersens Beskikkelse." Derpaa forlangte Engelstad Politiets Assistents for at see den af Byfogden under 7de f. M. afsagte Kjendelse realiseret, i hvilken Anledning Byfogden den 14de satte en Fogedforretning, hvorunder han afsagde saadan Eragtning: "Da det ved den under denne Jurisdiction under 7de d. M. afsagte Eragtning er afgjort, at den omhandlede Paaanking af Skjønsforretningen ikke kan standse Sagen i sin Realitet, og det derefter er besluttet, at den saa kaldte Helgebysteen, saa vidt den ligger paa Byens Grund, overleveres Reqvirenterne, samt da den Kjendelse, som af Fogden i Moss Fogderi har afgivet, selvfølgelig maa forstaaes ene og alene gjældende paa samme Maade, som den under denne Jurisdiction afgivne Kjendelse, nemlig: saa vidt Landets Grændser angaaer, saa kan begge Kjendelser meget vel sættes i Udøvelse, og i ethvert Tilfælde kan Fogdens Kjendelse ikke have nogen Indflydelse under denne Jurisdiction. Da det nu er givet, at Frederiksstads Trælasthandlere ere fortrængte fra Helgebystenen under Byens Jurisdiction, og at Eierne af Borregaard atter have sat sig i Besiddelse af samme, som i Henhold til Kjendelsen af 7de d. M., og

hvad derunder er anført, vil Borregaards Eiere blive at udkaste af Eiendom, Brug og Besiddelse af Helgebystenen, saa vidt den ligger under Byen, og dermed bliver den at överlevere til Lieutenant Engelstad paa Frederikstads Trælasthandleres Vegne. Ligeledes bliver den paa Helgebystenen ulovdes opførte Skurbygning at nedtage, og den ved Forretningen af 7de d. M. afstukne Arbeidstomt og Vei fremdeles at udlægge. Thi eragtes: Borregaards Eiere udkastes herved fra Eiendom, Brug og og Besiddelse af den saa kaldte Helgebysteen, saa vidt denne ligger under Sarpsborg Byes Jurisdiction, nemlig efter en Grændselinie fra Bygrændsens Bogstav N perpendiculær paa Midtstromslinien, saaledes som denne Grændse af Amtsconductøren er afstukken; og dermed indsættes Lieutenant Engelstad paa Frederikstads Lastehandleres Vegne i fuld Besiddelse, Brug og Eiendom af ovennævnte Helgebysteen, overeensstemmende med Lov af 31te Mai 1848 og derpaa bygget kongelig Tilladelse af 17de November 1852. Med Hensyn til den afstukne Arbeidstomt og Vei bliver Kjendelsen af 7de d. M. at befølge. Den paa Helgebystenen opførte Skurbygning bliver at nedtage." "Procurator Conradi forbeholdt Anke over den faldne Eragtning, samt Borregaards Eieres Ret mod Reqvirenterne og Administrator." "I Følge den afgivne Kjendelse blev af Byfogden paa Aastedet, den paa Helgebystenen stillede Vagt indkaldt, og Helgebystenen efter Grændsen ryddiggjort, hvorefter Underfoged Næss fik Paalæg fra Administrator at begive sig til Stenen og nedtage den der opførte Hytte og bringe Materialierne i Land. Lieutenant Engelstad blev indsat i fuldt Brug og Besiddelse af Stenen, og Politimyndighed stillet til hans og Arbeidernes Beskyttelse." Efter Maaden, hvorpaa Tvistighederne om Grændsen mellem Byens og Landets Jurisdictioner var jævnede mellem vedkommende Embedsmænd (se Documentet af 11te Marts 1853), og hvormed Borregaards Eiere var utilfredse, besluttede disse at henvende sig til Regjeringen for at faae en anden, med deres Fortolkning af Contracten af 1838 samt Planen og

Aastedsforretningen af 1840 stemmende, Afgjørelse af Jurisdictionstvisten ved Forandring i den af Amtmanden trufne Foranstaltning, og Høiesteretsadvocat Kraft indgik paa deres Vegne med Forestillinger herom, samt om at Byfoged Pettersen maatte blive dragen til Ansvar for Misbrug af Embedsmyndighed, og at Politimyndigheden i Sarpsborg, hvad denne Sag angik, maatte blive overdragen en Anden. Herpaa modtag han fra Justitsdepartementet den 19de Marts 1853 følgende Svar: "I Anledning af de af Hr. Høiesteretsadvocaten for Bestyreren af Borregaards Gods og Brug, Viceconsul Simpson, paa sammes Eieres Vegne til dette Departement indgivne Forestillinger af 11te, 14de og 17de dennes, er det ved høieste Resolution af Dags Dato naadigst bestemt: ""At det skal tilkjendegives Bestyreren af Borregaards Gods og Brug, Viceconsul Simpson, i Anledning af hans ved Høiesteretsadvocat Kraft indgivne Andragende om Regjeringens Mellemkomst i de mellem ham, paa Borregaards Eieres Vegne, og G. Fossum & Comp. med flere Lastehandlere i Frederiksstad angaaende en tilsigtet Udminering i Sarpsfossen verserende Tvistigheder, at der for Regjeringen ikke haves Adgang til at indlade sig paa disse Andragender, som vedkommende Retshandlinger, der høre under Domstolenes Afgjørelse."" Hvilket herved meddeles med Tilføiende, at, for saa vidt der i de ovennævnte Forestillinger tillige er andraget deels om, at Byfoged i Sarpsborg, Pettersen, maa blive dragen til Ansvar for udviist Misbrug af Embedsmyndighed, deels om, at Politimyndigheden i Sarpsborg i Alt, hvad der maatte staae i Forbindelse med dette Andragende, maa blive overdragen til en Anden end Byfoged Pettersen, er det i det underdanigste Foredrag, hvormed Departementet, efter om Sagen at have corresponderet med Amtmanden i Smaalehnenes Amt, er ingaaet, bemærket, at der med Hensyn til disse Puncter ikke antages at være Anledning til at fatte nogen Bestemmelse, forinden desangaaende erholdes nærmere Oplysninger, til hvis Erhvervelse Departementet har truffet de fornødne

Foranstaltninger." Paa sit Andragende til Amtmanden om, at faae en Sættefoged udnævnt, fik Advocat Kraft den følgende Dag det Svar, at Bestemmelse derom vilde blive afgiven, naar der havdes vedkommende Embedsmands Erklæring for, at han vilde vige sit Sæde. Advocat Kraft lod nu ved Byfogden i Frederiksstad og Fogden i Moss Fogderi hos vedkommende Lastehandlere nedlægge Forbud mod Bortmineringen af Helgebystenen, og sendte Byfoged Pettersen disse Forbudsforretninger med Anmodning om, at han, der erfaredes at have for Foged Ytter overtaget Politimyndigheden over denne Steen, vilde beskytte den ved de fremsendte Forretninger decreterede midlertidige Retstilstand, da Lieutenant Engelstad, uagtet Forretningerne var ham forkyndte, ikke vilde lade sig afholde fra Arbeidets Fortsættelse, og man derhos var bleven tilbageviist af en paa Stedet anbragt Politibetjent, der ei en Gang vilde gjøre sig bekjendt med de foreviste Forretninger, hvorfor Pettersen opfordredes til, overeensstemmende med Forbudet, snarest muligt at følge med til Aastedet for at standse Arbeidet. Hertil svarede Pettersen ved Paategning: "Det kan af Reqvisitionen ei erfares, hvilken Embedsmyndighed ønskes sat i Virksomhed, enten Politimyndigheden eller Fogedmyndigheden, og da Reqvirenten paa mundtlig Opfordring i dette Henseende om nærmere at erklære sig, har overladt det til mig, som Indehaver af begge Myndigheder, at vælge, maa jeg gjentage, hvad jeg mundtlig sagde: at det maa blive Reqvirentens Sag at bestemme, hvad han vil, og noget Valg modtages ikke for mit Vedkommende, da det er en Tilfældighed, at jeg som Byfoged tillige er Politimester. For i det Mulige at give Svar, meddeles: a) Som Politimester: Jeg finder ei Adgang til, som Politimester at træffe nogen Foranstaltning i Anledning de præsenterede Forretninger, afholdte af Fogden i Moss Fogeri og Byfogden i Frederiksstad. b) Som Foged: Paa nærmere Begjær skal jeg paa Aastedet indfinde mig med Protokol for at afgive Kjendelse, om en Forbudsforretning kan fremmes eller ei; men jeg maa

dog bemærke, at efter de tidligere her inden Jurisdictionen afsagte Kjendelser, med hvad videre dermed staaer i Forbindelse, er der overveiende Sandsynlighed for, at et Forbud som det omhandlede vil blive negtet Fremme." Den efter forlangtes den 25de Marts af Pettersen en Notarialforretning til Beviis for, at Arbeidet fortsattes, og i Reqvisitionen tilføiedes, at Budet nærmere vilde meddele ham Underretning om, naar Arbeidet atter begyndte. Pettersen udfærdigede samme Dag en Notarialforretning, hvori det heder: "at Reqvisitionen indløb i Eftermiddag Kl. 2½ med et Bud, nemlig Johan Olsen, der blev betydet, at han om en kort Stund kunde afhente Svar, hvorefter han gik, uden at komme tilbage. Skjønt det var Langfredag, antog Notarius, at han efter Omstændighederne burde indfinde sig efter Reqvisitionen, hvorfor han Kl. 3½ med Notarialvidne, Politibetjent Larsen, begav sig til den i Reqvisitionen paapegede Brænderibygning, hvor han ankom Kl. 4¼. Fornævnte Johan Olsen blev antruffen der, men ei Reqvirenten eller Borregaards Eiere eller deres Fuldmægtig. Johan Olsen erklærede, at han stod for at passe paa, naar Arbeidet begyndte paa Helgebystenen; men da Notarius betydede ham, at han ei saaledes kunde være afhængig af Vilkaarlighed, eller holde sin Tid ubesat for Forretninger eller Fritimer, allerhelst en Helligdag, begav Johan Olsen sig bort for at meddele Reqvirenten, at Notarius var ankommen. Efter at Notarius havde ventet til Kl. over 5½, uden at enten Reqvirenten, Johan Olsen eller andre Vedkommende mødte, afgaves saadan Attestation: at paa og ved Helgebystenen foretages intet Arbeide." Et Forsøg paa at erholde personlig Arrest over et Par af Interessenterne i Foretagendet mislykkedes ogsaa, da man ikke fandt, at Betingelserne derfor var til tilstede. Paa en Beskikkelse til Amtsconductør Werenskjold svarede denne: "Af Amtmanden erholdt jeg skriftlig Ordre til, i Anledning af en opstaaet Tvivl om den rette Grændselinie mellem Sarpsborg By og Landet paa en Strækning ved og i Sarpfossen at undersøge Forholdene, og angaa-

ende Resultatet at tilkjendegive vedkommende Embedsmand det Fornødne. Jeg begyndte følgelig med at eftersee de af mig i 1840 opsatte Grændsestene, hvis Beliggenhed befandtes at være uforandret og i Overeensstemmelse med det mig af Byfoged Pettersen udlaante originale Bykart og Bycommissionens Forhandlingsprotokol. Udtrykkene i denne var imidlertid saa uheldig valgte, at jeg fra Hjørnet af Brændevinsbrænderiet ved Punctet N ikke fandt nogen som helst Bestemmelse, hverken for Grændseliniens Direction, eller hvor langt den skulde trækkes ud i Vandet. At forlænge Linien M N var umuligt, da man derved ikke kom ud i Glommen, men midt ind paa Landets Grund i Borregaards Maltgjøreri. Lieutenant Engelstad ytrede den Mening, at Grændselinien ud i Glommen burde drages til Midtstrømslinien lodret paa Strandbredden eller Brændeviinsbrænderiets Langvægge, hvorved den nordligste Trediedeel af Helgebystenen kom under Landets Jurisdiction, de sydlige to Tredieele under Byen. Byfoged Pettersen derimod paastod, at Grændselinien skulde drages perpendiculær paa Midtstrømslinien til Punctet N, hvorved hele Helgebystenen kom under Byens Jurisdiction. Foged Ytters Fuldmægtig formeente, at Vandet burde deles lige mellem Byens og Landets Strandbredder, hvilke der danne en indadgaaende Vinkel, og at altsaa denne burde deles i to lige Dele ved en Linie til Midtstrømslinien, hvorved Helgebystenen maatte henhøre under Landets Jurisdiction. Man var altsaa enig i, at Midtstrømslinien maatte opsættes paa Kartet, men dette frembød betydelige Vanskeligheder, saasom den afviger, eftersom Vandet staaer høit eller lavt. Efter mit nøiagtigste Bekjendtskab til Glommen blev den omsider trukken fra C til D (gjennem B paa Kartet og det med Retst. følgende Croquis), imod hvilken Linie ingen af de Tilstedeværende vidste at indvende. Efter det Anførte dristede jeg mig ikke til at afgjøre, enten Helgebystenen skulde ligge under Byens eller Landets Jurisdiction, hvilket jeg ansaae for at være et reent juridisk Spørgsmaal, som maatte løses ved Domstolene. Jeg un-

derrettede altsaa Byfoged Pettersen, Lieutenant Engelstad og Fuldmægtig Ytter herom, og forfattede Concept til Indberetningen til Amtet om Udfaldet af min Undersøgelse. Under dette ankom Amtmanden til Sarpsborg, hvor Sagen i et Møde, hvor jeg ogsaa var tilstede, blev ventileret. Jeg fremsatte det Foranførte; men Byfoged Pettersen vedblev sin Paastand, som fandt Medhold af Amtmanden, der antog, at en perpendiculær Linie, der drages paa Midtstrømslinien, maatte være det rette Dele, da en saadan Linie var den korteste, der kunde drages paa Midtstrømslinien. Eftersom tilsidst Ingen af de Tilstedeværende yttrede sig derimod, blev Linien, som fra Punctet N faldt nøiagtig over det nordligste tilgjængelige Punct paa Helgebystenen, opsat paa Kartet, og den følgende Dag udstukken paa Marken, hvorefter Byens Jurisdiction blev antagen at ligge paa den sydlige, Landets derimod paa den nordligste Side af Linien. Amtsconductøren formener i Øvrigt at burde drage enhver Linie, som forlanges paaført af Reqvirenten, som maa have Rettighed til at bestemme, hvad han finder fornødent eller vigtigt at tilføie Kartet. Jeg troer mig altsaa berettiget til at have draget den foranførte perpendiculære Linie paa Midtstrømslinien, og at betegne den paa Marken.“ Under det Forhør, der i Anledning af de indløbne Klager fra begge Sider blev optaget ved Sættedommer, blev blandt meget Andet, som ikke kunde have Indflydelse paa denne Sag, søgt Oplysning om den Uovereensstemmelse, der syntes at være mellem den i Indledningen opgivne Hensigt med Fogedforretningen af 7de Marts 1853 og den deri paaberaabte Reqvisition, forklarede Foged Ytter som 15 Dept., “at der vist nok ikke i Reqvisitionen fra Frederikstads Trælasthandlere af 4de Marts er omtalt, at de forlange sig Helgebystenen overleveret; men da Apenæs og Legaard paa Deponentens Contor, paa hans Tilspørgsel, om det var Meningen, at de ogsaa vilde have Helgebystenen overleveret ved den forlangte Forretning, hertil svarede Ja, saa antog Deponenten det som dermed givet, at Meningen af Re-

qvisitionen tillige var at forlange Helgebyssenen udleveret. Hverken Apenæs eller Legaard erklærede, at de var bemyndigede til, paa de øvrige Reqvirenters Vegne at gjøre et saadant Tillæg til Reqvisitionen, og Deponenten erindrer ikke, om de blev tilspurgte, om de havde en saadan Bemyndigelse, men Deponenten bemærker, at Legaard ved andre Leiligheder har optraadt som Trælasthandlernes Fuldmægtig." (Fortsættes).

Christiania 1854.
Trykt og forlagt af J. Chr. Abelsted.

Nittende Aargang **29de Mai**
№ 22. **1854.**

Norsk Retstidende,

et Ugeskrift for praktisk Lovkyndighed.

Sager, paakjendte i Høiesterets 1ste Session 1854.

L.Nr. 197. O.Nr. 2. Baronet John Henry Pelly paa egne og Brødres Vegne, som Eiere af Borregaards Gods, mod S. Fossum & Co., Consul Legaard, Andreas Bing, Alexander Mørch, J. Apenæs og Byfoged Pettersen.

(Fortsættelse fra Nr. 21).

Angaaende Berammelsen af Fogedforretningen af 7de Marts 1853 forklarede Lieutenant Engelstad, at han paa sit skriftlige Forlangende om Omberammelse og Conferents (jfr. S. 322) fik det Svar fra Fogden og i Seddel fra Fr. Ytter, at denne om Formiddagen, før Forretningen afholdtes, skulde komme til Madame Lonnevigs Huus, og deels allerede havde talt deels paa Nyt skulde tale med Byfogden desangaaende; at Byfogden derfor Kl. 10 om Formiddagen indfandt sig hos Madame Lonnevig, hvor Engelstad og Legaard var, og biede til Kl. 11, uden at Nogen kom, eller Underretning fra Fogden indløb, eller de vidste, at Fr. Ytter havde begivet sig til Borregaard; at de derfor, da den berammede Tid var indløben, begav sig til Aastedet, hvor Forretningen blev sat i Brænderibygningen, og at først derefter kom Bud fra Ytter, at han havde sat Forretningen paa Borregaard; at Byfogden derfor

svarede, at hans Forretning allerede var sat i Brændevibygningen, og at Sagfører Bing i en Seddel indbød Ytter, Simpson og Conradi at komme derhen; at Byfogdens Forretning, først efter at man havde biet en Times Tid, uden at Nogen indfandt sig, blev fremmet; og at Fr. Ytter ved en senere Leilighed fortalte Engelstad, at Aarsagen, hvorfor han ikke efter Indbydelsen kom tilstede ved Byfogdens Forretning, var den, at han havde talt med Byfogden, uden at blive enig med ham, og derfor ansaae det unyttigt at komme. Derpaa blev Fr. Ytter atter fremstillet til Forhør, hvorefter det heder: "Paa Examination erkjender han, at Engelstad med Expressen havde faaet det Tilsagn, at Fogden inden Forretningen skulde møde hos ham; endvidere erkjender han, at han selv indhændigede Engelstad en Seddel af det Indhold, som Engelstad har angivet, og siger, at han virkelig vilde have holdt sig sit Tilsagn efterrettelig, dersom han ei havde seet Engelstad og Byfogden gaae ud af Madame Lonnevigs Dør, da han stod i Kjøbmand Ludvig Bjørnstads Dør for at begive sig ned til dem hos Madame Lonnevig. Han erkjender, at han da ei var i større Afstand fra dem, end circa 50 Skridt, og at han godt kunde have raabt til dem. Han kan, siger han, ikke angive nogen Grund til, at han ei raabte til dem, men siger, at han strax bad sin Dreng at spænde for, idet han antog, at han skulde indhente dem. Grunden til, at han ikke traf dem, var den, at Byfogden og Lieutenant Engelstad havde taget Veien lige til Bruget, medens Deponenten tog Veien lige til Borregaard; thi han antog det som en Selvfølge, at den reqvirerede Fogedforretning skulde holdes for Vedkommendes Bopæl. Derfor reiste han som sagt lige did, og traf saaledes ikke hverken Reqvirenten eller Engelstad og Byfogden. Han bemærker, at han allerede om Løverdagen eller om Søndagen havde henvendt sig til Simpson for at erholde Underretning om, hvor Simpson ønskede, at Forretningen skulde holdes, enten i Hovedbygningen eller paa Contoret. Hertil svarede Simpson med Budet, at han ved den beram-

mede Tid opholdt sig paa Contoret, og at han desaarsag ønskede Forretningen afholdt der. Han erkjender, at han ei meddeelte nogen Underretning om dette Arrangement til Engelstad eller til nogen af de andre Reqvirenter. Om Aarsagen til, at han ei kom til Madame Lonnevig, uagtet man der ventede paa ham saa længe, siger han, at han ei var opmærksom paa Tiden, og havde intet Ur, og troede ei, at det gjaldt om at passe Tiden saa nøie. Han benegter, at Nogen havde talt til ham om, at han ei skulde komme til Madame Lonnevig og ikke holde den omhandlede Conferents. At han ei kom, var udelukkende at tilskrive hans egen Forsømmelse. Han erkjender, at han havde faaet Simpsons Svar om, at han ønskede, at Forretningen skulde afholdes paa Contoret, forinden han skrev den omhandlede Seddel til Engelstad, men han vedbliver, at han ingen Underretning gav om Stedet, hvor Forretningen skulde holdes. Da saa vidt var avanceret, siger Deponenten, at han ved nærmere Overveielse ei kan erindre, at han i den Seddel, han tilskrev Engelstad, ytrede Noget om, at han havde talt med Byfogden, og at han skulde tale nærmere med ham, skjønt det er vist, at han allerede havde talt med Byfogden, da han skrev Seddelen til Engestad. Paa Tilspørgsel om, hvorledes han, naar han ingen Underretning havde givet Reqvirenterne om Stedet, hvor Forretningen skulde afholdes, alligevel kunde troe at møde dem paa Borregaards Contor, især da han kjendte Forholdet mellem dem og Simpson, siger han, at han troede, at det var en Selvfølge, da – som han fremdeles mener – enhver Fogedforretning, som afholdes paa en Mands Eiendom, nødvendig maa holdes i Vedkommendes Bolig. Gjort opmærksom paa, at det var umuligt, at Byfogden, under hvis Jurisdiction en Deel af Borregaards Grund ligger, kunde afholde nogen Forretning paa Borregaards Contor eller i Hovedbygningen sammesteds, da disse Bygninger ligge udenfor hans Jurisdiction, siger han, at han Intet har herimod; men hans Anskuelse er nu en Gang som

*

ovenfor angivet. Han siger, at det var efter hans egen Indskydelse, uden at han var paavirket af Nogen, at han fremmede Forretningen paa Contoret paa Borregaard, uden at tage Notits af Reqvirenternes Underretning gjennem deres Sagfører. Han meente nemlig, at han, naar man en Gang havde underrettet dem om, hvor han var, ikke behøvede at tage videre Notits af dem. Denne Anskuelse var ham ei bibragt af nogen af de Tilstedeværende. Paa Anledning siger Deponenten, at han antog videre Conferents med Byfogden før Forretningen var unødvendig, paa Grund af, at han skriftlig havde tilmeldt denne, at han ei vilde fremme Forretningen. Paa fortsat Examination erklærede Deponenten, at ved den personlige Sammenkomst med Byfogden var der hovedsaglig eller rettere udelukkende Tale om, at de reqvirede Forretninger kunde nyde Fremme. Gjort opmærksom paa, at der i Reqvisitionen ei var fordret Stenens Overleverelse, siger han, at han ei kan erindre, at der var Tale om Helgebystenen. Der var følgelig ei Tale om nogen Jurisdictionstvist, hvilken naturligviis vilde være opstaaet, dersom der var bleven Tale om Stenen, eftersom Deponenten da stod i den Formening, at Stenen udisputeerlig laae paa Landets Grund. Efter at den af Deponenten den 7de dennes afholdte Forretning var afholdt, communicerede han ikke Udfaldet til Nogen af Reqvirenterne. Gjort opmærksom paa, at der i den af ham under forrige Forhør afgivne skriftlige Forklaring omtales, at der gjentagne Gange har været forlangt Fogdens Medhjælp af Trælasthandlerne til at faae sig Helgebystenen overleveret, indrømmer han, at der i de fremlagte Reqvisitioner ikke findes omtalt Noget angaaende selve Helgebystenens Overleverelse, men siger, at der har været Tale om dette mundtlig paa Fogdens Contor, navnlig af Apenæs og Legaard. Denne Omstændighed har bevirket, at Deponenten ikke har lagt Mærke til Reqvisitionernes Indhold, og han troer, at hele Sagen gjaldt Helgebystenen lige saa vel som Arbeidstomten og Veien.“ Paa samme Maade blev han examineret om de følgende Begivenheder, hvori

han havde Deel, men som ingen Indflydelse kunde have paa nærværende Sag, og som ere for vidtløftige og indviklede til her bilødig at kunne meddeles. (Sagens Foredrag for Høiesteret, hvorunder de indblandedes, varede en heel Uge).

For Høiesteret, hvortil Vellyerne lod indanke Byfogdens Forretninger af 7de og 14de Marts 1853, bemærkede deres Sagfører, efter en forudskikket Oversigt over Sagen, i det Væsentlige: 1) Byfogden havde aabenbar gaaet udenfor sin Jurisdiction, idet han havde befattet sig med Helgebystenen. Efter Planen af 1840, der grundede sig paa Contracten af 1838, var det klart, at Byens Jurisdiction kun skulde gaae til Elven paa det omtvistede Sted, ikke ud i Elven lige til den ved Hafslundsiden flydende Hovedstrøm. Hensigten var desuden kun at skaffe den nye Kjøbstad fornøden Grund til dens Anlæggelse og Udvidelse, da den ikke behøvede nogen anden eller større Ret til Elven, end Frederiksstads Lastehandlere og enhver Anden havde, nemlig den uskadelige Nyttesret. Havde Hensigten strakt sig saa vidt, som Modparterne paastaae, havde man naturlidviis ikke sagt, at Grændselinien kun skulde gaae til Elven og følge denne omkring Boderne, o. s. v., men at den skulde gaae til Midtstrømmen og følge denne; thi det var ingen Selvfølge, at Byen skulde eie Noget end sige Størstedelen af Elven, især under saadanne Naturforhold, som her fandt Sted, og af L.s 5—11 kunde Intet udledes til Styrke for denne Anskuelse, da Lovens declaratoriske Bestemmelser kun gjaldt for det Tilfælde, at den Ene ikke kunde anføre bedre Hjemmel for sin Eiendomsret til Grunden, hvorover Elven løb, end den Anden. Her var det derimod givet, at den Elvebund, der ikke hørte til Hafslund, hørte til Borregaard, forinden Afstaaelsen af Grunden til Kjøbstadanlægget fandt Sted; og om denne Grund end ikke havde været saa tydelig indskrænket til Elvebredden, som den i Contracten og Planen var, maatte dog Beviisbyrden for, at det omtvistede Stykke var afstaaet (L.s 5—3—28 og 29), paahvile Erhververen, der her in-

tet Beviis kunde føre mod Planens tydelige Ord. Denne af Kongen approberede Plan skulde Aastedsforretningen alene gjennemføre; og at Meningen under selve Forretningen heller ikke var at udvide Byens Grændser fra Lonnevigstranden, viste dens eget Indhold paa det Tydeligste, da man udtrykkelig var gaaet ind paa Pellys Fortolkning af Contracten og Planen, med de Undtagelser, som Pelly selv indrømmede, og hvorom her ikke var Spørgsmaal. At man i Aastedsforretningen havde brugt Udtrykket "ud i" Elven i Stedet for Planens "til" Elven, kunde derfor ikke forstaaes som nogen Afvigelse fra den af Kongen approberede Grændse, især da det fremdeles hed, at den følger Glommen omkring Boderne, ikke efter den paa Hafslundsiden flydende Hovedstrøm, der gaaer ret frem, medens kun Elvebredden paa Borregaardsiden snoer sig omkring Boderne. Men om man end vilde indrømme Sarpsborg By en forholdsmæssig Deel af Vandet, saa kom Helgebystenen dog til at ligge udenfor Byens Jurisdiction, da Borregaard dog maatte have samme Ret til Vandet ved Saugstranden, som Byen ved Sommerstranden. Man maatte altsaa dele den Vinkel, som disse to Strande danne med hinanden, fra Hjørnet af Brænderiet (til d paa Croquiet), og kunde ingenlunde trække nogen lodret Linie fra dette Hjørne paa Hovedstrømmens Midtstrømslinie (til **B** eller til **C** paa Croquiet), da Sommerstranden derved fik næsten alt, Saugstranden næsten intet Vand som Accessorium. Den omtvistede Strækning af Vandet dannedes af Bistrømmen langs Saugstranden, mod Sommerstranden, samt af Bagevjen, uden bestemt Strømlinie, og udgjorde en betydelig Bugt, hvis tilstødende Grunde i alle Fald maatte have samme Andeel af Vandet, som Grundene ved enhver anden Bugt af Elv, nemlig efter lige Deling af dens Vinkel. Efter Vinterstranden, der kun en kort Tid af Aaret viste sig, nemlig ved laveste Vandstand, og ikke kunde betragtes anderledes end som midlertidig forladt Elvebund, kunde Vinkelen ikke bestemmes; men i alle Fald ledede heller ikke denne Synsmaade til andet

Udslag, da ogsaa derved Helgebystenen kom til at ligge paa Borregaardsiden af Delelinien, ikke paa Bysiden. Man havde derfor heller ikke draget i Tvivl, at jo Helgebystenen fremdeles hørte til Borregaard, og laae under Landets Jurisdiction, forinden man ved Lieutenant Engelstads sindrige Opfindelse blev bragt paa den Tanke, at Forholdet kunde betragtes fra en anden Side - hvis Uholdbarhed dog under enhver rimelig Forudsætning laae klart for Dagen. Den af Kongen bestemte Grændse mellem Byens og Landets Jurisdictioner, der tydelig nok fremgik af de allerede omhandlede Actstykker, kunde naturligviis ikke gyldigen forandres ved en Overeenskomst mellem vedkommende Embedsmænd, som paagjældende Parter ikke vilde underkaste sig, og Documentet af 11te Marts 1853 maatte derfor her betragtes som en reen Nullitet, der ikke kunde komme i mindste Betragtning ved Spørgsmaalets Afgjørelse. Det var saaledes klart, at Byfoged Pettersen her, saa vel den 14de som den 7de Marts 1853, var gaaet udenfor sin Jurisdiction ved de afgivne Kjendelser, der følgelig maatte blive at kjende uefterrettelige, ligesom han selv umiddelbar maatte svare til den derved foraarsagede Skade, og i Øvrigt staae til Ansvar efter Loven. 2) Men om man nagtet alt det Anførte vilde antage, at Byfoged Pettersen havde Jurisdiction over Helgebystenen, saa manglede dog andre væsentlige Betingelser for den Bemægtigelse, hvortil de paaankede Forretninger skulde bane Lastehandlerne Adgang. Det var in confesso, at Borregaards Eiere var i Besiddelse af Helgebystenen, og herpaa var Forretningerne netop byggede, idet Borregaards Eiere udsattes af og Lastehandlerne indsattes i dens Besiddelse. Men Skjønsforretningen var paaanket, og forinden den var stadfæstet ved endelig Dom, kunde man ikke ansees berettiget til at gaae ud fra, at der var "lovlig Taxt," da dette ved Paaanken var stillet in suspenso, ei at tale om, at Borregaards Eiere havde Krav paa Overskjøn, som de tilligemed Anken paa Underskjønnet udtrykkelig havde forbeholdt sig, men ikke kunde faae afholdt paa lovlig Maade, saa

længe den paaankede indskrænkende Kjendelse ei var tilsidesat ved høiere Rets Dom, hvorfor man maatte opsætte Overskjønnet, indtil et nyt lovligt Underskjøn kunde blive afholdt. Skjønt her ikke var Adgang til at afgjøre Spørgsmaalet om Underskjønnets Lovlighed, maatte dog bemærkes, at Grundeieren efter § 1 i L. af 31te Mai 1848 skal have Erstatning, ei alene for den Grund, der fratages ham, og den Skade, der umiddelbar tilføies hans Eiendom, men tillige for den "Forringelse," Foretagendet medfører, blandt Andet af hans "Indretninger eller Eiendomsherligheder," og det stod ikke til at negte, at Tømmerrenden var en Indretning eller Eiendomsherlighed, som ved det tilsigtede Foretagende ei alene forringedes, men endog tabte sin hele Værdi, idet en Indtægt af et Par Tusinde Daler derved aldeles vilde bortfalde. Trælasthandlerne opgav selv Vindingen ved Helgebystenens Bortminering til 6000 Spdlr. aarlig. Denne Fordeel misundte man dem ikke; kun vilde man ikke taale det Tab, som derved foraarsagedes Eierne, uden at faae Erstatning derfor, og denne Erstatning opløb for Tømmerrenden kun til en Trediedeel af Lastehandlernes Gevinst, saa at de ingenlunde var at beklage ved at maatte opfylde sin naturlige og lovbestemte Forpligtelse. Det var en uholdbar Grændse, der opstilledes mellem de forskjellige Arter af Skade i dette Tilfælde, og Domstolerne havde aldrig erkjendt nogen saadan Grændse. Naar en Mand, ved at gjærde paa egen Grund over Elv, eller deslige, spildte sine Naboers Fiskeri, uden at gjøre umiddelbar Skade paa deres tilstødende Eiendomme, maatte han lige fuldt erstatte Skaden. Vilde man fælde Gade eller Vei ned for en Mands Huus, saaledes, at at han ikke kunde kjøre ind eller ud af sin Port, indsaae man, at man maatte give ham Erstatning, og fandt man hans Paastand for høi, undlod man det. Naar man spærrede eller besværliggjorde Veien for hans Kunder, eller betog ham Lys, o. s. v., ved Forbygning, Høining af Vei eller anden Indretning, som ved det nye Jærnbaneanlæg, maatte man give Erstatning, uden at nogen Skjelnen mellem middel-

bar og umiddelbar Skade paa hans Huus fandt Sted, ligesom man og maatte erstatte Brandskade, ei alene med hvad dens Udbedring vilde koste, men med den hele Forsikringssum, naar Udbedringen ved Bygningslovgivningen blev forhindret, og den reddede Deel saaledes middelbar blev gjort værdiløs. (Citat af Retst. for 1844, S. 251—263). Forringelsen, eller rettere: Tilintetgjørelsen, af den her omhandlede Eiendomsherlighed var ei alene en aabenbar uundeblivelig, men tillige en ligefrem tilsigtet Følge af Foretagendet, og derhos en Erstatningsgjenstand, som forud lod sig bestemme, følgelig efter § 4 i L. af 31te Mai 1848 Gjenstand for den lovbefalede Taxt. Grundlovens § 105 krævede fuld Erstatning, og denne havde saa vel den lovgivende som den dømmende Magt tilstaaet i Tilfælde af langt tvivlsommere Beskaffenhed, end denne Sag frembød, da Skaden her var en ligefrem Følge af en Eiendomsgjenstands Berøvelse. Skulde man forudsætte Noget om Paaankens Udfald, maatte det vel altsaa være, at Kjendelserne vilde blive tilsidesatte. Der var desuden Grund til at antage, at Helgebystenens Bortminering vilde medføre en Forandring i Strømmen og Vandstanden, der truede Brænderibygningen og flere Indretninger med at undergraves, Noget, der allerede efter Stenens Bortminering havde begyndt at vise sig, og hvorfor Canaldirectøren, til Forebyggelse af denne Skade, der lod sig forudsee, havde foreslaaet Forsigtighedsregler, hvoraf Tilladelsen var betinget (jfr. S. 314—315 og 317 ovenfor), men som ved Stenens Bortminering ikke blev iagttagne, da man havde væltet det Meste ud i Elven, og kun ført et Par Egeladninger Smaasteen og Gruus hen paa Stranden. (Documenteret Vidneprov citeret). Strømmen, der nu med langt større Kraft end før stødte lige paa Stranden, havde allerede bortskaaret en Deel deraf under Tømmerrenden, og det endog under lav Vandstand. (Citat af documenterede Vidneprov). Til at erstatte den saaledes ved Overtrædelse af Betingelserne i Regjeringstilladelsen foraarsagede Skade havde Deeltagerne i Helgebystenens Bortminering ikke Mid-

ler. De to udtraadte Interessenter, Handelshusene Burchhardt & Søn samt Vold & Hvidtfeldt, var de eneste formuende i hele Interessantskabet, de øvrige eiede Lidet eller Intet. Derfor var hine udtraadte, inden Noget begyndtes, da de forudsaae, at deres Vèdbliven i Interessentskabet — der ellers vilde have været dem, som de større Lastehandlere i Frederiksstad, af mere Vigtighed end de Øvrige — vilde have paaført dem et solidarisk Ansvar, som de alene var komne til at bære. Men Tilladelsen var given disse i Forbindelse med de øvrige Ansøgere, og tilstedte ingen Forandring i Fællesskabet ved deres Udtræden og uvederhæftige Mænds Indtræden i deres Sted. Den lød collectiv paa bestemte Personer, og dette var ingen uvæsentlig Omstændighed ved et saadant Foretagende, især naar ingen Sikkerhed stilledes for Betingelsernes Opfyldelse. Det nye Interessentskab, som meget vel indsaae dette, undgik snildelig at røbe Forandringen, idet de Handlende af dem kun nævnte alle de oprindelige Interessenter som indbefattede i Tilladelsen, og fortsatte i Talemaader, som lød formode, at de handlede paa samtlige disse Interessenters Vegne, alene med Tiltrædelse af Alexander Mørch, uden dog at paaberaabe sig nogen Bemyndigelse dertil af de udtraadte Handelshuse. Disses Udtrædelse blev derfor ikke røbet, forinden Ankestævningen kom til Forkyndelse og fik sine Paategninger. Indsigelse paa denne Grund kunde derfor ikke fremsættes under Skjønsforretningen, hvor i Øvrigt alle yderligere Indsigelser forbeholdtes, og den maatte nu i Følge L. 1—6—15 kunne gjøres gjældende, saa vel i denne som i Skjønssagen, der henstod for Overretten. Man havde derfor her ei alene den Indsigelse, at der efter § 4 i L. af 31te Mai 1848 udfordres endelig lovlig Taxt, forinden Arbeidet kan paabegyndes, men ogsaa den Indsigelse, at Tilladelsen var given et andet Interessentskab end det, der optraadte, men ikke egenmægtig kunde sætte sig i hiints Sted. Enhver af disse Indsigelser for sig var tilstrækkelig til at omstøde de paaankede Kjendelser. Byfoged Pettersen var ikke uvidende om nogen af de i det Foregaaende paa-

beraabte Omstændigheder. Han kjendte de Actstykker, hvorpaa Jurisdictionsgrændsen beroede, og han havde Ankestævningen med Paategningerne for sig, da han affagde den sidste Kjendelse, ligesom han og ved foregaaende Forkyndelse af Ankestævningen for ham, som Sættedommer ved Skjønsforretningen, var bleven bekjendt med Forholdet, inden den første Kjendelse faldt. Under Byfogdens første Forretning, af 7de Marts, der efter Reqvisitionen og Petersens Meddelelse alene gik ud paa Udviisning af Grund til Vei og Arbeidssted paa Stranden, fandt Borregaards Eiere ufornødent at møde, medens de samtidig afgav Møde under Fogedforretningen, som de vidste ogsaa gik ud paa Overleverelse af den under Landets Jurisdiction liggende Helgebysteen. Men da Reqvirenterne havde faaet bedre Udsigt til dens Overleverelse af Byfogden, skyndte de sig i Eiernes Fraværelse med at fremsætte Begjæring derom til ham, der strax føiede dem i denne Overskridelse af Jurisdictionsgrændsen, Tilsidesættelse af Ankestævningen, o. s. v., medens deres lige Begjæring til Fogden samtidig negtedes under hans Forretning – hvor de, som Følge af Lieutenant Engelstads nye Opfindelse og Byfogdens Beredvillighed til at gaae ind paa Alt, hvad der forestilledes og forlangtes, ikke fandt fornødent at afgive Møde, skjønt Reqvisitionen ingenlunde var tilbagefaldt eller frafaldt, især da man ikke havde seet sig i Stand til at faae den hele Helgebysteen indbegreben under Byens Jurisdiction ved Hjælp af Engelstads nye Paafund, og der desuden var Spørgsmaal om Mere paa Landets Grund. Da Fr. Ytter underrettede Reqvirenterne om, at hans Forretning var sat paa Borregaard, indbød man ham derfor kun til at flytte den over paa Byens Grund ved at indfinde sig der, hvor Byfogden havde sat og agtede at fremme sin Forretning, og hvor man haabede at kunne bevæge ham til at gjøre det Samme, for saa vidt Byfogden ikke vovede at anmasse sig den hele Gjenstand. Mod Grundeierens Protest kunde Fr. Ytter imidlertid ikke indlade sig paa at flytte sin Forretning fra Landets ind under Byens Juris-

diction, hvor Byfogdens Forretning holdtes, og maatte altsaa fortsætte den der, hvor den rettelig var begyndt, uden at kunne betragte Anmodningen om dens Flytning som Frafaldelse af dens Fremme efter Reqvisitionen, da Reqvirenternes blotte Udeblivelse, især under saadanne Omstændigheder som de nys anførte, ikke kunde være til Hinder. Under Byfogdens anden Forretning af 14de Marts, hvor Eierne lod møde og protestere, henskjød han sig under sin tidligere Forretning af 7de Marts, samt under dens angivelige Forenelighed med Fogedforretningen af s. D., og udkastede Eierne fra Helgebystenen. Men det var klart, at Fogedforretningen, der angik hele Helgebystenen, ikke kunde bestaae med Byfogedforretningen, og at denne, som foretagen af en Incompetent, maatte være uefterrettelig, følgelig vige for den Competentes dermed stridende og gyldige Forretning. Skjønt Byfogden ikke egentlig kunde underkjende sin foregaaende, om end i og for sig ugyldige, Eragtning, kunde han dog endnu mindre underkjende eller tilsidesætte Fogdens gyldige Eragtning, ved at iverksætte sin egen dermed stridende Kjendelse, og han burde derfor have ladet Tingen i Bero, indtil Striden var løst ved overordnet Dom. Selv om det havde kunnet ansees tvivlsomt, hvilken af de stridige Eragtninger maatte staae, og hvilken af dem falde, havde Byfoged Pettersen dog ingen Competents til at afgjøre Striden, og maatte altsaa lige fuldt indsee, at han begik voldsom Tvang ved den sidste som ved den første paaankede Eragtning. Begge maatte derfor kjendes uefterrettelige eller frafaldes, status qvo saa vidt muligt restitueres, og i Øvrigt Erstatning gives for Tab, Skade og Omkostninger, hvorfor Byfoged Pettersen in solidum med Reqvirenterne af de paaankede Forretninger maatte staae til Ansvar. Hovedappellanternes Sagfører nedlagde derfor saadan Paastand: "1) At Kjendelserne af 7de og 14de Marts f. A. kjendes uefterrettelige eller som aabenbar ulovskikkede og ugrundede aldeles frafaldes, og at de Indstævnte, nemlig J. Fossum & Co., Consul Legaard, A. Bing, Alexander Mørch, J. Apenæs og By-

foged Pettersen tilpligtes igjen at sætte Borregaards Eiere gjennem Fogden i Moss Fogderi i Besiddelse af Helgebystenen (som den nu er). 2) At bemeldte Indstævnte tilpligtes in solidum, under en daglig Mulct, at foretage saadanne Forbygningsarbeider paa og ved Helgebystenen og Lonnevigstranden, saa at det efter uvillige Mænds Skjøn, optaget paa Indstævntes Bekostning, sættes udenfor enhver fornuftig Tvivl eller Mulighed, at Borregaards Grund med paastaaende Bygninger er lige saa sikret mod Indvirkning af Strømmen, som før Kjendelsen af 7de Marts 1853 afsagdes. 3) At bemeldte Indstævnte tilpligtes in solidum efter uvillige Mænds Skjøn, optaget paa deres Bekostning, at udbetale til Appellanterne den gjennem de aarlige Indkomsters Capitalisering udfindende Værdi af den over Borregaards Grund gaaende Tømmerrende, med Tillæg af, hvad dennes Opførelse som Bygningsarbeide har kostet. 4) At bemeldte Indstævnte i lige Maade, efter Skjøn som anført, in solidum tilpligtes at udrede en aarlig Erstatning for Afsavnet af Indkomsterne gjennem bemeldte Rende, regnet fra 7de Marts 1853 til 7de Marts 1854 og videre aarlig indtil det under Nr. 3 omhandlede Beløb contant er udbetalt med 4 pCt. Rente heraf, eller at de i alle Fald tilpligtes in solidum at betale 4 pCt. Rente af Beløbet under Nr. 3 fra 7de Marts 1853 indtil Betaling skeer. 5) At Eiernes Ret reserveres med Hensyn til Beskadigelse paa Borregaards Grund, foranlediget ved den passerede Minering i Sarpsfossen. 6) At de anførte Indstævnte tilpligtes in solidum at udrede Processens Omkostninger for Høiesteret; og 7) At Byfoged Pettersen ansees med tilbørlig Straf.“ (Forandret Paastand reserveret).

Lastehandlernes Sagfører, der ved Contrastævning havde paaanket Fogedforretningen, bemærkede i det Væsentlige: Legaard havde allerede i 1846 besluttet at bortminere Helgebystenen, og fik i Skrivelse fra Pelly & Co. af 11te Januar 1847 Tilladelse dertil, under Betingelse, at hvis denne Minering med Tiden skulde virke skadelig paa

deres egen Drift, han i saa Fald maatte erstatte dem den Skade, der mulig kunde indtræffe. (Documenteret). Imidlertid indrettede saa vel Borregaards som Hafslunds Eiere Tømmerrender til eget Brug, og da siden andre Lastehandlere fandt sin Regning ved at benytte disse Render mod Afgift, saa længe Sarpsfossen ikke var renset, og deres Tømmer sønderslogës, som af Modparten anført, havde Borregaards Eiere en tilfældig Indtægt af sin Tømmerrende, der dog kun for enkelt Aar opsteg til et Par Tusinde Dalere, men for det Meste var meget mindre. Desuden kunde ikke alt Tømmer flødes paa denne Maade, da Rendens Eiere kun overlod den til Andres Brug, for saa vidt de ikke benyttede den til eget Brug, og Adgangen var, som Følge af det samtidige Behov til enkelte Tider af Aaret, meget indskrænket for andre Lastehandlere. Man blev derfor enig om at bekoste Helgebystenens og i fornødent Fald flere Hindringers Bortskaffelse, saaledes som Ansøgningen viste. Legaard, det var Ophavsmand til og Driver af Foretagendet, havde, som ogsaa Fogdens Erklæring viste, Commission til at handle paa de Øvriges Vegne, og handlede derfor, deels ene, deels i Forbindelse med andre Interessenter, som mere activt end de Øvrige tog sig af Sagen, uden at vide, at nogen af Interessenterne havde i Sinde at udtræde, hvilket ogsaa han først fik at vide af Paategningerne paa Ankestævningen, da den fremlagdes. Imidlertid havde man, da der ogsaa tænktes paa Bortminering af Odden, Helgebystenen maaskee for en Deel hørte under Landet, og der i alle Fald fornemmelig var Spørgsmaal om Pellys & Co.s Interesse, henvendt sig til vedkommende Embedsmyndighed paa Landet. Pelly & Co.s Interesse i Sagen var imidlertid, som man senere erfarede, ophørt. Skjønt endnu intet Afhændelsesbrev var udfærdiget, havde de solgt Borregaard, og da de forinden var undetrettede om Lastehandlernes Forehavende, kunde de ikke have paataget sig nogen Hjemmelspligt med Hensyn til den tilfældige Afgift af Renden, der vel heller ikke fra denne Side var anslaaet til noget betydeligt eller

bestemt Beløb, om den end skulde være kommen i Betragtning ved Bestemmelsen af Salgssummen anderledes, end som en Indretning til eget Brug, hvilket var dens oprindelige Øiemed; men rimeligviis regnede man ved Salget paa, at Afgiften aldeles vilde bortfalde ved Fossens Farbargjørelse, der maaskee ogsaa vilde gjøre Tømmerrendens Vedligeholdelse overflødig for Borregaards eget Brug, saa at den vel ikke ved Salget var kommen i videre Betragtning paa nogen af Siderne. Imidlertid lønnede det Umagen at lægge Vanskeligheder i Veien for Sarpsfossens Farbargjørelse, da man saa længe havde Adgang til fortsat Indtægt. Man excipered mod, at Simpson var stævnt paa Pelly & Co.s Vegne, i Stedet for Brødrene Pellys, uagtet han stadig handlede i det gamle Firmas Navn, og underskrev dette, blandt Andet da han svarede paa Beskikkelsen fra Byfogden. Man excipered paa Grund af manglende Udnævnelse af Overskjønsmænd, der ellers aldrig udnævntes, forend det viste sig, om de behøvedes. Man nedlagde Paastand om Erstatning for lucrum cessans, uagtet, som det Anførte viste, ingen varig Indtægt nogensinde var eller kunde være paaregnet. Man vilde kun have en Eragtning, som til Sagens Forhaling kunde paaankes, ligegyldigt, af hvad Indhold. Man maatte for Øvrigt have Afgjørelse af Retsspørgsmaalene; men Skjønnets Virkning med Hensyn til de executive Følger maatte blive de samme, enten der ankedes eller ei. Skjønsmændene havde erklæret, at Mineringen ei vilde have nogen direct Indflydelse paa Renden eller Andet, Borregaard tilhørende, og han (Advocaten) havde derfor raadet sine Parter ikke at respectere Skjønnets Paaanke til Overretten, men alene dets Paaanke til Overskjøn, der dog ei blev forlangt. Han havde fraraadet Vold, men tilraadet Arbeidet og Udviisning af begge Fogder, hver paa sin Grund; thi hvis man ikke strax havde paabegyndt Arbeidet, havde man maattet vænte endnu et heelt Aar – og dette var Hensigten med Paaanken til Overretten, hvor Sagen udstod efter Høiesterets Dom i nærværende Sag. Hvad

Stævnemaalet angik, da havde Simpson handlet som Befuldmægtiget for Borregaards Eiere under den hele Sag, men snart kaldt dem Pelly & Co., snart John Pelly & Brødre, og man fik altsaa tage til Takke med, at han stævntes paa deres Vegne under hvilken af disse Benævnelser, der valgtes. Ligeledes fik man taale, at der af de tilbageblevne Interessenter i Foretagendet handledes paa det oprindelige Interessentskabs Vegne, da de udtraadte Handelshuse ikke selvraadig kunde unddrage sig sine allerede paadragne Forpligtelser mod de tilbageværende ved en Erklæring, som først fremkom, efter at Sagen allerede var sat i fuld Gang, og de vedblevne Interessenter erkjendte derfor ikke Udtrædelsen som gyldig, men forbeholdt sig Erstatning for Omkostningerne med Mere hos de Udtraadte for deres Andeel. Hvad Jurisdictionsgrændserne angik, havde man ingenlunde erkjendt Helgebystenen henhørende under Landet, ved at henvende sig til vedkommende Landembedsmænd. Broen var lagt fra Landets Grund som den nærmeste, og Baadene laae ved Broen. Den derpaa forøvede Vold var saaledes begaaet paa Landets Grund, og dens Fortsættelse maatte altsaa forebygges ved Hjælp af Landets Politimyndighed, til hvilken man følgelig henvendte sig om Beskyttelse mod videre Vold og Overlast, ikke om Retshandlinger angaaende selve Helgebystenen; men Fogden vilde da kun optræde med Protokoller og Retshandlinger, uden at yde den forlangte Beskyttelse gjennem simple Politiforanstaltninger, og man var derfor nødt til at søge den Hjælp, der alene tilbødes, ved at forlange Udviisning af Vei og Arbeidstomt paa Landets som paa Byens Grund, da Arbeidet krævede Plads paa begge Sider af Jurisdictionsgrændsen. (Fortsættes).

Christiania 1854.
Trykt og forlagt af J. Chr. Abelsted.

Nittende Aargang
№ 23.

5te Juni
1854.

Norsk Retstidende,

et Ugeskrift for praktisk Lovkyndighed.

Sager, paakjendte i Høiesterets 1ste Session 1854.

L.Nr. 197.
O.Nr. 2.

Baronet John Henry Pelly paa egne og Brødres Vegne, som Eiere af Borregaards Gods, mod G. Fossum & Co., Consul Legaard, Andreas Bing, Alexander Mørch, J. Apenæs og Byfoged Pettersen.

(Fortsættelse fra Nr. 22).

Forretningerne maatte holdes paa Aastedet, og Madame Lonnevigs Huus laae bekvemmest for det Møde, der til den Ende fandtes fornødent, hvorfor man indbød Fogden til Møde og Conferents paa dette Sted; og da han var indgaaet paa Forslaget, ventede man ogsaa der at træffe ham. Byfogden indfandt sig efter Aftalen, Fogden eller hans Fuldmægtig ikke. Efter at have ventet forgjæves paa hans Komme, uden at vide, hvor det imidlertid var faldet ham ind at henflytte sin Forretning, medens han meget vel vidste, hvor han skulde træffe Forretningens Gjenstand, Byfogden og Reqvirenterne, som han endog saae gaae til Stedet, uden en Gang at anraabe dem, og underrette dem om sin forandrede Beslutning, saae man sig nødt til at sætte og fremme Forretningen paa Byens Grund, og hans senere Budsendelse kunde ingen Forandring bevirke i, hvad Tingens Natur og Omstændigheder

ne medførte. Forretningen maatte jo holdes paa Aastedet, og det Eneste, der kunde gjøres, var at indbyde ham til, ligeledes efter Aftalen at indfinde sig der, for at udvise paa sin Side af Jurisdictionsgrændsen, hvad der i Forbindelse med Udviisningen paa Bysiden i det Hele maatte skjønnes fornødent. Da Fogdens Fuldmægtig, Fr. Ytter, saaledes havde handlet paa egen Haand, mod Tingens Natur samt udenfor Reqvisitionen og Aftalen, maatte hans Forretning ansees som et aldeles uefterretteligt Foretagende, der som saadant var paaanket for det Tilfælde, at Hovedanken skulde blive tagen under Paakjendelse, og Fogedforretningen som upaaanket skulde findes hinderlig i Stadfæstelsen af Byfogdens Kjendelser. Hovedanken egnede sig imidlertid til Afviisning, da Sagen ved Helgebystenens Bortminering havde tabt sin Gjenstand, og der saaledes ikke laae mindste Magt paa at faae Byfogdens Kjendelser forandrede. For det Tilfælde, at Sagen desnagtet skulde blive tagen under Paakjendelse i Realiteten, bemærkedes: Ad 1: Jurisdictionsgrændsen maatte ansees oprindelig bestemt saaledes, som den ved Documentet af 11te Marts 1853 af vedkommende Embedsmænd blev erkjendt og vedtagen. Fra N skulde Grændselinien gaae til eller ud i Elven, uden at Planen eller Aastedsforretningen angav nogen bestemt Retning; thi vel angav Planen, at den skulde gaae "til Elven, hvor Vandet fra Brugene har sit Udløb mellem Saugene og Brænderiet, N," (S. 311), men denne Angivelse var, som Kartet og Amtsconductørens Forklaring (S. 334) viste, saa uefterrettelig, at han, der selv havde været beskjæftiget med at udfinde Linien paa Stedet, ikke deri fandt nogen Veiledning. Vandets Udløb var forskjelligt efter den forskjellige Vandstand, og fandtes i alle Fald ikke ved Punctet N paa øvre Hjørne af Brænderiet, hvorfra der endnu var en Strækning til Elven, større eller mindre, eftersom Vandet stod høiere eller lavere. Det var in confesso, at hele Brænderiet laae paa Byens Grund, og Linien fra N til Elven kunde følgelig ikke bøie længere mod Vest, end Brænderiets østre Væg tillod.

Elvebredden dannede heller ingen fast Grændse, men vexlede betydelig, hvilket Afstanden mellem Sommer- og Vinterstranden viste, og Intet var urimeligere, end at betragte Sommerstranden som fast Grændse, deels fordi det stred mod Forholdets Natur, deels fordi Planen udtrykkelig angav, at Grændsen skulde følge selve Elven, ikke Sommer- eller Vinterstranden — og skulde den følge Elven som et nogenledes bestemt Grændseskjel, maatte det være efter Midtstrømslinien, der mindst vexlede, medens Elvebredden ved Sommer- og Vinterstranden opviste den største af alle Afvexlinger, hvortil Grændsebestemmelsen mindst kunde slutte sig. Efter det Anførte var Intet rimeligere, end at man i Planen havde tænkt sig Grændsen bestemt ved en lodret Linie fra Punctet N til Midtstrømslininien, og ved selve denne Linie, indtil man naaede Boderne, især da dette bedst stemmede med den naturlige og lovhjemlede Synsmaade, der stedse følges under saadanne Forhold. Under Aastedsforretningen var Grændsen ikke anderledes bestemt. Ved at drage Linien fra Punctet N ud i Elven, som derefter skulde følges, havde man meget mere antydet, at hverken Sommer- eller Vinterstranden men selve Elven, følgelig Midtstrømmen, skulde danne Sydgrændsen paa den omtvistede Strækning. Vellys Indsigelse gjaldt ikke dette Punct, men Glengsholen, en langt større Bugt, der ikke egnede sig til at behandles efter samme Synsmaade, som det egentlige Elveløb, og Maaden, hvorpaa Grændsen ved Glengsholen og ved Stranden fra I til B blev bestemt, viste, at Meningen ikke var, i strengeste Forstand at holde sig til det tørre Land alene. Havde man ikke ved den her omtvistede Strand fulgt den sædvanlige og naturlige Synsmaade, var uden Tvivl en lignende Bestemmelse fattet om denne som om Stranden mellem I og B. Nogen efterrettelig Vinkel til Deling mellem Saugstranden og Sommer- eller Vinterstranden kunde heller ikke paavises. Man maatte derfor i ethvert Fald have angivet en bestemt Retning for Linien fra N ud i Elven, hvis man ikke havde tænkt sig den truffen lodret paa Midtstrømslinien, især da

Punctet N stod frit i nogen Afstand fra Brænderibygningens Væg og enhver anden ret Linie, hvorom der kunde være Spørgsmaal. Under saadanne Omstændigheder maatte Grændsetvisten afgjøres som skeet ved Overeenskomsten af 11te Marts 1853 mellem vedkommende Embedsmænd, der havde Competents til at dømme om sine respective Jurisdictioners Grændser; og naar Byfoged Pettersen i Henhold til denne fælles Afgjørelse af Spørgsmaalet udøvede Jurisdiction over Helgebystenen, da kunde det ingenlunde med Føie paastaaes, at han havde handlet uden Competents, og allermindst kunde der være Tale om at drage ham til noget Ansvar for en i alle Fald meget rimelig Afgjørelse af et Spørgsmaal, paa hvis Løsning han var nødt til at indlade sig. Ad 2: Paaanken af Skjønsforretningen kunde heller ikke være til Hinder for de possessoriske Handlinger, hvorom her tvistedes. Havde Spørgsmaalet været om Iverksættelsen af en paaanket Retskjendelse, havde man med noget Skin af Grund kunnet paastaae, at den burde have været opsat, indtil Paaankens Udfald havde viist sig, skjønt der i Tilfælde af mindre paatrængende Natur end dette gaves Undtagelser fra Regelen om Paaankens suspensive Kraft. Regelen i Lovens 1—22—56 led allerede efter den foregaaende Artikel 24 en Undtagelse, som ved Fr. af 13de Januar 1792 betydelig udvidedes; man kan efter et paaanket Auctionssalg faae Besidderen udkastet (Retst. for 1838, S. 496 ff.) o. s. v., uagtet der i saadanne Tilfælde synes at tale Mindre for og Mere mod Undtagelsen, end i Tilfælde som nærværende, hvor desuden allerede Frd. af 17de October 1794 i og for sig vilde være tilstrækkelig Hjemmel for den brugte Fremgangsmaade. Dens § 5 viste, at man ikke behøvede at erhverve endelig Dom for den Adgang, man i Vegringstilfælde havde til at gjøre de fornødne Indretninger, og den senere Lovgivning, Frd. af 31te Juli 1801, Grl.s § 105, Lovene om Veivæsenet, om Vandledning, om Jernveie, o. s. v., gav heller ingen Anledning til at antage, at Grundeieren ved at procedere gjennem alle Retter skulde kunne standse Fo:

retagender, der efter sin Natur almindeligviis ikke taalte nogen saadan Forhaling – hvorved Øiemedet i mange Tilfælde endog ganske vilde gaae tabt. Naar Loven af 31te Mai 1848 i § 4 fordrede "lovlig" Taxt, i Mangel af mindelig Overeenskomst, inden Arbeidet begyndtes, da kunde derved saa vel efter almindelig Sprogbrug, som efter Lovsproget, alene forstaaes en Taxt, der i formelt Henseende stemmede med Lovens Forskrifter om saadanne Forretninger, og navnlig, i Tilfælde, med den paafølgende § 5, som netop her ved Regjeringstilladelsen var bragt i Anvendelse. Denne § viste tillige, at man var indskrænket til den ved selve Tilladelsen bestemte Paaankningsmaade, og da Regjeringstilladelsen alene aabnede Adgang til Overskjøn, var al anden Anke derved afskaaren – i det Mindste for saa vidt den skulde kunne ansees at være til Hinder for Arbeidets Paabegyndelse. Der behøvedes heller ingen andre Forsigtighedsregler. Allerede Canaldirectørens Betænkning (S. 314—315) viste, at Helgebystenens Bortminering ikke vilde medføre nogen Skade, hvorfor Erstatning kunde kræves; thi den Forandring af Vinterstranden, han paapegede som blot mulig, kunde i alle Fald ikke skade Borregaards Eiere, og var desuden let at forebygge ved det af Canaldirectøren foreslaaede Middel, inden Skade skeede, uden at noget betydeligt Udlæg dertil udkrævedes. Regjeringsresolutionen forudsatte derfor kun Muligheden af den Erstatning, som Skjønnet skulde bestemme, og dette (S. 320) gik eenstemmig ud paa, at Bortmineringen af Helgebystenen ikke kunde antages i nogen som helst Maade at ville foranledige nogen Beskadigelse enten paa Indretninger, Landstrækninger eller Andet paa Borregaards Grund. Havde Borregaards Eiere forlangt Overskjøn, var det naturligviis ikke blevet dem negtet i betimelig Tid, inden Arbeidets Paabegyndelse; men de foretrak Sagens Forhaling ved en Paaanke, hvis Grundløshed allerede i det Foregaaende var viist, og denne Forhaling, som Tingens Natur og Lovens Øiemed forbød, kunde man ikke tilstede, med 6000 Spdlr.s aarligt Tab, for hvis Erstatning lige

saa lidt var stillet nogen Sikkerhed, som for den Erstatning, Borregaards Eier uden al Grund paastod. Var disse tidligere faldne paa at ansee Helgebystenen for Eiendomsgjenstand, og havde de for nogen Priis kunnet afhænde samt virkelig afhændet den, vilde Spørgsmaalet have stillet sig endnu klarere. De vilde da ikke være faldne paa at hindre Kjøberen i at bortminere den, under Paaskud af Skade paa Borregaards Grund eller Tab af Indtægter, hvorfor Erstatning skulde kunne kræves. Men ved nu at tilegne sig en værdiløs Steen midt i en Fos, kunde de ikke faae noget bedre Erstatningskrav, og ved at procedere om dette bestred de ikke Grundvolden for Besiddelsestagelsen, selve Regjeringstilladelsen, der kun fordrede et Skjøn, som her var afholdt, og tilstedte et Overskjøn, som ikke betimelig var forlangt. Man havde i lignende Tilfælde forsøgt lignende Forhaling, men forgjæves, uagtet Spørgsmaalet der var om formelle Mangler ved Skjønnet. (Retst. for 1853, S. 791—803 paaberaabt). Heller ikke kunde det forandre Sagens Stilling, at et Par af de oprindelige Interessenter var udtraadte, da Tilladelsen ikke var bunden til personlige Egenskaber, skjønt Ansøgerne maatte nævnes, men alene grundet paa Forholdets objective Natur; og om Vederhæftighed kunde der lige saa lidt være Spørgsmaal, som om Sikkerhedsstillelse, da Loven ikke var beregnet derpaa, men alene fordrede Skjøn, og i Tilfælde Betaling af den Erstatning, hvorpaa Skjønnet maatte gaae ud. Byfogden kunde derhos, om han end havde vidst af de to Interessenters Udtrædelse, da han afsagde Kjendelsen af 7de Marts, som medførte Kjendelsen af 14de s. M., ikke dertil have taget noget Hensyn. Lige saa lidt kunde han negte sidstnævnte Kjendelse af Hensyn til den foregaaende Fogedkjendelse af 7de Marts, hvorom han heller ingen Kundskab havde under Forretningen af s. D., hvorimod han med fuldt Føie havde betragtet Forholdet mellem samtlige Kjendelser som skeet i Præmisserne til den sidste af 14de Marts. Der var altsaa vist nok ingen saadan Strid mellem Fogdens og Byfogdens Kjendelser, som i Mangel af den for-

ftes Paaanke skulde kunne være til Hinder i de sidstes Stadfæstelse; men da man maatte være beredt paa at imødegaae alle Indvendinger, var som sagt Fogedkjendelsen for det Tilfælde, at Hovedanken ikke blev afviist, og man skulde finde nogen Betænkelighed ved at stadfæste Byfogdens Eragtninger, medens Fogdens var upaaanket, var denne bleven paaanket. For det Tilfælde, at noget Hensyn til Fogdens Eragtning skulde findes nødvendigt, bemærkes, at den ei alene gik udenfor Landets Jurisdiction, idet Helgebystenen magtte regnes til Byens, men at den tillige gik udenfor den fremlagte skriftlige Reqvisition, som, efter hvad selve Forretningens Indledning noksom viste, var det Eneste, hvortil man havde at holde sig, og Fogdens Fortælling om en videre gaaende mundtlig Begjering eller Forklaring af Revisitionens Mening maatte i alle Fald grunde sig i en Misforstaaelse af Legaards Ytringer. Desuden maatte Fogdens Fuldmægtig, efter hvad der var aftalt før, og ved Budsendelse forhandlet under Forretningerne af 7de Marts, inden han affagde sin Eragtning, kunne skjønne, at man ikke vilde have nogen saadan Forretning afholdt, som han foretog sig; thi om Helgebystenens Overleverelse var der for hans Vedkommende ikke Tale, og den forlangte Udviisning, om den fandtes fornøden, maatte foretages paa Aastedet, hvor den ogsaa efter Aftalen skulde have været holdt. Hans Eragtning manglede altsaa enhver Grundvold, hvorpaa den skulde støtte sig, og maatte følgelig kjendes uefterrettelig, for saa vidt den efter det Anførte kunde og skulde komme under Paakjendelse, medens Byfogdens Eragtninger, hvis Hovedanken ikke blev afviist, maatte blive at stadfæste. Efter det saaledes udviklede nedlagdes følgende Paastand: "At Stævningen og Sagen afvises fra Høiesteret, og at de Indstævnte tilkjendes Kost og Tæring; eller at den af Foged Ytter den 7de Marts 1853 afholdte Forretning og derunder afgivne Eragtning kjendes uefterrettelig at være eller underkjendes og ophæves, og at de paaankede, af Byfoged Pettersen afholdte Forretninger med det derunder Passerede stadfæstes;

eller at Contracitanterne frifindes for Hovedcitanternes Tiltale; og i ethvert Tilfælde, at Contracitanterne tillægges Processens Omkostninger og Byfoged Pettersen Kost og Tæring hos Hovedcitanterne."

I Replikken bemærkedes, at Modpartens Ankestævning maatte blive at afvise, deels fordi der manglede Bevilling til at inddrage under denne en heelt anden Sag, som ikke dermed stod i nogen Forbindelse, der kunde hjemle deres Behandling under Eet, deels fordi der ikke var stævnt overeensstemmende med L. 1—6—17 og Frd. af 11te August 1797, § 18, og Foged Ytter ikke var stævnt til at stande til Rette. Derimod kunde Hovedanken ikke afvises, da den, langt fra at mangle, tvertimod havde en meget tilstrækkelig Gjenstand i det Ansvar, hvorpaa den gik ud, og som hverken mod Lastehandlerne eller Byfogden kunde gjøres gjældende, saa længe dennes paaankede Forretninger ikke var svækkede ved høiere Rets Dom. Desuden var ogsaa Overretssagens Udfald afhængigt af, hvad her var sat under Paakjendelse. Man vilde derhos være nødt til at anlægge ny Underretssag, som disse Kjendelser vilde staae i Veien, saa længe de stod usvækkede. Hvad den af Modparterne paaankede Fogedforretning i sig angik, da manglede der hverken Jurisdiction eller Reqvisition, da Fogden ikke behøvede skriftlig Begjering, og en Embedsmand maatte staae til Troende, naar han paaberaabte sig Vedkommendes mundtlige Forlangende om den Forretning, han foretog, enten det skeede i dens Indledning til Protokollen, hvori den tilførtes, eller i en Forklaring som den, han her havde afgivet for Retten. Paa Fr. Ytters uheldige Udtryksmaade i Forretningens Indledning kunde ingen Vegt lægges, saa meget mere som det endog deraf fremgik, at man havde forlangt det Mere, da hverken Fader eller Søn havde fundet Føie til at overlevere Helgebystenen, og der følgelig ingen Grund var til at antage, at de vilde have paaberaabt sig nogen Begjæring herom, naar den ikke var gjort. For Øvrigt blev Modpartiets Tilsvar imødegaaet, og derpaa nedlagt følgende yderligere Paastand:

"At den udtagne Contrastævning afvises, og at de Contraindstævnte tilkjendes Kost og Tæring; at Foged Ytters Kjendelse af 7de Marts 1853 stadfæstes, og at de Contraindstævnte tilkjendes Processens Omkostninger."

Høiesterets Dom, afsagt 27de April 1854, er saa lydende: "Den inden Moss og Tuns Fogderies Jurisdiction under 7de Marts 1853 afsagte Eragtning bør uefterrettelig at være. De af Byfogden i Sarpsborg under 7de og 14de Marts afsagte Eragtninger underkjendes. For saa vidt Erstatning er paastaaet, bør Contracitanterne, G. Fossum & Co., Consul Legaard, Andreas Bing, Alexan- Mørch og J. Apenæs for Hovedcitanterne, John Henry Pelly, Bart., paa egne og Brødres Vegne, deres Tiltale for Tiden frie at være. Processens Omkostninger betale fornævnte Contracitanter til Hovedcitanterne, Een for Alle og Alle for Een, med 120 – hundrede og tyve – Spdlr."

Da Fogedforretningen i det Hele blev kjendt uefterrettelig, maa det have været paa en Grund, der rammede begge Dele af dens Gjenstand (Udviisningen af Tomten og Overleverelsen af Stenen, hvoraf i alle Fald kun den sidste kunde ansees at ligge udenfor Jurisdictionen og Reqvisitionen), altsaa vel fordi den maatte ansees frafalden, forinden Eragtningen afsagdes; thi negtes kunde begge Dele, ogsaa hvor Forretningen holdtes, og havde Fogden tilstaaet Udviisningen, havde han derefter kunnet begive sig til Aastedet for at udføre den. Da Byfogdens Forretninger i det Hele blev underkjendte, kan det heller ikke have været, fordi han fandtes at være gaaet udenfor sin Jurisdiction, hvilket ligeledes i alle Fald alene kunde gjælde Overleverelsen af Stenen, og man maa altsaa have tillagt Skjønnets Paaanke i dette Tilfælde suspensiv Kraft. Paa de to Handelhuses Udtrædelse af Interessentskabet har man næppe lagt nogen Vegt, da Tilladelsen vel maatte ansees bygget paa objective, ikke paa subjective Hensyn, idet Gjenstandens Natur i og for sig maatte være det Afgjørende, og Loven ikke krævede Sikkerhed men Betaling efter Skjøn, inden Arbeidet paabegyndtes. Derimod har man uden Tvivl

fundet, at § 5 i Loven af 31te Mai 1848 alene sigter til det egentlige Skjøns og Overskjøns særegne Indretning i Tilfælde, hvor nogen Afvigelse fra den almindelige Regel i saa Henseende maatte findes fornøden, ikke til Afgjørelsen af de derunder forefaldende Retsspørgsmaal (jfr. Udskiftningsloven af 17de August 1821, § 12), og at det for Øvrigt lige saa lidt i dette som i andre Tilfælde, der ofte kunne være af lige saa, eller endog mere, paatrængende Beskaffenhed, lod sig gjøre, uden særegen Lovhjemmel at foregribe den høiere Rets Løsning af et Spørgsmaal, der saa væsentlig betingede Skjønnets Udfald, som det omtvistede. Af Udtryksmaaden lader sig for Resten vel slutte, at Høiesteret ikke for nogen Deel har fundet afgjørende Grund til at erklære Byfogden incompetent, i hvad han tog under Behandling, men deraf tør dog ingenlunde sluttes, at man har villet afgjøre Jurisdictionsspørgsmaalet i sin Almindelighed, saaledes som ved det i Retst. for 1850 S. 177—201, meddeelte Præjudicat, hvortil her ingen Nødvendighed var for Haanden.

L.Nr. 201. } Poul Svendsgaard mod Thorsten Svends-
O.Nr. 24. } gaard.

I Anledning af, at Indstævntes Fader af samme Navn som denne havde kjørt over Citantens Jorder, anlagde den Sidstnævnte en Aastedssag mod ham, der endte den 25de October 1842 med følgende Retsforlig: "Parterne bleve nu angaaende nærværende Sag forenede derhen, at hver af dem vælger 2 Mænd, der til Høsten 1843 sammentræde og udskifte de Dele af deres Jordvei, der ligge i Fællesskab, og afgjøre, paa hvilket eller hvilke Steder de skulle nyde Vei, saa at enhver af dem erholder fri Adgang til sin Jord, hvorhos disse Mænd have at bestemme Bredden af, hvad der udlægges til saadan Vei, hvilken bliver med behørige Skigaarde paa begge Sider at begrændse, hvorhos de vælgende Mænd tillige have at afgjøre, hvil-

ken Strækning af Skigaardene enhver af Parterne har at opføre og vedligeholde, samt hvor vidt de af nærværende Sag flydende Omkostninger enten maatte blive at paabinde en af Parterne særligen, eller de bør ophæves. Under fornævnte Udskiftning have i Øvrigt Mændene at tage fornødent Hensyn til Loven af 17de August 1821, betræffende Udskiftning af Fællesskab. Parterne erklærede for Øvrigt, at for saa vidt nogen Tvist mellem dem maatte opstaae under fornævnte Udskiftning m. m. angaaende deres gjensidige Eiendomsret, overdrage de i lige Maade til hine Mænd at afgjøre samme. Og udkaarede Parterne derefter omhandlede 4 Mænd saaledes, nemlig Hovedcitanten valgte Gaardeier Poul Tofte og Landhandler Ole Tomter, og Contracitanten i lige Maade Gaardeierne Bjørner Hallager og Erik Tallerås, hvorhos for det Tilfælde, at Stemmelighed mellem disse maatte finde Sted i Forretningens Anledning, blev Sorenskriver Berbon af begge Parter valgt til Opmand. Samtlige udkaarede Mænd, hvilke nu ere tilstede, erklærede sig villige til at modtage det skeete Valg. Det blev endvidere vedtaget og bestemt mellem Parterne, at hvad der af de af dem saaledes valgte Mænd afgjøres – hvilket som Forretning bliver at affatte, og derefter paa fælles Bekostning at thinglæse – fra begge Sider bliver upaaankeligt. Under Forudsætning af, at nogen af de ovenfor udnævnte Mænd ved lovligt Forfald maatte blive forhindret fra at udføre det dem overdragne Hverv, udvælger den af Parterne, paa hvis Side den ovenfor Valgte maatte være forhindret, i dennes Sted den fornødne Suppleant, og gjøres det derhos til Pligt for bemeldte Part, saa betimelig at udvælge Suppleant, at denne kan afgive Møde til den Tid, de øvrige allerede valgte Mænd til Forretningens Afholdelse eller deres Møder bestemmes, hvori Parterne ved intet Paaskud skulle være til Hinder, men alene overladt Mændene; og saafremt Valg af Suppleant, en eller flere, ikke betimelig finder Sted, skal det være de tilbageblevne af de ovenfor udkaarede Mænd overdraget at tiltage det fornødne Antal af Sup-

pleanter. Med Hensyn til de Udgifter, som af ovenomhandlede Udskiftning med Mere maatte flyde, udrede Parterne hver det Halve. I Øvrigt erklærede Sorenskriver Berbom, at han for sit Vedkommende ikke gjør Fordring paa nogen Godtgjørelse for det Tilfælde, at hans Indtrædelse som Opmand gjøres fornøden. De valgte Mænd erklærede, at de til Poul Tofte overdrage at bestemme Tiden, paa hvilken deres Møde i Anledning af den dem overdragne Forretning skal finde Sted. Parterne erklærede slutteligt, at ligesom nærværende Sag ved ovenanførte Forlig er op- og afgjort mellem dem, saaledes vedtage de ogsaa, at de Fornærmelser, som de muligens hidtil have gjort sig skyldige i, i Anledning af deres Fællesskab i Jord, fra begge Sider skulle være og blive upaatalte, hvorhos de for Øvrigt ere berettigede til saadan Kjørsel over deres gjensidige Eiendomme, som hidtil har fundet Sted, indtil ovenanførte Udskiftningsforretning angaaende en anden Vei er tilendebragt." Den 16de October 1846 samledes de udnævnte 4 Mænd paa Aastedet, hvor de efter en forudskikket Indledning bemærkede: "Ved omhandlede Forening, der som Fuldmagt for os var bleven nedskreven af Dommeren, bestemtes det, at Sagen skulde foretages til Udførelse inden Høsten det næste Aar 1843 – ligesom vi ogsaa da for første Gang sammentraadte og tog Sagen under Behandling. Men da der paa Grund af de i Fuldmagten eller Foreningen anførte Udtryk om, at vi blandt det Mere skulde foretage Udskiftning af Fællesskabet af nogen Parterne tilhørende og deres Gaard tilliggende Jord, og dette efter derom foretagen Undersøgelse, befandtes ikke at være Tilfældet, derhen nemlig, at der til disse Gaarde laae Jord i virkeligt Fællesskab, hvorimod de havde hver sine Teiger, uagtet disse vel laae sammenblandede eller om hinanden hist og her, saa opstod der Tvivl om, hvor vidt vi efter Fuldmagtens Indhold kunde ansees competente eller berettigede og tillige forpligtede til at foretage denne Udskiftning, der bogstavelig efter Udskiftningsloven af 17de August 1821 bør kaldes Teigebytte, men hvorom i Fuld-

magten lige saa lidt findes at være nævnt, som noget om de omhandlede Teigers Beliggenhed betegnet. Da det imidlertid maa være klart, at Parterne have havt nogen Mening med det Anførte om Jordudskiftning af Fællesskab, og da der intet andet Fællesskab mellem dem finder Sted end ved de ommeldte Teiger, maa det paa den anden Side være aldeles utvivlsomt, at de begge ved Forretningens Oprettelse maa have meent en saadan Udskiftning af deres Fællesskab, hvilken Loven efter Sprogbrugen kalder Teigebytte. Sagen blev desuagtet den Gang udsat formedelst den ovennævnte som anført opstaaede Tvivl, men senere hen og i Mellemtiden har den flere Gange været under Behandling, indtil vi nu endelig resolverede, og det eenstemmigen, for at opfylde vort givne Løfte og det afsluttede Forlig, om vel ikke efter Bogstaven, saa dog, som det maa sees, efter Fuldmagtens Grund og Aand, at skulle stride til Udskiftning, eller med andre Ord: Jordbytte af deres Teiger. Da saa vidt var avanceret, foretog man at dele og skifte eller rettere: teigbytte disse Jordstykker saaledes, som de med Hensyn til deres Beliggenhed kunne ansees for mere bekvemme for den ene eller anden af Gaardens Brugere, samt til at jævne eller gjengjælde et paa et andet Sted frataget Stykke Jord, og lige saa til at bestemme Veiene og dele Skifteshaffælderne, Alt saaledes, som det forekom os at stemme overeens med den givne Fuldmagt, og da man hermed næsten var bleven færdig, de fleste Mærkestene nedsatte, og hvorved Resultatet af denne Forretning viste sig, hvorledes det vilde falde ud, da fremkom Hovedcitanten udi den i Sagens Anledning reiste Proces eller Trætte, Poul Thorstensen Svendsgaard, ytrede sit Misnøie med vort Arbeide og den skeede Deling, samt nedlagde Forbud mod Forretningens Fremme, hvilket Forbud, som skriftligt fremlagt og dateret med Gaars Dato, han bad om indtaget i denne Forretning; og da hans Begjæring toges til Følge, blev det skriftlige Forbud, som ogsaa følger Forretningen, vedtaget at indføre, og lyder saaledes: ""For omtrent 4 Aar siden blev af Undertegnede og Thorsten

Svendsgaard et Retsforlig i en mellem os paabegyndt Aastedssag afsluttet saaledes, at 4 Mænd, Poul Tofte, Ole Tomter, Bjørner Hallager og Erik Talleraas skulde dømme i Sagen og afgjøre noget Mere mellem os, som Forliget vil udvise. Dette Forlig skulde, saa vidt jeg erindrer, været afgjort og udført for 3 Aar siden. Nu i dette Aar har bemeldte Mænd foretaget sig at bytte Jord imellem os, som jeg selv, og flere af mine Naboer, anseer for mig at være et stort Tab. Saaledes finder jeg mig nødsaget til at nedlægge Forbud mod det tiltænkte Jordbytte m. m. Grunden for min Paastand er 1) at saa mange Aar ere henrundne, siden bemeldte Mænd skulde have tilendebragt det dem overdragne Hverv, og hvilket jeg antager skulde være udført inden Aar og Dag; 2) at den største Deel af den Jord, de agte at bortbytte fra mig, er i disse sidste Aar oparbeidet og gjødslet, samt af en ulig Godhed mod den, jeg skal give igjen. Skulde bemeldte Mænd ei agte mit Forbud og standse med den før berørte Jorddeling, men dermed fortsætte og affatte Forretning paa bemeldte Jordbytte, saa beder jeg, at bemeldte mit Forbud bliver Forretningen tilført, ligesom jeg forbeholder mig alt Lovligt i ethvert Henseende. Svendsgaard den 15de October 1846. Poul Svendsgaard. Som tilstedeværende Vidner: Syver Nestegaard og Hans Bergangaard."" Da det nu viste sig, at ikke begge Parter fandt sig tilfredse med det Foretagne og Besluttede af os, hvilket dog Alt var udført efter vort bedste Skjøn og den nøiagtigste Overveielse, opstod der atter nogen Tvivl med Hensyn til Indholdet af den os meddeelte Fuldmagt, saaledes som ovenanført, idet der ogsaa nu opstod Meningsforskjel, da tvende af os endnu var af samme Mening som forhen, og at det Foretagne burde fremmes og udføres til Endebringelse og Fuldbyrdelse, hvorimod de tvende Øvrige var af den Mening, at Forretningen ikke kunde fremmes paa Grund af det nedlagte Forbud, samt med Hensyn til det Tvetydige i den meddeelte Fuldmagt. Paa Grund heraf, og da Sorenskriver Berbom er udnævnt til Opmand, eller som den, der i

Tilfælde af Stemmelighed skal deeltage for at afgjøre samme, blev Forretningen og Mødet for denne Gang hævet, og det Beskrevne tilstillet Sorenskriveren." I Sorenskriverens Svar paa det Forelagte, og navnlig paa Indsigelserne a og b, heder det: "Hvad nu angaaer førstmeldte Indsigelse, da: ligesaalidt som noget Tidspunct er bestemt. inden hvilket Udskiftningen skulde tilendebringes, hvilket formeentlig ei heller lod sig gjøre, lige saa lidt er der nogen Grund til at antage, at vedkommende Mænd have været uvirksomme indtil ovenmeldte 16de October 1846, hvorimod det af Forretuingen erfares, at Mændene i Mellemtiden flere Gange have behandlet Sagen, indtil Paul Svendsgaards Protest ved Forretningens Fremme er indleveret. Det skjønnes saaledes ikke, at den af Nysnævnte under Nr. 1 fremsatte Indsigelse kan gives Medhold; og hvad angaaer Indsigelsen Nr. 2, da kan samme ei heller tillægges nogen Vegt, saa meget mindre som det ikke er godtgjort, at nogen Forpligtelse paahviler Poul Svendsgaard til at oparbeide og gjødsle den udskiftendes Jordvei, hvis Aarsag han uden Ansvar for sig kunde have undladt Saadant. Efter hvad saaledes er anbragt, concluderes: Udskiftningen bør nyde Fremme." Den 27de April 1848 fortsattes Udskiftningsforretningen, hvor Sorenskriverens Svar med Conclusion blev fremlagt, og derpaa tilført: "Det bemærkes, at ovennævnte Conclusion blev os overleveret mod Slutningen af forrige Maaned. Det bemærkes end videre, at ovenstaaende eller nærværende Forretning var af os overleveret Sorenskriveren til Fuldførelse om Efteraaret 1846." Derpaa findes Udskiftningen beskreven. Endelig findes tilføiet: "Om Høsten saa vel som om Vaaren til sædvanlig Tid kjører nordre Svendsgaards Bruger sin Gjødsel fra denne Gaards Fæhus syd og nedover søndre Svendsgaards Storager i lige Linie med et Led paa Skiftesgjærdet mellem Svendsgaard og Bergsandgaard. Kjørselen gaaer nemlig i skraa Retning til Midten af søndre Svendsgaards Fæhus, fra hvilket Punct den gaaer omtrent i lige Linie nedover nævnte Ager til den før omskrevne Vei

øverst paa Teigen, hvilken Vei han følger, indtil han kommer paa sin egen Eiendom. Det anmærkes, at den her nævnte Kjørsel ikke maa foregaae om Høsten, førend Avlingen i Almindelighed er indbjerget, og ikke om Vaaren, naar den fornævnte Ager er tilsaaet. Søndre Svendsgaards Brug er tilstaaet Vei saa vel med Avling som Gjødsel til og fra Hæggjærdsteigen, som før har været brugeligt. Om Høsten efter den almindelige Hjemkomsttid med Kreaturene fra Sæteren, saa vel som om Vaaren, indtil Plougaannen begynder, tilstaaes det nordre Svendsgaards Bruger Frihed til at fare med sine Kreature gjennem Skiftesgjærdet nederst paa søndre Svendsgaards Storager, og sydover nederst paa samme Ager, til han kommer paa sin egen Eiendom; følgelig foregaaer Færdselen opover i samme Retning." Derefter findes beskrevet, hvorledes Gjærder og Led skulle holdes. Endelig heder det: "Saafremt Brugeren af nordre Svendsgaard skulde finde for godt at kjøre hjem til Svendsgaard Avlingen af et Jordstykke, Rønningseier, skal han til dens Kjørsel afbenytte samme Vei, søndre Svendsgaards Bruger afbenytter til at hjemkjøre Avlingen af sin Deel af Rønningen. Samme Vei afbenytter nordre Svendsgaards Bruger, om han vil føre Gjødsel til oftmeldte Jordstykke Rønningen. Vandledningen afbenyttes for Eftertiden saaledes, som før har været brugeligt."

(Fortsættes).

Christiania 1854.
Trykt og forlagt af J. Chr. Abelsted.

Nittende Aargang   12te Juni
№ 24.   1854.

Norsk Retstidende,

et Ugeskrift for praktisk Lovkyndighed.

Sager, paakjendte i Høiesterets 1ste Session 1854.

L.Nr. 201. } Poul Svendsgaard mod Thorsten Svendsgaard.
O.Nr. 24. }

(Fortsættelse fra Nr. 23).

Da Poul Svendsgaard negtede at ville rette sig efter den saaledes udførte Voldgiftsforretning, blev han af Thorsten Svendsgaard, efter forgjæves Forligsprøve, stævnt til Lessje Thing, og paastaaet "tilpligtet under Udkastelses eller anden lovlig Tvang at fravige og ryddiggjøre de Dele af Gaarden søndre Svendsgaards Jordvei, som ved ommelde Voldgiftsforretning ere blevne tillagte Gaarden nordre Svendsgaard, men som Indstævnte fremdeles har i Brug, samt at Citanten som Følge heraf kjendes berettiget til paa lovlig Maade og Indstævntes Bekostning at sætte sig i Besiddelse af hvad han ved bemeldte Forretning i det Hele er tillagt af Jordvei og øvrige Rettigheder, saa som Vei etc. til sin Gaard nordre Svendsgaard, efter de Grændser og Skjellemærker, som ved Forretningen ere bestemte, og endelig at Indstævnte tilpligtes at betale Citanten denne Sags ham aftvungne Omkostninger skadesløst." Indstævnte paastod: "principaliter, at Sagen afvises og Indstævnte hos Citanten tilkjendes passende Kost og Tæring; og subsidialiter, at Indstævnte frifindes for Citantens ube-

føiede Tiltale, og tilkjendes passende Erstatning for de paaførte Omkostninger." Afviisningspaastanden støttedes derpaa, at Sagen burde have været stævnt til Aastedet. Ved Underretsdom i nordre Gudbrandsdalen af 28de Februar 1850 blev derpaa kjendt for Ret: "Indstævnte Poul Svendsgaard bør til næste Lovens Faredag, 15 Dage efter denne Doms lovlige Forkyndelse, under Udkastelsestvang, til Citanten Thorsten Svendsgaard fravige og ryddiggjøre de af ham hidtil brugte Stykker af Gaarden nordre Svendsgaards Jordveie, som ved den under nærværende Sag fremlagte Udskiftningsforretning, sluttet 27de April 1848, ere tillagte Citantens Gaard søndre Svendsgaard, imod at denne aftræder til Indstævnte de nordre Svendsgaard ved samme Forretning tillagte Jordstykker; saa bør og Citanten være berettiget til at udøve de Veiservituter paa nordre Svendsgaards Jordveie, som Forretningen bestemmer, ligesom det og i alle andre Henseender bør forholdes efter titmeldte Forretning. Processens Omkostninger ophæves." Denne Dom paaankede Poul Svendsgaard til Overretten, og lod afholde en Kartforretning, hvoraf han udhævede følgende Bemærkning af Conductøren: "De af Thorsten afgivne Stykker indeholde et Areal af 19½ Maal Jord, hvorimod Poul har afgivet omtrent 28 Maal Jord, hvortil Aarsagen vel ligger i Jordens forskjellige Beskaffenhed." I Anledning heraf blev et Aastedsthingsvidne tilstævnt af Poul Svendsgaard, hvorunder han udbad sig Lavrettets Erklæring indhentet om, "hvor vidt Tilstævnerens Jordstykker var af bedre Beskaffenhed end de, som fra Indstævntes Side var afgivne til den omventilerede Deling." Men Dommeren eragtede, at den forlangte Erklæring ikke vilde blive at afgive. Efter at Parterne derpaa for Overretten havde indladt Sagen med Paastande i det Væsentlige som før, blev Underretsdommen ved Overretsdom af 7de Juni 1852 stadfæstet med sædvanlig Forandring af Executionsfristen (8 Uger efter Overretsdommens Forkyndelse), og Sagsomkostningerne for Overretten ophævede. Efter at Poul Svendsgaard derpaa havde indanket Sagen til Høie-

steret, blev et Thingsvidne optaget af Thorsten Svendsgaard, som bad de godvillig mødende 3 Voldgiftsmænd tilspurgte, "om det var Poul Svendsgaard selv, som foranledigede, at Jordbyttet under Voldgiftsforretningen blev udsat, og først tilendebragt som Documentet desangaaende udviser." Efter forgjæves Protest mod dette Spørgsmaal, som nærmest vedkommende de fremstillede Vidner selv, da det gik ud paa at frigjøre dem fra Ansvar for deres Forsømmelse, blev de edfæstede, og svarede eenstemmig, "at de flere Gange var forsamlede paa Aastedet, og søgte at ordne Udskiftningen paa bedste Maade, men at Poul Svendsgaard immer klagede og gjorde Indvendinger, naar Noget var færdigt eller nogenlunde færdigt. Mændene, som altid kunde frygte for, at de ikke havde rammet det Rette, tog da den færdige eller næsten færdige Udskiftning under ny Behandling eller Overveielse, og lavede tildeels Sagen paa anden Maade. Paa denne Maade blev naturligviis Sagen forhalet, medens det forstaaer sig selv, at Udsættelsen for en Deel ogsaa havde sin Grund i Skjønsmændenes borgerlige Stilling som Indehavere af ikke ubetydelig Brug og Drift, der nødvendigviis maatte bevirke, at de ikke stadigen kunde befatte sig med den her omhandlede Voldgiftssag."

Efter en forudskikket Udsigt over det Anførte bemærkede Poul Svendsgaards Sagfører i det Væsentlige: 1) Sagen burde have været anlagt paa Aastedet, hvor man alene kunde see, hvor forfeilet Hensigten var ved Udskiftningen. Man havde endog negtet Aastedsthingsvidne. 2) Forliget havde tabt sin Gyldighed, baade efter Ordene og efter Meningen, ved Oversiddelse af Tiden. Forliget var forfattet af Sorenskriveren, og maatte derfor kunne fortolkes strengt efter Ordbetydningen og Ordføiningen. "Til Høsten" stod i Spidsen, og svarede efter alle grammatikalske Regler saa vel til "udskifte" som til "sammentræde." Man satte Mændene i Dommerens Sted, og kunde ikke ville have Sagen udspunden i flere Aar. Man gav dem et heelt Aar, og inden denne Tid maatte man kunne regne

paa Tilendebringelsen af Udskiftningen. Man vilde have en Ende paa Ureden, og da den ikke opnaaedes, bortfaldt Forpligtelsen med Betingelsen. Mændene havde selv forstaaet Forliget, hvorved de var tilstede, saaledes, at Forretningen skulde være færdig "inden" Høsten 1843, ɔ: inden dens Udløb ("til" Høsten). Der var ikke Tale om Udskiftning af den hele Gaard, men kun af enkelte Dele. Indstævnte havde optaget et Thingsvidne, hvorunder tre af Mændene skulde som Vidner undskylde sin Forsømmelse, og de blev mod Protest afhørte, uagtet de var inhabile Vidner om, hvad der var spurgt og blev svaret. Foruden egne Forretninger paaskjød de ogsaa Poul Svendsgaards Utilfredshed og deraf flydende Overlægninger. Hans Utilfredshed kunde imidlertid ikke hindre dem i at udføre sit Hverv, hvorved det var at forudsee, at Parterne vilde have modsatte Fordringer, som de valgte Mænd netop skulde udjævne. 3) Da Mændene den 16de October 1846 kom sammen, og to af dem erklærede sig incompetente, maatte det Hele bortfalde. Ingen Opmand var tilstede; og Opmanden kunde efter Forliget ikke afgjøre, om selve Forretningen skulde foretages. Det var kun Realiteten, hvori han skulde afgjøre Tvisten. Berbom kunde ikke rette paa sine egne Feil i Forfattelsen af Forliget. 4) Fra først af havde Mændene for længe og derpaa Opmanden for længe udsat at gjøre, hvad de skulde. Opmanden opsatte 1½ Aar, uagtet han kun havde at give en af Meningerne afgjørende Vegt. Naar Poul Svendsgaard i 1848 endelig ansaae sig ubunden ved disse Forhalinger, da maatte man give ham Ret i, at han kunde fratræde. 5) De formelle Feil var blevne Realitetsfeil derved, at Jorden efter begyndt Forretning var undergaaet forskjellig Behandling, Pouls gjødslet og dyrket, Thorsteens forsømt. I alle Fald vilde Forpligtelsen til at vænte i flere Aar medføre Vanrøgt. Kunde Udskiftning af egentligt Fællesskab end foregaae som skeet, kunde dog Teigebytte ikke begyndes i 1846 og fortsættes i 1848. Man havde negtet Poul Svendsgaard Adgang til at faae oplyst ved Aastedsthingsvidne,

at han maatte afgive mere og bedre Jord. 6) Den af Mændene selv gjorte Indsigelse, at her ikke var Anledning til Udskiftning af Fællesskab, men alene til Teigebytte, der ei kunde kaldes Udskiftning af Fællesskab, var aabenbar begrundet. 7) Større Vanskeligheder var indførte ved Teigebyttet m. M., end de, der skulde undgaaes, og Forligets Hensigt var saaledes ganske forfeilet. Han nedlagde derfor Paastand som før, med Tillæg af Omkostninger.

Hertil svarede Thorsten Svendsgaards Sagfører i det Væsentlige: Indstævnte var fattig, Appellanten rig. Appellanten benyttede denne Forskjel i Formue til at gjøre Indstævnte Vanskeligheder, for at kunne tvinge ham til Eftergivenhed. Specielt bemærkede han: 1) Sagen var ikke Aastedssag. Der behøvedes ingen Befaring. Spørgsmaalet var alene et Retsspørgsmaal. Sagsøgeren forlangte Intet, der gav Anledning til Aastedsbefaring. Vilde Sagsøgte have nogen saadan, fik han selv sørge derfor. 2) Om end Meningen med Forliget havde været, at Forretningen skulde sluttes inden Udgangen af 1843, fulgte ei deraf, at Alt skulde bortfalde ved mora. Voldgiftsmændene og Opmanden maatte kunne tvinges til at opfylde sit Hverv af hvem der forlangte det. Thorsten havde ingen Skyld i Opsættelsen, og kunde ikke svare derfor. Men Forliget kunde ei saaledes fortolkes. Ingen kunde vide, hvor vidt Forretningen strax lod sig udføre. Sne kunde i Egnene ved Dovrefjæld let forhindre en saadan Forretning, og flere Hindringer lod sig tænke. Vidneførselen viste desuden, at Poul Svendsgaard selv var Skyld i Opsættelsen. De bedste Mænd var valgte med begge Parters Samtykke; og fandt Poul Svendsgaard, at de nølede, maatte han selv være nærmest til at paaskynde Forretningen. Havde han den 16de October 1846 villet gjøre Indsigelse mod Opsættelsen, maatte han da have fremsat den. Først efter at han saae Udfaldet, fremkom han dermed, da han mærkede, at han ikke vandt Mere ved Udskiftningen, end Modparten. 3) Mændene enedes om at lade Opmanden afgjøre deres Competents, og fandt sig derpaa

competente, samt udførte Forretningen. De To tvivlede kun, men erkjendte sig endelig competente, og skiftede. 4) Hvad der gjaldt om Voldgiftsmændenes Opsættelse, gjaldt ogsaa om Opmandens, hvori Thorsten Svendsgaard lige saa lidt havde nogen Skyld. 5) Man behøvede ei at gjødsle; men ved den endelige Forretningen var desuden taget Hensyn til Alt, senere Forbedringer saa vel som Andet. 6) Lovens Overskrift var anvendt paa Teigebytte saa vel som paa anden Udskiftning, og Teigebytte var i sit Væsen af samme Beskaffenhed som anden Udskiftning. 7) De større Vanskeligheder benegtedes. Han nedlagde derfor Paastand som før.

Ved Høiesterets Dom, afsagt den 28de April 1854, blev Overretsdommen stadfæstet, og Sagsomkostningerne for Høiesteret ophævede.

L.Nr. 205. } Dentist Tellander mod Handelshuset J. &
O.Nr. 21. } C. Lundstrøm.

Under sit Ophold i Christiania den 7de August 1850 trak C. Lundstrøm i dette svenske Handelsfirmas Navn paa Restaurateur J. Sandelin, uden at nævne til hvem, men for Øvrigt i almindelig Form, en 12 Mdr.s Solavexel for 150 Spdlr., som Sandelin accepterede, og hvorefter fandtes paategnet: "For Herr Sandelins ovenstaaende Forpligtelse indestaaer jeg som Selvskyldnercautionist. A. G. Tellander." Ved Forfaldstid blev Vexelen ikke indfriet af Sandelin, og da han var insolvent, henvendte man sig til Tellander, der ikke negtede at have tegnet sit Navn paa Vexelen, men paastod, at det alene var skeet i Betydning af Blancoendossement, for at Vexelen her kunde disconteres, uden at han havde meent at paadrage sig nogen saadan almindelig Selvskyldnerforpligtelse som den, hvormed hans Blancoendossement senere uden hans Vidende og Vilje var udfyldt. Han blev derfor Sommeren 1852 efter forgjæves Forligsprøve stævnt for Bythinget i Christiania til Indfrielse af Documentet "som simpelt Gjældsbrev,"

med alminbelig Rente, fra Indkaldelsen, og Sagsomkostninger, men paastod Frifindelse med Omkostninger, og førte som Vidner Sandelin og Kjøbmand Moe. Sandelin forklarede: "Det er ham bekjendt, at Endossementet paa den fremlagte Vexel, der er skreven af Vidnet, er skeet in blanco af Indstævnte. Vidnet har ingen personlig Erfaring om, hvorledes Endossementet er udfyldt, men Vidnet har paa en Reise med Dampskibet i Juli Maaned af Kjøbmand Cramer, der er Kjøbmand Moes Compagnon, hørt, at Endossementet er udfyldt paa Kjøbmand Moes Contor. Cramer ytrede ""vi havde udfyldt Endossementet,"" hvilket Vidnet opfattede saaledes, at det var enten Cramer selv eller Moe, der havde foretaget Tilsætningen paa Vexlen. Vidnet tilføier, at han under den ommeldte Samtale med Cramer i det Hele opfattede Sammenhænget med Endossementet saaledes, at Vexlen af Trassenten Lundstrøm var leveret Cramer til Incassation med Tellanders Endossement in blanco, at Cramer derefter lod det udfylde, og derpaa overlevere Vexlen til Procurator Rasch til Inddrivelse. Da Procurator Rasch saaledes modtog Vexlen, skulde han efter Cramers Anbringende have ytret sit Misnøie med, at Endossementet saaledes var udfyldt. Fremdeles forklarede Vidnet, at det var Tellanders Mening, saa vidt han veed, ved Endossementetet at garantere Lundstrøm for hans Tilkommende hos Vidnet efter Vexlen. Vidnet erindrer ikke, hvor vidt det var ham, som henvendte sig til Tellander angaaende Endossementet, men han er tilbøielig til at troe, at det var Trassenten selv, som gjorde dette." Paa Spørgsmaal: "I hvilken Anledning er Vexlen kommen i Stand?" svarede han, "at han accepterede Vexlen paa Grund af, at han var Trassenten skyldig 150 Spdlr." Moe forklarede, "at den omhandlede Vexel blev sendt ham, eller Handelshuset Moe & Co., til Incassation med Tellanders Endossement in blanco; at Vidnet derefter sendte Documentet tilbage til Lundstrøm med Bemærkning, at han antog, at det ikke kunde betragtes som Vexel, samt medsendte da et Schema til, hvor-

ledes Paategningen skulde udfyldes. Senere modtog Vidnet Documentet tilbage i den Stand, hvori det nu er. Vidnet bemærker, at han troer at kjende den Haandskrift, hvormed den omhandlede Paategning er skreven, som Lundstroms." I Anledning heraf tilskrev Procurator Rasch J. & C. Lundstrøm, og fik derpaa af C. Lundstrøm følgende Svar: "I Besiddelse af ærede Skrivelse .... maa jeg, som den Eneste, der havde med denne Sag at bestille, og som den, der personlig afgjorde den omtvistede Vexelaffære med DHrr. J. Sandelin og A. G. Tellander, herved nærmere underrette Dem om, hvorledes det gik til med dette Opgjør. Nysnævnte Firma, eller min Broder J. Lundstrøm og jeg, havde adskillige Gange overladt Herr Sandelin Varer paa Credit, hvorfor han sendte os sine Reverser, saaledes som det her i Sverige er brugeligt, og vi modtog dem uden da at vide, at saadanne Documenter ei havde exsecutiv Magt i Norge, hvor de alene ere anseede for mere simple Beviser for Fordringers Rigtighed. Da Hr. Sandelin ikke senere kunde formaaes til at remittere sit Skyldige ordentlig, reiste jeg til Christiania, for at søge at formaae ham hertil. Han lovede mig da, Dag efter Dag, at jeg skulde faae endeligt Opgjør inden min Afreise, og afbetalte ogsaa efter Haanden 500 Rdlr. svensk Rigsgjæld paa de 1636 Rdlr. 4 Skill, som vi da havde at fordre, foruden en Deel paaløbne Renter, hvorved Herr Sandelins tilbagestaaende Gjæld opgik til noget over 1200 Rdlr. Rigsg., eller noget over 300 Spdlr. Disse lovede han mig uvegerligen og sikkert at betale sidste Aften, jeg var i Christiania. Da jeg i denne Hensigt indfandt mig den sidste Aften hos Herr Sandelin, fandt jeg der et Selskab indbudet, hvori ogsaa jeg inviteredes til at deeltage. Jeg var nødt til at oppebie et beleiligt Øieblik for at kunne træffe Herr Sandelin alene. Jeg paamindede ham nogle Gange, og han undskyldte sig med, at han ei kunde komme fra Selskabet, men lovede at det skulde skee, saa snart dette skiltes ad. Jeg troede ham, og anede ei, at en virkelig Complot var istandbragt imod mig. Følgen blev, at

Herr Sandelin tilsidst, i det sidste Øieblik, Kl. 12 om Natten, forklarede, at han ei kunde betale. Herr Tellander, som var bleven tilbage for at hjælpe til med Planens Udførelse, begyndte nu at tale om det Venskab, han altid havde næret for Herr Sandelin og for mig og min Broder (han er nemlig født i Jönköping), og hvorledes han derfor vilde mægle mellem os; han talede videre om mit gode Hjerte og min Redebonhed, for at smigre mig, og formaae mig til at gaae ind paa et af ham fremsat Forslag om, at vi skulde afslaae Halvdelen af vor Fordring. Han lovede, at han i saa Fald skriftlig vilde gaae i Borgen som Selvskyldnercautionist. Bevægt ved den Beskrivelse over Herr Sandelins Modgang, han gav mig, og for at faae noget Sikkert i Stedet for kanske Intet, gik jeg ind derpaa. Planen var vel anlagt saaledes, for at jeg saa seent, omtrent Kl. 1 om Natten, ei skulde kunne raadføre mig med Nogen om Maaden, hvorpaa dette burde skee. DHrr. Sandelin og Tellander fortalte mig, at en saadan Vexel, som den, vi nu fik, var det sikreste og lovligste Document efter norske Love. Jeg syntes nok det var besynderligt, men troede at de var hæderlige Folk; men jeg blev bedragen. Saadan er denne skammelige Historie. Det ærgrer os mindre at tabe Summen, men saa meget mere at blive saa skammelig bedragne, da vi af Medlidenhed eftergav Mere end Halvdelen af vor Fordring. Det skeede mindre for Herr Sandelins Skyld, end fordi vi var i Slægt med hans Kone. Desværre kan jeg ikke paaberaabe noget Vidne; thi Alt afhandledes alene os Tre imellem. P. S. Herr Sandelin fik naturligviis sit Revers tilbage i Bytte mod Vexlen. Herr Tellander paategnede sit Navn, idet han paastod, at det aldrig brugtes anderledes, samt at det jo stod Ihændehaveren frit for at skrive oven over det, hvad han behagede, saa snart han skrev det saa langt ned paa Papiret, at han lod der blive Rum til Concept." Af Tellanders Tilsvar for Underretten maa Følgende her indtages: "Da denne Sag ved Vidneprovene og det foran Anførte formeentlig

er meget klar og utvivlsom, skal jeg ikke opholde mig synderlig med at undersøge, om der over Hoved har paahvilet Tellander i Forhold til Nogen som helst nogen juridisk Forpligtelse efter den fremlagte Vexel. Ikke alene er denne udstedt paa en længere Tid, end efter vor Ret er tilladeligt, men der finder ogsaa den Uformelighed Sted, at Tellander har endosseret Vexlen fra sig, uden at den kan erfares at være endosseret til Tellander. Men under enhver Omstændighed maa det dog være klart, at Tellander, der var Endossent paa Vexlen, umulig kan gyldigen sagsøges til dens Indfrielse af DHrr. J. & C. Lundstrøm, der have trasseret Vexlen. Vexlen vilde derfor, selv om alle Former ved dens Præsentation, Protest m. V. havde været iagttagne, være et juridisk ugyldigt Document i Relation til Tellander, og saaledes aldeles uskikket til at begrunde nogen som helst juridisk Forpligtelse mod ham." Underretsdommen, affagt 13de Januar 1853, var saaledes concluderet: "Naar Indstævnte Landlæge Tellander, efter lovlig Omgang, inden sit Værnething med Ed bekræfter, at han ikke, ved at tegne sit Navn paa det under Sagen omhandlede Gjældsdocument af 7de August 1850, lydende paa 150 Spdlr., har lovet at sikre Citanterne J. & C. Lundstrøm Documentets Paalydende, bør han for Citanternes Tiltale i denne Sag fri at være, og ophæves i dette Tilfælde Processens Omkostninger. Aflægges ikke saadan Ed, bør Indstævnte til Citanten betale de paastævnte 150 - et Hundrede oa femti - Spdlr. med Renter 4 pCt. aarlig Rente fra 2den Juli f. A. til Betaling skeer, samt Sagens Omkostninger med 9 Spdlr. At efterkommes 15 Dage efter denne Doms lovlige Forkyndelse under Adfærd efter Loven." For Overretten, hvortil Tellander indankede Sagen, paastod han Underretsdommen frafaldt eller underkjendt, og sig frifunden, samt tilkjendt Omkostningerne for begge Retter, hvorimod Brødrene J. & C. Lundstrøm efter Contrastævning nedlagde principal Paastand som ved Underretten, og subsidial Paastand om Stadfæstelse med Tillæg af Omkostninger i begge Tilfælde. Overrettens Doms-

conclusion af 20de Juni 1853 er saa lydende: "Underrettens Dom bør ved Magt at stande. I Tilfælde af, at Eden aflægges, ophæves Processens Omkostninger ved Stiftsoverretten, hvorimod Hovedappellanten, Dentist Tellander, i Tilfælde af at Eden ikke aflægges, betaler i Procesomkostninger her for Retten til Contraappellanterne, J. & C. Lundstrøm, 12 Spdlr. At efterkommes inden 8 Uger efter denne Doms Forkyndelse, under Adfærd efter Loven."

For Høiesteret, hvortil Tellander endelig indankede Sagen, bemærkede hans Sagfører i det Væsentlige: Tellander var alene anmodet om at tegne sig som Endossent, da Hensigten med Udstedelsen af Vexel i Stedet for Reverset alene var at discontere Beløbet. Tellander endosserede in blanco. Men Vexlen kunde ikke disconteres formedelst den Feil, at den lød paa 12 i Stedet for paa 6 Maaneder, hvilket de Vedkommende, alle Svensker, ei forstod. Man kunde altsaa heller ikke bruge Vexlen inden Forfaldstid, og man faldt nu paa at udfylde Tellanders Blancoendossement med Selvskyldnercaution mod hans Vilje, hvorpaa man sagsagte ham. Da imidlertid Moe som Vidne havde forklaret, at han havde tilbagesendt Vexlen til Lundstrøm, som udfyldte Endossementet med Selvskyldnercaution, opspandt Lundstrøm en Historie om en Gjæld paa 300 Spdlr, som han skulde have nedslaaet til det Halve, mod at faae Tellanders Selvskyldnercaution. Tellander negtede. Hvilken af Fortællingerne, Lundstrøms eller Tellanders, var den rigtige, kunde ikke være tvivlsomt. Brødrene Lundstrøm var Kjøbmænd, som i alle Fald bedre maatte kjende Vexelretten her, end Tellander, der alene var Tandlæge. Havde Tellander lovet Selvskyldnercaution, havde man taget den formelig paa tilsvarende Gjældsbrev; thi saa meget veed de Fleste, at man ikke kan skaffe sig en saadan Caution ved at trække paa Debitor til Ordre in blanco, lade ham acceptere, og derpaa en Anden endpssere in blanco – hvilket forudsætter, at Trassenten selv har afhændet ham Vexelen - men at en almindelig Selvskyldnercaution maa tegnes i udtrykkelige Ord. Der var saaledes ei alene

ikke Beviis, men heller ingen Formodning for Lundstrøms Paastand, og Ed var ubehagelig at aflægge, da den ikke afvæltede al Mistanke hos dem, som ikke forstod at bedømme Forholdet. Man betalte derfor ofte, hvad man ikke skyldte, heller end at udsætte sig for Mistanke om Meened. Tellander ønskede derfor at undgaae Ed, skjønt han kunde aflægge den med god Samvittighed. Lundstrøms Fortælling var ikke af større Vegt, end en Sagførers blotte Fortælling i Skranken, hvorpaa man Intet tør bygge, naar den ikke bevises. Sandelins Ytring, at saa vidt han veed, var Hensigten at garantere Lundstrøm, beviste heller Intet. Vexelen garanteredes ved Endossementet for at kunne discounteres. Sandelin negtede det foregivne Afslag af Gjælden, og havde desuden ingen umiddelbar Kundskab om Hensigten med Endossementet. Sandelin og Tellander laae endelig i Proces, og Overretten forkastede Sandelins Prov. De Data, hvorpaa Overretten støttede sig, var: 1) De 12 Maaneder fra Dato – et høist besynderligt Argument. Tellander vidste ikke, at 12 Mdr. var ulovlige; han vilde kun endossere en formeentlig lovlig Vexel. Havde han vidst, at Vexlen var ulovlig, havde han ikke indladt sig derpaa. 2) At det ikke var sagt, til hvem Vexelen skulde betales. Dette mærkede ikke Tellander, og har ikke villet indskyde sig under denne Feil. Vexelen maatte desuden være meent til Ordre. 3) At Tellander ikke kunde endossere til Trassenten. Men Lundstrøm kunde have endosseret in blanco foran Tellander, og Alt havde været i Orden. Ugyldigt var Documentet i alle Fald efter L. af 1842 i Forhold til Sandelin, altsaa i Forhold til Tellander. Kan Lundstrøm ei holde sig til Sandelin, kan han heller ikke holde sig til Tellander. Efter Lundstrøms Opførsel maa han takke Gud for, at han ikke selv droges til Ansvar for Andet end Omkostningerne i denne Sag, som han maa betale. (Paastand: Frifindelse og Omkostninger).

Lundstrøm lod møde med Contraskrivning, og i det Væsentlige bemærke: Efter det Forhold, hvori Tellander og Sandelin stod, og selv uden Hensyn til dette Forhold,

maatte Sagen betragtes som af Lundstrøm fremstillet. Tellander overtog Sandelins Gjæld paa saadan Maade, at Creditor afslog det Halve, for at faae Resten. Tellander blev siden nødt til at overtage Sandelins Affærer i det Hele, og deraf reiste sig Krigen mellem ham og Sandelin. Tellander tabte vist nok ved sin Indblanden i Sandelins Affærer, og dette var det Eneste, der kunde tjene til hans Undskyldning; men han forstod meget vel, hvad der i denne Sag var Spørgsmaal om. Meningen med Documentet var fra alle Sider at oprette et gyldigt Document. Det var et Paaskud, at Tellander kun endosserede for at gjøre Vexelen brugbar til Disconto. Lundstrøm skulde reise næste Morgen, og Vexlen medtoges, uden Tanke om Disconto af dette Document paa 12 Maaneder. Lundstrøm havde før Reverser, som i Sverige medføre de strengeste Rettigheder. Her erfarede han, at de kun gjaldt for simple Gjældsbreve. Han vilde have et stærkere Document, og man gav det Navn af Vexel. Lundstrøm havde ingen Kundskab om norsk Vexelret, og ingen Tid til at spørge sig for; thi derfor var sørget ved det sene Stævne, hvorunder Lundstrøm skulde bevæges til at indgaae paa Vedkommendes Forslag. Af Lundstrøms Brev i Forbindelse med Documentets Beskaffenhed fremgik klart nok, hvorledes det Hele hang sammen. Saa sandsynlig Lundstrøms Fortælling var, saa usandsynlig var Tellanders. Ingen kunde for Alvor antage, at Lundstrøm Natten før sin Afreise, der fandt Sted faa Timer efter, skulde have ombyttet sit Revers med en 12 Maaneders Vexel for dets halve Beløb, alene for at kunne discontere den i Christiania, men alligevel have medtaget den, og først ved Forfaldstid have sendt den til Moe & Co. for at incasseres. Heller ikke kunde Documentets Indhold bestaae med en saadan Forudsætning. Naar Nogen trækker en Vexel paa en Anden, og Contexten ikke anviser Betalingen til en navngiven Tredie, maa den naturligviis ansees trukken til Ordre af selve Trassenten, der følgelig selv maa endossere den, forinden nogen Tredie kan gjøre det, og Enhver maatte derfor kun-

ne skjønne, at Tellanders Navnepaaskrift ikke kunde have Andet at betyde, end den overskrevne Udfyldning forklarede, især da der ikke havdes Exempel paa, at Trassentens Endossement nogensinde havde været anseet overflødigt paa en til hans egen, eller med andre Ord: ikke til en bestemt Tredjemands Ordre trukken Vexel, skjønt det som andre Vexelendossements undertiden modtoges in blanco. Da Tellanders Navnepaaskrift saaledes ikke kunde have Betydning af et almindeligt Vexelendossement, kunde den alene forstaaes som en Selvskyldnercaution for Beløbet, og da den gav Plads til en tilsvarende Udfyldelse, maatte Lundstrøm dertil ansees bemyndiget. For denne Betragtningsmaade havde man ogsaa Præjudicat i et lignende Tilfælde (Retst. for 1851, S. 177—192). Lundstrøms Forklaring, der blandt Andet efter Datoerne ikke kunde være ham indgiven herfra, i alle Fald ikke af hans Sagfører, havde allerede efter sit blotte Indhold den høieste Grad af Sandsynlighed for sig, og stemmede desuden paa det Nøieste med de ellers oplyste Omstændigheder. At det i Enkelthederne var gaaet til som af ham forklaret, var for Resten ikke benegtet; kun vilde Tellander give Forhandlingernes Øiemed, og navnlig sin Underskrift, en Betydning, som stred mod Forholdets i Øvrigt oplyste Beskaffenhed, medens Sandelin, hvem det som Hoveddebitor paalaae, under enhver af de omtvistede Forudsætninger at betale Gjældsbeløbet, som Vidne havde erklæret, at han opfattede Meningen med Tellanders Paaskrift paa samme Maade som Lundstrøm, og dette Vidnesbyrd, hvortil han ikke kunde antages forledet ved nogen egen Interesse i Sagen, kunde ingenlunde sættes ud af Betragtning, men maatte her i Forbindelse med det allerede Anførte være afgjørende. Tillægget "saa vidt han veed" svækkede ingenlunde Beviiskraften af hans Prov i dette Punct, men røbede kun en let forklarlig Forsigtighed fra hans Side. Ei heller svækkedes den ved hans Afvigelse fra Lundstrøms Forklaring med Hensyn til Gjældens oprindelige Beløb, som det var i hans Interesse at modsige. Endelig maatte ikke lades ubemærket, at Tel-

lander i sit Tilsvar for Underretten havde givet Sagen et heelt andet Udseende, end det, han nu søgte at give den, medens Lundstrøm fra Begyndelsen havde fremstillet den saaledes som her anført, uden at lægge Skjul paa Sandheden eller forandre sin Forklaring i noget Punct, og Tellanders nysnævnte Tilsvar var af den Beskaffenhed, at Underdommeren med Føie havde paaberaabt det mod ham. Det var ikke nok at kalde et Gjældsbrev Vexel, naar det, som her, for Resten modsagde Begrebet om en Vexel, og viste sig i sit hele Væsen som simpelt Gjældsbrev med Selvskyldnercaution. Havde Tellander villet levere fra sig Noget, der ingen Gyldighed havde, saaledes som i Tilsvaret fremstillet, fik han ex alio capite dog svare derfor. (Paastand i det Væsentlige som før, med Tillæg af Omkostninger).

I Replikken negtedes og imødegikkes, hvad der ikke stemmede med Deductionen, og navnlig Forholdet mellem Tellander og Sandelin, for saa vidt han skulde have overtaget dennes Affærer i det Hele.

Ved Høiesterets Dom, afsagt 29de April 1854, blev Overrettens Dom stadfæstet, og Omkostningerne i Høiesteret for Tilfælde af Edens Aflæggelse ophævede, men for det modsatte Tilfælde tilkjendte J. & C. Lundstrøm hos Dentist Tellander med 50 Spdlr.

Den 16de Mai.

L.Nr. 242. Advocat Kildal, Actor, mod Knud Larsen Lien.

Denne Person, der oftere havde været anseet for Politiuordener, sidste Gang med en endnu ei afsonet Bod, og nylig ved en Politiretsdom, som efter hans Begjæring stod under Paanke, for Overtrædelse af Erll.s 10—1, jfrt. 26, ilagt 12 Dages Fængsel paa Vand og Brød, var i denne Sag atter ved Politiretsdom i Bergen af 27de Febr. sidstleden efter samme §§ ilagt 20 Dages lige Fængselstraf. Da han paa Torvet i Bergen havde yppet Klammeri med

en Flytmand (Færgemand), blev Begge advarede af en Politivægter om at forføie sig bort i Ro, hvilket Flytmanden efterkom, hvorimod Tiltalte trampede i Gaden, og udskjeldte Vægteren for en Tyv, med Mere, saa at han ved Hjælp af en Soldat maatte bringes til Arresten, i hvis Gang han med sin Haand stødte Vægteren i Munden til Blods, greb ham over Armene, og stødte ham baglængs mod Gadedøren, og vedblev at udskjelde ham for en Bedrager, med Mere, samt skreg og støiede, efter at han var indbragt i Arresten, hvorfra han under Forhøret blev løsladt. Uagtet det Anførte med Vidner blev oplyst, negtede han dog at have udøvet nogen Uorden, eller være bleven advaret om at forføie sig bort, men paastod at være uden videre ført til Arresten, hvorhen han vilde være gaaet godvillig, og tilstod kun, i beskjenket Tilstand at have ført Ordstrid med Flytmanden. Høiesteret stadfæstede Politirettens Dom.

Christiania 1854.

Trykt og forlagt af J. Chr. Abelsted.

Nittende Aargang
№ 25.

19de Juni
1854.

Norsk Retstidende,

et Ugeskrift for praktisk Lovkyndighed.

Sager, paakjendte i Høiesterets 1ste Session 1854.

Den 13de Mai.

L.Nr. 234. Advocat Kraft, Actor, mod Jørgine Forsberg.

I denne Sag havde Christiania Stiftsoverrets 1ste Afdeling den 20de Marts d. A. affagt følgende Dom: "Ved Ordre fra Stiftamtmanden i Christiania af 1ste October f. A. blev Jørgine Forsberg undergiven Tiltale for Overtrædelse af Crll.s Cap. 21 § 19, og som skyldig heri er hun ved den af Byfogden i Christiania den 10de Februar sidstleden affagte, efter hendes Forlangende hertil indankede Dom tilfunden at hensættes til Strafarbeide i 1 Aar samt at udrede de med Sagen forbundne Omkostninger, hvoriblandt i Salarium til Defensor ved det i Kjøbenhavn optagne Thingsvidne, Procurator d'Auchamp, 5 Spdlr. Ved Tiltaltes egen Tilstaaelse og de for Øvrigt fremkomne Oplysninger er det tilstrækkeligen godtgjort, at hun, der er gift med en Maskinist Forsberg, efter at være besvangret af en anden Person, for at skjule sit Feiltrin, i Mai Maaned begav sig til Kjøbenhavn, hvor hun den 5te August f. A. fødte et Barn, som blev udsat til Forskjellige, og senest hos en Smed Jørgensen og Kone. Den 17de Febr. 1850 lod disse Barnet døbe, og blev det i Daaben

tillagt Navnet Laura Marie Jørgensen, hvilken urigtige Udlæggelse imputeres Tiltalte. Denne har negtet Saadant, men hun har forklaret sig saa vaklende, at dette allerede i høi Grad maa vække Mistanke mod hende. Saaledes har hun først forklaret, at Barnet, saa vidt hun vidste, efter Aftale med hende, var blevet døbt med Navnet Forsberg, og senere, at det vel blev døbt med Navnet Jørgensen, men at Saadant skeede efter Madame Jørgensens Forslag. Bemeldte Jørgensen og Hustru have derimod under det i Kjøbenhavn optagne Thingsvidne edelig provet, at Tiltalte udtrykkelig havde forlangt, at Barnet, som hun angav hverken at have Fader og Moder, og som Jørgensen og Kone mod en Godtgjørelse af 36 Rbdlr. skulde antage som sit eget, skulde døbes med hans Navn. Vel ere disse Personer implicerede i Gjerningen, men da de ikke ved deres Udsagn om Tiltalte i nogen Maade kunne gavne sig selv, antages det ved deres Prov i Forbindelse med Tiltaltes egen Forklaring beviist, at den omhandlede Udlæggelse er skeet efter Anstiftelse af hende. Derimod kan Retten ikke med Underdommeren være enig i, at Forbrydelsen indgaaer under Crll.s Cap. 21 § 19, idet man antager, at det ikke mindre, naar et Barn underskiffes eller forbyttes, end i de øvrige i §en nævnte Tilfælde, for at den der fastsatte Straf skal komme til Anvendelse, udfordres, at Gjerningen skulde være skeet for at skade Andre, eller for at skaffe sig eller Andre nogen Fordeel, hvortil det in casu ikke kan henføres, at Tiltalte maa antages motiveret ved Ønsket om at skjule sit Feiltrin. Det maa desuden bemærkes, at Tiltalte, der, da Barnets Daab foregik, var fraværende fra Kjøbenhavn, som anført alene kan ansees som Anstifter, og kun kan rammes af den samme Straf, som Gjerningens Forøvere, Jørgensen og hans Kone i Tilfælde vilde have paadraget sig. Disse have vel erholdt en Godtgjørelse for at tage Barnet til sig, men der er ingen som helst Grund til at antage, at deri tillige har været indeholdt Betaling for at give Barnet et andet Navn. Disse Personer vilde saaledes alene kunne væ-

ret ansecde efter Crll.s Cap. 21 § 20, og efter dette maa tillige Tiltaltes Forhold blive at bedømme, idet der ikke i den Omstændighed, at Actionsordren lyder paa 19de §, findes nogen Hindring for Anvendelsen af førstnævnte Lovsted, al den Stund der ikke verserer nogen Tvivl med Hensyn til Factum. Straffen findes efter Omstændighederne at burde fastsættes til Vand og Brød i 15 Dage. Med Hensyn til Udredelsen af Sagens Omkostninger findes alene at bemærke, at Tiltalte ogsaa maa betale de med Straffens Fuldbyrdelse forbundne Udgifter. Sagens Behandling i 1ste Instants og Sagførelsen for begge Retter, for saa vidt den har været befalet, eragtes forsvarlig. Thi kjendes for Ret: Tiltalte Jorgine Forsberg bør for Forbrydelse mod Crll.s Cap. 21 § 20, sammenholdt med Cap. 5 § 1, hensættes i Fængsel paa Vand og Brød i 15 – femten – Dage. I Henseende til Udredelsen af Sagens Omkostninger bør Underrettens Dom ved Magt at stande, dog saaledes, at Tiltalte tillige udreder de med Straffens Fuldbyrdelse forbundne Udgifter. At efterkommes" o. s. v.

Høiesteret fældte hende for Forbrydelse mod Crll.s 21—19 til 6 Maaneders Strafarbeide, og til Udredelse af Omkostningerne overeensstemmende med Underretsdommen.

Den 17de Mai.

L.Nr. 244. Advocat Lous, Actor, mod Hans Christian Petersen.

Denne 30 Aar gamle Person, der i 1844 var dømt for falsk Forklaring, i 1848 for Overtrædelse af Crll.s 10 —1, i 1849 for Overfald, i 1851 atter for Forbrydelse mod den offentlige Myndighed, og i 1851 atter for Overfald samt Gadeuordener, denne Gang til 6 Maaneders Strafarbeide, som forandredes til 4 Maaneders Bodsfængselstraf, tiltaltes nu igjen for Forbrydelse mod den offentlige Myndighed, og var derfor ved de foregaaende Retter ilagt 25 Dages Fængsel paa Vand og Brød, men blev af

*

Høiesteret dømt til 8 Maaneders Strafarbeide. Da Byfogden i Tunsberg en Aften i afvigte December traf Angjældende paa Gaden, og – formodentlig i Anledning af ny Uorden, som dog ikke fandtes forklaret – bad ham følge med, for at tale med ham, fulgte han et Stykke, men løb derpaa sin Vei, efter at have ytret, at han ikke havde Noget at tale med Byfogden om, hvorfor han blev eftersat, og antraffes i sin Moders Logis, hvor han gjentagende af Byfogden blev opfordret til at følge med til Raadstuen, men negtede dette, satte sig til Modværge mod Vægteren, som skulde føre ham bort, greb om en Kakkelovn, som han nedrev, og gav en af Vægterne flere Slag i Ansigtet, saa at hans Hænder maatte bindes, inden han bragtes i Arrest.

Den 27de Marts.

L.Nr. 266. Advocat Kildal, Actor, mod Niels Hansen Poulstuen.

I denne Sag havde Christiania Stiftsoverrets 1ste Afdeling den 6te Marts d. A. afsagt følgende Dom: "I Følge Ordre fra Amtmanden i Agershus Amt af 18de Juli f. A. og Extensionsordre af 28de September blev Niels Hansen Poulstuen, Christopher Olsen Brustadhaugen og Hans Christensen Fremmeneie satte under Tiltale for Overfald paa sagesløs Mand eller Røveri. Ved den derefter af Sorenskriveren i Eidsvold den 5te Januar dette Aar afsagte Dom blev Niels Hansen Poulstuen for Overfald paa sagesløs Mand, efter forhen at være dømt for lignende Brøde, tilfunden at hensættes til Strafarbeide i 6 Maaneder, hvorimod han for Øvrigt frifandtes for videre Tiltale, mod in solidum med de Medtiltalte, der i det Hele frifandtes for videre Tiltale, at udrede de med Sagen og et i Thoten optaget Thingsvidne forbundne Omkostninger. Derhos blev de Tiltalte Niels Hansen Poulstuen og Christopher Olsen Brustadhaugen tilpligtede hver for sig at udrede, den Første Udgifterne ved Transpor-

ten til Strafanstalten, og den Sidste de med hans Arrest forbundne Omkostningerne. Denne Dom er for Niels Hansen Poulstuen paa Grund af Sagens Omstændigheder og til Følge hans Forlangende indanket her for Retten. Om Morgenen tidlig den 20de Juni f. A. forlod Klageren under nærværende Sag, 12te Vidne, Pladsen Odden, hvor han den foregaaende Nat havde været sammen med de Tiltalte og nogle Andre, og begav sig i Baad til den nærliggende Plads Fremmenslaatten. Under Opholdet paa Odden havde han laant en, Tiltalte Niels Poulsen tilhørende, Tobakspibe, som han efter Afbenyttelsen havde stukket i sin Kjolelomme, og som han derfor ved Afreisen forglemte at aflevere. Den savnedes imidlertid strax efter, og de Tiltalte raabte derfor til ham, at han skulde vende tilbage, hvortil han ogsaa var villig; men da den Person, som roede Baaden, ikke herpaa vilde indlade sig, raabte Vidnet til de Tiltalte, at Piben skulde blive nedlagt i Pladsen Fremmenslaatten. De Tiltalte tog imidlertid en anden Baad, hvormed de strax efter ankom til bemeldte Plads. Om hvad der her passerede, har 12te Vidne edelig forklaret Følgende: Ude paa Gaarden tog Hans Christensen Fremmeneie først fat i Vidnet, og affordrede dette for Brugen af Piben 48 Skill., og efter at disse var blevne betalte, greb han Vidnet i Brystet og puffede til det. Vidnet, som var bange for videre Mishandling, begav sig derpaa ind i Stuen til 1ste Vidne, som af Frygt for, at de Tiltalte skulde komme efter og forskrække Børnene, førte Vidnet ind i en nærliggende Bordhytte. De Tiltalte kom imidlertid strax efter ind i denne, og nu begyndte Tiltalte Niels Hansen at slaae løs paa Vidnet, som faldt overende af Slagene, og derpaa blev trukken ud paa Gaardspladsen. Hvorledes de Tiltalte her videre for afsted med Vidnet, kunde dette, der af Slagene var blevet saa medtaget, at det ikke længer var ganske ved sin Samling, ikke forklare; dog erindrede det, at det ude paa Gaardspladsen laae paa Knæ, og med foldede Hænder bad de Tiltalte om at skaane dets Liv. Medens de Tiltalte saaledes tum-

lede med Vidnet, savnede det en Tommestok og sin Tegnebog, hvori fandtes et Beviis paa 61 Spdlr., samt en Blyant, og senere opdagede det tillige, at en Sølvspænde, som var fæstet i Skjorten paa Brystet, ligeledes var borte. Endelig har Vidnet forklaret, at Tiltalte de Niels Hansen aftrodsede Vidnet 48 Skill., fordi Piben var bleven beskadiget; men Vidnet har ikke kunnet erindre, om Saadant skeede før eller efter at de fra Bordhytten var komne ud paa Gaardspladsen. Af de i Sagen afhørte Vidner har 1ste Vidne, Beboerinden af Pladsen Fremmemslaatten, forklaret, at Niels Hansen, efter at være kommen ind i Bordhytten, affordrede Vidnet 2 Ort, og da dette svarede, at det allerede havde erlagt en saadan Sum, slog Niels Hansen uden videre ret dygtig til 12te Vidne, hvorefter da begge tilligemed Hans Christensen, der ogsaa var tilstede, løb ud af Huset, Klageren i Spidsen. Ude paa Gaardsrummet saae Vidnet 12te Vidne ligge paa Knæ med foldede Hænder, men Vidnet erfarede ikke, at de Tiltalte da ændsede ham. 2det Vidne hørte Tiltalte Niels Hansen affordre 12te Vidne Penge i Erstatning for Pibens Beskadigelse, og uagtet 12te Vidne erklærede, at det vilde betale, saae Vidnet dog, at Niels Hansen tog hiint i Brystet, og rystede ham stærkt, men om han ogsaa slog, observerede Vidnet ikke, skjønt det bemærkede, at 12te Vidne var noget blodig under Næsen. For Øvrigt har Vidnet ikke kunnet erindre, om det var før eller efter at 12te Vidne og Niels Hansen havde været inde i Bordhytten – hvor Vidnet ikke var med – at den sidste mishandlede 12te Vidne, som forklaret, ligesom Vidnet, der saae 12te Vidne en Gang ligge paa Knæ, og hørte ham bede for sit Liv, heller ikke har kunnet forklare sig, om dette skeede samtidig og før eller efter hvad der passerede i Bordhytten. Ogsaa Medtiltalte ved Underretten Hans Christiansen saae, at Niels Hansen inde i Bordhytten puffede til 12te Vidne, saa at han kom foran ud af Hytten, ligesom Medtiltalte Christopher Olsen saae, at han var blodig under Næsen. Tiltalte negtede først at have lagt Haand paa 12te Vid-

ne, men erkjendte senere at han, da han afforbrede Vidnet Piben, tillige tog det i Brystet og rystede det noget. ligesom han ogsaa kort efter tog 12te Vidne i Næsen. Naar Tiltalte senere sees at have erkjendt, at han inde i Stuen (Bordhytten) greb efter 12te Vidnes Næse, uden at vide, om han rammede, da maa dette ansees som en Modification af hans tidligere Forklaring, og ikke som angaaende en ny Mishandling. Derimod har Tiltalte benegtet at have truffet 12te Vidne ud paa Gaardspladsen, saa vel som at have seet ham der ligge paa Knæ, og der at have tilføiet ham nogen Overlast, eller røvet hans Tegnebog, hvorimod han har erkjendt, at han paa Gaardspladsen affordrede Vidnet 2 Ort i Erstatning for den beskadige Pibe, hvilke han ogsaa erholdt, men vilde tilbagelevere, da han erfarede, at Medtiltalte Hans Christensen ogsaa havde erholdt Penge, uden at dog 12te Vidne vilde modtage samme. Uagtet det efter de saaledes fremkomne Oplysninger er antageligt, at 12te Vidne i en ikke ringe Grad har været underkastet Mishandling, hvilken dog sees ikke at have efterladt Følger, kan det dog alene ansees beviist, at Tiltalte inde i den omhandlede Bordhytte har puffet og slaaet til Vidnet, uden dertil fra Vidnets Side given Anledning. For saa vidt Tiltalte alternativt tiltales for Røveri, bemærkes, at de 12te Vidne frakomne Ting senere fandtes ved Pladsen Fremmenslaatten med Undtagelse af Tegnebogen med de deri værende Penge m. V., hvilken heller ikke senere er kommen tilstede. For saa vidt ere følgende Data fremkomne mod Tiltalte: a) Det maa antages tilstrækkelig godtgjort, at 12te Vidne ved den omhandlede Leilighed mistede sin Tegnebog. b) 1ste Vidne har forklaret, at Tiltalte, da 12te Vidne forlod Fremmenslaatten, ytrede til sine Kamerater, at de endnu ikke havde ransaget hans Baglomme. c) 4de og 8de Vidner have forklaret, at Tiltalte Dagen efter det Passerede i dets Nærværelse optog af sin Lomme 2de sammenlagte Dalersedler, hvorefter han i et tilstødende Kammer, af en der staaende ham tilhørende Commode, ligeledes optog 2 Dalersedler, hvilke han tilligemed hine lag-

de i en Tegnebog, som han har i Haanden. 4de Vidne har derhos tillagt, at Tiltalte ved samme Leilighed ytrede, at han, da han Eftermiddagen forud forlod Stedet, kun havde hos sig 1 Ort 12 Skill. d) Endelig har 1ste Vidne under Thingsvidnet paa Thotn forklaret, at det om Aftenen den 19de Juni, altsaa Dagen forinden Overfaldet fandt Sted, solgte noget Brændeviin til Tiltalte, som ved at erlægge Betalingen derfor ytrede, at hans Pengebeholdning nu var ude. Uagtet disse Omstændigheder vist nok vække Mistanke mod Tiltalte, kunne de dog mod hans Benegtelse ikke danne Beviis mod ham, saa meget mindre, som han har godtgjort, omtrent ved samme Tid at have været i Besiddelse af 3 Spdlr., ligesom det er antageligt, at 12te til Betaling af de 48 Skill., han erlagde i Erstatning for Pibens Beskadigelse, vexlede 1 Spdlr. med Tiltalte, som følgelig paa den Tid maa have været i Besiddelse af flere Penge, end han for 4de Vidne skal have opgivet. For saa vidt angaaer Tiltaltes Forhold ved at affordre 12te Vidne Penge i Erstatning for Pibens Beskadigelse, da gaaer samme ikke ind under Begrebet om Røveri, men maatte i alle Fald blive at henføre under Crll.s Cap. 16 § 13. Ligesom det imidlertid ikke kan erfares, at Paatale for saa vidt er forlangt, saaledes maa det i alle Fald antages, at dette hans Forhold ikke er indbefattet under Actionsordren. Tiltalte vil saaledes i Henhold til det Anførte alene kunne fældes efter Crll.s Cap. 15 § 11 cfr. § 10, og saa vel i Betragtning af, at han forhen 1 Gang har været straffet for lignende Forseelse, som med Hensyn til de oplyste aggraverende Omstændigheder maa det billiges, at Straffen er bestemt til Strafarbeide. Da derhos Straffetiden findes passende fastsat, og Intet findes at bemærke med Hensyn til Underretsdommens Bestemmelse angaaende Udredelsen af Sagens og de øvrige Omkostninger for nærværende Tiltaltes Vedkommende, hvoriblandt det Referenten under Thingsvidnet paa Thotn tilkommende Salarium billiges med de ham tilkjendte 4 Spdlr, vil bemeldte Dom være, saa vidt paaanket er at stad-

fæste. Sagens Behandling i første Instants og Sagførelsen for begge Retter eragtes forsvarlig. Thi kjendes for Ret: Underrettens Dom bør, saa vidt paaanket er, ved Magt at stande."

Høiesteret fældte Angjældende i ny Conclusion efter Crll.s 15—11, jfrt. 10, til 6 Mdr.s Strafarbeide, og frifandt ham i Øvrigt for Justitiens videre Tiltale, men ilagde ham Omkostningsansvaret overeensstemmende med de ergangne Domme. Aarsagen til, at Høiesteret gav ny Conclusion, har maaskee været Uenighed med Overretten i, at der manglede Klage til Anvendelsen af Crll.s 16—13, som Høiesteret maaskee har fundet uanvendelig af Mangel paa Beviis om Causalitetsforbindelsen mellem Mishandlingen og Pengekravet.

L.Nr. 253.
O.Nr. 30.
Johannes Larsen Skistad mod Marie Christensdatter Ballerud med Mand Ole Larsen Fossum.

Da Citanten Johannes Skistad af Indstævnte Marie Ballerud (før hun blev gift) var bleven udlagt som Fader til hendes den 22de Februar 1846 fødte Barn, og han havde negtet Paterniteten samt Bidrag til Barnets Opfostring, blev det ham, i Overeensstemmelse med L. af 1ste August 1821, ved Buskeruds Amtmandskabs Resolution af 22de Juli 1847, forkyndt ham 2den August næstefter, paalagt at yde hende 10 Spdlr. aarlig i Opfostringsbidrag, saafremt han ikke til første eller andet Thing, efter foregaaende Forligsprøve, som maatte være anstillet inden 2 Maaneder fra Resolutionens Forkyndelse, med Ed fralagde sig Paterniteten. Efter forgjæves Forligsprøve tilstævnte han Eden, som paa Grund af Protest og Vidneførsel fra Indstævntes Side ved Underretsdom i Eger af 4de April 1848 blev ham negtet, men ved Overretsdom af 26de Marts 1849 under sædvanlig Executionsclausul blev ham tilstedt.

Denne Dom lod han hende i bekræftet Udskrift af Conclusionen først forkynde i 1852, som det heder i Paategningen: 27de Januar, men efter en senere Attest fra Stævnevidnerne: 27de Februar, altsaa samtidig med den nye Edsstævnings Forkyndelse, der fandt Sted sidstnævnte Dag, og "Januar" i Paategningen var saaledes formodentlig en Skrivfeil. Da denne nye Edsstævning – hvorved hun, som nu er gift med Ole Fossum eller Faasen, blev stævnt med denne som Curator – faldt i Rette, mødtes Citanten med Afviisningspaastand, fordi Overretsdommen ikke var "lovlig" forkyndt for hende, inden Eden atter tilstævntes. Hvor vidt dette "lovlig" skulde være ligebetydende med betimelig (ɔ: 8 Uger før Tilstævningen) eller ei, var ikke klart; men da denne Indsigelse med Paastand ved den paafulgte Kjendelse af 14de Juni 1852 blev forkastet, og hun, efter at Kjendelsen af Citanten var paaanket til Overretten, der havde paastaaet den stadfæstet, bortfaldt i alle Fald denne Indsigelse for Høiesteret. Hendes Hovedindsigelse – der saa vel ved Kjendelsen som ved den stadfæstende og af Citanten paaankede Overretsdom af 11te October 1852 blev tagen til Følge ved Negtelse af den tilstævnte Eds Modtagelse, og Ophævelse af Sagsomkostningerne ved begge Retter – bestaaer deri, at Citanten har ladet henved 3 Aar hengaae efter den første Overretsdom, uden at foretage de fornødne Skridt til Edens Aflæggelse, uagtet det efter L. af 1ste August 1821, § 5, og Resolution af 22de Juli 1847 maatte paaligge ham selv at lade Overretsdommen snarest muligt forkynde, for derefter uopholdelig at opfylde den ham paalagte Betingelse for Fritagelsen fra Opfostringsbidraget. Hovedspørgsmaalet var altsaa: Hvem Forkyndelsen af den første Overretsdom paalaae. For Høiesteret, hvor Sagen formedelst Indstævntes Udeblivelse udgik til skriftlig Behandling, søgte Citanten at vise, at de i Resolutionen af 22de Juli 1847 opstillede Betingelser for Edsaflæggelsen ei længere kunde komme i Betragtning, og at Indstævnte maatte ansees som den egentlige Fordringshaver, følgelig i dette som i ethvert andet Tilfælde maatte

være forpligtet til selv at sørge for Forkyndelse af den Dom, af hvis Oversiddelse efter Executionsterminens Udløb Fordringen var betinget. Resolutionens Tidsfrister havde Indstævnte selv gjort det umuligt at holde, og Overretsdommen af 26de Marts 1849 maatte forstaaes som enhver anden Overretsdom, hvorefter Fordringshaveren har at besørge den Forkyndelse, hvorfra Executionsterminen skal regnes. Herimod var indvendt, at den mellemkomne Hindring for Resolutionens Opfyldelse ikke kunde ansees at have forandret Forholdets oprindelige Natur, hvorefter det, saa snart Hindringen var hævet, atter maatte paaligge Citanten selv at foretage de fornødne Skridt til Fritagelse for det ilagte Opfostringsbidrag. Den Tid, der var medgaaet fra Underretsdommen af 4de April 1848 til Overretsdommen af 26de Marts 1849, i hvilken Tid Hindringen vedvarede, maatte vist nok betragtes som dies inutiles; men hverken Præmisserne eller Conclusionen i den nævnte Overretsdom gav Anledning til at antage, at han skulde være fritagen for, efter Forholdets særegne Natur selv at opfylde nogen af Betingelserne for Benyttelsen af den Adgang, der atter var ham aabnet til at frie sig med sin Ed fra det ilagte Opfostringsbidrag. Da Overretsdommen alene var søgt for denne Adgang, maatte han efter samme unegtelig ansees som Domhaver eller Fordringshaver, og hvad der skulde efterkommes efter denne Dom følgelig, ved dens forsømte Forkyndelse i betimelig Tid efter Resolutionen ansees afskaaret, hvorfor Edsaflæggelsen maatte ansees med Føie at være negtet. De 8 Uger efter Forkyndelsen var bestemte som Paaankningsfrist for den Tabende, som her var Indstævnte, ikke Citanten, der følgelig selv ingen Forkyndelse behøvede, for ikke at overrumples ved Fuldbyrdelsen af en Dom, som han kunde ville paaanke, og Citanten maatte derfor lade forkynde Indstævnte Dommen, for at bringe denne Frist til at udløbe, og derefter at kunne benytte den aabnede Adgang til Edsaflæggelsen.

Høiesteret stadfæstede Overrettens Dom.

L.Nr. 247. D.Nr. 45. } Advocat Andresen som befalet Sagfører for Lotsoldermand Dahl mod Skipper P. E. Lund.

Den 24de October 1851 anmeldte fast Lots Nr. 5 af Valderhaugs District, at Skipper Lund fra Molde paa en Udenlandsreise var kommen ind fra Søen den 17de næst før, og havde seilet forbi Valderhaug uden at have Lots, og uden paa lovbestemt Maade at have brugt sit Flag, samt at han (Lotsen) roede efter ham for som Lots at komme om Bord, uden at det af Skipperen blev paaagtet. I Anledning heraf svarede Skipper Lund: "Jeg var bestemt til Newcastle; og at jeg, efter at have benyttet 2 forskjellige Lotser, endelig den 2den October sidstleden kom til Søs med mit førende Slupfartøi "De to Søstre" her af Stedet, hvormed jeg holdt Søen indtil den 17de f. M.; men da jeg saa at sige den hele Tid havde at kjæmpe med Storm, uden at kunne avancere, besluttede jeg den Dag, for at undgaae at drive nordefter, at seile hjem og at lægge Fartøiet op for Vintermaanederne. Da jeg den 17de sidstleden passerede Valderhaug Kl. 8—9 om Formiddagen, satte jeg ei Lotsflag til, fordi jeg stod i den Formening, at Lotsloven var bygget paa Billighedshensyn, og at jeg under den angivne Omstændighed ei var lotspligtig. Naar Lotsen H. E. Valderhaug imidlertid i sin Anmeldelse anfører, at han roede efter mit Skib, uden af mig at blive paaagtet, da gjør han sig herved mildest talt skyldig i en Usandhed. Thi jeg kan med mit Mandskab bevidne, at vi holdt nøie Udkig, og at der paa den Tid, vi passerede ind Bredsund og langs Valderhaug, ikke fandtes Baad paa Søen, saa langt vore Øine kunde naae." Lotsoldermanden indsendte derpaa Anmeldelsen og Svaret til Overlotsen i Throndhjem, som tilbagemeldte, at da Lund maatte ansees at have, uagtet lotspligtig, undladt det lovbestemte Signal efter Lots, saa havde han som Følge heraf "at erlægge de dobbelte Lotspenge fra yderste Skjær — Bredsund ind — efter Dybgaaende. Milepenge fra Val-

derhaug til Molde" – heder det videre – "tilkommer ovennævnte Lots. Resten tilfalder Lotsunderstøttelseskassen. Herom ville De behage at underrette Skipper Lund, og forelægge ham, om han i Mindelighed vil erlægge Mulcten. Skulde dette negtes, ville De behage at reqvirere Mulcten inddreven ved retlig Assistents. — — — Skulde Lund oplyse, at han har anduvet Land paa en Tid, da det endnu var mørkt, saa maa det antages, at han undgaaer at betale Milepenge fra Valleboen, men alene fra Godø, hvor han efter eget Opgivende maa have været, medens det var lyst." Lotsen indgav, som Følge heraf, Regning over det Hele, Skibet ansat til 9—10 Fods Dybgaaende uden Sværd, Lotspenge for Indseiling fra Vallehavn ind Bredsund 4 Spdlr., den øvrige Vei 9½ Miil til 65 Skill. Milen 5 Spdlr. 18 Skill., eller tilsammen 9 Spdlr. 18 Skill., Mulcten altsaa andre 9 Spdlr. 18 Skill., i Alt 18 Spdlr. 36 Skill. Herimod lod Lund ved Sagfører bemærke: "Herr Overlotsens Vaastand om dobbelte Lotspenge fra yderste Skjær, "Bredsund eller Vallehavn," er aabenbar ubeføiet, idet der under ingen Omstændighed kunde blive Spørgsmaal om mere end almindelig Lotsbetaling og Milepenge fra Godø eller Valderhaug. Jeg kan med mit Mandskab bevise, at jeg anduvede Randø eller Valleboen om Natten i Mørke, og i saadan Paalandsstorm med høi Sø, at det vilde have været aldeles umuligt og uforsvarligt, der at lægge til efter Lots; og selv da jeg i Lysningen passerede Godø, var Veiret endda saa haardt og Søen saa høi, at jeg høiligen vilde have betænkt mig paa at gjøre Tegn efter Lots og lægge bi, om jeg dertil havde anseet mig forpligtet. Først da jeg passerede Valderhaug, kunde derfor saadant uden Fare og bekvemmelig have skeet, om jeg havde anseet mig lotspligtig; men da dette, som ovenfor paaviist, ikke var Tilfældet, gjorde jeg hverken Signal efter Lots eller lagde bi, hvorfor hverken Lots H. E. Valderhaug eller nogen anden Lots behøvede at umage sig for min Skyld, eftersom jeg ikke paaæskede hans Tjeneste. Jeg kan imidlertid, som i min Erklæring

af 7de. Dennes anført, med mit Mandskab bevise, at vi passerede Valderhaug, og at der ikke fandtes Baad paa Søen saa langt, vore Øine kunde række, og jeg maa derfor gjentage min Paastand om, at hans Foregivende om, at han roede efter mig, uden at blive paaagtet, er aabenbar Usandhed. — — — Det er saaledes klart, at jeg – forudsat at jeg ved den omhandlede Anledning havde været lotspligtig, hvilket jeg dog gjentagende maa benegte – efter Lotslovens § 27, første og sidste Punctum, alene pligter at betale almindelige Lots- og Milepenge fra Valderhaug, eller i værste Fald fra Godø, og at disse heelt og holdent maae tilfalde Lotsunderstøttelseskassen. — — — Jeg kan saaledes ikke indlade mig paa at betale de i Deres Skrivelse af 16de mig affordrede dobbelte Lots- og Milepenge fra Godø hertil." Foranlediget herved indhentede man Erklæring fra 4 Lotser paa Stedet, og i denne Erklæring hedder det: "Angaaende Skipperen E. Lund af Molde med Indseilingen ved Bredsund 17de October passerede bemeldte Fartøi forbi Kl. mellem 10 og 11, dog udaf Vest, dog uden Lotstegn; og for det Andet da saae vi tvende Lotser, der var hjemme, Fartøiet saa betids, at vi kunde praie det. Det bevidnes af os og mange Flere." En femte Lots afgav følgende Erklæring: "At den 17de October passerede derind en Skværseilsslup med fast Bramseil Kl. 8 om Morgenen foruden Lotssignal til, og blev først seet af Udkiget af Landet af Lots Bernt Antonissen omtrent ½ Miil vestenfor Brandskjærene – og Vinden paa en Vest eller Vest til Nord, men blæste temmelig haardt, men ikke saa haardt, at vi ei kunde komme ud til ham, dersom han havde sat sit Lotssignal til; men formedelst at han ikke viste sin Signal, saa kom vi ikke ud til ham; men hvad Slup det var, det vidste vi ikke da, men af Rygte har vi her hørt, at det skulde være Lund af Molde. Det bekræftes af os alle Lotser i Suxøren." Overlotsen beordrede nu Lotsoldermanden til at anlægge Sag, overeensstemmende med Lotsinstructionens § 17, og efter erhvervet beneficium processus gratuiti med fri Sagfører anlagdes derpaa

Gjæsteretssag mod Skipper Lund, med Paastand om de beregnede 18 Spdlr. 36 Skill. og Sagsomkostninger, samt med Forbehold af udvidet Paastand. Indstævnte førte to Matroser som Vidner, der forklarede, at der var mørkt, da Skibet passerede Runds Fyr, og at man vel uden Fare kunde have lagt bi udenfor Runds eller Suxøren, men at det var uvist, om det var blevet bemærket; at det var temmelig lyst, da Fartøiet passerede Godø, skjønt Runds Fyr endnu saaes at brænde; at det fremdeles var stormende, men at man vel uden Fare havde kunnet lægge bi efter Lots; at, da Fartøiet passerede Valderhaug, Vidnerne saae en Deel Folk der staae ved et Røst, men ingen Baad kom ud fra Valderhaug, og hørte heller ikke, at det øvrige Mandskab havde bemærket nogen Baad, skjønt de ikke med Bestemthed turde negte, at jo desuagtet en Baad kunde have været ude. Indstævnte paastod principaliter Frifindelse og subsidialiter at maatte slippe med at betale 8 Spdlr. 7½ Skill. fra Valderhaug, eller 9 Spdlr. 18 Skill. fra Godø, samt i begge Tilfælde sig tilkjendt Omkostningerne. I Replikken paastodes han derimod endvidere dømt i Mulct efter Lotslovens § 21, sidste Led. Ved Bythingsdom i Molde af 5te October 1852 blev han frifunden, og Omkostningerne ophævede, samt den beskikkede Sagfører tillagt 20 Spdlr. i Salarium, at udredes som Omkostninger i offentlige Sager. Denne Dom blev af Lotsoldermand Dahl med nyt Beneficium som det forrige indanket til Throndhjems Overret, ved hvis Dom af 22de August 1853 Underretsdommen blev stadfæstet, Omkostningerne for Overretten ophævede, og den beskikkede Sagfører tillagt 15 Spdlr. i Salarium, at udredes som nysberørt. Endelig paaankede Dahl Sagen til Høiesteret med Bevilling til dens Paakjendelse, uagtet summa inappellabilis, samt Beneficium som før, hvilket her ogsaa blev tildeelt Indstævnte; og efter Anticipation blev Overretsdommen af Høiesteret den 19de Mai 1854 stadfæstet, med Ophævelse af Omkostningerne ogsaa i sidste Instants, og Tilkjendelse af Salarier til de beskikkede Sagførere.

For. Dahl bemærkedes af hans befalede Sagfører i det Væsentlige: De underordnede Retter havde fortolket Lotslovens, § 5, og Loven af 13de April 1848, § 1, saaledes, at en til Udlandet bestemt Skipper skal være fritagen for at bruge Lots, naar han naaer Bestemmelsesstedet, men gjør Vendereise. Men disse Lotsl.s Regler var aabenbar meente at skulle være udtømmende. I førstnævnte §'s første Led handles om Kystfart, og bestemmes, at ethvert Skib i denne Fart er lotsfrit. Om udenrigsk Fart er Forholdet for 5 eller flere Commercelæster drægtige Fartøier omvendt. Ordet "hvorimod" danner Overgangen, og viser Hensigten. Dog viser Retst. for 1845, S. 1—7, at der ogsaa gives Tilfælde, som ei omfattes af denne Bestemmelse. (Om Lodsning paa forskjellige Steder). Bogstavelig er ei Spørgsmaalet afgjort ved § 5; men at tye tilbage til Christian den Femtes Lov o. s. v., som Overretten har gjort, er urigtigt. Man maa derimod bringe Afgjørelsen ind under den af de positive Dispositioner, som er meest lig det foreliggende Tilfælde. Overrettens Betragtning opveies desuden af de Grunde, der hentes fra Lotsvæsenets Natur efter vore Forhold. (Fortsættes).

Christiania 1854.

Trykt og forlagt af J. Chr. Abelsted.

Nittende Aargang 26de Juni
№ 26. 1854.

Norsk Retstidende,

et Ugeskrift for praktisk Lovkyndighed.

Sager, paakjendte i Høiesterets 1ste Session 1854.

L.Nr. 247. O.Nr. 45. } Advocat Andresen som befalet Sagfører for Lotsoldermand Dahl mod Skipper P. C. Lund.

(Fortsættelse fra Nr. 25).

For at kunne have et godt Lotsvæsen har man indført Lotspligten ved alt Ind- og Udgaaende, der ikke gjælder Kystfarten, hvilken danner den eneste Undtagelse. (Her paaberaabtes Marinedepartementets Circulære af 8de Febr. 1849). Overretten meente vel, at hvis Indstævnte var løben ind i en anden indenrigsk Havn, havde han været lotsfri, og at han ikke kunde betragtes anderledes, fordi han løb tilbage i samme Havn. Men dette grundede sig i en urigtig Opfatning. Spørgsmaalet maatte i ethvert Tilfælde afgjøres efter Udklareringen eller den oprindelige Bestemmelse, hvilket var viist i Marinedepartementets Circulære; og selv om Overrettens Forudsætning her var rigtig, saa var Tilfældene dog ikke lige, da Indstævnte ikke i Forbigaaende var løben ind til Molde, som i en anden Havn paa Veien, men befandt sig der paa sin Hjemreise for at oplægge for Vinteren. Citanten meente derhos, at Tilfældet gik ind under Ordene i Lotsl.s § 5, andet Led. De foregaaende Retter havde villet fortolke "Sted udenfor

Rigerne" indskrænkende, nemlig som By eller Losseplads, med andre Ord: som om den bestemte Reise skulde være udført. Men Citanten meente, at et Skib, som var klareret til Udlandet, og afgaaet fra norsk Havn, ogsaa maatte siges at gaae til Udlandet. Kilden til Lotsl.s § 5, Frd. af 19de Mai 1763, § 7, viste, at det var Skibets Bestemmelse, ikke selve Reisens Fuldførelse, der var det Afgjørende. "Skibe, som komme fra eller agte sig til fremmede Steder," var en Udtryksmaade, der ikke efterlod nogen Tvivl i saa Henseende. Man kunde ikke negte, at et Skib under Omstændigheder som de her oplyste gik i udenrigsk Fart. At Reisens Maal maatte være afgjørende, indsaaes ogsaa, naar man tænkte sig at et Skib, der gik i indenrigsk Fart, fordreves fra sin Cours til indenrigsk Sted ud i udenrigsk Havn. At et saadant Skib ikke derved ophørte at gaae i indenrigsk Fart eller Kystfart, var klart nok, og naar det kom tilbage fra den udenrigske Havn, vilde man derfor ikke ansee det for lotspligtigt; thi en Storm og et derved foraarsaget Uheld kunde dog ikke tillægges en saadan Indflydelse paa Anvendelsen af de legale Begreber om Tingen. Den af Citanten opstillede Regel var ogsaa den eneste, som udelukkede Vilkaarlighed med Hensyn til, hvor langt Reisen skulde være gaaet, o. s. v. Lotserne, som oppassede indgaaende Fartøier, kunde heller ikke see, om de gjorde Vendereiser, eller ei. De foregaaende Retters Fortolkning blev desuden saa meget betænkeligere, naar Hensyn toges til L. af 13de April 1848, § 1, som var traadt i Stedet for Tractaternes Bestemmelser om Fritagelse for Lotspligt. De fleste fremmede Love tilstod lige saa lidt som de norske, at Udlændinger deeltog i Landets Kystfart, og det vilde være saare betænkeligt at udvide Begrebet om denne Fart saaledes, som de foregaaende Retters Fortolkning maatte medføre, fordi det maatte betvivles, om man i de fremmede Lande, hvor Lotspligt gjælder, vilde tilstaae et norsk Fartøi saadan Fritagelse, som den, der af Indstævnte var paastaaet. De øvrige af de foregaaende Retter for Indstævntes Paastand anførte

Lovsteder var lidet afgjørende. Lotsl.s § 6, hævet ved L. af 9de August 1839, § 2, vilde kun have den modererede Lotsafgift erlagt een Gang for hver Expedition; og dette Lovsted angik desuden kun de i § 5 fritagne Fartøier, men afgjorde Intet om, hvilke Skibe ere fritagne. Af sidste Led i Lotsl.s § 11 havde man vel ogsaa villet slutte, at det beroede paa Skipperen, om han vilde bruge og betale Lots, eller ei; men dette Lovsted handlede ikke om om Lotspligtighed. Citantens Fortolkning havde ogsaa været den almindeligste, og navnlig fulgte Marinedepartementet, som allerede bemærket, denne Fortolkning. Med Hensyn til Beregningen bemærkedes, efter en forudskikket Udsigt over de foranførte factiske Omstændigheder, at Lotsl.s § 27, andet Led, i Forbindelse med § 4 her maatte komme til Anvendelse, saaledes, at Tiltalte, der var lotspligtig, men havde brugt sine Folk, der alle agerede Lotser, i Stedet for de offentlige ansatte Lotser, unegtelig maatte betale dobbelte Lotspenge; og da han paa Forelæggelse havde vegret sig ved at betale disse, maatte han efter Lotsl.s § 21 erlægge det Dobbelte deraf, hvorom efter taget Forbehold i de foregaaende Instantser var nedlagt Paastand. Han gjentog derfor i det Væsentlige de forrige Paastande med Tillæg af Omkostningerne for Høiesteret.

Hertil svarede Indstævntes Sagfører, at Beviisbyrden for hans Lotspligtighed i dette Tilfælde unegtelig paalaae Citantskabet, men at Beviset ingenlunde var ført. Fartøiet gik fra Molde og tilbage til Molde, hvilket Sidste ogsaa var Bestemmelse, da han vilde oplægge Fartøiet der, og til denne Forandring i den oprindelige Bestemmelse var han aabenbar berettiget. Paa sin Vendereise kom han ikke fra Udlandet, men fra Molde, og agtede sig da netop til Molde, som sagt. At Lotsl.s § 5 ved "noget Sted udenfor Rigerne" ikke kunde mene den aabne Sø, men maatte mene Havn eller Lossepladss, var allerede klart nok i og for sig, som Følge af Tingens Natur og almindelig Sprogbrug; desuden maatte hiint Udtryk med Hensyn til norske og svenske Skibe aabenbar have sam-

*

me Mening, som det følgende Vexeludtryk: "nogen Havn eller noget Losse- eller Ladested i Norge" ligefrem udtalte med Hensyn til fremmede Skibe. Hvad saaledes fremgik af den grammatikalske Fortolkning havde ogsaa i Forholdets Natur de bedste Grunde for sig. Den Beskatning, der til Opretholdelsen af et godt Lotsvæsen var paalagt de større Skibe i Udenrigsfart, som ikke tiltrængte Lots, medens de mindre Skibe i Kystfart var fritagne for Lotspligt, kunde dog ingenlunde være beregnet paa at skulle fordobles eller fleerdobles, fordi Skibet led et eller flere Uheld, ved at maatte gjøre Vendereiser, der ikke bebyrdede Lotsvæsenet paa nogen Maade; thi naar Lotserne saae et nylig udgaaet kjendt Skib vende tilbage uden Lotstegn, kunde de holde sig rolige. Intet var derfor urimeligere eller ubilligere, end saaledes at belaste den, som havde lidt Tab nok alligevel. Man kunde derfor trygt forudsætte, at Intet laae fjærnere fra Lovens Øiemed, end hvad Modparten ved en ogsaa mod Ordforstanden aabenbar stridende Fortolkning deraf vilde udlede. Men om Meningen af Lotl.s § 5, uagtet det Anførte, end kunde ansees tvivlsom i og for sig, maatte dog al Tvivl ophøre ved at sammenholde denne § med Slutningen af § 11, hvor det tydelig viste sig, at den Skipper, der er nødt til at gjøre en Vendereise fra Søen, ikke er lotspligtig; thi hans Forpligtelse til at betale Lotspenge, var her aabenbaar gjort afhængig af, at han gjør Tegn efter Lots, og det nyttede derfor ikke at paastaae, at denne § ikke handler om Lotspligtigheden, da den just gaaer ud paa at vise, hvorledes samme i Tilfælde af Vendereise skal være at forstaae – og alene derved blev Lovens Bestemmelser udtømmende, medens de efter Modpartens Fortolkning vilde blive ufuldstændige, hvilket han ogsaa selv havde seet sig nødt til at erkjende. Det Samme fremgik af Lotslovens § 13, hvorefter Skipperen alene, naar han ønsker Lots, har at gjøre Lotstegn og betale Lotspenge. Loven af 13de April 1848 vedrørte ikke Kystfarten, men blev alene given for den engelske Jagtklubs Fartøier. (Motzfeldts Storthingsforhandl. for 1848,

S. 85, citerede). Præjudicatet i Retst. for 1845, S. 1—7, der ikke angik Kystfart eller Cabotage, men Udenrigsfart, maatte endelig her ansees afgjørende. Han nedlagde derfor i det Væsentlige Paastand som før, med Tillæg af Omkostninger.

Ved Høiesterets Dom, afsagt 19de Mai 1854, blev Overretsdommen stadfæstet, og Omkostningerne for Høiesteret ophævede, samt de befalede Sagførere tillagte Salarier, respective 30 og 20 Spdlr., af Statskassen.

Den 6te Mai.

L.Nr. 223. Advocat Andresen, Actor, mod Gustav Johannessen Grinna.

I denne Sag fandt alle Retter tilstrækkeligt Indiciebeviis for, at Angjældende, der sigtedes for at have stjaalet noget Korn fra en tillaaset Stolpebod, havde begaaet dette Tyveri, og Spørgsmaalet var alene, om det skulde ansees som grovt eller simpelt, idet der ikke fandtes Spor af Vold, og Laasen før en Gang skulde være optagen med en Spiger, uden at det nærmere var oplyst, hvorledes. Underretten havde dog fældt Angjældende ved Dom af 9de Juli 1853 for grovt Tyveri til 8 Mdr.s Strafarbeide, Erstatning og Udredelse af Omkostningerne; Overretten derimod fældte ham i Dom af 1ste Aug. næstefter for simpelt Tyveri til 20 Dages Fængsel paa Vand og Brød, og i Øvrigt som Underretten, med Tillæg af Strafomkostninger. Ved Høiesterets Dom af 15de October f. A. blev imidlertid de ergangne Domme kjendte uefterrettelige, hvorimod Sagen hjemvistes til Underretten til ny Paakjendelse, efter at sammestedes nøiere Oplysning var søgt erhvervet om Beskaffenheden af den under Sagen omhandlede Laas, navnligen om den kunde aabnes uden Hjælp af Instrument. Tilfølge denne Høiesteretsdom havde Smaalehnenes Amt under 21de October f. A. tilladt Fogden i Rakkestad Ordre til som Referent paa Nyt at fremme Sagen til Paakjen-

delse af Underretten, ved hvis Dom af 17de December f. A. atter blev kjendt for Ret: "Tiltalte Gustav Johannessen Grinna bør for grovt Tyveri at hensættes i Strafarbeide i 8 er otte Maaneder, samt udrede Erstatning til Bestjaalne, Enken Anne Rasmusdatter Langebrække, med 1 Ort 18 Skill. - een Ort atten Skilling - og betale alle med Sagen forbundne Omkostninger efter af Amtet approberede Regninger, dog saaledes, at Udgifterne ved Retssessionen den 9de Juli d. A. ikke deri indberegnes." Overrettens nye Dom i Sagen af 16de Januar dette Aar lyder, efter forudskikket Recit heraf, saaledes: "Angaaende den under Sagen omhandlede Laas, hvilken af Underretten i Sessionen den 8de November f. A. blev tagen i Øiesyn, og som efter 1ste, 2det og 3die Vidners Forklaring ikke er forandret siden Tyveriet blev begaaet, da er denne befunden at være en saa kaldet Hængelaas. I denne var en Deel af Stilverket borte, men Fjæren var temmelig stiv, og erklærede Lavrettesmændene paa Opfordring, at de antog, at Laasen ikke kunde optages med en 4 Toms Spiger, hvorimod den formeentes lettelig at kunne optages med en Nøgle, der passer til Døren, uden Hensyn til, om den ikke er passende til det Stilverk, der er tilbage i Laasen. I Forbindelse hermed har 3die Vidne provet, at han, som opgivet en Gang, havde taget Laasen op med en saa kaldet Rækling, der var over 4 Tommer i Længde, og som han boiede, men var nodsaget til at bruge en Hovtang, da Spigeren ikke var saa lang, at han kunde have Magt til med Haanden at vride Laasen op, da den var for stiv. Vidnet tillagde, at saa vidt han veed, er det kun een Gang at Laasen saaledes er optagen uden Nøgle, og veed han heller ikke, at der er benyttet nogen anden Nøgle til at lukke op med, end den, der hører til Laasen. Under samme Session bad Tiltalte tilført, at han har kjøbt det hos ham forefundne Byg af 1ste Vidnes Søn Adolph Christiansen. Grunden til, at han hidtil har fortiet dette, opgiver han at være den, at han syntes Synd om Sønnen, men han indseer nu, at han heri

handler urigtig. Han forklarer videre, at bemeldte Dreng kom til ham Dagen forinden Undersøgelsen hos ham foregik, idet denne først kom til hans Huus, medens han var fraværende, og bad om at faae laant en Pose, som han da ikke fik. Mod Aftenen kom han igjen med en Deel Byg i en Pose, som han anbød Tiltalte at kjøbe. Paa Tiltaltes Ytring, at han ikke vovede Saadant, sagde Drengen, at han i længere Tid havde havt Bygget under Forvaring nede i Husene. Tiltalte kjøbte derpaa Bygget for 36 Skilling, men der var Ingen tilstede, da Handelen foregik, ligesom han heller ikke har talt til Nogen derom i Huset. Tiltalte har flere Gange havt til Hensigt at tale derom til Drengen, men denne har stedse søgt at undgaae ham. I denne Anledning har Adolph Christiansen været afhørt som 14de Vidne, men han har aldeles benegtet Rigtigheden af Tiltaltes Forklaring. Vel har 13de Vidne, Tiltaltes Hustru, afgivet en Forklaring, hvorefter hun, Tiltalte og 14de Vidne uafvidende, har, efter at Dommen afvigte Sommer var forkyndt, hørt en Samtale, under hvilken Tiltalte ytrede til 14de Vidne, at han ansaae det rettest, at de gik sammen ned til Skriveren og forklarede ham Sammenhænget med Bygget, da han ikke kunde tage Skylden paa sig for det, hvortil 14de Vidne svarede, at han ikke kunde gjøre dette, fordi han frygtede for, at hans Brødre skulde lægge Had til ham, og han desuden nu havde faaet Ondt i Benet, saa at han ikke kunde ernære sig. Ligeledes er 14de Vidne overbeviist om at have solgt en Deel Rug og Liin til 12te Vidne, hvilket han fra Begyndelsen af negtede, men som han siden under Sagen har tilstaaet at have taget fra sin Moder, 1ste Vidne. Uagtet disse Omstændigheder finder Retten dog, at Tiltaltes Forklaring maa betragtes som en tom Udflugt. Det skjønnes nemlig ikke, hvorfor han ikke forhen, og end ikke da han ved Dom af 9de Juli f. A. var anseet med Straf for grovt Tyveri, og saaledes havde erfaret, at hans Opgivende under Sagen om Adkomsten til Bygget var blevet betragtet som Opspind, fremkom med den For-

klaring, han nu har afgivet. Usandsynligheden af, at Sagen skulde forholde sig, som han nu opgiver, bliver saa meget større, naar hensees til, at Tiltalte strax efter Ransagningen i forrige Aars April Maaned paa 2det Vidnes Spørgsmaal, om han havde erholdt Bygget af hans Søskende, benegtede dette. Derhos pege de i nærværende Rets Dom af 1ste August d. A fremhævede Omstændigheder med Bestemthed hen paa, at Tiltalte er Forøver af det omhandlede Tyveri. Han vil derfor ikke kunne undgaae at fældes for samme. Med Hensyn til Spørgsmaalet, om dette Tyveri skal betragtes som grovt eller simpelt, maa Retten, efter de nu tilveiebragte Oplysninger om Laasens Beskaffenhed, erklære sig for det første. Efter det af Lavrettet efter Sagens gjentagne Foretagelse afgivne Skjøn, i Forbindelse med den af 3die Vidne i Anledning heraf afgivne Forklaring, antages Laasen qvæstionis nemlig ikke at kunne optages uden ved Hjælp af en Nøgle eller et Instrument, hvorfor Tilfældet indgaaer under Crll.s Cap. 19, § 3, Litr. a, jfr. § 2 Litr. a. Straffen findes af Underdommeren passende fastsat, hvorfor den ergangne Dom, ved hvis Bestemmelse for Øvrigt Intet findes at erindre, vil være at stadfæste. Sagens Behandling i første Instants og Sagførelsen ved begge Retter eragtes lovforsvarlig. Thi kjendes for Ret: Underrettens Dom bør ved Magt at stande."

Høiesteret stadfæstede de ergangne Domme, dog saaledes, at Tiltalte tillige paalagdes Omkostningerne ved Sessionen den 9de Juli 1853 (ɔ: den første Domssession).

Den 16de Mai.

L.Nr. 240. Advocat Rye, Actor, mod Sebjørn Simonsen.

I denne Sag stadfæstede Høiesteret følgende af Christiania Stiftsoverrets 2den Afdeling den 16de Januar d. A. afsagte Dom: "Arbeidsmand Sebjørn Simonsen, der efter eget Opgivende og Rettens Skjøn er 29½ Aar gam-

mel, er ved den af Sorenskriveren i Laurvigs Sorenskriveri den 9de f. M. afsagte og efter Angj.s Forlangende her til Retten paaankede Dom for Forbrydelse mod Crll.s Cap. 15 § 10, jfrt. 11, og Cap. 10, §§ 1, 2, og 4, jfr. § 26, tilfunden 30 Dages Fængsel paa Vand og Brød samt paalagt at udrede samtlige af hans Arrest, Sagen og det i Sandefjord optagne Thingsvidne, samt af hans Transport og Straffens Fuldbyrdelse flydende Omkostninger. Om Aftenen den 6te September f. A. blev 3die Vidne uden fra sin Side dertil given Anledning paa Gaden i Staværn af Angjældende tilføiet et Slag i Ansigtet med den bare Haand, saa at Vidnet blødede, og endnu den 20de f. M. havde Mærker efter Slaget, hvorefter Angjældende skjød eller slængte Vidnet et Stykke afsted (1ste, 3die og 4de Vidner). Da nu 3die Vidne strax henvendte sig til vedkommende Lensmand, 2det Vidne, med Klage over det Passerede, og denne fulgte med for at give Angjældende en Irettesættelse, ytrede Angjældende, da han saae dem, til 3die Vidne: "Vil Du have en til, skal Du faae?" Paa Grund af denne Angjældendes Ytring vilde Lensmanden nu arrestere ham, og søgte at formaae ham til godvillig at følge med til Vagten, men Angjældende gjorde Indvendinger, paastaaende, at Ingen skulde faae ham i Arrest, ligesom han holdt sig fast i Tømmerne paa en Hest, som han kjørte for en Bonde. Da nu Lensmanden med Magt tog i Angjældende, greb denne Lensmanden i Frakkeærmet og i Brystet, samt truede med at rive sig løs, og gjorde megen Støi. Lensmanden overskar da Tømmerne, og gav Angjældende et Par Rap, samt fik ham derpaa ved tilkaldt Hjælp indsat i Vagten. Paa Veien derhen ytrede han imidlertid til Lensmanden, at denne skulde faae kjende hans Næve Dagen efter, og at "i Dag havde Lensmanden givet ham Prygl, men Dagen efter skulde han give Lensmanden" (hvem han efter 8de Vidnes Prov kaldte "Du Lensmandsgut") Prygl." Angjældende har ikke benegtet at have forholdt sig paa den anførte Maade, men anseer det endog meget muligt, uden at han dog, paa Grund af Beruselse, vil kunne erin-

dre det Passerede; men at dette blot er et Paaskud, fremgaaer af hvad 2det, 5te og 8de Vidner have forklaret om Graden af hans beskjænkede Forfatning, og af, at han ved Løsladelsen den paafølgende Dag for 2det og 7de Vidner erkjendte, at han erindrede hvad der Aftenen forud var passeret. Angjældende, der af Lavrettet er characteriseret som en voldsom og fredsforstyrrende Person, har, foruden at være straffet for 1ste Gangs Tyveri, i Følge Høiesteretsdom af 31te Januar 1849 været anseet med 15 Dages Fængsel paa Vand og Brød for Legemsfornærmelser mod sagesløs Mand samt Løsgængeri, og i Følge upaaanket Underretsdom af 27de April s. A. for Overtrædelse af Crll.s Cap. 15 § 10, jfrt. 11, med lige Straf i 20 Dage, hvorhos han for Usikkelighed for Retten blev ilagt en Mulct af 5 Spdlr. til Statskassen, hvilken han senere har afsonet. Da han nu har forseet sig imod Cap. 15 § 10, jfrt. 11, og Cap. 10 §§ 1, 2 og 4, jfrt. 26, findes hans Straf i den paaankede Dom passende bestemt til 20 Dages Fængsel paa Vand og Brød. Det er derhos en Selvfølge, at han maa have at udrede de af Sagen, hans Arrest og Straffens Fuldbyrdelse flydende Omkostninger, hvoriblandt Referenten ved Thingsvidnet i Sandfjord, Sagfører Th. Olsens Salarium billiges med de ham for sammes Optagelse tilkjendte 3 Spdlr. Sagens Behandling i Underretten og dens Udførelse ved begge Retter eragtes forsvarlig. Thi kjendes for Ret: Underrettens Dom bør Magt at stande.

Den 27de Mai.

L.Nr. 264. Advocat Rye, Actor, mod Tambour Halvor Gulliksen Sundeim.

Denne Tambour ved det slidreske Compagni af valdreske Corps blev tilligemed en civil Person, for hvis Vedkommende Sagen ikke blev indanket til Høiesteret, sat under Tiltale for Overfald paa sagesløs Mand, og ved combineret Rets Dom af 4de Februar sidstleden blev Sagen

for Angjældendes Vedkommende afviist som Justitssag, idet den combinerede Ret antog, at Klageren (1ste V.) ikke i Forhold til ham kunde ansees som sagesløs Mand i den paaklagede Anledning*), hvorhos Omkostningerne blev paalagte det Offentlige. Angjældende havde tilstaaet, at han under et mellem Klageren og 10de Vidne opstaaet "Spektakkel" – hvorunder disse først for Spøg og siden for Alvor var i Haandgemeng sammen – slog Klageren en Gang enten paa Halsen eller ved Øret; men han angav som Grund hertil, at Klageren forud om Aftenen havde fornærmet ham "ved hoppende at træde ham paa Fødderne, og puffe ham overende," hvorfor han meente, at Klageren ikke i Forhold til ham kunde ansees som sagesløs Mand. I Følge Vidneforklaringerne fandt det Paaklagede Sted under et Svirelag efter en Auction; Klageren var i høi Grad beskjenket, støiende og udfordrende mod Andre, men ikke mod Angjældende, hvem han dog maatte antages at have fornærmet ved at hoppe paa hans Been – men ikke saa kort før Overfaldet, at dette fra Angjældendes Side kunde betragtes som Følgen af nogen ved Klagerens Hoppen paa hans Been foraarsaget og vedvarende Opbrusning, hvorimod Angjældende havde afholdt sig fra Haandgemeng med Klageren, indtil der efter Brydningen mellem Klageren og 10de Vidne, hvorunder Klageren blev den Tabende, opstod Slagsmaal mellem disse. Først da kom Angjældende til og gav Klageren flere Slag end det ene, han selv erkjendte, uden at 10de Vidne kunde sees at have tiltrængt nogen Hjælp, hvorimod Klageren efter Slagsmaalet saaes at have lidt temmelig betydelig Mishandling, hvorunder der efter Skadens Beskaffenhed maatte antages at være brugt Steen eller andet Vaaben, dog uden varige Følger. Høiesteret fældte Angjældende efter Crll.s 15—11, jfrt. 10, til 15 Dages Fængsel paa Vand og Brød, samt Omkostningsansvar.

---

*) I saadanne Tilfælde er det Praxis at frifinde for Justitiens Tiltale, da Afviisning alene bruges i Tilfælde af formelle Mangler.

Den 30te Mai.

L.Nr. 272. Advocat Homann, Actor, mod Johan Frederik Viborg Schlyder.

Denne omtrent 50 Aar gamle og til Drik noget henfaldne Mand var tiltalt og ved Hjemthingsdom i Østfinmarken fældt for to simple Tyverier til 15 Dages Fængsel paa Vand og Brød, Erstatning til Bestjaalne, 5te Vidne, med 4 Spdlr., Sags- og Strafomkostninger. De Tyverier, hvorfor han saaledes var fældt, bestod i følgende: 1) I Sommeren 1852 bjergede 6te Vidne med 8de Vidnes Hjælp i Svartnæsfjorden en Stok, der blev paahugget 6te Vidnes Mærke P. P. i hver Ende, og belagt med et Toug. At Tiltalte senere havde sat sig i Besiddelse af denne Stok og ophugget den til Veed, var ved egen Tilstaaelse og Vidner tilstrækkelig oplyst. Imidlertid havde han paaberaabt sig, at Stokken ei var belagt, da han tog den, ligesom han, efter under Forhøret at have erkjendt, at den var mærket som ovenanført, senere havde villet give dette den Vending, at han først efter at være kommen hjem saae dette Mærke. At den ikke paa den Tid var belagt, bestyrkedes nu vel noget ved et Vidnes Forklaring; men flere Vidner provede, at Stokken havde været saaledes belagt, at den ei kunde borttages af Søen, og efter et af disse Vidner fandtes den, kort før Tiltalte bemægtigede sig den, saaledes belagt. Hertil kom, at det Toug, hvormed Stokken havde været belagt, skal – efter at Mistanken mod Tiltalte var kommen til hans Kundskab – være fundet paa Stedet, hvor det tidligere var brugt, men savnet tilligemed Stokken, og i Mellemtiden forgjæves eftersøgt. Stokken blev værdsat til 4 Spdlr., og derhos med Vidner oplyst, at de, der paa de finmarkske Kyster indbjerge Drifttømmer, efter gammel Sædvane betragtes som dets Eiere. 2) I afvigte Foraar eller Sommer udtog Tiltalte af en Bordslaade, der tilhørte en Mand i Tromsø, et Bord, værdsat til 1 Ort, hvilket han gav sig til at ituskjære. Da han af 12te Vidne havde faaet Til-

ladelse til at tage et Bord ud af dets Stabel, foregav han først, at det var dette Bard, han ituskar, men paaskjød strax efter, at han var saa beskjenket deu Gang, at han ikke vidste, eller i alle Fald ikke under Forhøret erindrede, hvad han havde gjort. Men ved Vidneforklaringerne blev oplyst, at han havde sat sig i Besiddelse af 2 Bord, og at det ene af dem maatte være stjaalet, som anført, ligesom hans Paaskud om Drukkenskab og Feiltagelse efter de oplyste Omstændigheder ikke kunde komme i Betragtning. Høiesteret stadfæstede Hjemthingsdommen. Med Hensyn til Processualia bemærkes, at Sagen i første Møde, hvor Tiltalte var tilstede, blev udsat paa ubestemt Tid, og at han ikke saaes at have været varslet eller tilstede i de følgende Møder, hvor Vidner førtes, eller foreholdt disses Forklaringer eller Thingsvidnet i Tromsø, hvor den for Bordet Bestjaalne var afhørt. Men ligesom det i Almindelighed er blevet Praxis, uden Varsel til Paagjældende at optage Thingsvidner mod ham paa fjernere Steder, hvor Referenten har at varetage hans Tarv, saaledes synes Rescriptet af 2den Mai 1776, §§ 5 og 6, for Finmarkens Vedkommende at afgive en særegen Hjemmel for den brugte Fremgangsmaade i et Tilfælde som dette, skjønt den vist nok heller ikke der tør anbefales, uden at overveiende Vanskeligheder ved Varsel eller Foreholdelse af Vidneforklaringerne frembyde sig, og for Resten ingen sær Betænkelighed ved disse Formers Undladelse frembyder sig.

Den 8de Juni.

L.Nr. 286. Advocat Kraft, Actor, mod Ole Hansen Aamot.

Denne Handelskarl, der var født 1ste Juni 1825, og havde godt Skudsmaal, blev som Løskarl ved Mandskabstegningen for nordre Land i Vinteren 1851—1852 foreslaaet til Udskrivning, men blev den Gang forbigaaet, fordi han bragte to med 2det og 3die Vidners Navne underskrevne Attester, den ene af 18de og den anden af 20de

December 1851. Den første bevidnede under Eds Tilbud, at Angjældende havde kjøbt sin Faders Gaardpart, og paataget sig at svare Forældrene Føderaad deraf for deres Livstid, samt at han skulde tage Gaarden i Brug næste 14de April. Denne Attest var forsynet med Præstens Bevidnelse om de underskrevne Personers bekjendte Paalidelighed og Troværdighed. Den anden sluttede sig til den første, og gik ud paa, at Angjældende for Tiden var i Kost og Arbeide paa Gaarden hos Faderen, følgelig ikke Løskarl. I den næstfølgende Fortegnelse over Løskarle bemærkede dog Compagnischefen, at Angjældende, ligesom i de 5—6 sidste Aar, opholdt sig hos Fremmede og ernærede sig som Handelskarl, samt at han ingen Gaard havde kjøbt. Som Følge heraf blev han ved næste Mandskabstegning udskreven, og derpaa Anmeldelse gjort til Amtmanden, som lod optage Forhør, efter foreløbig anstillet Undersøgelse af Lensmanden, som blandt Andet indberettede, at 2det og 3die Vidner negtede at have underskrevet den sidste Attest af 20de December 1851. Under Forhøret vedblev 2det og 3die Vidne at negte, at de havde underskrevet eller bemyndiget Nogen til at underskrive deres Navne paa denne Attest, medens de vedgik at have underskrevet den første, hvis Rigtighed ogsaa Angjældendes Fader, 1ste Vidne besandede; og Angjældende paastod, at han ikke kjendte til den sidste Attest, følgelig ikke heller havde besørget den underskreven. Men 4de Vidne (Foureren, som havde fremsendt begge Attester) forklarede, at han 3die Juledag 1851 havde modtaget den omtvistede Attest af Angjældende. Denne tilstod nu vel, at han havde truffet 4de Vidne ved den omtalte Leilighed, men vilde endnu ikke erindre at have leveret det Attesten, eller havt nogen saadan Samtale med det desangaaende, som Vidnet gjengav; dog tilføiede han, at hvis han havde leveret Vidnet nogen Attest ved denne Leilighed, da var den i alle Fald ikke falsk. I næste Møde vedblev han denne Forklaring, men i det følgende Møde sagde han, at det nok var muligt, at Attesten af 20de December 1851 var kommen fra ham, skjønt han ikke erindrede det, hvor-

hos han tilstod, at Haandskriften i Contexten lignede hans egen, hvilket ogsaa 2det og 3die Vidner bekræftede. Sat under Tiltale ved Krigsret for Forbrydelse mod Crll.s 21—28 og 29, forklarede han endelig, at han 2den Juledag ved Aamot Kirke i Samtale med 4de Vidne var bleven opmærksom paa, at Attesten af 18de December næppe vilde være tilstrækkelig til at befrie ham for Udskrivning, naar han ikke tillige kunde skaffe Attest for at være tilflyttet Gaarden; og uagtet dette endnu ikke var skeet, besluttede han dog at skaffe sig ny Attest, som han næste Dag vilde levere og virkelig leverede 4de Vidne. Til den Ende begav han sig i Følge med 6te og 13de Vidner fra Kirken til 3die Vidnes Bopæl, Klevmoen, hvor han kun traf Tjenestepigen og en liden Gut hjemme. Her skrev han Attesten af 20de December, og sendte den med Tjenestepigen, 15de Deponent, i et forseglet Papir til Kold til 2det Vidne, Niels Kold, som han havde talt med om Attestens Udstedelse ved Kirken om Formiddagen. Attesten blev afsendt Kl. 5—6 om Eftermiddagen til Kold, der ligger i det Høieste ⅛ Fjerding fra Klevmoen; og den modtoges tilbage af Angjældende omtrent en Time efter, forsynet med Niels Kolds Underskrift, indlagt i det samme Omslag, som Angjældende selv havde benyttet, og paa hvis Bagside Niels Kold havde skrevet Angjældendes Addresse. Niels Kold negtede ikke at have modtaget det forseglede Papir fra Angjældende, men paastod, at det kun indeholdt en Anmodning om at sørge for hans Hest, som blev sendt til Kold for at røgtes, medens Angj. selv var fraværende. I Anledning heraf forklarede Angj. sig saaledes: "Da Johan Klevmoen, 13de Vidne, intet Hø havde hjemme paa Klevmoen, sendte Angjældende, som den Gang havde Bopæl paa Kold, hvor han havde Fourage kjøbt af Johannes Fossum liggende, sin Hest med Hans Vaaler til Kold, mellem Kl. 10 og 11 om Aftenen, medens Angjældende selv gik ind til Aamot til sin Fader, tilligemed Johan Klevmoen, og tilbragte Natten der. Foreholdt 9de Vidnes, Niels Kolds Kones, Prov, i Følge hvilket Hesten an-

kom til Kold, førend Anne Helgesdatter (15de Dept.), paastod Angjældende, at denne Forklaring var urigtig, idet han skulde kunne bevise, at Hans Væler kom seent om Aftenen, efter at Folkene paa Kold var gaaede til Sengs; i hvilken Anledning han ytrede, at Pigen samme Steds, Helene Hansdatter (12te Vidne), maatte staae op for at sætte Hesten paa Stalden, saa vel som at Drengen paa Kold kom hjem, medens Hans Væler var paa Gaarden, fra en Lystighed paa Pladsen Hellerud i Nærheden. Drengene opgav Angjældende at være Johan Olsen Kold (10de Vidne) og Johannes Eriksen Kold. Om Morgenen, 3die Juledag, forlod Angjældende, i Følge med Johan Hansen Klevmoen, Gaarden Aamot, og begav sig til Klevmoen, medhavende Attesten af 20de December, hvilken han vilde forelægge Ole Klevmoen til Underskrift. Han fandt Ole Klevmoen, der nys var hjemkommen fra et Barsel paa Engjordet, liggende i sin Seng paa et Kammer i 2den Etage. Efter at have vækket Ole Klevmoen, og overrakt ham Attesten, gik Angjældende nedunder i et Kammer, for at hente Pen og Blæk, og kommen tilbage hermed til Ole Klevmoen ytrede han for denne, at der vel ingen Fare kunde være ved at underskrive Papiret, "da der sjælden bliver noget Sporlag" (Spørgsmaal) efter saadanne Attester, og Angjældende stod i Begreb med at tilflytte Aamot. Hjemme paa Klevmoen var den Gang for Øvrigt kun Anne Helgesdatter og den lille Gut, uden at Angjældende turde paastaae, at disse saae ham og Johan Hansen. Angjældende gik derpaa i Følge med Johan til Aspegaarden, hvor han overleverede Foureren Attesten.

(Fortsættes).

Christiania 1854.

Trykt og forlagt af J. Chr. Abelsted.

Nittende Aargang   3die Juli
№ 27.   1854.

Norsk Retstidende,

et Ugeskrift for praktisk Lovkyndighed.

Sager, paakjendte i Høiesterets 1ste Session 1854.

Den 8de Juni.

L.Nr. 286. Advocat Kraft, Actor, mod Ole Hansen Aamot.

(Fortsættelse fra Nr. 26).

Hvad der fremfor Alt bestyrkede Tiltaltes Paastand om, at 2det og 3die Vidner selv havde underskrevet Attesten af 20de December, var den Art og Grad af Lighed, der fandtes mellem de erkjendte Underskrifter paa Attesten af 18de og de negtede Underskrifter paa Attesten af 20de December. Begge Vidners Haandskrifter, især 3die Vidnes, var af det Slags, der ikke let lader sig fuldkommen eftergjøre af Andre; men ved Sammenligningen af begge Attester fandtes den største mulige Lighed i Underskrifternes almindelige Charakteer, medens ingen tvungen Efterligning af de enkelte Træk kunde spores; tvertimod var Navnene paa begge Attester skrevne lige frit, og lidt forskjellig i enkelte Træk, som sædvanligt ved egte Underskrifter; ja paa den ene Attest (af 20de Decbr.) stod kun "N. Kold," medens paa den anden (af 18de Decbr.) stod fuldt ud "Niels Kold." Denne Forskjel paaberaabte 2det Vidne sig som Beviis for Uegtheden af Underskriften "N. Kold," idet Vidnet paastod, at det aldrig skrev sit Navn saaledes, men

altid "Niels Kold." Da det imidlertid blev oplyst, at 2det Vidne skrev sit Navn paa begge Maader, og Tiltaltes Fader, 1ste Vidne havde forklaret, at 2det Vidne ved Nytaarstid 1852 havde sagt: "Vi har givet din Søn Attest for, at han er hjemflyttet," tilføiende, at han (2det V.) gjerne vilde, at Ole (Tiltalte) skulde blive paa Kold; men da Attesten allerede var sendt, var det bedst, at Ole flyttede hjem til Faderen, for at ikke Attesten skulde blive Løgn – erklærede 2det Vidne først, at han ikke kunde erindre at have sagt dette; men havde han sagt det, maatte det være med Hensyn til Attesten af 18de Decbr. Da han kom under Ed, erkjendte han dog at have sagt det. Tidligere sagde han, at havde han skrevet det Navn, der fandtes under Attesten af 20de December, maatte det være paa et Stykke reent Papiir – skjønt der intet Tegn fandtes til, at Underskriften var kommen først, Overskriften sidst paa Papiret, men Alt havde Udseende af senere Underskrift. Endelig forklarede Tiltaltes Søster, 5te Vidne, at 2det Vidne, idet han omtalte Sagen og dens Farlighed for Tiltalte, som han dog troede vilde kunne klare for sig, tilføiede, at de nødig havde villet underskrive, men at Tiltalte havde bedet dem derom, og sagt, at der ikke mere vilde blive spurgt efter – "og saa vilde vi Stakkelen (Tiltalte) for vel, da vi gjorde det." Imidlertid havde 2det Vidne ogsaa da ytret, at han aldrig skrev "N. Kold," om før eller efter det Anførte, erindrede 5te Vidne ikke; men af Vidnets Forklaring lod det til, at han havde snakket frem og tilbage. Med Hensyn til Tiden, da Hesten var kommen til Kold, havde 12te Vidne først henholdt sig til 9de Vidne, men forklarede efter nøiere Eftertanke, at Hesten kom senere end 15de Sept. med Papiret, hvilket 6te Vidne – som tidligere havde villet kige i, hvad Tiltalte skrev men strax skjulte ved at vende Bladet om – saae 15de Sept. bringe tilbage. Foruden det Usandsynlige i, at Tiltalte skulde have villet skjule en Begjæring om at stelle Hesten – medens han nok kunde ville skjule Attesten for 6te Vidne, som kjendte Forholdet – og at han skulde have

correspondered med 2det Vidne om at lade stelle Hesten et eneste Døgn med Tiltaltes eget Foder, forinden han sendte den hjem med en Anden, fandtes ogsaa 2det Vidnes Forklaring om dette Punct vaklende, ligesom hans Kones, 9de Vidnes, og Tjenestepigens, 12te Vidnes, Prov heller ikke bar Præg af Paalidelighed; og 10de Vidne maatte i alle Fald ansees at bestyrke Tiltaltes Opgave. Mod 3die Vidnes Negtelse af Underskriften paa Attesten af 20de December talede – foruden den ovenberørte mærkelige Lighed mellem den negtede og den erkjendte Underskrift, hvilken sidste ligeledes fandtes under den usande eller i alle Fald høist misænkelige Attest af 18de – kun den Omstændighed, at Johan Hansen, 13de Vidne, bestemt erindrede, og Anne Helgesdatter, 15de Dept. (4de Vidne) – der ellers røbede en svag Hukommelse, og til Ex. ikke huskede, om hun havde tilbagebragt Papiret fra 2de Vidne, som af Tiltalte og 6te Vidne forklaret – dog syntes at erindre, at Tiltalte ogsaa næste Morgen (jfr. S. 416) havde været hos 3die Vidne, som imidlertid benegtede at have seet ham hos sig den Morgen. Tiltalte forklarede i Øvrigt, at det var 2det Vidne, som havde fundet paa, at de skulde negte Attesten af 20de December; og da det af Vidneforklaringerne kan sees, at man frygtede for en meget høi Straf i Anledning af denne Attest, var det rimeligt, at Tiltalte, der saae sig ene udsat for Ansvaret ved 2det og 3die Vidners edelige Fralæggelse af Underskriften, ogsaa faldt paa at negte, om end Sagen forholdt sig saaledes, som han senere forklarede den. Det maa endelig bemærkes, at Niels Kolds Navn stod foran Ole Klevmoens paa begge Attester. Ved Krigsrettens Dom blev Tiltalte for Forbrydelse mod Crll.s 21—28 og 29 ilagt 1 Aars Strafarbeide og Omkostningerne, hvorimod han ved Høiesterets Dom blev fældt for Tilveiebringelse og Benyttelse af usandfærdig Attest, i den Hensigt, derved at unddrage sig Krigstjeneste, og ilagt 10 Dages Fængsel paa Vand og Brød, samt Omkostningerne.

*

Den 18de April.

L.Nr. 195. Advocat Kildal, Actor, mod Anders Johnsen Ulstadplads.

Ved egen Tilstaaelse og de afhørte Vidner var det godtgjort, at denne Mand to Gange, nemlig sidst i Juli og sidst i August f. A., havde i en Udmark tændt Ild paa et Skovstykke af 10—11 Mælingers Udstrækning, hvorpaa der efter foregaaet Hugst stod igjen nogen Smaaskov, hvorhos der henlaae en Mængde Topender. Alt, hvad saaledes henlaae, opbrændte, og Eieren, 1ste Vidne, anslog den ved Ildspaasættelsen foraarsagede Skade til 20 Spdlr., men frafaldt Erstatning. Under Forhøret og Sagen opgav Tiltalte, at hans Hensigt med Gjerningen var at oprydde en Plads paa den afbrændte Strækning, hvor han allerede skal have begyndt at bygge Huse, idet han paastod, at Stykket hørte til Buaas Alminding, medens 1ste Vidne paastod, at det tilhørte hans Gaard Ulstad i øvre Stjørdalen. Efter 2det og 3die Vidne havde der været Tvist om, hvor vidt Strækningen var Alminding, og af Almuen havde der i de sidste tre Aar været hugget; men sidste Høst var der af Fogden foretaget en Opgangsforretning, hvorefter Strækningen skulde tilhøre 1ste Vidnes Gaard. Tiltalte erkjendte for Øvrigt, at han ikke af nogen Vedkommende havde faaet Tilladelse til at nedsætte sig paa Stedet, men tilføiede, at Faren ved den foretagne Braatebrænden var liden, da Strækningen var omgiven af Myr. Herom saaes ikke at være anstillet nogen nærmere Undersøgelse, men 4de Vidne bekræftede, at Faren for Ildens Udbredelse ikke var stor. I en af 5 Personer til Vitterlighed underskreven Forestilling til Høiesteret hed det, at Tiltalte havde været syg i 1½ Aar, og at Hensigten med Ildspaasættelsen kun skulde have været at bortskaffe en Deel Kvist og Kvas, hvorved Adgangen til en Sætervold spærredes. Tiltalt for Forseelse mod Forordningen af 4de April 1781, § 7, var Angjældende ved Underretten og Overretten, som skyldig i 1ste Gangs Braatebrænden, efter nysnævnte Lovsted

ilagt 6 Maaneders Strafarbeide og Omkostningerne. Ved Høiesterets Dom blev han derimod fældt efter Crll.s 23—2 til 3 Aar 1 Maaneds Strafarbeide, samt Ansvar af Omkostningerne, men efter Omstændighederne indstillet til Benaadning med 20 Dages Fængsel paa Vand og Brød. Hermed kan jævnføres de i Retst. for 1847, S. 46—48 og 71—72, samt for 1849, S. 25—26, omhandlede Præjudicater, hvilket sidste var paaberaabt for det Udfald, Sagen fik i de foregaaende Instantser. Men Tilfældet laae her aldeles udenfor de i Frd. af 4de April 1781, § 7, indeholdte Forudsætninger, hvilket næppe kan siges om noget af de ll. cc. omhandlede Tilfælde. I det af de foregaaende Retter paaberaabte Tilfælde havde Tiltalte vel heller ikke oprindelig havt Tilladelse til at nedsætte sig som Rydningsmand, men han havde dog allerede hensiddet 2—3 Aar paa Pladsen, altsaa uden Tvivl med et Slags Samtykke af Vedkommende, der i saa lang Tid næppe kan have været uvidende om Forholdet. Her kunde derimod ingen som helst Stilling paaberaabes, der skulde kunne henføre Tiltalte under den nævnte § 7, medens hans Forhold ligefrem gik ind under Ordene i Crll.s 23—2. For Resten var Tilfældet vist nok meget nærbeslægtet med det i Retst. for 1849 omhandlede.

Den 29de April.

L.Nr. 206. Advocat Dunker, Actor, mod Musketeer Carl Johan Kjølerstrøm.

Denne 20½ Aar gamle Soldat havde tjent ved frederiksteenske Corpses 2det gevorbne Compagni siden 14de August 1849, og i den Tid 26 Gange extrajudicelt været afstraffet for Disciplinær- og Tjenesteforseelser, samt i 1853 efter Krigsretsdom for Tyveri, med Mere, og havde i det Hele viist et yderst slet Forhold. I denne Sag var han ved Krigsretsdom fældt for 2den Gangs simpelt Tyveri, Unddragelse fra Tjenesten, Legemsfornærmelser mod sagesløse Personer og utilladeligt Salg af egne Klæder, til 1 Aars Strafar-

beide, Erstatning og Omkostninger. De nævnte Forbrydelser var følgende: 1) Den 20de Februar sidstleden forlod han Kasernen, og ranglede om i Frederikshald et Par Dage, hvorved han unddrog sig Tjenesten; men da han paastod ikke at have villet forlade sin militære Stilling, og der heller ikke var nogen Grund til at antage dette, havde han for saa vidt kun gjort sig skyldig i Absentation, som efter Anordningen af 28de Marts 1814, § 2, kun medfører Fængsel. 2) Da de tre Vagtmandskaber, som var udsendte for at eftersøge og afhente ham, fandt ham skjult i Moderens Seng paa Fattigstuen, vilde han ikke følge med, men gjorde Modstand, spændte dem over Benene, søgte at bide dem, og klorede en af dem; og da en Sergeant, der ligeledes var udsendt efter ham, kom til og paalagde ham at være rolig og anstændig, vilde han heller ikke adlyde denne, som derfor og maatte lade ham bagbinde og føre til Kasernen. Tidligere var han to Gange løben fra en Corporal, der var udsendt for at føre ham tilbage. Det var disse Forseelser, Krigsretten havde kaldt Legemsfornærmelser mod sagesløse Personer; men i denne Egenskab maatte de ansees upaaklagede efter Crll.s 27—3, jfrt. 15—10 og 11, og egnede sig vel desuden snarere til at henføres under Crll.s 10—1 og 2, jfrt. 26. Da imidlertid Tiltaltes Forhold i dette Punct maatte betragtes som en militær Forbrydelse (Crll.s 28—2), uden saa vidt skjønnes at indgaae under noget ligefrem derpaa beregnet militært Straffebud, maatte det vel efter den 188de Krigsartikel ansees egnet til arbitrær Bedømmelse. 3) Uden sin Chefs Tilladelse havde han solgt sine civile Beenklæder og et for ham til Klæder indkjøbt Stykke Vadmel. (Frd. af 13de April 1754 in fine). 4) En Aften i Løbet af sidste Vinter frastjal han en af sine Kammerater en Hue, som hang i Kasernegangen udenfor 2det Compagnies Barakke, og for hvis Forringelse, værdsat til 2 Ort, Erstatningen var tilkjendt. Disse Poster havde han tilstaaet. 5) Mod sin Benegtelse maatte han derhos ansees overført at have frastjaalet 5te Deponent en Pennekniv, som han nemlig efter 4de og 5te De-

ponenters beedigede Forklaring havde modtaget af 4de Deponent for at see paa, men beholdt, samt – da 4de Dept., der handlede med saadanne Knive, affordrede ham dens Priis, 36 Skill. – først søgte at vride sig fra at betale, og derpaa negtede at have modtaget, idet han tilbød at lade sig visitere af 4de Dept., naar denne først vilde lægge 5 Spdlr. paa Bordet. Han havde nemlig da allerede fundet Leilighed til at skille sig ved Kniven, som 2 Dage efter fandtes under en Sophabænk i samme Værelse, men paa den modsatte Side af Disken, hvorpaa 4de Deponent falbød sine Knive, saa at det ansaaes umuligt, at Kniven af Vanvare kunde være kommen under Bænken fra det Sted, hvor Accorderingen foregik, hvorhos han imidlertid havde været henne hos en fjortenaarig Dreng i en anden Kant af Værelset, og falbudt ham en saadan Kniv, hvorom der nogle Minuter senere opstod Spørgsmaal, idet Tiltalte sigtedes for at have beholdt den. Ved Høiesterets Dom blev han for 2den Gangs Tyveri, Absentation, Vold og voldsom Modstand mod militære Mandskaber, der var beordrede til at arrestere ham, og for utilladeligt Salg af egne Ting, ilagt samme Straf og Erstatning, som ved Krigsretsdommen bestemt, samt Omkostningerne.

Den 2den Mai.

L.Nr. 209. Advocat Dunker, Actor, mod Sørine Marie Aamot.

Denne omtrent 40 Aar gamle Pige tiltaltes for Forbrydelse mod Ertl.s 14—16 eller 26 og 18—25. Ved Underretten var hun fældt efter 14—26 og 18—25 til 1 Aars Strafarbeide, men ved Overretten alene for udenfor Egteskab at have avlet Barn med 5 forskjellige Personer til 10 Dages Fængsel paa Vand og Brød, hvorimod hun i Øvrigt var frifunden for Justitiens Tiltale, men Sagen fra det Offentliges Side indanket til Høiesteret. Tiltalte erkjendte at have havt 5 uegte Børn med 5 forskjellige Personer. Det 5te, der var avlet med en gift Mand,

3die Vidne, blev født Natten til 9de November f. A., men døde strax efter Fødselen. Herom blev oplyst, at hun den 1ste November fik Logis hos 1ste og 2den Dept.r, uden at lægge Dølgsmaal paa sit Svangerskab, og da hun Natten til den 9de følte sig syg, og havde det i "Kuleviis," svarede hun paa 1ste Dept.s Spørgsmaal, om hun var barnesyg og ønskede Bud sendt efter Fødselshjælperske, at hendes Tid endnu ikke var kommen; men da hun kort efter udstødte et Klageskrig, sagde, at hun skulde føde, og bad om, at en Fødselhjælperske maatte blive hentet, idet hun gav Anslag paa 3die Deponent, der pleiede at bruges som saadan, blev denne strax forsøgt hentet af 2den Dept.; men da 3die Deponent ikke da var hjemme, kom hun først efter omtrent 2 Timers Forløb, og fandtes da Barnet liggende dødt, med Ansigtet vendt nedad, mellem Angjældendes Been, saa at al anvendt Umage for at bringe Livet tilbage var forgjæves. Det var imidlertid saa vel ved den afholdte Obductionsforretning som ved Angjældendes Forklaring oplyst, at Barnet var levende født, skjønt det ikke var fuldbaaret, men i det Høieste mellem 8 og 9 Ugemaaneder gammelt, ligesom det i flere Henseender var en Vanskabning. (Det havde 6 i Stedet for 5 Fingre og Tæer, med Mere). Lægen havde derhos erklæret, at da der ingen ydre Kjendetegn til Vold fandtes, kunde det ikke med Sikkerhed afgjøres, om Barnet var dødt apoplektisk eller suffacatorisk, skjønt det var sandsynligt, at den ubekvemme Stilling, hvori det, uden at ydes den fornødne Pleie, og uden at være skilt fra Moderen, i længere Tid (omtrent 2 Timer) efter Fødselen laae, har bidraget til dets Død, især da Fosteret rimeligviis har været svagt ved Fødselen, formedelst dets mindre fuldstændige Udvikling. Angjældende har benegtet at have kvalt Barnet, eller bidraget til dets Død, idet hun har forklaret, at hun efter Fødselen var saa svag, at hun ikke kunde røre eller flytte Barnet. Hun forklarede videre, at Grunden til, at hun først ikke vilde tillade, at der blev hentet Hjælp, var den, at hun oftere under sit sidste Svangerskab havde følt lignende Smer-

ter, samt at hun antog, at Fødselen ikke var for Haanden, da Svangerskabsterminen endnu ikke var udløben. Sidstnævnte Omstændighed, hvis Rigtighed var bestyrket ved Lægens Erklæring, havde hun derhos anført som Grund til, at hun endnu ikke havde anskaffet Barnetøi. Hun havde imidlertid ikke anmodet 1ste Dept. om at bringe Barnet ud af den Stilling, hvori det umiddelbar efter Fødselen laae, og vedblev at ligge, indtil 3die Dept. efter 2 Timers Forløb kom tilstede, uagtet hun erkjendte, at hun ikke var berøvet sin Bevidsthed, og at hun mærkede, at Barnet havde Liv og rørte sig efter Fødselen, hvorfor hun, selv uden den Erfaring, hun ved sine tidligere Fødsler havde erhvervet, maatte kunne skjønne, at Barnet var udsat for Døden i denne Stilling. Vel paaskjødes, at 1ste Deponent var saa forskrækket, at det ikke vilde have nyttet at henvende sig til hende om Hjælp i de 2 Timer indtil 3die Deponents Ankomst; men dette Paaskud var lige saa mistænkeligt, som Tiltaltes Paaskud om egen Uformuenhed til at vende Barnet om, saaledes at Kvælingen kunde forebygges. Høiesteret stadfæstede Underretsdommen for Angjældendes Vedkommende. (Ved Underretten var 1ste Deponent medtiltalt).

Den 5te Mai.

L.Nr. 230. Advocat Lous, Actor, mod 1) Tønnes Thorstensen og 2) Anders Johannessen Berg.

Nr. 1 blev i afvigte Januar greben af Politiet i Christiania for Betleri, men igjen løsladt, med Forbehold senere at undersøge Sagen. I Februar forklarede han derefter under Forhør, at han i den foregaaende Maaned gik omkring paa forskjellige Steder i Christiania med en af ham i Nr. 2's Navn skreven og af denne med paaholden Pen underskreven Seddel, der indeholdt Anmodning om Gaver, hvoraf han tilsammen oppebar 6—7 Ort, som han leverede til Nr. 2, der laae syg af en "Skavank" i det ene Been. Han forskrede derhos at, ligesom han alene efter

Nr. 2's Anmodning, og for at hjælpe denne i hans ulykkelige og trængende Stilling, paatog sig at gaae omkring med Seddelen, saaledes har han ikke selv beholdt en eneste Skilling, men leveret Alt til Nr. 2. Han sagde sig 45 Aar gammel, og angav at at have i omtrent 10 Aar opholdt sig i Christiania, hvor han havde ernæret sig som Tømmermand, medens hans fraskilte Kone opholdt sig i Christiansand. Nr. 2, der skal være 48 Aar, erkjendte for sit Vedkommende Rigtigheden af Nr. 1's Forklaring, idet han tilføiede at have givet Nr. 1 et Par Brød og 6 Skill. til forskjellige Tider, uden at at det var betinget af denne, men alene som et Erkjendtlighedstegn for den havte Uleilighed og den viste Venskabstjeneste, "for hvilken han havde lovet at forskylde ham." Nr. 2 forklarede i Øvrigt, at hans Kone i forrige Aar døde af Cholera, at han havde 3 Børn, og at han som Følge af et Ulykkestilfælde ikke kunde fortjene det Fornødne til sin og Familiens Underholdning, skjønt han havde nogen Hjælp af Fattigkassen. Ved Politiretsdom af 9de April f. A. var han før dømt for Betleri. Ved den efter de Tiltaltes Forlangende til Høiesteret paaankede Politiretsdom i nærværende Sag var Nr. 1 for Betleri, og Nr. 2 for Anstiftelse af Betleri ilagt Tvangsarbeide, Nr. 1 i 2, Nr. 2 i 4 Maaneder, og Nr. 1 derhos paalagt Omkostningerne ved hans Arrest. Høiesteret fældte begge Tiltalte ligefrem for Betleri, og for Øvrigt som Politiretten havde fældt dem.

Den 6te Mai.

L.Nr. 224. Advocat Kraft, Actor, mod Torger Olsen Adsem.

Den 27de December 1852 indgav Politibetjent Foss til Byfogden i Stavanger Anmeldelse om et Opløb og nogle Arrestationer, i hvilken han fortalte: "Efter at jeg og Polititibetjent Josephsen af Bager P. Egenæs var blevne underrettede om, at en Forsamling udøvede Gadeuorden i Gaden ved Kirsten Reiersens og P. Egenæs's Huse, og

Vold paa Egenæs's Huus, paa hvilket en Vinduesrude var bleven indslaaet, Porten til Gaardsrummet opbrudt, og Slagsmaal i Portrummet foregaaet, begav vi os derhen, hvor Gaden var fuld af Mennesker, blandt hvilke støiedes og tumledes. Jeg anmodede da gjentagende den forsamlede Folkemasse om at begive sig bort, men da de Fleste ikke lystrede, forsøgte vi paa at drive dem bort ved at anmode dem, vi først stødte paa, om at efterkomme Opfordringen, og naar de ikke fjernede sig, førte vi dem med Magt afsted; men da Josephsen stødte paa Knud Olsen, vilde denne ikke gaae sin Vei, og gjorde Modstand, hvorpaa P. Egenæs kom til, og sagde, at han var en af dem, som havde foranlediget det største Spektakkel. Da Josephsen derpaa anholdt ham, toghan fat i Josephsens Stok, som han ikke slap, førend jeg kom Josephsen til Hjælp. Imedens jeg og Josephsen begyndte at trække Knud Olsen afsted til Arresten, kom Torger Adsem og tog Hold i ham, holdt imod og slap ikke, førend vi ved Hjælp af Stokken bragte ham til at slippe. Imidlertid gik Josephsen afsted med Knud Olsen til Arresten, imedens jeg blev igjen i Gaden for at tilveiebringe Orden; men da jeg erfarede, at jeg ikke alene kunde udføre dette, uden at udsætte mig for at blive antastet og given til Priis for de Forsamledes Behandling, gik jeg min Vei til Raadhuset; men da jeg var kommen et Stykke frem i Gaden, kom en Deel af Folkemassen sættende efter mig; jeg standsede da, og hindrede dem i at trænge frem, ved Hjælp af Stokken, hvorefter jeg fortsatte min Vei til Raadhuset. Torger Adsem kom da efter mig som i fredelig Hensigt, og fulgte mig et Stykke frem i Gaden; men tilsidst hindrede ham mig i at gaae, og tog mig fat i den ene Arm, hvorefter han, uagtet min Anmodning til ham om at holde sig fra mig, gik saa stærkt efter mig, at jeg maatte vende om og retirere ved at gaae bagud, holdende ham fra at tage mig fat, med Stokken, som jeg fandt mig nødt til, da jeg ikke troede mig til at anholde ham, fordi han da efter al Sandsynlighed vilde hindre mig i at holde de øvrige Forfølgende fra mig.

Endelig standsede han saa meget, at jeg fik Anledning til at komme fra ham, hvorefter Josephsen kom tilbage fra Raadstuen, og kom mig til Hjælp, saa at vi fik bortdreven den største Deel af dem, som forfulgte mig, og blev da Torger Adsem anholdt og indsat i Arrest." Næste Dag fik Adsem følgende Attest fra Cand. med. Kaurin: "Efter Forlangende af Handelsmand Torger Adsem, hvem jeg som Læge er bleven tilkaldt, har jeg at forklare, at han Mandag Aften fandtes i sin Seng, ved de nedre Dele Ansigtet meget ophovnet, blodigt og forknust, Tandkjødet indenfor dette Sted løsrevet, Halsen under Siden af venstre Kjævebeen meget ophovnet, den venstre Skulder meget stærkt underløben af Blod, blaasort i et betydeligt Omfang, af hvilket Udseende ogsaa flere Steder af Halsen og Ryggen befandtes at være. Den vilkaarlige Bevægelse af venstre Arm, som Følge af den meget betydelige Vold, der havde paavirket venstre Skulder, aldeles lammet. Det Hele viste sig at være Virkningerne af en meget stærk Vold, der havde rammet mange Steder af Legemet. Patienten befandt sig saa vel i Gaar Aftes som i Dag i en temmelig febrilsk Tilstand." Den 3die Januar 1853 indgav Adsem følgende Klage til Amtmanden: "Afvigte anden Juledags Aften, omtrent ved Kl. 9, skrækkedes jeg ved et Nødskrig, der kom fra Gaden ved P. Egenæs. I Tanke om, at Nogen led Overlast, ilede jeg til, og saae Politibetjent og Fanejunker M. Foss behandle et Menneske, jeg ei kjendte, paa en Maade, der lod til at være for umenneskelig til, at noget Saadant kan skee eller skulde kunne skee af den almindelige Ordens Forsorg, Politiet. Harm over en saadan forskudsviis Retsfærdighed af en Betjent, hvis Pligt det formeentlig er at paasee Sømmelighed og Orden, og at erhverve Agtelse for Loven hos lidet oplyste Folk, vovede jeg i al Sømmelighed og med al Venlighed at udtrykke: ""Men i Guds og Menneskeligheds Navn lad Loven fælde Synderen (den af Foss anholdte) og mishandl ham da ikke saaledes!"" Herpaa har Foss svaret saalunde, at han først med sin Stok bankede mig saaledes om Ørene,

der rammede endog mere, end hvad den vedlagte Lægeattest indeholder, idet jeg har lidt Skade paa Hørelsen. Han fortsatte sin umenneskelige Behandling i den Grad, at ethvert retsindigt Menneske maa væmmes derved. Til Topmaal paa det fuldstændige Beviis paa hans Vanvid den Aften applicerer han mig inde i en af Raadstuarresterne, hvor han lader mig blodig, næsten bevidstløs og hjælpeløs. Hvor ubehageligt det end er for mig, en ikke liden Familieforsøger, der kun har liden Tid at overvære Retshandlinger, er jeg dog nødt til at anmelde det Passerede, da Politiets nævnte Betjent har selv samme Aften banket og pryglet i Flæng, hvem han traf. Hans mentale Stilling kan jeg ikke indlade mig paa at bedømme; jeg har kun at bede om Retfærdighed." Under det derpaa optagne Forhør vedtog 1ste Dept., Foss, sin Anmeldelse, og svarede til Adsems Klage: "Naar Adsem i sin Klage anførte, at det var et Nødskrig, som kaldte ham til Stedet, saa maatte Deponenten benegte at have hørt noget saadant. Da Knud Olsen holdt Josephsens Stok, havde Deponenten slaaet ham over Hænderne eller Armene for at faae ham til at slippe, men den Gang havde Deponenten ikke seet noget til Adsem. Først under Transporten til Arresten, som foregik, uden at de slog Knud Olsen, kom Adsem efter dem, og greb Knud bagfra, saaledes som i Anmeldelsen forklaret. Paa Grund heraf maatte Deponenten bruge sin Stok for at faae ham til at slippe, hvilket han ogsaa gjorde, efter at have faaet et Slag over Armene. Josephsen gik derpaa til Raadstuen med Knud Olsen, medens Deponenten blev tilbage; og da Adsem nu atter begyndte at trænge ind paa Deponenten, saa saae Deponenten sig nødt til gjentagne Gange at banke ham, for at holde ham fra Livet – og er det nok muligt, at Stokken ved denne Leilighed kan have rammet ham i Ansigtet, da det paa Grund af Angjeldendes paatrængende Forhold var umuligt at beregne, hvorledes Slagene faldt." 2den Deponent Politibetjent Josephsen anførte, "at han, for saa vidt angik hvad der passerede i hans Nærværelse, i alle Dele vedtog

Rigtigheden af 1ste Deponents Anmeldelse og yderligere Forklaring." 3die Deponent Knud Olsen "vedgik, at han den ommeldte Aften havde været nærværende i Gaden ved Ole Reiersen, hvor der var en Deel Mennesker samlede; men han benegtede at have forøvet nogen Gadeuorden, og heller ikke erindrede han at have været inde i P. Egenæs's Gaardsrum. Da Politiet indfandt sig, og paalagde ham at forføie sig bort, gjorde han ogsaa dette, men da der var et Par Kammerater i Gaden, som han vilde have med hjem, kom han strax tilage. Han blev nu atter paalagt at forføie sig bort, men denne Gang negtede han at gaae. Da Josephsen derpaa gav sig til at slaae ham, greb han Politibetjentens Stok, og negtede at slippe den, saa længe han ikke vilde lade være at slaae ham. Deponenten erindre de ikke, at Foss slog ham; men da Josephsen lovede ikke at slaae, naar han vilde følge dem godvillig, saa slap han igjen Stokken, og fulgte med Politibetjentene, som ei senere slog ham. De Slag, som Deponenten bekom, var ganske lempelige, saa han næsten ikke syntes de kunde være mindre, naar det skulde være Stokkeslag, og han kjendte ei senere til dem. Deponenten havde skreget temmelig høit, at han ikke gik, om de slog ham ihjel; men han maatte benegte at have givet noget Nødskrig." 4de Dept. (9de Vidne) Peder Egenæs forklarede, "at han den omhandlede Aften havde seet sig nødt til at hente Politiet for at tilveiebringe Orden i Gaden udenfor hans Huus, hvor der var sammenstimlet en heel Menneskemasse. Iblandt denne havde Deponenten fornemmelig bemærket 3die Deponent, som en af de værste Urostiftere, og som saadan havde Deponenten paaviist ham for Politibetjent Josephsen, da denne kom paa Stedet. Efter at Porten til Deponentens Gaardsrum var opbrudt, havde Deponenten nemlig truffet Knud Olsen i Slagsmal med en Person, som Deponenten ikke kjendte af Navn, og dette Slagsmaal foregik i selve Gaardsrummet, hvor der desuden var trængt en Mængde andre Mennesker ind. Deponenten fik dem imidlertid atter ud paa Gaden, hvor Slagsmaalet begyndte paa Nyt

udenfor Deponentens Kjælderrvindue, hvori en Rude blev indslaaet; og nu gik Doponenten atter ud til Dem. Da Knud paa Deponentens Tiltale alene svarede ham med Grovheder, samt vedblev at støie, fandt Deponenten sig beføiet til, som meldt, at hente Politiet." 3die Deponent, Knud Olsen benegtede under Confrontation med 4de Dept. Rigtigheden af dennes Forklaring, for saa vidt den indeholdt, at han den omhandlede Aften var i Slagsmaal i Gaden eller i 4de Deponents Gaardsrum. Saa benegtede han og fremdeles at have gjort sig skyldig i anden Uorden. 6te Deponent, Handelsmand Torger Adsem, 35 Aar gammel, vedkjendte sig den fremlagte Klage, hvortil han fremdeles henholdt sig. Han forklarede ved den omhandlede Leilighed at have hørt et Skrig, der for hans Øren lød som: ""De dræbe mig!"" og at han ved at ile til Stedet, fandt Politibetjent Foss i Færd med, paa en fælt voldsom Maade at banke en Dreng, som skreg. Da Deponenten syntes dette gik for vidt, bad han Foss i al Venlighed at lade være at slaae Drengen, og heller lade ham straffe efter Loven, hvis han havde forbrudt sig. Uden at svare herpaa gav Foss ham med Stokken et Slag over Halsen, hvilket aldeles berøvede ham Bevidstheden, som han først Morgenen efter fik tilbage. Om hvad der i Mellemtiden passerede, vidste han saaledes ingen Besked, uden for saa vidt, at han havde hørt det af Andre. Hvem Drengen var, som Foss bankede, og navnlig om det var 3die Deponent, vidste han ikke. Denne Forklaring vedblev han under Confrontation med 1ste og 2den Dept.r, som ogsaa vedblev deres Forklaring angaaende denne Angjældende. Baade 1ste og 2den Dept.r erklærede gjentagende, at de den omhandlede Aften ikke havde seet Adsem, før han som meldt greb fat i Knud Olsen. Da Adsem kom ind i Raadstugangen, gik han frem og tilbage, samt loe og snakkede, som om han var beskjenket, hvilket de antog var Tilfældet i temmelig høi Grad." Adsem forbeholdt sig at opgive Vidner. De derpaa indkaldte Deponenter forklarede sig som følger: 7de Deponent havde seet Foss

og Josephsen holde en Person, som Deponenten ikke kjendte (væntelig Knud Olsen), samt at Foss slog denne Person, og gav sig til at slaae om sig, saa at Deponenten ogsaa fik et Slag, uden at have hørt nogen Opfordring til at gaae bort, hvorfor han spurgte om Aarsagen, og fik til Svar, at de ikke maatte staae i Gaden. Foss fremstod atter og forklarede, "at det vel er muligt, at han under den for Haanden værende Tumult har truffet 7de Dept. med sin Stok, men han benegtede at have brugt denne, inden han gjentagne Gange havde opfordret Massen til at stilles." 8de Dept. forklarede ogsaa at have været tilstede "og faaet Slag af Foss's Stok, efter at Foss havde opfordret Massen til at stilles ad. Senere saae han, at Foss bankede Adsem med Stokken, og at Adsem, efter hvert som Foss slog, trængte sig efter ham. Hvad der havde foranlediget, at Adsem fik Prygl, var Deponenten ubekjendt." 9de Dept. forklarede, "at ogsaa han havde faaet et Slag af Foss's Stok, idet han efter Politiets Opfordring ved den omhandlede Leilighed begav sig bort. Da han strax efter hørte, at der igjen blev Tummult, gik han tilbage, og saae da, at Foss udenfor Hammerstads Huus slog Adsem, og at denne derpaa greb fat i Foss, som atter slog ham flere Slag. Hvad der havde foranlediget dette, var Deponenten ubekjendt. Af Slagene fik Adsem flere over Ryggen og et over Hovedet eller Ansigtet, idet han slap det Tag, han havde i Foss. (Fortsættes).

Rettelser:

I Nr. 25,	S. 388,	L. 15,	staaer:	"Marts"	- læs: Mai.
- do. —	- 400	- 5	—	"naar han naaer"	- læs: naar han ikke naaer.
- do. 26	- 410	- 18	—	"20"	- læs: 30.

Christiania 1854.
Trykt og forlagt af J. Chr. Abelsted.

Nittende Aargang
№ 28.

10de Juli
1854.

Norsk Retstidende,

et Ugeskrift for praktisk Lovkyndighed.

Sager, paakjendte i Høiesterets 1ste Session 1854.

Den 6te Mai.

L.Nr. 224. Advocat Kraft, Actor, mod Torger Olsen Adsem.

(Fortsættelse fra Nr. 27).

10de Deponent forklarede, at han ved den omhandlede Leilighed først kom tilstede, idet Foss med sin Stok slog om sig i den forsamlede Menneskemasse. Senere saae han, at en Person, der sagdes at være Adsem, fik Stokkeprygl, og at denne Person, efter Haanden som han blev slaaet, trængte sig efter den, der slog ham. Hvorledes Slagene faldt, bemærkede han ikke. 11te Dept. havde kun seet Stimmelen, og at Foss slog en Person, som trængte ind paa ham. Af de følgende Deponenter forklarede et Par, at Knud Olsen havde opfordret 4de Dept. til at komme ud, "saa skulde han faae," og et Par andre Deponenter, at Knud ikke vilde gaae, før han fik sine andre Kammerater med. Efter disse Oplysninger blev Følgen af Torger Olsen Adsems Klage, at han selv blev sat under Tiltale for at have øvet Vold imod Politibetjentene, og gjort dem voldsom Modstand i deres Bestilling. Efter at Deponenterne atter var afhørte, uden at gjøre væsentlige Forandringer i sine Forklaringer, blev efter Tiltaltes For-

langende optaget et Thingsvidne i Jæderen, hvorunder 1ste og 2det Vidner forklarede, at Egenæs ved Politibetjentenes Ankomst ogsaa havde udpeget dem som nogle af de værste Spektakkelmagere, men at de dog gik frie for Politibetjentene, som derimod greb Knud Olsen, der blev slaaet, skreg, og spurgte, om de vilde dræbe ham. Adsems vilde de ikke en Gang have hørt tale til Politibetjentene, end sige erfaret, at han videre blandede sig i Sagen, men alene have seet, at han blev slaaet af Foss, uden at gjøre Modstand, idet han stod ganske rolig med Hænderne i Lommen eller hængende ved Siden, i nogen Afstand fra Knud Olsen. 3die Vidne fortalte kun, at Knud Olsen støiede; 4de Vidne, at 5te Vidne var blevet slaaet; 5te Vidne, at en af Politibetjentene, efter at de havde opfordret til at gaae, kom hen til Vidnet, der stod roligt, og med de Ord: "Vil Du gaae?" gav det et Slag over Ryggen, inden det kunde efterkomme denne Opfordring. 6te og 7de Vidner forklarede, at Knud Olsen, uagtet slaaet, erklærede ikke at ville gaae, før han fik sine Kammerater med, om de saa vilde slaae ham ihjel. Arrestforvareren forklarede, at Tiltalte, da han bragtes i Arrest, saae ud til at være baade beskjenket og opbragt, og Politibetjent Wesley, at han saae ud til at være enten beskjenket eller meget opbragt, samt 23de Vidne, at han var meget ustyrlig, da han skulde arresteres. 24de Vidne, Student M. Olsen, der havde besøgt ham de følgende Dage, forklarede, at han laae og ørskede. I de foregaaende Instantser blev han efter Crll.s 10—1 og 2, jfr. 26, ilagt 8 Dages Fængsel paa Vand og Brød. Høiesteret nedsatte Straffetiden til 4 Dage.

Den 13de Mai.

L.Nr. 233. Advocat Rye, Actor, mod Ole Skjold.

Denne Mand havde været Handelsmand i Bergen, hvor han den 20de Mai. f. A. opgav sit Bo til Skifteretten, og efter en Status af 7de Juni næstefter, der balancerede 12,899 Spdlr., og viste en Underbalance af 2738 Spdlr.,

som han til Accord med sine uprioriterede Creditorer om 35 pCt. Imidlertid indløb den 9de, 16de og 20de Juni paa Bergens Postcontor Bancobreve til ham med 6, 8 og 20 Spdlr., hvorom han blev underrettet ved de sædvanlige Sedler, og da han senere i anden Anledning var paa Postcontoret, blev der talt imellem ham og Postmesteren om disse Breve, idet de begge var enige om, at han, da Boet stod under Behandling, ikke kunde modtage dem. Imidlertid underrettede han heller ikke Boets Bestyrelse derom, og foregav siden, at han vel havde havt i Sinde at underrette Tilsynsværgen om disse Breve, men at han glemte det. De blev derfor liggende, indtil Tilsynsværgen af et Avertissement fra Postcontoret om efterliggende Breve blev opmærksom paa og afhentede dem. De 8 og 20 Spdlr. fandtes sendte fra Handelskunder som Afdrag paa Boggjæld, de 6 Spdlr. derimod sendtes Angjæld. til Udførelse af en Commission. Ved at eftersee de Contoer, hvorpaa Afdragene sendtes, fandt man dem qvitterede i Tiltaltes Hovedbog, den ene Conto 16de Marts 1853 paa 27 Spdlr. 3 Skill., den anden 6te April s. A. paa 14 Spdlr. Det Samme var, efter Tilsynsværgens Forklaring, nylig forud indtruffet med en tredie Conto paa 7 Spdlr. 102 Skill. Da Tilsynsværgen herom henvendte sig til Angjælde, svarede denne først, at hvad der i Hovedbogen var anført som betalt, ogsaa var betalt; men siden sagde han, at han i sin Hovedbog havde qvitteret for en Deel Summer, som han igjen havde anført i en liden Kladdebog, for derefter paa en Reise i Vinter at indkassere disse Beløb, som han saaledes ikke vilde have skuldet staae to Gange aabne i hans Bøger; og da han ved Boets Overleverelse til Skifteretten ikke lagde noget Skjul paa bemeldte Kladdebog, som fandtes i et Skab, hvortil Skifteretten blev overleveret Nøglen, saa benegtede han at have havt til Hensigt at bedrage sine Creditorer for de Penge, som vedkommende Debitorer skyldte ham, uagtet der for samme var qvitteret i Hovedbogen. Han maatte for Øvrigt vedgaae, at der ikke blev noget af med den paatænkte

Reise, og at han saaledes blev forhindret fra at indkassere de i Kladdebogen opførte Summer, ligesom han og maatte vedgaae, at denne Kladdebog ikke var saaledes indrettet, at det kunde sees, at de deri opførte Summer var Penge, han havde tilgode hos de deri anførte Bønder, da der i Bogen hverken var tilført, om det var skyldige eller tilgodehavende Summer. Endvidere erkjendte han, at han ikke havde gjort Tilsynsværgen opmærksom paa, at han havde tilgode ovennævnte Summer, forend efter at denne havde modtaget de fremlagte Breve. Tilsynsværgen foreviste derpaa hans Hovedbog, hvoraf det saaes, at de omhandlede Summer i Bogen var indskrevne som contant indbetalte, og Tiltalte erkjendte, at han i den foreviste Hovedbog med sin egen Haand havde noteret, at de ommeldte Summer var contant betalte, hvorhos han vedgik, at han af Skifteretten blev opfordret til at opgive, hvad Mere han maatte have tilgode, men paastod, at han da forglemte at omtale eller fremkomme med den nu omhandlede Kladdebog, som dog henlaae i et Skab, der af Skifteretten var under Laas og Lukke. For Øvrigt bemærkede han, at hans Contorist Johan Bollmann ikke var vidende om, at de ommeldte Fordringer var qvitterede uden at være betalte. Med Hensyn til, at de forskjellige Beløb i Hovedbogen ogsaa var afskrevne under forskjellige Datoer, opgav han, at han daterede Qvitteringerne paa den Tid, Fordringerne var forfaldne til Betaling. Contorist Bollman forklarede, at han havde assisteret Opbyderen ved hans Contorforretninger; men han kunde aldeles Intet meddele til Oplysning om de under nærværende Sag omforklarede Fordringer, i hvilket Henseende Skjold Intet havde betroet ham, ligesom Dept. heller ikke nogensinde havde seet den af Tilsynsværgen til Retten indleverede Kladdebog. 3die og 4de Vidner forklarede, at de fungerede som Skiftevidner ved den hos Ole Skjold afholdte Registreringsforretning, ved hvilken Opbudmanden selv var tilstede; men han omtalte ikke, at der fandtes en Kladdebog eller Fortegnelse over en Deel Debitorer, hvis Skyld i Hovedbo-

gen var qvitteret. Heller ikke fremleverede han den dem nu forevifte Kladdebog, hvorimod Opbudsmanden erklærede, at de Papirer, som blev indlagte i et Skab, hvortil Tilsynsværgen blev overleveret Nøglen, kun var af uvæsentligt Indhold; ligesom han og paa Tilspørgende, om han kunde opgive Mere til Indtægt, svarede: Nei. Tiltalt for Forbrydelse mod Crll.s 21—24 forklarede Angjældende videre under Sagen: "At han først svarede Tilsynsværgen, at hvad der i hans Bog var qvitteret, var ogsaa betalt, grundede sig paa en feilagtig Erindring fra hans Side. Han kunde ikke nøie erindre, enten det var sidst i Februar eller først i Marts dette Aar, at han tænkte paa at foretage den angivne Reise, der skulde have gaaet gjennem hele det District, med hvis Bønder han stod i Handelsforbindelse. Han omtalte ikke Reisen til Andre end sine Husfolk, hvilke kun bestod af hans Kone og Contorist Bollmann. Hensigten med Reisen var, om muligt, at faae ind 1000 Spdlr. til Afhjælpelse af den store Pengetrang, hvori han den Gang befandt sig, og han uddrog derfor af Bøgerne de Fordringer, som var forfaldne. At dette forholdt sig saaledes, kunde for Øvrigt ikke erfares af hans Hovedbog, men vilde kunne oplyses ved de Notaer, som vedkommende Debitorer i sin Tid havde modtaget. For Øvrigt tilføiede han, at Afskrivningen i Hovedbogen foregik saa vel ved ham selv som ved Bollmann, og at han selv foretog alle de under nærværende Sag omtalte Afskrivninger, fordi det var ham selv, som skulde reise afsted. Bollmann forklarede, at det forholdt sig rigtig, at Tiltalte lige saa vel som han afskrev i Bøgerne, og at han ikke kunde erindre at have hørt Tiltalte tale Noget om len af ham foregivne Reise. Der blev nu fremlagt et Uddrag af Tiltaltes Hovedbog, hvorefter der under 30 Contoer og Datoer fra October til Mai var qvitteret for tilsammen noget over 800 Spdlr., som gjenfandtes i Kladdebogen. Derpaa erklærede Tiltalte, at da han afskrev det omhandlede Beløb i Hovedbogen, stod han i den Formening, at han eiede lige saa Meget, som han skyldte, og den

samme Tro havde han ogsaa, da han overleverede sit Bo til Skifterettens Behandling. Nogen ordentlig Opgjørelse af sin Status havde han ikke foretaget siden Michaeli forrige Aar, og da havde han fundet sit Bo solvent, naar han regnede samtlige udestaaende Fordringer til fuld Værdi; ja der skulde endog blive nogle Hundrede Spdlr. tilovers. Bollmann, som havde deeltaget i den nævnte Opgjørelse, forklarede i denne Anledning, at der udkom et Overskud af circa 1600 Spdlr.; men ikke alene alle udestaaende Fordringer – endog de fra den foregaaende Eiers Tid – blev bragte i Anslag med deres fulde paalydende Beløb, men ogsaa gammelt Læder, kort: alt Løst og Fast blev ansat til fuld Værdi efter Tiltaltes eget Opgivende. Tiltalte forklarede derpaa, at han for de omhandlede Fordringer qvitterede i Hovedbogen, for at der ikke senere skulde opstaae nogen Collision mellem denne og den lille Bog, og at han anførte Indbetalingerne som contante, fordi han antog, at de paa denne Maade aldeles vilde udgaae af Hovedbogen. Under et over nogle af Skyldnerne optaget Thingsvidne viste det sig, at Tiltaltes Foregivende om, at de forskjellige i Hovedbogen tilføiede Affkrivningstider svarede til Forfaldstiderne, blot var et Paaskud, og at deels ingen deels anden Forfaldstid maatte ansees bestemt. Derefter forandrede han sin Forklaring saaledes, at de omhandlede Skyldnere havde lovet at betale, saa snart Fisket var forbi, og at han derfor ansaae deres respective Gjæld forfalden paa den Dag, da de efter endt Fiske med Rimelighed kunde antages at være vendte tilbage til Byen. Denne Dag var det altsaa han anførte for enhver af dem i Hovedbogen. Med Hensyn til nogle Breve, han erfaredes at have tilskrevet forskjellige Skyldnere, tilføiede han at disse Breve var almindelige Rykkerbreve, hvori de ermodedes om snarest muligt at afgjøre deres Gjæld, men nogen Copi af dem havde han ikke. Endelig tilføiede han, at han havde til Hensigt i Kladdebogen at udstryge de Fordringer, som han paa Reisen fik indbetalte, men derimod paa Nyt i sin Hovedbog at anførte dem, der ikke kom

ind, og at han saaledes ingen Opfordring havde til at anføre Fordringernes Forfaldstid i Kladdebogen. Ved Underretsdommen blev han frifunden for videre Tiltale. Overretten fældte ham derimod efter Crll.s 21—24 til 1 Aars Strafarbeide, og Høiesteret stadfæstede Overrettens Dom.

Den 13de Juni.

L.Nr. 299. Advocat Homann, Actor mod Justitsvagtmester Anders Andersen.

I denne Sag blev af Christiania Stiftsoverrets 2den Afdeling den 19de December 1853 affagt følgende Dom: "I Følge Buskeruds Amts Ordres af 14de Juni og 6te Juli f. A. tiltales Justitsvagtmester ved Drammens Raadstuarrest Anders Andersen for Forbrydelse mod Crll. Cap. 10 § 20 og Cap. 24 § 28 jfr. § 32, og er han ved den under Drammens Byrhing af Sagfører Selmer som Sættedommer den 4de f. M. affagte efter hans Forlangende her til Retten paaankede Dom for Overtrædelse af Crll.s Cap. 10 § 20 og Cap. 24 § 20 og 21 samt § 28 jfr. §§ 31 og 32, tilfunden at have den af ham indehavende Bestilling som Vagtmester ved Drammens Raadhus forbrudt, samt tilpligtet at udrede alle af Sagen flydende Omkostninger, hvoriblandt i Salarium til Referenten Sagfører Falsen og til Sættedommeren hver 12 Spdlr. I April Maaned d. A. blev 2 Personer af Politiet i Drammen arresterede som mistænkte for Indbrud og Røveri, og fandtes de ved Anholdelsen i Besiddelse, den ene af 9 og den anden af 12 Tidalersedler. Disse Penge blev ved Forhørets Slutning indlagte hver i sit særskilte Omslag, og derefter i en fælles Convolut, der med Paaskrift om Summerne paasattes Politikammerets Segl. I Retssessionen den paafølgende 10de Mai, i den mod ovennævnte 2 Personer anlagte Justitssag, blev denne Pengepakke fremleveret til Retten, og ved Sessionens Slutning af Retsadministrator overleveret Angjældende til Opbevaring. Da Politimesteren i Drammen, 11te Vidne i nærværende Sag,

erfarede, at et Thingsvidne i fornævnte Justitssag agtedes optaget i Holmestrand, og han ved det af ham over de ommeldte 2 Personer optagne Politiforhør havde bemærket, uden dog derom at føre Noget til Protokols, at der paa flere af Sedlerne var skrevet Navne og Tal, hvoriblandt paa een "Holmestrand," og paa den anden Navnet paa en der boende Person, anmodede han den for Referenten i Justitssagen mod titmeldte 2 Personer mødende Fuldmægtig, 12te Vidne i nærværende Sag, om at lade Pakken, hvilken han havde hørt ikke skulde være bleven aabnet i Retten, aabne enten der eller vidnesfast paa Politikammeret, for at Mærkerne paa Sedlerne, til hvilke vedkommende Bestjaalne, en Madame Christophersen, for Øvrigt ikke havde lagt saadant Mærke, at de derefter af hende kunde gjenkjendes, kunde blive optegnede og Pakken igjen forseglet; men da Angjældende efter Opfordring bragte Pakken tilstede paa Politikammeret, fandtes dettes paa den anbragte 2 Segl brudte, ligesom der under det i denne Anledning optagne Politiforhør fremkom Oplysninger, der vakte Formodning om, at en Ombytning af nogle af Sedlerne havde fundet Sted, hvorefter Angjældende blev undergiven Tiltale for Forbrydelse mod Crll.s Cap. 10 § 20. Angjældende vedgaaer ogsaa at have aabnet Pakken, men paastaaer, at dette skeede i den ovennævnte Retssession den 10de Mai, for at eftertælle Pengene, med Retsadministrator Byfoged Dahls, 10de V.s, Tilladelse, og i Overvær af denne, af det da som Retsvidne fungerende 7de Vidne og af Referentens Fuldmægtig i ovenmeldte Justitssag, 12te Vidne, og havde denne saaledes aabnede og ikke da igjen forseglede Pakke den hele Tid, ligetil den af ham opbragtes paa Politikammeret, henligget hos ham i et tillaaset Skatol, hvortil han bar Noglen hos sig, saa at ingen som helst Ombytning af de i den værende Sedler havde fundet eller kunnet finde Sted. Det forekommer ogsaa 12te Vidne, der dog ikke fæstede nogen speciel Opmærksomhed paa, hvor vidt Pakken blev aabnet eller ei, og der for ikke med nogen Bestemthed tør paastaae dette at være skeet, at den blev aabnet af Angjældende, til hvem dde

havde ytret, at, for saa vidt han maatte ønske det, kunde han gjerne eftertælle Pengene. Som 10de Vidne har imidlertid Byfoged Dahl edelig benegtet at have tilladt Angjældende at aabne Pakken, der efter Vidnet blev ham overleveret i ubrækket Tilstand med Politiets Segl, og 7de Vidne, der efter Angjældendes Opgivende ogsaa skal have været tilstede ved Pakkens Aabning, har provet, at det hverken saae Angjældende aabne Pakken, eller hørte 10de Vidne tillade ham det; heller ikke det andet Retsvidne ved Sessionen den 10de Mai, 13de Vidne, saae noget til at Pakken blev aabnet; og ligesom 1ste Vidne, der fungerede som Copist ved Protokollen, har provet, at Pakken ved Mødets Slutning uaabnet leveredes Angjældende, saaledes har ogsaa 4de Vidne, der fra Politikammeret bragte Pakken ind i Retten, edelig forklaret, at da det formodede, at det ogsaa skulde modtage Pakken tilbage, biede det i Retten til Pakken henimod Sessionens Slutning uaabnet blev Angjældende overleveret. Vel sees 10de Vidne at have spurgt Angjældende, om han ønskede, at Pengene skulde eftertælles, men hertil blev ytret, at det var ufornødent, da Pakken var forseglet, hvilken Ytring efter 4de og 8te Vidner fremkom fra Angjældende, medens 12te og 7de Vidner ikke erindre, enten det var Angjældende eller 10de Vidne, der ytrede dette, og 13de Vidne prover, at Resultatet efter disse Ytringer blev, at Pakken, der ogsaa efter Protokollens Udvisende for oftnævnte Retssession af 10de Mai leveredes Angj. under Politiets Forsegling, skulde forblive uaabnet. Efter Foranførte maa det ansees beviist, at Pakken ikke af Angjældende, som af ham foregivet, er aabnet i Retten, eller med dennes Tilladelse; og at derhos i alle Fald en enkelt af de i den værende Tidalersedler er, medens Pakken var i Angjældendes Varetægt, bleven ombyttet, fremgaaer af 3die, 5te, 9de og 11te Vidners (cfr. og 4de Vidnes) Prov, hvorefter det maa antages, at der, da Sedlerne paa Politikammeret indlagdes i Pakken under Politikammerets Segl, blandt dem fandtes en et Navn med Blæk paaskreven Seddel, der ikke var blandt de af Angjældende ved Po-

litiforhøret over ham fremleverede, hvis Tal for Øvrigt var tilstede. Denne Seddel maa Angjældende saaledes have ombyttet med en anden, hvilket ikke skjønnes at kunne være tilgaaet paa anden Maade, end at Angjældende har været i en øieblikkelig Trang for Penge, og da har benyttet sig af de i Pakken værende, hvilken han senere har suppleret. For dette Forhold antages Crll.s 10 § 20 og Cap. 24 § 23 at maatte komme til Anvendelse, idet Retten ikke indseer, at sidstmeldte Capitels § 20 eller § 21 er anvendelig her, hvor den Deficit, der til en Tid har været i den Angjældende til Bevaring leverede Pengesum, allerede var dækket, forinden det opdagedes, at nogen saadan havde fundet Sted, og den tilfældige, Angjældende ubekjendte, Omstændighed, at det muligens kunde være af Interesse, at Sedlernes Identitet bevaredes, ikke skjønnes at burde kunne medføre et andet Resultat. Hvad Tiltalen for Forbrydelse mod Crll.s Cap. 24 § 28 jfr. § 32 angaaer, fandt Politimesteren ved den 21de Juni sidstleden at eftersee den for Raadstuearresten autoriserede, af Angjældende førte Arrestjournal, at denne kun var ført til 15de November f. A., ligesom det ved at sammenholde den med Politikammerets Forretningsjournal erfaredes, at der for Aaret 1851 var undladt deri at indføres 170, og for 1852 192 af de i disse Aar arresterede Personer, hvorhos flere Arrestanter var opførte med feilagtigt Navn, Rubrikkerne ei ordentlig udfyldte, idet nemlig den Hjemmel, hvormed Løsladelserne havde fundet Sted, ikke var angiven, Folio 388 ladet in blanco, Folio 405 udrevet, og de paa Folio 399—400 og 401 opførte Arrestanter feilagtig anførte som arresterede i October, November og December 1852, i Stedet for i de samme Maaneder 1851. Angjældende, der efter den ham meddeelte Instrux af 21de Mai 1844 har med Nøiagtighed og Orden at føre Journal over samtlige Fanger, har med Hensyn til disse Mangler anført, at han indfører samtlige Arrestanter i en af ham Politimesteren ved nysnævnte Leilighed forevist og under Sagen fremlagt Kladde- eller Annotationsbog, hvorfra han igjen overfører dem

i Arrestjournalen, men at han i den senere Tid ikke har været levnet tilstrækkelig Tid til denne Overførsel, hvorimod han af Annotationsbogen altid har kunnet meddele enhver attraaet Oplysning, da Undladelsen af at indføre i Arrestjournalen de flere i Politikammerets Forretningsjournal for 1851 og 1852 optagne Arrestanter hidrører derfra, at han, i Lighed med hvad han vil have erfaret skal finde Sted i Christiania, har troet ikke at behøve at antegne de Arrestanter, der for Drukkenskab, Gadeuorden og deslige kun have hensiddet ganske kort Tid i Arresten, og derhos ved Løsladelsen selv have afgivet Arrestomkostningerne, og at Hjemmelen, hvormed Løsladelser ere skeete, kun er undladt at anføres ved de Personer, der ere løsladte efter Ordre fra Politikammeret, til hvilket han hver Morgen indleverer Rapport over indkomne Arrestanter, naar Arresten er foranlediget af Politiet. At, rimeligviis ved Overseen, en Folio er ladet in blanco, og en anden ved Uforsigtighed udreven, og at der ligeledes ved Mangel paa Opmærksomhed er i Arrestjournalen ved Maanederne October, November og December for Aaret 1851 anført Aarstallet 1852 i Stedet for det førstnævnte, hvilken Feilagtighed lettelig maatte opdages, findes ikke at kunne lægges videre Vegt paa, lige saa lidt som derpaa, at enkelte Arrestanters Navne ere feilagtigen angivne, hvilket, som af Angjældende opgivet, letteligen kan hidrøre fra, at de enten selv have opgivet Navnet feil, eller udtalt det saa, at det er feil opfattet. Derimod skjønnes ei Andet, end at Angjældende ved den 21de Juni d. A. ikke at have ført Arrestjournalen længer end til den foregaaende 15de November – i hvilket Henseende han ikke kan høres med Undskyldning om Mangel paa Tid dertil – og ved at have undladt, i det denne Dato og 1ste Januar 1851 mellemliggende Tidsrum, i den at anføre ikke mindre end 362 Arrestanter, samt ved ikke at anføre den Hjemmel, hvormed Løsladelserne have fundet Sted, har i den Grad viist sig uefterrettelig i Opfyldelsen af de ham paalagte Pligter med Hensyn til Førelsen af Arrestjournalen, at han, selv om

hvad han i de heromhandlede Henseender har anført til sin Undskyldning i Et og Alt — hvad dog ei er Tilfældet — forholdt sig rigtig, ikke kan undgaae at ansees med Straf efter Cap. 24 § 28, da de af Angjældende til hans Underretning nedskrevne Optegnelser ikke kunne træde i Stedet for Førelsen af den auctoriserede Arrestjournal. Angjældende, der er 47 Aar gammel, og som for at bryde Seglet for den ovenomhandlede Pengepakke, og benytte sig af de i den indlagte Penge, formeentlig maa ansees at have gjort sig skyldig i to særskilte Forbrydelser, hvorfor Straffen bliver at cumulere, vil saaledes efter Cap. 10 § 20 blive at ilægge Fængsel, idet Retten ikke antager, at Bestemmelsen i Cap. 6 § 23 her bør anvendes; og formenes Fængselsstraffen at kunne fastsættes til Fængsel paa Vand og Brød i 20 Dage, og Bøderne efter Cap. 24 § 23 samt samme Capitels § 28 (jfrt. § 32) til 10 Spdlr. for hver af de mod disse §§ begaaede Forseelser, eller i det Hele til 20 Spdlr., hvorhos Angjældende selvfølgelig maa have at udrede alle af Sagen flydende Omkostninger, deriblandt Salarier til Referenten og Sætredommeren, hvilke billiges med de dem tillagte Beløb. Sagens Behandling ved Underretten og dens Udførelse ved Retterne, saa vidt den har været befalet, eragtes forsvarlig. Thi kjendes for Ret: Tiltalte Justitsvagtmester Anders Anderssen bør for Forbrydelse mod Crll.s Cap. 10 § 20 og Cap. 24 §§ 23 og 28 (jfrt. § 32) at hensættes i Fængsel paa Vand og Brød i 20 Dage, samt til Statskassen at bøde 20 Spdlr. I Henseende til Actionens Omkostninger bør Underrettens Dom ved Magt at stande. At efterkommes ved Øvrighedens Foranstaltning, under Adfærd ved Loven."

Høiesterets Dom er saa lydende: "Justitsvagtmester Anders Anderssen bør for Forbrydelse mod Crll.s Cap. 10 § 20 samt Cap. 24 §§ 23 og 28, jfrt. § 32, at bøde til Statskassen 50 Spdlr. I Henseende til Actionens Omkostninger bør de ergangne Domme ved Magt at stande. I Salarium til Actor for Høiesteret" o. s. v.

Den 24de Juni.

L.Nr. 324. Advocat Andresen, Actor, mod Johannes Anholm.

I denne Sag var af Christiania Stiftsoverrets 1ste Afdeling den 27de Februar sidstleden affagt følgende Dom: "Ved Ordre fra Stiftamtmanden i Christiania af 28de April 1853 og Extensionsordre af 11te Mai næstefter blev Skipperne Rasmussen og Anholm undergivne Tiltale for Forsøg paa Toldsvig og ulovlig Laden. Ved den i Sagen af Byfogden i Christiania den 14de October f. A. afsagte Dom blev Førstnævnte imidlertid frifunden for Justitiens videre Tiltale, hvorimod Skipper Anholm som skyldig i de ham imputerede Lovovertrædelser blev tilfunden at have de under Sagen omhandlede ulovlig indladede Varers Værdi 98 Spdlr. 30 Skill. forbrudt, samt at bøde 113 Spdlr. 30 Skill., Alt til Overtoldbetjent Rein. Derhos tilpligtedes han at betale Udførselstold af de omhandlede Varer med 3 Spdlr. 30 Skill., samt at udrede Sagens Omkostninger. Denne Dom er efter det Offentliges Foranstaltning for begge Tiltaltes Vedkommende, og for Skipper Anholms Vedkommende tillige efter hans Forlangende, indanket her for Retten. Det er under Sagen ved de Tiltaltes Tilstaaelse og de for Øvrigt fremkomne Oplysninger tilstrækkelig godtgjort, at der i December Maaned 1852 i den Tiltalte Anholm tilhørende Skonnert, Robert, der førtes af Medtiltalte, efter 2de Specialangivelser, den første paa circa 1000, og den anden paa et ubestemt Antal Bord, blev indladet 1800 Bord og 5 Favne Birkebrænde, men at der ikke desto mindre senere blev indgivet Generalangivelse, alene lydende paa 800 Bord. Disse 800 Bord vilde efter Attestation paa Generalangivelsen have bestuet under en Fjerdedeel af Skonnertens Drægtighed; Told- og Skibsafgifter, m. V., vilde efter samme have udgjort 8 Spdlr. 12 Skill., medens Udgifterne, saafremt Specialangivelserne, eller endog kun den paa 1000 Bord, var blevne tagne til Følge, maatte være beregnede som for fuld

Ladning, dog med Fradrag af Stykgodset, og vilde have andraget 20 Spdlr. 15 Skill. Saafremt derfor Generalangivelsen var bleven befulgt, vilde det Offentlige have lidt et Tab af 12 Spdlr. 3 Skill., hvilket imidlertid blev forhindret ved, at vedkommende Toldofficiant blev opmærksom paa Uovereensstemmelsen, og derfor anstillede Undersøgelse i Fartøiet. Hvad angaaer Tiltalte Rasmussen, da har han paastaaet, at han udelukkende var beskjæftiget med Ladningens Indtagelse, og Intet havde at bestille med Udfærdigelsen af de specielle eller Generalangivelsen, lige saa lidt som med Reqvisitionen om Fartøiets Udklarering, idet Anholm forestod den hele Expedition. Rigtigheden af denne Tiltaltes Udsagn bestyrkes af Medtiltaltes Forklaring, saa vel som af hvad der for Øvrigt under Sagen er fremkommet; og da Tiltalte derhos sees ved Undersøgelsen ikke at have søgt at lægge Skjul paa det sande Forhold, maa nærværende Ret med Underdommeren være enig i, at denne Tiltalte maa blive aldeles at frifinde for Justitiens Tiltale. Tiltalte Anholm, der er 47 Aar gammel, og oftere har været anseet for Toldovertrædelser og een Gang for Toldsvig, har med Hensyn til alt Vasserede nærmere forklaret, at han hos Grosserer Gulbranson selv reqvirerede et saa stort Parti Trælast, som der vilde kunne modtages i hans Fartøi, og navnlig 800 à 1000 Bord. Den Angivelse, som i denne Anledning blev udfærdiget, saa vel som Continuationsangivelsen var han ubekjendt med, hvorimod han, da han om Formiddagen, forend Skibet skulde afseile, var nede ved samme for at faae vide, hvor stort Qvantum der skulde opgives i Generalangivelsen, og havde erfaret, at der var indladet 800 Bord, opgav dette Qvantum for vedkommende Fuldmægtig, der skulde besørge Angivelsen udfærdiget, uagtet der endnu var Rum til flere Hundrede Bord, som han havde givet Ordre til at indtage. Som Grund til denne sin Fremgangsmaade har han angivet, at han stod i den Formening at Qvantumets Angivelse var uden Indflydelse paa Afgiftens Beregning, idet han antog, at han skulde betale fuld Trælasttold, dog

mod Godtgjørelse af Stykgodset. Det fremgaaer saaledes af Tiltaltes egen Tilstaaelse – hvad der ogsaa stemmer med Mæglerfuldmægtig Dahls Prov – at han med fuld Bevidsthed om, at Ladningen vilde komme til at udgjøre flere Hundrede Bord mere, har foranlediget Generalangivelse udfærdiget paa 800. Hertil maa Tiltalte selvfølgelig have havt en Grund, som ikke kan være den af ham opgivne, at han stod i den Formening, at han skulde betale fuld Trælasttold; thi naar Talangivelsen var ligegyldig, var der selvfølgelig ingen Anledning til at opgive andet end det rette Tal. Derimod paatrænger det sig, endog afseet fra Omstændighederne for Øvrigt, med saadan Nødvendighed, at Tiltalte ved sin urigtige Opgave maa have tilsigtet at besvige Toldafgifterne, m. V., at han maa blive at fælde, saafremt det ikke maatte kunne godtgjøres, at han umulig kunde staae i den Formening, at hans Hensigt kunde lykkes. Dette har ogsaa Tiltaltes for Underretten og nærværende Ret privat engagerede Defensor søgt at godtgjøre, idet han har anført, at Feilen nødvendigviis maatte blive opdaget, efterdi vedkommende Toldofficiant skal overbevise sig om den specielle Angivelses Rigtighed ved Eftertælling, og attestere Rigtigheden paa selve Angivelsen, til hvilken den senere udfærdigede Generalangivelse skal henvise. Det maa imidlertid i dette Henseende bemærkes, at Specialangivelsen paa circa 1000 Bord medførte, at fuld Trælasttold skulde betales, og der var saaledes fra først af ingen Anledning til at anstille nogen Eftertælling eller afgive nogen Attestation. Det kunde saaledes heller ikke, da Generalangivelsen paa 800 Bord blev indgiven, strax sees, at denne var urigtig, hvorimod det maatte beroe paa de concrete Omstændigheder, hvor vidt det Ene eller det Andet maatte antages. Sees nu hen til den Omstændighed, at den anden paa et ubestemt Qvantum Trælast udfærdigede Specialangivelse, hvis Tilstedeværelse i alle Fald maatte vække Formodning om, at der paa den først indgivne anførte Qvantum var indladet, ikke er kommen vedkommende Toldofficiant i Hænde, idet Mæglerfuldmægtig Dahl paa Toldkasserercon-

toret satte sig i Besiddelse af samme, var der alene den Omstændighed, som kunde tale for Generalangivelsens Urigtighed, at Toldafgifterne efter denne vilde blive mindre end efter den specielle. Differentsen var imidlertid in casu saa ringe, at det, uagtet Bestemmelserne i Toldlovens § 43 synes at tilsige, at Undersøgelse burde have fundet Sted, ikke kan stille sig som Noget, der ikke kunde formodes, at vedkommende Toldofficiant i Tillid til den Person, hvormed han havde at bestille, kunde gaae ud fra, at Generalangivelsen var den rigtige, og saaledes undlade Undersøgelsen, i hvilket Henseende bemærkes, at Generalangivelsen ikke blev udfærdiget af Tiltalte selv, men af vedkommende Mæglers Fuldmægtig, der havde Kundskab om Specialangivelsen. Efter det saaledes Anførte finder Retten saa meget mindre at burde opholde sig ved, hvad der for Øvrigt af Defensor er anbragt i Tiltaltes Faveur, som den af ham skeete Fremstilling af de factiske Omstændigheder tildeels ikke findes at stemme med de virkelige Forhold. Med Hensyn til Straffen maa nærværende Ret være enig i, at denne maa blive at søge i Toldlovens § 137, og ikke, som af Defensor paastaaet, i § 149, hvilken sidste formenes iskun da at kunne komme til Anvendelse, naar der ikke haves Beviis for bedragerisk Fremgangsmaade i den Hensigt, at unddrage sig for Erlæggelsen af Told- og andre Afgifter.

(Fortsættes).

Christiania 1854.
Trykt og forlagt af J. Chr. Abelsted.

Nittende Aargang · 17de Juli
№ 29. · 1854.

Norsk Retstidende,

et Ugeskrift for praktisk Lovkyndighed.

Sager, paakjendte i Høiesterets 1ste Session 1854.

Den 24de Juni.

L.Nr. 324. Advocat Andresen, Actor, mod Johannes Anholm.

(Fortsættelse fra Nr. 28).

Tiltalte, der som anført forhen har været en Gang straffet for Toldsvig, er saaledes nu efter bemeldte § 137 i Toldloven Litr. f, sammenholdt med § 140, rettelig tilfunden at have Varernes Værdi 98 Spdlr. 30 Skill. forbrudt samt at bøde et lige Beløb til Anmelderen, ligesom han ogsaa rettelig er anseet med Mulct til samme for ulovlig Losſen efter § 133, hvilken efter Omstændighederne findes passende fastsat til 15 Spd. Da han derhos er tilfunden at betale Udførselstold med 3 Spdlr. 30 Skill., samt at udrede de med Sagen forbundne Omkostninger, vil Underrettens Dom være at stadfæste. Sagens Behandling i første Instants og Sagførelsen for begge Retter, for saa vidt den har været befalet, eragtes forsvarlig. Thi kjendes for Ret: Underrettens Dom bør ved Magt at stande."

Høiesterets Dom er saa lydende: "Johannes Anholm bør for anden Gang forøvet Toldsvig at have de under Sagen omhandlede Varers Værdi, 98 Spdlr. 30 Skill.,

forbrudt, og derhos bøde et lige Beløb, Alt til Overtold-betjent Rein. Med Hensyn til Udførselstolden og Sagens Omkostninger bør de ergangne Domme ved Magt at stande. I Salarium" o. s. v.

Man seer heraf, at Høiesteret ikke har fundet Toldlovens § 133 anvendelig i dette Tilfælde, hvor Spørgsmaalet beroede paa den tvivlsomme Fortolkning af Udtrykkene: "i anden Orden, end ved denne Lov er tilladt." (Jfr. Retst. for 1847, S. 295—296).

L.Nr. 245. O.Nr. 7. } Johan Corneliussen Kværne mod Lars Nielsen, Christen Abrahamsen, Anders Sørensen og Lars Erikssen.

Gaarden Fosnæs i Arendals Annex til Stokke Præstegjæld (søndre Jarlsberg) hørte blandt de gamle privilegerede Sædegaarde, men blev senere deelt i flere Dele, hvoraf den Deel, der beholdt Navnet, nu eies af de Indstævnte, uden Udskiftning. Med Undtagelse af disse Sameiere og Opsidderen paa en anden Deel, Brataas kaldet, havde Besidderne af de øvrige Dele af den nævnte Sædegaard, paa Formandskabets Opfordring, erklæret sig villige til at bære de sædvanlige onera til Kirken, hvorimod de nysnævnte 5 Opsiddere vegrede sig. Som Følge heraf indgik Sognepræsten gjennem Provstiet til Stiftsdirectionen med en Forestilling om Sagen, der blev ledsaget af Provstens Betænkning, hvori Stiftsdirectionen i det Væsentlige erklærede sig enig, men fandt, at Spørgsmaalet egnede sig til Domstolenes Afgjørelse. Ved at meddele Sognepræsten dette Stiftsdirectionens Svar, tilføiede Provsten, at han havde ytret den Formening, at den omhandlede Forpligtelse retteligen paahviler de i Præstens Skrivelse berørte Gaardes Eiere, hvilken Formening han særlig støttede paa Bestemmelsen i Adelsloven af 1ste August 1821, dens § 5. Af

Sognepræstens Meddelelse herom til Kirkeeierne i Arendals Annexsogn af 9de August 1849 sees, at han havde tilskrevet Stiftsdirectionen saaledes: "Annexsognet Arendals Kirkeeiere have anmodet mig om at andrage for dem om at erholde Stiftsdirectionens Erklæring i følgende Anledning: Af Kirkeskjødet, dateret 3die October 1769 sees, at Arendals Kirke er kjøbt af Arendals Almue, undtagen af den hidindtil tiendefrie Gaard Fosnæs. Aarsagen til, at denne Gaard fra Arilds Tid har været tiendefri, er, at den har været adelig Sædegaard, og da Eierne i 1769 nedstammede fra den gamle Adel, og saaledes besad de arvelige Forrettigheder, ikke at svare Tiende enten til Kirke eller Præst, have de ikke skjøttet om at være Medeiere i Kirken, for ikke at deeltage i Udgifterne til dens Vedligeholdelse, m. M. Bemeldte Gaard Fosnæs er senere deelt i Gaardene Fosnæs, Brataas, Buar, Næsengen, Furuholmen, Hullerød, Valberg og Skaaum, der tilsammen udgjøre efter den nye Skyld 30 Daler, 3 Ort og 23 Skill. Disse Gaarde besiddes nu alle af Fremmede, undtagen Brataas, hvis Eier, Matthias Hansen, skal nedstamme paa Mødreneside fra Eierne af Fosnæs i 1769. Ikke destomindre have disse Gaardes Opsiddere været fritagne for at yde noget Bidrag til Arendals Annexkirkes Vedligeholdelse og alle Kirkens øvrige Udgifter, og troet sig dertil at være berettigede. At de ikke kunne nu besidde nogen som helst Rettighed til at være befriede fra disse Udgifter, antages at være klart nok af Grundlovens § 23, sidste Passus: ""Ingen personlige eller blandede Forrettigheder maae tilstaaes Nogen for Fremtiden."" Imidlertid har den øvrige Deel af Almuen, hvem Kirken egentlig tilhører, godmodig fundet sig i ikke at affordre dem noget Bidrag til Kirken, uagtet de i mange Aar have, i Lighed med de andre Gaardeiere, svaret den almindelige Præstetiende og Klokkertold. Kun have de betalt den Ubetydelighed for Ringning ved Begravelser. Den Deel af Almuen, som har været Kirkeeiere, har uden Hensyn til den ældre Kirketiende i længere Tid efter fælles Overeenskomst udredet efter

den nye Skyld kun, hvad der udfordredes til Kirkens Vedligeholdelse og de almindelige Udgifter, saa at Kirken har ingen Kassebeholdning. Det er nu nødvendigt, at Arendals Kirkegaard udvides, og at et nyt Steengjærde opføres om den hele Kirkegaard, da det gamle er forfaldent. Til Udvidelsen er kjøbt af Fosnæs Eiere et Jordstykke for 20 Spdlr. Eierne af Arendals Annexkirke tilbyde nu gratis Eierne af ovenmeldte Gaarde Andeel i Eiendommen saa vel af Kirken som af den tilhørende Ornamenter, kun at de til de nu forestaaende Udgifter og fremdeles i Eftertiden svare deres Andeel efter Gaardens Skyld. De fleste af Fosnæs og de øvrige bemeldte Gaardes Opsiddere erkjende ogsaa det Honette i Tilbudet og Billigheden af Eiernes Fordring. Kun nogle Faa forlange fremdeles at være afgiftsfrie, men man tvivler ikke om, at naar Stiftsdirectionen erklærer sig i Faveur af Eiernes Fordring, at de da alle uden videre Uleilighed ville indgaae herpaa. Det bemærkes, at Kirken har ingen faste eller andre Eidomme." Efter dernæst at have meddeelt det ovenberørte Svar, fortsatte Sognepræsten saaledes: "Hvad angaaer Udvidelsen og Indhegningen af Arendals Kirkegaard, da er det en Selvfølge, da dette er en reen Communesag, afgjort ved Repræsentantbeslutning af 17de Juni 1848, at de dertil udfordrende Udgifter simpelthen gjennem Formandskabet og Fogderiet blive at repartere og indfordre med de øvrige Communeudgifter paa hele Sognets Matrikelskyld, og hvad de øvrige fremtidige aarlige Udgifter til Arendals Annexkirke angaaer, da er det lige saa indlysende, at Fosnæs, Brataas og øvrige Gaarde ogsaa heri efter deres Skyld ville blive tilpligtede at betale. De egentlige Kirkeeiere ville altsaa gjøre rettest i, først at søge at formaae bemeldte Gaardeiere Mand for Mand til at underskrive den Erklæring, at de ere villige til, for Fremtiden at bidrage til Arendals Annexkirkes Udgifter efter Skyld, ligesom Arendals øvrige Gaardeiere; og skulde Nogen fremdeles være uvillig dertil, da vil det ikke være vanskeligt at erholde en hermed overeensstemmende Dom over den eller dem, som

delst Ikke sig.“ Da kun de øvrige Opsiddere, men ikke de fire Sameiere af Fosnæs og Eieren af Brataas, underskrev Erklæringen, besluttede Repræsentantskabet Sagsanlæg mod disse, som efter forgjæves særskilte Forligsprøver med hver især ligeledes særskilt blev sagsøgte; men da de fire Sameiere af Fosnæs postod Afviisning paa Grund af inept Adskillelse eller Forflerelse af Søgsmaalet for deres Vedkommende, blev man enig om at fortsætte de mod dem anlagte Sager under Eet. De paastodes tilpligtede at betale indestaaende Kirketiende fra 1848 Aars Begyndelse, ligesom for Eftertiden at tilsvare en lignende aarlig Kirketiende, samt Pligtarbeide og andre Præstationer til Kirken efter Forordningen af 13de August 1734, § 1, jfrt. med Rescr. af 3die Mai 1704, saa vel som Søgsmaalets skadesløse Omkostninger. Fra deres Side paastodes Frifindelse og Omkostninger. Ved Underrettens Dom blev de tilpligtede “in solidum at svare Tiende til Arendals Annexkirke af den Deel af Gaarden Fosnæs i samme Annex, de i Fællesskab eie, Fosnæs ogsaa nu kaldet, fra Aaret 1848 at regne og fremdeles, af en saadan Størrelse, som ved Skjøn af uvillige Mænd maatte blive fastsat, samt ligeledes ansees pligtige til i Lighed med andre Almuesmænd, naar det ansees fornødent, in solidum at erlægge Pligtarbeide og andre Præstationer til samme Kirke efter Forordningen af 13de August 1734, § 1, jfrt. Rescriptet af 3die Mai 1704.“ Sagsomkostningerne blev ophævede. Denne Dom paaankede de Indstævnte til Overretten, som kjendte for Ret: “For saa vidt Sagen angaaer Appellanternes, Lars Nielsens, Christen Abrahamsens, Lars Erikssens og Anders Sørensens formeentlige Forpligtelse til at yde Pligtarbeide og andre Præstationer til Arendals Annexkirke, bør Underrettens Dom uefterrettelig at være, hvorhos denne Deel af Sagen fra Underretten afvises. I Øvrigt bør Appellanterne for Indstævnte John Cornelinssen Kværnes, som Værge for bemeldte Kirke, hans Tiltale i denne Sag frie at være. Processens Omkostninger for begge Retter ophæves.“ Overrettens

Afviisning støttedes derpaa, at der endnu ikke havde været fordret og negtet noget bestemt Pligtarbeide.

For Høiesteret bemærkede Citantens Sagfører, efter en forudskikket Udsigt over det Anførte, A. I Formaliteten: 1) At Overretten, ved at afvise de øvrige og blot paakjende Tiendespørgsmaalet, havde feilet, idet den havde misforstaaet det derfor paaberaabte Præjudicat i Retst. for 1844, S. 65—71. Her handledes ikke om en blot theoretisk Qvæstion eller en Forpligtelse, der endnu ikke fandt nogen bestemt Anvendelse, som i det citerede Tilfælde, men om et besluttet og umiddelbar forestaaende bestemt Arbeide, hvortil de Indstævnte vegrede sig ved at bidrage paa nogen Maade, uagtet det allerede krævede Opfyldelse, ei alene af deres Tiendepligt, men ogsaa af deres Arbeidspligt. Denne stod i nøieste Forbindelse med hiin, og maatte samtidig dermed ansees forfalden, da Spørgsmaalet i det Hele sattes under Paakjendelse. Man kunde vist nok ogsaa have anviist dem et særligt Arbeide for Dagen; men efter en saa bestemt Vegring i det Hele vilde en saadan Anviisning have været et tomt Spilfægteri, Loven ikke krævede eller med Rimelighed kunde kræve som Betingelse for at faae en Dom, der dog ikke kunde indskrænkes til et enkelt Dagverk. At Overretten havde afviist en Deel af Sagen, kunde ikke være til Hinder for dens Paakjendelse i det Hele af Høiesteret i Realiteten, som var moden til Paakjendelse, og ei alene paakjendt af Underretten, men paa sit Viis ogsaa af Overretten, skjønt denne for den afviiste Deel var kommen til et urigtigt Udslag, hvorfor Underretsdommen meget vel kunde stadfæstes i sin Heelhed. Imidlertid paastodes for det Tilfælde, at Høiesteret skulde være af modsat Anskuelse, in subsidium Hjemviisning. (Jævnfør Retst. for 1852, S. 40—48). 2) Man kunde maaskee ville mene, at her var inepta cumulatio. Overretten, som afviste, havde forbigaaet Spørgsmaalet om den reelle Cumulation; men her var fuld nexus, realis og personalis, da ei alene Tiendepligten og Arbeidspligten hængte uadskillelig sammen, men ogsaa Personerne forme-

deelst Sameiet stod i uadskilleligt Forhold til Sagen. B. I Realiteten: Spørgsmaalet var her egentlig, om de Indstævnte skulde nyde Tiendefrihed, med Mere, for Fosnæs som gammel adelig Sædegaard, fordi, ikke uagtet, de ere uadelige. De negtede nemlig at være adelige, medens Kirkeværgen paastod at de var det, og at Kirken ei kunde lide, fordi de ikke i 1824 legitimerede sit Adelskab. For Øvrigt meentes, at L. af 1ste August 1821 maatte have villet hæve Forskjellen mellem Adelige og Uadelige, ikke vedligeholde den, og blot sætte dem i omvendt Forhold til hverandre, saaledes, at de Uadelige nu skulde nyde Privilegier, som var berøvede de Adelige. Vel havde man for at vise, hvor gal denne fremtvungne Lov var, villet udlede denne Mening af den ved Hjælp af streng grammatikalsk Fortolkning, og Daddelen rammede vist nok dens Form, som ikke kunde negtes at være meget uheldig; men man kunde dog ikke derfor tillægge dens Forfattere den urimelige Mening, at Adelen, som saadan alene, skulde straffes med at miste Privilegier, som Andre, alene fordi de ikke led af denne Arvesynd, skulde beholde. Loven gik vel blot ud paa at skille Adelen ved dens Privilegier, og deraf lod det sig forklare, at man ikke havde tænkt paa Andres Besiddelse af lige Privilegier, forinden det var for silde at rette Stilen, naar man ikke vilde see sit Hovedformaal med denne Lov forfeilet eller i det Mindste forsinket. Men der var følgelig saa meget mindre Grund til at indskrænke denne fremfor andre Loves Anvendelse til dens bogstavelige Gjenstand, hvorimod Aarsagernes fuldkomne Lighed ogsaa her maatte hjemle en udvidende Fortolkning, eller, om man saa vilde kalde det, en analogisk Anvendelse, der ikke kunde være tvivlsom. Vel urgerede man Udtrykket "adelige Sædegaardseiere" i § 5 af L. af 1ste August 1821; men Ingen kunde for Alvor tvivle om, at jo dette Udtryk var meent at skulle betyde det samme som "adelige Sædegaardes Eiere," hvis besværligere Udtale allerede længe siden havde ledet til det først anførte lettere Udtryks almindelige Brug i samme Forstand, uagtet dets Ucorrecthed i denne

Betydning, som i den snævrere, man søgte at gjøre gjældende. "Sædegaarde" uden "adelige" var en Uting, hvor der handledes om Privilegier, da kun Sædegaarde, som havde været i Adelens Besiddelse, havde Privilegier, som de for en Deel beholdt, men for Størstedelen midlertidig mistede i Uadeliges Besiddelse. (L. 5—3—34). Vel gaves der Undtagelser, som i Nordland, hvor Sædegaardene med Privilegierne var solgte, og Besidderne aldrig havde været Adelsmænd; men dette forandrede ikke Regelen, hvorom her alene var Spørgsmaal. L. af 1ste August 1821 sigtede aabenbar til Afskaffelsen af de deri omhandlede Privilegier, i hvis Besiddelse de end for Tiden maatte være, og man havde kun ikke været opmærksom paa, at Loven kunde lade sig fortolke som et privilegium odiosum for Adelen. Men Lovene fortolkedes ikke her som i England, hvor man lader Paagjældende smutte igjennem en i Lovsproget tabt Maske. At man ved at undlade Legitimation af sit Adelskab skulde kunne beholde, hvad Loven vilde berøve Adelen, var urimeligt og uovereensstemmende med den Fortolkning, hvorefter man havde ladet de saa kaldte "lige med Adelen Privilegerede" (Embedsmænd m. Fl.) friste samme Skjebne som Adelen. Dernæst bemærkedes, at der vel var paastaaet en bestemt Sum, men at man ikke havde paaanket Underretsdommen, da det var ligegyldigt, om Tienden, i Stedet for efter Regelen i L. 2—22—4, bestemtes ved Skjøn efter Forord. af 31te Juli 1801. Det var for Resten klart, at om Indstævnte ei havde at erlægge Tiende, de dog maatte bære de øvrige Byrder. (Rescr. af 4de Februar 1784 citeret). Men ogsaa Tiendefriheden maatte ansees tabt, om ikke ved Andet, saa dog ved Gaardens Udstykning, hvorefter den ikke længere kunde betragtes som Sædegaard i nogen Ordets Forstand. At Tienden ikke tidligere var opkrævet, efter at Almuen var bleven Eier af Kirken, reiste sig deraf, at man ikke havde tiltrængt den, forinden man besluttede de omhandlede Udvidelser og Forbedringer; men derved kunde lige saa lidt Tiendepligten som Arbeidspligten ansees op-

hørt. Han paastod derfor Underretsdommen stadfæstet, og de Indstævnte in solidum dømte til at betale Sagsomkostningerne for Overretten og Høiesteret.

Hertil svarede de Indstævntes Sagfører i det Væsentlige: A. I Formaliteten: 1) Spørgsmaalet om Arbeidspligten var unegtelig et lige saa abstract theoretisk Spørgsmaal, som det, der ved Høiesterets i Overretsdommen paaberaabte Præjudicat blev afviist; thi her handledes ikke om noget bestemt Pligtarbeide, der var for Haanden, og krævet, men negtet, men om en ubestemt Arbeidspligt i paakommende Tilfælde, som endnu ingen Gjenstand havde, og Dommen, hvorved den skulde ilægges, maatte derfor blive lige saa ubestemt, som selve Paastanden. Imidlertid havdes Intet imod, at denne Post toges under Paakjendelse af Høiesteret. 2) Spørgsmaalet om inepta cumulatio egnede sig ikke til Paakjendelse ex officio af Høiesteret, efter at det saa vel af Underretten som af Overretten var besvaret benegtende, og der ikke var eller vilde blive fremsat nogen Indsigelse i saa Henseende. B. I Realiteten: Efter Rescr. af 4de Februar 1784 var det klart, at Tiendefriheden ikke tabtes ved Gaardens Overgang i Uadeliges Besiddelse; og at den heller ikke tabtes ved dens Udstykning, maatte ansees som en ligefrem Følge af Tingens Natur, da Tiendefriheden fulgte enhver Deel af Godset uforandret, enten det eiedes af En eller af Flere, i Særeie eller i Sameie. (L. 5—3—34 og Rescr. af 4de Februar 1784, Frd. af 13de August 1734, og Rescr. af 23de Mai 1704). Desuden maatte den ansees erkjendt af Kirkeeierne i den lange Tid, Tienden ikke var opkrævet, og det benegtedes, at de havde undladt at opkræve den, fordi den ikke tiltrængtes, hvorimod de før Sagsanlægget pleiede Forhandlinger mellem vedkommende geistlige Auctoriteter viste, at man først nylig, og navnlig ved Hjælp af en ny Fortolkning af § 6 i L. af 1ste August 1821, var falden paa at bestride, hvad man før havde erkjendt. Men denne Fortolkning holdt ikke Prøve. Det gik nemlig ikke an at ville bortforklare en Indskrænkning i Adelslovens Op-

hævelse af Tiendefriheden, der ganske tydelig fremgik af alle Omstændigheder. Efter de forudgaaede Forhandlinger om denne Lov var det klart, at den alene var rettet imod Adelen, som derfor skulde legitimere sig i 1824, for saa vidt den var i Besiddelse af Privilegier; og alle dens §§er fortsatte samme Tanke om samme Gjenstand. Hvad man end kunde have at udsætte paa Indholdet, maatte man dog tilstaae, at Sproget var tydeligt nok, og at det ikke efterlod nogen rimelig Tvivl om, hvad Meningen havde været. Efter at der i de foregaaende §§er aabenbar alene var handlet om andre Adelens Privilegier, fortsattes i § 5 lige saa utvetydig alene om adelige Godsbesidderes Tiendefrihed; og i umiddelbar Forbindelse dermed hed det i § 6: "De øvrige den nuværende Adels arvelige Privilegier" o. s. v., ligesom § 7 sluttede med at fordre Legitimation for Vedkommendes Adelskab. Efter saadanne Omstændigheder kunde der ingen rimelig Tvivl være om, at Udtrykket "adelige Sædegaardseiere" jo var brugt i dets strenge Ordforstand, saa meget mere, som der heller ikke i det Foregaaende eller Efterfølgende af denne Lov fandtes Exempel paa Ord eller Udtryk brugte imod eller udenfor deres rette Betydning. Der kunde for Øvrigt ikke være Tale om "Skatte- og Tiendefrihed" for andre Sædegaarde end de, der fra 1739 uafbrudt havde været i Adeliges Besiddelse. (Ørsteds Hdbg. 3 D., S. 156, og 4 D., S. 109, citeret). Staten, med Flere, havde derfor undladt at opkræve Tiende af Sædegaarde. (En fremlagt Fogedattest desangaaende paaberaabt). Efter en udførlig Fremstilling af Skatte- og Tiendefrihedens Historie, og navnlig dens Regler, Undtagelser og Afændringer gjennem Tidernes Løb, som her kan forbigaaes, blev derpaa bemærket, at man vel meente, Loven maatte være beregnet paa at berøve alle Besiddere af Sædegaarde, med Mere, deres Privilegier, og at man i alle Fald paa Grund af Aarsagernes Lighed maatte kunne lade dens som enhver anden Lovs Analogi komme til Anvendelse. Men Loven var, som viist, aabenbar kun beregnet paa Ophævelse

af Adelens Privilegier, og Analogien kunde alene komme til Anvendelse i ulovbestemte Tilfælde, uden at man nogensinde vovede at ansee en lovbestemt Rettighed umiddelbar ophævet, blot fordi den var af samme Natur som en anden Rettighed, til hvis Ophævelse Loven indskrænkede sig. Hvad endelig Arbeidspligten angik, da kunde der efter Loven ikke være Spørgsmaal om at henregne Sædegaardseierne til Kirkens Bønder (L. 2—21—60). Arbeidspligten stod og faldt med Tiendepligten, hørte, som Tilgift til denne, til de Byrder, hvorfor Sædegaardens Eiere ere frie, "i hvo de og ere" (L. 2—22—11 og 5—3—34). Ei heller kunde disse henregnes til Almuen efter Frd. af 13de August 1734, § 15. Adelsgodser, hvortil Sædegaardene hørte, havde almindeligviis sine egne Kirker, og deres Besiddere følgelig Ret til at kræve, ikke Forpligtelse til at yde Tiende og Arbeide til sine Kirker. Forord. af 13de December 1746 og Rescr. af 4de Februar 1784 viste, at alene Fritagelsen for Skatter og andre saadanne offentlige Byrder var ophævet for uadelige Besiddere af Sædegaarde; men Kirkerne var da allerede gaaede over i Privates Eie, og Arbeidspligten til disse hørte ikke iblandt "publikke Byrder, saasom Friskyds, Vagthold," m. M. For saa vidt man endelig havde paaberaabt sig, at de Indstævnte stadig havde betalt Præstetiende (Attest fra Sognepræsten desangaaende documenteret), da viste L. 2—22—11, at denne hørte til Undtagelserne. Han paastod derfor Stadfæstelse af Overretsdommen og Sagsomkostninger for Høiesteret.

Ved Høiesterets Dom, afsagt 18de Mai 1854, blev Stiftsoverrettens Dom stadfæstet, og Sagsomkostningerne for Høiesteret ophævede.

L. Nr. 246. }
O. Nr. 8. } John Kværne mod Matthias Brataas.

Dette var den ene af de fem ovenberørte Sager om samme Gjenstand, der vedblev at behandles særskilt, fore-

droges umiddelbar efter den allerede meddeelte Sag i Høiesteret, og fik der som i de foregaaende Instantser samme Udfald som denne.

L.Nr. 273. O.Nr. 15. { Advocat Lous som befalet Sagfører for Districtslæge Frederik Dietrichson mod Vandsø Sogns Fattigcommission.

I Henhold til Lov om Sindssyges Behandling og Forpleining af 17de August 1848, § 15 – der bestemmer, at "Ingen maa som Sindssyg holdes indelukket eller under Bevogtning i sit Hjem eller hos Slægtninger eller Andre, uden at Anmeldelse derom snarest muligt skeer, enten gjennem Sognepræsten eller directe til en examineret Læge, som har at undersøge, om de trufne Foranstaltninger kunne ansees befoiede og hensigtsmæssige," og at paa samme Maade skal forholdes med de Sindssyge, som paa offentlig Bekostning maae forsørges og holdes indespærrede eller under Bevogtning – anmeldte Sognepræst Fritzner paa Vandsø Fattigcommissions Vegne i Skrivelse af 27de October 1848 for Districtslæge F. Dietrichson, at 8 navngivne Personer enten ganske eller for en Deel var under Forsørgelse af Vandsø Fattigvæsen, og i en saadan Forfatning, at deres Forsørgelse ved Lægd var aldeles umulig. Man udbad sig derhos snarest mulig underrettet om, hvor vidt Districtslægen ansaae § 19 anvendelig paa nogen af de ommeldte Personer saaledes, at Omkostningerne ved deres Forsørgelse skulde udredes af Amtscommunen. Efter at Districtslægen under 2den, 3die og 4de November 1848 havde anstillet den forlangte Undersøgelse af de Sindssyge, hvilken sees at have havt til Følge, at 5 af de ommeldte 8 Personer senere ere blevne antagne til Forsørgelse paa den i Lovens § 19 foreskrevne Maade, henvendte han sig først baade til Departementet for det Indre og til Lister og Mandals Amt, for at faae den ham paa Reisen i fornævnte Anledning tilkommende Diætgodtgjørelse, 2 Spdlr.

48 Skill., udbetalt af Statskassen eller af Amtscommunen, men erholdt paa begge Steder et afslaaende Svar, hvorfor han henvendte sig til Vandsø Fattigcommission i samme Anledning, og da denne ogsaa negtede at udbetale Beløbet, lod Dietrichson efter forgjæves anstillet Forligsprøve saggive Fattigcommissionen, og paastaae sig hos samme tilkjendt det anførte Beløb og Sagens Omkostninger. Ved den i Lyngdal under 19de Juni 1851 afsagte og under 25de Juni 1852 af Christiansands Stiftsoverret stadfæstede Dom blev Fattigcommissionen imidlertid frifunden for hans Tiltale, og Sagsomkostningerne ophævede. Overretten – til hvilken Sagen indankedes efter Bevilling, og hvor der var tilstaaet Districtslæge Dietrichson fri Sagførelse – tilkjendte derhos den befalede Sagfører Salar af Statskassen. Begge Retter var enige i, at der af den ommeldte Lovs § 15, sammenholdt med de følgende §§, ikke kan udledes nogen Forpligtelse for den, hvem Anmeldelsen paaligger, eller for den, der har den Sindssyge under Forsørgelse og Bevogtning, til at udrede Omkostningerne ved den foreskrevne Undersøgelse af en Læge, idet Overretten i sine Præmisser endog paa en temmelig positiv Maade udtalte, at det maatte være det Offentlige selv (Statskassen), der maatte bære Udgifterne ved den i det Almindeliges Interesse paabudne Control. Efter erhvervet Bevilling til Sagens Paakjendelse af Høiesteret i Realiteten, og efter at beneficium processus gratuiti var tilstaaet Districtslæge Dietrichson, indankede hans befalede Sagfører, Advocat Lous, Sagen for Høiesteret, og paastod Appellanten hos Indstævnte, ved hvis Udeblivelse Sagen var udgaaet til skriftlig Behandling, tilkjendt det ovennævnte Beløb og Sagens Omkostninger ved alle Retter, samt sig tilkjendt Salar. Da Appellanten for ethvert Tilfælde havde "reserveret sin Ret mod rette Vedkommende," og Overretten, som bemærket, i sine Præmisser havde forudsat Statskassen pligtig til at udrede den paastaaede Erstatning, kunde der efter visse tidligere Præjudicater maaskee have været Spørgsmaal om manglende Varsel

til Statskassens eller Amtscommunens Vedkommende, der ikke var stævnte—skjønt der ikke søgtes Dom for deres Vedkommende. Men Sagen blev ogsaa i sidste Instants paakjendt i Realiteten, idet Høiesteret i Dom af 30te Mai 1854 tilpligtede Vandsø Sogns Fattigkasse at betale Appellanten de paastævnte 2 Spdlr. 48 Skill., ophævede Sagsomkostningerne for alle Retter, og tilkjendte de beskikkede Sagførere Salarier af Statskassen. For dette Udfald i Realiteten var i det Væsentlige anført Følgende: Naar Anmeldelse for en Embedsmand ved Lov er befalet med den Virkning, at Embedsmanden som nødvendig Følge af Anmeldelsen, og som den eneste Hensigt dermed, har at foretage en bestemt Embedsforretning, maa Anmelderen endog siges at have reqvireret Embedsmandens Mellemkomst paa samme Maade, som om han ligefrem havde begjært Forretningen udført, idet Anmeldelsen medfører den samme juridiske Nødvendighed af at udføre Forretningen, som om den ligefrem var begjært. Dette syntes ogsaa her forudsat i selve Anmeldelsen. Intet syntes derfor rimeligere, end at Embedsmanden i alle Fald i et saadant Tilfælde maatte kunne holde sig til Anmelderen. Men selv om man paa Grund af den Form, hen har, ikke her vilde anvende denne Regel, maatte dog selve Forholdet og Lovens øvrige Bestemmelser lede til det samme Udfald. Det ommeldte Lægetilsyn skeede saa ligefrem i den Sindssyges Interesse og for ham, at der ingen Tvivl levnedes om, at Udgifterne ved samme først og fremst maatte kunne søges godtgjorte af hans egen Formue, om han havde nogen. Lige saa klart maatte det være, at den, hvem det efter Loven paahvilte at forsørge den fattige Sindssyge, ogsaa maatte i Følge selve Forsørgelsespligten bære disse Udgifter for ham. Det nødvendige Lægetilsyn maatte i Almindelighed lige saa vel for den sindssyge Fattige, som for andre Fattige, henregnes til hans Forsørgelse, hvilket § 16 ogsaa tydelig forudsatte, for saa vidt den omtalte, at der skulde sørges for Lægetilsyn, uden at bestemme Noget om, hvorfra Udgifterne derved skulde

tages, idet Hen maatte forudsætte, at Forpligtelsen til at "sørge for" Lægetilsyn, maatte følge den almindelige Forsørgelsespligt. Det samme maatte antages med Hensyn til det extraordinære Lægetilsyn, som foreskrives i § 15, saa længe ingen andre Midler dertil var anviste, saa meget mere, som det her gjaldt Individer, der jo maatte forudsættes stadigen at tiltrænge Lægetilsyn, og som Lovens hele Tendents netop var at tilveiebringe et stadigere Lægetilsyn som en Forbedring i Behandlingen af Sindssyge, eller, om man vilde, som et Tillæg til Forsørgelsespligten. For saa vidt der kunde spørges, om ikke den Commune, paa hvilken Forsørgelsespligten efter § 19 jfrt. med § 15 i Følge Lægens Undersøgelse kunde blive overført, skulde deeltage i Udredelsen, bemærkedes, at Forsørgelsespligten først efter at Lægens Erklæring var afgiven, kunde blive overført fra den, der forhen havde havt den; og ansaaes Lægetilsynet som en Deel af Forsørgelsen, maatte det bekostes af den, hvem Forsørgelsen endnu paalaae, indtil den ved Lægens Erklæring overførtes paa en Anden. Forholdt det maatte her betragtes saaledes, at Forpligtelsen til at søge Lægens Mellemkomst var paalagt Forsørgeren som en Tilgift til Forsørgelsen, eller som en ham paalagt Betingelse for enten selv at kunne fortsætte den som før, eller nyde Godt af den Lettelse, hvortil § 19 aabnede Adgang, i Tilfælde af, at den bekosteligere Pleie fandtes fornøden, en Lettelse, som her netop var bleven Vandsø Fattigkasse til Deel. Naar den første Deel af § 15 omtalte Slægtninger, hos hvem den Sindssyge bevogtedes, uagtet L. 1—17—7 nu efter selve den nye Lovs øvrige Bestemmelser, og hvad der allerede forinden var antaget (Fattiganordningerne, Rescrr. af 24de Februar 1786, 11te Januar 1793, o. fl.), vel maatte ansees forandret, hvad Slægtningers Forsørgelsespligt angik, da kunde man lade det staae derhen, hvor vidt L. 1—17—7 endnu var gjældende, eller den Slægtning, der havde gjort Anmeldelse efter den nye Lovs § 15, selv skulde være ansvarlig for Udgifterne ved Lægens Undersøgelse, da Lovens Taushed ogsaa i dette Tilfæl-

de om, hvor Udgifterne skulde tages fra, kunde forklares deraf, at Loven selv i alle Fald tydelig indførte den Regel, at de Sindssyge, der selv ikke havde Midler, skulde forsørges af Fattigvæsenet, saa at Slægtningers Mellemkomst alene kunde være tænkt, hvor de enten frivillig overtog Forsørgelsen, eller hvor Udgifterne kunde dækkes af den Sindssyges egne Midler. Her havde man imidlertid kun for sig det Tilfælde, at Forsørgelsespligten og Anmeldelsespligten var hos samme Person, og Forholdet følgelig et heelt andet. Den anførte Fortolkning meentes ogsaa at vinde Styrke ved Forhandlingerne om § 15, nemlig deels den under Sagen paaberaabte Comiteeindstilling, deels Ytringerne i Odelsthinget (Morgenbl. for 1848, Nr. 184), hvoraf det meentes klart, at man i Almindelighed var gaaet ud fra Forudsætningen om, at vedkommende Fattigvæsen havde at bære Udgifterne ved Lægeundersøgelsen, hvorfor Nogle havde foreslaaet, at Fattigcommissionen selv, i Stedet for Lægen, skulde undersøge Forholdet.

Christiania 1854.
Trykt og forlagt af J. Chr. Abelsted.

Nittende Aargang
№ 30.

24de Juli
1854.

Norsk Retstidende,

et Ugeskrift for praktisk Lovkyndighed.

Sager, paakjendte i Høiesterets 1ste Session 1854.

Den 30te Marts.

L.Nr. 167. Advocat Dunker, Actor, mod 1) Søren Beer Johnsen Bø og 2) Ole Johannes Johnsen Bø.

Disse Brødre, hvoraf Nr. 1 var født den 17de August 1826 og Nr. 2 den 8de Marts 1841, tiltaltes for Tyveri eller Deelagtighed deri, og Nr. 2 tillige for Overfald paa sagesløs Person. Ved Underretsdom i Jæderen og Dalerne af 4de October 1853 var Nr. 1 for den i Crll.s 19—6 omhandlede Deelagtighed i Tyveri, og for Overfald paa sagesløs Mand, efter en Gang forhen (3die September 1852) at være domfældt for Tyvsforbrydelse, ilagt 9 Maaneders Strafarbeide, og Nr. 2 for lignende Deelagtighed i Tyveri idømt 18 Slag Riis, hvorimod de for Øvrigt var frifundne for Justitiens videre Tiltale, men ilagte solidarisk Ansvar af Sagsomkostningerne, og særskilt Ansvar, Nr. 1 af sine Arrest- og Transport- og Nr. 2 af sine Strafomkostninger. Ved Christiansands Stiftsoverretsdom af 7de December næstefter blev Nr. 1 alene fældt for Overfald paa sagesløs Person til 40 Dages Fængsel paa sædvanlig Fangekost, men Begge i Øvrigt frifundne for Justitiens videre Tiltale, og ilagte solidarisk Ansvar af Sagsomkostningerne, samt Nr. 1 særskilt

sine Arrest- og Strafomkostninger. Ved Høiesterets Dom blev Nr. 1 fældt for anden Gangs Tyveri og for Overfald paa sagesløs Person til 7 Maaneders Strafarbeide, og tilpligtet at udrede sine Arrestomkostninger, samt in solidum med Nr. 2, der frifandtes for Justitiens videre Tiltale, Sagens Omkostninger. A. Hvad Tyveriet angaaer, var Følgende oplyst: Den 24de Juni 1853 forlod 1ste Vidne, Bager Torkelsen, i Sogndalsstrand sit Huus, efter Aflukkelse af det Værelse, hvor han og 2det Vidne, hans Svend, havde Natteleie, fra Kjøkkenet, ved indenfra at stikke en Paraply i Klinken, og ved at aflaase Gadedøren til Forstuen. Da 1ste Vidne kom hjem Kl. 3 om Natten, fandt han 2det Vidne liggende i sin Seng i det aflukkede Værelse, og et laaset Skrin paa Bordet aabnet, samt udtaget en Tegnebog med 36 Spd. i Sedler og nogle Regninger, en Pung med 1 Sølvspecies og 3 Spdlr. i Smaapenge, samt nogle andre Smaating, og en Deel flere Ting fra Værelset. Skjønt 2det Vidne erklærede, at ingen Anden havde været i Huset end de tiltalte Brødre, hos hvem der altsaa blev inqvireret, var Intet at finde hos dem. Under Inqvisitionen sagde 1ste Vidne til Nr. 1, at hvis han ikke vilde levere Kosterne ligefrem til Bestjaalne, var Vidnet villigt til at modtage og udlevere dem. Nr. 1 svarede Intet, men Dagen efter kom Nr. 2 - som, da Samtalen mellem Nr. 1 var ført hemmelig, ikke havde paahørt den - til 1ste Vidne og ytrede, at det nok kunde hænde, Pengene kom tilbage, og ønskede at tale med Bestjaalne. I Samtalen mellem Nr. 2 og Bestjaalne tilbød han sig for Betaling at skaffe Kosterne tilbage. Nr. 2 skaffede derpaa Alt tilbage, med Undtagelse af 3 Spdlr.sedler og Smaapengene, i Alt 6 Spdlr. (hvorfor Erstatning blev frafaldt). Nr. 2 forklarede i Retten, "at han samme Aften, Ransagningen foregik, bemærkede, at Søren Beer gik hen i Hamrene, tilhørende Lars Lorentsen Bø, hvorpaa Comparenten ubemærket fulgte efter, og saae da, at Søren stak Noget ned ved et Fjæld eller en Steen. Da han var gaaen, gik Deponenten didhen, og saae, at det var hine Sager; dog siger

han, at han ikke aabnede Bogen, ligesom han paastaaer, at der i Pungen ikke var Mere end een Sølvdaler. Den følgende Dag gik han til 13de Deponent (11te Vidne) for at faae 1ste Deponent (1ste Vidne) i Tale, hvilket ogsaa skeede, og da samme lovede Comparenten en Spdlr. for at skaffe Tingene igjen, hentede han dem fra forbemeldte Gjemme. Angaaende Maaden, hvorpaa hans Broder Søren Peer Johnsen var kommen i Besiddelse af bemeldte Penge, da siger han sig derom uvidende. Han paastaaer, at Søren kom meget tidligere ned paa Stranden, Fredag Aften, end han selv, og at han ikke stødte paa ham førend meget seent, henimod Kl. 12, da han efter Anmodning kaldte ud 2den Dept. (2det Vidne, Svenden), som da opholdt sig hos Jonas Lund. Hvor vidt denne Deponent og Søren Peer have været sammen tidligere om Aftenen, eller hvor Søren havde været, og hvad han havde taget sig for, siger Comparenten sig uvidende om. Da 2den Deponent kom ud fra Lund, gik han i Følge med Comparenten og Søren til 1ste Deponents Huus for at levere Søren en Karduus Tobak, en Pibe og en Halskrave. De gik ind Bagveien, men var kun i Kjøkkenet, hvorimod 2den Deponent ved at "vrikke" paa Døren til Gangen fik en Paraply, som var sat for, til at falde fra, hvorpaa han var inde, formodentlig efter Kraven; men Deponenten og hans Broder var kun i Kjøkkenet og Bageriet, og gik derfra lige hjem. Han forsikrer, at han ikke saae, at Søren da havde nogen af Sagerne hos sig. Han saae et Sted underveis, at han rev nogle Stykker Papir itu, og kastede dem i Vandet, men hvad det var for Papirer, veed han ikke. Comparenten negtede ligeledes, at Søren ellers paa Veien, eller da han kom hjem, lod sig forstaae med, at han havde hine Sager. Han gik Løverdags Formiddag atter til Stranden, og paa Faderens Spørgsmaal om, hvad han da gik efter, svarede han, at han vilde kjøbe Blik, da han ikke fik noget den foregaaende Aften." Efter 2det Vidnes Forklaring havde Nr. 1 først een Gang Bud efter Vidnet, som da negtede at komme, men senere

paa Aftenen fik Nr. 1 dog fat paa Vidnet, der med begge Tiltalte gik sammen til 1ste Vidnes Hus, som af Nr. 2 forklaret; dog sagde 2det Vidne, at det var Nr. 1, der prikkede paa Døren, og fik Paraplyen til at falde ud af Klinken. Nr. 1 negtede Alt, og vilde vide, at Effecterne laae i Baghuset, hvor Alle var inde; men han paastjød, ikke at have været skilt fra de to Andre. 2det Vidne forklarde derhos, at Nr. 1 Dagen efter Inqvisitionen yttrede for ham (i Kirken), at han maaskee kunde skaffe det Stjaalne igjen, da han saa noget nær vidste, hvor det var. 25de og 26de Vidner forklarede sig om noget Lignende. 25de Vidne sagde nemlig, at Nr. 2 havde fortalt ham, at Nr. 1 havde spurgt ham (Nr. 2), hvad denne vilde have for at tage Sagen paa sig, og at Nr. 2 havde erklæret at ville have 5 Spdlr. af Nr. 1 og 5 Spdlr. af Bestjaalne. 25de Vidne tilføiede videre: at Nr. 1 senere havde fortalt ham, at han nok vidste Noget om Pengene, men at han ikke havde taget dem. Nr. 1 erkjendte en saadan Samtale med 25de Vidne, men sagde, at den, der havde bragt Pengene tilbage, maatte vel ogsaa have taget dem. Nr. 2 havde og sagt 18de V., at da Brødrene gik hjem fra 1ste Vidnes Hus, saae han Nr. 1 sønderrive Papirer, og kaste dem i Elven, og viste 18de Vidne nogle ved Stranden liggende Papirstumper, hvori 1ste Vidne har gjenkjendt en Deel af sine Papirer. Endelig havde Nr. 1 den 24de Juni ingen Penge, og bad forgjæves 16de Vidne om et Laan af 8 Skill., men opførte sig dog den 25de Juni som den, der havde Penge nok, idet han forberedte sig paa at skaffe nye Klæder, og havde efter 35te V. i det Mindste 2 Spdlr., eller vel endog 3 Spdlr., (uden Tvivl de 3 Dalersedler, som ei kom tilbage). Da Nr. 2 var et Barn paa 12½ Aar, var det ei rimeligt at ansee ham som Hovedmand. 2det Vidne, Svenden, har uden Tvivl været drukken; og skjønt han meente, at Nr. 1 ei var med inde i Stuen, syntes dog Omstændighederne at vege paa denne som Gjerningsmanden. Naar Nr. 1 ansaaes som Tyven, maatte Nr. 2 mistænkes som deelagtig. Han var med paa Gjernings-

stedet, saae Papirerne iturives, og havde ladet sig bruge til at dække Broderen, uden Tvivl for Betaling, om han end ikke oprindelig var Deeltager i selve Gjerningen. B. Med Hensyn til Overfaldet var ved Vidneprovene oplyst, at Nr. 1 4de Juledag 1852, uden nogen Anledning fra 19de Vidnes Side, gav dette Vidne et saa vældigt Slag i Hovedet med en Stok, at Vidnet blødende maatte bringes i Huus, og længe var syg. Det var imidlertid efter hans egen og Vidnernes Forklaring ikke usandsynligt, at han i Mørket kan have truffet Hovedet, uden at have villet ramme saa høit paa Legemet med den Stør, han maa have brugt.

Den 2den Maj.

L.Nr. 210. Advocat Dunker, Actor, mod Amund Gjertsen Hesteskaar.

Natten til 23de November 1852 blev ved Indbrud hos Sagens 3die Vidne stjaalet en Kuffert, med Mere, til en Værdi af 40 Spdlr. Den 26de næstefter fandtes Amund Hesteskaar, der forhen tre Gange var fældt for Tyveri, iført et Par Vadmels Underbuxer, hvori 3die Vidne gjenkjendte et af de ham frastjaalne Klædningsstykker. Indsat i Stedets Arbeidsanstalt rymte Amund derfra den 14de December, men blev paagreben den 16de næstefter, iført et Par sorte Doeskins Buxer, der ligeledes gjenkjendtes af Bestjaalne. Ved forud opgivne og paa Kosterne gjenfundne Særkjender samt Vidner blev tilstrækkeligt Eiendomsbeviis ført. Ikke desto mindre opgav Amund at have kjøbt Underbuxerne før Tyveriet blev begaaet, og Yderbuxerne allerede Høsten 1851 af en Hardangring eller Vossing, og forvaret dem i et Skrin hos 22de Vidne, Gjæst Baardsens Enke. Kufferten blev imidlertid oplyst at have været for tung til, at den af Een alene kunde bortføres, og Flere maatte altsaa ansees deelagtige i Gjerningen. Tiltalt i Forbindelse med en Anden (der frifandtes for videre Tiltale) for Tyveri eller Deelagtighed deri, blev An-

gjældende ved Underretten fældt for grovt Tyveri, efter forhen 3 Gange at være dømt for Tyvsforbrydelse, til 10 Aars Strafarbeide, Erstatning, og Omkostninger deels i Fællesskab deels særskilt, paa sædvanlig Maade. Ved Sagens Anhængiggjørelse i Overretten fandtes tilført: "Tiltalte, der havde begjært for Overretten at fremstilles, mødte i Retten og bemærkede, at han er ganske uskyldig i Sagen, og at han har kjøbt de Varer, med Hensyn til hvilke han er fældt som Tyv. Tiltalte anker derhos over, at han ikke efter sin Begjæring er stillet paa fri Fod, for at han derved kunde sættes i Stand til at opsøge de Vidner, som efter hans Foregivende have paaseet, at han kjøbte Varerne. Paa Examination erkjendte han imidlertid, at han ikke veed at opgive disse Vidners Navne eller Haandtering eller Bopæl, men han mener, at naar han kommer paa fri Fod, og faaer streife omkring, skulde han nok finde dem igjen. Efter Anledning erklærer han, ikke at have Videre i Sagen at anføre." Derpaa blev Sagen optagen, og Underretsdommen, saa vidt paaanket var, stadfæstet. Høiesteret stadfæstede Overrettens Dom, saa vidt paaanket var.

Den 11te Mai.

L.Nr. 229. Advocat Kraft, Actor, mod Knud Hafsaas og Erik Svisdal.

Sagens 5te Vidne eiede nogle ulovlige Brændeviinsredskaber, forvarede i en tildeels sammenstyrtet Kjælder, hvis eneste Adgang var igjennem en Luge i Gulvet under Vidnets Seng. Da Nr. 1 fik Kundskab om Redskaberne, og Lyst til at bruge dem, formaaede han 5te Vidnes Tjenestekarl, Nr. 2, mod Løfte om Andeel i Udbyttet, til at love ham Underretning om, naar 5te Vidne og Kone var borte; og da dette en Søndag i Begyndelsen af Aaret fandt Sted, budsendte Nr. 2 ham, da der paa Gaarden, foruden Nr. 2 selv, kun var et Par Piger tilbage, hvoraf den ene, 12te Vidne, blev bortsendt i et Ærinde,

og den anden, en Fjante, der maatte blive for at passe Smaaborn, med Løfte om Betaling formaaedes til at tie. Derpaa satte de Angjældende sig i Besiddelse af Redskaberne; og da der blev Spørgsmaal, om Indbrud var skeet, forklarede 5te Vidne sig om Localiteten nærmere saaledes: "Sengen stod i et Hjørne af Værelset saaledes, at Hovedgjærdet stødte op imod Væggen, imedens Fodspændet stod frit. Over Fodspændets tvende Stolper var anbragt en Træliste, som atter ved Enden var fastgjort i Væggen med en Spiger. Foran den ene Fodstolpe var ogsaa anbragt en Spiger i Gulvet. Hensigten med disse Fastspigringer var at forhindre, at Sengen skulde trækkes fra Væggen, hvorved Sengebunden vilde falde ned paa Gulvet. Sengestedet var nemlig kun forsynet med et Sengestøv (Sidesjæl), og for at fastholde Bunden var derfor i Væggen anbragt to Kramper, hvorpaa hvilede to løse Tværtræer, anbragte fra Sidesjælen til Kramperne, hvilke Tværtræer dannede Underlaget for Sengebunden. Tæt under Fodspændet var den under Sengen omhandlede Kjælderluge anbragt saaledes, at den i Kanten kom frem lidt foran Sengen. Denne Luge var ikke ved Hængsler fastgjort i Gulvet, men var til at tage op og drage frem paa Gulvet, naar man skulde ned i Kjælderen. Sengestedets Fødder kunde være af omtrent 8 Tommers Længde, og det var efter Vidnets Skjøn fuldkommen umuligt, at Nogen kunde komme ned i Kjælderen, uden forinden at have løftet Sengestedet væk, hvilket dernæst ikke kunde foregaae, uden at Fastspigringen afbrødes. Formodentlig kort efter at det omhandlede Tyveri begikkes, men forinden Vidnet havde faaet nogen Kundskab om det, bemærkede Vidnet ogsaa, at Spigringen var brudt, idet han nemlig en Aften, som han skulde gaae til Sengs, faldt ned igjennem Sengen paa Gulvet. De ovenanforklarede Tværtræer var nemlig komne ud af Lave, saa at Sengebunden ikke havde mere end eet Støttepunct. Vidnet saae strax paa Trælisten ved Fodstykket, og denne var fraløsnet Væggen, hvorfor Vidnet atter slog

den fast med en Spiger. Efter det oven Forklarede har det saaledes ikke været Vidnets Mening, at Sengen skulde betragtes som Stængsel for den under den værende Kjælder, hvilken Vidnet tige saa lidt har benyttet, som han nogensinde efter dens forfaldne Tilstand har tænkt paa at gjøre sig den nyttig." De Angjældende paastod imidlertid blot at have optaget Sengebunden, uden at frabryde Noget. Da Nr. 1 havde faaet fat paa Redskaberne, laante han 2det Vidnes Sæterhus, angivelig for at istandsætte en Slæde, og begyndte nu det at brænde Brændeviin. Paa Veien mødte de Angjældende 4de Vidne, til hvem de fortalte at have taget Redskaberne fra 5te Vidne, uden at Nogen vidste det. Nogle Dage senere fortalte Nr. 1 til 9de Vidne, at han havde taget Redskaberne, og at han ikke brød sig om at holde det hemmeligt, da han efter Afbenyttelsen vilde bringe dem tilbage. Imidlertid fortalte 9de Vidne det i Hemmelighed til 5te Vidne, og derpaa henvendte Nr. 1 sig selv til 5te Vidne for at fortælle ham det, og afkjøbe ham Redskaberne. Nr. 1 negtede, at han da vidste, 5te Vidne var underrettet om Gjerningen, og 5te Vidne vidste ikke, om Nr. 1 anede dets Kundskab derom. Handelen blev sluttet saaledes, at Nr. 1 skulde beholde Redskaberne, og inden en vis Tid betale dem med 6 Spdlr., som under Sagen var forfaldne, men ikke betalte. Vidnet, som selv havde givet 6 Spdlr. for dem nye, anslog dem imidlertid under Sagen kun til 2—3 Spdlr.s Værdi. En Nat længere ud paa Vinteren (i Marts) afbrændte Sæterhuset, efter at Nr. 1 der havde brændt Brændeviin til Kl. 1 om Natten. Mellem Kl. 3 og 5 stod det allerede i lys Lue, og kunde ikke reddes, men Brændeviinsredskaberne blev reddede og kastede ud paa Sneen, hvorfra de senere blev borte. Nr. 1 negtede, at han da havde taget dem, men erkjendte at have taget nogle reddede Smaastykker Kobber til Knivsholker, hvilket 5te og 7de Vidner bekræftede. Nr. 2 vilde heller ikke vide, hvad der var blevet af Redskaberne, efter at de var udkastede af Sæterhuset; men da man derpaa foreholdt ham, at han

vilde blive tagen i Ed, fortalte han at have for Sommermaale hørt Nr. 1 i Samtale med to Ubekjendte ytre, at Redskaberne efter Redningen fra Ildebranden vare borttagne, men uden at sige, hvor de var henbragte, hvilken Fortælling han dog senere fragik. Efter at Nr. 1 havde tilstaaet, at Ildsvaaden maatte være en Følge af hans Uforsigtighed, paastod han dog senere at have omhyggelig slukket Ilden; men efter Vidneforklaringerne var det usandsynligt, at Ildsvaaden paa anden Maade kunde være foraarsaget. Nr. 1 var 36 og Nr. 2 23 Aar gammel, begge forhen ubeayggtede. Af Romsdals Amtmandskab blev de Angjældende først satte under Tiltale, Nr. 1 for af Uagtsomhed at have forvoldt Ildsvaade, og Nr. 2 for ustadig Forklaring for Retten, samt derpaa begge for Tyveri. Ved Underretten blev Nr. 1 fældt i begge Poster til 24 Dages Fængsel paa Vand og Brød, og Nr. 2 for Tyveri til 15 Dages lige Fængsel, men i Øvrigt frifundne for videre Tiltale, og Begge ilagte Omkostningerne. (Erstatning var frafaldt). Ved Overretten blev Nr. 1 efter Crll.s 19—3, e, ilagt 7 Maaneders Strafarbeide. I Øvrigt blev begge Angjældende frifundne for videre Tiltale, men in solidum ilagte Sagens samtlige Omkostninger. Høiesterets Dom er saa lydende: "Stiftsoverrettens Dom tilsidesættes, hvorimod Knud Caraldsen Hafsaas bør, for ved Uagtsomhed at have forvoldt Ildsvaade, at hensættes i Fængsel paa Vand og Brød i 15 Dage, men i Øvrigt bør han, ligesom Ole Johnsen Svisdal i det Hele, for Justitiens videre Tiltale i denne Sag fri at være, dog at de, Een for Begge og Begge for Een, udrede Sagens Omkostningerne, hvoriblandt i Salarium til Actor for Høiesteret" o. s. v.

Den 20de Juni.

L.Nr. 320. Advocat Lous, Actor, mod Hans Jacobsen og Agathe Regine Jacobsen.

Den 31te Marts 1853 indgav Skrædder Rasmussen

af Hougsund følgende Klage til Lensmanden: "I Anledning af mit Pigebarn, som er hos Skrædder Jacobsen, og som De veed jeg vil have igjen fra ham, og ikke kan faae. Med Hensyn hertil har jeg tænkt at ville give Hr. Lensmand Aas Oplysning om, hvorledes det forholder sig i dette Henseende, og som jeg gjerne ønskede, at Amtet fik Oplysning om desangaaende. For omtrent 6 Aar siden reiste ovennævnte Pigebarn som i Besøg til Bergen til min Kones Søster, som var og nu er gift med ovennævnte Skrædder Jacobsen; men det var ikke med min Villie, at hun skulde reise, det var hendes Moder; saa reiste hun til dem, uden at der blev bestemt, hvor længe hun skulde være hos dem, eller gjort nogen Betingelser derom fra min Side; endelig sagde de, at de vilde have hende hos sig for bestandig, da de ingen Børn selv havde; men jeg gav dem ikke mit Samtykke heri, og heller aldrig til denne Tid har gjort nogen som helst Løfter, enten hvor længe hun skulde være hos dem, eller under nogen Betingelser. Hun blev da hos dem første Gang omtrent 3½ Aar paa den ovennævnte Maade. Og saa kom de her til Hougsund, og da kom Barnet igjen til os, og var hjemme en Stund, og gik i Skole; og en Dag, som Barnet var i Skolen, kom de og lokkede hende med sig hjem til sit Opholdsted, uden at jeg eller min Kone var vidende herom. Og den Tid, vi kom og vilde have Barnet igjen, kunde vi ikke faae det, men de skjulte det for os, at vi ikke skulde faae see det. Og da jeg ikke den Tid havde Lyst til at bruge Rettens Midler i denne Sag, da jeg siden tænkte, at de med det Gode vilde bringe mig Barnet tilbage, da jeg ikke vilde, at det skulde være hos dem. Men nu har Tiden skredet hen paa denne Maade, saa at Barnet siden den Tid har været hos dem omtrent i 3 Aar, og i Alt omtrent 6½ Aar siden det første, hun kom til dem. Men nu for nogle Uger siden kom Barnet til mig igjen, og vilde være hjemme hos os, som ere hendes Forældre, da hun ikke vilde være hos benævnte Skrædder Jacobsen og hans Kone, da de ikke var gode mod

hende; og vi antog hende derfor, da det var vores rette Barn, og vi længe havde ønsket hende tilbage, da vi var ganske misfornøiede i at hun var der, og den Opdragelse, hun fik hos dem, var os i Særdeleshed mishagelig, og derfor var vi glade, fordi hun var kommen til os igjen. Da hun nu havde været hjemme nogle Uger, kom ovennævnte Skrædder anden Paaskedag til os her paa Øen, og tog Barnet til sig igjen, mens jeg og min Kone var i Kirken, og vore andre Børn tilligemed hende var hjemme, og en Pige, som skulde see efter Børnene; men denne Pige turde ingen Ting sige, da Jacobsen tog Barnet med sig, da hun frygtede for at han skunde gjøre hende Skade, da hun kjendte ham for en Mand, som var at frygte for, og tillige var alene med de andre smaae Børn. Da De nu selv veed, at vi har været hos bemeldte Folk for at faae Barnet igjen, og er blevet negtet dette, saa er det min ydmyge og tjenstlige Begjæring, at bringe mig mit Barn paa lovlig Maade, det første som skee kan, da jeg slet ikke vil, at det skal være hos ovennævnte." Under et derpaa den 4de April s. A. optaget Forhør bemærkede Administrator (Sorenskriverens Fuldmægtig), "at han sendte Bud til Anklagede og hans Kone om strax at indfinde sig ved et Forhør i ovennævnte Anledning. Anklagede negtede imidlertid at komme, og Administrator sendte derfor Lensmand Aas til ham for at afhente ham og Kone med Magt. Lensmanden kom imidlertid tilbage med uforrettet Sag. Administrator fulgte derefter Lensmanden til Jacobsens Hjem for at formaae ham til at indfinde sig, eller i fornødent Fald at lade ham arrestere. Paa Veien mødte han imidlertid Anklagede og hans Hustru; men da de ikke havde Barnet med sig, gav Administrator Ordre til at afhente det. Anklagede og hans Kone geraadede i det heftigste Raseri, saa at det ei var muligt at faae et fornuftigt Ord ind hos nogen af dem, og vilde begge vende tilbage. Dette forhindrede Administrator imidlertid for Mandens Vedkommende, idet han under Bevogtning førte ham til Retsstedet. Konen fortalte imidlertid, at Barnet var

bragt over til Hadseløen; men da Administrator ikke satte nogen Lid hertil, sendte han Bud afsted efter Barnet. Da Konen mærkede dette, vilde hun strax tilbage. Administrator føiede hende heri, og fulgte hende. Paa Veien mødte man den Mand, der havde hentet Barnet. Efter Konens Ønske lod Administrator hende dog gaae hjem igjen med Barnet, for at det kunde blive bedre forsynet med Klæder, idet han lod Vagt følge med for at ledsage begge til Retsstedet, hvis Konen skulde vise sig uvillig til at møde. Da dette var udført, mødte Anklagedes Kone tilligemed Barnet. Konen anmeldte imidlertid, at hun var syg. Konen svarede nu, at hun ikke vilde gaae, da hun en Gang var kommen her." "Barnet forklarede, at hun hedder Anne Cathrine og er en Datter af Rasmussen her i Hougsund. Hun fortæller, at hun er i sit 14de Aar, og at hun i flere Aar havde været hos Skrædder Jacobsen. Hun forklarede, at hun i en Tid af omtrent 6 Uger havde været borte fra Jacobsen, da hendes Forældre havde sat hende til Jomfru Seglem i Bæverlære. Anden Paaskedag var hun hjemme hos Forældrene. Medens disse var fraværende i Kirken, kom Jacobsen til hendes Forældres Hjem og sagde hende, at hun skulde følge med ham. Deponenten svarede Nei hertil. Men da tog Jacobsen hende i sine Arme, og bar hende ud af Huset, uagtet hun raabte Nei, Nei, Nei, flere Gange. Skomager Malling var den Gang med ham. Jacobsens Skræddersvend, Reed, stod imidlertid ude og ventede ved Søen. Da de var komne et Stykke fra Huset, lod Jacobsen hende selv gaae, og ledede hende ved Haanden. Det var imod hendes Villie at komme fra Forældrene tilbage til Jacobsen, og hun græd, da Jacobsen førte hende bort. Siden den Tid har dog saa vel Jacobsen som Madamen været meget gode imod hende, saa at hun endog var i Tvivl om, enten hun skulde være der eller hjemme; imidlertid har hun siden altid sagt til Jacobsen, at hun helst vilde være hos ham." Barnets Forældre forklarede derpaa, at de "med Lensmanden og en Skoleholder Reinert

henvendte sig til Jacobsen fjerde Paaskedag for at faae Barnet igjen. Jacobsens Kone jagede sin Mand ind i Huset, og mødte dem i Gaarden, idet hun erklærede, at de ikke skulde faae Barnet igjen uden efter Høiesteretsdom, og de maatte derfor vende tilbage med uforrettet Sag." Ferdinand Jacobsens Tjenestepige – den Pige, der anden Paaskedag havde passet Rasmussens Børn – forklarede: "Omtrent midt under Gudstjenesten, eller ved Middagstider, kom Skrædder Jacobsen og Skomager Malling ind i Stuen, hvor Deponentinden og Rasmussens Børn opholdt sig. Deponentinden blev herved noget ængstelig, da det anede hende, at Jacobsen vilde tage Rasmussens Datter Anne Cathrine med sig hjem; thi hun havde før hørt Tale om, at Jacobsen havde været hos Jomfru Seglem, hvor Barnet opholdt sig, og forlangt det tilbage, ligesom ogsaa havde hørt Tale om, at han havde været hos Rasmussen selv, og gjort det samme Forlangende, hvilket Rasmussen imidlertid skal have afslaaet. Da Jacobsen og og Malling som anført var komne ind, bad Malling Barnet Anne Cathrine at komme ud, da han vilde tale med hende. Barnet svarede, at hun ikke vilde følge ham ud, men hvis han havde Noget at sige hende, kunde han sige det inde. Nu bad Jacobsen Barnet om, at det i alle Fald vilde følge ham ud og tale med ham. Barnet gav det samme Svar. Jacobsen sagde, at han vilde tale med hende, uden at nogen Uvedkommende hørte det. Barnet svarede, at han kunde tale sagte, saa at Ingen hørte det. Deponentinden tilføier dog nu, at hun ikke erindrer, om Jacobsen sagde, at ingen Anden maatte høre Samtalen, men derimod erindrer hun bestemt, at Barnet, i Anledning af Jacobsens Begjæring om at følge ham ud, sagde, at han jo kunde tale med hende inde saa sagte, at ingen Anden hørte det. Hverken Jacobsen eller Malling ytrede endnu Noget om, hvad de vilde Barnet. Efter at der imidlertid saa vel af Jacobsen som af Malling var talt nogle Ord, som Deponenten ikke saa nøie erindrer, men som gik ud paa, at de vilde have Barnet med sig ud, tog Jacob-

sen Barnet om Livet og sagde: "Nu skal Du følge med mig," og uden at sige et Ord mere, gik han ud igjennem Døren med hende, idet Barnet raabte paa Deponentinden ved Navn, formodentlig for at Deponentinden skulde hjælpe hende. Malling fulgte. Deponentinden — som imidlertid i sin Forskrækkelse Intet kunde sige eller gjøre for at hindre det Passerede — gik strax ud bagefter, og saae da, at Jacobsen og Malling tog Barnet, En i hver Haand, og ledede hende henover Risøen. Imidlertid bemærkede hun en Skræddersvend hos Jacobsen, ved Navn Reed, henne paa Marken. Denne sluttede sig nu til Jacobsen og fulgte dem. Medens de gik henover, kaldte Barnet vexelviis paa Reed og Malling ved Navn. Jacobsen beroligede Barnet, og sagde de ikke vilde hende noget Ondt. Deponentinden saae, at de gik hen til Søen, men hun gik nu tilbage, og saae Intet videre." Lensmanden, der som af Rasmussen og Kone forklaret, tilligemed Skoleholderen havde fulgt dem fjerde Paaskedag til Jacobsen og Kone for at faae Barnet udleveret, forklarede derom følgende: "Da Deponenten kom ind i Gangen, mødte Jacobsens Kone ham, og Jacobsen selv kom ogsaa strax tilstede. Deponenten opfordrede Jacobsen og hans Kone til at udlevere Barnet til Faderen, men dette negtede begge med Bestemthed, ligesom de ogsaa negtede ham Adgang til deres Stue. Jacobsens Kone forbød Manden udtrykkelig at lukke op Døren til Stuen. Deponenten og hans Følge blev da staaende i Gangen. Deponenten talte længe med Jacobsen og hans Kone, og forestillede dem det Urigtige i at tage Barnet fra Forældrene og beholde det mod deres Villie, men disse Forestillinger var aldeles frugtesløse; thi begge erklærede med Bestemthed, at de ikke udleverede Barnet, førend de havde seet Høiesteretsdom derfor. Deponenten begjærede, at han i alle Fald maatte faae tale med Barnet, men ogsaa dette blev ham negtet. Deponenten forestillede dem gjentagende, at de udsatte sig for Ansvar og Ubehageligheder ved at negte Barets Udlevering; men det hjalp ikke. Tilsidst ytrede de, at de havde Pen-

ge tilgode hos Rasmussen, og at han ikke fik Barnet, førend han betalte sin Gjæld til dem." Administrator bemærkede, at han, som allerede anført ved forrige Session, gav Lensmanden skriftlig Ordre til at afhente Jacobsen og hans Kone til Forhør med Vagt, saafremt de fremdeles skulde vedblive deres Vegring om at møde. Lensmanden forklarede nu, "at han efter Administrators Ordre begav sig til Jacobsens Bolig med sin Dreng Tønnes Salvesen. Paa Veien mødte han Jacobsens Kone, som sagde, at hun skulde møde i Retten for Manden. Da Deponenten sagde hende, at han var afsendt af Dommeren for at faae ham og Barnet til at indfinde sig ved Forhøret, vendte hun tilbage med Deponenten. Da de kom hen imod Huset, sprang hun hen til Vinduet og gjorde Tegn til Manden, formeentlig for at han skulde stænge Døren; thi da Deponenten kom ind i Gangen, fandt han ganske rigtig Stuedøren lukket i Laas. Deponenten anmodede gjentagne Gange saa vel Konen som Jacobsen, der var indenfor, om at lukke Døren op, men dette blev negtet af begge. Da Forestillinger Intet hjalp, tog Deponenten en Øxe, og erklærede, at han vilde slaae Døren op, hvis de ikke aabnede den. Konen stillede sig foran Døren for at hindre dette. Deponenten tog hende da i Armen og førte hende væk. Deponenten stod endnu længe og foreholdt dem, at de maatte lukke op med det Gode; men da det var forgjæves, satte han Øxen mellem Døren og Karmen, og begyndte at bryde – men nu lukkede Jacobsen Døren op, og kom mod Deponenten i Raseri, og truede ham med at blive dragen til Ansvar for denne Fremfærd. Deponenten var inde i Stuen omtrent et Qvarteers Tid, men det var ham ikke muligt at faae dem til at tie saa længe, at han kunde faae Anledning til at oplæse Dommerens Ordre, hvis Indhold han imidlertid gjentagende gjorde dem bekjendt med. Jacobsen var imidlertid villig til at følge med; men da Konen sagde, at han ikke skulde, var han atter uvillig, og negtede at følge. Tilsidst lagde Deponenten Haanden paa Jacobsens Skulder, og erklærede, at han

var nødt til at bruge Magten, hvis han ikke vilde følge med. Nu blev han reent rasende, og spurgte Deponenten, om han vilde slaaes med ham. I det Samme bøiede Jacobsen sig ned, og saae under Bordet, som om han ledte efter Noget, idet han derhos mumlede nogle Ord, som Deponenten ikke forstod. Deponenten forlod nu strax Værelset for at hente flere Folk til at transportere ham til Forhøret. Deponenten underrettede nu Administrator om det Passerede, og fulgte derefter Administrator tilbage til Jacobsens Hus, saaledes som af Administrator i forrige Session bemærket. Paa Veien mødte han, som af Administrator bemærket, Jacobsen og Kone; men da de ikke havde Barnet med sig, gik Deponenten efter Administrators Ordre hen for at hente det i Forening med en af Administrators Skydsfolk. Deponenten lod Manden tage Barnet paa Armen og bære det til Retsstedet, men paa Veien mødte de Administrator og Jacobsens Kone. Paa dennes Begjæring og med Administrators Samtykke lod Deponenten imidlertid bringe Barnet tilbage for at omklædes." Administrator bemærkede, "at Barnet Fader under en Samtale Løverdag den 2den April yttrede til Administrator, at han frygtede for, at Jacobsen havde til Hensigt at forlade Landet, og reise til Kjøbenhavn med Barnet, hvorfor det var hans Ønske, at han saa snart som muligt maatte blive sat i Besiddelse af Barnet, og Forhør optaget, for at forebygge den Mulighed, at Jacobsen skulde benytte Dampskibsleiligheden og forlade Stedet. Administrator svarede ham hertil, at han Intet foretog, forend han i alle Fald fik skriftlig Klage at holde sig til, og Caution for Forhørsomkostningerne, hvis Forhøret ei skulde lede til Justitssags Anlæg. Mandag den 4de April indsendte Rasmussen en Klage til Lensmanden tilligemed det forlangte Cautionsdocument omtrent ved Middagstider."

(Fortsættes).

Christiania 1854.
Trykt og forlagt af J. Chr. Abelsted.

Nittende Aargang
№ 31.

31te Juli
1854.

Norsk Retstidende,

et Ugeskrift for praktisk Lovkyndighed.

Sager, paakjendte i Høiesterets 1ste Session 1854.

Den 20de Juni.

L.Nr. 320. Advocat Lous, Actor, mod Hans Jacobsen og Agathe Regine Jacobsen.

(Fortsættelse fra Nr. 30).

Skomager Malling negtede, at han eller Jacobsen forgjæves havde udkaldt Barnet, som han paastod at have uopfordret fulgt sin Pleiefader. Skræddersvend Reed, der var bleven tilbage ved Baaden, forklarede, "at han ikke bemærkede, at Barnet viste nogen Ulyst til at følge Jacobsen. Da Barnet skulde gaae til Sengs hos Jacobsen anden Paaskedags Aften, sagde hun, at hun havde faaet Utøi hjemme, og derfor ikke kunde lægge sig i en reen Seng. Jacobsens Kone skiftede strax Linned paa Barnet, ligesom hun siden vaskede og kæmmede hende. Efter Deponentens Erfaring i den Tid, han har været hos Jacobsen, har saa vel Mand som Kone altid behandlet Barnet godt, og sørget vel for dets Opdragelse." Skoleholder Reinert forklarede sig overeensstemmende med Lensmand Aas om det Forefaldne ved Lensmandens Besøg hos Jacobsens, fjerde Paaskedag. Jacobsen, 49 Aar gammel, forklarede, "at han er er Svoger af Skrædder Rasmussen, da nemlig deres Koner ere Søstre. Deponenten har

ikke Børn. Da Deponenten kom herop til Landet fra Kjøbenhavn med sin Kone, besøgte han bemeldte sin Svoger, som da boede i Stavanger. Den Gang var Rasmussens Datter Anne Cathrine saa liden, at hun endda laae i Buggen. Allerede den Gang talte Rasmussens Kone om, at Deponenten kunde tage Anne Cathrine til sig, da han selv ingen Børn havde. Dette vilde Deponenten ikke, da hun endda var saa liden. Flere Gange siden, naar Deponenten og hans Kone besøgte Rasmussen her i Hougsund, talte Rasmussens Kone til Deponentens Kone om det Samme, men Deponenten og hans Kone syntes endda, at Pigen var for liden til at komme fra Forældrene. Endelig i 1846 blev Pigen sendt op til Deponenten, som da boede i Bergen, uden at Deponenten nogensinde havde begjært at faae det til sig. Deponententen modtog Barnet, og sendte de Klæder, som Barnet havde paa, tilbage, efter den fra Moderen fremkomne Begjæring. Siden har Pigen altid været hos Deponenten, der har sørget for hendes Opdragelse og Underholdning efter bedste Evne. En Gang var det imidlertid hos Forældrene i Besøg en 3 Ugers Tid. Da Rasmussens Kone i Vinter kom i Barselseng, kom der Bud fra Rasmussen med Begjæring om, at de maatte laane "lille Anne" hjem en Stund. Dette indrømmede Deponenten og hans Kone, og lod hende komme hjem om Dagen. Derimod lod Deponenten Reed hente hende tilbage hver Aften, ligesom han ogsaa lod hende bringe tilbage hver Morgen. Dette fandt Sted kun nogle Dage, og da Konen blev frisk igjen, kom Anne tilbage til Deponenten. Imidlertid antager Deponenten, at Forældrene i denne Tid maae have indvirket saaledes paa Barnet, at hun fik Lyst til at komme hjem til Forældrene igjen; thi nogen Tid efter blev Anne en Dag ved Middagstider borte fra Deponentens Hus paa Bagerøen. Om Eftermiddagen kom Deponenten hjem, og erfarede dette. Imidlertid havde Reed seet efter hende paa Bagerøen, uden at kunne finde hende. Henimod Aften gik Deponenten hen til Forældrene paa Risøen for at høre efter Anne, og her

traf han hende. Deponenten spurgte hende, om hun ikke vilde følge ham hjem igjen. Hertil svarede Annes Fader, at Deponenten kunde lade hende blive til om Morgenen, saa vilde hun vel betænke sig og komme tilbage; thi han havde ikke Raad til at have hende, sagde han. Nu hengik imidlertid nogen Tid, inden Anne kom, og da Deponentens Kone blev syg, spurgte de ikke efter hende paa en Stund. Sidenefter var Deponentens Kone derimod flere Gange hos Rasmussen, og spurgte, om hun ikke vilde komme igjen, og da svarede Barnet altid: "Jo, nu skal jeg komme hjem igjen paa Søndag, Tante." Dette blev imidlertid ikke Noget af, uden at Deponenten veed, af hvilken Grund. Deponenten har imidlertid hørt, at Rasmussen skulde have ytret til Øens Folk: "At Jacobsen (Deponenten) ikke skulde koste Mere paa hans Børn." Barnet blev af Forældrene sendt til Jomfru Seglem for at gaae i Væverlære. Her talte Deponentens Kone med Barnet. Jomfru Seglem sagde, at hun ikke kunde tage Barnet i Lære, med mindre hun havde Sikkerhed for Betalingen, og Deponentens Kone, som gjerne vilde, at Barnet skulde lære Noget, sagde da til Jomfru Seglem, at hun nok skulde sørge for Betalingen. Deponenten skulde heller ikke have Noget imod at betale for Barnet, som han holder særdeles meget af, hvis han kunde faae beholde det. Der hengik en 14 Dages Tid à 3 Uger, som Deponenten ikke saae Barnet. Deponenten begyndte nu meget at længes efter Barnet, som han havde vænnet sig til at have om sig daglig, og holdt meget af. Ligesaa var han urolig over, hvorledes det stod til med dets Skotøi, da Forældrene, som ere fattige, og tildeels have faaet Understøttelse af Fattigkassen, ikke kunde have Raad til at sørge for hendes Beklædning, som Deponenten ønskede det. Da Deponenten formedelst Folkemængden ikke kunde faae Plads i Kirken anden Paaskedag, faldt det ham paa Tilbageveien ind, at han skulde reise over og see til lille Anne. Malling og Reed fulgte med henover, og den førstnævnte gik med ham ind. Deponenten anmodede Barnet om at følge

med ham hjem, da han saae, at hendes Skotøi var aldeles forslidt. Barnet fulgte frivillig med ham." Malling og Reed paastod ogsaa, at Besøget hos "lille Anne" var tilfældigt. Jacobsen tilføiede, at Barnet først paa Spørgsmaal, om hun vilde følge med, svarede, at hun ikke turde for Faderen; men da han (Jacobsen) saae, at hendes Skotøi var forslidt, tog han hende med. Paa Opfordringen til at udlevere Anne erkjendte han at have svaret, "at han ikke var villig til at udlevere Barnet, førend han fik Godtgjørelse for Barnets Underholdning og Opdragelse i de 7 Aar, han havde havt det hos sig, eller ved Dom blev tilpligtet at udlevere det." (Dette Svar skrev han siden over paa Konens Regning). Han benegtede, at det har været hans Hensigt at forlade Landet med Barnet, eller at gjøre hende til Skuespillerinde eller Dandserinde. Derimod var det hans Hensigt at sende Barnet til Madame Hansen i Bergen for at lære Modepynt og Haandarbeider. Han har ogsaa tilforn efter bedste Evne sørget for Barnets Opdragelse, idet han nemlig et Aar har havt Lærerinder, Jomfru Berthe Johannessen og Jomfru Jette Christensen fra Bergen, som har underviist hende i Regning, Skrivning og Haandarbeider. Da Deponenten ingen Børn har, var det hans Hensigt at gjøre Barnet til sin Arving. Da han havde faaet Barnet hjem anden Paaskedag, sagde Barnet, at det havde faaet Utøi hjemme, og at det derfor ikke kunde ligge med Tanten, hvilket ogsaa viste sig at være Tilfældet. Deponenten anvendte ikke Vold for at faae Barnet med sig hjem anden Paaskedag. Han tog hende blot ved Haanden og gik med hende, og Barnet gjorde derimod ingen anden Indvending, end at hun som anført sagde: "Blot jeg turde for min Fader." Jacobsens Kone, Agathe Regine, 48 Aar gammel, forklarede, at Barnet paa Spørgsmaal, om hun ikke vilde komme til dem igjen, svarede, at hun gjerne vilde komme igjen, men at hun ikke fik Lov af Forældrene, der ikke en Gang vilde tillade, at hun fik tale med Deponentinden eller Jacobsen. Dog lovede Barnet, at hun nok skulde komme og besøge

Deponentinden, og at hun ogsaa en Gang havde været paa Veien. Deponentinden bad hende oftere, at hun maatte see at faae Lov af Forældrene til at komme igjen, og hun sagde da, at hun nok troede, at hun kunde faae Lov af Moderen, men Faderen var saa streng, at han paa ingen Maade vilde tillade det." Hun paastod for Øvrigt, "at det var saa vel med Faderens som med Moderens Samtykke, at Barnet kom til Deponentinden og hendes Mand til Opfostring fra først af, og til Beviis herfor forevisste hun 2 Breve fra Faderen, hvori han hilser Barnet paa det Kjærligste, uden at ytre nogen som helst Utilfredshed med, at han havde ladet dem faae Barnet til sig til Bergen, hvor Deponentinden og hendes Mand da opholdt sig. Ligesaa forevisste hun et Brev fra Rasmussen af 1850, hvori denne omtaler, at Barnet, som den Gang var hjemme i Besøg, længedes saa meget efter at komme tilbage til Deponentens, at han havde vanskeligt for at stille det tilfreds." Derpaa blev Jacobsen og hans Kone ved Stavanger Amtmandsskabs Ordre satte under Tiltale for Overtrædelse af Crll.s 16—4. Om Maaden, hvorpaa Barnet var kommet og forblevet i Jacobsens Hus, forklarede dets Moder, Rasmussens Kone, at "Anledning til, at Barnet fra først af kom til Jacobsen, var et Brev fra denne, hvori han beder om at faae Barnet til sig. Vidnets Mand havde meget derimod, men efter Forestillinger fra et andet Fruentimmer bestemte Vidnet sig til at sende Barnet til Jacobsen i Bergen paa Besøg. Saa længe Barnet selv vilde være hos dem, havde Vidnet Intet imod, at det blev. Der har imidlertid aldrig været nogen bestemt Aftale om, at Jacobsen skulde have Barnet til Opfostring. I Vaar før Paaske kom Barnet hjem af sig selv, og bad om at faae være hjemme. Allerede en 8 Dages Tid i Forveien var Barnet hjemme et Par Dage, hvortil hun havde faaet Jacobsens Tilladelse. Reed kom da efter hende for at hente tilbage, og ytrede ved den Leilighed, at hun vist vilde faae Riis, naar hun kom hjem til Jacobsens, fordi hun havde været saa længe borte.

Barnet begyndte da at græde, og Vidnets Mand sagde, at hun maatte sende Bud hjem, hvis Jacobsens blev saa strenge mod hende; han vilde da hente hende, sagde han, og hun skulde være velkommen, naar hun kom hjem. Hun blev da, som anført, hos Jacobsens en 8 Dages Tid, og kom derefter, som forklaret, hjem af sig selv, fordi hun, som hun sagde, havde faaet en Fik. Barnet vilde nu være hjemme for bestandig. Vidnet og hendes Mand sendte derefter Barnet i Skole hos Jomfru Seglem." Jomfru Seglem forklarede, at Jacobsens Kone havde forsøgt at overtale Barnet til at komme tilbage til dem, men at Barnet da var ganske ubevægeligt, samt at Madame Jacobsen havde tilbudt sig at betale hende for dets Underviisning. Reed tilføiede sin Forklaring, "at Barnet viste nogen Ulyst til at følge med Jacobsen, da denne kom ud fra hendes Forældres Hjem og gik hen over Marken med hende, og Barnet angav som Grund dertil, at Jacobsens havde været onde mod hende. Jacobsen svarede hende, at hun nu havde været hos dem i 7 Aar, og at hun saaledes gjerne kunde vedblive at være der, da de ikke skulde blive værre mod hende nu end før. Hermed gav Barnet sig tilfreds, idet Jacobsen beroligede hende med, at de ikke vilde hende noget Ondt." (Reed blev senere inddragen under Sagen for Overtrædelse af Crll.s 21—33, da han i sin tidligere Forklaring havde lagt Skjul paa, hvad han under Ed tilstod, at han var gaaet for Madame Jacobsen efter hendes Mand til Kirken for at underrette ham om, at Rasmussens var der, og at han nu kunde hente Barnet, hvis han vilde). Endelig afgav Smed Jensen følgende Forklaring: "Da Pigebarnet Anne Cathrine blev sendt til Bergen til Jacobsen for en Deel Aar siden for første Gang, logerede Barnets Forældre, Rasmussen og Kone, i Vidnets Hus. Forældrene omtalte ved denne Leilighed flere Gange, at Jacobsen skulde antage Pigen i Barns Sted. Da Barnet blev sendt til Bergen, var Faderen tilstede, og Vidnet hørte ikke at han havde Noget imod Affendelsen. Barnets Moder yttrede paa de Tider, at hun antog at Barnet vilde komme

til at arve Jacobsen, hvis de efterlod sig nogen Formue. Paa den anden Side har Vidnet hørt baade Jacobsen og hans Kone, længe forinden nærværende Sag kom paa Bane, sige at bemeldte Barn skulde blive deres Arving. Under Jacobsens Ophold i Bergen var Jacobsen og Kone samt det nævnte Barn i Besøg hos Rasmussen, som den Gang logerede hos Vidnet, og Vidnet hørte da ikke at Forældrene ytrede nogen Misfornøielse eller Utilfredshed med den Opdragelse og Behandling, Barnet havde nydt hos Jacobsens. I de sidste 3 Aar har Jacobsens boet her i Hougsund, og Vidnet er bekjendt med, at Barnet i denne Tid af og til har opholdt sig hjemme i kortere Mellemrum. Vidnet har heller ikke hørt, at Forældrene i denne Tid have været misfornøiede med Barnets Behandling eller Opdragelse. Ogsaa i disse 3 Aar har Barnet imidlertid havt sit faste Opholdssted hos Jacobsens. Vidnet veed, at Barnets Moder i denne Tid flere Gange har besøgt Jacobsens. Med Hensyn til Farældrenes Formuestilstand forklarede Vidnet, at de have været i fattige Kaar. Saa vidt Vidnet bekjendt, har Barnet nydt en god og christelig Opdragelse hos Jacobsens." Smed Jensens Kone, hvis Forklaring væsentlig stemmede med Mandens, tillagde, at Barnets Moder ytrede sin Glæde over, at det skulde til Jacobsens i Bergen; at hun, da det var kommet tilbage til Hougsund, udtrykkelig ytrede sin Tilfredshed med dets Opdragelse og Behandling, og at Forældrene paa den Tid, Jacobsens tog Barnet til sig, var i saa mislige Kaar, at de ikke hàvde Ombytte paa Børnene, medens de vaskede deres Linned, da de ikke havde Mere, end de stod og gik i. Naar Barnet under Opholdet her i Hougsund har været hjemme undertiden hos Forældrene, da har dette kun været en liden Stund om Dagen. Under Forældrenes Ophold i Vidnets Hus, hændte det ikke sjælden, at de ikke havde Mad i Huset for Dagen, men at Konen maatte bede Vidnet om Mad til Børnene." Flere Vidner forklarede, at det i det Mindste var efter Moderens Ønske, at Barnet kom til og forblev hos Jacobsens; at

det der havde nydt god Opdragelse og Behandling; at det selv havde ytret for dem, at det fandt sig vel fornøiet der; at det ved Afreisen til Bergen ei havde Mere, end det gik og stod i, og fik nogle Skillinger til Reisepenge ved Andres Sammenskud, o. s. v. To af disse Vidner forklarede, "at de, for en Maaneds Tid siden omtrent, talte med Barnet Anne Cathrine, som beklagede sig over, at det led ondt hos Forældrene; at det tildeels maatte bære Torv hele Dagen, og mangen Gang ikke fik Andet at spise end et Stykke tørt Brød og bare Vand. Barnet ønskede gjerne at komme tilbage til Jacobsens; men hun var bange for, at hun igjen skulde blive hentet til Forældrene. Hos Jacobsen ytrede hun at hun skulde have det godt." I Sagens sidste Møde fremstilledes et Par Vidner, som forklarede, "at det er dem bekjendt, at Skrædder Rasmussen i længere Tid har deeltaget i og fremdeles deeltager i gudelige Forsamlinger blandt de saa kaldte "Læsere" eller "Hellige." Ved Underrettens Dom blev Jacobsen og Kone efter Cr.s 16—4 ilagte 16 Dages Fængsel paa sædvanlig Fangekost, og Reed efter 21—33 en Bod af 5 Spdlr. Efter Paaanke for Egteparrets Vedkommende stadfæstede Overretten denne Dom, saa vidt paaanket var, med Tillæg af Strafomkostningerne, som ikke var nævnte i Underretsdommen. Høiesteret kjendte for Hans Jacobsens og Agathe Regine Jacobsens Vedkommende de ergangne Domme uefterrettelige, og afviste Sagen fra Underretten, som urettelig af det Offentlige anlagt, uden at Paatale var begjært af nogen Fornærmet; hvorhos Referentens Salar bestemtes til 30 Spdlr. (Jfr. Klagens Slutning, S. 475, og Forhørsadministrators Tilførsel, S. 480). For Forbrydelse mod den offentlige Myndighed var de Angjældende ikke tiltalte. Efter hvad der i Slutningen af Forhøret blev forklaret, skulde Barnet da være i Skjolds Præstegjæld, hvor Faderen var i Skrædderarbeide.

Den 23de Juni.

L.Nr. 322. Advocat Lous, Actor, mod Reservelots Andreas Hansen.

I denne Sag var af Christiania Stiftsoverrets 1ste Afdeling den 1ste Mai sidstleden affagt følgende Dom: "Ved Ordre fra Amtmanden i Smaalehnenes Amt af 28de Mai f. A. blev Reservelots Andreas Hansen undergiven Tiltale til Undgjældelse efter Lov om Lotsvæsenet af 6te August 1824, §§ 3 og 33, jfr. Lotsinstructionens § 13, samt Lots Isach Olsen til Undgjældelse af samme Lovs § 40. For Sidstnævntes Vedkommende bortfaldt imidlertid Sagen, da han allerede forinden Actionsordrens Udfærdigelse var afgaaet ved Døden, hvorimod Reservelots Andreas Hansen ved den af Byfogden i Sarpsborg den 30te Januar sidstleden affagte Dom, som skyldig i de ham imputerede Forseelser, blev tilfunden at bøde $1\frac{1}{2}$ Spdlr. til Lotsunderstøttelseskassen, samt kjendtes uværdig til at være Lots mere. Derhos tilpligtedes han at betale alle af Sagen flydende Omkostninger, hvoriblandt til Procuratur Bugge i Anledning af et intenderet Thingsvidne i Tønsberg, 2 Spdlr., til Procurator Christensen for et i Drammen optaget Thingsvidne, 6 Spdlr., og til Referenten, Procurator Conradi, for Hovedsagens Udførelse, 18 Spdlr., og for Optagelsen af en Skjønsforretning i Frederiksstad, 11 Spdlr. Denne Dom er paa Grund af Tiltaltes Forlangende indanket her for Retten, hvor Sagen imidlertid, for saa vidt Tiltalte er fældt for ulovlig Losning, maa blive at afvise som angaaende en her til Retten inappellabel Mulct. For saa vidt Tiltalte sigtes for Overtrædelse af Lotslovens § 33, er det oplyst, at Skibet Nordcap, der den 10de November 1852 af Tiltalte udlotsedes fra Sarpsborg, efter at være passeret Frederiksstad, ved Udseilingen gjennem Kjøgesund stødte paa Grund, og derved led et Havari, der skal have foranlediget en Udgift af 800 Spdlr. Tiltalte, der ved sin Hjemkomst for Lotsoldermanden som Grund til Skibets Paaseiling opgav, at Fartøiet gjorde større

Fart end paaregnet, forklarede under Forhøret, at han strax blev opmærksom paa, at Fartøiet havde for megen Fart, hvorfor han ogsaa anmodede Capitainen om at lade Fokken gaae ind; men skjønt Fartøiet herved sagtnede noget, var det dog ei tilstrækkeligt, men Tiltalte var ængstelig for at lade gaae flere Seil, af Frygt for, at han skulde blive liggende i Stille med Fartøiet. Under Bestræbelsen for at komme ud, gav han Commando til Rorgængeren, at Roret skulde op til Bagbord, men Rorgængeren gav for stærkt Tryk, hvisaarsag Tiltalte commanderede Roret i Styrbord, og da Fartøiet havde faaet den rette Cours, befalede han "støt," eller at denne Cours skulde holdes, men Skibet blev dog ved at holde af, hvorfor han gav Commando til at forandre dette, men Afstanden var for kort til at den senere indtrufne Ulykke kunde forhindres. Strax Skibet havde hugget, sagde han til Rorgængeren "hvorfor giver Du ei Bagbord, naar jeg beder derom," hvortil Mandskabet svarede, at det var Løgn, at han havde givet denne Ordre, hvilket dog fremgaaer deraf, at Rorgængeren gav Bagbord, men hvilket gik for langsomt. Da der var stødt, blev der ei talt noget Videre om Sagen mellem Tiltalte og Chefen, og saaledes ei berørt, hvad der var Aarsag til Ulykken; navnlig husker ikke Tiltalte, at han sagde til Skipperen, at Aarsagen til Ulykken var Skibets for stærke Fart. Vinden var ikke stadig, og under Commandoen var der ingen Allarm om Bord, undtagen for saa vidt, at man strax efter Stødet brasede paa Ræerne efter Tiltaltes Ordre. Som Aarsag til, at han lod Skibet styre ud igjennem Kjøgebugten, i Stedet for det længere men mindre farlige Sund "Løberen," har han endelig anført, at Skibet kun havde eet Anker til Disposition, og derhos forlidt løbende Gods til, i Tilfælde af Stille, at ankre i dette Løb. Noget Beviis for Rigtigheden af sin Anførsel i dette Henseende har han vel ikke fremskaffet, men uagtet det tillige af Skjønsmændenes Erklæring sees, at Lotsningen, saafremt Skibet havde havt 2 Ankere og tilstrækkelig lang Kjætting, burde have foregaaet gjennem "Løberen," som mere betryg-

gende paa Grund af Skibets Længde, findes dog Valget af det andet Løb ikke at kunne tilregnes Angjældende som nogen Uforsigtighed, da det af det under Sagen Oplyste fremgaaer, at det ikke er usædvanligt, at Lodsning af endnu større og dybere gaaende Fartøier foregaaer igjennem dette. For saa vidt Tiltalte har villet udlede Skibets Paaseiling deraf, at hans Commando med Hensyn til Styringen ikke prompte er bleven eftergfulgt, haves følgende Forklaring af Skibets Mandskab: 1ste Vidne, Styrmanden, har forklaret, at Lotsen opholdt sig paa det sædvanlige Sted forud i Skibet, medens Vidnet opholdt sig midtskibs; men skjønt Vidnet saaledes befandt sig paa et Sted, hvor det lettere maatte høre Lotsens Commando end Rorgængeren, hørte det ikke, at Lotsen gav nogen som helst Commando angaaende Styringer eller Seilføring, forend Skibet allerede havde stødt, idet han da commanderede Bagbord med Roret, hvilken Ordre Rorgængeren øieblikkelig efterfulgte. Vinden var den hele Tid stadig og, saa vidt erindres, O. N.O. Lotsen, der, i det samme Skibet stødte, blev noget ængstelig eller bedrøvet, ytrede, at Skibet havde gjort saa stærk Fart, at han ikke havde kunnet beregne samme. 2det Vidne, der stod til Rors, har provet, at det holder sig overbeviist om, at det styrede saaledes, som Lotsen commanderede, uden at det efter saa lang Tids Forløb kan erindre, hvorledes Commandoordene lød. Ligeledes holder Vidnet sig overbeviist om, at det maatte have kunnet høre Lotsens Commando, naar denne var ytret høit og lydelig, i alle Fald vilde Vidnet gjennem de Lotsen nærmere Staaende, der havde hørt Commandoen, være bleven underrettet herom. Idet Paastødet skeede, var Folkene om Bord beskjæftigede med, midtskibs at opheise en af Baadene, hvilket formeentlig skeede under Opsang. Noget Vidnet dog, om saa forholdt sig, ikke antager at have kunnet hindre dem, der stod Lotsen nærmere, fra at høre Commandoen. Vinden var nordøstlig, og der blæste en stærk Kuling, ligesom Strømmen var med. 3die Vidne, der tillligemed nogle Andre af Besætningen var i Færd med at

opheise en af Baadene, har forklaret, at Vidnet i Forening med de Øvrige paa Lotsens Ordre forlod dette Arbeide, og stillede sig ved Brasene, hvor de forblev omtrent en 10 Minuters Tid, uden at de hørte nogen Ordre fra Lotsen. Vidnet med Kamerater ilede derfor hen for at fortsætte Arbeidet; men i det samme man tog fat i Taljen, stødte Skibet. Vinden var ret agterud og Strømmen med. 4de Vidne, der ligeledes var med at opheise Skibsbaaden, har forklaret, at det paa Lotsens Ordre forlod dette Arbeide, og stod siden i 10—15 Minuter ved Fokkemasten i Nærheden af Lotsen, uden at Vidnet hørte nogen Commando af ham. Da Vidnet igjen begav sig til hiint Arbeide, stødte Skibet, og kan Vidnet ikke erindre, at der i dette Øieblik eller nylig i Forveien var nogen Støi om Bord. Endelig har 5te Vidne, Skibets Fører, provet, at det under det omhandlede Stød befandt sig paa Dækket, saa vidt erindres, i Nærheden af Lotsen. Efter at Folkene, der paa Lotsens Opfordring havde forladt Arbeidet ved Opheisningen af Skibsbaaden, anden Gang havde taget fat paa dette Arbeide, stødte Skibet, og erindrer Vidnet ikke, om der herunder eller kort forinden var nogen Støi om Bord, der kunde være til Hinder for at høre Lotsens Ord. Heller ikke erindrer Vidnet, at nogen Commando hørtes fra Lotsens Side, forinden Ulykken var skeet, da han commanderede enten Styrbord eller Bagbord med Roret. Senere talte Vidnet med Lotsen, der ytrede, at Skibet havde gjort for stærk Fart til at han kunde beregne denne. Det blæste under det Omforklarede en frisk Briis af O. N.O., men med Hensyn til Strømmen kan Vidnet kun forklare, at den tidligere paa Dagen havde været med. Under et i Frederiksstad i Sagens Anledning afgivet Skjøn have Skjønsmændene erklæret Følgende: 1) Der var under de oplyste Omstændigheder ikke Grund til at befrygte, at Skibet skulde tabe Vinden og blive liggende i Stille, om Lotsen havde minsket mere Seil. 2) Lotsen maatte kunne see, hvor Skibet den anførte Tid var, og var der ikke Spørgsmaal om nogen Beregning, men alene om at

være opmærksom paa de antagne Mærker i Land. Den Omstændighed, at der om Natten var rimet, hvilket er godtgjort at have været Tilfældet, gjør det vel vanskeligere, men ikke umuligt at gjenkjende Mærkerne. 3) Det kan ikke formodes, at Lotsen har været ukyndig med Hensyn til Farvandet. Derimod findes det at maatte være en Undskyldning for Lotsen, at der arbeidedes med at opheise en af Skibsbaadene, idet det findes uforsvarligt at beskjæftige sig med et saadant Arbeide i et Farvand som det omhandlede. For Øvrigt antoges Ulykken at maatte tilskrives Uopmærksomhed fra Lotsens Side, og ikke Uheld. 4) Skjønsmændene antog, at Lotsen ikke i nærværende Tilfælde har viist større Forseelse, end andre Lotser under lignende Omstændigheder, nemlig Vanskeligheden ved at kjende Mærkerne, og Arbeidet om Bord. Uagtet det efter det saaledes Anførte synes lidet tvivlsomt, at den passerede Ulykke maa tilskrives Mangel paa Opmærksomhed fra Tiltaltes Side, vover dog ikke Retten at fælde ham. Det er nemlig under en paa Foranledning herfra optaget fornyet Skjønsforretning af Skjønsmændene forklaret, at Skibets Støden kunde være undgaaet, dersom Lotsen i betimelig Tid havde givet Ordre til at dreie af. Vel have de ikke kunnet angive, hvor lang Tid forud en saadan Befaling maatte være given, men de have dog erklæret, at med den Fart, Skibet havde, var en Tid af 5 Minuter, ja endog af 2, af Vigtighed. Men netop paa en saadan Tid maa det antages, at Skibets Mandskab var beskjæftiget med at opheise Skibets Baade; thi efter den af Føreren afgivne Forklaring havde Mandskabet paa Nyt taget fat paa dette efter Lotsens Ordre standsede Arbeide, da Skibet stødte. Da det derhos efter 2det Vidnes Forklaring under Thingsvidnet i Drammen maa antages, at Opheisningen foregik under Sang, er det ikke usandsynligt, at der paa den omhandlede Tid har hersket en saadan Støi om Bord, at Lotsens Ordres kunne være blevne overhørte. Tiltalte har vel selv først medgivet, at der ingen Støi fandt Sted, men han har under den seneste Skjønsforretning med Bestemthed paa-

staaet det, og det Foranførte synes at bestyrke Rigtigheden af hans sidste Forklaring. Om man nu end vil gaae ud fra, at Tiltalte ikke har givet nogen Commando, som er bleven overhørt, forekommer det dog Retten, at Foretagelsen af et Arbeide, som det af Mandskabet udførte, netop i det afgjørende Tidspunct og mod Lotsens forhen afgivne Ordre, hvilket Arbeide ogsaa Skjønsmændene efter de for Haanden værende Omstændigheder har fundet uforsvarligt, maa i Henhold til Bestemmelsen i Lotslovens § 9, sidste Passus, komme Tiltalte til Gode, saa meget mere som man formeentlig ikke tør negte Muligheden af, at den med Arbeidet forbundne Støi kan have medvirket til, at Tiltalte, der har særdeles fordeelagtige Skudsmaal med Hensyn til sit Forhold i Lotstjenesten, ikke har kunnet handle med den Sindighed og Opmærksomhed som ellers. Han findes saaledes at burde frifindes for Justitiens videre Tiltale, mod at betale Sagens Omkostninger, i hvilket Henseende Underrettens Dom bør ved Magt at stande, dog saaledes, at Tiltalte tillige udreder Udgifterne ved den efter Sagens Reassumtion optagne Skjønsforretning, og derunder i Salarium til Referenten, Procurator Conradi, 3 Spdlr. Sagens Behandling i første Instants og Sagførelsen for begge Retter eragtes forsvarlig. Thi kjendes for Ret: For saa vidt Tiltalte Reservelots Andreas Hansen er fældet for Overtrædelse af § 3 i Lov af 6te August 1824 om Lotsvæsenet, afvises Sagen som angaaende en til nærværende Ret ikke appellabel Mulct. I Øvrigt bør han for Justitiens videre Tiltale fri at være. I Henseende til Udredelsen af Sagens Omkostninger bør Underrettens Dom ved Magt at stande, dog saaledes, at Tiltalte tillige udreder Udgifterne ved Skjønsforretningen den 6te April d. A., og derunder i Salarium til Referenten, Procurator Conradi, 3 - tre - Spdlr. At efterkommes" osv.

Høiesterets Dom er saa lydende: Reservelots Andreas Hansen bør, for at have ved Forseelse sat Skibet Nordcap paa Grund, være uværdig til at være Lots mere. I Henseende til Sagens Omkostninger bør Stiftsoverret-

tens Dom ved Magt at stande, dog saaledes, at de Procurator Conradi tilkjendte Salarier i det Hele bestemmes til 25 Spdlr. I Salar til Actor" osv.

Den 11te Mai.

L.Nr. 230. Advocat Rolfsen, Actor, mod Bogtrykker Andreas Halvorsen.

Den 23de November 1853 tilskrev Drammens Politikammer Christianias Politikammer saaledes: "Ved et her over Mormonen Carl Christian Nicolai Darius for ulovlig Religionsøvelse optaget Forhør fremleveredes et Skrift: "De Helliges Tro," der opgives at være trykt hos A. Halvorsen i Christiania, hvilket Navn ogsaa er anført paa Skriftet, uden at Trykningsstedet er nævnt, hvorfor man herved tjenstligst fremsender et Exemplar af Skriftet til det ærede Politikammers videre Behandling. Skriftets Udgiver, Knud Pedersen, angives at boe paa Brænderibakken ved Saugene." Under det derpaa optagne Politiforhør erkjendte Halvorsen, at Skriftet var trykt hos ham, og tilføiede: "At Trykkestedet ikke er nævnt, maa være ved en Forglemmelse, hvortil muligens den Omstændighed har givet Anledning, at det Manuskript, hvorefter Skriftet trykkedes, selv var trykt, uden at Trykkestedet var angivet, idet derpaa kun stod "Bording," hvoraf Deponenten slutter, at dette var trykt i Kjøbenhavn. I Øvrigt oplyste Deponenten, at af det omhandlede Skrift er trykt et Oplag af 500 Expl., som Vedkommende, Knud Pedersen, har modtaget af ham." Knud Pedersen erkjendte dette, og tillagde, at han af de saaledes trykte Exemplarer "deels har bortgivet en Deel, deels solgt en Deel, og har han derhos nogle Exemplarer hjemme i sin Bopæl. Hensigten har været at forsyne de her i Landet værende Mormoner, hvoraf Deponenten opgav, at der er en Deel i Frederiksstad, Østerrisøer og Brevig, med et Skrift, der indeholdt Henviisninger til Bibelsteder, for af Bibelen at bevise deres Sætninger. Derhos har han udsolgt Exemplarer til dem, som ville kjøbe her-

stedS, dog kun ganske faa." Sat under Tiltale for at have forbrudt sig mod § 16 i Frd. af 27de September 1799 bemærkede Halvorsen i sit Forsvarsskrift: "Man tager ikke let feil af Bogtrykkeren, eftersom der ikke gives flere af denne Profession ved Navn Halvorsen her i Landet. Det Exemplar, hvorefter omhandlede lille Skrift var sat i mit Bogtrykkeri (der forhen var trykt), var heller ikke forsynet med Stedets Navn; thi der stod blot: "Trykt hos Bording," som forhen bemærket. Det er for Øvrigt vist den ærede Ret bekjendt, at her i Landet ofte ere udkomne trykte Sager, uden at Stedet derpaa er anført, ja jeg troer endog det hænder sig under Tiden, at Bogtrykkerens Navn reent mangler. At Hvilkensomhelst kunde sætte sit Navn paa trykte Sager som Bogtrykker, vilde jo være et Brud mod Næringslovgivningen, og paa samme at sætte Navn paa en Person, som aldrig existerer, er jo et Falsum; men dette kan jo gaae an som Forfatter eller Forlægger. Stedets Navn kan desuden ikke forhindre Saadant. Lovens Mening er naturligviis her, at den ved de givne Bestemmelser skal kunne ramme den Person, som trykker eller lader tykke eller udgive Skrifter af forbrydersk Indhold. I dette Tilfælde er saa vel Udgiver og Eier af Skriftet, som Bogtrykkerens Navn nævnt." Han blev ogsaa frikjendt af Underretten og Overretten, men fældt af Høiesteret efter det paaberaabte Lovsted (dog indstillet til Benaadning). Actor meente, at Opgivelsen af Trykkestedets Navn var lige saa eller endog mere nødvendig end Opgivelsen af Bogtrykkerens, da der kan gives flere Bogtrykkere af samme Navn, om ikke i, saa dog udenfor Landet, hvilket afgiver en god Udflugt for Paagjældende – og at desuden Lovstedets Ord ikke tilstede, at nogen af Delene ustraffet udelades.

Christiania 1854.
Trykt og forlagt af J. Chr. Abelsted.

Nittende Aargang
№ 32.

7de August
1854.

Norsk Retstidende,

et Ugeskrift for praktisk Lovkyndighed.

Sager, paakjendte i Høiesterets 1ste Session 1854.

L.Nr. 157. } Exam. med. J. Berg mod Kjøbmand
O.Nr. 18. } C. Jackhellen.

I 1834 giftede Districtslæge Winther i Alstadhoug sig med Amtmand Bergs Enke, som uden Formue efter sin første Mand havde flere Børn, hvoriblandt Citanten, at forsørge, alene med sin Enkepension, som tabtes ved Giftermaalet med Winther. Denne var da selv Enkemand, og havde en Datter, der blev gift med Indstævnte. Winther overlevede sin anden Kone, og maa have hensiddet i uskiftet Bo til sin Død, da Boet efter begge Egtefæller toges under Behandling, og den Tvist reiste sig, som er Sagens Gjenstand. Denne Tvist fortælles i Jackhellens Klage til Alstadhougs Forligelsescommission af 3die Februar 1848, der lyder saaledes: I Følge en i Boet efter min afdøde Svigerfader Districtslæge J. F. Winther og Hustru forefunden Opgjørelse har førstnævnte Afdødes Stedsøn, Exam. med. Jacob Berg, under hans Ophold i Christiania Tid efter anden modtaget af Stedfaderen et Beløb stort 1080 Spdlr., af hvilke Hr. Berg imidlertid har benegtet at have modtaget de efter Opgiørelsen under 23de Februar 1835 med Carl Oxholm sendte 20 Spdlr. Igjen 1060 Spdlr., hvorfra efter Opgjørelsen afgaaer Hr.

Bergs Søn for et Aar, som Ammanuensis hos den Afdøde, med 280 Spdlr. Altsaa udgjør Hr. Bergs Debet 780 Spdlr. I Anledning af denne Boets Fordring, som Hr. Berg negtede at betale, nedlagde jeg under Skiftebehandlingen Paastand om, at Hr. Berg, der havde vegret sig for at indgaae paa mit Forslag om Fordringens Liquidation, imod at han til Fordeel for mig renuncerede paa Arv i Boet, skulde sagsøges til Gjældens Betaling. Imod denne Paastand protesterede Hr. Berg, anførende som Grund, at det ommeldte Beløb var ham af den Afdøde sendt som Gave, og ei som Laan, for hvilket Anbringende Hr. Berg imidlertid skylder Beviset. Skifteretten deciderede derpaa, at Fordringen skulde være Boet uvedkommende, men at det maatte staae mig som Boets Arving frit for, paa egen Haand, at indtale Fordringen, for saa vidt betræffer min Andeel i samme. Derefter have de øvrige i Boet Interesserede, nemlig Fru Winthers Arvinger, erklæret, at de ikke agte at indtale den dem tilkommende Andeel af Fordringen. Som gift med Districtslæge Winthers Datter og eneste Arving tilkommer jeg Halvdelen af Boets ommeldte Fordring paa Hr. Berg med 390 Spdlr, hvilket Beløb jeg i fornødent Fald agter at indtale ved Domstolene. Til den Ende maa jeg bede bemeldte Exam. med. Jacob Berg, boende paa Tjøts-Gaard i Alstadhoug Præstegjæld, indkaldt til Forligelsescommissionen, for at lovbefalet Forligsprøve kan vorde anstillet." Efter forgjæves Forligsprøve blev Søgsmaalet anhængiggjort for Retten med Paastand om det paaklagede Beløb med Renter og Omkostninger, og imødegaaet med Paastand om Frifindelse og Omkostninger. Den i Klagen paaberaabte Opgjørelse begynder saaledes: "Optegnelse over de Penge, som Undertegnede har sendt til Christiania, til Understøttelse for Exam. med. Jacob P. S. Berg under hans Ophold ved Universitetet i Aarene 1834—1839 inclusive. Under dette Tidsrum har Undertegnede indsendt til Bureauchef Hr. Marcus Berg for Hr. Jacob Berg efter medfølgende Fortegnelse og Hr. Marcus Bergs egen Opsats 470 Spdlr.

Desuden directe til Hr. Jacob Berg med Posten eller sikker Leilighed." (Her følger en Fortegnelse over sendte Summer paa 20, 30, 40 og 50 Spdlr. ad Gangen, der med de førstanførte 470 Spdlr. ere optalte til 1080 Spdlr., derpaa de 280 Spdlr. fradragne, og Resten udført med 800 Spdlr., hvorefter Underskriften J. F. Winther findes, og derpaa tilføiet: "hvilke otte Hundrede Spdlr. ere Hr. Jacob Berg indtil videre debiterede"). For at vise, i hvad Forhold Winther havde sat sig og fremdeles stod til sine Stedbørn, og navnlig til J. Berg, fremlagdes en Deel Breve fra Begge. I et Brev fra Winther til Bureauchef Marcus Berg af 27de Juni 1835 hed det blandt Andet: "Tillige udbeder jeg mig den Godhed at tilstille min Stedsøn Jacob Berg indlagte 50 Spdlr., til hans smaa Udgifters Bestridelse, med Løfte om at understøtte ham, saa vidt min økonomiske Forfatning tillader det, for Fremtiden. Man maa dog haabe, at saavel han som hans Brødre med Tiden ville faae nogen Understøttelse af det Legat, som deres Onkel Provst Schytte har efterladt sig paa Bodøen, og nærmest bestemt for nordlandske Studenter - ei at tale om som nærmeste Slægtninger til den afdøde Gudsmand." Et andet Brev fra Samme til Samme af 2den December næstefter lød saaledes: "Jeg er Dem, høiagtede Ven! ret meget forbunden for deres særdeles venskabelige Skrivelse af 31te Juli sidstleden og den faderlige Omsorg, de deri ytrer for min Stedsøn Jacob Berg, som jeg saa gjerne, saa vidt mine Evner tillade det, ønsker at hjælpe frem paa den Bane, han har valgt. Jeg indseer meget vel, at han ikke kan have Mindre til sin Underholdning, end De i Deres ærede Skrivelse har anført; men adskillige Gjældsposter, jeg i dette Aar har udbetalt for Familien, og et Par Remisser, jeg saa sikkert ventede til Michaeli, som hidtil ere udeblevne, har været Aarsag i, at jeg først nu besvarer Deres venskabelige Brev, og som jeg beder De, ædle Ven! med Skaansel vil bedømme. Da De godhedsfuld vil paatage dem at afgjøre den Gjæld, Jacob Berg har paadraget sig, saa sender jeg her indlagt 100 Spdlr., og ved min

*

Ven, Foged Grüner, der reiste herfra den 29de November til Christiania, vil de ligeledes modtage 100 Spdlr. Med disse 200 Spdlr. beder jeg at afgjøre Jacob Bergs Gjæld, og ligeledes en Gjæld af hans Broder, John Berg, paa 30 Spdlr. Med de tiloversblevne 20 Spdlr. maa da Jacob Berg hjælpe sig saa længe, indtil jeg efter Nytaar kan sende ham lidt mere Understøttelse. Man maa dog haabe og vente, at det academiske Collegium, naar Schyttes Legat kommer i Stand, vil vise saa megen Retfærdighed, at det først og fremst lader sal. Amtmand Bergs Sønner tilflyde den Understøttelse, som deres hadefulde og uretfærdige Onkel har berøvet dem." I samme Tone havde Winther fortsat sin Brevvexling med Marcus Berg om denne Gjenstand, og ligeledes med Jacob Berg, til hvem han blandt Andet endte et Brev af 5te November 1837 saaledes: "Stræb nu flittig, min kjære Jacob, at Du til næste Aar kan komme til os for at understøtte mig; thi mine Øine blive daglig mere og mere svage. Din hengivne Fader J. F. Winther." I tilsvarende Tone var J. Bergs Breve til Winther skrevne, og et Uddrag af dennes Dagbog angaaende hans Forstrækninger til J. Berg viste, at den var ført i samme Aand, som hans Brevvexling. Fra sine Svogre, Sorenskriver Heidenreich og Proprietær Brodkorb havde J. Berg indhentet følgende skriftlige Vidnesbyrd: 1) Fra Heidenreich: "Paa given Anledning af min Svoger, Exam. med. Jacob Berg, erklæres herved – og saaledes som jeg med Ed vil kunne bekræfte – at da nu afdøde Districtslæge J. F. Winther i Aaret 1834 stiftede egteskabelig Forbindelse med bemeldt Jacob Bergs Moder, daværende Enkefru Amtmandinde Sara Berg, antog jeg, og fast tør jeg sige Enhver, der kjendte til Forholdene paa den Tid, at nævnte Districtslæge J. F. Winther overtog frit at understøtte sin Stedsøn, Jacob Berg, medens denne opholdt sig ved Universitetet i Christiania, altsaa uden Refusion af Godtgjørelse i sin Tid. At dette maatte være meernævnte Districtslæge J. F. Winthers Hensigt og ufravegne Bestemmelse, havde jeg ved flere Leiligheder ogsaa

Anledning til at erfare, nemlig af hans (J. F. Winthers) Ytringer med Hensyn til den Opofrelse og de Udgifter, han i det Henseende omtalte at have. Den største Billighed talte for en saadan Overtagelse, idet Jacob Bergs Moder, ved at indtræde i Egteskab med Districtslæge Winther, maatte undvære sin Enkepension, stor 200 Spdlr. aarlig." 2) Fra Brodkorb: "Efter min Svoger Exam. med. Jacob Bergs Forlangende afgiver jeg herved i den af Kjøbmand C. Jackhellen mod bemeldte Jacob Berg anlagte Sag - i Henhold til norske Lovs 1ste Bogs 13de Cap. 4de Art. - følgende Vidnesbyrd: I den Tid, afdøde Districtslæge J. F. Winther understøttede sin Stedsøn, ovennævnte Jacob Berg, under dennes Ophold i Christiania, hørte jeg af førstnævnte oftere Ytringer, der hos mig vakte den fuldkomne Overbeviisning, at det var Districtslæge Winthers Mening og Bestemmelse at holde bemeldte sin Stedsøn frit i Christiania under hans Studeringer. Jeg har ogsaa stedse staaet i den Formening, at Districtslæge Winther, da han i Aaret 1834 indtraadte i Egteskab med Hr. J. Bergs Moder, overtog frit at yde sin Stedsøn under hans Ophold ved Universitetet den Understøttelse, som Moderen indtil den Tid havde ydet ham af sin Enkepension, hun ved det nævnte Egteskab tabte; og at denne min Formening har været deelt af alle i det omhandlede Forhold Indviede, som jeg har hørt ytre sig om denne Sag, med Undtagelse af Hr. Kjøbmand Jackhellen, har jeg oftere havt Anledning til at erfare. Jeg har aldrig staaet i den Formening, at Districtslæge Winthers og Hustrues Dødsbo, hvori ogsaa jeg som Arving er interesseret, i den omhandlede Anledning har noget retligt Krav paa Hr. Jacob Berg. At dette mit Vidnesbyrd i Et og Alt er overeensstemmende med Sandhed, bekræfter jeg herved med min Ed, saa sandt hjælpe mig Gud og hans hellige Ord." Ligeledes havde han indhentet følgende Erklæring fra Jomfru Meyer: "Efter Anmodning erklæres herved, at jeg i den Tid, Doctor J. Berg studerede i Christiania, af Doctor Winther hørte, at han understøttede

ham, ligesom jeg ogsaa af flere af Familien hørte ytre, at Doctor Winther ved Egteskabets Indgaaelse med Hr. J. Bergs Moder havde lovet at sørge for hendes Børn, og især for J. Berg. Jeg havde i den første Tid efter Bergs Hjemkomst fra Christiania lige saa lidt som nogen anden med Forholdene Bekjendt Grund til at antage eller formene Andet, end at Understøttelsen var fri, hvorimod jeg senere hen, da Doctor Winther og J. Berg, efter min og Fleres Formening, var blevne uenige, erindrer, at Doctor Winther i opbragte Øieblik ytrede, at hans Understøttelse vel kunde blive Laan. Til andre Tider hørte jeg ham kun sige, at han vilde tegne det op, hvad han sendte J. Berg, for at det kunde ligge efter ham, saa man kunde see, hvad det var. Har Doctor Winther saaledes virkelig havt i Sinde at fordre tilbage af Hr. Berg, hvad denne havde erholdt af ham, har jeg Grund til at antage, at Tanken derom først er opstaaet formedelst Uenigheden med Hr. J. Berg. Jeg vil til Slutning tilføie, at jeg antog til Doctor Winthers sidste Stund, at hvad han havde ydet til Hr. J. Berg, ikke skulde fordres tilbage. At denne min Erklæring er afgiven efter bedste Vidende, er jeg villig til at bekræfte med Ed." Senere blev Jomfru Meyer afhørt som Vidne, og forklarede: Til 1ste Spørgsmaal: "Vidnet har aldrig hørt Doctor Winther erklære, at den omspurgte Understøttelse "netop var given," derimod har Vidnet af Samtaler mellem Winther og Andre erfaret, at Doctoren understøttede Berg." Til 2det Spørgsmaal: "Hvad Doctor Winther har lovet Instævntes Moder ved Indgaaelsen af Egteskabet med hende, er Vidnet ubekjendt, men af afdøde Fru Winther, ligesom ogsaa løseligen af dennes Datter, Madame Brodkorb, saa vidt det nu erindrer, har Vidnet hørt, at afdøde Doctor Winther skulde have lovet sin anden Kone, saa vidt hans Evner formaaede, at hjælpe eller sørge for hendes Børn, især for Jacob Berg, det er Indstævnte; men naar eller paa hvilken Tid Vidnet erfarede dette, formaaer det nu ikke at opgive." Til 3die Spørgsmaal (om J. Bergs Moder havde sagt,

at hun indtil sit andet Egteskab selv bekostede hans Ophold i Christiania?): "Hvad afdøde Fru Winther herom kan have meddeelt Vidnet, erindrer dette ikke nu." Til 4de Spørgsmaal (om Berg i Tidsrummet fra Februar til September 1846 oftere ydede Winther Lægehjælp?): "En Gang erindrer Vidnet, at Indstævnte blev kaldet til afdøde Winther fra Tjøtø; men hvor mange Gange oftere, før eller senere, erindrer hun nu ikke." Derefter vedtog Vidnet sin tidligere Erklæring og Tilførselen, og blev "med begge Parters Samtykke dimitteret." Endelig blev fremlagt en Regning, som Berg havde leveret Jackhellen, og som denne havde sendt Brodkorb. Den lød saaledes: "For i Maanederne fra Marts til August incl. 1846 til forskjellige Tider at have reist fra Tjøtø til Schie i Alstadhoug Præstegjæld - een Miil - og ydet Districtslæge Winther Lægehjælp under hans Sygdom tilkommer mig, anvendte Medicamenter og Skydsudgifter iberegnede, 40 Spdlr., af hvilket Beløb Kjømand Jackhellen som gift med Districtslæge Winthers Datter og eneste Arving har at udrede Halvdelen med 20 Spdlr." I Tilsvaret for Berg forekom blandt Andet følgende: "For saa vidt de anførte Grunde mod Formodning ei maatte lede til Contracitantens (Bergs) Frifindelse, da maa denne i alle Fald blive en Følge af den Omstændighed, at uagtet Contracitanten, som af den under Nr. 7 fremlagte Døbeattest (hvorefter han var døbt 31te Juli 1814, men Fødselsdagen ei anført) vil sees, endnu var mindreaarig, da han oppebar de under nærværende Sag omhandlede Penge, dog ikke de i Lovens 3—19—34 og Frd. 26 October 1804 foreskrevne Former ere iagttagne, og at han saaledes ikke kan have paadraget sig nogen gyldig Gjældsforpligtelse - en Indsigelse, som han med saa meget mere Føie kan fremsætte, som en virkelig Forsømmelse af disse Former har været Aarsag til, at han modtog en Understøttelse, som han antog for Gave, men som han ikke vilde have modtaget, dersom han ved Iagttagelsen af de nævnte Former var kommen til Kundskab om, at han derved satte sig i Gjæld for et betydeligt Be-

løb. For det uformodede Tilfælde, at Contracitanten skulde blive tilpligtet at tilbagebetale den af Districtslæge Winther modtagne Understøttelse, bemærkes, at i alle Fald Beløbet af den under Nr. 8 fremlagte Regning maa blive at fradrage Citantens Fordring." I Replik fra Jackhellen hed det blandt Mere: "Hvad angaaer Heidenreichs og Brodkorbs Declarationer, bemærkes til Overflod, at de heller ikke i Formen have Gyldighed som Vidnesbyrd, idet de ikke paa lovlig Maade ere bekræftede. Det er naturligviis en Misforstaaelse, naar Proprietær Brodkorb har antaget det i Lovens 1—13—4 omhandlede Tilfælde at være tilstede .... Med Hensyn til det af Contracitanten fordrede Salar, som Winthers Læge, skal jeg bemærke, at man ikke har noget andet Beviis for, at Contracitanten har fungeret i saadan Egenskab, end Vidnet Jomfru Meyers Forklaring, efter hvilken Contracitanten een Gang har været hentet fra Tjøtø til Schie for et tilsee Winther. Afstanden mellem begge Steder udgjør omtrent 1 Miil, og det kunde saaledes synes vel meget at salarere Besøget med 40 Spdlr." Ved Underrettens Dom af 19de October 1850 blev Berg frifunden for Jackhellens Tiltale, og Sagsomkostningerne ophævede. For Overretten, hvortil Jackhellen indankede Sagen, og Parterne i det Væsentlige nedlagde Paastand som før, bemærkede Bergs Sagfører blandt Andet: "Uagtet jeg saaledes ikke nærer nogen Tvivl om, at den ærede Overret vil betragte nærværende Sag paa samme Maade som Underretten, skal jeg dog ikke undlade, ved Siden af ovennævnte min Frifindelsesgrund for min Part, tillige at inhærere de ved Underretten paaberaabte fra Lovens 5—2—61 og 62 samt 3—19—34 og Forord. 26de October 1804 hentede, med Hensyn til hvilke jeg i Et og Alt kan henholde mig til det af min Part ved Underretten Anbragte." I Overrettens Dom af 19de Juli 1852 blev Berg tilpligtet at betale Jackhellen det paastævnte Beløb med Renter, men Omkostningerne for begge Retter ophævede.

For Høiesteret, hvortil Berg paaankede Overretsdom-

men med Paastand om Stadfæstelse af Underretsdommen og Tilkjendelse af Omkostinger for begge Overinstantser, bemærkede hans Sagfører i det Væsentlige: Da Districtslæge Winther giftede sig med Amtmandinde Berg, havde hun sin Enkepension, hvormed hun agtede at flytte til Christiania, hvor hun allerede holdt Appellanten ved Universitetet, og hvor de ældre Sønner som Studenter nød Understøttelse af det schytteske Legat. Ved Giftermaalet tabte hun sin Pension, og Sønnen følgelig sin Understøttelse fra hendes Haand, hvorfor Winther ganske naturlig paatog sig at være ham i Faders Sted, Noget, der desuden fulgte af det Forhold, hvori han var traadt til Moderen. Han behandlede ogsaa hendes Børn, og navnlig Appellanten, som en kjærlig Fader, hvorfor han gjengjældtes med barnlig Hengivenhed fra deres Side, og det faldt hverken Forældre eller Børn ind at betragte den Understøttelse, han ydede, anderledes end den, en kjødelig Fader under lignende Omstændigheder ydede sine egne Børn. Herom vidnede hans og deres i Sagen fremlagte Breve, og de ligeledes fremlagte Breve fra Svogrene, Sorenskriver Heidenreich og Proprietær Brodkorb, saa vel som Jomfru Meyers Erklæring og Vidneforklaring. Da Appellanten havde faaet Embedsexamen, kom han hjem og forblev hos sin Fader som hans Ammanuensis, uden Løn, indtil han giftede sig, og flyttede ud af Huset, men det samme gode Forhold vedblev mellem dem, indtil de Par sidste Aar, da Moderen var død, og den gamle sløve og skrøbelige Stedfader blev Gjenstand for Andres Indflydelse, der paavirkede ham i flere Henseender, blandt Andet i Forhold til Appellanten som ei længere stod ham saa nær, at han kunde adsprede de Fordomme, der var den gamle omtaagede Mand bibragte; og da man havde opdaget, at han i sin Tid havde holdt en Dagbog, hvori han havde optegnet Løst og Fast, hvad han havde udgivet og hvad han ellers havde foretaget sig, hvoriblandt Remisserne til Appellanten var optegnede med samme Bemærkninger og i samme Tone, som de fremlagte Breve, fik man ham i en beleilig Time

til at skrive en Optegnelse over disse Remisser, med Afdrag i Summen af en Løn, der aabenbar var beregnet paa at afrunde Resten til hele 800 Spdlr., altsaa vilkaarlig bestemt uden forudgaaende Accord, for at give Forholdet mellem Fader og Søn Udseende af et gjensidigt Gjældsforhold, hvorefter Sønnen skulde komme til at skylde hin betydelige Rest; men den gamle Fader kunde dog ikke bekvemme sig til at opføre den som endelig bestemt Gjældspost, hvorimod han tilføiede, at den debiteredes Sønnen "indtil videre," et Tillæg, hvis Betydning efter det tidligere Forhold ikke kunde være tvivlsom, især efter Jomfru Meyers Forklaring om hans Ytringer desangaaende, idet han en Gang i ondt Lune over Sønnen havde sagt, at hvad der var givet kunde blive Laan. Heri havde man dog ført den Gamle bag Lyset; thi hvad der saaledes som anført var givet, kunde ikke blive Laan i nogen Betydning. Hvad Winther havde ydet Appellanten og flere af sine Stedbørn, var Gaver, han af faderlig Omsorg skjenkede dem, naar han hørte, at de var i Trang, uden at nogen af dem havde bedet ham om Laan, eller vilde forpligte sig til nogen Tilbagebetaling, og Appellanten, som var mindreaarig, da han modtog Understøttelsen, kunde desuden ikke binde sig til at tilbagebetale de forstrakte Penge, uden at Lovenes Former iagttoges, Noget, den Gamle, som var nøiagtig og formelig i alle sine Forretninger, især i sine Pengeanliggender, inden han blev sløv, heller ikke vilde have forsømt, om hans Mening havde været at tilbagefordre Forstrækningerne som laante Penge. Noget Saadant faldt imidlertid ikke den faderligsindede Mand ind, førend man, efter at Alder og Svækkelse havde gjort ham sløv, fik ham til at troe, at Forholdet kunde betragtes fra denne Side, hvilket han da vilde have sig forbeholdt, men endnu ikke, før Døden overraskede ham, havde kunnet bekvemme sig til at gjøre gjældende. Det Eneste, der altsaa med noget Skin af Grund kunde paastaaes, var at hans Optegnelse skulde komme i Betragtning efter Analogien af L. 5—2—61 og 62. Men ligesom Optegnelsen

efter det allerede Anførte ikke saaledes var meent, kunde den heller ikke saaledes gjøres gjældende, og derfor havde de øvrige Medarvinger i Boet heller ikke gjort nogen Paastand paa Liqvidation i Appellantens Arv, der kun paa Grund af Jackhellens her omtvistede Paastand indtil videre var affat, og udgjorde omtrent 100 Spdlr. Winther selv vilde Appellanten have tilbagebetalt de oppebaarne Forstrækninger, om han havde forlangt det, eller understøttet efter Evne, om han havde tiltrængt det; men Jackhellen, der var en rig Mand, vilde han Intet skjenke. Mod Jævnet i den affatte Arv gjordes imidlertid ingen Indvending, forudsat, at Appellanten i de 50 Spdlr., der i saa Fald skulde falde paa Winthers Hovedlod, eller Jackhellen og Cones Arvelod, liqvideredes de 40 Spdlr., som Appellanten kunde fordre for Winthers Sygepleie, og som aabenbar maatte falde paa dennes Hovedlod, til hvilken Ende Appellanten havde givet Jackhellen sin Regning derfor, da Optegnelsen i alle Fald blot kunde liqvideres i den affatte Arvelod, ikke i hvad Appellanten ellers havde at fordre i Boet. Men den saaledes indrømmede Liqvidation i Arven vedkom ikke denne Sag, hvor Spørgsmaalet alene var om Tilbagebetaling af en Deel af det optegnede Beløb, hvorfor som viist ingen antagelig Grund var anført eller kunde anføres.

Hertil svarede Indstævntes Sagfører i det Væsentlige: Den Winther og hans anden Kone uværdige Historie om en forud vedtagen Forpligtelse (Egtepakt) til Appellantens og Søskendes Forsørgelse af Stedfaderens Midler i Stedet for den tabte Enkepension, maatte, efter hvad der var oplyst om Forholdet, bortfalde af sig selv. Enkefru Berg havde 200 Spdlr. i Pension, og fem Sønner foruden Døtre at forsørge, hvortil Pensionen aabenbar maatte være aldeles utilstrækkelig, især naar flere af Sønnerne skulde holdes ved Universitetet. Amtmand Berg havde Intet efterladt, og Familien fandt sig derfor i Omstændigheder, hvorunder det var høist usandsynligt, at Enkefru Berg skulde have gjort eller Winther indgaaet paa

saadanne Betingelser, som Modparten har fortalt og villet gjøre gjældende. Paa enkelte Familielemmers og Andres Forestillinger om Forholdet efter egen Opfatning eller løse Ytringer af Vedkommende kunde naturligviis ingen Vegt lægges, ligesom heller Intet lod sig udlede af de faderlige Følelser, som Winther havde lagt for Dagen mod sine Stedbørn. Ved Egteskabets Indgaaelse havde han vist nok uden al Egtepakt paadraget sig en moralsk Forpligtelse til Forsorg for sine Stedbørn, som han ogsaa trolig og villig havde stræbt at opfylde; men denne Forpligtelse og Bestræbelse strakte sig dog ikke saa vidt, som af Modparten paastaaet. Som Værge for sin Kone, hendes Børn og Boeslod gjorde Winther Forstrækninger til Børnenes Fornødenheder, hvoriblandt Remisser til Appellantens Ophold ved Universitetet, som han optegnede – til Jævnet efter L. 5—2—61, for saa vidt Appellantens Mødrenearv maatte tilstrække, og som Laan, for saa vidt de overskjød denne, følgelig gik ind paa hans egen Boeslod, hvortil hans kjødelige Datter var arveberettiget. Det var altsaa naturligt, at han debiterede Appellanten det Hele "indtil videre," nemlig indtil det viste sig, hvor Meget der kunde jævnes, og hvor Meget der burde erstattes. Imidlertid forlangte han, at Appellanten efter overstaaet Examen skulde komme hjem for at hjælpe ham i hans Praxis, og allerede paa denne Maade erstatte ham det gjorte Udlæg. For det Aars Tid, Appellanten bistod ham som Ammanuensis, godskrev han ham ogsaa en klækkelig Løn, medens han paa samme Tid forsørgede ham i sit Hus, og vilde paa samme Maade have godskrevet ham Løn for den følgende Tid, til videre Liqvidation i det gjorte Udlæg, saa at den hele Gjæld kunde have været afgjort, om Forholdet havde vedvaret saa længe. Dette var den bedste Maade, hvorpaa han kunde gjøre alle de sammenbragte Børn Ret og Skjel, uden at træde nogen af dem for nær, og den bestod fuldkommen med de faderlige Følelser, han nærede for dem alle, hvorimod det vilde have været en lidet rimelig Begunstigelse mod Appellanten, der havde oppebaaret

saa meget Mere end de øvrige Børn, om det Hele var blevet betragtet som reen Gave; thi ved at faae sin hele Gjæld (800 Spdlr.) udslettet, og ved Siden deraf gaae i fuld Arv (100 Spdlr.) med de Øvrige i det lille Overskud, vilde han jo faae det Fleerdobbelte af hvad han kunde fordre. Man behøvede derfor ikke at forklare sig Optegnelsen af forandret Sindelag eller Andres Indskydelser, hvortil der i de fremkomne Oplysninger ikke fandtes tilstrækkelig Grund. Vel skulde Forholdet i senere Tid ikke have været saa godt som før; men om saa var, maatte Skylden tilskrives Appellanten, der skyldte den Gamle mere Forekommenhed og Eftergivenhed, end denne efter sin bekjendte Charakter kunde antages at have gjort Fordring paa – og af nogen Paavirkning fra andre Kanter fandtes ikke mindste Spor. Da den Gamle laae paa Dødsleiet, lod han een Gang i en Müils Afstand hente Appellanten – og derfor beregnede denne sig 40 Spdlr. Om Jachhellens Formuenhed vidste man Intet; men om Berg vidste man, at han var Corpslæge, og havde privat Praxis ved Siden. Imidlertid havde han ikke undseet sig ved at fremsætte Mindreaarighedsindsigelse, og fordre 40 Spdlr. for et Sygebesøg hos sin døende Velgjører, hvilket var charakteristisk nok. Endelig bemærkedes, at der var gjort Indsigelse imod, at Brodkorbs saa kaldte Vidnesbyrd som saadant kom i Betragtning efter L. 1—13—4. (Paastand: Stadfæstelse af Overretsdommen og Omkostninger for Høiesteret).

Høiesterets Dom, afsagt 22de Marts 1854, stadfæstede Underretsdommen, og ophævede Omkostningerne for Overretten og Høiesteret.

L.Nr. 284. Kjøbmand S. Petersen mod Proprietær F. Gade.

Under Gaarden Frogner ved Christiania hører en Deel Arvefæstelokker, der mod Erlæggelsen af den betingede Af-

gift til Gaardens Eier havde været fritagne for at deeltage i dens offentlige Byrder, som have været lagte paa og udredede af Hovedgaarden alene, efter dens udeelte Matrikelskyld, medens Arvefæsteløkkerne ere gaaede fra Mand til Mand saa vel ved thinglæst Skjøde som ved anden Ankomst, uden særskilt Skyldsætning, indtil Justitsdepartementet i Skrivelse af 12te Januar 1841 (se Lovsamlingen) gjorde opmærksom paa, at Sorenskriverne maatte være forpligtede til at negte Thinglæsning af saadanne Arvefæsteskjøder uden særskilt Skyldsætning. Den 12te April 1847 fik Petersen Skjøde paa en af hine Arvefæsteløkker, Elisenborg kaldet, med de Rettigheder og Forpligtelser, Sælgersken Enkefrue Schaft havde havt, for 9000 Spdlr. En af Clausulerne i dette Skjøde lyder saaledes: "Eiendommen tiltrædes af Kjøberen Paaske Flyttetid dette Aar, og fra hvilken Tid han udreder alle af samme gaaende Skatter og Udgifter, Brandcontingenten derunder indbefattet, ligesom han og erlægger den til Frogner Gaard aarlig svarende Arvefæste, 120 Spdlr., fra 1ste Januar sidstleden, hvoraf 80 Spdlr. hæfte paa den Parcel af Eiendommen, der kaldes Sverdrup- eller Gaddeløkken, og de 40 Splr. hvile paa den øvrige Deel af Elisenberg i Forening med andre 120 Spdlr., der hæfte som aarlig Afgift paa den i sin Tid til Høiesteretsassessor Brunn solgte Deel af Elisenberg." Da Skjødet kom til Thinglæsning uden Skyldsætning, blev Thinglæsningen negtet, og Petersen var altsaa nødt til at foranstalte en Skyldsætningsforretning. Her foreviste han det ældre Skjøde eller Arvefæstebrev fra det ankerske Fideicommis til Zahlkasserer Schaft af 21de Juni 1806, hvori Fideicommissets Administration, i Henhold til dets Stifters Skrivelse til ham af 1ste September 1803, overdrager ham, Hustru og Arvinger "Elisenborg" paa Arvefæste saaledes: "Imod 1ste Prioritets Hæftelse og aarlig Afgifts Erlæggelse 200 Rdlr., at Hr. Zahlkasserer Schaft og Arvinger maae afstaae, sælge og pantsætte samme, næstefter Afgiften 200 Rdlr. til Frogner Gaards Eier, til hvem han eller de vil, og saaledes, at dette Arvefæste

maa gaae fra Mand til Mand bestandig og uforanderlig, uden Indskrænkning i Henseende til Tiden, og uden Forhøielse i den aarlige Afgift, som en Gang for alle er bestemt til 200 Rdlr. aarlig, og som erlægges til hver September Maaneds Udgang; dog maa ingen nærværende eller tilkommende Arvefæsters Pantsættelse foretrækkes Afgiftssummen, forberørte 200 Rdlr., som bestandig og uforanderlig tilligemed muligens havende Omkostninger ved Afgiftens Inddrivelse i Tilfælde af mislig Betaling skal have Fortrinnet med 1ste Prioritet i det arvefæstede Jorde, i hvis Hænder det end maatte komme, og saaledes, at Frogner Godses nuværende eller tilkommende Eier bestandig skal være prioriteret for Afgiften fremfor al Pantsættelse." Umiddelbar derpaa hedder det: "Ligeledes og paa samme Vilkaar, uden Undtagelse og i Henhold med før ommeldte Skrivelse, overdrages benævnte Hr. Zahlkasserer Schaft og Arvinger det Stykke Jord, Hr. Slotspræst Sverdrup nu bruger, Saddeløkken kaldet, grændsende o. s. v." mod aarlig Afgift 100 Rdlr. Dog tager Brugs- og Arvefæsteretten af dette Jordstykke først sin Begyndelse ved Hr. Sverdrups dødelige Afgang. I Øvrigt skal Hr. Zahlkasserer Schaft, Hustru og Arvinger eller efterkommende Arvefæstere af bemeldte Jordstykke og Herlighed, være berettiget til at disponere over samme, saaledes som de bedst veed, vil og kan. Dette Document bliver altsaa Gaarden Frogners Eier paa den ene og Zahlkasserer Schaft og efterkommende Arvefæstere paa den anden Side til bestandig Overholdelse og Efterretning, alle Transactioner og Forandringer ei anseede." Efter Foreviisningen af dette Skjøde eller Arvefæstebrev blev under Skyldsætningsforretningen af Reqvirenten bemærket: "Det sees af dette Skjøde, at det aldrig har været Sælgerens Mening, at Arvefæsteeiendommen skulde skyldsættes særskilt. Desuagtet har Sorenskriveren ved Indleverelsen af det Reqvirenten fra Fru Schaft under 12te April d. A. givne Skjøde til Thinglæsning negtet denne, forend Skyldsætning var foregaaet. Det er saaledes kun nødtvungen, at Eieren har foranstaltet nær-

værende Forretning, som han har communiceret Eieren af Frogner Hovedgaard, for at han kunde varetage sit Tarv, da Petersen naturligviis ikke vil paadrage sig eller Eftermænd paa Eiendommen større Byrder, end som hidtil ere svarede. Hans Formand har aldrig nogensinde betalt Mere end 120 Spdlr. om Aaret i Anledning denne Eiendom, og Hr. Petersen forbeholder sig al Regres mod enhver Vedkommende, og in specie Liqvidation i Afgiften, for hvad som helst Forrykkelse i det bestaaende Contractsforhold, der maatte følge af nærværende Skyldsætningsforretning." Derefter blev Elisenborg i Forhold til Frogners hele Skyld, 62 Daler 3 Ort 10 Skill., skyldsat til 5 Daler 1 Ort 13 Skill. Da Elisenborg derpaa særskilt og umiddelbar blev skatlagt af denne Skyld, og Petersen vilde liqvidere Skatten i Afgiften, vegrede Gade sig derved, og saggav ham efter forgjæves Forligsprøve for 35 Spdlr. 99½ Skill. med Renter og Omkostninger, hvorimod Petersen, efter forgjæves Forligsprøve og udtagen Modstævning, paastod Gade tilpligtet, i den skyldige Afgift af Elisenborg at taale Liqvidation af de betalte og fremtidige Skatter af denne Eiendom. (Fortsættes).

Christiania 1854.
Trykt og forlagt af J. Chr. Abelsted.

Nittende Aargang
№ 33.

14de August
1854.

Norsk Retstidende,

et Ugeskrift for praktisk Lovkyndighed.

Sager, paakjendte i Høiesterets 1ste Session 1854.

L.Nr. 284. Kjøbmand S. Petersen mod Proprietær F. Gade.

(Fortsættelse fra Nr. 32).

Under Sagen blev fremlagt et Arvefæsteskjøde fra Kammerherre Bernt Anker til daværende Generalkrigscommissær, med Mere, Haxthausen, af 8de August 1800 paa en anden Løkke under samme Gaard, Lillefrogner kaldet, med et Par tilhørende Jordstykker, i hvilket Skjøde det, efter at Afgiften er bestemt til 235 Rdlr. courant, heder: "Men for det Øvrige skal Hr. Generalkrigskommissær Haxthausen og efterkommende Arvefæstere ikke allene for alle Udgifter og personelle Tyngsler være befriede, men endog være berettigede til samlet eller separat igjen at kunne afstaae, sælge og pantsætte deres til forbemeldte Jord og Eiendom havende Ret, til hvem de vil, og saaledes, at samme Arvefæste bestandig uforanderlig maa gaae fra Mand til Mand uden Indskrænkning i Henseende til Tiden, og uden Forhøielse i den aarlige Afgift 235 Rigsdaler, som bestandig og uforanderlig bliver den samme." For Øvrigt er dette Arvefæstebrev af samme Indhold som det ovenanførte. Ligeledes blev fremlagt Kong Oscars Skjøde til daværende Expedi-

tionssecretær Løvenskjold af 16de April 1848 paa samme Eiendom Lillefrogner m. M., hvori det heder: "Den paa Eiendommen til Frogner Hovedgaard hvilende aarlige Afgift, saa vel som den paa Husene hvilende Brandcontingent og øvrige mulige onera og Tyngder, tilsvarer Kjøberen fra dette Aars Begyndelse, hvorimod han tilkommer de Arbeidspenge, Huseierne pligte for d. A., for saa vidt de ikke forinden 14de April sidstleden ere præsterede." Endelig blev fremlagt det af Generalconsul Wegener til Proprietær Gade paa Gaardene Frogner og Frøen udstedte Skjøde af 13de Juli 1848, hvori disse Gaarde sælges for 71,000 Spdlr., og Frogners Skyld opgives til 60 Daler 31 Skill. (Frøens til 12 Daler 46 Skill.), med Tilføiende: "hvorunder de frasolgte Arvefæsteeiendomme og Forpagtningsløkkerne, der nu svare Afgift til Hovedgaarden, høre, hvilke Afgifter, indbefattet en paa bestemt Tid til Kjøbmand Holth overladt Forpagtningsløkke, udgjør 1275 Spdlr. 60 Skill., og for Øvrigt med alle til- og underliggende Herligheder og Rettigheder af ethvert Slags, saaledes som Auctionsskjødet til mig af 26de Juni, thinglæst 11te Juli 1838 hjemler mig, med Undtagelse af Frognerhøi, der er mig særskilt skjødet; hvoraf dog svares 18 Spdlr. aarlig til Hovedgaarden, som er indbefattet i hine 1275½ Spdlr., og af den til Brigadeauditør eller nu Amtmand Arveskoug i sin Tid solgte saa kaldte Langeløkken, og ligeledes et til Skibscapitaine Mons Thorsen solgt lille Stykke Jord, som er indtaget i hans Hauge, samt et Par Smaastykker efter Skattebogens Udvisende, med Undtagelse af den paa Arvefæsteeiendommen Kullebunden kaldet, nu tilhørende Bankadministrator Thyrholm, værende indhegnede Hauge med Træer, etc., naar Eiendommen ved Thyrholms Død hjemfalder til Hovedgaarden, men i Øvrigt med Jorder, Hauger, Havnegange, Skov, Huse med alle mur- og nagelfaste Indretninger" o. s. v. Efter at Eiendommens Tiltrædelse er bestemt til 14de April 1849, heder det videre i samme Skjøde: "ligesom Kjøberen svarer alle fra den Dato den samlede Eiendom paagaaende Skatter,

Brandcontingent, onera og andre Tyngsler, der til denne Tid betales af mig, som imidlertid tilkommer Afgifterne og Indtægterne af Eiendommen til bemeldte Dato. For Øvrigt sælges og overdrages Eiondommen med de samme Rettigheder og Forpligtelser til og i Anledning af den, som jeg hidtil har havt, idet jeg forbliver Kjøberens rette og behørige Hjemmelsmand efter Loven." Ved Underretten og Overretten blev Petersen tilpligtet at betale Gade de paastævnte 35 Spdlr. 99½ Skill. med 4 pCt. aarlig fra Indkaldelsen, hvorimod Gade blev frifunden for Petersens Tiltale, og Omkostningerne ophævede. I Høiesteret, hvortil Petersen indankede Sagen, blev fremlagt følgende Attest fra Fogden i Ager: "I Følge Kassebogens Udvisende attesteres herved, at Gaarden Matr. Nr. 1 Litr. aa Frogner, da Parcellen Elisenborg fradeeltes (22de November 1847), havde en Skatteskyld af 55 Daler 1 Ort 14 Skill. Herfra gaaer denne Parcels Skyld 5 Daler 1 Ort 13 Skill., altsaa igjen 50 Daler 1 Skill., hvilken Skyld først under 11te August 1848 blev formindsket til 41 Daler 3 Ort 20 Skill., idet de da fradeelte Parceller, Frognerhøi, Kullebunden og lille Frogner, ere givne en samlet Skyld af 8 Daler 1 Ort og 5 Skill. Fra Gaarden Frogners ovennævnte Skyld, 41 Daler 3 Ort 20 Skill., findes Intet at være afgaaet førend ved Skyldsætning af 30te April 1849."

Appellantens Sagfører bemærkede i det Væsentlige: Meningen med det her omtvistede som med ethvert andet Arvefæste var aabenbar den, at undgaae smaalig Udstykning af de mange Slags Skatter og andre Byrder, der paalaae Hovedgaarden, en Udstykning, der paa alle Sider kun vilde foraarsage et mangedobbelt Bryderi, uden nogen tilsvarende Fordeel. Derfor blev Afgiften bestemt til et langt høiere Beløb, end der svarede til Renterne af den Kjøbesum, saadanne magre og uopdyrkede Jord- og Fjældstykker, som de omhandlede Arvefæsteløkker den Gang, da de bortfæstedes, kunde ansees værd, og derfor vedblev Hovedgaarden at bære alle Skatter og Byrder af sin hele

oprindelige Skyld, lige indtil dens nye Eier – uagtet Clausulen i Skjødet, der med tydelige Ord paabandt ham denne Forpligtelse, hvorom han altsaa ikke kunde være uvidende – faldt paa at ville unddrage sig den i Anledning af de særskilte Skyldsætninger, Justitsdepartementets Circulære af 12te Januar 1841 havde fremtvunget i det Offentliges Interesse. Men ligesom disse Skyldsætninger ikke var beregnede paa at bevirke nogen Forandring i de mellem Eiendomsbesidderne oprettede Contractsforhold, eller deres deraf flydende indbyrdes Rettigheder og Forpligtelser, kunde de heller ikke under nogen Omstændighed medføre saadan Virkning, og Frogners Eier fik altsaa taale, at man liqviderede i Afgiften den Skat, han ligesom hans Forgængere selv havde at udrede af Arvefæstelokkerne for at kunne kræve den hele Afgift. I et halvt Aarhundrede havde Frogners Eiere, efter hvad der var in confesso og beviisligt, ikke affrævet nogen af Arvefæstelokkernes Besiddere Andet end den betingede Afgift alene, men selv baaret Byrderne af den samlede Matrikelskyld, og Meningen med det ved Arvefæstebrevene stiftede Retsforhold var derved lige saa tydelig anerkjendt, som den i Skjødet af 13de Juli 1848 var udtalt – følgelig kunde der om Arvefæsternes Skattefrihed eller Ret til Regres ikke være mindste Tvivl. Det gik saaledes ikke an at oppebære uformindsket en aarlig Afgift, der indeholdt Betaling for Skattefriheden, og derhos at vælte Skattebyrden over fra sig paa Arvefæstelokkerne's Eiere, efter Haanden som nye Afhændelser efter Justitsdepartementets nye Anskuelse medførte særskilte Skyldsætninger, hvorimod Contractsforholdet maatte opretholdes paa den Maade, som den nye Tingenes Orden medførte. Om denne Tingenes Orden havde man ved Fæstebrevenes Udstedelse ingen Anelse, og man udtalte sig derfor ikke tydeligere om Skattefriheden, idet man ansaae det som en Følge af Arvefæstets erkjendte Natur og hele den gamle Eiendoms udeelte Skyld, at den maatte være underforstaaet. Kun i det ældste, paa Lillefrogner udstedte, Fæstebrev nævntes Fritagelsen bilødig, uden at der sagdes,

hvo der skulde udrede Tyngslerne, saa at det maatte skjønnes, man havde fundet det hidtil anerkjendte Forhold at være en Selvfølge. Naar desuagtet saa vel Skjødet paa Lillefrogner som Skjødet paa Elisenborg nævnte, det første "øvrige mulige onera og Tyngder," det andet "Skatter og Udgifter," foruden Brandcontingenten med Mere, da hørte dette til de almindelige Cauteler og Talemaader, man for Sikkerheds Skyld almindeligviis lader indflyde, og til hvis Anvendelse her maaskee desuden det nye Krav paa Skyldsætning havde givet Anledning, medens Eiendommen dog fulgtes med alle de gamle Rettigheder, hvoriblandt altsaa den hidtil uomtvistede Skattefrihed. Anderledes forholdt det sig med det nye Skjøde paa selve Frogner, der ved at nævne alle den "samlede Eiendom" paagaaende Skatter tydelig pegede paa det hidtil stedse anerkjendte Contractsforhold mellem Hovedgaardens og Løkkernes Eiere. Skjønt tvungen til at skyldsætte Elisenborg, for at faae sit Skjøde thinglæst, havde Petersen dog "forbeholdt sig al Regres mod enhver Vedkommende," og navnlig "Liqvidation i Afgiften for hvad som helst Forrykkelse i det bestaaende Contractsforhold," der maatte følge af Skyldsætningen, medens Hovedgaardens Eier, der var varslet for at varetage sit Tarv, ingen Indvending derimod havde gjort, men vedblivende havde baaret alle Skatter og Byrder af den samlede Eiendom, og udtrykkelig overført samme Forpligtelse paa den nye Eier, der først efter 3 Aars Forløb havde begyndt at gjøre Vanskeligheder. Petersen havde derfor seet sig nødt til, efter Modstævning at imødegaae Gades Søgsmaal med Paastand om Ret til løbende Liqvidation af Skatterne i Afgiften, eller med andre Ord: til en dertil svarende løbende Affortning i den aarlige Afgift, som her var Sagens Hovedgjenstand, altsaa objectum appellabile for Høiesteret. (L. af 6te September 1818, § 6. Jfr. Retst. for 1853, S. 561—566). Naar Gade paaberaabte sig Skyldsætningen af 22de November 1847 som Hjemmel for Skatternes Overførelse fra Frogner paa Elisenborg uden Affortning i Afgiften, da var dette uden al Grund. Som allerede bemærket var denne

Forretning fremtvungen, og afholdt under nimodsagt Forbehold af Liqvidation, som ogsaa senere var taalt af Frogners daværende og følgende Eier, indtil Sagen anlagdes, og der kunde altsaa ikke være Spørgsmaal om noget Samtykke i Forandringen fra Petersens Side. I og for sig kunde denne Forretning heller ikke forandre Forholdet, deels fordi den ikke kunde have tilbagevirkende Indflydelse paa contractmæssige Rettigheder, deels fordi den var uden Hjemmel i Lovgivningen. Man paaberaabte sig forgjæves Frd. 18de December 1764, der ikke angik Arvefæste mod en Afgift, der altid maa kunne dække de "kongelige Skatter," som forblive hæftende paa Hovedgaarden af det fraskilte Stykke, men Salg af Jordlodder, der skulle være frie for al Afgift, hvoraf Skatter kunne tages. Ved Udarbeidelsen af den nye Matrikel blev det derfor af alle Vedkommende erkjendt, at Frogner under Eet maatte skyldsættes for det hele Jordsmon, uden Udstykning af Skylden for de enkelte Arvefæsteløkker, og Hovedgaarden blev altsaa opført under eet Nr. for den hele Skyld. En saadan Udstykning eller Affældning af Hovedgaardens Skyld maatte ogsaa indsees at ville medføre den største Forrykkelse af Forholdet mellem Hovedgaardens og Arvefæsteløkkernes Besiddere. Fra 62 Skylddaler var Hovedgaarden ved de i Anledning af senere Afhændelser afholdte Skyldsætningsforretninger efter Fogdens Attest gaaet ned til 41 Skylddaler, og vilde naturligviis ved senere Afhændelser af de flere Arvefæsteløkker, der siden Justitsdepartementets Circulære endnu var forblevne hos samme Eiere, gaae langt længere ned, saa at den langtfra kom til at udrede det Halve af hvad der var paaregnet, og i alle Fald om føie Tid kom til at være fri for al Skat af Arvefæsteløkkerne; og skulde disse fremdeles bære den fulde betingede Afgift, der tilsammen udgjør 1300 Spdlr. aarlig, vilde de komme til at bære dobbelt Skat, foruden Renterne af deres Salgsværdi ved Indfæstningstiden. Man kunde gjerne i videre Forstand kalde Arvefæstet Salg, om man vilde, men det var derfor ikke mindre vist, at Lovgrunden i Frd. af 18de December 1794 ikke passede til dette Slags Afhændelse, som der-

for gik under et andet almindeligt Navn, og havde man ved Forordningen villet indbefatte Arvefæste under samme Regel, maatte man udtrykkelig have sagt det, da det ingenlunde fulgte af sig selv, og Forordningen derfor lige fra dens Udgivelse havde været fortolket anderledes, end Justitsdepartementet endelig havde fundet for godt at fortolke den. De foregaaende Domme indeholdt ingen antagelig Grund for det Udslag, de gav. Underretsdommen indeholdt Intet, der lignede en Grund. Overretsdommen var altfor lærd. Den erkjendte vel, at Frogners Eier oprindelig var forpligtet til at betale Skatterne, men den udfandt Noget, hvorpaa der aldrig var procederet, og hvoraf det ikke var let at udfinde Meningen - som formodentlig var den, at da det ved Siden af Afgiftens Erlæggelse dog maatte være en Fordeel at have Løkken, maatte denne Fordeel skyldsættes til Skat, ligesom det og maatte forudsættes, at der ved Skyldsætningen i 1818 var taget Hensyn til det ved Afgiften oprettede Forhold mellem Frogner og Løkkerne. Men med det af Overretten omhandlede Propotionaltal havde Lavrettet, som skulde skyldsætte, Intet at bestille. Overretten syntes at forudsætte, at Lavrettet i 1847 først havde frataget den Deel, som svarede mod Afgiften til Frogner, og dernæst skyldsat. Men Overretten havde overseet, at Lavrettet kun opgjorde det Regnestykke, der beroede paa Forholdet mellem den Eiendom, den havde at skyldsætte, og det Hele, der var indbefattet under Frogners samlede Matrikelskyld, uden Hensyn til Afgiften, hvorom det ikke havde Kundskab, og hvormed det i alle Fald ikke havde Noget at skaffe, da den Bemærkning, Petersens Sagfører under Forretningen gjorde om, at der af Elisenborg aldrig var krævet eller betalt Mere end de 120 Spdlr. aarlig Afgift, kun indslød i hans Forbehold af Regres eller Liqvidation, uden at være fremsat for Lavrettet til Befølgelse ved Skyldsætningen, som desuden ikke kunde bestemme Forholdet mellem Delen og det Hele med Hensyn til Afgiften, som Herlighed til Hovedgaarden, uden at lægge Beløbet af samtlige Afgifter ved

Siden af den enkelte til Grund. Hvad Løkkerne havde vundet ved senere Opdyrkning, maatte være forudseet ved Fæstecontracterne, og taget i Betragtning ved Afgifternes Bestemmelse, for saa vidt det kunde skrives paa Jordsmonnet, ikke paa de Bekostninger, som derpaa anvendtes. Han paastod derfor Petersen frifunden for Gades Tiltale, og denne, som Eier af Frogner, kjendt pligtig til, i Arvefæsteafgiften at liqvidere Beløbet af de Skatter og Afgifter, som ere eller blive lagte paa Elisenborgs særskilte Matrikelskyld, samt betale Appellanten Sagsomkostningerne for alle Retter.

Indstævntes Sagfører paastod, at han ved Kjøbet af Frogner stod i den Tro, at han erhvervede den hele Afgift, 1275½ Spdlr., til Bestridelse af Eiendommens Udgifter. Senere viste det sig, at nogle Løkkeeiere havde Ret til at liqvidere, andre ikke, og hvor Indstævnte ansaae sig berettiget til den hele Afgift, anlagde han i Begringstilfælde Sag. For at gjøre denne Sag til objectum appellabile havde Appellanten anlagt Modsøgsmaal, hvori Indstævnte havde samtykket, og ønskede Sagen antagen til Paakjendelse af Høiesteret; men efter den Dom, der var falden i O.Nr. 7 og 8 (Retst. f. d. A., S. 450—460), frygtede han for Afviisning, og paastod for dette Tilfælde Kost og Tæring. For Øvrigt bemærkede han i det Væsentlige: Hvor Indfæstningen var skeet paa Vilkaar, at Fæsterne skulde nyde Skattefrihed, var dette ogsaa udtrykkelig bestemt i Fæstebrevet - hvorpaa Lillefrogner afgav et Exempel - og maatte der bestemmes, da det ikke kunde underforstaaes. Arvefæste, som det her omtvistede, adskilte sig fra anden Afhændelse af Jord alene derved, at der i Stedet for Kjøbesum traadte en aarlig Afgift, svarende til Renterne af Eiendommens Værdi, der ikke havde været saa ringe, som Modparten vilde gjøre den til, og i alle Fald maatte være anslaaet af Parterne i Forhold til den betingede Afgift, da det Zahlkasskasserer Schaft meddeelte Skjøde eller Arvefæstebrev Intet meldte om Skattefrihed, hvilket her var saa meget mær-

keligere, som det paa Rabolokken Lillefrogner kort forinden meddeelte Fæstebrev udtrykkelig gav en saadan Fritagelse, og det følgelig ikke kunde formodes, at man i det senere Tilfælde havde fundet overflødigt, hvad man i det tidligere havde anseet nødvendigt, naturligviis som Følge af Forholdets Beskaffenhed og Frd. af 18de Decbr. 1764, der ingen Undtagelse gjorde for Eiendomme, hvorpaa der hvilede Landskyld, Arvefæsteafgift eller anden saadan Hæftelse, men utvivlsomt vilde have enhver fra Hovedgaarden afhændet Deel skyldsat og paahæftet en tilsvarende Deel af Skattebyrden. Spørgsmaalet kunde derfor alene være, om Frogners Eire ved at udrede Skatterne af den hele samlede Skyld, sa længe den ikke var deelt ved særskilte Skyldsætninger havde paadraget sig nogen Forpligtelse mod Lokkeeierne il fremdeles at udrede Skatterne af det Hele, efter at Løvens Fordring var gaaet i Opfyldelse, saa at man kunde beregne, hvad der faldt paa enhver Deel. Dette maatte hun benegte. Oprindelig havde man ikke fundet Gjenstanden af den Betydenhed, at den var værd en særskilt Skylsætning, som derfor opsattes, uden at Frogners Eier derved kunde ansees at have paadraget sig nogen Forpligtelse til vedblivende og stigende Udredsel af de paa Elisenborg faldende Skatter, og den senere Opsættelse af Skyldsætningen kunde ikke paadrage ham, hvad ikke den tidligere hade paafort ham. Da følgelig Udredelsen af samtlige Skatter lige saa lidt kunde gjælde for nogen bindende Erkjendelse af Forpligtelsen dertil fra Hovedgaardseiernes Side, som deres Opkrævelse hos ham kunde gjælde for nogen bindende Erkjendelse af Lokkeeiernes Skattefrihed fra det Offentliges Side, maatte Forholdet fra begge Sider kunne føres tilbage til, hvad det efter sin Natur, Loven og Contracten var, uden at her kunde være Spørgsmaal om Brug eller Fortolkning af Contracten ved hvad der saaledes af andre og heelt forklarlige Aarsager hidtil havde fundet Sted, og Clausulen i Skjødet paa Frogner maatte forstaaes paa samme Maade, som Modparten havde forstaaet de tilsvarende Clausuler i Skjøderne paa Lille-

frogner og Elisenborg, hvoraf følgelig Intet kunde udledes, undtagen dette, at Spørgsmaalet om Skatterne stod aabent efter Loven. Modparten havde desuden i de foregaaende Instantser selv erkjendt, at Arvefæsterere efter Forord. af 1764 maatte udtrykkelig betinge sig Skattefrihed, hvis de vilde gjøre den gjældende. Men her var ingen Skattefrihed forbeholdt, og Afgiften var aabenbar ikke beregnet paa at dække Skatterne; den skulde være uforanderlig, medens disse vexlede; den skulde erlægges ved Septembermaaneds Udgang, medens de forfaldt ved Aarets Udgang, o. s. v. Om nogen Ubillighed kunde her ikke vore Tale. Jo ringere Eiendommens Værdi var ved Indfæstningen, desto mindre Deel af Skatterne vilde den have havt at bære, om den da var bleven skyldsat, og denne Deel af Skatterne vilde have været saa ringe, at den ikke kunde være kommen i Betragtning ved Bestemmelsen af den mangedobbelte Afgift i Stedet for Kjøbesum, der strax skulde begynde at løbe. At den forhøiede Værdi, Løkkerne senere havde faaet, medførte forhøiet Skyld, og følgelig større Skat, var Noget, der fulgte af al Jordforbedring, og over denne fælles Skjebne for alle Jordbrugere, kunde Appellanten ikke beklage sig. I alle Fald kunde ha ikke vælte den Byrde, der efter Loven og Forholdets Natur tilfaldt ham, over paa Eierne af Hovedgaarden, der ikke oppebar større Afgift af den større Værdi, Løkken Elisenborg havde faaet, men selv maatte betale større Skat af den større Skyld, Hovedgaarden paa samme Maade havde faaet, og ikke ved Siden deraf burde bære den store Byrde af Løkkerne, som deres forhøiede Skatteskyld medførte, medens deres Eiere nød den tilsvarende større Fordeel, hvorefter Skyldens Forhøielse var lempet. Intet var derfor rimeligere, end at disse selv udredte Skatterne af deres forøgede Indtægter. Saaledes vilde Loven det, saaledes flød det af Forholdets Natur. Han paastod derfor, i Tilfælde af Afviisning, Kost og Tæring, og, i Tilfælde af Sagens Paakjendelse i Realiteten, Stadfæstelse af de ergangne Domme, eller af Underretsdommen, og Sagsomkostningerne.

Høiesterets Dom, afsagt 7de Juni 1854 er saa lydende: "Kjøbmand Sigvardt B. Petersen bør være berettiget til at liqvidere de Skatter og Afgifter, som ere eller i Fremtiden maatte blive paalagte hans Arvefæsteeiendom Elisenborgs Matrikelskyld, i den bemeldte Eiendom paahvilende Afgift til Frogner Gaards Eier, og bør han, som Følge heraf, for Proprietær Gades Tiltale i denne Sag fri at være."

L.Nr. 305. } Handelshuset Wilson Sons & Co. mod
O.Nr. 31. } Kjøbmand S. Salvesen.

Den 14de Marts 1851 fandtes i Morgenbladet følgende Bekjendtgjørelse: "Dampskibet Courrier fortsætter den sædvanlige Fart imellem Hull, Christiania og Gøteborg ved at forlade det førstnævnte Sted den 15de dennes, og væntes i Drøbak paa førstkommende Tirsdag den 18de. Herfra afreiser det igjen nogle Timer efter Ankomsten." Flere, hvoriblandt Salvesen, tog Billetter til Hull hos Courriers Commissionær i Christiania, Viceconsul Crowe, der den 17de Marts med Passagererne begav sig til Drøbak, og væntede der forgjæves et Par Dage, hvorefter han skal være reist tilbage til Christiania; men Salvesen blede i 5 Dage, og reiste derpaa over Land til Helsingborg, samt over Kjøbenhavn, Travemünde og Hamborg til Hull, hvor han først ankom tre Dage efter at Courrier atter var reist derfra. Ved sin Hjemkomst indgav han til Consul Crowe Regning over sine Reiseudgifter fra Drøbak til Hull, og deriblandt Udgifterne ved Opholdet i Drøbak, i Alt 57 Spdlr. 72 Skill., hvorfra var trukket for mulig Fortæring paa Courrier 7 Spdlr. 72 Skill., altsaa til Rest 50 Spdlr., der ikke blev betalte. Den 23de Juli 1853 tilskrev han Consul Crowe saaledes: "Jeg skal herved tillade mig at forebringe Consulen min Bestemmelse med Hensyn til den forhen omtalte Dampskibsaffære, nemlig at jeg, for at undgaae videre Ubehageligheder paa begge Sider, vil mod-

tage den Godtgjørelse for forøgede Reiseudgifter, som er 50 Spdlr., og de i Passage betalte 20 Spdlr. 84 Skill., altsaa i det Hele 70 Spdlr. 84 Skill. Skulde Hr. Consulen ei gaae ind herpaa, da paabyder Nødvendigheden Sags Anlæg, da man efter en saadan vilkaarlig Behandlingsmaade aldeles ikke kan lade den gaae aldeles upaaagtet hen. Af flere Hensyn har jeg troet at burde ordne denne Gjenstand i Mindelighed, og udbeder mig derfor Deres skriftlige Svar." Den 30te næstefter modtog han følgende Svar fra Advocat Dunker: "Fra Wilson Sons & Co. har jeg den Ordre at afgjøre Vedkommendes Fordringer i Anledning af Dampskibet Courriers i sin Tid averterede, men ikke iverksatte Reise fra Drøbak til Hull. Jeg har saaledes den Ære at underrette Dem om, at De af mig paa Rederiet Wilson Sons & Co.s Vegne vil paa Forlangende erholde udbetalt den betalte Fragt, 20 Spdlr. 84 Skill., men at jeg ikke er villig til at betale Dem nogen Godtgjørelse for forøgede Reiseudgifter, eftersom DHrr. Wilson Sons & Co. have tilkjendegivet, at da Vedkommende have afslaaet det i sin Tid gjorte særdeles liberale Tilbud, saa vil Rederiet nu kun betale, hvad Loven strengt gjør til Pligt, og efter min Mening har De ingen Ret til at fordre Godtgjørelse for forøgede Reiseudgifter." Næste Dag indgav Salvesen Klage til Forligelsescommissionen, hvori han, efter at have fortalt Tildragelsen, og derhos bemærket, at Courrier var gaaet fra Hull lige til Gøteborg paa den omhandlede Reise, fortsatte saaledes: "Herved paaførtes mig ikke blot forøgede Reiseudgifter, men jeg er tillige som Handelsmand, eller som Associé af Handelsfirmaet Ihlen & Salvesen hersteds, paaført betydelig Skade, idet jeg ikke kom frem til England til den til Varers Indkjøb bekvemme Tid, ligesom det endvidere har været en uundgaaelig Følge, at de for min og Compagnoens Handel fornødne Varer ere hidkomne en god Deel Tid senere, end om jeg overeensstemmende med den af Vedkommende overtagne Forpligtelse var bleven befordret herfra den 18de Marts. Jeg finder mig derfor

foranlediget til at indsøge ved Rettergang saa vel den af mig udbetalte Fragt 20 Spdlr. 84 Skill., som forvoldte Omkostninger ved Opholdet i Drøbak, samt ved Reisen over Danmark og Hamborg, og endelig Erstatning for den mig som Handelsmand tilføiede Skade." Efter forgjæves Forligsprøve med Advocat Dunker, som Rederiets Commissionær, blev Sagen anlagt ved Christiania Bything, med Paastand paa de 70 Spdlr. 84 Skill. og videre Erstatning efter Skjøn for det i Klagen omhandlede Tab, samt Renter og Omkostninger, hvorimod Dunker tog til Gjenmæle med Paastand om Frifindelse og Omkostninger, mod at betale 23 Spdlr. 24 Skill. Som Vidner fremstilledes Kjøbmændene Svenningsen og Schmidt, der havde været med blandt Passagererne ved den omhandlede Leilighed, og ventet i Drøbak, fordi Crowe meente, at Courrier dog nok vilde komme, og selv ventede, skjønt de ikke var sikre paa, om han ikke forlod Drøbak en Dags Tid før dem. De fandt Beregningen af Udgifterne for de 5 Dages Ophold rigtig, efter den Erfaring, de selv havde gjort, og Svenningsen, der havde gjort samme Reise som Salvesen, fandt ogsaa Reiseudgifterne passende beregnede. Paa Spørgsmaal, om de antog, det havde været til Tab for Salvesen, at Courrier ikke kom til Drøbak som bestemt, svarede de eenstemmig, at de antog dette, "uden dog at kunne udtale sig med Bestemthed om Tabets Størrelse. Det foresvæver Vidnet Svenningsen, at Priserne paa nogle Bomuldsvarer i Manchester skulde være blevne forhøiede i Mellemtiden, uden at dog Vidnet herom med større Bestemthed tør ytre sig. Vidnet tør ikke paastaae, selv at have lidt naget beregneligt Tab ved Forsinkelsen." Paa Sprgsmaal, om de antog, selv at have nogen Erstatningsfordring paa Courriers Eiere i Anledning af, at de den omhandlede Gang, som af dem forklaret, ikke kom til at foretage Reisen til England med Courrier, svarede Vidnerne, "at da de ingen Billetter havde løst til Passagen med Courrier, troede de ikke at kunne fremsætte nogen Erstatningspaastand, hvortil de i modsat Fald vilde have anseet sig berettigede."

I Indlæg af 15de Juli 1822 bemærkede Salvesens Sagfører, at Citanten paa en Reise, han i Vaar tiltraadte til Endland, havde haabet at kunne tilveiebringe Oplysninger om, at Priserne paa de Varer, hvormed han handlede, var stegne i Løbet af de Dage, der gik tabte for ham ved Overlandsreisen, uden at dog hans Bestræbelser i denne Retning havde ledet til noget Resultat, der i Retten kunde documenteres." Ved Bythingsdom af 2den September næstefter blev Wilson Sons & Co. tilpligtede at betale Salvesen 29 Spdlr. 36 Skill. med Renter fra Indkaldelsen, men Omkostningerne ophævede. Efter gjensidig Paaanke blev ved Overretsdom af 8de August 1853 Wilson Sons & Co. derimod tilpligtede at betale Salvesen 50 Spdlr. "samt derhos saadan Erstatning for, at Handelshuset Ihlen & Salvesen fik sine Vaaren 1851 bestilte Varer 14 – fjorten – Dage senere hjem, end det burde være skeet, som af uvillige Mænd paa Contraappellantskabets Bekostning sat vorder," hvorhos der tilkjendtes Renter af det samlede Beløb fra Indkaldelsen, men Omkostningerne for begge Retter ophævedes.

For Høiesteret, hvortil alene Wilson Sons & Co. indankede Sagen, bemærkede deres Sagfører (Advocat Dunker) i det Væsentlige: Da Courrier den 15de Marts 1851 afgik fra Hull, havde man der faaet Underretning om, at Isen skulde gjøre Farten i Christianiafjorden farlig, og Rederiet gav derfor Ordre til at gaae lige til Gøteborg, skjønt det siden viste sig, at Drøbak havde kunnet anløbes. Men Courrier gik hver 14de Dag fra Hull den bestemte Route, altsaa ogsaa den 29de Marts og 12te April, og anløb da Drøbak. Salvesen kom den 1ste April til Hull, og fik altsaa ikke sine Varer afsendte den 29de Marts, men først den 12te April. Rederiet tilbød Erstatning, men Salvesen gjorde overdrevne Fordringer (300 Spdlr). Den for Reisen beregnede Erstatning var feilagtig beregnet, da der foruden de 50 Spdlr. ikke kunde regnes Billettens Kostende (Salvesen skulde jo ikke have fri Overreise) med 20 Spdlr. 84 Skill., og der desuden heller ikke kunde reg-

nes Godtgjørelse for flere end to Dages Ophold i Drøbak, hvor Consul Crowe ikke selv ventede, og fraraadede Passagererne at vente længere. Af de for Opholdet i Drøbak beregnede 4 Spdlr. 96 Skill. maatte altsaa tre Femtedele afgaae, saa meget mere, som det længere Ophold i Drøbak compenseredes ved det kortere Ophold i Hull. Man havde imidlertid tilbudt at tilbagebetale-Billetpengene 20 Spdlr. 84 Skill. med Tillæg af 2 Spdlr. 60 Skill. for Opholdet i Drøbak, tilsammen 23 Spdlr. 24 Skill. – og Mere kunde der ikke fordres. Ved at avertere Courriers Route havde Rederiet ikke paadraget sig nogen Forpligtelse til at tage Passagerer og Gods; og naar man paaberaabte sig Lovens 4—2—3, da maatte bemærkes, at en Dampbaadsbillet ei var noget Certeparti, hvorefter den enkelte Passager kunde kræve sig befordret som en forfragtet Vareladning, hvor mange Hindringer der stillede sig i Veien, og om han end udgiorde den hele Cargo, hvorimod den, der tog Billet til en Dampfart, en Comedie eller en Concert, som indstilledes, maatte nøies med at faae sine Penge tilbage, som Skik og Brug var. Courrier kunde have undladt at reise fra Hull, saa vel den 15de som den 29de Marts, uden angiven Grund, og uden at Nogen havde havt at klage derover. I alle Fald kunde den ikke ansees forpligtet til derfra den 29de Marts at medtage Salvesen eller hans Varer, da Billetten kun lød paa Overfarten til Hull, ikke paa Tilbagereisen; men Overretten ansaae endog Rederiet forpligtet til at reise fra Hull den 20de Marts, og overføre Salvesens Varer til Christiania eller Drøbak. Hertil kom, at Salvesen, uagtet han havde villet, dog ikke havde kunnet bevise, at noget Tab var lidt, skjønt Beviset, om saa havde været Tilfældet, dog efter Forholdets Natur med Lethed havde kunnet tilveiebringes, t. Ex. ved Mæglerattester, foruden flere lige saa let tilgjængelige Midler; og det var saaledes klart, at han eller hans Firma intet Tab havde lidt ved Forsinkelsen, der maaskee endog havde bragt ham Fordeel ved faldne Priser i Mellemtiden. Han maatte altsaa nøies med de

tilbudne 23 Spdlr. 24 Skill. (Paastand som før, med Tillæg af Omkostninger).

Hertil svarede Salvesens Sagfører i det Væsentlige: Modparten havde givet Sagen Udseende af, at urigtige Efterretninger om Iisgang havde bevæget Courriers Rederi til Afvigelse fra den vedtagne Route; men der havdes tidligere Postefterretninger om det sande Forhold, og Rederiets Paaskud var altsaa en tom Udflugt. Courrier havde den Gang en selvraadig Fører, der var raget i Klammeri med Toldvæsenet i Drøbak ved overmodig Opførsel, som han og selve Rederiet ogsaa viste mod Passagererne. Der reiste sig endelig almindelig Klage mod Skipperen, som derfor blev afsat; men Rederiet fik dog svare for, hvad han eller begge imidlertid havde gjort. Det erkjendtes af Modparten, at intet Hinder havde været for Contractens Opfyldelse, men paastodes blot, at han ikke var bunden dertil. Imidlertid maatte det være klart for Enhver, at Salget af en Dampbaadsbillet for en bestemt Person og Reise var en lige saa bindende Befragtningscontract, som et Certeparti efter L. 4—2—3, og at dens Misligholdelse kunde have lige saa slemme eller værre Følger for Passageren som for Vareafladeren. Paa den lige eller ulige Benævnelse af Beviismidlet kom det ikke an, og den fælles Benævnelse af Billet ophævede lige saa lidt den væsentlige Forskjel mellem Dampfart og Comedie eller Concert, som den forskjellige Benævnelse af Befragtningsbrevet, Certeparti og Billet, ophævede Ligheden mellem Passager- og Varebefordring. (Fortsættes).

Christiania 1854.
Trykt og forlagt af J. Chr. Abelsted.

Nittende Aargang   21de August
№ 34.   1854.

Norsk Retstidende,

et Ugeskrift for praktisk Lovkyndighed.

Sager, paakjendte i Høiesterets 1ste Session 1854.

L.Nr. 305. } Handelshuset Wilson Sons & Co. mod
OrNr. 31. } Kjøbmand S. Salvesen.

(Fortsættelse fra Nr. 33).

Var Salvesen kommen til Hull efter Bestemmelsen, havde han lige saa vel den 29de Marts som den 12te April faaet sine Varer derfra sendte med Courrier til Christiania, hvilket Modparten ikke havde negtet, og Overretten med Føie havde forudsat; thi han havde sine Handelskunder i nærliggende Fabriksteder, hvortil han ved Jærnbaner var kommen, havde indkjøbt sine Varer, og forsendt dem til Hull, Alt i saa kort Tid, at de magelig kunde have været afskibede med Courrier den 29de Marts. Desuden manglede heller ikke andre Leiligheder til den hurtigere Forsendelse fra et Sted som Hull, der staaer i saa omfattende Forbindelse med de østlandske Steder i Norge, hvorimellem Dampskibe og andre Fartøier gaae, at Salvesen, om hans Overreise ikke var bleven saa betydelig forsinket, længe før 12te April kunde have faaet sine Varer afsendte. Af denne Forsinkelse opstod naturligviis Tab; thi foruden at den, der tidligst ankommer til Fabrikstederne, almindeligviis kan gjøre det bedste Udvalg paa de billigste Vilkaar, kan han ogsaa ved den tidligere Hjembrin-

gelse af sine Varer høste en større Fordeel, idet han vinder Søgning af alle de Kunder, der have ventet paa nye Varer, og endnu ikke forsynet sig, medens den, der kommer senere, taber alle de Kunder, der allerede have fundet, hvad de søgte, hvorhos han i de flere af Andre hjembragte Varer har en større Concurrents at udholde. Hertil kom, at Ihlen og Salvesen just skulde begynde sin Handel med de omhandlede Varer. At de havde tabt ved Forsinkelsen, var altsaa uomtvisteligt, og hvor stort deres Tab kunde antages at være, maatte fastsættes ved Skjøn af uvillige Mænd, som af Overretten bestemt. Under Skjønnet vilde det Fornødne blive oplyst, saa som hvor længe Ihlen og Salvesen, der som sagt just da havde etableret sig til Handel med de Varer, Salvesen ved den omhanlede Leilighed skulde indkjøbe, havde havt Krambod og Folk leiede i Paavente af disse Varer, hvis Indklarering vilde oplyse deres Mængde og Beskaffenhed, o. s. v., og hvorefter Tabet maatte kunne bestemmes med fornøden Sikkerhed. Indkjøbet i England, hvor Varerne laae færdige, kunde skee og skeede strax ved Salvesens Ankomst; og var ikke Courriers Ankomst bebudet, vilde Salvesen tidligere være afreist over Land, saa at han lige saa tidlig eller endog før vilde være ankommen paa Indkjøbsstedet end med Courrier efter dens bebudede Route. I England maatte Befordreren efter saadan forudgaaet Bekjendtgjørelse af sin Route altid erstatte Tabet, saa vel af tilfældig som forsætlig Forsinkelse fra hans Side. Naar Modparten talte om overdrevne Fordringer og liberale Tilbud, da viste de mellem Parterne vexlede Breve, hvad der i Virkeligheden var fordret og tilbudt, og hvad Vegt der følgelig kunde lægges paa disse Talemaader. Modparten havde ikke tilbudt Mere da end nu, og Salvesen havde kun fordret Godtgjørelse for Reiseomkostningernes Forøgelse, samt Opholdet i Drøbak. At dette Ophold havde varet i 5 Dage, var in confesso, og man kunde ikke forlange, at Salvesen skulde have reist, før Haabet om Courriers Ankomst maatte opgives, især da Commissionæren raadede til

at vente, og maaskee selv forblev der eller i Nærheden den hele Tid. Om Udgifternes Beregning var der for Resten ingen Tvist, naar undtages de 20 Spdlr. 84 Skill. for Billetten, som ved den fra Salvesens Side upaaankede Overretsdom, der kun tilkjendte ham 50 Spdlr. i Reisegodtgjørelse, var satte ud af Betragtning – og Rederiet kunde ikke baade beholde den oppebaarne Betaling for Billetten, og afkorte den i Salvesens øvrige erkjendte Reiseudgifter. (Paastand om Stadfæstelse af Overretsdommen og Omkostninger for Høiesteret).

I Replikken protesteredes mod Historien om Skipperens Klammeri med Toldvæsenet, og hvad dertil sluttede sig i Tilsvaret. For Øvrigt bemærkedes, at Ihlen og Salvesen havde etableret sig med nye Varer, som tidligere var forskrevne og ankomne før Avertissementet om Courriers Route, saa at Firmaet ikke kunde have ventet paa de omhandlede Varer, for dermed at begynde sin Handel, og nogen tidligere Reise, hvis Courrier ei var bebudet, havde de før ikke paaberaabt sig. Først under Skjønnet at føre Beviis for de Omstændigheder, hvorpaa det skulde bygges, var desuden ulovligt, da Alt, der skulde bevises, maatte være beviist, inden Dommen afsagdes. I Dupliken paastodes, med Henhold til Fremstillingen i Tilsvaret, at det Beviis, der nærmere skulde begrunde Skjønnet, netop henhørte under Skjønsforretningen, og i alle Fald kom tids nok under denne, hvorfor det i Praxis almindeligviis ogsaa først der blev ført, da det under Domssagen ikke var til nogen Nytte, men ofte blot til Besvær, især naar det alligevel maatte gjentages for Skjønsmændene ved Paaviisninger, med Mere.

I Dom af 15de Juni 1854 tilpligtede Høiesterer Wilson, Sons & Co. at betale Salvesen 50 Spdlr., med Renter fra Indkaldelsen, men frifandt dem i Øvrigt for hans Tiltale, og ophævede Omkostningerne for alle Retter.

L.Nr. 334. } Gunder Reiersen Mollerud mod Wilhelm
O.Nr. 24. } Mørch.

Den 12te September 1847 blev af Colbjørn Colbjørnsen, Brede Pøsrud og Poul Berger udfærdiget følgende Vidneseddel: "Undertegnede have i Dag været tilkaldte som Vitterlighedsvidner ved en under Dags Dato oprettet mundtlig Handel imellem Ole Reiersen Lundeby paa den ene og Wilhelm Mørch paa den anden Side angaaende Handelen af Gaarden Lundeby med alle til- og underliggende Herligheder." 1) Ole Reiersen Lundeby sælger og overdrager til Wilhelm Mørch sin eiende Gaard Lundeby, med alle til- og underliggende Herligheder for den Kjøbesum 2500 Spdlr., som afbetales i 3 Aar uden Renters Svarelse. 2) Eiendommen afleveres bemeldte Wilhelm Mørch 14de April næste Aar, og Møllebruget 1ste Januar førstkommende, saaledes at bemeldte Mørch fra den Tid, deraf erholder Indtægterne. 3) Kjøbesummen afbetales saaledes: 500 Spdlr til næstkommende Vaar eller Sommer, mod Skjødets Udstedelse og 500 Spdlr. inden Juli Maaneds Udgang 1849, og siden 500 Spdlr. inden Juli Maaneds Udgang 1850, 1851 og 1852. Enhver Termin erlægges uden Renters Svarelse til de fastsatte Tider. Til Sikkerhed for Kjøbesummen udsteder Wilhelm Mørch Panteobligation med Pant i den solgte Eiendom med 1ste Prioritet, da Eiendommen sælges Wilhelm Mørch aldeles hæftefrie. Skulde et eller andet Laan ønskes af Wilhelm Mørch, saa som jeg Ole Reiersen har søgt Banklaan, da erholder Ole Reiersen i Tilfælde kun 2den Prioritet i den solgte Eiendom. 4) Alle Skatter, Onera og Udgifter betaler Wilhelm Mørch fra 1ste Januar næste Aar, og skal det være Mørch tilladt, i Fald han ønsker det, at hugge Tømmer i Skoven efter eget Ønske i denne Høst eller dette Aar. Omkostningerne ved Documenterne betale Kjøberen og Sælgeren, det Halve hver, som bør og skal være oprettet inden Juli Maaneds Udgang næste Aar 1848. Efter forestaaende Betingelser overdrages nu Gaarden Lundeby

med alle til- og underliggende Herligheder med aldeles Odel og Eiendom, til Wilhelm Mørch. Dette til Bekræftelse, og erklære, at Vedkommende ere saaledes forenede." Den 14de November s. A. fik denne Vidneseddel saadan Paategning: "Da Kjøberen Wilhelm Mørch i Dag har indgaaet at betale min Gjæld til min Svoger Tosten Torrissen paa Torkerud, eller paa hvad Sidstnævnte skylder Arne Bredesen Næsmoen, den Summa 150 Spdlr., hvilke et Hundrede og femti Speciedaler gaaer i Afdrag paa første Termin for Gaarden Lundeby, tilligemed Vexelrenter, eller 1 pCt. maanedlig, af bemeldte Summa fra i Dag indtil Juli Maaneds Udgang næste Aar, da første Termin forfalder for Gaarden Lundeby. Endvidere frafalder jeg al Panteret i Gaarden Lundeby efter Handelen derom af 12te September d. A. mod at Kjøberen udstæder Tilstaaelse for mit Tilgodehavende efter Handelen om Gaarden med Cautionister. Dette til Bekræftelie i tilkaldte Vidners Paahør paa Tjurm." Ved Klage af 29de November 1847 indtalte Ole Reiersen Lundbys Broder, Gunder Reiersen Mollerud sin Odelsret til Gaarden mod Wilhelm Mørch, skjønt denne endnu intet Skjøde havde faaet, og efter forgjæves Forligsprøve og udtagen Stævning anhængiggjordes Sagen den 5te September 1848, da der blev fremlagt Qvittering af 24de Mai s. A. fra Ole Lundeby for erholdt Afdrag af Mørch paa 1ste Termin, deels ved Contanter, deels ved "Indgaaelser," i Alt for 220 Spdlr., samt Transport fra Ole Lundeby til Gunder Mollerud af 5te September 1848 (Incaminationsdagen) paa Resten af Kjøbesummen, med Paastand at Liqvidation i Løsnigssummen, hvorved Gunder Mollleruds Sagfører tilføiede: "Det bemærkes imidlertid af det sidst fremlagte Document, at 150 Spdlr. kan ansees afgjorte af Mørch paa Kjøbesummen, ligesom det og er at mærke, at Mørch er accorderet Kjøbesummen rentefri, hvorfor det muligen kan antages, at han bør godtgjøres Renterne, der efter en Beregning af 2500 Spdlr.s Capital, betalbar i fem aarlige Terminer, udgjør ca. 300 Spdlr. Paa Grund af disse Omstændig-

heder vilde Odelspretendenten ikke undlade ved Siden af den paastaaede Liqvidation at forevise og tilbyde i Retten den Sum 450 Spdlr., dog under fornøden Reservation af en nøiagtigere Beregning af den Mørch tilkommende Rentegodtgjørelse, der dog naturligviis maa grundes paa 4 pCt. p a. I Henhold til Foranførte og under Reservation af alt videre Lovligt, indlod Comparenten Sagen til Doms med saadan Paastand: at Odelspretendenten Gunder Reiersen Møllerud kjendes odelsløsningsberettiget til herombhandlede Gaard Lundeby med Tillæggelser; at Wilhelm Mørch tilpligtes at meddele Odelspretendenten Skjøde paa Odelsgodset, imod at Gunder Reiersen forud har besørget Mørch meddeelt vedbørligt Skjøde fra Ole Reiersen i Medhold af den fremlagte Handelsforening; og endelig, at Vilhelm Mørch til Lovens første Faredag næste Aar tilpligtes at fravige og ryddiggjøre samt til Odelspretenden overlevere det før omhandlede Odelsgods." Mørchs Sagfører ytrede, at han ikke kan finde, at Odelspretendenten ved det nu gjorte Tilbud paa nogen Maade har opfyldt Lovens Bestemmelser om, hvad der paaligger en Odelspretendent. Det maa nemlig erindres, at Citanten selv har erkjendt Mørch som Eier af det paastævnte Odelsgods, og som saadan er han ligefrem efter Loven berettiget til at modtage den for Eiendommen bestemte Løsningssum, hvilken Odelspretendentrn efter Odelslovens § 23 er forpligtet til at forevise og tilbyde i Retten, imod at han i denne Sum erholder afdraget de i Eiendommen staaende Hæftelseer. Hæftelserne paa Lundeby godtgjøres efter herhos fremlæggende Panteattest at udgjøre 558 Spdlr. 2 Ort 22 Skill. . . . . I Henhold hertil og under Benegtelse af, hvad Citanten for Øvrigt har tilført, paastaaes den fremlagte Odelsstævning afviist og Indstævnte tilkjendt hos Citanten Kost og Tæring, der passende troes bestemt til 20 Spdlr." G. Mølleruds Sagfører tilførte tilførte derpaa, blandt Andet: Da den fremlagte Qvittering viser, hvad Odelspretendenten ikke har vidst før, at der paa den omhandlede Kjøbesum i Alt er betalt 220

Spdlr., saa forøgede Comparenten nu den anviste og tilbudte Sum med 70 Spdlr." I et følgende Møde fremkom en Opgjørelse fra Mørch, hvorefter han foruden de 220 Spdlr. efter Qvittering havde udbetalt ved St. Hans Tider 15 Spdlr., og efter Erkjendelse af en Tømmermærker vedtaget at betale Pelly & Co.s Tilgodehavende hos Ole Lundeby med Capital 30 Spdlr., hvortil kom Renter og Omkostninger 2 Spdlr., saa at i det Hele blev 267 Spdlr. I et senere Indlæg forbeholdt Mollerubs Sagføærer Benegtelse af de 15 Spdlr. og 32 Spdlr., da han ingen Oplysning derom havde fra sin Part, og indlod Sagen. Ved Underretsdom af 17de Juli 1849 blev Stævningen afviist, og Gunder Mollerud erklæret for sin Person at have tabt Løsningsretten til Gaarden Lundeby samt tilpligtet at betale W. Mørch 20 Spdlr. i Kost og Tæring. Denne Dom blev af G. Mollerud paaanket til Overretten, hvor den blev anhænggiort den 8de October næstefter; men den 19de November udfærdigede Brødrene Ole og Gunder Reiersønner følgende Beskikkelse: "Da flere mindelige Opfordringer til Hr. W. Mørch om at møde mig Ole Reiersen Lundeby ved Retten, overeensstemmende med den mellem ham og mig afsluttede Handel om Gaarden Lundeby med Tilliggelser, at modtage Skjøde paa denne Eiendom, imod deels at betale den resterende forfaldne Kjøbesum og deels at udstæde Obligation med Pant eller antagelig Caution for den ikke forfaldne Kjøbesum, have været forgjæves, saa vorder han herved beskikkelsesviis opfordret til i det anførte Øiemed at møde mig ved førstafholdende Thing for Grue den 6te næste Maaned, hvor ogsaa jeg Ole Reiersen Lundeby da skal møde og præstere hæftefrit Skjøde imod Penges og Sikkerheds Erholdelse, som meldt, og for at den Omstændighed, at jeg har transporteret min Fordring til min Broder Gunder Reiersen, ikke skal kunne give Hr. Mørch noget Paaskud til at unddrage sig fra ogsaa nu at opfylde sin Forpligtelse, udstædes denne Beskikkelse tillige i hans, min Broders Navn, og med hans Samtykke, idet han ogsaa vedtager at møde ved bemeldte Thing, og afgive den til Sagens Ordning paa con-

tractmæssig Maade fornødne Erklæring. Men Mørch opfordres til ved denne Beskikkelses Ankyndigelse at erklære, om han vedtager at møde ved forbemeldte Thing; thi, skulde hans Svar være benegtende, eller han og intet Svar vil afgive, ansee Brødrene Ole og Gunder Reierssønner ogsaa deres Møde ved Thinget overflødigt. Jeg beder derfor her paategnet attesteret, om og hvad Mørch svarer." Derpaa afgav Stævnevidnerne sin Paategning om, at Mørch afgav saadant Svar: "Efter den mellem ham og Ole Reiersen afsluttede Handel om Gaarden Lundeby, indfandt han sig paa Sommerthinget i 1848 for at modtage Skjøde paa de af ham kjøbte Eiendomme, men den Gang mødte Ole Reiersen ikke, førend Thinget allerede var hævet. Comparenten erklærede imidlertid, at han er villig til at modtage det ommeldte Skjøde efter den passerede Handel, naar saadant meddeles hæftefrit paa samtlige de af ham kjøbte Eiendomme; dog vil han først see den af Gunder Reiersen Møllerud mod ham anlagte Odelssag enten afgjort eller hævet. Da denne nu foregiver at være Fordringshaver i Stedet for Ole Reiersen Lundeby, saa antager han, at Skjødet kan udfærdiges og overleveres uden at møde paa Thinget, ved hvilket Comparenten ikke er villig til at afgive Møde. Imidlertid forbeholdt Mørch sig at afgive yderligere Erklæring, naar Skjødet bliver ham foreviist." Dernæst fandtes paategnet følgende Forligsklage ved Procurator Lie: "I al foranstaaende Anledning og om Alt, hvad dermed staaer i Forbindelse, ønske Brødrene Ole og Gunder Reierssønner Forligsprøve anstillet med Hr. Wilhelm Mørch, som de derefter, om Forlig ikke opnaaes, agte at sagsøge til Betaling af den resterende forfaldne Kjøbesum, og til contractsmæssig Sikkerheds Stillelse for, hvad der ikke endnu forfalder af Samme. Thi udbeder jeg for bemeldte Brødre Hr. Mørch i ovennævnte Øiemed indkaldt til førstafholdende Forligelsescommission for Grue." (Fortsættes).

Christiania 1854.
Trykt og forlagt af J. Chr. Abelsted.

Hansen

Niende Aargang
№ 35.

28de August
1854.

Norsk Retstidende,

et Ugeskrift for praktisk Lovkyndighed.

Sager, paakjendte i Høiesterets 1ste Session 1854.

L.Nr. 334. } Gunder Reiersen Møllerud mod Wilhelm
O.Nr. 24. } Mørch.

(Fortsættelse fra Nr. 34).

Efter forgjæves Forligsprøve forfulgte nu Brødrene denne nye Sag ved Domsstævning, med Bemærkning, at der paa Gaarden kun hvilede 450 Spdlr. Umyndiges Midler, og at der paa Kjøbesummen var forfaldne 1000 Spdlr, hvorpaa kun var betalt 220 Spdlr., saa at der stod igjen forfaldne 780 Spdlr., hvoraf de 450 Spdlr. ved Documenternes Udvexling kunde dækkes, hvorfor de nedlagde saadan Paastand: "At W. Mørch tilpligtes at betale Gunder R. Møllerud 780 Spdlr. med Renter deraf fra Forligsindkaldelsens Dato, dog saa, at 450 Spdlr. deraf overleveres Overformynderen til Indfrielse af den paa Lundeby hvilende Hæftelse; at W. Mørch tilpligtes, under en passende daglig Mulct og inden en vis forelagt Tid at præstere til Gunder Møllerud contractmæssig Sikkerhed for den øvrige Deel af Kjøbesummen, 1500 Spdlr., enten ved Panteobligation eller ved antagelig Caution; og at W. Mørch tilpligtes at betale denne af ham alene forvoldte Processes Omkostninger med en passende Sum." For Øvrigt erklærede Citantskabet sig fremdeles villigt til, "saale-

des som i Contracten bestemt, og naar det skal være, at meddele Mørch Skjøde, imod at han derimod præsterer contant den forfaldne Deel af Kjøbesummen, og Sikkerhed for, hvad der ikke er forfaldet," hvorhos end yderligere tilføiedes: "at Citantskabet er villigt til, om Mørch ønsker det, at lade Hæftelsernes Beløb afdrage i den forfaldne Kjøbesum, hvis Mørch og ønsker at overtage Hæftelserne, for at spare sig for en større contant Udtælling." Sluttelig bemærkedes, "at Citantskabet anseer det for klart, at den mellem Gunder Reiersen og Mørch verserende Odelssag er nærværende Sag aldeles uvedkommende." I et følgende Møde fremlagdes saadan Erklæring fra Mørch: . . . "Jeg er villig til, saa snart lovligt Skjøde meddeles mig paa Lundeby med Tilliggelser, saaledes som Eiendommen af mig er kjøbt af Ole Reiersen, at betale, hvad der hidtil af Kjøbesummen er forfaldet, efter Fradrag af de i Eiendommen staaende Hæftelser, og hvad jeg allerede har betalt, og som efter indlagte Nota af 4de December 1849 andrager til 344 Spdlr. 105 Skill., samt mod at Odelssagen, hvorunder Liqvidation for det under denne Sag paastævnte Beløb paastaaes, frafaldes og hæves. I Forbindelse med dette Anbud bedes fremlagt vedlagte Erklæring af 11te dennes fra min Principal Hr. Exam. jur. Omsted om, at han er og fra Handelens Indgaaelse har været villig til at være min Cautionist." Denne Erklæring fra Omsted blev ligeledes fremlagt. Efter at Citanternes Sagfører havde bemærket, "at der fornuftigviis ikke kan blive Tale om noget mindeligt Opgjør mellem Parterne, saa længe Hr. Mørch ufornuftigviis paastaaer, at Odelssagen derunder skal frafaldes og hæves, da det er klart, at Odelssagen ikke har det Mindste med nærværende Sag at skaffe;" og efter at have protesteret mod videre Udsættelse, samt benegtet Mørchs Beregning, som Indstævnte vilde bevise ved Hjælp af den forlangte Udsættelse, tilføiede Citanten, at han "for at hindre denne Udflugt vilde nu, med tilstedeværende Gunder Reiersens Samtykke, frafalde Benegtelsen af de gjorte nye Afbetalingsposter, for saa vidt Sa-

gen nu vorder optagen; men i modsat Fald reserverede Comparenten fremdeles at bemangle disse Poster, der i sig selv ere for smaae til at bevirke en længere Udsættelse i en saa vigtig Sag som denne." Ved Panteattest paa den thinglæste Vidneseddel om Kjøbet (S. 532—533 ovenfor) blev oplyst, at der paa Gaarden var indtegnet som Hæftelser et Skifteudlæg og to Indførsler, tilsammen for omtrent 1077 Spdlr. Imidlertid var der i Odelssagen den 15de Juli 1850 falden saadan Overretsdom: "Indstævnte Wilhelm Mørch bør, under Udkastelsestvang, til Lovens første Faredag, 8 Uger efter denne Doms lovlige Forkyndelse, for Appellanten Gunder Reiersen fravige og ryddiggjøre den under Sagen omhandlede Gaard Lundeby med Tilliggelser i Grue Thinglag, mod Udbetaling af Løsningssum 579 Spdlr. 102 Skill., ligesom han til samme Tid bør, under en Mulct af 2 Spdlr. til Grue Præstegjælds Fattigkasse for hver Dag, han sidder Dommen overhørig, paa Appellantens Bekostning til denne udstede lovligt Skjøde paa bemeldte Eiendom, mod at Appellanten forud besørger ham meddeelt vedbørligt Skjøde paa Gaarden fra den under Sagen ovennævnte Ole Reiersen. Processens Omkostninger for begge Retter ophæves. At efterkommes under Adfærd efter Loven." Ved Høiesteretsdom af 15de November 1851 blev derimod Underretsdommen (S. 535 ovenfor) stadfæstet, og Omkostningerne for Overretten og Høiesteret tillagte W. Mørch hos G. Møllerud med 70 Spdlr. Efter at have havt Gjældssagen udsat efter Odelssagen fra 5te Juni 1850, indgik Brødrene den 12te Januar 1852 følgende Forlig: "Ole Reiersen Lundeby forbindes herved, under Executionstvang, og inden den 14 d. M., at betale til Gunder Reiersen Møllerud 2500 Spdlr. med 4 pCt. Rente fra den 1ste d. M., og for dette Forligs Indgaaelse og Beskrivelse 80 Skill. Gives Udlæg efter dette Forlig i fast Gods, frasktiver Debitor sig herved Løsningsret." Den 17de næstefter afholdtes Execution paa Gaarden Forkerud, hvor Ole Lundeby da opholdt sig, for Beregningssum efter Forliget med Omkostninger 2508 Spdlr.

1 Ort 20 Skill., hvorunder blev tilført: "Debitor var personlig tilstede, men havde ei Contanter, men anviste til Udlæg for Beregningssummen sin eiende Gaard Lundeby med Huse og Tilliggelser samt alle underliggende Herligheder, som Vidnerne taxede for 2000 Spdlr. Reqvirenten opgav dernæst til Udlæg Avlingen paa bemeldte Gaard for 1852, taxeret for 200 Spd. Besluttet: I Følge Loven og det fremlagte Forlig gives herved Reqvirenten G. Møllerud Rettens Execution og Udlæg i den opskrevne Eiendom med Avling, for deri at søge Fyldest for Beregningssummen med paagaaende Renter og Omkostninger, under Forbehold af Enhvers bedre Ret." Ved denne Forretnings Thinglæsning erholdt den Paategning om de ovenanførte Hæftelser foruden Vidneseddelen. For at afværge Auction paaankede W. Mørch Executionsforretningen til Overretten, men anmeldte tillige Brødrene til justitiel Forfølgning, hvorimod Gunder Møllerud indstævnte Executionen til Stadfæstelse, og søgte imidlertid at opnaae Forlig, idet han erklærede sig villig til at frafalde al sin Ret i Eiendommen efter Executonen, hvis W. Mørch strax tog Skjøde paa Eiendommen, og thinglæste dette, samt betalte det Forfaldne af Kjøbesummen strax, og det Resterende saa snart det forfalder. Saafremt det Hele kunde blive ordnet saaledes strax, var Gunder ogsaa villig til at lade afgaae i Kjøbesummen det Beløb, hvortil uvillige Mænd maatte ansætte Affavnet af Lundebys Skov, medens Odelssagen stod paa. Hvis det derimod ikke skulde lykkes at faae et Forlig paa de anførte Betingelser i Stand, vilde han benytte sin Ret til, ved Realisation af Lundeby, at søge Fyldestgjørelse for sin hele Fordring. Forlig kom ikke i Stand, hvorimod Forhør blev optaget. Uder dette erklærede Ole Lundeby, "ikke at kunne meddele Oplysning om, hvor Meget han skyldte sin Broder Gunder den 5te September 1848 (Transportens Datum), hvilket den Gang ikke blev opgjort, da Deponenten af sin Broder Gunder skulde godtgjøres, hvad han skyldte mindre end 2500 Spdlr., og negtede Deponenten at give Oplysning om, hvorfra

dette Pengemellemværende med hans Broder skrev sig. De i Forliget af 12te Januar d. A. og den derefter afholdte Executionen af 17de s. M. omhandlede 2500 Spdlr. ere identiske med Kjøbesummen for Gaarden Lundeby, idet Deponentens Broder Gunder bagefter den ovennævnte Transport har faaet saa Meget tilgode af Depnenten, at denne Intet har kunnet kræve tilbage af de 2500 Spdlr. Deponenten erkjendte dernæst, at han under Executionen den 17de Januar d. A. anviste til Udlæg den samme Gaard Lundeby, som han havde solgt til 1ste Dept. (Mørch), eftersom denne aldrig har været villig til at modtage Skjøde, hvilket han flere Gange har været tilbuden, før Executionen blev afholdt. Deponenten erkjendte imidlertid endvidere, at han ikke for Resten har anseet sig som Eier af Gaarden Lundeby, og at det specielt ikke har været hans Hensigt, i Aar at lade Gaarden tilsaae, uagtet han anviste som Udlæg Gaardens Avling for indeværende Aar. Grunden til, at Forliget af 12 Januar d. A., hvortil Deponenten gav sin Broder Gunder en saa kaldet godvillig Fuldmagt, blev afsluttet ved Vingers Commission, veed Deponenten ikke." Gunder Mollerud forklarede: "at da han den 5te September 1848 modtog Transport af 2den Dept. paa dennes Tilgodehavende for Gaarden Lundeby af 1ste Dept., havde vistnok ikke Deponenten fulde 2500 Spdlr. tilgode af sin Broder Ole, og han kunde ikke nøiagtig opgive sit Tilkommende hos denne den 5te September 1848; men efter denne Dato har Deponenten for sin Broder Ole udbetalt flere Hundrede Spdlr., saa at Deponenten, da Forliget den 12 Januar d. A. blev indgaaet, virkelig havde tilgode fulde 2500 Spdlr. af sin Broder Ole. For dette Beløb tog Deponenten Udlæg i Gaarden Lundby, som han efter det Ovenanførte naturligviis vidste var solgt til 1ste Dept., deels fordi han havde bragt i Erfaring, at andre af hans Broder Oles Creditorer havde taget Udlæg i bemeldte Gaard, og deels fordi 1ste Deponent aldrig havde været villig til at modtage Skjøde eller stille Sikkerhed for Kjøbesummen, saa at Deponenten maatte befrygte, at

medens hans Broder Oles øvrige Creditorer ved at exseqvere i Lundeby skaffede sig selv Sikkerhed, berøvede de derved Deponenten al Udsigt til at sikre sig. Med Hensyn til, at Deponenten under Executionen den 17 Januar d. A. tog Udlæg i Gaarden Lundebys Avling for indeværende Aar, maatte han erkjende, at denne vistnok under enhver Omstændighed maatte tilhøre 1ste Dept.; men den omhandlede Execution saa vel i det løse som faste Gods var ene og alene foretagen for at skaffe sig Sikkerhed for, hvad Deponenten havde tilgode af sin Broder efter Forliget af 12 Januar, hvori var indbefattet, hvad 1ste Dept. skyldte 2den Dept., hvilken sidste ved Forligets Indgaaelse modtog Transporten af 5te Septbr. 1848 tilbage; og hvis 1ste Dept. havde været villig til at modtage Skjøde paa Lundeby, betale de forfaldne Penge og stille betryggende Sikkerhed for den resterende Kjøbesum, havde det været Deponentens Hensigt aldeles at frafalde sin Ret efter den afholdte Execution." Tiltalte for Bedrageri vedblev Brødrene sine Forklaringer, idet Ole Lundeby paa gjentaget Spørgsmaal erklærede, "at han ikke seer sig i Stand til at meddele nogen Oplysning om, hvorfra det Pengemellemværende med hans Broder Gunder, der fandt Sted den 5te Septbr. 1848, skriver sig, da han ikke kan erindre dette, og han vil saaledes nu ikke af Modvillighed negte dette. For Transporten af 5te September 1848 veed Tiltalte ikke at have faaet Mere end 220 Spdlr. af Mørch. Siden Transporten af 5te Septbr. 1848 har Tiltalte vistnok ogsaa erholdt adskillige Summer af Mørch, deels i Varer og deels i Penge. Da Mørch har indfriet en Deel af Tiltalte udstedte Gjældsforskrivelser, og da Tiltalte har troet, medens Mørchs Afbetalinger fandt Sted, at komme Noget tilgode af sin Broder Gunder efter den omhandlede Transport, saa havde han tænkt sig, at der kunde finde Liqvidation Sted mellem Mørch og hans Broder Gunder for de forskjellige Beløb, som Tiltalte havde faaet af Mørch. Tiltalte negtede, at de Indbetalinger, som Mørch har gjort ham, ere skeede under den Forudsæt-

ning, at de skulde gaae til Afdrag paa Pengehæftelserne i Lundeby, da Tiltalte tvertimod har staaet i den Formening, at de skulde gaae til Afdrag paa Kjøbesummen, som Mørch fuldt ud skulde betale, naar Tiltalte efter Handelscontracten skaffede hæftefrit Skjøde. Tiltalte erklærede dernæst, at han ikke har havt til Hensigt at paaføre Mørch noget Tab ved at anvise Gaarden Lundeby til Udlæg; thi da hans Broder Gunder forlangte Udlæg i Gaarden, anviste Tiltalte denne under Executionen, idet han stod i den Formening, at naar Mørch betalte, hvad han skulde, maatte det blive det samme, enten Betalingen fandt Sted efter Executionen eller efter Kjøbecontracten. Desuden havde hans Broder Gunder sagt ham, at naar Mørch betalte, hvad Gunder forlangte, skulde Retten efter Executionen ikke blive benyttet. Den Gang Forliget mellem Tiltalte og hans Broder Gunder blev indgaaet, havde Brødrene nylig opgjort Regnskab, saa at Tiltalte da først kom efter, at han Intet havde tilgode af sin Broder Gunder." Gunder Møllerud erklærede at have villet taale Liqvidation i Kjøbesummen for de 220 Spdlr., men ikke for de omtrent 190 Spdlr., Mørch videre havde paastaaet liqviderede, da disse kun for nogle faa Daler var anvendte til Indfrielse af Hæftelser paa Gaarden, hvorhos han paastod at have senere indfriet et Par foran hans eget givne Udlæg i Gaarden; og da Ole fremdeles efter Adkomstbøgerne stod som dens Eier, ansaae han (Gunder) det ikke for nogen ulovlig Gjerning, at tage Udlæg i den, især da han vilde frafalde sin Ret, naar han fik Sit. I et senere Møde fremlagde Referenten 13 Qvitteringer, hvoraf saaes, at Gunder i Tidsrummet fra Marts 1850 til Juli 1852 havde deels betalt og deels indgaaet paa at betale for sin Broder et Beløb af 1450 Spdlr. 77 Skill., hvoraf omtrent 900 Spdlr., efter 30te April 1852. Endvidere fremlagde Referenten 8 Qvitteringer for Summer, som W. Mørch havde betalt, til Ole eller for ham, senere end Incaminationen af Odelssagen i September 1848. En Qvittering af 2den Februar 1851 lyder: "Dags Dato har jeg ved

Opgjørelse modtaget af W. Mørch 21 Spdlr. 72 Skill., som ved endelig Opgjørelse angaaende Handelen med Lundeby skal blive liqvideret." En af 20de August 1851 lyder: "Endvidere i Dag efter Opgjør modtaget 33 Spdlr. 63 Skill., som ved endelig Opgjørelse mellem mig, min Broder og W. Mørch skal blive berigtiget, naar endeligt Opgjør angaaende Handelen om Lundeby finder Sted; eller naar Sagen mellem min Broder og Mørch vorder sluttet, skal formeldte Penge blive Mørch godtgjorte, da jeg af ham har modtaget formeldte Beløb." Ved Underrettens Dom (om paaanket, vides ikke) blev de Tiltalte frifundne, og Omkostningerne paalagte det Offentlige. I dens Præmisser meentes, at der ikke var Føie til at forudsætte, at de Tiltalte havde havt nogen bedragelig Hensigt med de omhandlede Transactioner, hvorved Mørch ikke antoges udsat for noget de Tiltalte tilregneligt Tab, men disse alene paa hurtigere Maade og med mindre Omsvøb meentes at have villet faae en Ende paa Affæren med ham, og derfor at have ombyttet Transporten med Forliget. Gjældssagen mod Mørch skal Brødrene have forlangt hævet, og ved den paafulgte Kjendelse skal de være ilagte dens Omkostninger. For Overretten, hvor Gunder Møllerud paastod Stadfæstelse af Executionen, og Omkostninger, erklærede han det for en Misforstaaelse, at Forliget angik det samme, som Transporten, eller var ombyttet med denne, hvorfor der ikke kunde være Spørgsmaal om noget Afdrag paa Kjøbesummen for Gaarden; medens Mørch, der paastod Executionen kjendt uefterrettelig eller ugyldig, og sig tillagt Erstatning samt Kost og Tæring eller Omkostninger, meente, at begge Brødre havde erkjendt hans Eiendomsret, at Transporten og Forliget var Proformadocumenter, og at han i Kjøbesummen maatte være berettiget til Liqvidation saavel af Hæftelserne som af Afdragene, og meente i alle Fald, at der alene kunde være Spørgsmaal om Stadfæstelse for Resten af Kjøbesummen. Ved Overretsdom af 12te September 1853 blev den paaankede Executionsforretning underkjendt og ophævet, samt Mørch tillagt 25

Spdlr. hos Modparten i Sagsomkostninger. For Høiesteret, hvortil Gunder Mølerud indankede Sagen, lod han fremlægge Erklæring fra to Mænd, hvis Troværdighed af Præsten var bevidnet, om at Morch havde udhugget Lundebys Skov, hvorhos hans Sagfører i det Væsentlige bemærkede:

"Overretsdommen har kun een Grund for sit Resultat, nemlig at Executionen er gjort i en Eiendom, som efter Kjøbecontract i 4 Aar har været i Indstævntes Besiddelse. Det factiske Fundament for dette Ræsonnement er ganske rigtigt. Men det juridiske er forkasteligt. Eier er den, der har Skjøde; hvo der har Besiddelsen, er ganske ligegyldigt med Hensyn til Trediemand, hvorfor det ikke kan komme i Betragtning, at Indstævnte i 4 Aar har besiddet Eiendommen. Indstævnte har selv ikke væsentlig bygget paa dette Ræsonnement, men paastaaet, at her skulde være særegne Omstændigheder for Haanden, ɔ: at Citanten tidligere skal have erkjendt Indstævnte som Eier. I denne Anledning bemærkes, at Broderen Ole Lundeby den 12te September 1847 indgik en Handelscontract med Indstævnte om Lundeby, der gik ud paa Salg mod 2500 Spdlr. at betale rentefrit i 5 Aar. Prioritet i Gaarden frafaldtes mod simpel Forskrivelse. Ved Forligsklage af 29 November 1847 begyndte Citanten Odelssag, Taxter afholdtes, Odelsstævning udtoges. Den 5te Septbr. 1848 skulde denne incamineres. Citanten oversaae derved, at Odelssøgsmaal ei kan anlægges uden mod den, der har Skjøde paa Eiendommen. Man procederede derfor om andre Ting. Citanten lod sig Broderens Fordring for Kjøbesummen transportere, og anbød denne; men dette Tilbud blev forkastet, v. s. v. (Retst. 1852 S. 81—94 citeret). At Citanten blev paalagt Omkostningerne skrev sig nok fra en anden Sag, anlagt af Citanten og Broder mod Indstævnte om Afdrag paa Kjøbesummen. I Februar 1852 afholdtes Execution for Kjøbesummen, hvortil Citanten var nødtvungen, fordi Oles Creditorer begyndte at gjøre Execution i den af ham solgte Eiendom

Lundeby, hvorimod Indstævnte ei gjorde Indvendinger, saa længe der ei indførtes Mere end Indstævntes Gjæld efter Kjøbecontracten. Derfor maatte denne Oles Fordring tilbagetransporteres, og Forlig indgaaes mellem Ole og Citanten. Imidlertid indgav Indstævnte criminel Klage over Citanten for Bedrageri. Der blev tilbudt Forlig af Citanten, naar Indstævnte vilde betale Kjøbesummen med Afdrag af de før Transporten betalte 220 Spdlr., men da Indstævnte vilde have afdraget Afbetalinger, som var gjorte, medens Citanten havde Transport paa Oles Fordring, kunde man ikke indlade sig derpaa. Indstævnte meente nu, at om end andre Oles Creditorer kunne holde sig til Lundeby, kan Citanten det ikke, fordi han en Gang har erkjendt Indstævnte for Eier. Dette er in confesso. Navnlig har Citanten i Odelsstævningen kaldt Indstævnte for Lundebys Eier, naturligviis fordi Odelssagen maa anlægges mod Eieren. Men sæt, at Indstævnte først havde procederet paa det Fundament, at han ikke var Eier, skulde Citanten da bestandig og i alle Forhold være forpligtet til at respectere Indstævnte som Eier, selv om der var givet Dom for, at Indstævnte ei var Eier? Citanten mener, at den i en Sag afgivne Erkjendelse ikke gjælder i en anden. For saa vidt Indstævnte for Overretten in subsidium havde paastaaet, at Executionsforretningen kun skulde stadfæstes, mod at de flere af Indstævnte præsterede Afbetalinger før 5te September 1848 og efter Erkjendelsen skulde afgaae i det Beløb, hvorfor Stadfæstelse skulde finde Sted, meentes det klart, at dette var en Prioritetstvist, som maatte komme til Afgjørelse, naar Spørgsmaal opstod om, hvorledes Auctionsbeløbet for Lundeby skulde fordeles. Citanten erklærede imidlertid, at hvis Høiesteret kunde afgjøre denne Tvist, saae han det gjerne, naar han blot kunde faae en Ende paa denne Sag. Citanten ankede sluttelig over, at Overretten havde naalagt ham Sagens Omkostninger, skjønt den ikke ansaae ham skyldig i Svig, og skjønt Præmisserne var af en saa særegen Natur i juridisk Henseende. (Paastand: Underkjendelse af Over-

retsdommen, Stadfæstelse af Executionsforretningen og Omkostninger for begge Retter).

Hertil svarede Indstævntes Sagfører i det Væsentlige: Umiddelbar efter at Kjøbecontracten af 12te September 1847 var afsluttet, begyndte Citanten og Broder deres Forsøg paa at forspilde Handelens Frugter ved Odelssøgsmaal, Proformatransport, o. s. v. Vel paastod Citanten, at Transporten skeede for at afgjøre Gjæld; men han havde den Gang intet Klækkeligt tilgode af Broderen. For Høiesteretsdommen af 18de November 1851 maatte Brødrene have faaet en Underretning om, at det vilde gaae galt med Odelssagen. Brødrene anlagde derfor en Gjældssag mod Mørch, der endte med, at de forlangte den hævet, men blev paalagte at betale Indstævnte Omkostningerne. Derefter kom Forliget af 12te Januar 1852, skjønt Citanten skyldte Ole Penge paa Transporten. Executionen af 17de Januar holdtes ei paa Gaarden, men paa et andet Sted. Imidlertid foregives Transporten af 5te September 1848 at være tilbageleveret Ole. Nu maa sammenlignes Proceduren under Justitssagen med Proceduren under Odelssagen. Hist erkjendtes Identiteten af Transporten og Forliget, hvorved man ei vilde opnaae Mere, end hvad Ole virkelig havde tilgode, mens man under Odelssagen paastod at ville have Udlæg for det hele Beløb, og sagde, at Indstævnte kunde see sig om for at komme til sine Penge. Man har villet eludere Høiesteretsdommen, for atter at komme i Besiddelse af Eiendommen. Betræffende det juridiske Spørgsmaal, da var saa Meget vist, at frivillige Transactioner maatte staae tilbage for den thinglæste Kjøbecontract. Et Pantebrev fra Ole til Gunder kunde nemlig ikke have præjudiceret Indstævnte; men et Forlig burde ei tillægges større Ret. Vel var det ikke Forliget, men dets Execution, som skulde stifte den reale Ret. Men Forliget var dog Grundlaget saa vel for den ene som for den anden Ret, der maatte bedømmes relativ til denne. At nu Forliget angik en fingeret Gjæld, var klart. Det hjalp ikke at paavise Gjæld, som Ole skulde skylde Ci-

tanten, der for Øvrigt havde betalt det Meste af hvad oplyst var, efter at Klagen af 1852 var indgiven; thi det var den transporterede Kjøbesum, som var fingeret Gjæld. Men sattes endog Spørgsmaalet om den thinglæste Kjøbecontract ud af Betragtning, saa var saa Meget vist, at den Tredjemand, som ei behøvede at respectere et saadant Document, maatte være en virkelig Tredjemand, der handlede bona fide, medens Citanten in casu heelt igjennem i Forhold til Handelen om Lundeby havde identificeret sig med Ole, og endog forpligtet sig til at skaffe Indstævnte Skjøde paa Gaarden. Endelig havde Citanten selv med stor Styrke udhævet, at han selv i Ord og Gjerning havde erkjendt Indstævnte som Gaardens Eier. Overrettens Grund var vel ei den stærkeste, men dog in casu rigtig. L. 1—22—32 siger om Indførsel i Forlehning: "dog kun for saa vidt, som den Skyldige dertil er berettiget." (L. 5—3—43 jfrt.). Citanten burde derfor i alle Fald ikke have ladet sig indføre i Mere, end hvad Indstævnte skyldte. (Indstævnte indhærede ogsaa sin Anke over Executionsstedet og Udlægget i Avlingen, og sine subsidiale Indsigelser). Rettest burde Citanten kun have fordret Indførsel for det, han virkelig havde tilgode, hvilket for Øvrigt kunde være Indstævnte ligegyldigt, naar han derved intet Tab led. Hvad der interesserede Indstævnte var, at der ei stadfæstedes for Mere end den Deel af Kjøbesummen, som endnu skyldtes, og paa Vilkaar, at Indstævnte fik Skjøde. Indstævnte gik ud fra, at Transporten og Forliget angik den samme Gjenstand. I sit Forligstilbud havde Citanten under Fremstillingen af de factiske Omstændigheder selv tilstaaet, at han formaaede sin Broder til, i Stedet for Transporten paa Kjøbesummen at indgaae Forliget, for at han, ved at exseqvere dette i Eiendommen kunde faae den Sikkerhed, som han ved Transporten forgjæves havde haabet at erholde. (Documenteret). Med andre Ord: Da man ei kunde faae Gaarden tilbage ved Odelspaatale, vilde man tilvende sig den ved Execution, idet man ombyttede en Proformatransport med et Proformaforlig for en Gjæld, der paa Lidet

nær var opdigtet. Af de angivelig skyldige 2500 Spdlr., hvoraf ingen af Brødrene i Begyndelsen kunde gjøre nogen Rede, havde man senere søgt at legitimere 1400 Spdlr.; men det viste sig af de fremlagte Qvitteringer, at deraf 900 Spdlr. senere var overtagne af Citanten, som følgelig ikke havde dem tilgode, da Forliget blev indgaaet. Pro-frrmaverket og Hensigten dermed var saaledes tilstrækkelig beviist. Men forudsat endog, at Citanten havde havt de 2500 Spdlr. tilgode hos Broderen, da han modtog Transporten, eller da han ombyttede den med Forliget, saa kunde han dog ikke ved dettes Exsecution tiltvinge sig en Sikkerhed i Eiendommen, som var eftergiven. Citanten var her ikke Trediemand, men havde fælles Sag med Broderen, idet han ei alene havde erkjendt Indstævnte som Eier, men gjort sig medansvarlig for Handelens Opfyldelse, og den udstrakte Anvendelse, han vilde gjøre af Læren om Erkjendelsers Indskrænkning til den Sag, hvorunder de afgives, kunde følgelig her ikke hjælpe ham. Det var saaledes klart, at han alene kunde lade sig indføre i, hvad Indstævnte havde at betale hans Broder paa Kjøbesummen for Gaarden. (Herover opgjorde Indstævntes Sagfører en Beregning, som efter Udfaldet kan forbigaaes, idet han paastod Stadfæstelse af Overretsdommen og Omkostninger for Høiesteret, med Gjentagelse af den for Overretten nedlagte subsidiale Paastand, at Stadfæstelse ikke for nogen Deel gives uden Betingelse af hæftelsesfrit Skjøde).

I Replikken bemærkedes blandt Andet, at den i Odelssagen afgivne Anerkjendelse af Indstævnte som Eier af Gaarden saa meget mindre kunde binde Citanten under nærværende Sag, som den aabenbar var afgiven under Forudsætning om Handelens Fuldbyrdelse fra begge Sider, hvilken Forudsætning ikke var gaaet i Opfyldelse, da Indstævnte havde misligholdt sin Forpligtelse, og følgelig tabt sin Ret til det Skjøde, der skulde have gjort ham til Eier. Ole Lundeby vedblev altsaa at være Eier; og ligesom Andre gjorde Indførsel i Gaarden, maatte ogsaa Citanten kun-

ne gjøre Indførsel deri efter et Forlig, som han havde kunnet transportere til Trediemand, om hvis Ret til Indførsel med saadan Hjemmel der ikke vilde have været mindste Tvivl. Citanteus Villighed til at bidrage til Skjødets Udfærdigelse støttede sig ligeledes paa Forudsætningen om Indstævntes Opfyldelse af de Betingelser, hvortil den var knyttet, og bortfaldt følgelig ved deres Misligholdelse. Paa Bemærkningen om Transportens Ombytning med Forliget, som Middel til at faae Brødrenes Gjældsforhold afgjort, kunde heller ingen Vegt lægges, da deraf ingen Identitet fremgik mellem Gjælden og Betalingsmidlerne, eller mellem disse indbyrdes, og paa den paaberaabte Tilførsel i Forhøret (S. 541 ovenfor) kunde naturligviis ingen Vegt lægges.

Ved Dom af 28 Juni 1854 underkjendte Høiesteret den paaankede Executionsforretning, og stadfæstede Overretsdommen, saa vidt paaanket, med Hensyn til Omkostningerne for samme Ret, samt tillagde Indstævnte hos Citanten Omkostningerne for Høiesteret med 60 Spdlr.

L.Nr. 347.
O.Nr. 33.

De tre tilbageværende Linier af de ankerske Broderbørn, samt afdøde Oberst Ankers Arvinger, mod Skifteretten i det ankerske Fideicommisses Bo og Advocat Skjelderup paa Boets chirographariske Creditorers Vegne.

I denne Sag stadfæstede Høiesteret ved Dom af 6te Juli 1854, med Ophævelse af Sagsomkostningerne i sidste Instants, den paaankede Skiftedecision af 7de December 1853, der lyder saaledes:

"Det Søgsmaal, som af nærværende Skifteret, paa det Bernt Ankerske Fideicommisses Boes Vegne, har været anlagt mod Bestyrelsen for de ankerske Broderbørns og Descendenters Midler, i Hensigt at erholde extraderet

til Skifte og Deling den Deel af disse Midler, som ved Oberst P. B. Ankers Død uden Livsarvinger antoges at være bleven ledig, er afgjort ved Høiesteretsdom af 18de Marts d. A., saa lydende: "Af den Fundamentalcapital, som ved Udlodning af det Bernt Ankerske Fideicommisses Bo er udlagt til de Bernt Ankerske Broderbørn, med Fradrag heri af 103 Spdlr. - eet Hundrede og tre - Spdlr. 81 - een og otteti Skill. - som af Fundamentalcapitalen ere anvendte til Anskaffelse af Protokoller m. v., og af 1330 - tretten Hundrede og tredive - Spdlr. 2 - to - Skill., som af den ere betalte paa Christian Bergersen Sydderuds Obligation af 21 Februar 1824, bør Fideicommissets Bo for $\frac{3}{18}$ - tre Attendedele - være lodtaget i samtlige de Midler, hvoraf ovennævnte Fundamentalcapital for Tiden bestaaer, og bør som Følge heraf bemeldte $\frac{3}{18}$ at komme til Skifte og Deling ved Christiania Skifteret i Fideicommissets Bo. Af den Capital, som saaledes hjemfalder Fideicommissets Bo til Skifte og Deling, bør Bestyrelsen af de ankerske Broderbørns og Descendenters Midler til Boet at svare 4 - fire - pCt. aarlig Rente fra 27de April 1850, indtil Capitalen bliver Christiania Skifteret paa Boets Vegne extraderet. Processens Omkostninger for alle Retter ophæves." Bestyrelsen for Broderbørnenes og Descendenters Midler har derefter stillet ovennævnte $\frac{3}{18}$ af Fundamentalcapitalen, nemlig $\frac{3}{18}$ af 140,067 Spd. 54 Skill., som Udbytte af Eiendomme og Effecter, hvori Broderbørnene ved Høiesteretsdomme af 20de November 1821 og 18de November 1823 ere kjendte fortrinsberettigede med 23,344 Spdlr. 69 Skill., med Renter fra 27de April 1850, og $\frac{3}{18}$ af 116,151 Spdlr. 2 Skill., udlagte Broderbørnene som concurrererende Haandskriftscreditorer, efter Fradrag af de i Høiesteretsdom af 18de Marts d. A. ommeldte 1433 Spd. 83 Skill., med 19,119 Spdlr. 66$\frac{9}{18}$ Skill., med Renter fra 27de April 1850, tilf. 42,464 Spdlr. 15$\frac{9}{18}$ Skill., med Renter som anført, til Skifterettens Disposition, idet Boet dog er blevet enigt med Bestyrelsen om, at den hele Fundamental-

capital fremdeles indtil Videre forbliver under Administration af Bestyrelsen, til Disposition, for saa vidt ovennævnte Sum angaaer, af Skifterretten i Fideicommissets Bo. Derefter har Høiesteretsadvocat Andresen for de 3 nu tilbageværende Linier af de ankerske Broderbørn, nemlig Morten Ankers Descendenter, Generalinde Nilsens Descendenter og Grevinde Wedel-Jarlsbergs Descendenter, nedlagt følgende Paastande: A) At der i Boet snarest muligt foretages et foreløbigt Udlæg, hvorved de 23,344 Spdlr. 69 Skill. med Renter fra 27de April 1850, der nu i Boet ere indkomne som Udbytte af de Eiendomme og Effecter, hvori Broderbørnene ved Høiesteretsdomme af 20de November 1821 og 18de Novbr. 1823 ere kjendte fortrinsberettigede, vorde udlagte til ovennævnte 3 Liniers Descendenter personligen og særskilt, til Fyldestgjørelse af de dem i Følge Forliget af 19de August 1806 tilkommende, under Skiftebehandlingen forfaldne og ikke betalte annua, beregnede fra 11te Juli 1832; og B) at den derpaa til Rest blivende Deel af bemeldte Capital, eller hvad der af samme ikke maatte blive anvendt efter Litr. A, udlægges til samtlige 3 Linier under Eet, eller som Afdrag paa Fundamentalcapitalen, under Reservation af deres Descendenters og nærværende Boes andre Creditorers Ret, og under Control af det Offentlige, samt til Afbenyttelse og Behandling overeensstemmende med den under 6te Mai 1826 afsagte Høiesteretsdom. Herunder er ogsaa indbefattet Paastand om, at det hele omhandlede Beløb, i Tilfælde af, at Intet deraf anvendes efter Litr. A, udlægges som Afdrag paa de tilbageværende 3 Liniers resterende Fundamentalcapital. (Fortsættes).

Christiania 1854.

Trykt og forlagt af J. Chr. Abelsted.

Nittende Aargang
№ 36.

4de September
1854.

Norsk Retstidende,

et Ugeskrift for praktisk Lovkyndighed.

Sager, paakjendte i Høiesterets 1ste Session 1854.

L.Nr. 347.
O.Nr. 33.

De tre tilbageværende Linier af de ankerske Broderbørn, samt afdøde Oberst Ankers Arvinger, mod Skifteretten i det ankerske Fideicommisses Bo og Advocat Skjelderup paa Boets chirographariske Creditorers Vegne.

(Fortsættelse fra Nr. 35).

I Forbindelse hermed har Overretsprocurator Thomle paa Oberst P. Ankers Bo eller Arvingers Vegne gjort opmærksom paa, at af det Oberst Anker i Følge Forliget af 11te til 19de August 1806 tilkommende Annuum 4000 Spdlr., havde han siden 11te Juli 1832, da den foreløbige Skiftebehandling af nærværende Bo sluttedes, til sin Dødsdag den 13de Juni 1849 kun været tillagt Renterne af 71,171 Spdlr. 95½ Skill. med 2846 Spdlr. 105 Skill. aarlig, altsaa forlidet 1153 Spdlr. 15 Skill., der for det omhandlede Tidsrum i det Hele udgjør 19,514 Spdlr. 83 Skill. Til Dækkelse, saa vidt tilstrække kan, af dette Beløb forvænte Oberst Ankers Arvinger Udlæg saa vidt muligt givet efter Fordringens Beskaffenhed, i hvilket Henseende Proc. Thomle, i Forhold til Fideicommisets Boes almindelige Creditorer, for sine Mandanters Vedkommende slutter sig ganske til den af Advocat Andresen for de for-

nævnte 3 Liniers Descendenter under Litr. A nedlagte Paastand, idet han derimod, i Forhold til disse, paastaaer sine Mandanter for den her omhandlede Fordring deelagtiggjorte i det af Advocat Andresen antydede foreløbige og fortrinlige Udlæg. Da forskjellige af Fideicommissets Boes øvrige Creditorer have benegtet Rigtigheden af de saaledes nedlagte Paastande, og protesteret imod, at de tages til Følge, samt da Forlig i denne Anledning ikke har været at opnaae, er det Omtvistede optaget til Afgjørelse ved Decision. Til Støtte for den nedlagte Paastand anføre de 3 tilbageværende Linier i det Væsentlige Følgende: Deres prioriterlige Ret til de nu indkomne 23,344 Spdlr. 69 Skill. er ligefrem begrundet i de fornævnte 2 Høiesteretsdomme af 20de November 1821 og 18de November 1823, hvorved Broderbørnene kjendtes fortrinsberettigede til Udbyttet af de Eiendomme og Effecter, hvorpaa deres Forlig af 19de August 1806 hvilede som thinglæst Hæftelse, samt deri, at de omhandlede 23,344 Spdlr. 69 Skill. ere en Deel af dette Udbytte, at Beløbet senere altid er vedblevet at være og af Bestyrelsen er tilbageleveret Boet som Udbytte af hine Eiendomme, og det endog i de selvsamme Obligationer, hvori det blev Bestyrelsen overleveret, og at aldeles Intet er passeret, hvorved Beløbet med noget Skin af Rimelighed kunde paastaaes at have tabt denne Charakteer. Det er i Almindelighed klart, at dersom der, efter et mellem Prioritetshaverne foretaget Opgjør, opdages, at Noget af Prioriteten enten er undgaaet Realisation, eller endnu ikke ved Opgjøret var indkommet, saa maa dette netop og udelukkende tilflyde Prioritetshaverne, og der kan ikke paavises nogen antagelig Grund til, at der skulde gjælde en ganske anden Regel med Hensyn til den Deel af den Prioritet, som her omhandles, der nu senere er indkommen i Boet ved den tilfældige Omstændighed, at Oberst Anker er død uden Livsarvinger. Efter at Eenheden og det solidariske Forhold mellem samtlige 4 Linier af Broderbørnene tildeels maa ansees opløst ved Høiesteretsdommen af 18de Marts d. A., som rimeligviis for en

Deel er bygget derpaa, at hver af Linierne skal betragtes som om den havde erholdt sin særskilte Andeel saa vel af Prioriteten som af de øvrige Midler til Afbenyttelse, kunde man dog umulig stille de 3 øvrige Linier i et slettere Forhold til den fra Oberst Anker indkomne Andeel, end om denne var indkommen fra en ganske Fremmed, eller ved en reen Tilfældighed var tilflydt Boet, men i saa Fald vilde jo, efter den nævnte almindelige Regel om udeladte eller senere indkomne Intægtsposter, det Indkomne utvivlsomt tilflyde de samme Personer, som havde nydt Godt deraf, om det ved den tidligere Opgjørelse havde været taget med, hvoraf altsaa følger, at den tilbagekomne Prioritet maatte tilflyde de medprioriterede Creditorer, og den gjennem Concurrents erhvervede Andeel derimod de medconcurrerende haandskrevne Creditorer. Det er urimeligt, at de haandskrevne Creditorer ved Oberst Ankers Dødsfald og gjennem ham (en dem aldeles uvedkommende Person, med hvem ikke de men derimod hans medprioriterede Slægtninger her have maattet concurrere) skulde erhverve netop den selvsamme Prioritet, som til Fordeel for Broderbørnene og deres Descendenter er dem frakjendt ved Høiesteretsdommen af 1821 og 1823, og som, hvis Oberst Anker enten slet ikke havde existeret, eller under det tidligere Affnit af Skiftebehandlingen var udgaaet, utvivlsomt maatte være tilfalden de øvrige Prioritetshavere. Fra forskjellige af Boets øvrige Creditorers Side er herimod bemærket: at Høiesteret ved Dom af 18de Marts d. A. er gaaet ud fra, at den Form, hvorunder Fundamentalcapitalen er udlagt – under Eet for samtlige Broderbørn – ikke har erhvervet dem en Ret, som ellers ikke vilde tilkomme dem, og har betragtet Udlægget til samtlige Broderbørn af den Capital 256,218 Spdlr. 56 Skill. som om der til hvert enkelt Broderbarn særskilt havde været udlagt, sc. til Morten Anker og Descendenter $\frac{6}{18}$ Dele, til P. Anker $\frac{5}{18}$ Dele, til Generalinde Nielson $\frac{4}{18}$ Dele og Grevinde Wedel $\frac{3}{18}$ Dele. Modpartiet har under den ved ovennævnte Høiesteretsdom tilendebragte Sag subsidialiter paastaaet, at

*

der i alle Fald kun skulde udleveres $\frac{3}{18}$ Dele, og dette ikke af hele Fundamentalcapitalen, men blot af den Deel af samme, der var tilfalden Broderbørnene som concurrerende Haandskriftscreditorer, ikke derimod af den Deel, der var tilfalden dem som fortrinsberettigede. Ved at kjende Boet lodtaget i samtlige de Midler, hvoraf Fundamentalcapitalen for Tiden bestaaer, maa Høiesteret derfor have statueret, at Fundamentalcapitalen vel kan opløses i de forskjellige Liniers Fundamentalcapitaler, men at der nu ikke længere kan med juridisk Virkning skjelnes mellem den Part af samme, der var tillagt Vedkommende som fortrinsberettigede, og den, der var tillagt dem som simple Haandskriftscreditorer. Men hvordan man end fortolker Høiesteretsdommen af 18de Marts d. A., saa har den utvivlsomt afgjort, at den Omstændighed, at Fideicommissets Bo i 1819 kom under Skiftebehandling, og ei var i Stand til fuldt ud at fyldestgjøre Broderbørnenes Fordringer efter Forliget af 19de August 1806, ikke har modificeret Fideicommissets Ret i Følge Forliget til ved en Linies Uddøen at unddrage et af de tilsagte annua, men at Fideicommissets Ret hertil nu er gaaet over til sammes Bo, og udøves ved at Boet erholder Disposition over mindst $\frac{3}{18}$ af Fundamentalcapitalen, med Fradrag af 1433 Spdlr. 83 Skill. Disse $\frac{3}{18}$ skulle nu i Henhold til den ved Udlægget tagne Reservation fordeles imellem Boets ikke fyldestgjorte Creditorer, og disse ere blot 2 Slags, Haandskriftscreditorer og Regningscreditorer. De sidste komme for Tiden ikke i Betragtning, og de første ere alle lige gode. Derimod existerer nu hverken Pantecreditorer eller andre prioriterede Creditorer. De tre tilbageværende Linier af Broderbørnene bemærke herimod, at Høiesteret, ved at fastsætte, at de omhandlede $\frac{3}{18}$ Dele skulle komme til Skifte og Deling, ikke paa Forhaand har villet udtale sig om de forskjellige Creditorers Rettigheder og Stilling i Boet, men at det derimod er overladt til Skifteretten nu lige saa vel som før foreløbigen at afgjøre dette, og over Hoved at foretage Delingen overeensstemmende med det

tidligere i Boet Passerede. Dersom Høiesteret havde villet give Dom for, at der ikke længere skulde existere Prioritet og prioriterede Creditorer i Boet, havde Intet været naturligere, end at det i Dommen udtrykkeligen var bleven bestemt, at den omhandlede Lod skulde tilbageleveres Skifteretten, ikke paa Boets men paa dets Haandskriftscreditorers Vegne. Men det har ikke staaet i Høiesterets Magt at give en saadan Dom, fordi der ikke kan gives Dom mod ustævnte Personer, eller angaaende Noget, som ikke alene ligger udenfor Proceduren, men endog staaer i aabenbar Strid dermed. I den Anledning bemærkes, at Skifteretten under hiin Sag stedse angiver sig som Repræsentant for Boet og dets Creditorer i Almindelighed, ikke for nogen enkelt Klasse af dem, og i alle de nedlagte Paastande paastaaes Beløbet udbetalt paa Boets, ikke paa de haandskrevne Creditorers, Vegne. Hvad der ved Høiesteretsdommen er afgjort, er altsaa kun, at der ikke med Hensyn til Tilbageleverelsespligten kan skjelnes imellem de forskjellige Midler, hvoraf Fundamentalcapitalen bestaaer, men dette er naturligviis noget ganske Andet, end at der heller ikke i Boet og efter Tilbageleverelsen skulde med juridisk Virkning kunne gjøres en saadan Skjelnen. At Høiesteret ikke kunde tilintetgjøre Prioriteten uden at give Dom over ustævnte Personer, formenes at være klart, naar det bemærkes, at Broderbørnene, der ingenlunde ere identiske med de Ankerske Midlers eller Fundamentalcapitalens Bestyrelse, ansee sig, i Følge Decisionen af 19de Januar 1826, sammenholdt med Høiesteretsdommen af 6te Mai s. A. samt de upaaankede Decisioner af 10de Januar og 9de August 1827 samt 23de April 1829, berettigede til, saa længe Skiftebehandlingen i Fideicommissets Bo varer, at erholde deres fulde annua udbetalte uden nogen Reservation af Descendenters og Creditorers Rettigheder, forlods i Prioriteten. Angaaende denne Sag skal Skifteretten, forinden den gaaer over til Undersøgelse og Afgjørelse af de fremsatte Paastande, forudskikke følgende Bemærkninger: Ved Testament af 19de December 1801, naadigst confirmeret

under 11te April 1806, bestemte Kammerherre Bernt Anker blandt Andet, at hans **massa bonorum** skulde forblive et bestandigt Fideicommis, hvorfor ved Testamentets 19de § tillagdes hver af hans Broderbørn: Sønnerne 2000 Rdlr. aarlig af Fideicommissets Revenuer, og Døtrene 1000 Rdlr. aarlig, med Undtagelse af Brodersønnen Morten Anker, som fordi han havde saa Meget forud, ikkun skulde have 500 Rdlr. aarlig, men hans Børn, Brodersønnen Christian Ankers og hans Broder Peder Bernt Ankers Børn efter Forældrenes Død 2000 Rdlr. aarlig hver, og naar de ei existere, da Carsten Ankers Børn. Ved Testamentet vare derhos enkelte af Broderbørnene særskilt indsatte som Legatarier. Ved et inden Forligelsescommissionen den 19de August 1806 indgaaet Forlig imellem Fideicommissets Administration paa den ene Side og Kammerherre B. Ankers Broder Peder Anker paa egne og Datters Vegne, samt hans Brodersønner Christian Anker, Morten Anker og Peder Bernhardt (Bernt) Anker samt hans Broderdatter Karen Anker, gift med Ritmester Nilson, og endelig med Kammerherre B. Ankers Moder, Enkefru Karen Anker, paa den anden Side, naadigst approberet ved kongelig Resolution af 26de September s. A., bleve Broderbørnene derefter af Fideicommisset betingede følgende Legater, nemlig: Broderen Jess Ankers Børn: a) Sønnen Christian Anker 60,000 Rdlr., b) Do. Morten Anker 50,000 Rdlr., c) Do. Peder Anker 40,000 Rdlr., d) Datteren Karen Anker, gift med Ritmester Nilson, 25,000 Rdlr., Broderen Peder Ankers Datter, Karen Anker, 25,000 Rdlr., tilsammen 200,000 Rdlr., og desuden som aarlig Indkomst: Christian Anker for sig og efter hans Død for hans egte Descendenter til lige Deling efter Loven 6000 Rdlr., Morten Anker for sig og egte Livsarvinger ligeledes 5000 Rdlr., Peder Anker ligeledes 4000 Rdlr., Karen Anker, gift med Ritmester Nilson, ligeledes 3000 Rdlr., og Karen Anker ligeledes 2000 Rdlr., tilsammen 20,000 Rdlr., hvorimod Broderen Kammerherre Peder Anker og samtlige ovennævnte Broderbørn for dem, Børn og Arvinger fraskrev sig al Indløsningsret til de

det Bernt Ankerske Fideicommis tilhørende Eiendomme, paa hvilke der maatte befindes at hæfte Odel, ligesom Jess Ankers ovennævnte Børn tillige renuncerede paa og fraskrev sig, Børn og Arvinger den dem, i Følge det efter deres afdøde Fader afholdte og under 11te November 1803 sluttede Skifte, forbeholdte Indløsningsret, til samtlige af bemeldte deres Fader efterladte og til afdøde Kammerherre Bernt Anker ved bemeldte Skifteforretning udlagte Godser. Kammerherre Bernt Ankers Moder, Enkefru Karen Anker, lod derhos erklære, at hun i alle Dele er tilfreds med det ovennævnte Forlig, hvorhos hun frasiger sig og renuncerer paa al Tiltale og Prætention til Fideicommisset i Anledning af den hende paa Grund af Lovens 5—3—8 og som Følge af hendes Odelsret tilkommende Forkjøbs- og Indløsningsret. De Broderbørnene ved Forliget betingede Capitaler skulde forrentes med 4 pCt. fra 22de April 1806 i to Terminer, og udbetales efter 10 Aars Forløb fra ovennævnte Datum (men før, om Boets Gjæld forinden er afklareret) med 50,000 Rdlr. aarlig, til Deling imellem Vedkommende i Forhold til hver Capital. Med Hensyn til de vedtagne aarlige Indkomster bestemtes, at naar nogen af de ovennævnte Legatarier ved Døden skulde afgaae, uden at efterlade sig egte Livsarvinger, bør den samme tillagte aarlige Revenue tilfalde den næste i Ordenen, hvis Portion da igjen tilfalder dennes Eftermand, og saa fremdeles nedad indtil den Sidste, hvis bestemte aarlige Portion derimod ophører og hjemfalder til Fideicommisset; men ligesom denne Substitution blot er til Fordeel for de nu levende Arvinger, saa bør der, hvis de af nogen af de benævnte Arvinger efterladte Børn skulde ved Døden afgaae, eller nogen af Linierne aldeles uddøe, i dette Fald ikke arves af Sidelinierne, men den for den uddøde Linie bestemte aarlige Indkomst ophører da aldeles, og hjemfalder til Fideicommisset. Disse aarlige Indkomster skulde tage sin Begyndelse efter 10 Aars Forløb fra 22de April 1806, om end ikke al Gjæld til den Tid skulde være afbetalt, men skeer dette i en kortere Tid, da falde bemeldte aarlige Ind-

komster at have saa hastig Fideicommisset er frigjort for Gjæld. Imidlertid vedblive de legerede aarlige Summer efter Testamentets 19de §, kun med den Forandring i Henseende til Morten Anker, at han fra 22de April 1806 erholder lige med sine Brødre 2000 Rdlr. i Stedet for de i ovennævnte § fastsatte 500 Rdlr. Naar forestaaende aarlige Indkomster erholdes, ophøre derimod de legerede Summer efter Testamentet aldeles. De i Forliget indeholdte Bestemmelser om Oprinsret og om Hjemfalden til Fideicommisset kom til Anvendelse ved Christian Ankers nogen Tid senere indtrufne Død uden Livsarvinger, idet enhver af de ovennævnte øvrige Broderbørn oprykkede i sin umiddelbare Formands hidtil havte Annuum, hvorimod det mindste Annuum blev inddraget til Fordeel for Fideicommisset. Beløbet af samtlige annua blev altsaa fra den Tid 18,000 Rdlr. dansk Courant, senere omsatte til 14,400 Spdlr., hvilket Beløb var saaledes fordeelt, at Morten Anker tilfaldt $\frac{6}{18}$ Dele, eller 4800 Spdlr., P. B. Anker $\frac{5}{18}$ Dele eller 4000 Spdlr., Generalinde Nilson $\frac{4}{18}$ Dele eller 3200 Spdlr., Karen Anker, senere Grevinde Wedel Jarlsberg, $\frac{3}{18}$ Dele eller 2400 Spdlr., tilsammen 14,400 Spdlr. I Aaret 1819 blev det Ankerske Fideicommis taget under Skiftebehandling, og der opstod derunder forskjellige Spørgsmaal med Hensyn til de Broderbørnene tillagte annua. Under denne tidligere Skiftebehandling er det ved Høiesteretsdomme af 20de November 1821 og 18de November 1823 bestemt, at Kammerherre Ankers Broderbørn og Descendenter for deres Fordring paa Boet efter Forlig af 19de August 1806 skulle nyde Udlæg i de Eiendomme eller Effecter, som tilhøre Boet og henhøre under Jurisdictioner, hvor bemeldte Forlig er thinglæst, eller i det Beløb, hvortil disse Eiendomme eller Effecter ere eller vorde udbragte, og det fremfor hvilken som helst anden Creditors Fordring, alene med Undtagelse af Fordringer, for hvilke Panteret maatte være erhvervet ved Thinglæsning, som ikke er passeret tidligere end Thinglæsningen af Forliget af 19de August 1806, og ved Skiftedecision af 19de Januar 1826 er bestemt,

at "med stadigt Hensyn paa de Regler, som under dette Boes endelige Opgjørelse maae blive at tage til Følge ved Udlodningen for Kammerherre Bernt Ankers Broderbørns og deres Descendenters Vedkommende, bør snarest muligt et foreløbigt Udlæg foregaae, hvorved de Summer, som til den Tid ere indkomne for de Boets Eiendomme og Effecter, hvori Kammerherre Ankers Broderbørn for sig og Descendenter efter Høiesteretsdomme af 20de November 1821 og 18de November 1823 ere fortrinsberettigede, vorde, efter derover affattede Beregninger, udlagte til Kammerherre Ankers Broderbørn, nemlig Grosserer Morten Anker, Oberstlieutenant P. B. Anker, Karen Anker, gift med Generalmajor Wilson, og Karen Anker, gift med Statsraad, Grev Wedel Jarlsberg, saaledes: 1) at i bemeldte Summer forlods afgaaer, hvad der allerede af Boet maatte være udbetalt til bemeldte Broderbørn i forfaldne Terminer af deres annua; 2) at dernæst forlods afholdes, hvad der paa bemeldte annua maatte være forfaldet og ei til dem udbetalt; 3) at den derpaa til Rest blivende Deel til førnævnte Kammerherre Ankers Broderbørn – under Reservation af deres Descendenters samt Boets andre Creditorers Ret – udlægges som en Capital under Eet for samtlige fire Broderbørn, hvoraf, saa vel som af den ved endeligt Udlæg i Boet erholdende Capital, samt af de avlende Renter, de og Descendenter, saa vidt fornødiges, eller i alle Fald saa længe Noget deraf er tilovers, have at nyde dem dem tilkommende annuà; og 4) at denne til Kammerherre Ankers Broderbørn udlæggende Capital overleveres dem til Modtagelse under Control af det Offentlige med Hensyn til Descendenternes og dette Boes Creditorers forbeholdne Rettigheder. Denne Decision er ved Høiesteretsdom af 6te Mai 1826 stadfæstet, dog med den Indskrænkning, at Citanterne og Descendenterne ikkun bør være berettigede til, af den ved det Bernt Ankerske Fideicommis's Boes endelige Afslutning til Rest blivende Capital at oppebære Renterne i det Forhold, som for enhver af dem ved Forliget af 19de August 1806 er bestemt. Ved

forskjellige i Boet foretagne Udlodninger. er derefter til Broderbørnene, nemlig Grosserer Morten Anker, Oberstlieutenant Peder Bernt Anker, Karen Anker, gift med Generalmajor Nilson, og Karen Anker, gift med Statsraad, Greve Wedel Jarlsberg, udlagt, under Reservation af deres Descendenters og nærværende Boes andre Creditorers Ret, og under Control af det Offentlige med Hensyn til Descenternes og Boets Creditorers forbeholdne Rettigheder, samt til Afbenyttelse og Behandling overeensstemmende med den under 6te Mai 1846 affagte Høiesteretsdom: A. Som Udbytte af Eiendomme, hvori Broderbørnene for sig og Descendenter efter Høiesteretsdomme af 20de November 1821 og 18de November 1823 ere fortrinsberettigede, 140,067 Spdlr. 54 Skill. B. Som concurrerende Haandskrifts-Creditorer 116,151 Spdlr. 2 Skill., tilsammen 256,218 Spdlr. 56 Skill., hvorhos de hver for sig ere fyldestgjorte for deres fulde annua efter Forlig af 19de August 1806, tilsammen 14,400 Spdlr. aarlig til 11te Juli 1832, da den tidligere Skiftebehandling af Fideicommissets Bo blev sluttet – deels ved Renter af tidligere givne Capitaludlæg, og deels, for saa vidt det Resterende angaaer, ved contant Udlæg. Det første Spørgsmaal, som under nærværende Sag bliver at paakjende er, om den af de tilbageværende 3 Linier af de Ankerske Broderbørn og afdøde Oberst P. B. Ankers Arvinger fremsatte Paastand om Prioritetsret allerede ved den under 18de Marts d. A. faldne Høiesteretsdom skulde være afgjort. Dette Spørgsmaal formener Retten at maatte besvare benegtende: Som før bemærket var den ved bemeldte Høiesteretsdom afgjorte Sag anlagt af Skifteretten paa Boets Vegne, i Hensigt, at erholde extraderet til Skifte og Deling den Deel af de til de Ankerske Broderbørn og Descendenter udlagte Midler, som ved Oberst Ankers Død uden Livsarvinger antages at være bleven ledig, og Høiesteret har ved den afgivne Dom bestemt, at denne ledige Lod skal være $\frac{3}{18}$ Dele af den Fundamentalcapital, som er udlagt til de Bernt Ankerske Broderbørn, efter at 1433 Spdlr. 83 Skill. først i den ere

fradragne, samt at Boet for disse $\frac{3}{18}$ Dele skal være lodtaget i samtlige de Midler, hvoraf Fundamentalcapitalen for Tiden bestaaer, og endelig, at bemeldte $\frac{3}{18}$ Dele skal komme til Skifte og Deling ved Christiania Skifteret i Fideicommissets Bo. Ved Bestemmelsen om, at disse $\frac{3}{18}$ Dele af samtlige Midler skulle komme til Skifte og Deling i Boet, forekommer det Retten tydeligen at være udtalt, at de Rettigheder, som med Hensyn til disse Midler maatte søges gjorte gjældende, skulle, som sædvanligt, finde deres Afgjørelse under Skiftet og for Skifteretten; og det følger heraf, at Skifteretten ikke kan ansee den Omstændighed, at Bestyrelsen for de Ankerske Broderbørns Midler under den paadømte Sag subsidialiter paastod, at i alle Fald kun $\frac{3}{18}$ Dele af, hvad der for Broderbørnene var erhvervet som concurrerende Haandskriftscreditorer, skulde tilbageleveres, og at denne deres subsidiale Paastand ved den affagte Høiesteretsdom er bleven forkastet, at afgive noget Beviis for, at Høiesteretsdommen skulde være at forstaae anderledes, end ovenfor antaget. Det bliver følgeligen dernæst at undersøge, hvor vidt nogen Fortrinsret til nogen Deel af de til Boet nu extraderede Midler kan gjøres gjældende af de som dertil berettigede angivne Personer, og hvorledes, i Tilfælde, Udlæg derfor kan blive at give. Da denne paastaaede Fortrinsret støtter sig paa Forliget af 19de August 1806 og senere affagte Skiftedecisioner og Høiesteretsdomme, ansees det nødvendigt at undersøge Beskaffenheden af de ved bemeldte Forlig afgjorte Krav, saa vel som Beskaffenheden af de ved Forliget stiftede Rettigheder for samtlige saa vel som for de enkelte deri interesserede Personer, og om disse Rettigheder, ved hvad der tidligere under Boets Behandling er passeret, ere i ethvert Henseende bestemte og afgjorte. Seer man nu hen til dette Forlig, saa erfares det, at de derved for Kammerherre B. Ankers Broderbørn og Descendenter betingede Fordele ere et Vederlag deels for den hele Families Odels- og Indløsningsret til en stor Deel af det Bernt Ankerske Fideicommis's Godser og Eiendomme, deels, hvad Broderen Jess

nævnte 3 Liniers Descendenter under Litr. A nedlagte Paastand, idet han derimod, i Forhold til disse, paastaaer sine Mandanter for den her omhandlede Fordring deelagtiggjorte i det af Advocat Andresen antydede foreløbige og fortrinlige Udlæg. Da forskjellige af Fideicommissets Boes øvrige Creditorer have benegtet Rigtigheden af de saaledes nedlagte Paastande, og protesteret imod, at de tages til Følge, samt da Forlig i denne Anledning ikke har været at opnaae, er det Omtvistede optaget til Afgjørelse ved Decision. Til Støtte for den nedlagte Paastand anføre de 3 tilbageværende Linier i det Væsentlige Følgende: Deres prioriterlige Ret til de nu indkomne 23,344 Spdlr. 69 Skill. er ligefrem begrundet i de fornævnte 2 Høiesteretsdomme af 20de November 1821 og 18de November 1823, hvorved Broderbørnene kjendtes fortrinsberettigede til Udbyttet af de Eiendomme og Effecter, hvorpaa deres Forlig af 19de August 1806 hvilede som thinglæst Hæftelse, samt deri, at de omhandlede 23,344 Spdlr. 69 Skill. ere en Deel af dette Udbytte, at Beløbet senere altid er vedblevet at være og af Bestyrelsen er tilbageleveret Boet som Udbytte af hine Eiendomme, og det endog i de selvsamme Obligationer, hvori det blev Bestyrelsen overleveret, og at aldeles Intet er passeret, hvorved Beløbet med noget Skin af Rimelighed kunde paastaaes at have tabt denne Charakteer. Det er i Almindelighed klart, at dersom der, efter et mellem Prioritetshaverne foretaget Opgjør, opdages, at Noget af Prioriteten enten er undgaaet Realisation, eller endnu ikke ved Opgjøret var indkommet, saa maa dette netop og udelukkende tilflyde Prioritetshaverne, og der kan ikke paavises nogen antagelig Grund til, at der skulde gjælde en ganske anden Regel med Hensyn til den Deel af den Prioritet, som her omhandles, der nu senere er indkommen i Boet ved den tilfældige Omstændighed, at Oberst Anker er død uden Livsarvinger. Efter at Enheden og det solidariske Forhold mellem samtlige 4 Linier af Broderbørnene tildeels maa ansees opløst ved Høiesteretsdommen af 18de Marts d. A., som rimeligviis for en

Deel er bygget derpaa, at hver af Linierne skal betragtes som om den havde erholdt sin særskilte Andeel saa vel af Prioriteten som af de øvrige Midler til Afbenyttelse, kunde man dog umulig stille de 3 øvrige Linier i et slettere Forhold til den fra Oberst Anker indkomne Andeel, end om denne var indkommen fra en ganske Fremmed, eller ved en reen Tilfældighed var tilflydt Boet, men i saa Fald vilde jo, efter den nævnte almindelige Regel om udeladte eller senere indkomne Intægtsposter, det Indkomne utvivlsomt tilflyde de samme Personer, som havde nydt Godt deraf, om det ved den tidligere Opgjørelse havde været taget med, hvoraf altsaa følger, at den tilbagekomne Prioritet maatte tilflyde de medprioriterede Creditorer, og den gjennem Concurrents erhvervede Andeel derimod de medconcurrerende haandskrevne Creditorer. Det er uimeligt, at de haandskrevne Creditorer ved Oberst Ankers Dødsfald og gjennem ham (en dem aldeles uvedkommende Person, med hvem ikke de men derimod hans medprioriterede Slægtninger her have maattet concurrere) skulde erhverve netop den selvsamme Prioritet, som til Fordeel for Broderbørnene og deres Descendenter er dem frakjendt ved Høiesteretsdommen af 1821 og 1823, og som, hvis Oberst Anker enten slet ikke havde existeret, eller under det tidligere Affnit af Skiftebehandlingen var udgaaet, utvivlsomt maatte være tilfalden de øvrige Prioritetshavere. Fra forskjellige af Boets øvrige Creditorers Side er herimod bemærket: at Høiesteret ved Dom af 18de Marts d. A. er gaaet ud fra, at den Form, hvorunder Fundamentalcapitalen er udlagt – under Eet for samtlige Broderbørn – ikke har erhvervet dem en Ret, som ellers ikke vilde tilkomme dem, og har betragtet Udlægget til samtlige Broderbørn af den Capital 256,218 Spdlr. 56 Skill. som om der til hvert enkelt Broderbarn særskilt havde været udlagt, sc. til Morten Anker og Descendenter $\frac{6}{18}$ Dele, til P. Anker $\frac{5}{18}$ Dele, til Generalinde Nielson $\frac{4}{18}$ Dele og Grevinde Wedel $\frac{3}{18}$ Dele. Modpartiet har under den ved ovennævnte Høiesteretsdom tilendebragte Sag subsidialiter paastaaet, at

der i alle Fald kun skulde udleveres $\frac{3}{18}$ Dele, og dette ikke af hele Fundamentalcapitalen, men blot af den Deel af samme, der var tilfalden Broderbørnene som concurrerende Haandskriftscreditorer, ikke derimod af den Deel, der var tilfalden dem som fortrinsberettigede. Ved at kjende Boet lodtaget i samtlige de Midler, hvoraf Fundamentalcapitalen for Tiden bestaaer, maa Høiesteret derfor have statueret, at Fundamentalcapitalen vel kan opløses i de forskjellige Liniers Fundamentalcapitaler, men at der nu ikke længere kan med juridisk Virkning skjelnes mellem den Part af samme, der var tillagt Vedkommende som fortrinsberettigede, og den, der var tillagt dem som simple Haandskriftscreditorer. Men hvordan man end fortolker Høiesteretsdommen af 18de Marts d. A., saa har den utvivlsomt afgjort, at den Omstændighed, at Fideicommissets Bo i 1819 kom under Skiftebehandling, og ei var i Stand til fuldt ud at fyldestgjøre Broderbørnenes Fordringer efter Forliget af 19de August 1806, ikke har modificeret Fideicommissets Ret i Følge Forliget til ved en Linies Uddøen at unddrage et af de tilsagte annua, men at Fideicommissets Ret hertil nu er gaaet over til sammes Bo, og udøves ved at Boet erholder Disposition over mindst $\frac{3}{18}$ af Fundamentalcapitalen, med Fradrag af 1433 Spdlr. 83 Skill. Disse $\frac{3}{18}$ skulle nu i Henhold til den ved Udlægget tagne Reservation fordeles imellem Boets ikke fyldestgjorte Creditorer, og disse ere blot 2 Slags, Haandskriftscreditorer og Regningscreditorer. De sidste komme for Tiden ikke i Betragtning, og de første ere Alle lige gode. Derimod existerer nu hverken Pantecreditorer eller andre prioriterede Creditorer. De tre tilbageværende Linier af Broderbørnene bemærke herimod, at Høiesteret, ved at fastsætte, at de omhandlede $\frac{3}{18}$ Dele skulle komme til Skifte og Deling, ikke paa Forhaand har villet udtale sig om de forskjellige Creditorers Rettigheder og Stilling i Boet, men at det derimod er overladt til Skifteretten nu lige saa vel som før foreløbigen at afgjøre dette, og over Hoved at foretage Delingen overeensstemmende med det

tidligere i Boet Passerede. Dersom Høiesteret havde villet give Dom for, at der ikke længere skulde existere Prioritet og prioriterede Creditorer i Boet, havde Intet været naturligere, end at det i Dommen udtrykkeligen var bleven bestemt, at den omhandlede Lod skulde tilbageleveres Skifteretten, ikke paa Boets men paa dets Haandskriftscreditorers Vegne. Men det har ikke staaet i Høiesterets Magt at give en saadan Dom, fordi der ikke kan gives Dom mod ustævnte Personer, eller angaaende Noget, som ikke alene ligger udenfor Proceduren, men endog staaer i aabenbar Strid dermed. I den Anledning bemærkes, at Skifteretten under hiin Sag stedse angiver sig som Repræsentant for Boet og dets Creditorer i Almindelighed, ikke for nogen enkelt Klasse af dem, og i alle de nedlagte Paastande paastaaes Beløbet udbetalt paa Boets, ikke paa de haandskrevne Creditorers, Vegne. Hvad der ved Høiesteretsdommen er afgjort, er altsaa kun, at der ikke med Hensyn til Tilbageleverelsespligten kan skjelnes imellem de forskjellige Midler, hvoraf Fundamentalcapitalen bestaaer, men dette er naturligviis noget ganske Andet, end at der heller ikke i Boet og efter Tilbageleverelsen skulde med juridisk Virkning kunne gjøres en saadan Skjelnen. At Høiesteret ikke kunde tilintetgjøre Prioriteten uden at give Dom over ustævnte Personer, formenes at være klart, naar det bemærkes, at Broderbørnene, der ingenlunde ere identiske med de Ankerske Midlers eller Fundamentalcapitalens Bestyrelse, ansee sig, i Følge Decisionen af 19de Januar 1826, sammenholdt med Høiesteretsdommen af 6te Mai s. A. samt de upaaankede Decisioner af 10de Januar og 9de August 1827 samt 23de April 1829, berettigede til, saa længe Skiftebehandlingen i Fideicommissets Bo varer, at erholde deres fulde annua udbetalte uden nogen Reservation af Descendenters og Creditorers Rettigheder, forlods i Prioriteten. Angaaende denne Sag skal Skifteretten, forinden den gaaer over til Undersøgelse og Afgjørelse af de fremsatte Paastande, forudskikke følgende Bemærkninger: Ved Testament af 19de December 1801, naadigst confirmeret

under 11te April 1806, bestemte Kammerherre Bernt Anker blandt Andet, at hans **massa bonorum** skulde forblive et bestandigt Fideicommis, hvorfor ved Testamentets 19de § tillagdes hver af hans Broderbørn: Sønnerne 2000 Rdlr. aarlig af Fideicommissets Revenuer, og Døtrene 1000 Rdlr. aarlig, med Undtagelse af Brodersønnen Morten Anker, som fordi han havde saa Meget forud, ikkun skulde have 500 Rdlr. aarlig, men hans Børn, Brodersønnen Christian Ankers og hans Broder Peder Bernt Ankers Børn efter Forældrenes Død 2000 Rdlr. aarlig hver, og naar de ei existere, da Carsten Ankers Børn. Ved Testamentet vare derhos enkelte af Broderbørnene særskilt indsatte som Legatarier. Ved et inden Forligelsescommissionen den 19de August 1806 indgaaet Forlig imellem Fideicommissets Administration paa den ene Side og Kammerherre B. Ankers Broder Peder Anker paa egne og Datters Vegne, samt hans Brodersønner Christian Anker, Morten Anker og Peder Bernhardt (Bernt) Anker samt hans Broderdatter Karen Anker, gift med Ritmester Nilson, og endelig med Kammerherre B. Ankers Moder, Enkefru Karen Anker, paa den anden Side, naadigst approberet ved kongelig Resolution af 26de September s. A., bleve Broderbørnene derefter af Fideicommisset betingede følgende Legater, nemlig: Broderen Jess Ankers Børn: a) Sønnen Christian Anker 60,000 Rdlr., b) Do. Morten Anker 50,000 Rdlr., c) Do. Peder Anker 40,000 Rdlr., d) Datteren Karen Anker, gift med Ritmester Nilson, 25,000 Rdlr., Broderen Peder Ankers Datter, Karen Anker, 25,000 Rdlr., tilsammen 200,000 Rdlr., og desuden som aarlig Indkomst: Christian Anker for sig og efter hans Død for hans egte Descendenter til lige Deling efter Loven 6000 Rdlr., Morten Anker for sig og egte Livsarvinger ligeledes 5000 Rdlr., Peder Anker ligeledes 4000 Rdlr., Karen Anker, gift med Ritmester Nilson, ligeledes 3000 Rdlr., og Karen Anker ligeledes 2000 Rdlr., tilsammen 20,000 Rdlr., hvorimod Broderen Kammerherre Peder Anker og samtlige ovennævnte Broderbørn for dem, Børn og Arvinger fraskrev sig al Indløsningsret til de

det Bernt Ankerske Fideicommis tilhørende Eiendomme, paa hvilke der maatte befindes at hæfte Odel, ligesom Jess Ankers ovennævnte Børn tillige renuncerede paa og fraskrev sig, Børn og Arvinger den dem, i Følge det efter deres afdøde Fader afholdte og under 11te November 1803 sluttede Skifte, forbeholdte Indløsningsret, til samtlige af bemeldte deres Fader efterladte og til afdøde Kammerherre Bernt Anker ved bemeldte Skifteforretning udlagte Godser. Kammerherre Bernt Ankers Moder, Enkefru Karen Anker, lod derhos erklære, at hun i alle Dele er tilfreds med det ovennævnte Forlig, hvorhos hun frasiger sig og renuncerer paa al Tiltale og Prætention til Fideicommisset i Anledning af den hende paa Grund af Lovens 5—3—8 og som Følge af hendes Odelsret tilkommende Forkjøbs- og Indløsningsret. De Broderbørnene ved Forliget betingede Capitaler skulde forrentes med 4 pCt. fra 22de April 1806 i to Terminer, og udbetales efter 10 Aars Forløb fra ovennævnte Datum (men før, om Boets Gjæld forinden er afklareret) med 50,000 Rdlr. aarlig, til Deling imellem Vedkommende i Forhold til hver Capital. Med Hensyn til de vedtagne aarlige Indkomster bestemtes, at naar nogen af de ovennævnte Legatarier ved Døden skulde afgaae, uden at efterlade sig egte Livsarvinger, bør den samme tillagte aarlige Revenue tilfalde den næste i Ordenen, hvis Portion da igjen tilfalder dennes Eftermand, og saa fremdeles nedad indtil den Sidste, hvis bestemte aarlige Portion derimod ophører og hjemfalder til Fideicommisset; men ligesom denne Substitution blot er til Fordeel for de nu levende Arvinger, saa bør der, hvis de af nogen af de benævnte Arvinger efterladte Børn skulde ved Døden afgaae, eller nogen af Linierne aldeles uddøe, i dette Fald ikke arves af Sidelinierne, men den for den uddøde Linie bestemte aarlige Indkomst ophører da aldeles, og hjemfalder til Fideicommisset. Disse aarlige Indkomster skulde tage sin Begyndelse efter 10 Aars Forløb fra 22de April 1806, om end ikke al Gjæld til den Tid skulde være afbetalt, men skeer dette i en kortere Tid, da falde bemeldte aarlige Ind-

komster at have saa hastig Fideicommisset er frigjort for Gjæld. Imidlertid vedblive de legerede aarlige Summer efter Testamentets 19de §, kun med den Forandring i Henseende til Morten Anker, at han fra 22de April 1806 erholder lige med sine Brødre 2000 Rdlr. i Stedet for de i ovennævnte § fastsatte 500 Rdlr. Naar forestaaende aarlige Indkomster erholdes, ophøre derimod de legerede Summer efter Testamentet aldeles. De i Forliget indeholdte Bestemmelser om Oprindsret og om Hjemfalden til Fideicommisset kom til Anvendelse ved Christian Ankers nogen Tid senere indtrufne Død uden Livsarvinger, idet enhver af de ovennævnte øvrige Broderbørn oprykkede i sin umiddelbare Formands hidtil havte Annuum, hvorimod det mindste Annuum blev inddraget til Fordeel for Fideicommisset. Beløbet af samtlige annua blev altsaa fra den Tid 18,000 Rdlr. dansk Courant, senere omsatte til 14,400 Spdlr., hvilket Beløb var saaledes fordeelt, at Morten Anker tilfaldt $\frac{6}{18}$ Dele, eller 4800 Spdlr., P. B. Anker $\frac{5}{18}$ Dele eller 4000 Spdlr., Generalinde Nilson $\frac{4}{18}$ Dele eller 3200 Spdlr., Karen Anker, senere Grevinde Wedel Jarlsberg, $\frac{3}{18}$ Dele eller 2400 Spdlr., tilsammen 14,400 Spdlr. I Aaret 1819 blev det Ankerske Fideicommis taget under Skiftebehandling, og der opstod derunder forskjellige Spørgsmaal med Hensyn til de Broderbørnene tillagte annua. Under denne tidligere Skiftebehandling er det ved Høiesteretsdomme af 20de November 1821 og 18de November 1828 bestemt, at Kammerherre Ankers Broderbørn og Descendenter for deres Fordring paa Boet efter Forlig af 19de August 1806 skulle nyde Udlæg i de Eiendomme eller Effecter, som tilhøre Boet og henhøre under Jurisdictioner, hvor bemeldte Forlig er thinglæst, eller i det Beløb, hvortil disse Eiendomme eller Effecter ere eller vorde udbragte, og det fremfor hvilken som helst anden Creditors Fordring, alene med Undtagelse af Fordringer, for hvilke Panteret maatte være erhvervet ved Thinglæsning, som ikke er passeret sildigere end Thinglæsningen af Forliget af 19de August 1806, og ved Skiftedecision af 19de Januar 1826 er bestemt,

at "med stadigt Hensyn paa de Regler, som under dette Boes endelige Opgjørelse maae blive at tage til Følge ved Udlodningen for Kammerherre Bernt Ankers Broderborns og deres Descendenters Vedkommende, bør snarest muligt et foreløbigt Udlæg foregaae, hvorved de Summer, som til den Tid ere indkomne for de Boets Eiendomme og Effecter, hvori Kammerherre Ankers Broderborn for sig og Descendenter efter Høiesteretsdomme af 20de November 1821 og 18de November 1823 ere fortrinsberettigede, vorde, efter derover affattede Beregninger, udlagte til Kammerherre Ankers Broderborn, nemlig Grosserer Morten Anker, Oberstlieutenant P. B. Anker, Karen Anker, gift med Generalmajor Nilson, og Karen Anker, gift med Statsraad, Grev Wedel Jarlsberg, saaledes: 1) at i bemeldte Summer forlods afgaaer, hvad der allerede af Boet maatte være udbetalt til bemeldte Broderbørn i forfaldne Terminer af deres annua; 2) at dernæst forlods afholdes, hvad der paa bemeldte annua maatte være forfaldet og ei til dem udbetalt; 3) at den derpaa til Rest blivende Deel til førnævnte Kammerherre Ankers Broderborn – under Reservation af deres Descendenters samt Boets andre Creditorers Ret – udlægges som en Capital under Eet for samtlige fire Broderborn, hvoraf, saa vel som af den ved endeligt Udlæg i Boet erholdende Capital, samt af de avlende Renter, de og Descendenter, saa vidt fornødiges, eller i alle Fald saa længe Noget deraf er tilovers, have at nyde dem dem tilkommende annuà; og 4) at denne til Kammerherre Ankers Broderborn udlæggende Capital overleveres dem til Modtagelse under Control af det Offentlige med Hensyn til Descendenternes og dette Boes Creditorers forbeholdne Rettigheder. Denne Decision er ved Høiesteretsdom af 6te Mai 1826 stadfæstet, dog med den Indskrænkning, at Eitanterne og Descendenterne ikkun bør være berettigede til, af den ved det Bernt Ankerske Fideicommis's Boes endelige Afslutning til Rest blivende Capital at oppebære Renterne i det Forhold, som for enhver af dem ved Forliget af 19de August 1806 er bestemt. Ved

forskjellige i Boet foretagne Udlodninger, er derefter til Broderbørnene, nemlig Grosserer Morten Anker, Oberstlieutenant Peder Bernt Anker, Karen Anker, gift med Generalmajor Nilson, og Karen Anker, gift med Statsraad, Greve Wedel Jarlsberg, udlagt, under Reservation af deres Descendenters og nærværende Boes andre Creditorers Ret, og under Control af det Offentlige med Hensyn til Descenternes og Boets Creditorers forbeholdne Rettigheder, samt til Afbenyttelse og Behandling overeensstemmende med den under 6te Mai 1846 affagte Høiesteretsdom: A. Som Udbytte af Eiendomme, hvori Broderbørnene for sig og Descendenter efter Høiesteretsdomme af 20de November 1821 og 18de November 1823 ere fortrinsberettigede, 140,067 Spdlr. 54 Skill. B. Som concurrerende Haandskrifts-Creditorer 116,151 Spdlr. 2 Skill., tilsammen 256,218 Spdlr. 56 Skill., hvorhos de hver for sig ere fyldestgjorte for deres fulde annua efter Forlig af 19de August 1806, tilsammen 14,400 Spdlr. aarlig til 11te Juli 1832, da den tidligere Skiftebehandling af Fideicommissets Bo blev sluttet – deels ved Renter af tidligere givne Capitaludlæg, og deels, for saa vidt det Resterende angaaer, ved contant Udlæg. Det første Spørgsmaal, som under nærværende Sag bliver at paakjende er, om den af de tilbageværende 3 Linier af de Ankerske Broderbørn og afdøde Oberst P. B. Ankers Arvinger fremsatte Paastand om Prioritetsret allerede ved den under 18de Marts d. A. faldne Høiesteretsdom skulde være afgjort. Dette Spørgsmaal formener Retten at maatte besvare benegtende: Som før bemærket var den ved bemeldte Høiesteretsdom afgjorte Sag anlagt af Skifteretten paa Boets Vegne, i Hensigt, at erholde extraderet til Skifte og Deling den Deel af de til de Ankerske Broderbørn og Descendenter udlagte Midler, som ved Oberst Ankers Død uden Livsarvinger antages at være bleven ledig, og Høiesteret har ved den afgivne Dom bestemt, at denne ledige Lod skal være $\frac{3}{18}$ Dele af den Fundamentalcapital, som er udlagt til de Bernt Ankerske Broderbørn, efter at 1433 Spdlr. 83 Skill. først i den ere

fradragne, samt at Boet for disse $\frac{3}{18}$ Dele skal være lodtaget i samtlige de Midler, hvoraf Fundamentalcapitalen for Tiden bestaaer, og endelig, at bemeldte $\frac{3}{18}$ Dele skal komme til Skifte og Deling ved Christiania Skifteret i Fideicommissets Bo. Ved Bestemmelsen om, at disse $\frac{3}{18}$ Dele af samtlige Midler skulle komme til Skifte og Deling i Boet, forekommer det Retten tydeligen at være udtalt, at de Rettigheder, som med Hensyn til disse Midler maatte søges gjorte gjældende, skulle, som sædvanligt, finde deres Afgjørelse under Skiftet og for Skifteretten; og det følger heraf, at Skifteretten ikke kan ansee den Omstændighed, at Bestyrelsen for de Ankerske Broderbørns Midler under den paadømte Sag subsidialiter paastod, at i alle Fald kun $\frac{3}{18}$ Dele af, hvad der for Broderbørnene var erhvervet som concurrerende Haandskriftscreditorer, skulde tilbageleveres, og at denne deres subsidiale Paastand ved den afsagte Høiesteretsdom er bleven forkastet, at afgive noget Beviis for, at Høiesteretsdommen skulde være at forstaae anderledes, end ovenfor antaget. Det bliver følgeligen dernæst at undersøge, hvor vidt nogen Fortrinsret til nogen Deel af de til Boet nu extraderede Midler kan gjøres gjældende af de som dertil berettigede angivne Personer, og hvorledes, i Tilfælde, Udlæg derfor kan blive at give. Da denne paastaaede Fortrinsret støtter sig paa Forliget af 19de August 1806 og senere afsagte Skiftedecisioner og Høiesteretsdomme, ansees det nødvendigt at undersøge Beskaffenheden af de ved bemeldte Forlig afgjorte Krav, saa vel som Beskaffenheden af de ved Forliget stiftede Rettigheder for samtlige saa vel som for de enkelte deri interessede Personer, og om disse Rettigheder, ved hvad der tidligere under Boets Behandling er passeret, ere i ethvert Henseende bestemte og afgjorte. Seer man nu hen til dette Forlig, saa erfares det, at de derved for Kammerherre B. Ankers Broderbørn og Descendenter betingede Fordele ere et Vederlag deels for den hele Families Odels- og Indløsningsret til en stor Deel af det Bernt Ankerske Fideicommis's Godser og Eiendomme, deels, hvad Broderen Jess

Ankers Børn angaaer, for den dem i Følge Skifte efter Faderen tilkommende Indløsningsret til flere Eiendomme, og endeligen deels for de Broderbørnene og Descendenter ved den 19de § af Afdødes Testament tilstaaede aarlige Udbetalinger. Men foruden disse, samtlige eller de flere af Broderbørnene vedkommende, Rettigheder, af hvilke Odelsretten var fælles for dem alle, paa hvilke de ved Forligets Indgaaelse renuncerede, sees derhos Brodersønnen Morten Anker at have ved Forliget renunceret paa den ham ved Testamentets § 11 tilsagte Aas Skov og Saug, med hvad Mere bemeldte § og det det deri paaberaabte Brev indeholde (med Undtagelse af halve Grorud og halve Ammerud), saa vel som paa enhver anden Prætension paa Boet efter andre Documenter, han maatte have i Hænde, af hvad Navn nævnes kan. Hvad der ved Forliget af 19de August 1806 er omcontraheret og afgjort, er saaledes Krav af forskjellig Oprindelse og Beskaffenhed, og deels vedkommende samtlige Broderbørn, deels alene Broderen Jess Ankers Børn, og deels et enkelt af disse Børn. Det ved Forliget Erhvervede er derimod særligen bestemt for hvert enkelt Broderbarn med dets Descendenter, og det Solidariske ved Forliget eller det, som efter samme for en Deel knytter Linierne sammen, er alene den indeholdte Bestemmelse om Opprinsret for de fastsatte annua, i Tilfælde af nogen af Broderbørnenes dødelige Afgang uden Livsarvinger. Ved de under 20de November 1821 og 18de November 1823 affagte Høiesteretsdomme er det afgjort, at Broderbørnene for deres og Descendenters hos Fideicommissets Masse Tilkommende efter Forliget af 19de August 1806 ere berettigede til prioriteret Udlæg i de Eiendomme eller Effecter, som tilhøre Boet, og henhøre under Jurisdictioner, hvor Forliget er thinglæst, eller i det Beløb, hvortil disse Eiendomme eller Effecter ere eller vorde udbragte, og det er in confesso, at den Sum, som i Følge denne Fortrinsret er udlagt Broderbørnene til Afdrag paa den saa kaldte Fundamentalcapital, udgjør 140,067 Spdlr. 54 Skill. Efter den under 18de Marts d. A. af-

sagte Høiesteretsdom maa det nu ansees afgjort, at de tilbageværende Broderbørn eller deres Descendenter ikke til Fordeel for den af dem paastaaede Fortrinsret til den Deel af dette Udlæg, som ved Oberst Ankers Død uden Livsarvinger er kommen tilbage til Fideicommisset Bo, kan paaberaabe sig den Form, hvorunder de tidligere Udlæg paa Fundamentalcapitalen ere givne, nemlig under Eet for samtlige fire Broderbørn. Dette er heller ikke fra deres Side paastaaet, hvorimod de, som foran bemærket, antage, at Prioritetsretten ligefrem er begrundet i Høiesteretsdommene af 20de November 1821 og 18de November 1823. I denne Anledning maa Retten bemærke, at Høiesteret ved sin Dom af 18de Marts d. A., som ogsaa fra Broderbørnenes Side antaget, rimeligviis er gaaet ud fra, at de tidligere Udlæg skulde ansees som givne Broderbørnene hver især med sin særskilte Andeel, saa vel af Prioriteten som af de øvrige Midler. De $\frac{3}{18}$ Dele af det i sin Tid Udlagte, som nu ere komne tilbage til Boet til Skifte og Deling, maae følgelig være gaaede tilbage saaledes, som de i sin Tid ere udgaaede, nemlig som tildeels fremkomne i Følge den Broderbørnene tilkommende Prioritet, og tildeels ved det Udbytte, der er dem givet som concurrerende Haandskriftscreditorer. Fideicommisset Bo er saaledes for Tiden Eier og Besidder af denne Lod, saaledes som den i sin Tid er dannet. Men naar Forholdet maa betragtes saaledes, antages der ikke at være Grund til at give den fremsatte Paastand om Fortrinsret Medhold. Det maa i den Anledning tages i Betragtning, at Boets ved Høiesteretsdom af 18de Marts d. A. tilkjendte Ret maa ansees grundet paa det samme Fundament, hvorfra de gjenlevende Linier af Broderbørnene alene kunne udlede deres Rettigheder, nemlig Forliget af 19de August 1806; thi ligesom Broderbørnenes Ret til annua alene heri finder sin Hjemmel, saaledes er Hjemfaldelsen til Fideicommisset af ledige Lodder grundet i det samme Forlig. Det Raisonnement, som under nærværende Sags Procedure fra de gjenlevende tre Linier af Broderbørnenes Side er fort angaa-

ende, hvorledes der bør forholdes, naar det, efter at et mellem Prioritetshavere foretaget Opgjør er foregaaet, opdages, at Noget af Prioriteten enten er undgaaet Realisation eller endnu ikke ved Opgjøret er indkommet, kan derfor i nærværende Tilfælde, hvor Boet derved, at en Deel af Broderbørnenes Rettigheder i Medhold af Forliget af 19de August 1806 ere ophørte og hjemfaldne til Fideicommisset, netop har erhvervet den Prioritet, som de have tabt, ikke afgjøre Noget til deres Fordeel. Retten kan heller ikke indsee, at det ved Forliget af 19de August 1806 imellem samtlige Broderbørn stiftede Forhold er af den Beskaffenhed eller Natur, at de tilbageværende Linier deri kunne begrunde nogen Ret til, af dem hjemfaldne Lod at nyde Noget forlods. De derved betingede Rettigheder ere nemlig særskilte og personlige for de deri deeltagende Broderbørn og deres Descendenter, og den tillige betingede Optrinsret gjør heri ingen anden Forandring end den, som deraf er en umiddelbar Følge, nemlig at den for en Linie oprindeligen bestemte Capital kan blive forøget; og for at tilkjende dem en saadan Ret paa samme Tid, som det indgaaede Forlig indeholder den oven citerede Bestemmelse om Ledigblivelse eller Hjemfalden i Tilfælde af nogen Linies Uddøen, vilde det efter Rettens Formening været nødvendigt, i Forliget at have en udtrykkelig Hjemmel derfor. Det skjønnes heller ikke, at en saadan solidarisk Ret med mere Grund kunde gjøres gjældende i Henseende til den Deel af Udlægget, som er erhvervet ved Prioritet, end til det øvrige Udlæg; men at de tre tilbageaærende Liniers Fortrinsret ogsaa til sidstnævnte Deel skulde udstrækkes, er i alle Fald ikke under nærværende Sag fra deres Side paastaaet. En Betragtning, som til Fordeel for Broderbørnene eller de nu tilbageværende Linier ogsaa under Sagen er anstillet, er, at de øvrige Broderbørn vilde som Prioritetsberettigede have erholdt den samme Prioritet, hvis Oberst Anker enten slet ikke havde existeret, eller under det tidligere Afsnit af Skiftebehandlingen var udgaaet. Dette er efter det tidligere i Boet Passerede ogsaa antageligt;

men herved er dog at mærke, at de tre Broderbørn i saa Tilfælde rimeligviis vilde have erholdt udlagt en større Fundamentalcapital i det Hele, nemlig derved, at en Linies annua var bortfalden, uagtet det mindre Udlæg, som i samme Tilfælde vilde være dem tilflydt som concurrerende Creditorer. Men Oberst Ankers tidligere eller sildigere Dødsfald kan formeentlig i denne Sag Intet relevere, saa meget mere som Lovgivningen i en med Forholdet mellem Broderbørnene nær beslægtet Materie, nemlig i Arveloven, selv indeholder Exempler paa, hvorledes en Persons tidligere eller sildigere Dødsfald i væsentlig Grad kan forandre Retsforholdet mellem andre Individer. Endeligen troer Retten at burde bemærke, at det af det tidligere i dette Bo Passerede, og in specie af de foretagne Udlodninger, synes at fremgaae, at den daværende Skifteadministration ikke har tænkt sig, at der ved Tilbagelevering til Fideicammissets Bo af de Dele af den udlagte Fundamentalcapital, som i Tidens Løb maatte blive ledige, skulde gjøres en saadan Skjelnen som den, hvorom der nu er Spørgsmaal; thi den ved Udlæggene, med Hensyn til Descendenters og Boets forbeholdne Rettigheder, tagne Reservation indeholder ikke nogen Indskrænkning i den Retning, og Saadant synes dog at have maattet ligge nær for Haanden, dersom Meningen havde været, at den med Prioritet samtlige fire Broderbørn udlagte Deel af Fundamentalcapitalen i alle Fald skulde forblive uangreben saa længe, indtil de tilbageværende og til annua efter Forliget af 19de August 1806 berettigede Personer erholdt disse fuldt udbetalte. Efter det saaledes Anførte antager Retten, at de for de tre tilbageværende Linier af de Ankerske Broderbørn, nemlig Morten Ankers, Generalinde Nilsons og Grevinde Wedel Jarlsbergs Descendenter nedlagte Paastande ikke kunne blive at tage til Følge. Hvad angaaer den for Oberst P. Ankers Bo eller Arvinger nelagte Paastand, da finder Retten, at denne bør gives Medhold, for saa vidt angaaer det fordrede Udlæg efter Fordringens Beskaffenhed for Boets eller Arvingernes Tilgodehavende,

opstaaet derved, at Oberst Anker fra 11te Juli 1832 at regne og til sin Dødsdag 13de Juni 1849 kun har oppebaaret Renter af 71,171 Spdlr. 95¼ Skill. med 2846 Spdlr. 105 Skill. aarlig, i Stedet for de ham efter Forliget af 19de August 1806 tilkommende 4000 Spdlr. aarlig. Oberst Ankers eller nu hans Boes eller Arvingers Ret i saa Henseende ansees nemlig legitimeret ved det paaberaabte Forlig, og imod den foretagne Beregning, hvorefter dette Tilgodehavende for det angivne Tidsrum skulde udgjøre tilsammen 19,514 Spdlr. 83 Skill., findes Intet at erindre. Derimod vil Paastanden, i Henhold til det Foranførte, blive at forkaste, for saa vidt den støtter sig til eller falder sammen med nogen Deel af de for de tre tilbageværende Linier af de Ankerske Broderbørn nedlagte Paastande. Thi decideres: De for de tre tilbageværende Lininier af de Ankerske Broderbørn, nemlig Morten Ankers, Generalinde Nilsons og Grevinde Wedel Jarlsbergs Descendenter nedlagte Paastande om foreløbigt Udlæg for 23,344 Spdlr. 69 Skill. med Renter fra 27de April 1850, til Fyldestgjørelse af de dem i Følge Forlig af 19de August 1806 tilkommende, under Skifterbehandlingen forfaldne og ikke betalte annua, eller som Afdrag paa den dem efter samme Forlig tilkommende Fundamentalcapital, kunne ikke tages til Følge. Den for Oberst B. Ankers Bo eller Arvinger nedlagte Paastand om, for tilgodehavende 19,514 Spdlr. 83 Skill., tilligemed de ovennævnte tre Linier af de Ankerske Broderbørn at nyde foreløbigt og fortrinligt Udlæg af formeldte 23,344 Spdlr. 69 Skill. med Renter, kan ikke tages til Følge. Ved Boets Udlodning bør Oberst B. Ankers Bo eller Arvinger være berettigede til at nyde Udlæg efter Boets Omstændigheder for Tilgodehavende 19,514 Spdlr. 83 Skill. – nitten Tusinde fem Hundrede og fjorten Speciesdaler otteti og tre Skilling.

L.Nr. 349. O.Nr 29. } Proprietær Ferdinand Fischer mod Bestyrelsen af de ankerske Broderborns og Descendenters Midler.

I denne Sag stadfæstede Høiesteret ved Dom af 8de Juli 1854, med Ophævelse af Sagsomkostningerne i sidste Instants, følgende af Christiania Stiftsoverrets 1ste Afdeling den 10de October 1853 afsagte Dom:

"Ved et inden Forligelsescommissionen for det Bernt Ankerske Fideicommis under 19 August 1806 afsluttet Forlig, der ved kongelig Resolution af 26de September s. A. approberedes, blev der som Vederlag for den af de Ankerske Broderbørn afstaaede Odelsret til Fideicommissets Godser tilstaaet dem deels Capitaler og deels aarlige Indtægter. I sidste Henseende blev efter Forliget tillagt: Christian Anker for sig og, efter hans Død, for hans egte Descendenter til lige Deling efter Loven 6000 Rdlr., Morten Anker for sig og egte Livsarvinger ligeledes 5000 Rdlr., Lieutenant, senere Oberst, Peder Anker ligeledes 4000 Rdlr., Datteren, Karen Anker, gift med Ritmester, senene Generalmajor Nilson, 3000 Rdlr., Kammerherre, senere Statsminister, Peder Ankers Datter, Karen Anker, ligeledes 2000 Rdlr., i Alt i aarlige Indkomster 20,000 Rdlr., hvorved tillige bestemtes, at naar nogen af de ovennævnte Legatarier ved Døden skulde afgaae, uden at efterlade sig egte Livsarvinger, burde den samme tillagte aarlige Revenüer tilfalde den næste i Ordenen, hvis Portion da igjen skulde tilfalde dennes Eftermand, og saa fremdeles nedad, indtil den sidste, hvis bestemte aarlige Portion derimod skulde ophøre og hjemfalde til Fideicommisset; men hedder det videre "ligesom denne Substitution blot er til Fordeel for de nulevende Arvinger, saa bør der, hvis de af nogen af de benævnte Arvinger efterladte Børn skulde ved Døden afgaae, eller nogen af Linierne aldeles uddøe, i dette Fald ikke arves af Sidelinierne, men den for den uddøde Linie bestemte aarlige Indkomst ophører da aldeles og hjemfalder til Fideicommisset." Ved Christian Ankers nogen Tid der=

efter indtrufne Død oprykkede ethvert af de øvrige ovennævnte Broderbørn, da han ingen Livsarvinger efterlod sig, i det af sin umiddelbare Formand hidtil nydte Annuum og det mindste Annuum 2000 Rdlr. blev da inddraget til Fordeel for Fideicommisset. Af de resterende 18000 Rdlr. D. Cour. (14, 400 Spdlr.) tilfaldt altsaa Morten Anker $\frac{6}{18}$, Lieutenant P. Anker $\frac{5}{18}$, Generalinde Nilson $\frac{4}{18}$, Karen Anker, senere Grevinde Wedel-Jarlsberg, $\frac{3}{18}$. Da Fideicommissets Bo senere undergaves Skiftebehandling, blev til fornævnte Broderbørn udlagt en Fundamentalcapital, hvis Renter derefter blev fordeelte imellem Linierne i det oven angivne Forhold, indtil Oberst Anker den 13de Juni 1849 afgik ved Døden, uden at efterlade sig Livsarvinger. Før ham var Generalinde Nielson afgaaet ved Døden, og tilfaldt da de af hende oppebaarne $\frac{4}{18}$ Dele hendes Datterson, Proprietær Ferdinand Fischer. Grevinde Wedel Jarlsberg afgik derimod først ved Døden den 19de Juni 1849, og overlevede saaledes Oberst Anker nogle Dage. Efterat det ved en under 18de Marts d. A. affagt Høiesteretsdom i en Sag mellem Skifteretten i Fideicommissets Bo og de Ankerske Broderbørn, om det ved Oberst Ankers Død ledig blevne Annuum skulde tilfalde Fideicommissets Bo eller Broderbørnene, var afgjort, at Boet skulde være lodtaget i Capitalen for $\frac{3}{18}$, opstod der Spørgsmaal om, hvorledes den resterende $\frac{1}{18}$ Deel skulde være at disponere. Til denne har nemlig Propritær Fischer anseet sig berettiget, idet han formener, at han som Generalinde Nielsons Descendent maa oprykke i hendes umiddelbare Formands, Oberst Ankers Portion, medens Bestyrelsen for de Bernt Ankerske Broderbørns og Descendenters Midler have antaget, at denne Ret tilkommer Grevinde Wedel Jarlsbergs Descendenter, fordi Grevinden levede, da Obersten afgik ved Døden. For at see denne Tvist afgjort, har Propritær Fischer ved Stævning af 26de Mai d. A. efter foregaaende forgjæves anstillet Forligsmægling saggivet Bestyrelsen af de Ankerske Broderbørns Midler, idet han har paastaaet, at han kjendes lodtagen for $\frac{5}{18}$ Deel i den Fundamental-

capital, hvoraf de B. Ankerske Broderbørn og Descendenter til enhver Tid nyde Renterne, og at Bestyrelsen af fornævnte Broderbørns og Descendenters Midler tilpligtes at udbetale ham de siden Oberst Ankers Død den 13de Juni 1849 paaløbne Renter af $\frac{1}{18}$ Deel af Fundamentalcapitalen tilligemed det deraf vundne og indtil Ubetaling skeer vindende Udbytte og endelig Processens Omkostninger i nærværende Sag. Herimod paastod Indstævnte Frifindelse og sig tilkjendt Processens Omkostninger. Denne sidste Paastand blev i det Væsentlige tagen til Følge ved den af Byfogden i Christiania den 4de August sidstleden i Sagen afsagte Dom, dog saaledes, at Processens Omkostninger hævedes. Denne Dom har Proprietær Fischer nu ved Stævning af 3die September sidstleden indbragt her for Retten, hvor han har paastaaet samme underkjendt og forandret overeensstemmende med hans ved Underretten nedlagte Paastand, og sig tilkjendt Processens Omkostninger ved begge Retter, medens Indstævnte har paastaaet Underretsdommen stadfæstet og sig tillagt Processens Omkostninger ved nærværende Ret. Appellanten har i Sagens Anledning i det Væsentlige anbragt, at daværende Kammerherre Anker med Samtykke af sine Broderbørn foreslog, at Fideicommisset, som Erstatning for disses og hans Datters Odelsret, skulde tilstaae dem deels Capitaler at modtage af dem selv og deels aarlige Indkomster for dem og egte Descendenter, og at der ved Bestemmelsen af begge Dele tages Hensyn til Vedkommendes stærkere og mindre stærke Ret, saaledes at de Odelsberettigede, i Forhold til Nærheden af deres Odelsret, erholdt større saavel Capitaler som Indkomster. Uagtet man i den ovenfor citerede Deel af Forliget af 19de August 1806 ikke har været heldig i at vælge klare og uomtvistelige Udtryk, maa vel den egentlige Vegt lægges paa de Ord, hvorefter Substitutionen blot er til Fordeel for de nulevende Arvinger, paa Grund af hvilke Ord Appellantens Opstigningsret ogsaa væsentligst bestrides. Disse Udtryk formenes naturligst at maatte forklares saaledes, at Opstigningen først bortfalder, naar

samtlige Broderbørn ved Døden ere afgangne; thi, naar Familien afstaaer sin Odelsret imod en aarlig Indkomst for dens enkelte Linier, og det derhos bestemmes, at Indkomsten skal, naar en Linie uddøer, stige for de hidtil mindre begunstigede Linier, maa Formodningen være for, at de Indskrænkninger, som derefter gjøres i den allerede bestemte Opstigningsret, ikke ere større, end Ordene med Nødvendighed fordre. Fremdeles har Appellanten paaberaabt sig, at den en uddød Linie tillagte høiere Revenu efter Forliget skal tilfalde den næste i Ordenen, dennes Portion dennes Eftermand, og saa fremdeles, hvorved det er fastsat, at det høiere Annuum ikke paa een Gang kan tilfalde nogen anden Linie end den, som hidtil havde det derefter høieste, og at ingen Linie ved eet Dødsfald kan vinde en Forøgelse i sit Annuum af Mere end 1000 Rdlr. Hvad der imidlertid meest anbefaler Appellantens Mening, formener han at være Hensynet til den rimelige Tankegang i Forligsforslagets hidhørende Bestemmelser, idet daværende Kammerherre Anker meente, at hans Broderbørn og Datter for Afstaaelsen af deres Odelsret egentlig burde have Mere end han foreslog, men at han modererer det tidligere fremsatte Forslag af Hensyn til, hvad Fideicommisset kan taale. Dette mener han kan udrede den aarlige Indkomst af 20,000 Rdlr., og hvis en af de Linier, som have havt et af de større annua, uddøer, saa bør ikke det hele Annuum bespares for Fideicommisset, men denne Omstændighed bør ogsaa komme de mindre begunstigede Linier tilgode, og det er nok, at Fideicommisset sparer Udredelsen af det mindste Annuum, af hvilken Aarsag Substitutionen bestemmes. Den Indskrænkning, der nu igjen gjøres i denne Udstrækning, er aabenbar skeet for Fideicommissets Skyld; men dette har ingen Interesse af, at der ikke kan opstiges af samtlige Linier, saalænge der er en Linie, som kan opstige, og det er efter den ergangne Høiesteretsdom ligegyldigt for samme, om den $\frac{1}{18}$ Deel tilfalder Appellanten eller Grevinde Wedel Jarlsbergs Bo. Da der ikke er Spørgsmaal om at lade den her omprocederede $\frac{1}{18}$ Deel gaae

tilbage til Fideicommissets Bo, ligesom den ikke skal anvendes til at supplere samtlige tilbageværende Liniers annua, er det utvivlsomt at en Oprykning i afdøde Oberst Ankers Bo skal finde Sted. Efter Udtrykkene i Forliget af 19de August 1806, kan nærværende Ret imidlertid ikke antage, at denne kan komme Appellanten tilgode; thi det hedder, at Substitutionen kun er til Fordeel for de nulevende Arvinger, hvorved alene kan forstaaes de 5 i Forligets 2den Post navngivne Personer, hvoriblandt det er givet, at Appellanten ikke befandt sig. Vel forudsætter Forliget, at Oprykningen foregaaer gradeviis saaledes, at Eftermanden oprykker i sin umiddelbare Formands Lod; men fordi denne Forudsætning ikke in casu kan følges, formenes der ikke at være Adgang til at sætte sig ud over Ordene, og give disse en Udvidelse, der ligefrem er i Strid med samme, hvorimod det formeentlig er mere i Forligets Aand, og mere overeensstemmende med dets Bogstav, at en Klasse overspringes, under Omstændigheder som nærværende. Da nærværende Ret saaledes i alt Væsentligt maa tiltræde den ergangne Underretsdom, vil denne være at stadfæste, og ville Processens Omkostninger ved nærværende Ret efter Omstændighederne ogsaa være at ophæve. Thi kjendes for Ret: Underrettens Dom bør ved Magt at stande. Processens Omkostninger for Stiftsoverretten ophæves.

Den 21de Juli.

L.Nr. 380. Advocat Rye, Actor, mod 1) Ingeborg Aslaksdatter Tandstadeie og 2) Ingeborg Marie Munkerække.

I denne Sag stadfæstede Høiesteret følgende af Christiania Stiftsoverrets 2den Afdeling den 22de Mai sidstl. afsagte Dom: "Ved den af Sorenskriveren i søndre Jarlsberg under 2den dennes afsagte og af Jarlsberg og Laur-

vigs Amt saa vel i Følge de Domfældtes Forlangende som paa det Offentliges Vegne paaankede Dom er kjendt for Ret: "Tiltalte Ingeborg Marie Aslaksdatter Landstaderie og Ingeborg Marie Johannesdatter Munkerække bør, førstnævnte for Forbrydelse mod Crll.s Cap 14 § 16 hensættes til Strafarbeide i 12 Aar, og sidstnævnte for Forbrydelse mod samme Lovs Cap. 14 § 3 og Cap. 21 § 20 hensættes til Strafarbeide paa Livstid. Saa bør de og Een for Begge og Begge for Een udrede de af Sagen flydende Omkostninger, dog saaledes, at Ingeborg Marie Johannesdatter alene bærer de med Thingsvidnet i Stavanger forbundne, hvoriblandt 6 Spdlr. i Salarium til Thingsvidnereferenten, Sagfører Olassen, samt desuden hver for sig de ved deres Arrest og Transport til Straffestedet forbundne Udgifter – hvilket Alt udredes efter lovligen approberede Regninger." Angjældende Ingeborg Marie Aslaksdatter, der er født 27de Marts 1818, har vel ikke forhen været tiltalt eller straffet, men er af vedkommende Sognepræst meddeelt et i det Hele ufordeelagtigt Skudsmaal. Hun er gift med en Matros Niels Olsen, som for 4—5 Aar siden forlod hende og 4 Børn, uden senere igjen at komme tilbage. Oftere, og navnlig i Januar Maaned f. A., har hun havt legemlig Omgjængelse med det nedsæstede 7de Vidne, Anders Berntsen. Omtrent 6 Uger efter 14de April mærkede Angjældende, at der var Liv hos hendes Foster, og at hun følgelig var frugtsommelig, men omtalte ikke dette for nogen Anden end 7de Vidne, samt for Medtiltalte, Ingeborg Marie Johannesdatter, ligesom hun heller ikke i mindste Maade sørgede for Barnetøi. For Øvrigt erkjender Angjældende, at hun ogsaa længere hen i Svangerskabet og lige til selve Fødselsacten foregik, mærkede Liv hos Fosteret. Angjældende, der først har negtet at have under Svangerskabet havt til Hensigt at ombringe sit Foster, har siden vedgaaet, at hun ønskede at blive samme qvit, og at hun ytrede dette Ønske for Medtiltalte Ingeborg Marie Johannesdatter, som boede sammen med hende i en afsidesliggende gammel

Steenstue paa Gaarden Landstads Grund i Skoven nede ved Tunsbergfjorden mellem Færgestedet Hella og Munkerækken i Nøtterø Sogn, og at Ingeborg Johannesdatter hertil svarede, at Ingeborg Aslakdatter skulde klæde sig saaledes, at det ei blev synligt for Folk, hvorpaa de senere skulde see, hvorledes det vilde gaae. Videre har Ingeborg Aslaksdatter forklaret, at hun, da Ingeborg Johannesdatter, omtrent 14 Dage før Fødselen indtraf, skulde forlade hende, af Ingeborg Johannesdatter erholdt det Løfte, at Sidstnævnte paa første Vink skulde vende tilbage og være hende behjælpelig ved Fødselen; imidlertid kom hun uden Budsendelse efter en 8 Dages Forløb tilbage til Ingeborg Aslaksdatter. Angjældende Ingeborg Marie Johannesdatter, der er født 2den Januar 1822 og ugift, men har ført et usædeligt Levnet, og navnlig efter egen Tilstaaelse havt Barn med en gift Mand, hvorhos hun i Aaret 1845 har været straffet for Løsgængeri, erkjender ogsaa at have givet Angjældende Ingeborg Aslaksdatter et saadant Løfte som ommeldt, og har tilføiet, at den Hjælp, hun tilsagde Ingeborg Aslaksdatter, efter hendes Mening skulde bestaae i at skjule Barnet, indtil det kunde omkomme, hvilket hun derimod ikke selv havde tænkt at udføre. Mod begge de Tiltaltes Benegtelse er det ei oplyst, at nogen mere bestemt Aftale mellem dem om, at Fosteret skulde dræbes, og at Ingeborg Johannesdatter dermed skulde være behjælpelig, har fundet Sted under Ingeborg Aslaksdatters Svangerskab. Angaaende hvad der under selve Fødselsacten og strax efter samme foregik, have de Tiltalte i det Væsentlige forklaret Følgende: Efter at Angjældende Ingeborg Marie Aslaksdatter Aftenen den 21de October f. A. var gaaet til Sengs, begyndte hun at føle Smerter, stod op af Sengen og gik ud i Kjøkkenet. Da hun mærkede at hendes Nedkomst forestod, kaldte hun paa Angjældende Ingeborg Johannesdatter, der laae inde i Stuen i samme Seng, som Ingeborg Aslaksdatter, og som strax kom til og var behjælpelig med Fødselen, der foregik omtrent ved Midnatstid i det dybeste Mørke, da Ingeborg Aslaksdat-

ter paa Medtiltaltes Spørgsmaal, om der ikke skulde tændes Lys, svarede Nei, som hun siger, fordi hun ikke havde noget Lys; dog erkjender hun, at der havdes baade Ved og Fyrstikker ved Haanden, saa at Ild kunde været opgjort. Angjældende Ingeborg Aslaksdatter, der forklarer, at hun under Forløsningen følte betydelige Smerter, uden dog at falde i Besvimelse eller tabe Bevidstheden, har fremdeles udsagt, at hun efter Fødselen hverken tog i Barnet eller saae det, og mærkede heller ikke da noget Livstegn hos Barnet, saa at hun var uvidende om, enten det levede eller ikke, forinden Medtiltalte Ingeborg Johannesdatter efter en 10 Minuters Forløb fortalte hende, at det var dødt. Sidstnævnte har forklaret, at hun tog Barnet fra Moderen, hvilket var forbundet med Vanskelighed, saa at hun, der tog Barnet om Halsen ved Ørene, maatte, for at faae det frem, trække næsten Alt, hvad hun formaaaede, og at hun, idet hun holdt Barnet i den ene Haand, ved at lægge den anden paa det, tydelig fornam, at det havde Liv, men at hun efter en fem Minuters Forløb følte, at det var dødt; og har hun i Retssessionen den 12te December f. A. erkjendt, at hun omtrent i fem Minuter holdt Haanden over Barnets Mund, og at hun efter saadan Tids Forløb ikke mærkede Liv i det, men vel imedens hun saaledes holdt det. Imidlertid har hun tilføiet, at hun ikke bestemt kan sige, hvilken Mening hun under Fødselen havde med Barnet, enten det skulde leve eller døe.

(Fortsættes).

Christiania 1854.

Trykt og forlagt af J. Chr. Abelsted.

Nittende Aargang 11te September
№ 37. 1854.

Norsk Retstidende,

et Ugeskrift for praktisk Lovkyndighed.

Sager, paakjendte i Høiesterets 1ste Session 1854.

Den 21de Juli.

L.Nr. 380. Advocat Rye, Actor, mod 1) Ingeborg Aslaksdatter Tandstadeie og 2) Ingeborg Marie Munkerække.

(Fortsættelse fra Nr. 36).

Endelig have begge de Angjældende forklaret, at efter at Ingeborg Johannesdatter havde erklæret Barnet for dødt, blev det lagt ned i en i Kjøkkenet staaende Pøs, som benyttedes til at slaae Skyllevand i, men hvor vidt der da var Vand i Pøsen eller ikke, har ingen af de Angjældende med Bestemthed kunnet forklare. I denne Pøs blev Barnet, uden at det fik mindste Tilsyn, liggende til i Dagbrækningen, da Angjældende Ingeborg Johnnnesdatter bar det ud og skjulte det i en Søpledynge i Haven, hvor det blev liggende, indtil det den 4de November f. A. blev efter hendes Paaviisning af Lensmanden i Rotters og medhavende tvende Vidner opgravet. I Følge den af Landphysicus Lorentzen afholdte Obductionsforretning, den derpaa grundede Conclusion og samme Læges yderligere Erklæring af 30te November f. A. maa det ansees afgjort, at det af Angjældende Ingeborg Marie Aslaksdatter fødte uegte Barn, der har været af Mandkjøn,

har været vitalt eller saa fuldbaaret, at det skilt fra Moderen har været i Stand til at leve et selvstændigt Liv, at det har levet efter Fødselen, men at dets Død maa være indtraadt ganske kort efter Fødselen, og at det navnlig ikke er muligt, at det kan have levet flere Dage; at dets Død maa være forvoldt ved Kvælning, og at den anvendte Vold har været af saadan Beskaffenhed, at den ei efterlader noget Mærke. Naar nu hensees til, at Angjældende Ingeborg Marie Johannesdatter som ovenanført har forklaret, at Barnet har havt Liv efter Fødselen, og at hun en fem Minuters Tid holdt Haanden over dets Mund, samt at det levede, medens hun holdt Haanden saaledes, men efter fornævnte Tids Forløb befandtes at være dødt, kan det formeentlig ikke ansees tvivlsomt, at Barnet er blevet dræbt af Angjældende Ingeborg Marie Johannesdatter. Endskjønt det ikke er oplyst, at Ingeborg Marie Aslaksdatter selv har forøvet nogen Vold mod sit uegte Barn strax efter dettes Fødsel, kan det dog ikke ansees tvivlsomt, at hun i den Hensigt, at Barnet skulde omkomme, har undladt at føie nogen som helst Foranstaltning til at bevare Barnets Liv. Hun maa derfor blive at ansee med Straf efter Crll.s Cap. 14 § 16, og findes Straffen, med væsentligt Hensyn til, at Angjældende forud har sikret sig Bistand til at faae Barnet ryddet af Veien, at være i den paaankede Dom passende fastsat til 12 Aars Strafarbeide. Da Angjældende Ingeborg Marie Johannesdatter har, som ovenanført, erkjendt, at hun, ved at love Angjældende Ingeborg Marie Aslaksdatter at bistaae hende under Fødselen, har havt den Mening, at skjule Barnet, indtil det kunde omkomme, kan det formeentlig ikke paatvivles, at hun allerede før Fødselen foregik, har havt den Hensigt, ved Undladelse af ethvert Middel, der kunde være tjenligt til at bevare Barnets Liv, at bidrage til dets Død, om hun end ikke har havt det Forsæt, ved egentlig Vold at tilintetgjøre dets Liv. Det skjønnes imidlertid ikke rettere, end at Angjældende maa ansees som den, der i Samraad med Tiltalte Ingeborg

Marie Aslaksdatter har fattet den Plan, at rydde sidstnævntes Barn af Veien, saafremt det maatte blive født levende til Verden, og da dette er indtruffet, og hun endog efter Barnets Fødsel ved en positiv Handling maa antages at have ombragt det, skjønner nærværende Ret ikke Andet, end at hun efter Crll.s Cap. 14 § 1, jfr. § 17, maa som skyldig i Mord dømmes til at have sit Liv forbrudt. Endvidere har Tiltalte Ingeborg Marie Johannesdatter erkjendt, at hun, imedens hun opholdt sig i Stavanger, i Aaret 1847 blev besvangret af 1ste Vidne i Thingsvidnet sammesteds, begyndt 24de Januar og sluttet 17de Marts d. A., men at hun som Fader til hendes den 16de Januar 1848 fødte Barn falskelig opgav en i Frederikshald hjemmehørende Person. I Følge denne Angjældendes Tilstaaelse, der vel ikke kan ansees bestyrket, men heller ikke svækket ved det nysnævnte Thingsvidne, er hun ogsaa strafskyldig efter Crll.s Cap. 21 § 20, men Straffen efter dette Lovsted maa, i Følge Sagens Natur og bemeldte Lovs Cap. 6 § 13, paa Grund af den hende Følge det Ovenanførte idømmende Livsstraf bortfalde. Ved den paaankede Doms Bestemmelser angaaende Sagens Omkostninger, blandt hvilke det Referenten ved Thingsvidnet i Stavanger, Sagfører Olassen, af Underdommeren i Hovedsagen tilkjendte Salarium, 6 Spdlr., billiges, findes Intet at erindre. Sagens Behandling ved Underretten og dens Udførelse ved begge Retter eragtes forsvarlig. Thi kjendes for Ret: Tiltalte Ingeborg Marie Johannesdatter bør for Mord samt for Forbrydelse mod Criminallovens Capitel 21 § 20 at have sit Liv forbrudt. I Henseende til Tiltalte Ingeborg Marie Aslaksdatter saa vel som med Hensyn til Actionsomkostningerne bør Underrettens Dom ved Magt at stande. At fuldbyrdes" o. s. v.

Den 22de Juli.

L.Nr .381. Advocat Rye, Actor, mod Capitaine Georg Ræder Ulffers.

Denne 39 Aar gamle Divisionschef var ved Over-

krigscommissionsdom af 27de December 1844 ilagt 4 Ugers Husarrest "for at have ved Forsømmelse af pligtmæssig Forsigtighed foranlediget, at han i 1843 kom udenlands, uden at være i Besiddelse af Tilladelse dertil, samt for at have undladt at anmelde denne Hændelse ved sin Hjemkomst," hvorhos Justitiens Tiltale mod ham var forbeholdt i Anledning af hans Skrivelse til Overkrigscommissionen, indeholdende Angreb imod Oberstlieutenant Jebe i Anledning af den Conduiteattest, denne havde meddeelt ham under Sagen. Angjældende skal den Gang have ladet sig bortføre paa et affeilende Koffardiskib. Hvori hans Angreb mod Jebe bestod, eller om han derfor var dragen til Ansvar, blev under nærværende Sag ikke oplyst. Derimod blev fremlagt: 1) Attest fra Oberstlieutenant Breda af 20de August 1839 om, at Angjældende, siden December 1836, som Tjenstgjørende ved thelemarkiske Musketeercorps havde viist Activitet, Tjenstdygtighed og Conduite. 2) Lignende Attest fra Christiansands Brigade af 22de August 1839 om lignende Forhold under Angjældendes tidligere Tjenstgjøren fra 1834, med Tilføiende, at han ytrede Lyst til at udvide sine militære Kundskaber, "og da han med Hensyn til hans naturlige Evner maa ansees særdeles skikket, saa anbefales nærværende Andragende fra Supplicanten om Antagelse som Elev i Hoiskolen i forestaaende 4de Cursus til den ærede Directions gunstige Afgjørelse, ved hoslagt at oversende de efter Planens § 7 befalede Attester." 3) Attest fra Oberstlieutenant Jebe af 31te August 1844, hvori det heder: "Hans tidligere udviste Forhold i Tjenesten er nærværende Corpschef ubekjendt. Det vides kun, at forhenværende Chef for dette Corps, Oberstlieutenant Breda, formodentlig mindre bekjendt med de yngre Officierer af Lieutenantsklassen inden Brigaden, saaledes ikke ønskede selv at bringe Nogen i Forslag til Adjutant, men derfor anmodede Brigaden om at gjøre dette, og blev da Lieutenant Ulffers udnævnt. I Tidsrummet fra hans Udnævnelse indtil 1ste November 1840, da Undertegnede overtog Commandoen, antager Corpset, at han kun havde er-

hvervet sig ringe Routine i Forretningerne, saasom han boede langt fra Corpschefen, og blot foretog Reiser til denne, naar hans Nærværelse fandtes fornøden. Den Tids Protokoller udvise ogsaa, at disse førtes af Chefen eller anden Medhjælp, og har denne Omstændighed, i Forbindelse med Lieutenantens Ytring ved min Overtagelse af Commandoen i Aaret 1840, at han ved første givne Leilighed ønskede sig igjen forsat til et Compagni, hovedsaglig foranlediget, at Lieutenanten sjeldnere blev brugt for Contoret, men Expeditionen for største Deel udført ved mig selv, hvilket, med Hensyn til Tjenestens Tarv, formeentlig var nødvendigt under en længe forventet Forandring af Adjutant. Corpset, som har troet at burde forudskikke ovenstaaende Forklaring, skylder imidlertid Sandheden at bevidne, at Premierlieutenant Ulffers, uagtet mindre habil til Adjutantposten, den han desuden attraaer at forlade, aldrig ved Overhørighed eller Negtelse kan bebreides egentlig Pligtforsømmelse, den Corpset ikke vilde have undladt at paatale. I Anledning af Forseelse mod Uniformsreglementets Bydende har Lieutenanten i Aaret 1841 været dicteret 8 Dages Correctionsarrest i sit Kvarteer, som i sin Tid ommeldt for Brigaden." Det er uden Tvivl denne Attest, der har været Gjenstand for Angjældendes Angreb, hvorfor Justitiens Tiltale blev forbeholdt. 4) Oberstlieutenant Jebes Erklæring af 27de April 1852, saa lydende: "Det er med megen Tilfredsstillelse, at jeg ved Deres Aftrædelse fra Adjutantposten ved thelemarkiske nationale Musketercorps i Overeensstemmelse med en i sin Tid afgiven Attestation om Deres Forhold i Tjenesten kan afgive saadant Vidnesbyrd: At ved alle forefaldende Leiligheder, hvor deres Assistents hos Corpschefen har været fordret, i mange Aar, denne er bleven udført med Ufortrødenhed og Orden, og uden Pligtforsømmelse. At nærværende Corpschef, som almindelig antaget, af Hang og Tilbøielighed for Contorarbeidet, mere end sædvanlig brugeligt ikke postdaglig i senere Aar har benyttet den ham tilstaaede Medhjælp, berøres kun herved, for at tilkjende-

give, at dette med Hensyn alene til den anførte Grund ikke kan eller bør lægges Corpsadjutanten til Last, som ellers paa enhver given Befaling med Nøiagtighed har efterkommet sin Skyldighed i denne hans Function. Ved at bevidne Ovenstaaende er det derhos min fulde Overbeviisning, at De med deres Evner, i den nu forundte Stilling som Befalingsmand for en særskilt Afdeling, er anviist den rette Plads for deres fremtidige Virksomhed; og med oprigtig Deeltagelse for Deres fremtidige Vel tilønsker jeg Dem alt Held paa den videre militære Embedsbane, ligesom jeg beder Dem være forsikret om min Agtelse og Hengivenhed." Den 20de August 1853 indgav Capitaine Munch Petersen følgende Forestilling til agershusiske Musketercorps: "Ved Forfærdigelsen af Soldatens Fodtøi vendes gjerne Læderets Fidtside (Haarsiden, Narvhinden) ud, men denne Hinde er meget modtagelig for Rifter, der strax foranledige, at Læderet trækker Vand. Narvhnden er derhos ikke modtagelig for Fedtpudsning, der saaledes ikke kan gjennemtrænge Fodtøiet til Fortætning og Mygning, og benytter man Blankſværte, brister snart Narven hyppig, i stærk Solhede og Tørke især. For Artilleriets og Cavalleriets Vedkommende har man paa Grund af den Skade, Sporerne bevirke paa Overlæderet, allerede bevirket den Forandring, at Narvhinden eller Fedtsiden vendes ind imod Strømpen, og Kjødsiden vendes ud, og Erfaring har stadfæstet Gavnligheden deraf. Infanteriet bærer vel ikke Sporer, men er dog baade paa Vei, i Skov og Mark og Klipper, let udsat for Rifter i Læderet, hvorhos en lignende Forandring for dets Vedkommende ligeledes vilde være særdeles at anbefale. Infanteriets Klædesbuxer syes med saa kaldet Overfælding, hvorved en tyk stor Valk er uundgaaelig; denne gnaver Kanten betydelig, gjør Sømmen vanskeligere at reparere, og er en sand Overflødighed med Hensyn til Styrke. Heller ikke benyttes denne Maneer nogensinde ellers ved Klædessøm. Et almeent Ønske blev imødekommet, i Fald der ogsaa heri kunde bevirkes en Forandring saaledes, at Indfanteriets Klædesbuxer her-

efter blev syede med almindelig Søm. Som Medlem af Munderings-Besigtigelsescommissionen, og efter Overeenskomst med denne Commissions øvrige Medlemmer, tillader jeg mig at henlede det ærede Corpses Opmærksomhed paa ovennævnte tvende virkelige Forbedringer for det Tilfælde, at samme maatte ville søge en Forandring bevirket." Denne Forestilling fik den 22de næstefter saadan Paategning af Corpset: "Foranstaaende Forestilling, der af Corpset fuldkommen tiltrædes, fornemmelig saa vidt Fodtøiet betræffer, henstilles tjenstærbødigst til Brigadens nærmere Bedømmelse og forgodtbefindende videre Forføining." Samme Forestilling blev i et af Fuldmægtigen ved Generalcommandoen bekræftet Afskrift af Generaladjutanten sendt Christiansands Brigade, og af denne sendt laurvigske Corps til Betænkning, hvorfor Corpset ved Paategning paa det medfulgte bekræftede Afskrift forlangte Afdelingernes Betænkning snarest muligt afgiven om, hvor vidt de af Capitaine Munch Petersen foreslaaede Forandringer med Infanteriets Støvler og Buxer kunde ansees hensigtsmæssige." Da det kom til Angjældende, afgav han den 12te October 1853 paa et brudt Halvark Papir følgende Skrivelse til Corpset: (Paa første Side) "Fra 4de Division, Bratsbergs Bataillon: Den i Corpsets Paategning paa vedlagte Skrivelse forlangte Bemærkning afgives herved. Om Hensigtsmæssigheden af de af Hr. Capitaine Munch Petersen foreslaaede "2 virkelige Forbedringer" ved Forfærdigelsen af Soldatens Buxer og Fodtøi kan der vel ikke næres nogen Tvivl, saasom Hr. Capitainen, som mangeaarig Lærer udi Legemsøvelser og Felttjeneste, maa ansees som en Auctoritet i Alt, som angaaer Underextremiteternes Rørelser, Bevægelser, Forpleining og Beklædning. Laurvig 12te October 1853. Ulffers. Til Laurvigske Corps!" (Paa tredie Side): "At indhente Betænkninger om deslige Detailsager hos Afdelingscheferne rundt Landet synes at være lige saa unødvendigt som upassende, efterdi det ikke kan forudsættes, at de besidde mere Indsigt udi Garver- og Skrædderprofessionen, under hvis Ressort de henhøre, end selve Munderingsbe-

sigtelsescommissionen, og man svæver saaledes i Uvished om det skal være en Mystification eller en Forsmag paa de saa længe forventede "Gjennemgribende Reformer." "De krigiska snillen finna dagligen någonting opp, som måsta förvåna i tidernes lopp; dock tröstigen säges förut, att "Betänkningar" ei nånsin tar slut." Da dette Halvark Papir blandt de øvrige Erklæringer fra Corpset var indsendt til Brigaden og fra denne til Generalcommandoen, tilskrev Generaladjutanten Brigaden under 1ste December s. A. saaledes: "Ved hoslagt at remittere den ved Brigadens Skrivelse af 26de October fremsendte Erklæring fra Chefen for 4de Division af bratsbergske Landværnsbataillon meddeles, at Generaladjutanten for Armeen ikke kan være andet end enig med Brigaden i, at bemeldte Divisionschef, Capitaine Ulffers, bør drages til Ansvar for hans, ved at afgive den omhandlede Erklæring, udviste høist upassende respectstridige Forhold. Generaladjutanten for Armeen finder derhos, at da han har gjort sig skyldig i "Respectens aldeles Tilsidesættelse," bør Sagen - saa vel paa Grund af Bestemmelsen i Subordinationsanordningen af 27de April 1792 Cap. 1 § 20, som fordi den høieste arbitrære Straf, der i Følge bemeldte Anordnings Cap. 2 § 6 og Tjenestereglementets 1ste Deel § 133—35, kan dicteres en Capitaine, nemlig 4 Ugers Arrest i Kvarteret, ikke kan antages at være et tilstrækkeligt Correctiv for den begaaede Forseelse - ikke blive Gjenstand for arbitrær Straf." Angjældende blev derpaa sat under Tiltale, og følgende Attest meddeelt af Corpset: "Som Brigaden bekjendt, er der i de nationale Districter saare liden Anledning til at lære Officierernes Forhold at kjende. Corpset skylder imidlertid at erklære, at Capitaine Ulffers Forhold i den korte Tid, Undertegnede har commanderet Corpset, har været upaaklageligt, naar undtages hans Skrivelse af 12te October sidstleden, hvorfor Brigaden har sat ham under Tiltale." Da Sagen incamineredes i den permanente Overkrigscommission i Christiansand, blev tilføiet: "Retten bestod af Chefen for christiansandske gevorbne Musketeercorps, Oberst-

Lieutenant Ridder Meidell, Corpsmajor Lund od Artillericapitaine Clausen, samt den i Følge Generalauditoriatets Constitution af 19de December. f. A. fungerende Brigade- og Garnisonsauditør Assessor Bredsdorff. Auditøren dernæst bemærkede, at Generalmajor Beichmann, der i Egenskab af Commandant i Følge Generaladjutantens ovennævnte Skrivelse af af 21de Mai 1842 er den permanente Overkrigscommissions ordinære Præses, havde troet, at han som saadan burde vige sit Sæde paa Grund af sit Forhold til Sagen, og navnlig fordi han antog, at Capitaine Ulffers's Ytringer i den hans Erklæring af 12te October f. A. tilføiede Efterskrift om det Unødvendige og Upassende i at indhente Afdelingschefens Betænkning angaaende Detailsager, som de i Erklæringen omhandlede, afficerede ham som Brigadechef paa en mod Respecten stridende Maade, da laurvigske Corps, ved at indhente Divisionschefens Betænkning over det her omhandlede Forslag, havde opfattet og udført Brigadens Ordre saaledes, som Brigaden vilde have den opfyldt." Efter at videre Tilførsel var skeet, heder det derpaa: "Capitaine Ulffers blev dernæst foreholdt det under Nr. 6 itettelagte Bilag (corpus delicti), og erkjendte at have skrevet saa vel Erklæringen som de paa tredie Side af Bilaget indeholdte Bemærkninger; dog anmærkede han, at Ordet "verte" paa Skrivelsens første Side maa være tilføiet, efter at Skrivelsen fra ham er afgaaet. I denne Anledning attesterede Auditøren, at det forholder sig rigtigt, at det nævnte Ord ei fandtes, da Skrivelsen indløb til Brigaden. Paa speciel Examination forklarede Tiltalte, at han stod i den Tro, at laurvigske Corps's Paalæg i Paategningen af 29de Septbr. f. A. grundede sig ei paa nogen Ordre fra Brigaden eller Overcommandoen, men paa en Anmodning fra Munderingsbesigtelsescommissionen, hvoraf Capitaine Munch Petersen er Medlem, eller ogsaa fra 2den agershusiske Brigade. Som Følge heraf havde Tiltalte naturligviis ei tænkt sig, at hans herombandlede Skrivelse skulde blive tilstillet den christiansandske Brigade. Videre benegtede Tiltalte paa

Anledning, at han ved Udtrykkene: "man svæver saaledes i Uvished om det skal være en Mystification eller en Forsmag paa de saa længe forventede gjennemgribende Reformer," at have sigtet til Armeecommandoen, hvorimod han ved disse Ytringer alene har havt Munderingsbesigtigelsescommissionen for Øie, og navnligen ved Udtrykket "gjennemgribende Reformer" kun sigtede til Reformer i Munderingsvæsenet, og tilføiede, at siden Munderingsbesigtigelsescommissionens Organisation har der, saa vidt Tiltalte har havt Anledning til at erfare, blandt Officiererne i Almindelighed været næret Formodninger om væsentlige Forbedringer i Munderingsvæsenet. Capitaine Ulsters bemærkede derhos med Hensyn til det heromhandlede Bilag, at Indholdet af sammes første Side er at ansee som de egentlige officielle Besvarelser af Corpsets Paalæg, medens de i Efterskriften gjorte Bemærkninger ere henvendte til Oberstlieutenant Rye som en ældre Kammerat, til hvem han havde staaet i Tjenesteforhold i 16 Aar, og for Resten havde omgaaets som en yngre Kammerat med en ældre. Med Hensyn til det citerede svenske Digt bemærkede han, at det er af den svenske Forfatter Wilhelm v. Braun, og det er almindelig bekjendt blandt Officierer. Han havde for Resten ei antaget, at hans afgivne Betænkning skulde blive sendt til Munderingsbesigtigelsescommissionen, eller 2den agershusiske Infanteribrigade. For Øvrigt benegtede Capitainen, at han ved sin afgivne Erklæring havde tilsigtet at fornærme Capitaine Munch Petersen, hvem han tvertimod ved de ham vedkommende Ytringer har villet sige "en ikke ringe Compliment." I et følgende Møde fremlagde Angjældende et Tilsvarsskrift, hvori han gjorde to formelle Indsigelser. Den første gik ud paa, at han efter Krigsretsinstrucionen burde været tiltalt for en fuldstændig Stabskrigsret, og ikke for Overkrigscommission. Denne Indsigelse blev af Overkrigscommissionen forkastet i Henhold til Resol. af 7de August 1817, § 6, som Følge af, at den paa Stedet værende Garnison ei var stærk nok til at besætte en fuldstændig Krigsret. Den anden Indsi-

gelse gik ud paa, at et af Krigsrettens Medlemmer paa Forhaand havde ytret, at Tiltaltes Forsøg paa at forklare sine Bemærkninger om Capitaine Petersen og hans Forslag som Ros, i Stedet for som Ironi, var uoprigtigt. Ogsaa denne Indsigelse blev forkastet. Den permanente Overkrigscommission fældte ham derpaa i Dom af 7de Februar 1854 saaledes: "Capitaine og Chef for 4de Division af Bratsbergs Landeværns Bataillon, Georg Ræder Ulffers bør for respectstridig Skrivemaade hensættes i Fæstningsarrest i første eller mildeste Grad i 6 – sex – Uger, og udrede de med denne Strafs Exsecution forbundne Omkostninger." I Høiesteret forsvarede Tiltalte sig, som før, med 1) At han ikke havde tænkt sig, at hans Skrivelse vilde blive fremsendt til Brigaden, og at han i alle Fald ikke kunde antage, at hvad der paa tredie Side var optørt, og bekvemt kunde fraskilles, vilde blive medsendt, da det maatte skjønnes, at det ikke kunde være beregnet derpaa, men alene var en privat Meddelelse til en ældre Krigskammeret, med hvem han stod paa venskabelig og fortrolig Fod. 2) At han ved sine Bemærkninger paa tredie Side ei havde sigtet til Armeecommandoen, men alene til Besigtigelsescommissionen, og ved gjennemgribende Reformer kun til Reformer i Munderingsvæsenet. 3) At han ikke havde til Hensigt at latterliggjøre men alene at rose Capitaine Munch Petersen i de Bemærkuinger, der indeholdtes paa første Side, som alene kunde gjælde for den embedsmæssige Erklæring, han havde at afgive, og følgelig alene, fraskilt fra det Øvrige, burde have været indsenndt, naar endelig Indsendelse af selve Skrivelsen skulde skee, i Stedet for blot at optage Resultatet i Corpsets Erklæring. Desuden meente han, at han ikke stod i noget Respectforhold til Capitaine Petersen i dette Tilfælde, da de stod i sideordnede Klasser, og her ikke var Spørgsmaal om noget Commandoforhold mellem ældre og yngre Officierer af samme Klasse. Ei heller meente han, at § 5 eller 20 i Subordinationsanordningen af 27de April 1792 her var anvendelig. Hertil blev bemærket, at Tiltalte som

gammel Officier, og navnlig som forhenværende Adjutant, maatte kjende Formerne, og blandt Andet af Gjenpartens Bekræftelse skjønne, ad hvilken Vei Sagen var gaaet og fremdeles skulde gaae, samt paa hvad Maade; at han saaledes ikke kunde paaregne. at hans Brev vilde blive tilbageholdt, eller kun det ene Kvartblad fremsendt; at han i alle Fald allerede havde forbrudt sig ved at fremsende en saadan Skrivelse til Corpschefen; at hans Fortolkninger maatte ansees som Udflugter, idet han aabenbar havde forsyndet sig mod Subordinationsanordningens §§ 2, 5, 6, 8, 9 og 20, jævnførte med Tjenestereglementets Bestemmelser. Høiesteret stadfæstede Overkrigscommissionens Dom, dog saaledes, at Straffen bestemtes til 2 – to – Maaneders Fæstningsarrest i anden eller strengere Grad.

Den 14de Juni.

L.Nr. 302. Advocat Homann, Actor, mod Niels Jacobsen Reed.

Om denne 48 Aar gamle Mand, der har Kone og 6 Børn, hvoraf det yngste kun er et Par Aar gammelt, havde Præsten afgivet saadant Vidnesbyrd: "Uagtet hans stundom heftige Opbrusen har jeg dog altid i ham fundet en Mand med et godmodigt Gemyt. Derimod staaer han paa et lavt Trin af Oplysning, og i sine økonomiske Forhold har han viist sig i høi Grad letsindig, saa at han fra Velstand er nedsunken i trykkende Armod." I 1843 var han idømt en Mulct af 5 Spdlr for at have vegret sig ved at modtage en Skoleholder. Den 26de Juni 1851 havde han givet Skjøde til sin Datter og "hendes tilkommende Mand," Jacob Raad, paa sin Gaard Raad, af Skyld 2¼ Spdlr., for Kjøbesum 400 Spdlr., med Forbehold af passende Føderaad til sin Kone, naar han ved Døden var afgaaen, hvilket Kaar, der ikke nærmere opgaves, blev anslaaet til 15 Spdlr. for 1 Aar, eller 75 Spdlr. for 5 Aar (for Stæmplets Skyld). Derpaa heder det i Skjødet: "Og da jeg for Kjøbesummen fire Hundrede Spdlr. hol-

der mig sikret, saa skal fra nu af forbemeldte to Daler, to Ort tolv Skilling ny Skyld i Gaarden Reed med alle paastaaende og tihørende Huse, ingen undtagne, og med Bruget tilliggende Herligheder følge og tilhøre Eli Nieldatter Reed, hendes tilkommende Mand Jacob Rasmussen Reed og Arvinger til bestandig Odel og Eiendom, og hvorfor jeg vil være hans og deres Hjemmelsmand efter Loven." Dette Skjøde blev thinglæst 27de Juni s. A. Den 24de Juni 1852 lod Jacob Raad ham udkaste af Gaarden. Imidlertid havde han hugget i dens Skov, og blev derfor i alle Instantser fældt som Tyv til 8 Dages Fængsel paa Vand og Brød. Han var derhos atter indflyttet paa Gaarden, hvor hans Hustru havde faaet Tilladelse til at opholde sig, hvilket af Jacob Raad blev paaklaget, og gav Anledning til nærværende Sag, hvorunder Klageren som 1ste Dept. den 19de Marts 1853 blandt Andet forklarede: "Angjældende var fraværende paa en Reise til Christiania, da Udkastelsesforretningen afholdtes, og da han i Høst kom hjem fra denne Reise, var det han indtrængte sig i Deponentens Huus, hvor han endnu mod Deponentens Vilje opholder sig. Deponenten har underrettet Angjældende om den afholdte Udkastelsesforretniog, og har gjentagne Gange anmodet ham om at forlade Huset; men ved saadanne Leiligheder truer Angjældende med Prygl, og har ogsaa en Gang slaaet Deponenten og en anden Gang hans Fader" . . . . . Angjældennde "vedgik, at han 3 eller 4 Uger før Jul kom hjem fra Christiania, samt at han fra den Tid har opholdt sig i 1ste Deponents Stue, hvor hans Kone har Tilhold; strax efter Nytaar gjorde han en Reise til Bergen; da han kom hjem, tog han atter ind i 1ste Deponents Stue, hvor han opholdt sig i 8 Dage, var derefter en Tid ude paa Arbeide, fra hvilket han er kommen tilbage, og har nu igjen taget ind i 1ste Deponents Stue. Han vedgik, at han ved Hjemkomsten fra Christiania blev af sin Kone underrettet om den afholdte Udkastelsesforretning; men han troede, at Manden maatte være der, hvor Konen var, og antog, at 1ste De-

ponent ingen Magt havde til at skille Mand og Kone fra hinanden. Han benegtede aldeles at have slaaet 1ste Deponent og dennes Fader; tvertimod havde 1ste Deponents Fader, der Juleaften kom beskjenket hjem, overfaldt ham, og sønderrevet hans Skjorte, samt truet med, at han skulde rive af ham "enhver Klædestraad." Senere har 1ste Deponents Fader ogsaa i beskjenket Tilstand overfaldt ham, og raabt 1ste Deponent til Hjælp, og da slog han (Angjældende) til 1ste Deponent." 1ste Deponent benegtede Angjældendes Tilførsel, og forklarede, at hans Fader havde opfordret Angjældende til at forlade Huset, med Tilføiende: "var jeg Karl til det, skulde jeg kaste Dig ud." Den anden Gang var han ikke inde i Stuen, men blev indkaldt med de Ord, at "Niels dræber din Fader," og da han kom ind, laae Faderen paa Gulvet, og Niels stod over ham. Senere om Aftenen havde Deponentens Fader paa Nyt opfordret Angjældende til at forlade Huset, hvorefter Angjældende slog hans Fader. Deponenten havde ogsaa opfordret Angjældende til at forlade Huset." Angjældende blev confronteret med 1ste Deponent, men vedblev sit Forrige, og paastod, at det var 1ste Deponent og hans Fader, der overfaldt ham. Under Sagen blev documenteret en Paategning paa Overretsacten i Tyvssagen af Procurator Sanne, saa lydende: "Efter Tiltaltes Opfordring tillader jeg mig, paa hans Vegne, at vedlægge Gjenpart af det af ham under 26de Juni 1851 udstedte og 27de s. M. thinglæste Skjøde paa den i Sagen omhandlede Eiendom Reed til hans Datter Eli og hendes "tilkommende" Mand Jacob Rasmussen Raad (Klageren i denne Sag) med Tilføiende, at denne endnu ikke har fuldbyrdet Egteskabet, at den paatænkte egteskabelige Forbindelse mellem dem er hævet, samt at Tiltalte, da nævnte Jacob Rasmussen Raad ikke har villet tilbagelevere Eiendommen, har indgivet Ansøgning om beneficium paupertatis og fri Sagfører til Paaanke af den i Sagen omhandlede Udkastelsesforretning, og om særskilt beneficium til Sagsanlæg mod nævnte Jacob Rasmussen Raad med Flere til Underkjen-

delse af Skjødet, med Mere, hvilken Ansøgning indeholder en Deel Oplysninger om Sammenhænget og Forholdet mellem Klageren og Tiltalte." I nærværende Sag blev Angjældende i alle Instantser for Overtrædelse af Crll.s 10—21 ilagt 10 Dages Fængsel paa Vand og Brød.

Den 16 Mai.

L.Nr. 241. Advocat Kildal, Actor, mod Thorbjørn Løvøen.

Medens Angjældende hensad i Lensmandsarrest for 3die Gangs Tyveri, hvorfor han blev dømt til 8 Aars Strafarbeide, undveg han, men blev efter en Maaneds Tid atter paagreben. Imidlertid havde han efter egen Tilstaaelse, fremkaldt ved andre Oplysninger, begaaet otte Indbrudstyverier, og forsøgt et niende, samt forøvet fem simple Tyverier. Et af de grove Tyverier var begaaet, efter at han ved Underretsdom var fældt for 3die Gangs Tyveri, der ogsaa var begaaet efter Undvigelse af Arresten, og han blev altsaa fældt for hiint som 4de Gangs Tyveri, samt efterskudsviis for de øvrige sidst begaaede Tyverier til Strafarbeide i 2den Grad. Underretten bestemte Straffetiden til 10, Overretten til 12 Aar, og Høiesteret ligeledes til 12 Aar. Idet Lensmanden indberettede, at den store Ulykke atter havde truffet ham, at Angjældende var undveget, forklarede han, at det var skeet, medens han var inde i Arresten for at visitere, idet Angjældende havde taget sin Natpotte, og var gaaet udenfor Arresten for at tømme Ureenligheden - og, førend Lensmanden kom ud af Arresten, havde undsneget sig, uden at Lensmanden kunde opdage, hvor han var. Dette er intet enestaaende Exempel paa saadanne Følger af slet Bevogtning i slette Varetægtsfængsler, hvorimod der haves ikke saa faa Prøver paa slige og flere Ulemper deraf.

Den 17 Juni.

L.Nr. 318. Advocat Kraft, Actor, mod Arne Kittelsen Kittelstuen.

Denne 34 Aar gamle Angjældendende, der har et slet

Skudsmaal, og en Gang før er domfældtfor Tyveri, tiltaltes under nærværende Sag for Fornærmelse mod sagesløs Mand, for hvilken Forbrydelse han ogsaa ved begge de foregaaende Instantser efter Crll.s 15—11, jfrt. 10, blev anseet med 15 Dages Fængsel paa Vand og Brød. Klageren, 1ste Dept., forklarede, at Angjældende i November f. A. ved deres Sammentræf flere Gange tog ham i Næsen. 1ste Deponent kom vel fra Angjældende, men denne vedblev at vælte sig ind paa ham, og slog Klageren endelig med et Brændeviinsglas lige i Ansigtet ved Øiet, saa at Glasset gik itu, og Ansigtet endnu ved Forhøret bar Spor efter Slaget. Denne 1ste Deponents Forklaring bestyrkedes ved 1ste, 4de og 5te Vidner. Angjældende paaskjød Beruselse, men flere Vidner havde provet, at han ingenlunde manglede sin Samling. Høiesteret stadfæstede de ergangne Domme.

Christiania 1854.
Trykt og forlagt af J. Chr. Abelsted.

Nittende Aargang
№ 38.

18de September
1854.

Norsk Retstidende,

et Ugeskrift for praktisk Lovkyndighed.

Sager, paakjendte i Høiesterets 1ste Session 1854.

L.Nr. 337. } Amtssygehuslæge G. Fossum mod Skibscapitaine T. Lange.
O.Nr. 35. }

Paa en længere Fragtfart med Fossums Skib Oscar gik Lange i September 1848 med Trælast til Holland, derfra i Ballast til New Coast, videre til Rio Janeiro, hvor han i Marts 1849 tog Fragt til San Francisco, og gik siden mellem dette Sted og Honkong, indtil han den 2den Januar 1851 under Indseilingen til San Francisco stødte, og tog Skade paa Stavnen. Der blev følgelig gjort Protest og Anmeldelse, med Begjæring om Rederiets Ordre og Creditiv til Skibets Istandsættelse. Herpaa svarede Fossum den 19de Marts 1851: "Under 29de f. M. og under 10de og 12te d. M. har jeg tilskrevet Dem til San Francisco, hvilke Breve maa antages at være komne Dem i Hænde. Henholdende mig til disse troer jeg her at burde gjentage: Min Forbauselse over, at De som nødvendigt fordrer Creditiv og bestemte Ordres for at istandsætte den paa Stavnen lidte Skade, imedens Intet sees til det under 25de Februar d. A. optjente Nettobeløb 6000 Dollars, er ogsaa ytret, ligesom og, at jeg intet Creditiv kunde skaffe, da Ingen har Tiltro til Californien. Men at De, uden at gjøre Havari, dog havende Deres Taxt,

havde at istandsætte saa simpelt, godt og billigt, det lod sig gjøre, det omskrevne Stykke Stavn. Anderledes kunde De ei forsvare at handle. Assuranceforeningen vilde i sin Tid erstatte efter Billighed; men Erstatningen kan ej blive stor. Gjøres et ordentligt Havari, bliver Tabet for mig end større. En knust Stavn kan ikke koste stort at istandsætte. Dette maa blive, alt eftersom man tager det. I London kostede at indsætte en ny Stavn i Minerva 35 £, og da Fartøiet ellers tiltrængte Forbedringer i Bougen, opløb det Hele til 100 £. Dog, naar De modtager dette Brev, har De formodentlig taget Deres Forholdsregler. Om end Stavnen er knust et Stykke, lige indtil Plankerne, saa kan det vel her som ellers gaae an at indsætte et nyt Stykke, og tilbolte. Saa hører jeg man siger. Hvorledes jeg skal dømme om det Hele, veed jeg for Resten ikke — men er fortumlet, og synes at øine den totale Ruin. Ja under alle Omstændigheder maa De istandsætte, som anført, simpelt og billigt, saa De i alle Fald kan komme tilbage til Callao eller Valparaiso og videre tilbage hertil. Saa vidt nedskrevet modtages nu Deres omskrevne Brev af 5te Marts d. A. Nu Du milde Gud og Fader! Saaledes maa jeg atter her udraabe! De taler om at blive nødt til at sælge Skibet til hvilken som helst Priis, der eller i en anden Havn. Hvorledes De kan komme til at gjøre en saadan Slutning, er ufatteligt. Jeg seer nok Taxten, og kan nok tænke mig, i hvad Øiemed den er gjort. Men kjære Lange! det er dog ei mere Skade, end at Stavnen fra 6 Fods til 9 Fods Mærket er knust, rigtignok lige til Plankerne. Men Skibet er jo bægt og tæt. At faae indsat det nævnte Stykke Stavn kan umulig bringe Forlegenhed. Heller ikke stemmer det med, at De kan være i Forlegenhed for Penge, naar De der har udbetalt Styrmanden 60 £, som han har tilstillet sine Forældre under 15de Marts, og han desuden har lovet atter at sende Remisse om nogle Dage. Selv om Istandsættelsen der er en god Deel kostbarere end i London, og om De end paa tarvelig Maade maa udbedre Bougsprydet etc., saa har

De jo den anstændige Sum 6000 Dollars at rutte med. Aldrig burde det nævnte Fragtbeløb medgaae. Ogsaa savnes Extract af Deres Regnskaber. Jeg nødes her til at lægge Dem varmt paa Hjertet, at De paa en peen Maade maa komme ud af det. Her gjælder det ikke alene min, men flere Familiers totale Ruin. Betænk derfor, hvilken Jammer og Elendighed, der tilberedes saa Mange og derhos Uskyldige i den hele Skibsaffære. De veed selv, at jeg har ubegrændset Tillid til Dem, og nærer endnu med indre Ro den Overbeviisning, meget snart at modtage en behageligere Meddelelse fra Dem, den De maa lade gaae pr. Post over England. Henholdende mig til, hvad der forhen er anført, hilses De og Ernst samt Styrmanden fra Deres G. Fossum. Netop i Dag har jeg Tilbud af Fragt fra Geiser i Antwerpen fra Callao eller Valparaiso til 10 fl. pr. Ton Guano. Her bør jeg dog tilføie, at hvis De ei paa den angivne simple Maade kan istandsætte og komme derfra med de Midler, De har til Deres Raadighed, da maa De jo lade Skibet ligge, hvor det er, indtil videre, og derom underrette mig med Omgaaende. Om Salg af Skibet til hvilken som helst Priis kan der aldrig være Tale. G. Fossum." Som Følge af dette Svar erhvervede Lange følgende Certificat: "I Dag, den 7de August Aar efter Herrens Byrd atten Hundrede een og femti, fremmødte for mig, hans norske og svenske Majestæts Viceconsul for denne Havn San Francisco, Capitaine T. A. Lange, førende det norske Skib Oscar, ankommen til denne Søhavn fra Honkong, og afgav følgende Declaration: "Da bemeldte Skib Oscar skulde løbe ind i denne Havn den 2den Januar d. A. (1851), led det betydelig Skade ved at støde imod en Klippe, og som en Følge deraf opsatte og udstedte Capitainen en Protest efter Skik og Brug til Søs, saaledes som vedlagte Document Nr. 1 udviser. Derefter blev den nødvendige Besigtigelsesforretning afholdt om Bord paa bemeldte Skib af Hr. J. de Purcaye Green, Lloyds Agent, Hr. C. C. Moore, Havnefoged, Phineas Hudson, Skibstømmermand, og Ca-

*

pitaine Gullichsen, Fører af den norske Brig Seagul, hvilke, efter omhyggeligen at have undersøgt Skibet, undertegnede de her vedføiede Documenter Nr. 2, 3 og 4, hvoraf det fremgaaer, at ovennævnte Skib ikke vilde være i Stand til at gaae til Søs igjen uden at undergaae betydelige Reparationer, hvilke efter deres bedste Skjøn og Forstand vilde opgaae til et Beløb af 4,833 Dollars 30 Cents, amerikansk Courant. Da Capitaine T. A. Lange ikke havde tilstrækkelige Midler til at udrede en saadan Sum for at faae bemeldte Skib Oscar repareret, fik han ved sine Consignees, DHrr. Wm. Fill & Co., den 10de Marts 1851 et Avertissement istandbragt, saa lydende: "En Sum af 4000 Dollars ønskes mod Bodmeribrev paa det norske Skib Oscar, for at bestride Reparationen af de Beskadigelser, det har lidt paa dets sidste Reise fra Honkong til dette Sted. Forseglede Anbud herom ville indtil den 15de dennes blive modtagne paa Wm. Fills & Co.s Contor, 248 Montgommery Street." Da dette Avertissement viste sig frugtesløst, henvendte Capitaine Lange sig skriftlig til bemeldte Skibs Eiere, idet han anmodede dem om at skaffe den i ovennævnte Øiemed udfordrendes Sum; men da han intet tilfredsstillende Svar har modtaget, henvender han sig nu til Viceconsulatet for atter at forsøge, om et saadant Pengebeløb kunde reises hersteds paa et Bodmeribrev paa Skibet Oscar med Tilhehør. Som Følge heraf har jeg undertegnede hans norske og svenske Majestæts Viceconsul ladet følgende Avertissement indrykke i Avisen "Alte California": "Hans Majestæt den norske og svenske Konges Viceconsulat. En Sum af fire til fem Tusinde Dollars attraaes til Reparationen af det norske Skib Oscar af omtrent 400 Tons Drægtighed, nu for Anker i denne Havn, mod Bodmeribrev paa bemeldte Skib og dets Tilbehør. Den, der maatte være villig til at forskyde en saadan Pengesum, ville behage at sende Anbud desangaaende, ledsaget af Conditionerne, til dette Contor inden 8 Dage fra Dato. San Francisco den 9de August 1851. J. J. L. Herlich. Viceconsul." For at komme til Vished om Skibets virke-

lige Tilstand, og for at erfare, om de første Besigtigelsesmænds Angivelser ere rigtige, tilskrev jeg de to norske Skibsførere, der nu befinde sig i San Francisco (Capt. Thesen og Gullichsen) saaledes: (Her var Opfordringen, hvis Indhold Svaret viser, optagen. Derpaa afgav Thesen og Gullichsen til Viceconsulen den 12te August følgende i Documentet indtagne Svar:) "Efter Deres Anmodning have vi undertegnede Skibsførere besigtiget og undersøgt den Skade, som Skibet Oscar af Frederiksstad, ført af Capitaine T. Lange, har lidt ved at løbe ind i denne Havn, og have vi befundet samme at være saadan som specificeret i Besigtigelsesforretningen af 1ste Marts 1851, saa vel som Skibstømmermand P. Hudsens Overslag, dateret 4de s. M., betræffende Beløbet af Reparationen af bemeldte Skade. Vi maae fremdeles tilføie: 1) At Skibet ved at henligge her en betydelig Tid har lidt meget paa sine øvre Dele samt Takkelagen. 2) At da en Deel Kobberplader af Forhudningen paa Bougene ere bortrevne, have vi, at dømme efter denne Havns Beskaffenhed, Grund til at troe, at Plankerne have lidt alvorlig Skade af Orme. Hvad Overslaget af Reparationsomkostningerne angaaer, da ville disse, paa Grund af de høie Arbeidspriser herstedes, overstige de deri beregnede Beløb, endog blot til at udbedre den Skade, Skibet har lidt ved at løbe ind i Havnen; og skulde det, hvad vi neppe betvivle, vise sig nødvendigt at indsætte nye Planker, da ville Reparationsomkostningerne aldeles utvivlsomt overstige Skibets Værdi, og ligeledes foranledige et meget længere Ophold, hvilket nødvendigviis maa forringe dets Værdi." (Dernæst heder det videre i Deklarationen:) "Da dette Svar fuldkommen bekræfter Indholdet af de foregaaende Besigtigelsesdocumenter Nr. 2, 3 og 4, og da der heller ikke inden den til Anbud om Forstrækning af en vis Pengesum til Reparationen af Skibet Oscar bestemte Frist har været gjort noget som helst Anbud, anseer jeg det nu nødvendigt for alle Vedkommendes Interesse, til Undgaaelse af yderligere Udlæg af Hyre og Provisioner, osv., at lade

bemeldte norske Skib Oscar sælge ved offentlig Auction for Vedkommendes egen Regning og Risico, med al dens Takkelage, Ankere og fuldstændige Inventarium. Jeg tilstillede Hr. Theodor Peyne, edsvoren Auctionarius i denne Stad, følgende Reqvisition: (Her var den indtagen). I Følge foranstaaende Reqvisition blev det norske Skib Oscar den 25de August 1851 opraabt til Salg ved offentlig Auction paa California Børs af Theodor Peyne, Stadens Auctionarius, og solgt af samme til Høistbydende for den Priis to Tusinde Dollars, amerikansk Courant, overeensstemmende med vedføiede Auctionsregning fra bemeldte Theodor Peyne, Documentet Nr. 5, hvilket efter Fradrag af det sædvanlige Commissionsgebyr og Omkostninger giver et Nettobeløb af et Tusinde otte Hundrede og syttí Dollars. Den af Wm. Fill & Co., Skibet Oscars Consignees, indgivne Generalregning over havte Udlæg er bleven behørig undersøgt af mig, og befunden fuldkommen rigtig i alle dens Puncter, efter hvad Skik og Brug er herstedes i Søhavnen San Francisco. Jeg kan fremdeles bevidne, at bemeldte Consignees, Wm. Fill & Co., Kjøbmænd herstedes, ere mig bekjendte som særdeles agtværdige og paalidelige Mænd, og at jeg anseer mig fuldkommen overbeviist om, at de have gjort Alt, hvad der staaer i deres Magt, for at reducere Skibets Udgifter og Omkostninger til det mindst mulige Beløb. Opførelsen af 1 Dollar for Capitainen og 2 Styrmænd, og 50 Cents for Folkene, til Fortæring og Provisioner, maa ansees som yderst billig, i Betragtning af de høie Priser, der herske paa dette Marked, og to Hundrede og femti Dollars opførte for Kapitaine Langes Hjemreise er netop saa vidt tilstrækkeligt dertil." Den 13de Aug. havde imidlertid Lange gjort et Sammendrag af sine Regnskaber, og den 15de s. M. tilskrev han Fossum, hvem han nærmere forklarede Forholdet saaledes, som det ved det ovsanførte Document fra Viceconsulen blev oplyst. Ved sin Hjemkomst blev Lange efter forgjæves Forligsprøve sagsøgt af Fossum for 631 Doll. 17 Cts. med Renter og Omkostninger. I Forligsklagen var tilføiet: "Da derhos Capi-

taine Lange har foretaget Reiser imod Rederiets Ordre, og tilsidst ligeledes mod Rederiets Ordre solgt Skibet i San Francisco for 200 Dollars, efter at det ved Paaseiling og andre tilstødende Uheld var blevet betydelig beskadiget, og da den første norske Assuranceforening, hvor Skibet Oscar er assureret, for saa vidt dets ⅘ Parter betræffer, for 8000 Spdlr., negter at udbetale Assurancesummen, saa vil Dr. Fossum i dette Henseende, saa vel som for Capitaine Langes Ansvar i Anledning af de uassurerede ⅕ Parter af bemeldte Skib, have sin Ret mod Hr. Lange i ethvert Henseende reserveret." De 631 Dollars 17 Cents bestod af fire Udsættelsesposter i Langes Regnskab, nemlig a) De beregnede Udgifter paa Hjemreisen 250 Dollars. b) Indkjøbet af et Chronometer i Rio for 300 Doll., hvoraf 100 Doll. var godskrevne, fordi Lange beholdt det for dette Beløb, da det ikke kunde blive solgt i San Francisco til saa høi Priis. c) For fire Kasser Thee, som efter Udlosningen i San Francisco fandtes at mangle i Ladningen, og maatte erstattes med 87 Doll. 60 Cts. d) For Kaplaken, beregnet af Liggedagspenge, 93 Doll. 57 Cts., efter den ovenberørte Befragtning i Rio Janeiro, hvorved det i Certepartiet, næst Bestemmelsen af de skyldige Liggedage, hed: "Opholdsdage over og udenfor de nævnte Liggedage, ikke over 6 Maaneder, betales efter Forholdet af 1000 Dollars pr. Maaned." Som Vidne blev ført den Eneste af Skibsmandskabet, der fandtes tilbagekommen foruden Lange selv, nemlig Styrmanden, der med Hensyn til Thekasserne forklarede: "Det forholder sig som omspurgt, at der ved Udlosningen manglede 4 Kasser Thee. Aarsagen hertil antager Vidnet rimeligen at være feil Optælling af de udlossede Kasser, hvormed Tilsynet paalaae Vidnet, men som Vidnet ikke var i Stand til, med tilbørlig Nøiagtighed at overtage, fordi det af Økonomi havde antaget en Arbeidsmand mindre, end behøvedes, hvorved Vidnet ved Siden af den ham paaliggende Inspection maatte foretage personligt Arbeide. Paa den Tid var ingen af Skibets Mandskab tilstede, undtagen Capitainen og begge Styrmændene; de Øvrige, med Undtagelse af 3, som var paa Sygehuset, var

deserterede." Han bekræftede derhos, at Chronometret ikke kunde blive solgt i San Francisco for 100 Dollars, og tilføiede, at han af Commissionærer, til hvem Lange henvendte sig i Honkong og Canton, hørte, at han forgjæves havde bestræbt sig for at faae Fragt derfra til Europa eller den amerikanske Østkyst. Lange paastod dernæst Frifindelse og Omkostninger, samt Mortification af og passende Straf for de af Fossum brugte fornærmelige Udladelser. Ved Underretsdom af 14de April 1853 blev Lange alene tilpligtet at betale de 87 Dollars 60 Cents for Thekasserne, i samme Mynt eller i norske Penge efter Cours paa Betalingstiden, med 4 pCt. aarlig Rente fra Indkaldelsen, men i Øvrigt frifunden, og Sagsomkostningerne ophævede. Denne Dom blev fra begge Sider paaanket til Overretten, ved hvis Dom af 5te September 1853 den blev stadfæstet, og Omkostningerne for Overretten ophævede.

For Hoiesteret, hvortil Fossum alene indankede Sagen, bemærkede hans Sagfører i det Væsentlige: Om de 87 Dollars 60 Cents for 4 Kasser The var ikke længere Spørgsmaal, da de fra Modpartens Side for Hoiesteret upaaankede Domme for saa vidt maatte blive staaende. Hvad de 250 Dollars angik, som var opførte i Californien for den forestaaende Hjemreise, der Intet havde kostet, da meente vel Modparten, at denne sidstnævnte Omstændighed var Rederiet uvedkommende; men det var den ikke, eftersom han i alle Fald alene kunde fordre Erstatning for virkelige Udgifter, ikke for mulige, som bortfaldt derved, at han selv ligesom Mandskabet fra et Sted som San Francisco, hvor der var større Søgning efter end Tilbud af Søfolk, let kunde finde og fandt Anledning til Hjemreise paa passende Vilkaar, uden Pengeudgift, hvilken Anledning han aabenbar maatte være forpligtet til at benytte i Stedet for at paabyrde Rederiet unødvendige Udtællinger. Desuden kunde Rederiet ikke ansees forpligtet til at bekoste hans Hjemreise, om den end havde krævet Pengeudtællinger. Rederiet var værre faret i dette Tilfælde, hvor ingen Assurants var at erholde, end hvor totalt Forliis

har fundet Sted, og fuld Assurants udbetales, og hvor dog Besætningens Hjemreise bekostes af Statskassen, naar den ikke kan besørges uden Udgift. Her var derfor intet Spørgsmaal om Godtgjørelse for mulige Reiseudgifter til Styrmanden eller Matroserne, følgelig burde der heller ikke være Spørgsmaal om saadan Godtgjørelse til Skipperen, der i saa Henseende maatte staae ved Siden af Mandskabet, da Loven ingen Forskjel gjorde mellem dem i saadanne Tilfælde. Vel forudsatte Overretten, at det kun var, naar Intet havdes igjen som Udbytte af Skibet, hvoraf Reiseomkostningerne kunde tages, at Rederiet var frit for at erstatte dem; men almindeligviis havdes der en Assurantsgodtgjørelse, der ligesom Salgssummen traadte i Stedet for Vraget, og den Reder, der ikke havde tegnet, eller ikke kunde faae udbetalt Assurants, men selv maatte sælge Vraget, kunde dog ikke være strengere forpligtet mod Mandskabet, end den, der fik fuld Assurantsgodtgjørelse mod Abandon af Vraget, som Assurandøren derpaa selv solgte til Formindskelse af sit Tab. L. 4—1—33 var her aldeles uanvendelig, da den angik et fra dette væsentlig forskjelligt Tilfælde, hvorfra ingen Analogi kunde hentes, og Bestemmelserne om optjent Hyre kunde endnu mindre komme i Betragtning. Hvad de to øvrige Poster angik, da havde Rederiet idelig skrevet til Skipperen og forlangt, at han skulde komme tilbage; men fra 1848 til 1851 var han desuagtet paa egen Haand gaaet i Sydhavsfart, og tilsatte endelig Skibet. Havde han lydt Ordre i Rio, havde han ikke behøvet at kjøbe noget Chronometer, og ved saaledes at handle mod Ordre havde han efter alle Regler fortjent at tage Skade for Hjemgjæld, uden at kunne afkorte Rederiet, hvad der var tabt paa dette ulovlige Indkjøb. Det var for Øvrigt paafaldende, at et i Rio Janeiro for 300 Dollars indkjøbt Chronometer ikke kunde udbringes til 100 Dollars i San Francisco, hvor Alting var medet dyrere og Skibsfarten vist ikke mindre livlig eller Chronometre mindre nødvendige. Beviset for denne Paastand var alene forsøgt ved at føre som Vidne den Styrmand,

hvis Forsammelse med Thekasserne Lange havde paataget sig at forsvare, skjønt forgjæves. Vel skulde Lange, medens Sagen stod for Underretten, have tilbudt Rederiet det hjembragte Chronometer for 114 Doll. (ↄ: 14 Doll. paakostet i Reparation); men Rederiet vilde ikke have med dette Chronometer at bestille, som Lange af de anførte Grunde fik skrive paa sin egen Regning fra først til sidst, medens Rederiet, om det kom til at tiltrænge noget Chronometer, her kunde faae det for langt billigere Priis. Hvad endelig Kaplaken angik, da var det ei alene mod Aftale, men ogsaa mod al Sædvane, at beregne den af Andet end selve Fragten. Denne var bestemt til 10,000 Dollars, hvortil kom for Dækslast 700 Doll.; og for Liggedage udkom efter Certepartiet 2500 Doll. - i Alt 13,200 Doll., hvoraf var beregnet 5 pCt. Kaplaken med 628 Doll. 57 Cts., medens de 10,700 Doll. alene gav 535 Doll., og følgelig 93 Doll. 57 Cts. var regnet for meget. Kaplaken (Kappelagen, et Stykke Lærred) var oprindelig en Douceur for Slidt ved Arbeidet med Ladningen, og bestemtes siden i Penge, procentviis af Fragten som den bekvemmeste Maalestok, for Arbeide og Ansvar, men var aldrig overført paa Liggedagspengene, der alene kunde betragtes som Erstatning for Rederiets forøgede Udgift ved Hyre, Kostholds o. s. v., og for dets Tab af anden Fragt, medens Skipperen hverken havde Arbeide eller Ansvar, men alene trak sin Hyre paa Rederens Kost, som det øvrige Mandskab. Der kunde saaledes ingen Tvivl være om, at ogsaa denne Post maatte fragaae, følgelig 87 Doll. 60 Cents + 250 Doll. + 200 Doll. + 93 Doll. 57 Cents, eller i Alt de paastævnte 631 Doll. 17 Cts. med Renter fra Klagen og Omkostninger for alle Retter, hvorom han nedlagde Paastand.

Hertil svarede Indstævntes Sagfører i det Væsentlige: Lange havde under de ufordeelagtige Fragtconjuncturer, som herskede i de omhandlede Aar, gjort heldige Reiser, og remitteret Rederiet betydelige Summer, hvorfor ogsaa Fossum, som dennes Brev viste, havde den meest ubegrændsede Tillid til ham; og ligesom Rederiet i Almin-

delighed gav Skipperen udstrakt Fuldmagt til Fragtslutninger efter eget Skjøn, især paa fjærne Farvande, var dette især Tilfældet her. Modpartens Foregivende om Overtrædelse af bestemte Ordre til Hjemreise var derfor lige saa usandsynligt som ubeviist, hvorimod Fragtslutningen i Rio Janeiro var saa fordeelagtig, at der den Gang ikke kunde være Tale om at misbillige den, og det Samme var Tilfældet med de følgende Fragtslutninger. Der var heller ikke før Tale om nogen Overtrædelse af bestemte Ordre, end ikke i Fossums Brev af 19de Maj 1851, hvor dog den bedste Anledning var til at klage derover, hvorimod Fossum endnu nærede ubegrændset Tillid til Lange, og blot ikke kunde sætte sig ind i de særegne Forhold, hvorunder denne befandt. Først nu var der Tale om overtraadte Ordre, som dog ei var fremkomne. Hvad dernæst de enkelte Poster angik, da kunde der vel ikke længere tvistes om de 87 Doll. 60 Cents, som Lange efter den fra hans Side upaaankede Overretsdom fik bære som Løn for sin Besparelse af de overdrevne Arbeidspenge; men for de øvrige Poster maatte han, som i de foregaaende Instanser, ogsaa i Høiesteret blive at frifinde. At Lange virkelig havde betalt de 250 Doll., som i San Francisco bleve betingede for hans Hjemreise med Capt. Gullichsen (Briggen Seagul) over China, havde hidtil været in confesso, som ogsaa de documenterede Revisionsbemærkninger viste, og det modsatte Foregivende var altsaa nyt for Høiesteret, hvor intet Beviis for Udbetalingen havdes ved Haanden. Derimod var denne Udgiftspost før alene bestridt, fordi Fossum ikke ansaae sig forpligtet til at betale sin Skippers Hjemreise i et saadant Tilfælde. Men det fulgte saa vel af Forholdets Natur, som af L. 4—1—33, at han maatte overtage denne Udgift, og derfor paabandt ogsaa Udkastet til den nye Søfartslov Rederiet denne Forpligtelse. (Cap. 3 § 7). Paa Langes Tilsvar ved Underretten havde Fossum svaret, at L. 4—1—33 kun var anvendelig, naar Rederiet solgte Skibet. Men her havde Skipperen med fuld Hjemmel handlet paa Rederiets Vegne, og Skibet maatte

altsaa betragtes som solgt af Rederiet selv, som i Opgjøret derfor var crediteret 1870 Dollars, hvoraf saa vel Skipperen som den øvrige Besætning, paa Grund af Aarsagernes Lighed, maatte være berettiget til at faae sin Hjemreise godtgjort. Om Styrmanden havde krævet eller faaet nogen Godtgjørelse, eller om han var kommen hjem paa ny Hyre, var ei oplyst, da det var ligegyldigt. Det øvrige Mandskab var, saa vidt vidstes, ikke hjemkommet. Til Indkjøbet af Chronometret som af andre Skibsfornødenheder maatte Lange aabenbar ansees berettiget paa Rederiets Vegne, og at han lige saa lidt kunde faae det som selve Skibet godt afsat i San Francisco, uagtet de høiere Arbeidspriser der, var ikke saa forunderligt. Da Rederiet ikke vilde beholde det for de 114 Doll., som det aabenbar havde kostet Lange, fik det taale, at Regnskabet blev opgjort som skeet, især da Indkjøbsprisen hverken var bestridt eller kunde bestrides. Hvad endelig Kaplaken angik, da var det klart nok, at Liggedagspengene hørte med til Fragten, især som de her var beregnede, nemlig som Maanedsfragt efter samme Maalestok, som Hovedfragten var beregnet under Eet, da denne ikke ligefrem kunde bestemmes for Maaneden, for ei at friste til Langsomhed. Skipperen, hvis Fortjeneste ei alene bestod i Hyren, men ogsaa i Kaplaken, der ofte udgjorde den væsentligste Deel, led forholdsviis lige saa meget som Rederen ved den lange Henliggen, og maatte derfor have forholdsmæssig Erstatning. Det fulgte derfor lige saa vel af Forholdets Natur som af Skik og Brug, hvor ei anderledes var betinget, at Kaplaken beregnedes af Alt, hvad der indgik under Begrebet om Fragt eller Godtgjørelse for Skibsleie, enten det beregnedes særskilt for Dækslast, Liggedage eller Andet. Efter Fossums Revisionsbemærkning, hvori det hed: "De ham tilstaaede 5 pCt. af Fragten," var det derfor klart, at disse pCt. lige saa vel maatte kunne beregnes af den Maanedsfragt, der var betinget for et Ophold af indtil 6 Maaneder i Havnen, hvor Afladeren saa længe vilde have sig forbeholdt at disponere over Skibet, som af den øvrige Fragt. Han paastod

derfor Stadfæstelse af Overretsdommen, saa vidt paaanket var, og Omkostninger for Høiesteret.

Høiesterets Dom, affagt 19de Juli 1854, er saa lydende: "Skibscapitaine T. Lange bør til G. Fossum betale 181 Dollars 17 Cents i denne Myntsort eller i norske Penge efter den paa Betalingstiden gjældende Cours, med Renter 4 pCt. aarlig fra 10de September 1852 til Betaling skeer. Processens Omkostninger for alle Retter ophæves." (Altsaa de 87—60 + de 93—57).

Den 26de Juli.

L.Nr. 397. Advocat Dunker, Actor, mod Halvor Olsen Erse.

I denne Sag stadfæstede Høiesteret, saa vidt paaanket var, følgende af Christiania Stiftsoverrets 2den Afdeling den 19de December 1853 affagte Dom: "Efter at der den 9de Juni sidstl. var afholdt Udpantning hos Leilænding Ole Halvorsen Erse i Gjerpen og dennes Søn Halvor Olsen Erse, hos den første for Gjæld til Bygdemagazinet, og hos Sønnen for Præstens Høstdag, og derunder givet Udlæg i forskjellige Løsøreeffecter, indfandt først to af Bygdens Stævnevidner sig efter Lensmandens Ordre for at afhente Pantegodset, men maatte, da de nævnte Vedkommende negtede at udlevere Effecterne, vende tilbage med uforrettet Sag, hvorefter den constituerede Lensmand i Gjerpen, P. Pedersen, den 18de August sidstl. indfandt sig paa Gaarden Erse, medhavende Udpantningsprotokollen og to Vidner, for som en Continuation af Udpantningsforretningen at afhente det udlagte Gods. Det lykkedes ham ogsaa at faae det med sig, men ikke uden at saa vel begge de nævnte Debitorer som førstnævnte Ole Halvorsens Hustru, Marthe Christiansdatter, og anden Søn Christian paa forskjellig Maade havde udviist fredsforstyrrende og fornærmeligt Forhold under Forretningen. Ved Bratsbergs

Amts Ordre af 24de September sidstl blev de alle Fire satte under Tiltale for deres Forhold under bemeldte Forretning, og ved Dom, afsagt af Sorenskriveren i Bamble den 24de October næstefter, er Ole Halvorsen og Halvor Olsen, for hvis Vedkommende Dommen alene er paaanket, blevne ansete, førstnævnte efter Crll.s Cap. 10 § 2, sammenholdte med §§ 4, 6, 8 og 26, samt Cap. 6 § 11, med 5 Dages Fængsel paa Vand og Brød, og sidstnævnte efter samme Lovsteder samt Crll.s Cap. 10 § 1 med lige Fængsel i 15 Dage, hvorhos de i Forening med de to Medtiltalte ere tilpligtede in solidum at udrede de af Sagen flydende Omkostninger, hvoriblandt i Salarium til Referenten, Sagfører Bollmann, 7 Spdlr. Ved den constituerede Lensmand Pedersens, 1ste Vidnes, i Forbindelse med hans medhavende Forretningsvidners, Sagens 2det og 3die Vidners, samt videre 8de Vidnes Prov, sammenholdt med de nævnte Tiltaltes egne Forklaringer maa det ansees beviist, at Ole Halvorsen Erse ved Skjeldsord og truende Udladelser søgte at forhindre Lensmanden fra at medtage de udpantede Effecter, samt videre, at han ved støiende Banden og Skjelden forstyrrede Lensmanden, medens denne førte det Passerede til Protokols, og om Sønnen Halvor Olsen, at denne bar sig ad paa lige Maade, og derhos ogsaa stillede sig i Veien for Lensmanden, da denne fra Gaardsrummet begav sig ind i Huset for at hente de derværende Effecter, samt da Lensmanden vilde gaae ud, puffede til denne, saa at han foer tilbage. Begge bleve gjentagende forgjæves advarede af Lensmanden, og betydede den Egenskab, hvori han var kommen, ligesom der efter de fremkomne Oplysninger ikke er Grund til at antage, at Lensmanden, som de Angjældende paastaae, har baaret sig urigtigt ad; navnlig er Halvor Olsens Paastand om, at Lensmanden først skulde have stødt til ham, blottet for enhver Bestyrkelse. De Angjældende, hvoraf Ole Halvorsen er døbt den 29de April 1792, medens Sønnen er født den 5te Marts 1812, have begge efter den medbeelte Præsteattest Rygte som brutale og vrangvillige Personer.

Nogen Misforstaaelse synes dog fra deres Side at have været tilstede ved den omhandlede Leilighed med Hensyn til Lensmandens Berettigelse til at inddrive de Beløb, hvorfor Udpantning var gjort. Ole Halvorsen vil efter det Anførte blive at straffe efter Crll.s Cap. 10 § 2 (jfrt § 26) og § 8, og Sønnen Halvor Olsen efter samme Capitels §§ 1 og 2, jfrt. 26, og 8, for begge sammenholdt med Cap. 6 § 11. For deres Forbrydelse mod Cap. 10 § 4 kan de i nærværende Sag ikke blive at straffe, da Paatalen for saa vidt er privat; og hvad Cap 10 § 6 angaaer, hvorunder de ogsaa af Underdommeren ere henførte, da kan samme ikke blive anvendelig, eftersom Forretningen, som foranført, virkelig blev afholdt og tilendebragt. Straffen antages for Ole Halvorsen at burde, som i Underretsdommen bestemt, ansættes til 5, og for Halvor Olsen til 15 Dages Fængsel paa Vand og Brød. Med Hensyn til Bestemmelsen om Sagens Omkostninger og in specie Størrelsen af det Referenten tillagte Salar haves Intet ved Underretsdommen at bemærke. Sagens Behandling i første Instants giver lige saa lidt som Sagførelsen ved nogen af Retterne Anledning til Ansvar. Thi kjendes for Ret: Tiltalte Ole Halvorsen Erse bør for Forbrydelse mod Crll.s Cap. 10 §§ 2, jfrt. 26, og 8, og Tiltalte Halvor Olsen Erse for Forbrydelse mod samme Lovs Cap. 10 §§ 1 og 2, jfrt. 26, og 8, at hensættes i Fængsel paa Vand og Brød, førstnævnte i 5 – fem – og sidstnævnte i 15 – femten – Dage. I Henseende til Sagens Omkostninger bør Underrettens Dom, saa vidt paaanket er, ved Magt at stande. At fuldbyrdes" o. s. v.

L.Nr. 368. } Thorgrim Nirisen Rui mod Niri Stenulf-
O.Nr. 25. } sen Rui.

Den 22de December 1803 udstedte Indstævntes Farfader, Niri Stenulfsen Rui et Delebrev paa Gaarden

Stillingsrud, af Skyld 1 Td. 4 Sætt. i Bø Præstegjæld, hvorved bestemtes, at hans ældste Søn Stenulf efter Forældrenes Død af dette deres Hovedbølle skulde have 10 Sættinger, og hans anden Søn Thorgrim 6 Sættinger; men hvis Stenulf skulde ville afhænde sine 10 Sættinger, da skulde Gaarden ansees deelt i to lige Dele, saa at enhver af Sønnerne skulde have 8 Sættinger i Gaarden med tilliggende Herlighed. Da Faderen døde, blev paa Skiftet efter ham i 1815 de 8 Sættinger udlagte Enken, og de øvrige 8 Sættinger udlagte Sønnerne med respective 5 og 3 Sættinger. Paa Skiftet efter Enken i 1828 blev hendes efterladte 8 Sættinger udlagte til dem i samme Forhold. Da ældste Søn Stenulf i 1834 døde, fandtes hans Bo behæftet med en Gjæld af 1766 Spdlr. 94 Skill., og for ikke at lade Godset komme ud af Familien, bestemte hans Brødre Thorgrim og Ole sig til at overtage det med denne Gjæld saaledes, at Thorgrim fik 3 og Ole 7 Sættinger, samt hver sin tilsvarende Deel af Gjælden, saa at Sættingen kom til at koste dem omtrent 177 Spdlr. I 1839 indtalte Halvor Opdal (5te Vidne) som Værge for Stenulfs Søn Niri de 10 Sættinger hos hans Farbrødre. Ole svarede, at Niri gjerne kunde løse hans 7 Sættinger, naar han (Niri) betalte ham, hvad de havde kostet ham – og dermed endte Odelssagen for Oles Vedkommende, da Niri Intet havde at løse med. Thorgrim svarede, at Niri vel kunde være berettiget til 1, men ikke til 3 Sættinger hos ham, og den ene Sætting vilde han afstaae. Hermed endte ogsaa for hans Vedkommende Sagen, da han siden i 4 Aar Intet hørte om Løsning.

(Fortsættes).

Christiania 1854.

Trykt og forlagt af J. Chr. Abelsted.

Nittende Aargang
№ 39.

25de September
1854.

Norsk Retstidende,

et Ugeskrift for praktisk Lovkyndighed.

Sager, paakjendte i Høiesterets 1ste Session 1854.

L.Nr. 368. } Thorgrim Nirisen Rui mod Niri Stenulf-
O.Nr. 25. } sen Rui.

(Fortsættelse fra Nr. 38).

Imidlertid havde Ole taget Brodersønnen Niri til sig, og tænkte nok paa at gjøre ham til sin Universalarving, hvorfor han lod hans Værge i 1843 atter indtale den ene Sætting "efter indgaaet Contract." Thorgrim fremsatte ingen Indsigelse om Tab af Odelsretten, men erklærede, at han vilde afstaae Sættingen, naar han holdtes skadesløs. Heller ikke denne Sag blev videre forfulgt. I 1844 kom Thorgrim og Ole sammen med to Mænd (3die og 4de V. i denne Sag) for at udskifte de 10 Sætt., de havde taget paa Skifte efter Broderen (Stenulf), og de 6 Sættinger, Thorgrim tidligere havde faaet. Herunder blev atter Spørgsmaal om den ene Sætting, som Ole ønskede udskiftet i Forbindelse med sin egen Andeel, og der blev ogsaa foretaget eller foreslaaet Udskiftning af 8 mod 8 Sættinger. Thorgrim var imidlertid ikke saa ganske tilfreds med Udskiftningsforslaget, og forbeholdt sig Anke, der i saa Fald strax skulde skee. Ei heller var Parterne da enige om, hvad Sættingen havde kostet ham paa Skiftet efter Broderen, og der taltes derfor om senere Opgjør.

3die Vidne erindrede ikke, om Thorgrim vegrede sig ved at overlevere den ene Sætting, forend han fik Erstatning, eller ei, hvorimod 4de Vidne huskede, at han ikke vilde lade den gaae fra sig, forend han fik Erstatning efter Opgjør, hvorom de ikke paa Stedet kunde blive enige, og at Ole yttrede, at dersom han ikke godvillig maatte faae den, vilde han ikke have med den, men dersom han erholdt den uden Bryderi, vilde han udlægge Pengene for den. Senere skulde de udføre Delingen ved Mærker og Gjærder. Derefter tog Ole Sættingen i Brug, og jagede, efter 7de Vidnes Forklaring, Thorgrims Kreature af den, hvorimod Thorgrim jagede dem tilbage; men endelig beholdt Ole, tilsaaede og høstede den. Imidlertid tilbød han, efter 1ste Vidnes Forklaring, i 1845 paa sin Fostersøn Niris Begne, Thorgrim 177 Spdlr. for den, og optalte Pengene paa Bordet. Thorgrim svarede først, at de havde taget sig til Rette, hvorfor han ikke vilde modtage Pengene, og dernæst, at Summen var forliden, hvortil Ole svarede, at dersom den var forliden, skulde Thorgrim faae det Manglende, men havde han betalt for Meget, vilde han have det Overskydende igjen. Thorgrim svarede da, at han vilde have Regningen aldeles opgjort, og Ole tilføiede, at dersom Thorgrim nu ikke vilde modtage Pengene, saa vilde han (Ole) for Eftertiden ikke være pligtig til at udbetale dem, eller have Noget dermed at gjøre. I 1846 blev, efter forgjæves Forligsprøve, Sag anlagt for Niri mod Thorgrim, til Udfærdigelse af Skjøde paa den omtvistede Sætring, der paastodes allerede at være overdragen af Thorgrim til Niri, som den allerede var udskiftet og tagen i Besiddelse af Ole paa hans Begne. Thorgrim negtede, at Overdragelsen allerede var skeet, men erkjendte at have tilsagt Niri eller Ole at ville overdrage den, naar han gjordes skadesløs ved "saadan Priis og i saadant Forhold," som dens Overtagelse efter Stenulf medførte. Da blandt de ovenberørte Vidner ogsaa Ole fremstilledes til Vidnesbyrd, exciperede Thorgrim mod ham som den, der i Sagen var meest interesseret, og i Forening med Niri

havde bemægtiget sig Sættingen, samt var Hoveddrivfjæderen i Sagen. Han blev alligevel ført som 2det Vidne, og forklarede, at han "var tilstede paa Rui, Vidnets Gaard, for nogle Aar siden, hvor Halvor Opdal var tilstede for at faae opgjort en tilstævnt Odelstaxt med Indstævnte og Vidnet, hvilken Taxt var tilstævnt af Halvor Opdal, som Værge for Citanten, til Indløsning af 3 Sættinger fra Indstævnte og 7 Sættinger fra Vidnet. Halvor Opdal som Værge for Citanten blev da saaledes forenet med Indstævnte, at Citanten skulde erholde en Sætting i Rui, og at denne skulde udskiftes nærmest ved Vidnets Eiendom, hvilken Udskiftning skulde skee godvillig mellem Parterne, saaledes at derpaa ingen Bekostning kunde falde. Herom haandraktes Parterne, uden at noget Vederlag for bemeldte 1 Sætting blev omtalt. Foregaaende var Sagens Parter tilstede paa Liken, hvor Indstævnte paastod, at han vilde være skadesløs for den ene Sætting, som Citanten skulde have; men derpaa vilde Halvor Opdal ikke indlade sig. Da Indstævnte kom til Rui, som for forklaret, ytrede Halvor: Det faaer blive som vi har snakket, at Citanten faaer den 1 Sætting i Rui, og at denne udskiftes nærmest Vidnets Eiendom, samt at Udbytningen skeer uden Omkostning. Dette vedtog da Indstævnte, og de haandraktes derpaa. Indstævnte og Halvor Opdal stod i Tunet paa Rui, da Vidnet kom til dem, og var Vidnet inde i dets Stue, medens bemeldte Personer stod en Stund udenfor. For 2 Aar i Sommer siden blev Rui udskiftet saaledes, at til Vidnets 7 Sættinger tillagdes den ene Sætting, som Citanten skulde have, og blev Gaarden, der i det Hele udgjorde 16 Sættinger, saaledes deelt i 2 lige Dele mellem Vidnet og Indstævnte, saa at de fik hver 8 Sættinger, men særskilt Udbytning mellem Vidnet og Citanten skeede ikke, men senere er dette skeet ved Pæle og Stene. Indstævnte og Vidnet var da enige om Udbytningen, der skeede ved Vidnet i to Dele, hvorefter Indstævnte valgte den Deel, han vilde have. Halvor Borgen (3die Vidne) og Tollef Klokkerstuen (4de Vidne) var tilstede ved Dele-

mærkernes Opsættelse og Udskiftningens Udførelse. Vidnet gav ingen Erstatning for at være fri sin Odelssag, da han tilbød Prætendenten at løse Godset for hvad det havde kostet ham." 1ste, 3die og 4de Vidne forklarede sig som allerede anført. Umiddelbar derpaa anlagde Thorgrim Sag til Udskiftning af den omtvistede Sætting, hvorhos han samme Dag, denne Sag blev anhængiggjort, indgav Forligsklage i Sagen om Skjødningen, hvori det blandt Andet heder: "Det forholder sig vist nok saa, at jeg for nogen Tid siden lod mig overtale til at afstaae bemeldte 1 Sætting af Seilingsrud, men vel at mærke, under den udtrykkelige Betingelse, at jeg derfor blev skadesløs, eller at jeg fik saa stor Betaling, som Godset havde kostet mig, da jeg af Steenulf Ririsen Rui kjøbte de 3 Sættinger. Riri Stenulfsen negter saadan Betaling, men in subsidium agter jeg at holde mig til Ole Ririsen Rui, for at denne efter Vedtagelse og Forening kan tilpligtes at betale mig Værdien af den ene Sætting, hvis jeg skulde blive tilpligtet at afstaae den til Riri. Jeg udbeder derfor Ole Ririsen Rui indkaldt til Forligelsescommissionen." Efter foregjørdes Forligsprøve og Modstævning førtes Vidner, af hvilke 1ste og 7de Contravidner forklarede sig som ovenanført. Derpaa faldt i Udskiftningssagen følgende Kjendelse: "Den af Torgrim Ririsen tilstævnte Udbytning bliver at fremme overeensstemmende med hans Paastand, saaledes, at han af Gaarden Seilingsruds Skyld 1 Tønde 4 Sættinger erholder Udbytning af Jord, Skov, Udmark, Huse og alle andre Herligheder for 6 Sættinger, og for andre 3 Sættinger i Skov, Udmark og Herligheder, derimod ikke i Indjorde og Huse, hvorhos det vil beroe paa de under Forretningens Fremme nærmere tilveiebringende Oplysninger om, hvad Indjordet angaaer, om Contracitantens 2 Sættinger eller hans hele Eiendom 7 Sættinger blive at tage i Betragtning ved Bedømmelsen af, hvad der bliver at tillægge Hovedcitanten. Saafremt særskilt Udskiftning af 1 Sætting fra Hovedcitantens 9 Sættinger bliver at udføre, vil det beroe paa Hovedcitanten som dis-

sets Eier, paa hvilket Sted Udstiftningen bliver at foretage. De hidtil bevirkede Sagsomkostninger ophæves." Thorgrim paastod derpaa i nærværende Sag Frifindelse, eller in subsidium 200 Spdlr. med Renter, mod udgiftsfri Udstedelse af Skjødet, og i begge Tilfælde Sagsomkostningerne. Endelig førtes, mod Protest, som 5te Hovedvidne, Halvor Opdal (Riris forrige Værge), efter afgiven Erklæring paa Riris Vegne, at Halvor ikke vilde blive dragen til Ansvar for sit Værgemaal. Han forklarede, at Afstaaelsen blev vedtagen af Thorgrim, uden at det blev omtalt, at Riri skulde give nogen Erstatning derfor. 4de Vidne tillagde sin forrige Forklaring, at Ole ved de af Vidnet omprovede Forhandlinger sagde: "Du veed, at Du Intet skal have for Sættingen; men jeg vil dog heller betale Dig for den, naar jeg kan slippe for at have noget Krangel med Dig." Ved Underretsdom i Sagen af 12te October 1849 bleve Parterne frifundne for hinandens Tiltale, og Sagsomkostningerne ophævede. Denne Dom paaankede Riri alene. Ved Overretsdom af 6te September 1852 blev derimod Thorgrim tilpligtet, under daglig Mulct af 60 Skill. til Fattigkassen, paa sin egen Bekostning at give Riri Skjøde paa den omtvistede Sætting, mod som Vederlag eller Kjøbesum at erholde udbetalt af ham 177 Spdlr., hvorhos en Efterskudsstævning, der inddrog Ole under Sagen for Overretten, blev afviist, og Sagsomkostningerne for begge Retter ophævede. Denne Dom blev kun af Thorgrim paaanket.

For Høiesteret bemærkede Thorgrims Sagfører, efter en formdstikket Udsigt over det Anførte, i det Væsentlige: Modpartiet støtter, efter Forligsklagen, sit Søgsmaal 1) paa Foreningen, og 2) paa Udstiftningen. 1) Hvad Foreningen angaaer, har Thorgrim erkjendt, i 1839 og 1843 at have villet afstaae den ene Sætting mod saadan Erstatning, at han kunde blive skadesløs. Andet er heller ikke oplyst, at han har lovet; thi 2det Vidne er den egentlige Part, og 5te Vidne den for Riri optraadte Værge, hvilke Vidner efter sin Stilling til Sagen saa meget mindre kunne staae til

Troende, som de imod Thorgrims Protest ere førte, og af ham modsagte. De øvrige Vidners Prov og 2det Vidnes erkjendte Tilbud af Betaling med Mere bestyrke derimod den Fremstilling af Sagen, som Thorgrim har givet. Antaget, at det i 1839 var kommet til bestemt Forening, hvortil blandt Andet vilde have været fornødent, at ogsaa Løsningssummen var bestemt, saa kunde denne Forening dog ikke binde Thorgrim efter 4 Aars Forløb, hvori han ikke hørte til nogen Løsning, da Forholdene imidlertid forandrede sig, blandt Andet hvad Gjenstandens Værdi angik. Modpartiet vil desuden ikke gaae ind paa nogen Løsning, hvorimod der nu fordres Skjøde, uden at betale nogen Løsningssum, skjønt Thorgrims omprøvede Ytringer ingenlunde give Anledning til at antage, at han har villet skjenke Miri den omtvistede Sætting, og Modpartiet i alle Fald maa ansees at have frafaldt Gaven ved de gjorte Tilbud om Erstatning. Nu har vel Ole atter villet finde sig i Erstatning; men Thorgrim var lige saa lidt nu som før pligtig til at indlade sig derpaa, og man kan ikke fortænke ham i, at han ikke har villet indlade sig videre med Modpartiet, efter at den omtvistede Sætting ved Selvtægt var ham fravendt. Ved den tilbudte Sum var Thorgrim ingenlunde bleven skadesløs, hvorimod han, efter hvad han i Indlæg havde viist, mindst maatte have et Par Hundrede Daler, for at kunne nyde fuld Erstatning. (Paastand: Frifindelse og Omkostninger for alle Retter. In subsidium: Forandring af Løsningssummen til 197 Spdlr. 90 Skill.).

Hertil svarede Indstævntes Sagfører i det Væsentlige: Om Afstaaelsen har man altid været enig, og Tvisten er kun, om Vederlag skal gives, eller ei. Odelssagen gik ud paa Løsning af 3 Sættinger fra Thorgrim. For at undgaae Afgivelsen af samtlige 3 Sættinger, gik Thorgrim ind paa at afstaae 1 Sætting, uden Vederlag, af Miris Fædrenejord, som Thorgrim og Ole havde indløst ved Overtagelse af Gjælden, for at bevare den for Odelsmanden, hvem Ole vilde gjøre til sin Arving, og Thor-

grim ogsaa vilde hjælpe paa Fode, da de var formuende, han uformuende. Da Ole og Halvor ingen Interesse havde i Sagen, og Parterne var Ole omtrent lige nær beslægtede, Thorgrim i alle Fald nærmere, maatte de ansees som gyldige Vidner i Sagen – og efter deres Forklaring efterlodes ikke mindste Tvivl om, at Afstaaelsen var tilsagt uden Vederlag. Oles senere Tilbud af Betaling var skeet for at undgaae Trætte, blev af Thorgrim forkastet, og kunde efter dets eget Indhold saaledes ikke ansees bindende. Thorgrim maatte ansees lige saa skadesløs som Ole ved at faae 177 Spdlr. for Sættingen; og da Ole desuden havde budt ham Mere, uden at han derpaa vilde indlade sig, var det klart, at han alene havde villet vride sig fra sit antagne Løfte om Afstaaelsen, hvorledes man end vilde betragte hans egen besynderlige Beregning af Erstatningen. Da han gjennem alle Instantser fortsatte med sin Vrangvillighed, maatte han utvivlsomt ilægges Sagsomkostningerne. (Paastand: Stadfæstelse af Overretsdommen og Omkostninger for Høiesteret).

Ved Dom af 15de Juli 1854 stadfæstede Høiesteret Stiftsoverrettens Dom, saa vidt paaanket var, og tilkjendte Indstævnte hos Citanten 50 Spdlr. i Omkostninger for Høiesteret.

Den 15de Juli.

L.Nr. 373. Advocat Skjelderup, Actor, mod Lars Vatngaard.

Denne 60 Aar gamle Mand, der forhen 4 Gange var dømt for Tyvsforbrydelse, som satte ham paa stigende Straf, sidste Gang til 7½ Aars Strafarbeide, hvorfra han løslodes den 1ste April sidstl., blev den 15de s. M. Kl. 9 om Morgenen af flere Vidner seet i Færd med at udrive Stene i Sokkelmuren (Grundmuren) paa en af Langsiderne af Ingenieurdetachementets Nøst ved Fjæren i Ihlen (For-

stad ved Throndhjems By), samt ligeledes besskjæftiget med at opbryde Nøstets Laas. Atter i Færd med at udbryde Stene af Muren under Nøstbroen, blev han tiltalt af Vidnerne, idet han kom krybende frem under Broen, og spurgt, hvad han gjorde der. Han løste da paa sine Buxer, og forsikrede, at han ikke havde havt til Hensigt at bryde ind i Nøstet. Da der blev sendt Bud efter Vagten, løb han ud i Søen lige til Knæerne, men blev hentet tilbage, og fandtes i Besiddelse af en Foldekniv, samt en Fiil, som efter Vidnernes Forklaring lignede det Instrument, hvormed han havde brudt paa Laasen, der bar Spor af Filing, ligesom der paa Muren under Nøstets Bro fandtes et Hul saa stort, at en voxen Mand "paa det Narmeste" kunde komme derigjennem. Under Forhøret sagde han at det, da han paagrebes, var hans Hensigt at undersøge, om der var saa stor Aabning i Nøstets Mur, at han kunde komme derind, da det i saa Fald var hans Agt at tage sig lidt Hvile, uagtet han erkjendte at have ligget om Natten paa et andet Sted indtil Kl. 5, hvorhos han negtede at have brudt paa Muren, og paastod, at der i Nøstet Intet fandtes, der kunde stjæles, medens det oplystes, at der foruden 3 Baade med Aarer fandtes 2 Dragge, 1 Jærnkjetting og nogle Træmaterialier. Tiltalt for Forsøg paa Indbrud blev han af Underretten og Overretten i Throndhjem fældt efter Criminallovens 19—2 og 7 samt 3—1 til Strafarbeide, af Underretten i 3 Aar 6 Maaneder, af Overretten i 6 Aar og 1 Maaned, og tilpligtet at udrede Omkostningerne. Efter Paaanke fra det Offentliges Side blev Straffetiden af Høiesteret bestemt til 8 Aar.

Den 26de Juli.

L.Nr. 393. Advocat Dunker, Actor, mod Ole Atlungstadeie.

Tiltalt for Legemsfornærmelse mod fagesløs Mand blev denne 30 Aar gamle Svenske, der vistnok 6 Aar havde opholdt sig her i Landet, hvor han var gift, og er-

nærede sig som Arbeidsmand, ved Overrettens af Høiesteret stadfæstede Dom ilagt 15 Dages Fængsel paa Vand og Brød efter Crll.s 15—11, jfr. 9. (Underretten havde ikke nævnt § 9, men ellers dømt som Overretten). Klageren, en 62 Aar gammel Mand, hos hvem Tiltalte havde boet, men med hvem han tilstod ikke at have noget Udestaaende, forklarede, at han afvigte Juledagsaften, Kl. 5—6, paa Veien til sin Datter, i Mørket var gaaet feil, og vilde søge Veiledning hos Tiltalte, ad hvis 2—3 Alen høie og steile Trappe han steg op paa en Svalgang, og gav et Par Slag paa Døren; at derpaa Tiltalte raabte: "Hvem er det, som banker paa min Dør?," aabnede strax Døren, greb ham, og kastede ham ned fra Svalgangen saaledes, at han faldt med Panden mod en haard Gjenstand, fik et dybt Saar ned imod det høire Øie, tabte meget Blod, og var saa godt som bedøvet; men at han imidlertid kom sig saa vidt, at han kunde krybe ind i Tiltaltes Stue, hvor 2den Dept. bandt et Tørklæde om hans Hoved. En Stund efter forlod han Stedet og kom til sin Datter, hvor han et Par Gange besvimede, efter at have lidt meget paa Veien, og blev liggende et Par Dage, indtil Sønnen hjalp ham til Lægen, der har erklæret, at Saaret ikke var forbundet med betydelige eller farlige Symptomer, og nu, da det er helet, ikke antages at ville være forbundet med anden Skade end et desfigurerende Ar, som dog med Tiden for en stor Deel vil dækkes af Haaret. Under Sagen erklærede Klageren sig frisk, naar undtages nogen større Tunghørhed, som han tilskrev Faldet. Han frafaldt Erstatning for tabt Arbeidsfortjeneste, skjønt han i længere Tid var uskikket til at foretage sig Noget, og blev derfor kun tilkjendt 1½ Spdlr., som Lægen fordrede. Tiltalte negtede haardnakket, endog den Aften at have seet Klageren; men dennes ubeedigede Forklaring blev bestyrket ved Vidneforklaringerne, hvorefter Tiltalte vel slog Døren efter sig, saa at de Indeværende ikke kunde see, hvad der forefaldt, men de hørte dog saa Meget, at Tiltaltes Kone, da han kom ind igjen, spurgte: "Hvad gjorde Du med ham?," hvortil

Tiltalte svarede: "Aa ti stille Du – der et Ingen, som har seet det." Efter at 2den Dept. havde forklaret sig om disse Ytringer, maatte Konen, "efter megen anvendt Tiltale," endelig tilstaae, at de var faldne som anført, skjønt hendes Forklaring var yderst forbeholden, saa at hun ei en Gang vilde have hørt Noget af, hvad ellers ovenfor er berørt; men endelig maatte hun tilstaae, at Aarsagen til hendes Spørgsmaal var den, at hun tænkte hendes Mand havde gjort noget "Galt." 11te og 12te Deponenter, der var komne i Følge med Tiltalte til hans Hjem, var lige saa forbeholdne; men 2den Dept., der havde seet Tiltalte i en Fart aabne og tilstaae Døren efter sig, forklarede, at hun derpaa hørte et Legeme kastet ned paa Jorden udenfor Svalgangen, hvor det faldt tungt, hvornæst Tiltalte kom ind, blev spurgt, og svarede som anført. 8de og 13de Deponenter, der havde seet ud af Vinduet i en Stue ved Siden af Tiltaltes, da der banlede s paa af Klageren, som 13de Dept. i Mørket ikke kjendte, syntes ogsaa noget forbeholdne; men 13de Dept. sagde dog, at han saae Personen, da Døren var gaaen op, falde ud fra Svalgangen paa Jorden, uden at kunne see, hvorledes Faldet bevirkedes, da Døren skal have væ-ret i Veien, og 8de Dept., der vilde have vendt sig bort i det Samme, sagde, at hun saae ham strax efter ligge paa Jorden. 11te Dept. maatte endelig paa nærmere Forehold af det Usandsynlige i, at han Intet skulde have mærket, tilstaae, at han af Tiltaltes Adfærd sluttede, at han vilde have Personen fat, men at Dept. ikke ønskede at høre efter, hvad der mulig kunde forefalde paa Svalen; og 12te Dept. maatte ligeledes endelig tilstaae, at han hørte nogen Rammel og Støi ude paa Svalen, ligesom om man skrabede med Benene. En saadan Forbeholdenhed hos Vidner i Overfaldssager er ellers ikke usædvanlig.

L.Nr. 394. Advocat Rolfsen, Actor, mod Ole Vilbak.

Denne omtrent 36 Aar gamle Person, der forhen for Overfald paa sagesløs Mand en Gang var fældt til 10

Dages Fængsel paa Vand og Brød, en anden Gang tiltalt, men frifunden for videre Tiltale, var nu atter tiltalt for lignende Forbrydelse, og blev derfor i alle Instantser dømt til 30 Dages lige Fængsel. Efter Klagerens beedigede Forklaring kom Tiltalte – medens Klageren med sit Fartøi, hvorpaa han kun havde en Skibsdreng, paa en Reise til Horten drev ned ad Strømmen fra Svelvigen – roende til, og bad om at blive tagen paa Slæbetoug, hvilket tilstodes ham. Derpaa gik Tiltalte med Kammerat om Bord i Fartøiet, hvor han skjenkede Brændeviin til Klageren og hans Dreng. Efter at de i nogen Tid havde talt venskabelig sammen, begyndte Tiltalte at ægle sig ind paa Klageren og hans Dreng, idet han snart yttrede, at de ikke forstod at seile rigtig, snart at Fartøiet var udygtigt til at vende, hvorfor han kaldte det "Grisen." Da Tiltalte en Tid havde fortsat med saadant Snak, uden at Klageren svarede ham videre derpaa – (efter Tiltaltes Kammerats Forklaring skal Klageren dog have svaret, at han vel maatte forstaae at seile, da han havde været vidt omkring, ja endog ved "Christi Grav," hvilket Tiltalte erklærede for Løgn) – sagde Klageren tilsidst, at det var bedst Tiltalte gik fra Borde, da Klageren ønskede at have Commando i sit eget Fartøi. Om han derved tillige greb Tiltalte i Armen, eller blot udstrakte sin Arm mod ham, kunde han ikke erindre, men i alle Fald blev Ordene ikke udtalte i vred Tone. Hertil svarede Tiltalte, at saa længe han var om Bord, havde Klageren Intet at sige – (efter Kammeratens Forklaring: saa længe "var han nok størst") – hvorhos han greb Klageren, der stod til Rors, i Brystet, og kastede ham ned ved Pumpestokken, saa at han fik et haardt Stød i Hoften. Klageren stillede sig atter ved Roret, men efter en Stunds Forløb angreb Tiltalte ham igjen, uden nogen som helst Anledning, kastede ham paa Dækket, luggede, spændte og slog ham saaledes, at han næsten tabte Bevidstheden. Skibsdrengen kastede sig derpaa i en Baad og roede i Land efter Hjælp, og da Flere kom tililende, begav Tiltalte med Kammerat sig i sin

Baad afsted. Klageren følte sig efter Mishandlingen saa mat, at han maatte blive liggende ved Trollebogen, udenfor hvilket Sted Overfaldet var skeet, i to Dage, da den venstre Skulder og Hofte smertede ham saa meget, at han intet Skibsarbeide kunde udføre, og Smerterne vedvarede i fjorten Dage. Ogsaa var det ene Øie og Underlæben forslaaet og ophovnet. Endog under Sagen, tre Maaneder efter, følte Klageren Smerter gjennem Axelen og Brystet, uden at det da hindrede ham i hans Arbeide. I Klagerens Forklaring om, hvad der forefaldt paa Fartøiet under Tiltaltes Ophold der, var Skibsdrengen enig, og ligeledes Tiltaltes Kammerat i det Væsentlige. De Tililende og Flere, der havde hørt Støien og Skriget, eller seet Mærkerne efter Mishandlingen, samt Lægens Erklæring bestyrkede ligeledes Klagerens Forklaring. Tiltalte, der efter egen Tilstaaelse og Vidneforklaringerne ikke var beruset under Overfaldet, fremstillede det som et ubetydeligt Slagsmaal, hvortil Klageren skulde have givet Anledning ved at løbe ind paa ham og gribe ham i Brystet.

L.Nr. 395. Advocat Andresen, Actor, mod Knud Grundevig og Mette Aamann.

Nr. 1 er 45 Aar, gift, bekjendt som en letsindig, uordentlig og drikfældig Mand, der ved Kroparbeide har optjent Opfostringsbidrag til sine egte Børn, og for Deelagtighed i groot Tyveri har udholdt 2 Aars Strafarbeide. Nr. 2 er 39 Aar og Enke efter en fattig Skrædder, der døde i 1852. De tiltaltes for utugtigt Samlevnet, og blev i alle Instantser fældte for Forbrydelse mod Crl. 6 18—23, han ved Underretten til 25 Dages Fængsel paa Vand og Brød, men ved Overretten og Høiesteret til 6 Maaneders Strafarbeide, hun ved alle Retter til 10 Dages Fængsel paa Vand og Brød. Begge negtede i Begyndelsen at have gjort sig skyldige i den paatalte Forbrydelse, og især negtede de at have pleiet legemlig Omgjængelse. Imidlertid tilstod Nr. 1 først, at han efter at være

Juledag 1852 kommen til Kobbervig, hvor Nr. 2 boer, ei alene logerede hos hende, og havde sin Seng i samme Værelse, som hun, men tillige førte fælles Husholdning med hende, hvilket ogsaa Nr. 2 erkjendte, dog med Tillæg, at han havde betalt 2 Skill. Døgnet for Logis, og at de stedse laae hver i sin Seng. Derpaa tilstod Nr. 1, at de ikke alene om Dagen oftere havde ligget paaklædte i een Seng, men at han ogsaa om Natten oftere havde ligget i Nr. 2's Seng, naar der havde været for mange Lopper i hans Bænk, men paastod tillige, at hun ved saadanne Leiligheder ikke selv havde ligget i sin Seng, uden at han kunde opgive, hvor hun da havde havt sit Natteleie. Senere under Sagen forandrede de sin Forklaring derhen, at han skulde betale 4 Ort ugen for Kostholdet, foruden de 2 Skill. for Herberget. Under Forhøret erkjendte Nr. 2 at være frugtsommelig, uden at ville opgive Barnefaderen, idet hun i alle Fald for Tiden vilde fritage Nr. 1 for at være Aarsagen i hendes Frugtsommelighed. Efter at have den 2den December 1853 født et Barn, der altsaa maatte være undfanget, medens deres Samliv fandt Sted, opgav hun en reisende svensk Person, hvem Ingen kjendte, som Barnefader. Imidlertid forklarede et Par Vidner, at de St. Hans Nat f. A. kom ind til Nr. 2, og saae, at alle hendes 3 Børn laae i Bænken, men Nr. 1 afklædt i hendes Seng, hvor der var Plads til To, medens Bænken kun rummede Børnene, og Nr. 2 var kun iført et Underskjørt, idet hun oplukkede Døren for Vidnerne. Et Par andre Vidner havde oftere om Morgenen seet Nr. 1 ligge i Nr. 2's Seng, om end ikke med hende, og et 5te Vidne havde under sit jævnlige Ophold i Nr. 2's Hus saa ofte seet de Tiltalte afklædte, eller i alle Fald i Underklæder, ligge sammen, saa vel Aften som Morgen, at Vidnet endog antog, de altid laae sammen, ligesom det erfarede, at de førte fælles Husholdning (som ligeledes et 6te Vidne bekræftede), og at Nr. 1 udøvede faderlig Myndighed over Nr. 2's Børn. De Tiltaltes Forhold har saaledes været temmelig frækt.

Den 2den August.

L.Nr. 418. Advocat Kildal, Actor, mod Simon Olsen Reten.

Den 19de November 1849 indgav denne Mand Klage til Sorenskriveren i nordre Østerdalen over Ole Olsen Søgaardsberget, som han beskyldte for at have Vaaren 1848 fra Gaarden Retens Sæter i Rivlien i Tyldalen stjaalet en Angjældende tilhørende Bile og en Hugøxe, begge mærkede med hans Navnebogstaver S. O. S. Skjønt Undersøgelserne i Begyndelsen ledede til Tyvsags Anlæg mod den Anklagede, blev han dog efter nærmere Oplysning frifunden, Omkostningerne paalagte det Offentlige, og Tiltale forbeholdt mod Klageren, som efter nyt Forhør blev tiltalt for Forbrydelse mod Crll.s 17—1 og 21—33, efter hvilke §§ han ved Underretten blev idømt respective 15 og 10, tilsammen 25 Dages Fængsel paa Vand og Brød, Erstatning af de det Offentlige i Tyvsagen paalagte Omkostninger, og denne Sags Omkostninger. Overretten fældte ham derimod alene efter førstnævnte § til 20 Dages Fængsel paa Vand og Brød, men stadfæstede i Øvrigt Underretsdommen. Om Sammenhænget med det foregivne Tyveri forklarede Ole Søgaardsberget, at han allerede i 1846 paa Credit afkjøbte Angjældende Bilen for 1 Spdlr., og Aaret efter accorderede med ham om Hugøxen; dog blev Handelen om denne ikke strax afsluttet, men nogle Dage senere kom Angjældende til Ole, som da sagde, at han vilde beholde (kjøbe) Øxen for 36 Skill., og da Angjældende havde glemt at medtage den fra Sætren i Rivlien, hvor den laae igjen, afhentede Ole den, med Angjældendes Tilladelse, selv der. Bilen paastod Ole derimod, at Angjældende strax ved Handelens Afslutning overleverede ham, men erkjendte, at han ikke havde betalt den eller Øxen endda. Aarsagen, hvorfor Ole ikke havde betalt Øxerne, syntes at være den, at han meente at have et uafgjort Krav paa Angjældendes Fader, der dog som Vidne i Sagen negtede at staae i Gjæld til Ole, hvis Uvillighed til at betale

Angjældende fremkaldte dennes Klage, efter at han endog, for at faae Betaling, i Marts 1849 forgjæves havde foretaget en Reise fra sit Hjem i Tonsæt til Sælbo, hvor Ole i 1848 var henflyttet. Denne Oles Forklaring styrkedes af følgende Omstændigheder: Efter at Tyvssagen var anlagt, reiste Ole til Tydalen for at tale med Angjældende, og efter Overeenskomst begav begge sig derpaa til 10de Vidne i Tyvssagen, 3die Vidne i denne Sag, hvilket Vidne, efter at Ole og Angjældende var blevne enige, paa deres Forlangende nedskrev et Brev til Sorenskriveren i Strinde og Sælbo (Y), hvori Angjældende erkjendte, at det ikke forholdt sig som i hans Anmeldelse anført, at Ole ulovlig havde bemægtiget sig Øxen og Bilen; beklagede, at han havde anklaget Ole, og tilbagekaldte Klagen. Efter Oles Anmodning skrev samme Vidne derhos samtidig et Brev til samme Sorenskriver, hvori han oplyste Grunden til Angjældendes løgnagtige Anmeldelse at være den ovenanførte, nemlig at han ikke kunde formaae Ole til at betale Øxen og Bilen. At Angjældende med velberaad Hu og nøiagtig Kundskab om det førstnævnte Brevs Indhold underskrev det, vilde han nødigen uforbeholdent erkjende; og skjønt han endelig gik til saadan Bekjendelse, vilde han dog ikke vedgaae, at Oles Forklaring i det Hele var rigtig. Hvad Bilen angik, erkjendte han allerede under Tyvssagen ligefrem, at han mindedes Salget, men vilde ikke saa ligefrem tilstaae Overleverelsen, skjønt han under Forhøret i denne Sag har tilstaaet at have faaet Vederlag for den i en senere forkommen Gryde, samt at have tilladt Ole at tage Bilen. Om Hugøxen foregav han derimod, at han som "uskrivkyndig", forinden Brevet af ham blev underskrevet, gjorde opmærksom paa, at det ei var rigtigt, for saa vidt det gik ud paa, at Ole lovligen skulde være kommen i Besiddelse af den, men at han desuagtet lod sig bevæge til at underskrive, deels derved, at Ole og 10de Vidne sagde, at det var ligegyldigt, deels ved Forestillingen om, at Ole ellers vilde blive arresteret og straffet. Imidlertid vedgik han allerede da, at det nok var muligt,

at han havde opgivet dens Priis til 36 Skill., og at Ole havde sagt at ville kjøbe den til denne Priis, men benegtede at have tilladt Ole at sætte sig i Besiddelse af den. I Tyvssagens sidste Session, hvori han blev edfæstet, havde han derimod vedgaaet bestemt at erindre Salget, og at det ikke faldt ham ind, da han i Tyldalen saae Ole i Besiddelse af den, at ansee ham som Tyv for den, men at han derimod antog, at Ole havde taget den i Henhold til den trufne Accord, og at Ole havde i Sinde at betale den. Hertil kom, foruden Angjældendes senere uforbeholdne Underskrift paa Brevet, 10de Vidnes Forklaring om, at begge Breve stemmede med, hvad der ved Oles og Angjældendes Sammenkomst hos Vidnet blev talt mellem dem. Af sin Sjælesørger havde han faaet det Skudsmaal, at han vel var enfoldig, men ogsaa stivsindet. Foruden den allerede paapegede Strid mellem hans forskjellige Forklaringer for Retten, hvor han, efter at have vedblevet sin Tyvssigtelse, maatte først som Vidne og siden som Inqvisit forandre sin Fremstilling, maatte han blandt Andet ogsaa erkjende Løgnagtigheden af sit Paaskud om Uskrivkyndighed. Høiesteret dømte ham efter Crim.L. 17—1 og 21—33 til 20 Dages Fængsel paa Vand og Brød, stadfæstede de foregaaende Domme med Hensyn til Erstatningen og Omkostningerne, og tillagde Erstatning efter uvillige Mænds Skjøn for det Tab paa Gods eller Velfærd, Ole Sogaardsberget var paaført ved den mod ham anlagte Justitssag.

Christiania 1854.
Trykt og forlagt af J. Chr. Abelsted.

Nittende Aargang | 2den October
№ 40. | 1854.

Norsk Retstidende,

et Ugeskrift for praktisk Lovkyndighed.

Sager, paakjendte i Høiesterets 1ste Session 1854.

Den 2den August.

L.Nr. 419. Advocat Rolfsen, Actor, mod Ellef Thorgersen Tjessem.

Efter indgiven Klage af 23de September 1852 og 1ste October s. A. optaget Forhør blev denne 41 Aar gamle omflakkende Hestehandler den 22de December næstefter sat under Tiltale for Bedrageri, og derfor i alle Instantser fældt, af Underretten i Jæderen og Dalerne og af Christiansands Overret til 8 Dages, af Høiesteret til 15 Dages Fængsel paa Vand og Brød, samt Erstatning til Klageren og Udredelse af Sagsomkostningerne. I Foraaret 1852 havde Tiltalte efter Klagerens Forklaring solgt denne en 14 Aar gammel Hoppe for 2 Spdlr. i Penge, der skulde betales til samme Aars Høstmarked, og et gammelt Ur med Yderkasse af Sølv, der ved Handelens Afslutning blev overleveret Tiltalte, idet Klageren modtog Hoppen, som han satte paa Foder hos 4de Vidne, hvor Tiltalte senere afhentede den, under Foregivende af, at det skeede for Klageren, og solgte den til 2den Deponent. Ved at foreholdes denne Forklaring svarede Tiltalte, at han ikke vidste at have solgt nogen Hoppe til Klageren; men hvis saa var, fik man bevise det. Paa Opfordring til bestemt Er-

klæring negtede han dernæst Handelen, og paastod, at Klageren om Sommeren for ham havde paataget sig at udsætte Hoppen, som derpaa skulde være leveret til en Ole, der foregav at ville faae den udsat hos en anden Ole, paa Bergene i Thime Sogn; men da Tiltalte om Høsten vilde afhente den her, fik han den Besked, at den var hos 4de Vidne, hvor han fik den udleveret mod at betale Græsnigen, og solgte den derpaa til 2den Dept. Ved at foreholdes denne Dept.s Forklaring, der gik ud paa, at Tiltalte en Gang, efter at have solgt ham Hoppen for 1½ Spdlr., paastod, at han havde kjøbt den igjen af Klageren, og havde Vidner derpaa, svarede Tiltalte, at han ikke erindrede at have sagt dette. Foreholdt 1ste Depts Forklaring, hvorefter han havde erkjendt Handelen med Klageren, svarede han, at han ikke kjendte noget til, hvad denne Dept. havde forklaret. Endelig sagde han først, at han ikke vidste noget om at have modtaget noget Ur af Klageren, men at denne fik bevise det, og siden, paa gjentagen Opfordring til at forklare sig bestemt, benegtede han at have faaet Uret. Senere forklarede 1ste Vidne i et Thingsvidne, at Tiltalte en Gang fortalte at have solgt Hoppen til Klageren; og da Vidnet spurgte, om denne havde Noget at betale med, svarede Tiltalte, at de havde "vajet det til med en Klokke." 12te Vidne forklarede, at da Tiltalte Høsten 1852 kom for at afhente Hoppen, erklærede han, saa vidt mindedes, at han ikke havde faaet Betaling for den hos Klageren, og derfor vel kom til at faae den igjen, hvorhos han tilbød Sikkerhed for Græsleien, og nedlagde derfor et Ur i Pant, som blev indløst ved næste Stavanger Marked med ½ Spdlr. Efter 14de Vidnes Forklaring havde Tiltalte erkjendt sin Handel med Klageren, og sin Hensigt at tage Hoppen igjen, da han ikke fik Betaling. Endelig forklarede ogsaa 6te og 7de Vidner, at Tiltalte havde ladet falde Ytringer, der tydede hen paa Handelen med Klageren. Ved Straffens Skjærpelse er uden Tvivl blandt Andet Tiltaltes Forhold under Sagen kommet i Betragtning, hvilket væsentlig

havde bidraget til dens Langsomhed og Vidtløftighed. (Crll.s 6—1).

L.Nr. 423. Advocat Homann, Actor, mod Ole Nielsen Sandvig og Ole Thorkildsen Sandvig.

Nr. 1, Strandsidder, Familieforsørger, 50 Aar gammel, og Nr. 2, Inderst, ugift, 27 Aar gammel, ikke forhen tiltalte for nogen Forbrydelse, havde under Forhøret tilstaaet, i Februar 1851 paa Gaarden Kaupanger (Sogndal, Indresogn) i Fællesskab at have bemægtiget sig en Deel Tang, der af Vidnerne ansattes til 20, men af de Angjæld. blev ansatte til 16 Tønder, værd 6 Skill. Tønden. Paa samme Tid og Sted havde en Tredie for særskilt Regning ligeledes bemægtiget sig en Deel en Tang. I Amtmandens Sygdomsforfald blev alle Tre af Amtsfuldmægtigen den 6te Marts 1851 under Eet satte under Tiltale, og en Sagfører udnævnt til Referent. Ved Underretsdom af 14de Mai 1853, stadfæstet ved Overretsdom af 6te Februar 1854, blev de Angjældende efter Crll.s 19—1 ilagte hver 10 Dages Fængsel paa Vand og Brød, samt hver sine Arrest- og Strafomkostninger, men solidarisk Omkostningerne ved en Session, 5te Mai 1853, og Referentens Salar, og to Trediedele af de med Forhøret samt to andre Sessioner, 15de Mai og 23de Juni 1851, forbundne Omkostninger. At den paatalte Bemægtigelse var Tyveri, blev hverken af Tiltalte eller Vidnerne draget i Tvivl. (L. af 17de August 1821, § 14). Med Hensyn til Omkostningerne og Sagens lange Henstand maa bemærkes, at at den ved Underretten Medtiltaltes Forklaring under Forhøret om tidligere Tiltale gjorde det tvivlsomt, om Sagen for hans Vedkommende tillod summarisk Behandling efter L. af 6te September 1845, skjønt det senere viste sig, at Intet derfor var til Hinder, medens der efter Vidneforklaringerne ikke var Noget i Veien for saadan Behandling for de to ovennævnte Angjældendes Vedkommende, der kun indbyrdes, ikke med hin, var fælles i Forbrydelse.

*

Da de Angjældende, der tiltaltes ved forum delicti, boede i et andet Thinglag, maatte de stævnes med 4 Ugers Varsel, hvilket i Forbindelse med, at Stævnevidnerne havde andre uopsættelige Forretninger, anledigede en (vist nok unødvendig) Omberammelse af 1ste Session, der afholdtes 15de Mai 1851, uden at nogen af de Tiltalte derunder mødte. Ved Forkyndelsen af Stævningen til 2den Session, der afholdtes 23de Juni s. A., viste det sig, at Nr. 2 var reist til Nordland, hvorfor Sagen med Amtmandens Samtykke blev deelt, og særskilt paakjendt for den Medtiltaltes Vedkommende. Da Nr. 2's Hjemkomst var afventet over et halvt Aar, blev ny Stævning udtagen, og Varsel givet efter L. 1—4—10, men uheldigviis med den i 12te Artikel bestemte Frist, hvorefter da endelig sidste Session afholdtes 5te Mai 1853. Imidlertid vilde Nr. 2 fremdeles ikke lade sig finde, hvorfor han, da Underretsdommen indankedes, for Nr. 1's Vedkommende efter Forlangende og for Nr. 2's fra det Offentliges Side, atter varsledes efter L. 1—4—10, dog denne Gang med den deri bestemte Frist. Da Sagen derefter paa samme Maade indankedeles til Høiesteret, indtraf atter et Uheld, idet man først efter at Sagen var optagen blev opmærksom paa, at Høiesteret anseer L. 1—4—30 gjældende i slige Tilfælde, hvilket Uheld dog snart blev afhjulpet, da Tiltalte imidlertid var paagreben og fængslet i Bergen. Ved Overretsdommens Forkyndelse acqviesserede han, men Acten blev derefter sendt ligefrem til Actor i Høiesteret, saa at Amtmanden ikke fik Anledning til at erklære, om han desuagtet vedblev sin Indankning. Da imidlertid Sagen allerede var moden til Paakjendelse for begge Tiltaltes Vedkommende, og Amtmanden følgelig næppe vilde have frafaldt endelig Dom for nogen af dem, blev denne allerede længe nok opopholdte Sag - hvori begge Angjældende havde været paa fri Fod siden Forhørets Slutning 18de Februar 1851, indtil Nr. 2, som nys bemærket, atter blev fængslet i Bergen - atter optagen. Høiesteret stadfæstede de ergangne Domme, dog saaledes, at de Tiltalte Nr. 1 og 2 solida-

rist fik at tilsvare samtlige Omkostninger ved Forhøret og Sessionerne 15de Mai og 23de Juni 1851, men at de Udgifter, der var forvoldte ved Sagens Behandling af Referent, blev erklæret dem uvedkommende.

L.Nr. 424. Advocat Skjelderup, Actor, mod Ingeborg Kirstine Liland.

Denne 30 Aar gamle Pige – om hvem Præsten i sin Døbeattest bemærkede, at hun var stilfærdig og ganske "utilgivelig" enfoldig, men at han, da hun ikke egentlig hørte til hans Faar, for Resten ikke kunde sige, "hvad Sort Ild der var paa hende" – tiltaltes for Tyveri, og blev ved Underretten fældt for 1ste Gangs grovt og simpelt Tyveri til 9 Maaneders Strafarbeide samt Omkostningsansvar, men ved Overretten for grovt Tyveri og Forbrydelse mod Crll.s 22 —14 til samme Straf og Omkostninger. Hun tilstod at have paa sin Husbondes Stabur fra et særskilt og tillaaset Kammer stjaalet, en Gang 6 Pølser og 2 Potter Havregryn, en anden Gang 3 Kjødruller. Efter hendes egen, med Husbondens og hans Husholderskes stemmende, Forklaring havde hun aabnet Laasen for Staburkammeret med Nøglen til Kjelderdøren, hvori hun vil have fulgt sin Medtjeners Exempel, der dog af denne blev benegtet. For Øvrigt erklærede Husbonden og Husholdersken, at de vel vidste, Kjeldernøglen kunde aabne Staburkammerdøren, men ikke, at dette var Andre bekjendt. Den maa altsaa ikke være bleven benyttet til dette Brug, i alle Fald ikke i Tjenestepigernes Paasyn, eller af disse med hines Vidende. Fremdeles tilstod Angjældende, at hun en Gang, ved at gaae ned i Kjælderen og hente Potetes til Husholdingen, benyttede Leiligheden til at stjæle 4 Gulerødder, 2 Næper og 2 Kaalrabbier. Uagtet der ikke var sat nogen Taxt paa disse Koster – idet Bestjaalne under Eet havde ansat sit Tab til 8 Spdlr., men frafaldt Erstatning – antog dog Overretten, at Rødderne tilsammen ikke kunde overstige 12

Skillings Værdi, og anvendte derfor Crll.s 22—14. Høiesteret stadfæstede Overrettens Dom.

L.Nr. 425. Advocat Homann, Actor, mod Jesfine Severine Carlsdatter.

Denne nu 18 Aar gamle Pige (født 18de Juli 1836), var berygtet for nordentligt og utugtigt Levnet, blev af 1ste Dept., hos hvem hun havde forrettet Tjeneste for ½ Spdlr. maanedlig, anklaget for Bedrageri, og tilstod under Forhøret at have uden 1ste Dept.s Vidende og Villie, paa dennes Regning, men til eget Brug, optaget: 1) hos 1ste Vidne Julekage og Rugbrød for 32 Skill., som hun selv senere har betalt; 2) hos 2det Vidne til forskjellige Tider Silketøi og Apelsiner for 110 Skill., som hun ligeledes selv har betalt; 3) hos 3die Vidne et Par Gange Varer for 69 Skill., blandt Andet Chokolade, hvortil 1ste Dept. paastod at have leveret hende Penge; 4) hos 4de Vidne en Gang et Par Galoscher og en anden Gang et Stykke Taft, værdsat til 1 Spdlr. 31 Skill.; 5) hos 6te Vidne en Guldring, værd 2 Spdlr. 48 Skill., hvorpaa hun har betalt 1 Spdlr. 48 Skill.; 6) hos 7de Vidne mindst 2 Gange Sukker og Kaffe for 1 Spdlr. 106 Skill.; 7) hos en uafhørt Mand efter 8de Vidnes Forklaring lignende Varer for 37 Skill. Det var in confesso, at Intet var betalt paa de under 3, 4, 6 og 7 anførte Poster. Da Angjældende i det Hele vedgik at have "begaaet de af 1ste Deponent omforklarede Bedragerier," maatte hun vel ogsaa ansees at have tilstaaet den under 3 omhandlede Forvendelse af de til Chocoladens Indkjøb leverede Penge. Efter at have taget Sagen i Følge den fremsendte Forhør under Behandling, overeensstemmende med L. af 6te September 1845, kom imidlertid Underdommeren i Christiansand ved sin Dom i Sagen til det Resultat, at afvise den, idet han ansaae 1ste Dept. som incompetent Klager, under hvilken Forudsætning det dog vilde have været rigtigere, i Stedet for at afsige Dom, at fremsende Acterne til Stiftamtmanden. Hans

Dom blev paa det Offentliges Vegne indanket til Overretten, som tog den under Paakjendelse i Realiteten – hvilken ogsaa Underdommeren havde maattet indlade sig paa for at komme til sit Resultat – og i Dom af 31te Mai sidstl. for samtlige ovenanførte Bedragerier fældte Angjældende efter Crll.s 21—1, jfrt. 6—12 og 2—32, til 120 Dages Fængsel paa sædvanlig Fangekost, samt paalagde hende at udrede Erstatning til de ovenanførte Handlende for de forsvegne og ikke allerede betalte Værdier, og Omkostningerne ved Straffens Fuldbyrdelse. (Efter Underretsdommens Præmisser havde andre Omkostninger ikke fundet Sted). Høiesteret fældte hende cumulative efter 21—1 og 6 (efter § 6 for Factum 3, jfr. Retst. for 1846, S. 739—741, m. fl.) til 30 Dages Fængsel paa Vand og Brød (efter fyldt 18 Aars Alder), og stadfæstede Overretsdommen i Øvrigt, men indstillede hende til Benaadning med 15 Dages lige Fængsel.

L.Nr. 426. Advocat Kildal, Actor, mod Alfred Dedekam Thyrholm.

Denne 25 Aar gamle forhenværende Artilleriunderofficier tiltaltes for Overfald paa sagesløs Mand; men ved Underretsdom i Christiania blev Sagen afviist, idet Klageren ikke antoges at være sagesløs med Hensyn til de paaklagede Fornærmelser, hvorimod Overretten fældte Tiltalte efter Crll.s 15—10 og 11 til 4 Dages Fængsel paa Vand og Brød. Klageren, 1ste Dept., 21 Aar gammel, havde forklaret, at han en Dag i Mai Maaned d. A. ved Middagstid indfandt sig i en Marketenterbod ved Christiania Torv, hvor Tiltalte forrettede som Marketenterfuldmægtig, og erholdt af denne paa Forlangende tillavet Mad for 3 Skill. Idet han siddende ved et Bord begyndte at spise, sagde Tiltalte: "Pengene først, før Du begynder at spise," hvortil Klageren svarede: "Det er vist en ny Høker, som er saa ræd for Pengene sine." Derpaa sagde Tiltalte: "Ja kom med dem;" men i det Samme Dept.n nu lagde de 3

Skill. paa Disken, gav Tiltalte ham med Bagen af den flade Haand et meget haardt Slag paa Munden, sigende: "Det skal Du have, fordi Du er næseviis," hvorpaa Klageren satte sig hen til Bordet, uden at sige noget Mere, men ytrede dog, at han ikke kunde troe at Tiltalte havde Ret til at slaae. Angaaende dette Slag – der efter Paaankningsmaaden var den eneste Gjenstand for Paadømmelse af Høiesteret, da Tiltalte ved den alene efter hans Forlangende paaankede Overretsdom var frifunden med Hensyn til den legemlige Revselse, han senere ved samme Leilighed tildeelte Klageren med en "Kjørepeis" – var Tiltaltes Forklaring afvigende fra Klagerens, idet han benegtede at have slaaet ham paa Munden, men sagde, at han kun havde taget ham løselig ved Næsen, som en formeentlig velfortjent Irettesættelse for den i en haanende Tone brugte næsevise Ytring, "at det vist var en ny Høker," o. s. v. Efter Vidnernes Forklaring var Opfordringen til at betale, forinden den kjøbte Mad fortæredes, stemmende med almindelig Skik paa saadanne Steder, især naar Gjæsterne ere Værten ubekjendte, simple Personer som Klageren; Svaret altsaa ubeføiet – og, som Indholdet viser, haanligt – men Mundbasken var meddeelt, skjønt meget lempelig, som Klagerens nærmest paafulgte Forhold ogsaa synes at vise; og det var nok den i Anledning af hans senere Opførsel paafulgte Revselse og Udkastelse, som ikke kom under Høiesterets Paakjendelse, der bragte ham til at indgive sin Klage over det Hele. Høiesteret frifandt Anklagede for Justitiens Tiltale, da denne Ret kun bruger Afviisning i Tilfælde af formelle Mangler, ikke naar det opgivne genus causæ egner sig til offentlig Paatale, men blot i en eller anden væsentlig Deel ikke kan godtgjøres, eller Straffen findes præscriberet, eller deslige.

L.Nr. 428. Advocat Skjelderup, Actor, mod Overconstabel Olaus Ellingsen.

Tiltalt ved combineret Ret for Tyveri samt for ulov-

ligt Salg af Munderingsstykker og egne Klæder blev denne Overconstabel for Tyveriet dømt til Afsættelse fra sin Bestilling, og for Salget til 10 Dages Cachotstraf, samt Erstatnings- og Omkostningsansvar paa sædvanlig Maade, hvorefter Sagen for Tiltaltes Vedkommende af Amtmanden blev indbragt for Høiesteret, som Gjenstand for nødvendig Appel, men, som saaledes urettelig indanket, der afviist. For dette Resultat kan anføres følgende Grunde: Da det er klart, at Amtmanden ikke har indanket Sagen til Høiesteret for at bevirke Skjærpelse af den idømte Straf, men alene for at opfylde Lovens formeentlige Bud om nødvendig Appel, maa derved alene være sigtet til Bestillingsfortabelsen, som Æresstraf betragtet, efter Grundlovens § 89 og Krigsretsinstructionen af 9de Marts 1683, 52de Art., der til de militære Æresstraffe dog kun henregner Charges Fortabelse for Officierer, og altsaa udelukker de mindre Bestillingers Fortabelse fra denne Kategori. Den nyere Straffelovgivning er saa langt fra at udvide Begrebet om Æresstraffe, at den tvertimod er gaaet i modsat Retning, ja endog har udelukket dem af den nye Straffelov. Om Grundlovens § 89 end ikke kan antages at indskrænke sig til, hvad der i 1814 maatte ansees at angaae Liv, Ære eller Frihedstab for længere Tid end tre Maaneder, men maa antages at omfatte alle de Sager, der for Tiden kunne medføre Livs- Æres- eller Frihedstraf af den nævnte Varighed, kan efter det Anførte Tabet af en Overconstabelsbestilling dog ikke ansees som Æresstraf. Ei heller kan Loven af 1ste Juli 1816 om militære Sagers Indstævning til Høiesteret siges at fordre, at alle de Sager, der kunne, ogsaa skulle indbringes for denne Ret; thi efter at denne Lovs § 1 har bestemt, hvilke Sager skulle indsendes til Generalauditøren, uden at publiceres ved Krigsretten, tilføier dens § 2 kun, at han for enhver saadan Sag, "for saa vidt" den efter Grl.s § 89 bør for Høiesteret at indstævnes, har at udfærdige Varselsdocument, hvilket viser, at ikke Alt, hvad der kan, tillige bør, end sige skal, indkomme for Høiesteret, Noget, der ikke uden tvin-

gende Grunde kan antages at have været Lovens Mening, da det lige meget vilde stride mod Forholdets Natur og den almindelige Appelregel, hvorefter Domfældte maa kunne acqviescere ved Straffe, der ikke gaae ud paa Andet, end hvad han frivillig kan give Slip paa, hvoriblandt utvivlsomt maa henregnes en saadan Bestilling som den her omhandlede – og Grundloven kan i saa Henseende lige saa lidt antages at udtale en anden Mening i § 89 end i 88; ei at tale om, at den idømte Straf efter det Anførte ikke opgik til appellabel Gjenstand efter forstnævnte §, og der ikke var iretteſat paa høiere Straf. At Høiesteret har taget under Paakjendelse i Realiteten Tilfælde af aldeles lignende Beskaffenhed for Øvrigt (Retst. for 1848, S. 134), beviser Intet, da Generalauditørens alene i Henhold til Grundlovens § 89 og L. af 1ste Juli 1816, § 2, udfærdigede Varselsdocumenter ikke behøve i ethvert Tilfælde at ansees byggede paa Forudsætningen om Appellens legale Nødvendighed, men kunne, hvor Indankningen ikke er nødvendig, antages grundede paa Forventningen om Skjærpelse af den idømte Straf, altsaa udfærdigede i dette Øiemed. I det nævnte ældre Tilfælde var der saaledes efter Straffesatsen i Crll.s 19—1 (jfr. 28—2) Adgang til at ilægge Tiltalte indtil 3 Aars Strafarbeide. Det har imidlertid, saa vidt vides, hidtil i Almindelighed været antaget, at Loven af 1ste Juli 1816 gjør Indankningen nødvendig i alle de Tilfælde, som efter Grl.s § 89 kunne indbringes for Høiesteret, enten nu denne § selv saaledes er bleven fortolket af hin Lovs Forfattere, eller de have fundet fornødent at give en ny Regel om nødvendig Appel, paa Grund af den større Afhængighed, hvori militære Forbrydere staae til Vedkommende – og hvad de lavere Befalingsposter betræffer, da er der ogsaa nogen Grund til at antage, at deres Fradømmelse paa Grund af Crll.s 6—23 i Grl.s Forstand "angaaer" den Paagjældendes "Ære," saa længe det ikke tør antages, at Grl.s § 89 slutter sig til Krigsretsinstructionens 52de Art. som eneste Skjelnemærke, saaledes, at denne Artikels Ophævelse gjennem en ny mili-

tær Procesiov vilde, eller i det Mindste kunde, skille ogsaa de høiere militære Befalingsmænd fra Adgangen til Høiesteret i et saadant Tilfælde, nemlig ved at ophæve Begrebet om Charges Forbrydelse som Æresstraf i og for sig betragtet, efter den i vor nye Straffelovgivning optagne Grundsætning; thi kan Tydsfigtelse ikke siges i juridisk Forstand at angaae den lavere Befalingsmands Ære, kunde den vel heller ikke siges at angaae den høieres i samme Forstand. Skjønt en Overconstabels Befalingsspost efter Planerne for Armeen af 3die Juli 1817, §§ 24 og 28, og for Artilleriet af 11te Mai 1826, § 14, just ikke kan siges at være af stor Betydenhed, turde han dog vel i Almindelighed kunne forudsættes heller at ville underkaste sig nogle Maaneders Frihedsstab, end Bestillingsstab efter Krll.s 6—23. Men i alle Fald nævnes i Loven af 1ste Juli 1816, § 1, ved Siden af Liv og Ære "Bestilling" i Almindelighed, ikke Charges Fortabelse for Officierer efter Krigsretsinstr.s 52de Art., hvornæst Fæstningsarrest for Officierer, med Mere, nævnes; og denne Sideordning i § 1, hvortil § 2 slutter sig, giver Anledning til at antage, at det ikke er Forskjellen mellem de opregnede Straffe – der vel alle antoges efter Grundlovens § 89 allerede at være eller i det Mindste ved Lov at kunne gjøres til Gjenstand for Paaanke til Høiesteret – men andre Hensyn, der skulle bestemme, hvor vidt Sagen efter den nævnte Frl.s § "bør" indstævnes for Høiesteret, nemlig om saadan Straf, som i § 1 nævnes, allerede ved Krigsretsdom er ilagt, eller, i Tilfælde af Frifindelse, om den fremdeles bør paastaaes ("irettesættes paa") og kan ventes ilagt; eller der af Mangel paa Beviis eller Lovgrund ikke kan ventes nogen saadan Forandring i Krigsretsdommen, og Appellen altsaa bør opgives. Det var saaledes ikke uden al Grund, at Amtmanden fulgte den hidtil gjængse Fortolkning. For Øvrigt vil efter det Anførte, og navnlig efter Præjudicatet af 1848, det her meddeelte Præjudicat ikke gjøre nogen Forandring i Generalauditørens Varselsdocumenter nødvendig.

Den 3die August.

L.Nr. 433. Advocat Kildal, Actor, mod Ole Johan Thorkildsen med Flere.

De 6 angjældende Sømænd havde forhyret sig i Januar f. A. med Skibet Rivalen fra Stavanger, ført af Skipper Andersen, nemlig de to som Matroser, de øvrige som Jungmænd for en Reise "til Newcastle og videre efter Ordre," mod Maanedshyre; og efter at de med Skibet i forrige Aar havde faret paa Middelhavet og det sorte Hav, deserterede de samtlige, medens Skibet henlaae i Antwerpen, Natten til 22de Januar sidstleden, men blev den 26de s. M. ved Politiets Mellemkomst atter paagrebne og bragte om Bord. Ved Skibets Afseiling negtede de derpaa efter Skipperens Ordre at forrette noget som helst Arbeide – som de selv sige: fordi de ønskede snarest muligt at komme hjem, og fordi de frygtede for, at Skipperen vilde fortsætte Reisen, hvis han mærkede, at de var villige til at arbeide – og Skipperen lod dem derfor lægge i Lænker og stænge ned i Kabelgattet, hvor de et Par Dage ingen Mad fik, men Tilsagn om at faae Mad, saa snart de vilde arbeide. Imidlertid brød de sine Lænker, og satte sig i Kahytten i Besiddelse af Mad. Skipperen afholdt dem dog fra videre Forsøg paa at trænge ind i Kahytten, ved at true dem med at skyde dem ned, og i den Tid af noget over 3 Uger, Reisen fra Belgien til Tananger varede, blev de for Størstedelen holdte paa Vand og Brød, undtagen de 4 sidste Dage og nogle andre Dage, da de deels fik noget Kjød, deels Levningerne af det øvrige Mandskabs Kost. Skipperen paastaaer imidlertid ogsaa da at have ladet dem vide, at de skulde faae den samme Mad, som det øvrige Mandskab, naar de igjen vilde tage fat paa sit Arbeide, hvortil de stedse var uvillige, medens det dog ved Vidner er oplyst, at de paa Hjemreisen tre Gange i Storm var behælpelige, saa vidt tiltrængtes. Skibet var fra Antwerpen bestemt til Shields; men da de Angjældende negtede at gjøre Arbeidet paa

denne Reise, besluttede Skipperen paa Grund heraf at gaae hjem, hvorved de altsaa opnaaede sin Hensigt; og da Skibet var ankommet til Tananger, forlod de det strax mod Skipperens Forbud. Som Følge af det Anførte blev de nu satte under Tiltale for at have deserteret fra det Skib, hvormed de var forhyrede, for Opsætsighed imod Skipperen i Hensigt at tvinge ham til at forandre Reisen, samt endelig for at have forladt Skibet i Tananger. Ved Underretsdom i Stavanger og Overretsdom i Christiansand blev de ogsaa for samtlige tre Lovovertrædelser, efter Frd. af 3die Juni 1803, § 62, L. 4—1—10 og 4—1—3, tilfundne hver 1 Aars Strafarbeide og Udredelse af sine Arrestomkostninger, men solidarisk Ansvar af Sagsomkostningerne. Tiltalte negtede ikke det Anførte, der desuden med Vidner blev beviist, men de undskyldte sig med ulovlig Adfærd fra Skipperens Side i flere Henseender, og i Særdeleshed ankede de over, at han saaledes havde overlæsset Mandskabet med Arbeide, at det var umuligt at holde det ud; at de havde erholdt bedærvet og utilstrækkelig Kost; at de utilbørlig var blevne udskjeldte, og en enkelt af dem uden Grund mishandlet; at Skipperen ved Uforsigtighed og uforsvarlige Manøvrer havde udsat Mandskabets Liv for Fare; at han havde mishandlet dem ved det ovenberørte Forhold efter Paagribelsen i Antwerpen; samt at han havde viist misligt Forhold, deels ved Bestikkelse af en russisk Guardien, for at kunne kaste Ballast paa et andet Sted end det, der var tilladt, Noget de vilde have frygtet for skulde kunne bringe dem selv til Sibirien, deels ved uredelig og skjødesløs Omgang med Ladningen. Efter Vidneforklaringerne maatte det vel antages, at Skipperen havde været en temmelig streng Mand, og at han til sine Tider havde viist sig temmelig heftig mod Mandskabet, samt udskjeldt de Tiltalte, men, som det synes, ikke uden at der havde været Adledning til Misnøie — og i alle Fald kunde der efter Vidneforklaringerne ikke være Spørgsmaal om nogen saadan tyrannisk eller voldsom Behandling fra hans Side, som de Tiltalte beskyldte

ham for. Saaledes skulde han efter disses Forklaring især have mishandlet Nr. 5; men efter Vidnernes Vrov bestod denne Mishandling deri, at Skipperen en Gang, da Nr. 5 stod ved Roret og styrede galt, i Vrede herover slog til ham. Klagen over Kostholdet bestod især i, at Kjødet var bedærvet; men efter Vidneforklaringerne gjaldt dette kun om en enkelt Forsyning, der ved Uheld var begyndt at blive bedærvet, og Skipperen lod strax Mangelen afhjælpe. At der i det Hele skulde være givet for knap eller uforsvarlig Kost, kunde derimod ikke antages. Skipperen syntes efter Vidneforklaringerne at have viist Uforsigtighed og Ligegyldighed ved den Livsfare, hvorfor Mandskabet udsattes ved en Gang at krase saa pludselig, at To af Mandskabet, der laae paa Raaen, nær var gaaede over Bord, en anden Gang ved at negte at give dem, der i Søen skulde tjære Fartøiet udvendig, Ender om Livet. Om Mishandlingen efter Anholdelsen i Antwerpen er ovenfor handlet, og de øvrige Ankeposter kunne forbigaaes. At de Tiltalte, der samtlige var mellem 20 og 30 Aar gamle, forhen ustraffede og ukonfirmerede, maatte fældes efter Forordningen af 3die Juni 1803, § 62, jfrt. Crll.s 28—6, d, var temmelig klart. (Se og Retst. for 1846, S. 630—632, m. fl. St.). Ei heller kunde det ansees synderlig tvivlsomt, at jo de Tiltaltes Opsætsighed ligefrem indgik under sidste Led af L. 4—1—10, hvorunder den og af Underdommeren var henført, medens han dog antog, at dette Led ikke fordrer samme Straf anvendt, som første Led opstiller. Det er imidlertid vanskeligt at faae anden Mening ud af de i Lovstedet brugte Udtryk: "da skal det straffes som anden halsløs Gjerning, som og de skulle straffes," o. s. v., end at samme Straf skal anvendes i begge Tilfælde – nu naturligviis med den i Crll.s 28—6 a, bestemte Forandring. Det i Retst. for 1843, S. 564—566, omhandlede Tilfælde gik ikke ind under L. 4—1—10, efter hvis Analogi det ogsaa alene blev bedømt i alle Instantser, da Mandskabet ikke i den Forstand, som i denne Artikel maa antages forudsat, havde mødt Skipperen

til at avløbe Rasvaag, idet de af Mistillid til hans Dygtighed og Frygt for atter at staae fra Land under hans Commando midlertidig søgte Havn, uden egentlig at ville nøde ham til at forandre Reisen ved at seile andetsteds med dem, end deres Bestked var, ham og Rederen til Skade. Endelig var det klart, at L. 4—1—3 maatte komme til Anvendelse; men efter den strengere Fortolkning af L. 4—1—10 kunde de to øvrige Poster ikke faae nogen Indflydelse paa Strafudmaalingen. Høiesteret fældte de Tiltalte i ny Conclusion for Forbrydelse mod Landslovens 4—1—10, jævnført med Criminallovens 28—6, a, samt for Desertion, først i Udlandet og senere her i Landet, fra det Skib, hvormed de var forhyrede, til Strafarbeide for Livstid, men indstillede dem til Benaadning med 2 Aars Strafarbeide.

Den 17de Juni.

L.Nr. 317. Advocat Rolfsen, Actor, mod 1) Gunder Valaas og 2) Gullik Saamundsen.

Nr. 1, 22 Aar gl., forhen straffet for Tyveri, tilstod, 1851 at have i Forening med Nr. 2, efter dennes Anstiftelse, ved Indbrud paa Oxø stjaalet Kobber til en Værdi af 27 Spdlr. Fra en Smedje ved Krossen var i 1853 ved Indbrud stjaalet 2 Øxer, hvoraf Nr. 1 tilstod at have taget den ene blandt flere Øxer udenfor Smidjen, og solgt den til 20de Vidne; men dette Vidne paastod, at Tiltalte falbød begge Øxer, og efter Bestjaalnes Forklaring stod ingen Øxer ude. (Underretten fældte i denne Post for simpelt, Overretten for groat Tyveri). Endelig tilstod Nr. 1 at have i 1853 paa Gaden i Christiansand fundet og solgt et Dørhængsel. Nr. 2, 35 Aar gl., forhen to Gange fældt for Tyveri, negtede al Deelagtighed i Indbrudstyveriet paa Oxø. Nr. 1's Paasagn bestyrkedes dog ved Opdagelsen af Spor efter to Gjerningsmænd og den Omstændighed, at Nr. 2 havde tjent paa Stedet, følgelig var kjendt der, Nr. 1 ikke, samt endelig derved, at de næste Morgen var seede i Følge paa Steder, der lod formode, at de ogsaa om Natten havde været

sammen. (Han var dog ikke fældt i denne Post). Han sigtedes derhos for Tyveri i 1853 hos 16de V. af 5 Sølvspiseskeer, hvilket han ligeledes negtede. Men Skeerne savnedes (efter Bestjaalne og Kone) Dagen efter at han havde pusler om i Bestjaalnes Hus, blandt Andet i Spisekammeret, hvor Skeerne laae i en aaben Skuffe; da Bestjaalne omtalte Tyveriet for ham, svarede han (efter Bestj. og Søn), at man formodentlig havde ham mistænkt, og at hvis ikke han kunde oplyse Noget, var det ikke muligt for Andre; hos en Brændevinshandler bad han 2det V. (straffet for Indbrud) om at gaae udenfor, og falbød det der Sølvskeer paa saadan Maade, at det skjønnede de var stjaalne; og 17de V. hørte ham sige, at han havde solgt Sølv til 4de V. (som negtede dette). Hos 10de V. havde Nr. 2 faaet Kaffe med en Sølvtheske, som savnedes, da V. tog Koppen igjen. Han sagde da: "Hvorfor sætter Du Sølvskeer for Tyvefanter." Dette bekræftede ogsaa to for Tyveri fældte V. mod hans Benegtelse. Ligeledes havde han sagt – hvad han ei negtede, men søgte at bortforklare – at 10de V. skulde faae Skeen igjen, naar hendes Mand kom ud af Tugthuset. Med 18de V. var han en Gang ude for at sælge Kjød, men gik med Vidnet ind i en Brændeviinsbod, hvor Vidnet blev beskjenket, medens Kjødet stod paa Læsset udenfor, hvor en Bagfjerding af $3\frac{1}{2}$—4 Bpd.s Vegt blev borte, og savnedes, da Vidnet kom hjem. Imidlertid havde Nr. 2 solgt til 6 og 7 V. en saadan Bagfjerding, hvilken han paaskjød at have kjøbt af en Ubekjendt mod Klæde paa Credit. Han tilstod ogsaa at have falbudt 2det V. samme Kjød, men negtede, hvad Vidnet paastod, at have kaldt det ud i Eenrum, og sagt: "Tys! ti stille!," da Vidnet stødte paa Kjødet, og begyndte at spørge, hvad det var. Høiesteret fældte Nr. 2 ogsaa i første Post, altsaa for grovt og simpelt Tyveri, til 7 Aars Strafarbeide, og stadfæstede i Øvrigt Overretsdommen, hvorved Nr. 1 var fældt for grovt Tyveri og Forbrydelse mod Crll.s 21—14 til $4\frac{1}{2}$ Aars lige Straf.

Christiania 1854.
Trykt og forlagt af J. Chr. Abelsted.

Norsk Annoncer

Nittende Aargang
№ 41.

9de October
1854.

Norsk Retstidende,

et Ugeskrift for praktisk Lovkyndighed.

Sager, paakjendte i Høiesterets 1ste Session 1854.

L.Nr. 392. O.Nr. 42. } Firmaet Frants Dekke Beyer mod Enkefruerne Hans Jacob Geelmuydens og Hans Geelmuydens.

Den 20de Marts 1850 indgav de nævnte Enkefruer til Bergens Forligelsescommission følgende Klage mod Citantskabet: "Uagtet vi Undertegnede i Følge Eiendomsprivilegium af 13de Juli 1792 og senere Hjemmelsdocumenter ere eneberettigede til at holde et Adressecontor her i Staden, og derfra saa vel i Følge bemeldte Privilegium som efter 2de ældre Do. af 7de Decbr. 1764 og 5te September 1777 at lade udgive en Avis, hvori indrykkes Bekjendtgjørelser "om hvad Varer den eller den maatte have tilfals, hvad Andre forlange tilkjøbs, eller deslige, Øvrighedens Befalinger, Kundgjørelser om Skifter, Auctioner og deslige," m. M., saa have vi dog bragt i Erfaring, at F. D. Beyer i det af ham forlagte Ugeblad "Bergenske Blade" i længere Tid har ladet optage saadanne Bekjendtgjørelser, som i det af os udgivende Ugeblad "Bergens Adressecontors Efterretninger" ene kunne optages her i Stiftet. Da vi ikke finde os beføiede til at taale et saadant Indgreb i vore Rettigheder, saa maae vi anmode om, at F. D. Beyer maa blive indkaldt til forstafholden-

de Forligelsescommission, for at den fornødne Mægling mellem ham og os i anmeldte Anledning, og hvad dermed staaer Forbindelse, kan blive anstillet." Efter forgjæves Forligsprøve blev Sagen anhængiggjort ved Bergens Bything, med Paastand, at Beyer maatte kjendes uberettiget til, i "Bergenske Blade" saa vel som i ethvert andet af ham udgivende Blad, at indrykke Bekjendtgjørelser af det Slags, som det ved de nævnte Bevillinger alene var tilladt Eierne af det bergenske Adressecontor at indføre i sit Ugeblad "Bergens Adressecontors Efterretninger," samt at han maatte tilpligtes, efter Skjøn paa hans egen Bekostning, at erstatte dem det Tab, de havde lidt ved hans Indgreb i deres Eneret, og betale dem Sagsomkostningerne. I Beyers Tilsvar, hvori han paastod Frifindelse og Omkostninger, fandtes blandt Andet følgende Bemærkninger: "Foruden at "Bergenske Blade" ikke har indladt sig paa at modtage Bekjendtgjørelser, i hvis Følge der skulde gives Anviisninger fra Bladets Expeditionscontor, der saaledes aldrig er optraadt som et Adressecontor, ere de allerfleste Bekjendtgjørelser, som i "Bergenske Blade" have været at læse, tillige blevne indrykkede i Adresseavisen – og for saa vidt er Søgsmaalet aldeles ubeføiet, idet Adressecontoret i Følge en usvækket Overretsdom af 22de Februar 1836 er uberettiget til at forbyde andre Blade at trykke Bekjendtgjørelser, som tillige ere indførte i Adresseavisen. Enkelte Avertissementer have vist nok staaet at læse alene i "Bergenske Blade," men heller ikke i dette Henseende kan Citantskabet med Rette føre nogen Klage, da disse Bekjendtgjørelser ikke mindre end alle andre, der have været indførte i "Bergenske Blade," ere blevne trykte uden Betaling." Den paaberaabte Overretsdom af 22de Febr. 1836, hvorved en Underretsdom af 25de August 1835 stadfæstedes, var falden i en Sag mellem Adressecontorets Eiere og Bogtrykker Rode, der udgav "Den bergenske Mercur," hvori han "indrykkede Avertissements af den Art, som ommeldes i foranførte Bevillinger," og hvortil hans Enke, da han under Sagen var død, ved Underretsdommen blev

kjendt uberettiget, "med mindre saadanne Bekjendtgjørelser tillige indrykkes i sidstnævnte Ugeblad" (Adresseavisen) samt tilpligtet at give Adressecontorets Eiere Erstatning efter Skjøn for deres ved hans nævnte Indrykkelser lidte Tab, og betale dem Sagsomkostninger. For Overretten blev imidlertid i dens Stadfæstelsesdom Omkostningerne der ophævede. Hvad Adressecontorets Eiersker i sin Deduction og Replik mod Beyer havde anført, blev ikke documenteret. Derimod blev af hans Duplik documenteret følgende: "Modparten har søgt at godtgjøre, at om der end ingen Betaling erlægges, saa tilflyder der mig dog for saadan Optagelse et indirecte Vederlag, idet han antager, at Bladet maatte kunne trykkes billigere, hvis ikke en saadan Ret var Abonnenterne tilstaaet, og at Abonnenterne, hvem Ret til en saadan gratis Indrykkelse alene er tilstaaet, i Grunden, ved at betale den for Bladet bestemte Contingent, tillige betale for "Indrykkelsesretten." Der behøves ikke mange Ord for at bevise det Ugrundede i disse Ytringer. For det Første er det nu klart, at Omkostningerne ved Bladets Trykning blive lige store, hvad enten dets Indhold bestaaer af Avertissementer eller Andet; og kun hvis jeg, efter at have leveret det bestemte Qvantum i Bladet, lod – hvad for Resten aldrig er skeet – et Tillæg medfølge, bestaaende af Avertissementer, kunde der være nogen Mening i denne Paastand. Og med Hensyn til Betalingen for Bladet, da maa det bemærkes, at denne ikke er større end den, der almindelig erlægges for lignende Blade, og navnlig for den paa Adressecontorets Forlag udkommende "Bergens Stiftstidende;" og at den heller ikke er større, end den var i det første Aar (1848), da "Bergenske Blade" udkom, og i hvilket saadan Ret ikke var Abonnenterne tilstaaet. Men har Bladet selvfølgelig kostet Abonnenterne lige meget i begge Perioder, eller baade før og efter at Indrykkelsen blev dem tilstaaet, gaaer det dog umulig an at paastaae, at jeg trækker nogen Betaling af dem for tilnævnte Indrykkelsesret. Undersøger man Forholdet nærmere, vil man da ogsaa finde, at den omhandlede Indryk-

fejlskrevet – skjønt den rigtig nok for saa vidt burde synes yderst fordeelagtig, som den end ikke er limiteret til noget vist Linieantal, men aldeles ubegrændset – dog ikke er af den Natur, at nogen letteligt kunde finde Regning ved at betale for den. Den er nemlig, vel at mærke, ikke ubetinget, men udtrykkelig gjort afhængig af, at Rummet i Bladet tillader Optagelsen af det Indsendte. (See det under Nr. 4 fremlagte Nr. af "Bergenske Blade"). Det beroer derfor ganske paa Omstændighederne og Redactionens Forgodtbefindende, om indsendte Avertissementer erholde Optagelse i Bladet eller ikke. Uger ere derfor hengaaede, uden at et eneste Avertissement har været at læse i "Bergenske Blade," og aldrig er Avertissementer blevne indrymmet uden en høist ubetydelig Plads i Bladet, fast aldrig over ½ Spalte eller $\frac{1}{24}$ Deel af Bladets Rum. De Avertissementer, som have optaget den meste Plads, have desuden været Avertissementer fra min egen Bogbade; men at jeg skulde være uberettiget til, i mit eget Blad at lade trykke mine egne Bekjendtgjørelser, vil dog end ikke Adressecontoret paastaae. Det er vel saaledes klart, at "Bergenske Blade" aldrig har lagt an paa at være nogen Adresseavis, og at det aldrig har været Meningen, ved "Bergenske Blade" at deplacere "Bergens priviligerede Adressecontors Efterretninger." Naar man desuden har indrymmet Abonnenterne Adgang til, saa vidt Rummet tillader det, at lade Avertissementer indrykke i "Bergenske Blade," er det skeet af den meget simple Grund, derved i Mangel af anden tjenligere Materie at lette Arbeidet ved Bladets Redaction, hvorfor nemlig intet Honorar nogensinde har været erlagt." Ligeledes blev af hans Qvadruplik documenteret følgende: "Naar ved Dommen af 25de August 1835 er frakjendt Modparten Ret til at forbyde andre Blade at trykke saadanne Avertissementer, som tillige indrykkes i Adresseavisen, selv om man herfor lader sig betale, og Modparten saa langt fra har erklæret sig misfornøiet med denne Dom, at han, da den af Rodes Enke blev paaanket til Overretten, der paastod den stadfæstet, og den:

ne Paastand ved den upaaankede Overretsdom af 22de Februar 1836 blev tagen til Følge, maa jeg vel under enhver Omstændighed være fuldkommen angerløs med Hen- til de Avertissementer, som tillige have været indrykkede i Adresseavisen, hvilket gjælder om alle de Avertissementer, som forefindes i Aargangen for 1849, da man nemlig ikke førend efter 1ste Januar 1850 optog noget Avertissement, som ikke i Forveien var indrykket i Adresseavisen. (Man see Affichen i Spidsen af det hermed under Nr. 2 fremlagte Blad). Modparten kan dog vel aldrig fordre Erstatning, saa længe man endog kan paaberaabe hans egen nedlagte Paastand som Hjemmel for Ens Handlemaade." Den factiske Fremstilling i disse Beyers Indlæg blev ikke modsagt. Hvad den juridiske Side af Sagen angaaer, da blev naturligviis de ovenberørte Bevillinger fremlagte. Den ældste thinglæste Bevilling af 7de Decbr. 1764 lyder: "Vi Frederik den Femte . . . gjøre vitterligt: At eftersom Ole Brase, Politiactor udi Vor Kjøbstad Bergen, for Os haver andraget, at han er sindet, til Nytte for det Almindelige og Beqvemmelighed for de Handlende og Andre i og udenfor Bergen, paa hans egen Regning og Risico at oprette et Adresekammer paa lige Maade, som det i Vores kongelige Residentsstad Kjøbenhavn, anholdende derhos allerunderdanigst om Vores allernaadigste Privilegium til saadant Adresskammer i Bergen at oprettte og vedligeholde – da, som Hr. Ulrik Frederik von Cicignon, Vores Stiftsbefalingsmand over Bergens Stift, melder udi hans herover indhentede Erklæring, at et Adressecontoirs Indrettelse i Bergen vilde have sin Nytte, da ved Hjælp deraf, til Lettelse i Handelen saa vel som i andre Tilfælde, paa en sikrere, bekvemmere og mindre kostbar Maade kunde faaes kundgjort, hvad man vilde have offentlig bekjendt, saa som: hvad Vare den eller den havde tilfals; hvilken Andre forlange tilkjøbs, eller deslige; Øvrighedens Befalinger, som nu, efter at de ved Trommeslag ere bekjendtgjorte, opslaaes paa Kirkedøren og andre slige publike Steder, hvoraf de tit afrives; Kundgjørelser om Auctioner, Skifter

og deslige, som alle saaledes i et Adresseecontoirs Efterretninger, med mindre Møie og Bekostning, kunne blive bekiendtgjorte: saa ville vi efter bemeldte Ole Broses herom gjorte Ansøgning og Begiæring have tilladt og bevilget, saa og hermed bevilge og tillade, at han alene maa være berettiget til, for Bergens By og Stift et Adresseecontoir, paa lige Maade som det udi Kiøbenhavn, at indrette og vedligeholde; dog skal han tilforpligtet være, i Henseende til baade hvad Nogen i hans Efterretninger begiærer indført, og hvad fra Adresseecontoiret begiæres Underretning om, at rette sig efter en af ham forfattende og af Stiftamtmanden over bemeldte Bergens Stift approberet Taxt. Forbydende Alle og Enhver herimod, eftersom foreskrevet staaer, at hindre eller udi nogen Maade Forfang at gjøre, under vor Hyldest og Naade." Paa Foden: "Ole Brose, Politiactor i Bergen, Bevilling at maa alene være berettiget til et Adresseecontoir for Bergens By og Stift at indrette og vedligeholde, paa lige Maade, som det i Kiøbenhavn." I den næste, ogsaa thinglæste, Bevilling til Studiosus juris Knud Geelmuyden af 5te September 1777 heder det ligeledes: "Saa ville Vi . . . . bevilge og tillade, at han alene i fornævnte Bergen maa vedligeholde det af Politimester Ole Brose der i Byen oprettede Adresseecontoir paa lige Maade, som det i Vores kongelige Residentsstad Kiøbenhavn; dog skal han tilforpligtet være, i Henseende til baade hvad Nogen" o. s. v., som i den forrige Bevilling af 1764. I den thinglæste Bevilling af 13de Juli 1792 heder det: "At eftersom Toldprocurør Knud Geelmuyden af Vor Kiøbstad Bergen for os haver andraget, at han under 5te Septbember 1777 allernaadigst er forundt Bevilling at maa alene holde et Adresseecontoir i bemeldte Bergen, men at samme ikkun giver ham en maadelig Beholdning, formedelst de store Bekostninger, som følge med Indretningen, der desuden har kostet ham en Deel, forend samme er bragt i den Stand og Orden, hvori den nu befindes, saa have Vi efter fornævnte Toldprocurør Geelmuydens derom gjorte Ansøgning og Begiæ-

ring samt den af Stiftamtmand Frederik Hauch derover afgivne Erklæring bevilget og tilladt, saa og herved bevilge og tillade, at det af ham kjøbte Adressecontor maa, da han har betalt den ham derfor paalagte Sum til Veienes Anlæg over Filefjæld, ansees som enhver anden fuldkommen Eiendom, altsaa gaae i Arv, og af nuværende samt efterkommmende Eiere ubehindret sælges og anvendes efter eget Tykke; dog skal han være pligtig til altid at holde samme i forsvarlig Stand, samt rette sig efter Loven og andre, slige Indretninger vedkommende, Anordninger, saa og at indrykke i sine Blade uden Betaling det, som fra Vore Collegier ham til Bekjendtgjørelse maatte blive tilstillet. Forbydende Alle og Enhver herimod, eftersom foreskrevet staaer, at hindre eller i nogen Maade Forfang at gjøre, under vor Hyldest og Naade." Da de to ældre Bevillinger henvise til det kjøbenhavnske Adressecontors Indretning, blev desuden fremlagt Bevilling af 6te Marts 1706, der lyder saaledes: "At Vi efter allerunderdanigst Ansøgning og Begjæring have bevilget og forundt, saa og hermed bevilge og forunde Vores Kammerjunker og Kjøgemester Jacob Frants von der Osten og hans Arvinger, Medconsorter eller deres Fuldmægtiger, til Vores Undersaatters Bekvemmelighed at maae alene her i Vores kongl. Residentsstad Kjøbenhavn indføre, anordne eller og tilstede at gjøre lade de Chaiser, som af tvende Personer blive dragne. Og saa som en dygtig Skriver eller Bogholder gjøres fornøden til at have Inspectionen over de Personer, som Chaiserne drage, saa har vi ydermere bevilget, at den Person, som bemeldte Vores Kammerjunker dertil sætter, maa have det Privilegium, at Enhver, som ingen Husbonde eller Tjeneste haver, eller og de, som andet Herskab eller Employ ville søge, det være sig Kammertjener, Haandskriver, Præceptor, Laquei, Kudsk, Rideknegt, eller af hvad Navn det maatte være, deslige holde Heste eller noget Rart at sælge, eller og om nogen vil gjøre Compagni og reise et Stykke Vei, enten her i Landet eller uden Riget, med Karet eller Chaise og Forspand, sig hos ham paa det saa

kaldte Adressecontor angiver, og uden Tvang, efter eget Behag, for noget Billigt lader tegne, da de, som noget deraf kunde have fornødent, saadant hos samme Bogholder kan opspørge og faae at vide, paa hvad Sted deslige er at bekomme; hvorfor bemeldte Bogholder paa en beleilig Plads udi Staden skal logere, og sig af et Skilt eller Tegn betjene, som sig fra alle andre distinguerer, paa det han ved Nat og Dag desto snarere og lettere kan være at opspørge og finde; og tillade Vi allernaadigst, at Vores Chiffer derover, ligesom paa alle Gadeløgterne, maa sættes, og at samme Tegn skal være en stor hul Glasstjerne, som hver Nat skal illuminere, og ellers det Navn af "Den store Stjerne" føre. I det Øvrige maa forbemeldte Vores Kammerjunker derom Placater lade trykke, og paa behørige Steder lade anslaae." Ligeledes fremlagdes en Bevilling af 5te October 1740, hvori meldes, at det nu afgangne Geheimeraad Jacob Frants von Osten meddeelte Privilegium af 6te Marts 1706 er confirmeret 10de Juli 1731; og da hans Sønner ei have nogen Part af de ved Hofetatens Auctioner faldende Revenuer, eller participere i samme Privilegier(?), saa maae de med deres Arvinger, Consorter og Fuldmægtiger, til Undersatternes Bekvemmelighed, alene, o. s. v. (som i den ældre Bevilling af 1706). Videre fremlagdes en Confirmation paa denne Bevilling, af 2den December 1746, og en Bevilling af 12te Marts 1762, hvori efter Brødrene von Ostens Ansøgning meldes, at Indretningen, uagtet de meddeelte Confirmationer paa Privilegiet, ikke havde kunnet komme i Stand, eller bringe dem nogen Fordeel, førend to Handelsmænd, Andersen og Holck, havde overtaget dens Drift, og dermed fortsat i 2 Aar; men at disse Mænd ikke vilde anvende flere Bekostninger paa den, eller betale Eierne nogen aarlig Afgift af den, med mindre de kunde blive dens Eiere, i hvilket Tilfælde de vilde betale enhver af Brødrene en vis Sum for Afstaaelsen – og som Følge deraf tillodes Salget og overførtes Privilegiet, efter Brødrenes Ansøgning, paa bemeldte Handelsmænd, og deres Hustruer efter dem, dog med den

Indskrænkning, at Privilegiets Bestemmelse om, at Ingen selv maatte lade forfærdige Portechaiser til eget Brug, kun skulde gjælde saa længe, som Brødrene von der Osten var i Live. Ligeledes fremlagdes en Bevilling af 29de April 1809 for Justitsraad Manthey, Etatsraad Monrad og Commissionær Johnsen, daværende Directører (fra 1784 af) for det kjøbenhavnske Adressecontor, med hvis Eiere, afdøde Agent Holcks Enke og senere afdøde Major Andersen, de var blevne enige om at vedblive sammes Bestyrelse mod aarlig Afgift, naar de kunde sikres dets Besiddelse i en Række af Aar, saa at den Contoret paadragne Gjæld kunde blive betalt, og de nødvendige Forskud paa dets fremtidige Indretning indvundne, hvorfor de ansøgte om Privilegium paa alene at holde dette Contor i 20 Aar fra Fru Holcks Død, eller, om hun ei oplevede 11te Juni 1813, da fra dette Tidspunct – ved hvilket den ældre Gjæld skulde være betalt – for dem selv og, i Tilfælde af deres tidligere Død, for deres Hustruer og Børn, mod fra Fru Holcks Død, eller fra 11te Juni 1813, om hun ei levede saa længe, at betale 2500 Rdlr. aarlig til Kongens Kasse; hvilket Privilegium paa de anførte Vilkaar ved Bevillingen blev dem tilstaaet, med Tillæg af det yderligere Vilkaar, at de ikke uden allerhøieste Tilladelse maatte forhøie Adresseavisens aarlige Abonnementspriis eller Betalingen for Avertissementer, samt at de uden Betaling skulde indrykke offentlige Indretningers Bekjendtgjørelser, og at Adresseavisen skulde staae under Politiets Opsyn. Paa Foden af denne Bevilling stod: "Justitsraad Mantheys, Etatsraad Monrads og Commissionær Johnsens Privilegium exclusivum paa at udgive en Adresseavis i Kjøbenhavn, at regne fra Fru Holcks Død m. V." Endelig fremlagdes en Bevilling af 17de December 1828, der forlængede de nye Eieres Privilegium paa andre 20 Aar, fra Udgangen af 1834 til Udgangen af 1854, mod aarlig Afgift af 2000 Rbdlr. Sølv til den polytechniske Læreanstalt og Udbetaling af 3000 Rbdlr. een Gang for alle til saadant Brug, som Kongen maatte bestemme, Alt ved Siden af

den hidtil betingede Afgift til Kongens Kasse, omskreven til 1625 Rbdlr. Sølv, og en tidligere betinget aarlig Kjendelse af 100 Rbdlr. Sølv til Fødselsstiftelsen. Tillige fremlagdes en Skrivelse fra Justitsdepartementet af 21de Februar 1833, hvori Departementet i Anledning af Bogtrykker Rodes Forespørgsel ytrede den Formening, at saafremt det af det bergenske Adressecontors Eiere paaberaabte men Departementet ubekjendte Eiendomsprivilegium af 13de Juli 1792 ei maatte indeholde nogen Udvidelse af de to ældre paaberaabte Privilegier, kunde bemeldte Eiere ikke ansees at være i Besiddelse af nogen udelukkende Ret til Avertissementers Publication i Bergen; men at Spørgsmaalet i forefaldende Tilfælde selvfølgelig maatte blive at afgjøre ved Landslov og Ret. Hvorledes Spørgsmaalet for Rodes Vedkommende blev afgjort af Domstolene, er allerede i det Foregaaende viist. I nærværende Sag faldt den 20de Mai 1851 saadan Bythingsdom: "Indstævnte Frantz Dekke Beyer bør være uberettiget til, i det af ham udgivende Blad "Bergenske Blade," saa vel som i ethvert andet af ham udgivende Blad, for Andre at trykke Bekjendtgjørelser af det Slags, som det ved kongelige Bevillinger af 7de December 1764, 5te September 1777 og 13de Juli 1792 alene er tilladt Eierne af det bergenske Adressecontor at indføre i det af disse udgivende Ugeblad "Bergens Adressecontors Efterretninger." Saa bør Indstævnte og erstatte Citantinderne, Enkefruerne Seelmuyden, som Eiere af Bergens Adressecontor, det Tab, som disse efter uvillige Mænds Skjøn, optaget paa hans Bekostning, kunne ansees at have lidt derved, at han i sit Blad "Bergenske Blade" fra Begyndelsen af Aaret 1849 til 20de Marts 1850 har indrykket Bekjendtgjørelser af omhandlede Slags, hvilken Erstatning udredes 15 – femten – Dage efter denne Doms lovlige Forkyndelse. Processens Omkostninger ophæves. Sættedommerens Salarium udredes af det Offentlige med 10 – ti – Spdlr." (Byfogden var selv Part som Redactør af "Bergenske Blade"). I Dom af 11te April 1853 stadfæstede Overretten By-

thingsdommen, dog saaledes, at Erstatningen ei skulde angaae de Proclamata fra Nordland og Finmarken, som extractviis havde været indrykkede i "Bergenske Blade," hvorhos Sagsomkostningerne for Overretten ophævedes.

For Høiesteret bemærkede Beyers Sagfører i det Væsentlige: Privilegierne lyde alene paa et Adressecontor af samme Beskaffenhed som det kjøbenhavnske, hvorved den Gang, da de bergenske Privilegier blev udfærdigede, endnu ikke var tænkt paa nogen Avis, og hvorom heller ikke de norske Privilegier indeholde mindste Antydning. Der er saaledes intet Forbud mod Andres Optagelse af Avertissementer i sine Tidender. Det er for Øvrigt ikke det Samme: at udgive en Avertissementstidende og at optage Avertissementer i en Tidende, som ei dertil er bestemt; ligesom det heller ikke er ligegyldigt, om Avertissementet optages i sin Heelhed, eller blot i et kortfattet Udtog. Overretten tilstaaer, at de bergenske Privilegier alene angaae et Adressecontor, som det kjøbenhavnske var, men betvivler ikke, at Udgivelsen af en Adresseavis jo maa være underforstaaet, skjønt der endnu ikke var tænkt paa en saadan Avis, da disse Privilegier gaves, og dets Øiemed ikke en Gang under nærværende Omstændigheder medfører Nødvendigheden af en saadan Avis, end sige en udelukkende Ret til dens Udgivelse. I Christiania haves flere Adressecontorer uden egen Avis, hvilket beviser, at en Indretning som det bergenske Adresscontor fremdeles kan bestaae og trives uden saadan Avis, end sige udelukkende Privilegium paa Avertissementer, og det er saaledes heller ingen Følge af den bergenske Indretnings Natur, at den maa have noget saadant Privilegium. Det nytter derfor ikke at ville støtte sig paa senere forandrede Begreber om Adressecontorer. Ei heller kan det lykkes at ville henføre en Adresseavis under "Placater," deels fordi de ere væsentlig forskjellige fra en saadan Avis, deels fordi lige saa lidt Eierne af Adressecontorer som Andre derpaa nogensinde have erhvervet noget udelukkende Privilegium. Endelig nytter der heller ikke at paaberaabe sig de Erklæringer, der forudgik de

seneste Bevillinger. Stiftamtmandens Erklæring forudsatte alene, at Adressecontoret rimeligviis vilde blive forbundet med en Avis, uden at betragte begge Dele som Eet, eller forudsætte Nødvendigheden af noget udelukkende Privilegium paa Avertissementer til Contorets Bestaaen. Avertissementer i andre Aviser kunne vist nok ikke henvise til Adressecontoret, som ene privilegeret til Commissioner af det omhandlede Slags; men vil man rykke ud med Sproget, behøves heller ingen Henviisning til Adressecontoret, som med alt sit Privilegium dog ikke kan forbyde Folk selv at henvende sig til hverandre – og skulde Privilegiet være til Hinder for Noget, maatte det nærmest være for de mundtlige eller skriftlige Meddelelser mellem Mand og Mand, da det oprindelig alene var beregnet paa Beforbringen af saadanne Meddelelser. Vel paaberaaber Overretten især Bevillingen af 13de Juli 1792 som ligefrem forudsættende en Avis; men Privilegiet blev kun gjentaget, ikke udvidet ved denne Bevilling, der ganske naturlig i Forbigaaende forudsatte Avisen, fordi den allerede havdes, uden enten at paabyde dens Fortsættelse til bedre Opnaaelse af det Diemed, hvorfor Privilegiet var givet (Kundernes Bekvemmelighed), eller at forbinde nogen udelukkende Ret med dens Udgivelse. Kun betingedes fri Optagelse af det Offentliges Bekjendtgjørelser i Adresseavisen, forudsat den vedblev; men Ingen vilde heraf udlede nogen Forpligtelse til Avisens Fortsættelse som Betingelse for Contorets Vedbliven. At den i Tiden var betragtet som identisk med Contoret, kunde derfor ingenlunde bevises, men maatte tvertimod ansees modbeviist. I Bevillingen af 29de April 1809 paaberaabte man sig vel især Paaskriften paa Foden; men denne kjøbenhavnske Bevilling var yngre end den bergenske, hvis Fortolkning altsaa ikke kunde bygges derpaa, og desuden var hin Paaskrift ingen Deel af selve Bevillingen, men en Copiists Tilsætning, hvorpaa end ikke Fortolkningen af denne selvsamme Bevilling kunde beroe. I 1852 faldt en Hof- og Stadsretsdom, der viste, at denne Paaskrift var en reen Misforstaaelse. Selve Bevillingen

talte kun om Adresscontoret; Auctoriteterne i Kjøbenhavn modsatte sig Contorets Eieres Paastand paa udelukkende Ret til Avertissementer; og den sagsøgte Bogtrykker blev frifunden. Imidlertid var en anden Bogtrykker tidligere dømt, da han ikke var falden paa, som den senere, i Cancelliet at søge nærmere Oplysning om Sammenhænget. Vel havde det kjøbenhavnske Adressecontor allerede i 1759 faaet en Avis, men denne var udenfor dets Privilegium, og da dette i 1809 søgtes udvidet til Avisen, blev det paa Magistratens Forestilling, som Cancelliet tiltraadte, afslaaet, hvorfor Bevillingen af 1809, som sagt, alene kom til at lyde paa selve Contoret, medens Paaskriften rimeligviis blev optagen af Ansøgningens Rubrik. De bergenske Privilegier kunde ikke have større Udstrækning end de kjøbenhavnske, hvortil de henviste – og at disse hverken før eller senere forstodes som omfattende Adresseavisen, maatte efter det Anførte være klart nok. Betegnende var i alle Fald Acquiescentsen med Dommen i Sagen mellem det bergenske Adressecontor og Bogtrykker Rode, da den ikke kunde betragtes som en Concession til enkelt Mands Fordeel alene, men maatte ansees som en Erkjendelse af, at Contoret intet Privilegium havde paa sin Adresseavis. Efter denne Acquiescents kunde i alle Fald ingen Erstatning kræves for, hvad bona fide med saa god Grund (paritas rationis) var skeet i dette Tilfælde. Avertissementerne i 1849 kunde altsaa under ingen Fortolkning af Privilegierne medføre noget Ansvar. Men ubetalt Indrykkelse var desuden i alle Tilfælde noget heelt Andet end betalt Indrykkelse. Privilegier paa Næringsdrift udelukke aldrig ubetalte Tjenester. Derfor var Laan af Heste forgjæves paatalt af Vognmandslaug, o. s. v., o. s. v. Her havde ingen middelbar Betaling fundet Sted, da Abonnementsprisen var den samme, og Avertissementerne i bergenske Blade kun var optagne, naar der manglede Spaltefylde, hvorved altsaa ingen forøget Indtægt kunde flyde, hverken middelbar eller umiddelbar. Man vilde imidlertid endog forbyde Beyer at optage sine egne Avertissementer. Bergens Adresseavis

udkom tre Gange ugentlig for samme Priis, som Christianias Intelligentssedler daglig ved Siden af flere udbredte Aviser, der optog samme Avertissementer; men man var endda ikke tilfreds med sit større Udbytte. (Paastand: Frifindelse og Omkostninger).

Hertil svarede Indstævntes Sagfører i det Væsentlige: Efter Modpartens Fortolkning vilde det hele Privilegium bortfalde, da det, der før var Hovedsag, nu var blevet Bisag, og omvendt. Allerede heraf fremgik Uholdbarheden i hans Fremstilling. Men naar Privilegiet henviste til Indretningen i Kjøbenhavn, som allerede da havde en Avertissementstidende, maatte det være saa meget klarere, at en saadan blev indbefattet under den tilsagte Eneret. Selv det første Privilegium for Kjøbenhavn medførte en saadan Eneret, da det omfattede trykte Placater, der følgelig ikke maatte udstedes af Andre; og Aviser var alene en forbedret Indretning af trykte Placater, hvis Opslag blev afløst af Ombærelse til Abonnenter, og hvis særskilte Trykning blev ombyttet med samlet Trykning, men hvis Væsen ikke derved forandredes – og paa forandrede Benævnelser kom det ikke an. Hos os kunde man ikke ved at forandre Navnet omgaae eller undgaae Lovens Bestemmelser om selve Tingen. Kongen havde ikke behøvet at tillade Trykning af Placater, naar den havde skullet staae Alle aaben. Optagelsen af denne Tilladelse i Privilegiet viste derfor tydelig nok, at Tingen ansaaes henhørende til Gjenstanden for Privilegiet og den derved tildeelte Eneret, der som sagt Intet vilde have at betyde, hvis den ikke omfattede begge Dele. Efter at Placaterne var ophørte, og Aviserne traadte i Stedet, havde man tabt Traaden i Overgangen, og troet, at de var heelt forskjellige Ting; men Aviserne publicerede alene Placaterne, og Avertissementet var og blev det samme, enten det tryktes særskilt eller samlet med flere Avertissementer, enten det opsloges eller ombares. Privilegiet gik væsentlig ud paa Bekjendtgjørelse af saadanne Efterretninger, som Adressecontoret havde at meddele, og den hensigtsmæssigere Bekjendtgjørelsesmaade,

som Adresſecontoret ſelv havde indført – i væſentlig Overeensſtemmelſe med Privilegiet, ſom kun vilde den bekvemmeſte Maade anvendt – kunde derfor ikke benyttes af Andre, i Strid med Privilegiets Øiemed, der var at beſkytte Adresſecontorets Eiere mod Concurrents i de Forretninger, hvortil det var beſtemt og med Opoffrelſer indrettet. Der fandtes intet Ord i Privilegierne, der indſkrænkede Adresſecontorernes Eneret til den gamle, nu ubrugelige Bekjendtgjørelſesmaade – hvorved de vilde gaae til Grunde, om der end ikke var paabundet dem tunge Byrder ſom Vederlag for denne Eneret – og hvad ſkulde kunne erſtatte en ſaa ſtor Afgift, ſom i Kjøbenhavn var overtagen, hvis Eneretten ikke ſtrakte ſig til Adresſeaviſen, der nu var Indretningens eneſte eller i det Mindſte væſentligſte Intægtskilde? Redactionen af "Bergenſke Blade" havde vel ikke villet angribe Adresſecontorets Privilegium, men den havde dog gjort det, og maatte følgelig erſtatte Skaden, der lige fuldt var tilregnelig. Departementsſkrivelſen var en Misforſtaaelſe. Da Sagen opſtod, tog "Bergenſke Blade" Munden fuld, men Redactionen havde dog tydelig lagt for Dagen, at den anſaae Aviſen ſom Gjenſtand for Privilegiet. De foregaaende Dommes Præmisſer havde concederet for Meget. Bekjendtgjørelſen var efter samtlige Privilegier det Væſentlige, og det hjalp derfor ikke at paaberaabe ſig, at de "Bergenſke Blade" tiltrængte Foldekalk, da den kunde og maatte ſøges i Artikler, ſom ikke indgik under Andres Privilegier. Havde Adresſecontorets Eiere inſtillet ſin Avis, havde man uden Tvivl villet anſee deres Privilegium ſom tabt af Mangel paa Indretningens Vedligeholdelſe. Det var ingen Misforſtaaelſe, at Adresſeaviſen blev nævnt i Paaſkriften paa Privilegiet af 1809, men alene en Følge af, at Kongen ikke fulgte Cancelliets Indſtilling, og den danſke Høieſteret havde altſaa dømt rigtig, Hof- og Stadsretten urigtig. (Modparten havde nemlig oplyſt, at Høieſteret i en anden, i 1828 forefalden Sag havde fulgt det ældre, paa formeentlig Misforſtaaelſe grundede Præjudicat, ſom Hof- og Stadsretten efter

de nye Oplysninger havde sat sig ud over). Paa den subsidiale Procedure havde Modparten aabenbar ingen Vegt lagt, og den holdt heller ikke Prøve. Det var ikke erkjendt, at Indrykkelsen var skeet gratis, da det tvertimod var paastaaet, at den var skeet mod indirect Betaling. Desuden tabte Adresseavisen omtrent lige meget, enten der betaltes for Indrykkelsen i andre Aviser, eller ei, og i sidste Tilfælde uden Tvivl meest, da man heller indrykkede uden end mod Betaling. Men naar man fik det Løfte eller stiltiende Vilkaar, at kunne som Abonnent indrykke uden særskilt Betaling, abonnerede man, og betalte følgelig denne Afgang. Eftertryk er lige saa lidt tilladt af privilegerede som af uprivilegerede Artikler, og den privilegerede Avis har Forlagsretten til Bekjendtgjørelser. Man appellerede ikke de ældre Domme, fordi "Mercur" var sin Undergang nær, og Acqviescentsen var derfor ingen Erkjendelse; desuden gjorde hine Domme kun jus inter partes. Analogien fra Vognmandsprivilegier, m. M., var søgt, og afgav kun et haltende Exempel. Adressecontoirets Privilegium var ubetinget, og gik ikke ind under Næringslovgivningens Indskrænkninger i Laugsvæsenet. Forholdene var heelt forskjellige, og man kunde ikke saaledes skade i det Store ved Laan af Heste, som ved Indrykkelser af Avertissementer mod middelbar Betaling. (Paastand: Stadfæstelse og Omkostninger for Høiesteret).

Ved Høiesterets Dom af 26de Juli 1854 blev Overrettens Dom stadfæstet, og Omkostningerne for Høiesteret ophævede.

Christiania 1854.
Trykt og forlagt af J. Chr. Abelsted.

Nittende Aargang
№ 42.

16de October
1854.

Norsk Retstidende,

et Ugeskrift for praktisk Lovkyndighed.

Sager, paakjendte i Høiesterets 1ste Session 1854.

L.Nr. 361. } Viceconsul Hans Larsens Bo mod Enkefrue
O.Nr. 37. } E. Hausmann og Enkemadame E. Wahl.

Denne Sags Oprindelse og Sammenhæng var følgende: Afdøde Hans Larsen og de to nævnte Enker var Søskende og Børn af den tidligere afdøde Kjøbmand Christian Larsen i Flekkefjord, hvis Bo forblev i Uskifte mellem hans Enke og Børn indtil 18de April 1826, da der skal være holdt et Samfrændeskifte, som dog ikke fremkom under Sagen, og hvis Indhold heller ikke paa anden Maade ligefrem blev oplyst. Derimod fremkom et af Hans Larsen den 27de Marts 1827 underskrevet Opgjør, kaldet "Status over Boe's Capitaler og Eiendomme, for saa vidt disse ved den i Dag afholdende Deling blive at realisere." I dette Opgjør havde han for bekomne Varer, det kjøbte Vaaningshus, Skonnerten Fortuna, Provenuet af forhandlede Vexler, Trattaer paa Hb.Bco., den saa kaldte "Dehlyske Havariaffære," folgte Obligationer og Renter (402 Spdlr. 3 Ort 15 Skill.), folgte Bord, og Beløbet af en Extract for f. A., debiteret sig i Alt 7252 Spdlr. 6 Skill., men crediteret sig for Sild, saltet i 1825, for udbetalte Fordringer og Skatter, og for to af Soland kjøbte Bankactiebreve (100 Spdlr.) i Alt 2357 Spdlr. 2 Ort 17

Skill., der fradragne sidstnævnte Sum gav en Rest af 4894 Spdlr. 2 Ort 13 Skill., hvorfra han atter havde draget en Toldregning for 409 Spdlr. 12 Skill., men til Resten 4385 Spdlr. 2 Ort 1 Skill. lagt for en Halvdeel i Skonnerten De tre Søskende 350 Spdlr., og for Sluppen Venus 300 Spdlr., saa at hans Gjæld til Boet endelig blev 5035 Spdlr. Wahls Gjæld til Boet havde han efter Bøgerne opført med 1777 Spdlr., og Pastor Hausmanns med 600 Spdlr. Derpaa var fortsat med følgende Poster: Boets uvisse Boggjæld 972 Spdlr., forskjellige Obligationer og Beviser efter vedlagt Liste 2685 Spdlr., en Panteobligation i Rasvaag 2900 Spdlr., Boets Tilgodehavende i London 1955 Spdlr., Pedersen i Mandals Debet ansat til 1250 Spdlr., for 4 Pakrum i en Bod 400 Spdlr., for en anden Bod 150 Spdlr., for Skibsmaterialier etc. 126 Spdlr., for Feddesaugen (½ Deel) 250 Spdlr., tilsammen 18100 Spdlr. Derpaa heder det: "Herfra gaaer til videre Boets uvisse Boggjæld 972 Spdlr., Søren Pedersens Debet 1250 Spdlr., Haagen Solands Hus 112 Spdlr., Bankacterne 1300 Spdlr., Rasvaags Obligation 2900 Spdlr., tilſ. 6534 Spdlr., igjen 11566 Spdlr., af hvilken Sum efter Beregning tilfalder: Hans Larsen 5783 Spdlr., Pastor Hausmann 2891 Spdlr. 60 Skill., Hr. Jonas Wahl 2891 Spdlr. 60 Skill., tilſ. 11566 Spdlr." Dette Opgjør fortsatte saaledes: "Hr. Pastor Hausmann tilkommer efter ovenstaaende Beregning 2891 Spdlr. 60 Skill., fragaaer Deres Debet til Boet 600 Spdlr., altsaa skulde De efter Opgjørelsen den 18de April 1826 tilkomme 2291 Spdlr. 60 Skill., og som jeg har at tilsvare Dem; men da der af vedfølgende Fortegnelse af Boets Capitaler kun efter omstaaende Anførsel er gaaet til Afdrag til videre Bankactiebrevne og for Haagen Solands Hus 112 Spdlr., i Stedet for den hele Sum, som endnu ikke er indkommen 2685 Spdlr, saa opstaaer derved en Differents for deres Andeel af 318 Spdlr 30 Skill., altsaa bliver Summen 1937 Spdlr. 30 Skill., hvoraf jeg fra 18de April 1826 svarer Dem Interesse 4 pCt. med Afdrag af ca. 350

Spdlr. (inden Linien), som jeg efter min Regning har udlagt til den Tid. Endvidere for den af Drivdal kjøbte $\frac{1}{4}$ Deel af Galeasen Freya 300 Spdlr. (udført), hvoraf svares Interesse fra 1ste Februar d. A., og Deres Andeel af det Udkomne i vores Fordring i Andr. Schmidts Bo, forfalden 1ste Febr. 1826, 431 Bco.℔ 6$\frac{1}{4}$ Skill., som efter Cours à 130 pCt. udgjør 186 Spdlr. 96 Skill. (udført), tilſ. 2460 Spdlr. 6 Skill. Vedlagte min Regnings Beløb til 31te Decbr. 1826 429 Spdlr. 99 Skill. Afgaaer Interesse af 1623 Spdlr. til 31te December 1826 45 Spdlr. 52 Skill., Rest 384 Spdlr. 47 Skill. Balance min Debet til Dem tilſ. 2075 Spdlr. 79 Skill." Derpaa fandtes atter en Paategning af 14de Juni 1827, undertegnet Hans Larsen, saa lydende: "Endvidere er De godtgjort af min Regning 14 Spdlr. 16 Skill., og for Freyas Provenu af gjorte Reiser i 1826 139 Spdlr. 14 Skill., tilſ. 153 Spdlr. 1 Ort 6 Skill. Min Debet i det Hele 2228 Spdlr. 4 Ort 13 Skill., hvoraf svares Interesse saa vel af ovenstaaende 2075 Spdlr. 79 Skill. som af de 139 Spdlr. 14 Skill. fra d. A.s Begyndelse 1827." Ligeledes fremkom to Noter af 28 Juni 1838 og 6te Juli 1839, undertegnede Hans Larsen, til Madame Wahl, og en tredie af 3die Mai 1841, ligeledes undertegnet af ham, og uden Tvivl stilet til hende, hvori han blandt Andet som Udbytte af 1300 Spdlr. i Actibreve crediterer hende (som siden vil sees: paa Moderens Vegne, som boede hos hende i Christiansand), i den første 98 Spdlr. 46 Skill., og i hver af de to sidste, efter 7$\frac{1}{2}$ pCt., 97$\frac{1}{2}$ Spdlr., hvorhos hans øvrige Debets- og Creditsposter røbe Participantskab i Rederi m. M. Videre fremkom et Brev af 19de December 1841, overskrevet "Kjære Søster!" (i Sagen erkjendt at være Fru Hausmann), og undertegnet "Din hengivne Broder Hans" (altsaa Hans Larsen), hvori det heder: "Indlagt følger et Bankactiebrev, som jeg maa anmode Dig om at tilføie Dit Navn, mellem de paaførte, og med Lavværge, saaledes som skeet er af de Øvrige. Anvendelsen deraf er blot til at stille som et Slags Hypothek for et Laan, som jeg fik til at dække en uden-

*

landsk Gjæld for Christiane, hvorved jeg gav Løfte om at stille Sikkerhed, og saaledes er det nødvendigt, at Actiebrevet lyder paa mig, da det ellers ikke kunde ansees som Pant for mig. Jeg veed ikke, om Pastor Anvord reiser tilbage i Morgen, i alle Fald kan jeg formaae ham til at undertegne som Lavværge for Dig. Maaskee kunde Du have en Anden hos Dig, og da var det jo ligegyldigt. Vær endelig saa snild at expedere min Dreng snart; thi det er mig om at gjøre at faae Documentet færdigt i Morgen Eftermiddag, for at sende samme til Christiansand med Posten." I Forbindelse hermed fremlagdes en Afskrift af 20de December 1841 paa Bankactiebrev Nr. 7409, saa lydende: "At dette Bankactiebrev ved en i sin Tid afholdt Samfrændedeling er tilfaldet vor (her er rimeligviis Noget udeladt) Hans Larsen, tilstaaes herved af os øvrige samtlige Arvinger, i Følge erholdt Bevilling. Flekkefjord den 20de December 1841. C. Larsens Enke. Johan Bamberg, som Lavværge. C. E. sal. Hausmann. D. Aasensen, som Lavværge. J. Wahls Enke. Ebbe Dreyer, som Lavværge." Herpaa fulgte Attest om, at der foruden Enken ei fandtes flere Arvinger efter Actiebrevets paalydende Eier, Christian Larsen; og i Bankens Transportprotokol fandtes det to Dage efter overdraget af Hans Larsen til en Trediemand. I et fremlagt senere Opgjør af 1ste April 1842 med Madame Wahl fører Hans Larsen op i sin Favør en Saldo, som han vil liquidere med hende i Udbyttet af de 1300 Spdlr. i Bankactiebreve. Et (efter Hausmanns Død) den 16de Juli 1842 dateret, Hans Larsen undertegnet, væsentlig forskjelligt Opgjør lyder saaledes: "Beregning over den Arvedeel, som tilfaldt sal. Provst Hausmann efter det den 18de April 1826 afholdte Samfrændeskifte. Efter den da fattede Opgjørelse over Boets Status, hvoraf Gjenpart vedfølger, udgjorde samme et Beløb af 18,100 Spdlr. Af de deri opførte Summer blev følgende Poster indtil videre udsatte: a) Boets uvisse Bogfordringer 972 Spdlr. b) Boets eiende Obligationer og dets uvisse Fordringer

efter Reverser 2685 Spdlr. c) Søren Pedersens Debet £ 250 1350 Spdlr. d) Madame Bergendahls Debet, som formedelst fallit Bo blev uinddrivelig, men hvorfor jeg midlertidigen var debiteret (se Bilag Nr. 5) 306 Spdlr. 50 Skill. d) Rasvaags Obligation 2900 Spdlr. (Sum) 8113 Spdlr. 50 Skill., (fratrukken de 18100 Spdlr., altsaa Rest 9986 Spdlr. 70 Skill.) "tilsammen det totale Delingsbeløb 9986 Spdlr. 70 Skill. Foruden Værdien af Boets øvrige Eiendele, som hidtil er forblevne udeelte: a) Obligation i Rasvaag 2900 Spdlr. b) Bankactier 1300 Spdlr. (begge Beløb indenfor Linien), c) Sorgenfri, d) Løster Jordstykke, e) Indboet (Værdien af c, d og e ubestemt, hvorpaa atter alene er udført det samme Delingsbeløb 9986 Spdlr. 70 Skill.). Derpaa heder det: "Af denne Sum tilkommer sal. Provst Hausmanns Bo ¼ Deel 2496 Spdlr. 77 Skill., hvorpaa efter Opgjørelsen af 18de April 1826 var oppebaaret 600 Spdlr., igjen 1896 Spdlr. 77 Skill., hvortil kommer, hvad senere ved bemeldte Opgjørelse kom til Indtægt efter indgiven Regning 4de December 1836, Beløbet af ¼ i Galeasen Freya, som ei var indberegnet ovenstaaende Sum, men blev senere solgt til Kjøbmand C. A. Drivdahl for 300 Spdlr. Andeel af en indkommen Fordring hos Gabr. & C. Lund 117 Spdlr. 13 Skill. Do. af en dansk Caperobligation, stor 500 Rdlr. solgt for 250 Spdlr. (begge Beløb anførte og sammenlagte indenfor Linien til 367 Spdlr. 13 Skill.), ¼ deraf (udført) 91 Spdlr. 93 Skill. Af Boets uvisse Fordringer samt Obligationer var efter Regnskab 19de Mai 1829 indkommet 1490 Spdlr. 24 Skill., og af Søren Pedersens Debet ved Galeasen Freya i 1826 556 Spdlr. (opsummerede inden Linien 2046 Spdlr. 24 Skill.) ¼ Deel deraf (udført) 511 Spdlr. 66 Skill. Endvidere indkom, som ei calculeret paa, ved Udbytte i Andr. Schmidts Opbudsbo 747 Spdlr. 24 Skill., ¼ Deel deraf (udført) 186 Spdlr. 96 Skill. Arvelodden's totale Beløb for ¼ 2986 Spdlr. 92 Skill., aparte 500 Spdlr., som Din egen Anpart i det til sal. Wahl afstaaede Vaaningshus, som først tilfalder efter Moders Død,

samt Andeel i omstaaende udeelte Eiendele, som er udlagt i: Obligation i Gaarden Moy 370 Spdlr., Obligation i Gaarden Løvigen 100 Spdlr., hos Madame Drivdahl Rest for Freya 200 Spdlr., og hos Søster Christiane Wahl at tage 1500 Spdlr., (opsummeret) 2170 Spdlr. Igjen, som jeg har at tilsvare, 816 Spdlr. 92 Skill., hvorpaa er betalt:" (Her følger flere Afbetalinger, der udbringe en Balance af 300 Spdlr. i hans egen Favør). Den 9de Februar gav han Bankbogholder Tonnesen Fuldmagt til at transportere Madame Beer 6 Bankactiebreve, tilsfor et Beløb af 450 Spdlr., hvorfor han erklærede at have faaet Valuta. Videre fremkom Notarialafskrift af en Paategning af 22de Marts 1843, paa et Bankactiebrev af 1820 for 400 Spdlr. til Christian Larsen, hvorved hans Enke, med Lavværge Ebbe Dreyer – Vitterlighedsvidner Madame Christiane Wahl og Lars Soland – overdrager det med Udbytte til Hans Larsen, til Eiendom og fri Disposition, samt af Paategning fra Bankadministrationen om, at han ogsaa havde overdraget dette til Madame Beer. Ved Transport af 12te April, thinglæst 1ste Mai 1843, overdrog endelig C. Larsens Enke, med Lavværge Ebbe Dreyer, til Hans Larsen en Halvdeel af den ovennævnte Panteobligation i Rasvaag paa 2900 Spdlr., hvilken Halvdeel 1450 Spdlr. Hans Larsen derpaa ligeledes transporterede til Madame Beer. Da han i 1848 var død, fremkom Procurator Hagemann gjennem Skrivelse af 23de Mai s. A. i hans Bo med følgende Paastand: "1) At jeg paa Fru Hausmanns Vegne erholder udleveret de ovenmeldte Obligationer i Moy for 370 Spdlr. og i Løvigen for 100 Spdlr. 2) At Fru Hausmann erholder Udlæg i H. Larsens Bo for 1400 Spdlr., og for Renter af 1870 Spdlr. fra 11te Juni 1842 til Betaling skeer. 3) At Enken efter C. Larsen erholder udleveret af H. Larsens Bo Bankactier for et Beløb af 1300 Spdlr., og at altsaa Boet tilpligtes at tilveiebringe Bankactier for dette Beløb. 4) At bemeldte Enke derhos nyder Udlæg i Boet for 1450 Spdlr., der udgjør den Deel af Rasvaagsobligationen, som Hans

Larsen erholdt laant; og 5) At hun endvidere nyder Udlæg for Renterne af den hele Rasvaags Obligations Beløb 2900 Spdlr. fra Aaret 1842 til Betaling skeer, samt af 1300 Spdlr. Bankactier i samme Tidsrum med bankmæssigt Udbytte." I Skrivelsen bemærkedes blandt Andet: "I begge de fremlagte (ovenanførte) Opgjørelser er der anført en Deel Eiendele, som ikke blev deelte mellem Arvingerne, nemlig en Obligation i Rasvaag for 2900 Spdlr., Bankactier for 1300 Spdlr., Boets Vaaningshus, Indboet og et Par Jordstykker, da Enken efter afdøde Larsen havde forbeholdt sig disse Eiendomme i Stedet for sit halve Bo. Saa vel Obligationen i Rasvaag som Bankactierne forblev imidlertid i H. Larsens Værge, for at han for sin Moder kunde hæve Renterne, naar disse forfaldt. Af de 2900 Spdlr. har H. Larsen i sin Tid erholdt Tilladelse til at disponere over det halve Beløb, imod at han alligevel indestod E. Larsens Enke for Renterne af de fulde 2900 Spdlr. Ligesaa erholdt han ogsaa for en Tid tilbage Tilladelse til at disponere over 400 Spdlr. i Bankactierne under samme Betingelse, nemlig at hun alligevel fik de bankmæssige Renter. Nu maa Boet være pligtigt at tilbagelevere E. Larsens Enke det fulde Beløb med 1300 Spdlr. i Bankactier. Siden Aaret 1842 har Hans Larsen ikke gjort Rede for Renterne af disse Beløb, og jeg maa derfor paa E. Larsens Enkes Vegne fordre Renter fra hin Tid til Betaling skeer." Fra den anden Side fremkom Procurator Major med følgende Erklæring og Paastand: "At der haves Intet at erindre imod 1) at de under Nr. 1 og 2 fremlagte Panteobligationer extraderes Provstinde Hausmann som hendes Eiendom, samt at hun gives Udlæg i Boets Masse for tilgodehavende 110 Spdlr. 2) At det under Nr. 4 fremlagte Actiebrev extraderes E. Larsens Enke som hendes Eiendom, hvorimod jeg paa Stervboenkens Vegne paa det Bestemteste protesterer mod at de øvrige ved Skrivelsen af 23de Mai d. A. fremkomne Prætensioner gives Medhold." I dette Tilsvar heder det: "Modpartiet støtter hovedsagligen sine Fordringer til

en Forudsætning om, at Hans Larsen har overtaget samtlige afdøde Christian Larsens Eiendelele mod at udløse sine Medarvinger, samt til 2de ved formeldte Skrivelse fremlagte, af Consul Hans Larsen forfattede Beregninger af 27de Marts og 14de Juni 1827, og af 16de Juli 1842. Idet jeg paa min Mandantindes Vegne modsiger Rigtigheden af ovenmeldte Forudsætning, benegter jeg paa det Bestemteste, at Hans Larsen har havt C. Larsens Midler under sine Hænder, eller, for saa vidt angaaer hans Medarvingers Tilkommende, herover udøvet nogen Dispositionsret uden efter meddeelt speciel Fuldmagt, hvorimod det vist nok forholder sig rigtigt, at Hans Larsen, som boende i Flekkefjord, hvor C. Larsens faste Eiendomme og de for udestaaende Capitaler stillede Pant forefandtes, stadigen af Medarvingerne har været benyttet som Commissionær ved Udførelsen af de deres Arvelod vedrørende Forretninger. Ved Samfrændeskifte af 18de April 1826 blev Boet efter C. Larsen deelt mellem Arvingerne, der have truffet Overeenskomst angaaende Overtagelsen af de udestaaende Midler, saaledes som af Hans Larsen i Beregningen af 16de Juli 1842 opført, og Provst Hausmann har i sin Tid modtaget den under 18de April 1826 afholdte Forretning, som hans Enke herved provoceres til at fremlægge. Ligesaa: Af den under Nr. 5 fremlagte bekræftede Udskrift erfares, at Halvdelen af den ovenmeldte Obligation stor 2900 Spdlr. ved lovlig Transport af 12te April 1843 er Arveladeren overdragen til Eiendom saaledes, at der hverken kan blive Spørgsmaal om Tilbagebetaling af Capital eller Renter, idet Modpartiets Anbringender om den trufne Overeenskomst i denne Retning modsiges som urigtige.“ I Slutningen af 1848 døde ogsaa Christian Larsens Enke, og Hagemann bemærkede derfor under en følgende Skiftesamling i Hans Larsens Bo, at det, forinden noget Videre fra hans Side i dette Bo kunde iagttages, maatte blive at affgjøre i den nu afdøde Enkes Bo, hvor vidt den af ham i hendes Søns Bo nedlagte Paastand skulde forfølges. I Aaret 1849 blev i Flekkefjord optaget et

Thingsvidne, hvorunder 1ste Vidne, en Pige, der i Madame Wahls Huus havde været tilstede under Forhandlingerne om Transporten af de 1450 Spdlr. i Rasvaagobligationen mellem Moder og Søn, forklarede: "Vidnet veed ikke med Sikkerhed, hvor stor Madame Larsens Fordring i Rasvaag Værft var, men hun veed, at der blev transporteret saa stor Deel af Fordringen, som skulde tilfalde Sønnen Hans Larsen, naar Enken efter Christian Larsen ved Døden var afgaaen. Vidnet hørte ikke, at Hans Larsen gav eller havde givet Valuta for det, som Transporten lød paa; derimod blev det som meldt omtalt, at Transporten lød paa den Sum, som af ovenmeldte Fordring skulde tilfalde Hans Larsen, naar ovennævnte hans Moder ved Døden var afgaaen. Christian Larsens Enke udstedte ovennævnte Transport, fordi Hans Larsen forklarede, at saafremt han ikke erholdt samme, vilde der blive gjort Indførsel for Gjæld hos ham. Vidnet tillagde, at Christian Larsens Enke først efter mange Overtalelser bekvemmede sig til at udstede Transporten, og at det ved sammes Udstedelse blev vedtaget, at Hans Larsen skulde indestaae sin Moder for, at hun erholdt Renterne af den saaledes transporterede Capital, saa længe hun levede. Vidnet har hørt tale om, at Hans Larsen skal have tilbudt sin Moder Sikkerhed i Huus og Indbo for den Capital, som i Følge det Foranførte blev ham transporteret; men Vidnet har Intet derom selv erfaret." Vidnet tillagde paa Spørgsmaal, om det saae Madame C. Larsen underskrive Transporten, at det vel ikke saae dette, men hørte hende grædende sige til sin Søn: "Jeg skjælver paa Haanden, saa jeg ikke kan skrive, og jeg veed ikke, hvor jeg skal sætte mit Navn." En anden af Madame Wahls Piger, der ligeledes havde været tilstede ved de nævnte Forhandlinger, forklarede som 2det Vidne ligeledes: "Vidnet veed ikke, hvor stor Madame Larsens Fordring paa Rasvaag var, men hun hørte, at Hans Larsen bad sin Moder om, at hun skulde overdrage ham saa stor Andeel, som ham vilde tilfalde efter hende, naar hun døde. Vid-

net hørte ikke, at der blev givet eller var givet Valuta for den. Fordring, som skulde overdrages, men Hans Larsen tilbød sig at stille Sikkerhed for Capitalen i sit Hus her paa Stedet, og at han lovede at betale Renter af Fordringen, saa længe hun levede. Vidnet hørte, at Hans Larsen anmodede sin Moder om at underskrive et Document i foranførte Anledning, men om hun underskrev Documentet, eller hvad hun svarede paa denne Begjæring, veed Vidnet ikke." Begge Vidner tilføiede, at ingen Andre var tilstede under Forhandlingerne mellem Moder og Søn, end de selv og Madame Wahl. Som 3die Vidne forklarede Ebbe Dreyer: "Vidnet kan ikke efter saa lang Tids Forløb erindre, om han var tilstede, da Madame Helene Larsen underskrev Transporten, men han er vis paa, at hun har vedgaaet Documentets Rigtighed, førend han underskrev som Låvværge. Paa hvilken Tid eller i hvilket Aar Transporten fandt Sted, kan Vidnet ikke erindre, lige saa lidt som paa hvilket Sted Documentet blev udstedt. Madame Larsens Fordring paa Rasvaag Værft var 2900 Spdlr.; deraf blev ved ovenmeldte Document transporteret til Hans Larsen 1450 Spdlr. Hans Larsen gav ikke Valuta for de til ham transporterede 1450 Spdlr., men Beløbet skulde tilfalde ham som Arv, naar hun døde. Renterne af samtlige 2900 Spdlr. skulde tilfalde Madame Helene Larsen, saa længe hun levede. Vidnet kan ikke erindre, at der var Tale om, at Hans Larsen skulde give Sikkerhed for de til ham transporterede 1450 Spdlr. Madame Larsen forklarede, at hun havde udstedt Transporten til Hans Larsen efter hans Begjæring, og fordi han paa den Tid var i Forlegenhed, samt paa Grund af at han som Arving tilkom disse 1450 Spdlr. efter hendes Død." For Hans Larsens Bo modsagde dets Sagfører Vidneforklaringerne, for saa vidt de paaberaabtes som Beviis for, at ingen Valuta var given for de transporterede 1450 Spdlr., men at der var budt Sikkerhed, og man paa Grund deraf vilde bestride Transportens Gyldighed. Han paastod, at Vidnerne var eenslige, at de forklarede sig om tidligere Underhandlinger,

hvoraf Intet i saa Henseende kunde udledes, og meente, at ingen af Vidnerne udtrykte sig med saadan Bestemthed om, at Valuta ikke var given for Transportens Vaalydende, at den Erkjendelse, der i samme fandtes for det Modsatte, kunde ansees svækket. (Transporten indeholdt dog ikke mindste Antydning, end sige udtrykkelig Erkjendelse, af given Valuta for den Overdragelse til Eiendom og fri Disposition af de 1450 Spdlr., hvorpaa den lød). Brevet til Søsteren fandt han heller ikke at indeholde nogen Erkjendelse fra Hans Larsen om, at denne havde i sin Besiddelse de 1300 Spdlr. i Bankactiebreve. Hans Paastand, som han forbeholdt sig nærmere at forandre, gik derfor ud paa, at det transporterede Beløb med udestaaende Renter toges til Indtægt Hans Larsens Bo. Den 8de Juni 1850 afsagdes saadan Skiftedecision i Anledning af Madame Larsens Paastande: "Ved Consul Hans Larsens Boes endelige Opgjør vil Madame Helene Larsens Dødsbo blive at opføre som Creditor for Renter af 1450 Spdlr. fra Aaret 1842 indtil Helene Larsens Dødsdag; men for Øvrigt kan der under dette Skifte efter H. Larsen intet Hensyn tages til Madame Helene Larsens Boes Paastande. Denne Decision staaer til Paaanke i 3 Maaneder." Efter at Enkerne Hausmann og Wahl havde paaanket denne Decision for Overretten mod Hans Larsens Bo, og navnlig mod hans Enke og umyndige Søn, holdtes den 9de December 1850 Skiftesamling i dette Bo, hvori hans Enke erklærede, hvad saaledes findes tilført: "At hun nu har fundet en Convolut, hvorpaa hendes afdøde Mand med Blyant havde antegnet Følgende: 13de August 1841 leveret Madame Juliane Beer en Bankactie, 400 Spdlr., 2 Do. à 50 Spdlr., er 100 Spdlr. (indcirklet: "tilhørende Boet"), og et Do. paa 30 Spdlr., tilhørende mig selv. Et Actiebrev paa 400 Spdlr., solgt à 150 pCt. Der er kun et Actiebrev tilbage af Boets (her bliver Skriften utydelig, men det seer ud til "stor fire Hundrede"). Fremdeles anført: Af de øvrige har Madame Beer faaet 500 à 150 pCt., og sig solgt et paa 400 à 150 pCt. Actie-

brevet Nr. 7410 sendt 24de Marts 1848 til Ludvig Tonnesen for at hæve Udbyttet for 1843, 1844, 1845, 1846. Bankactiebreve til et Beløb 1330 Spdlr., hvoraf de 1300 ere Boet tilhørende" – og paa Grund heraf antager hun nu, at hendes afdøde Mand har af afdøde Madame Larsen modtaget Bankactiebreve til Beløb 900 Spdlr., foruden det i Boet forefundne Bankactiebrev stort 400 Spd., og at han senere har solgt ommeldte Bankactiebreve til Beløb 900 Spdlr. Denne Convolut fremlagde hun nu, hvorefter samme blev indlagt i en anden Convolut, og med Rettens Segl forsynet." I en følgende Skiftesamling, den 8de Februar 1851, blev Rettens Convolut igjen aabnet, Notitserne paa den indlagte Convolut sammenholdte med den oven indtagne Tilførsel, og bemærket, at deri var indløben følgende Feil: "Hvad der i Afskriften er anført at være utydeligt, men som læstes for "stor fire Hundrede," skal være "som findes indlagt" (eller saaledes: "der er kun et Actiebrev tilbage af Boets, som findes indlagt"). Videre er Convoluten paategnet som i Skiftemødet den 9de December forrige Aar anført: "Af de øvrige . . . . Actiebrevet Nr. 7410 sendt 24de Marts til Ludvig Tonnesen for at hæve Udbyttet for 43, 44, 45 og 46," medens der i Protokollen er sat Tallet "18" foran 43, 44, 45 og 46. Aarsagen til, at Convolutens Paaskrift i Dag er læst anderledes med Hensyn til Ovenanførte, end i Skiftemødet den 9de December forrige Aar, er den, at der i Dag var høi lys Dag, medens Læsningen foretoges; den 9de December forrige Aar foregik derimod Læsningen ved Lys om Aftenen. Den omhandlede Convolut blev dernæst paa Nyt indlagt i et Papir, og forsynet med Flekkefjords Sorenskriveries Segl, for at tilstilles Procurator Bergh (ved Overretten), tilligemed en Afskrift af nærværende Skiftemøde." For Overretten bleb af Appellantskabet paastaaet: 1) At Hans Larsens Bo skulde paalægges at skaffe Helene Larsens Bo Bankactier til et Beløb af 900 Spdlr., eller in subsidium, at der i hint skulde gives Udlæg til dette Bo for det Beløb, der efter Cours paa Udløsningstis

den — dog ikke lavere end 150 pCt. — svarede til 900 Spdlr. i Bankactier. 2) At der skulde gives sidstnævnte Bo Udlæg i det førstberørte for de 1450 Spdlr. i Rasvaagobligationen, som Hans Larsen havde afhændet. 3) At der skulde gives Moderens Bo i Sønnens Bo Udlæg a) for Renterne af samtlige 2900 Spdlr. fra 1ste Januar 1842 til Betaling skeer; og b) for bankmæssigt Udbytte af 900 Spdlr. i Bankactier for samme Tidsrum, og af 400 Spdlr. i Bankactier fra 1ste Januar 1842 til 1ste Januar 1848. 4) Sagsomkostninger for Overretten. Efter denne Paastands Nr. 1 og 3 paastodes derhos Madame Beer, som Creditrix i Hans Larsens Bo, dømt in solidum med dette for 500 Spdlr. Bankactier, og for Omkostninger efter Nr. 4, hvorhos Appellantskabets Ret mod hende forbeholdtes. I Præmisserne til disse Paastande bestredes blandt Andet Helene Larsens Ret til, paa egen Haand uden Døtrenes Samtykke, at overdrage Sønnen det fælles Actiebrev paa 400 Spdlr., hvilket hun for Øvrigt paastodes ikke at have villet overdrage ham til Eiendom, men kun til Laan, for at bruges som et Sikkerhedsmiddel, og paa Betingelse, at han vedblev at skaffe hende Indtægten, paa samme Maade, som ved Panteforskrivelsen i Rasvaag, med Mere, var betinget; og over Hoved benegtedes, at han havde faaet nogen Overdragelse eller Tilladelse til Eiendomsraadighed over de omtvistede Papirer. For Hans Larsens Bo (efter Modstævning for dets Arvinger og Creditorer) og Madame Beer paastodes Frifindelse og Omkostninger, eller Afviisning samt Kost og Tæring for hendes Vedkommende. Senere blev fremlagt følgende Erklæring fra Ebbe Drever: "Det er mig bekjendt, at der mellem afdøde Madame Helene Larsen og hendes Datter Madame Wahl var truffet en saadan Overeenskomst, at Sidstnævnte som Vederlag for den hos hende boende Moders Underholdning blandt Andet ogsaa aarlig skulde nyde Renterne af de Madame Helene Larsen eller hendes afdøde Mand Chr. Larsens Bo tilhørende Bankactier, hvis paalydende Beløb udgjorde 12 eller 1300 Spdlr. Actierne var siden Jonas

Wahls Død i Aaret 1835 beroende hos nu afdøde Consul Hans Larsen, for at denne hvert Aar skulde besørge Renterne hævede. Det er mig ligeledes bekjendt, at denne Overeenskomst uforandret stod ved Magt lige til Madame Larsens Død, som indtraf i Aaret 1848. Indtil Aaret 1843 er jeg vidende om, at Renterne efter Overeenskomstens Indhold af Consul Larsen blev udbetalte eller godtgjorte Madame Wahl, men efter denne Tid har sidstnævnte efter eget Sigende ikke modtaget disse; og har hun og Madame Larsen, hvis Lavværge jeg var, oftere beklaget sig over, at Hans Larsen ei betalte Renterne. Denne Erklærings Sandfærdighed er jeg villig til paa Forlangende at bekræfte med Ed." I en følgende Skiftesamling blev de tre ovenberørte Noter til Madame Wahl og Brevet fra "Hans" til Fru Hausmann forevište, med Forlangende, at Boets Vedkommende vilde erklære sig over deres Egthed, samt Identiteten af de deri omhandlede og de i Sagen omtvistede 1300 Spdlr.s Bankactier. Derpaa tilførtes: "Paa Grund af dette Forlangende erklærede saa vel de mødende Boets Vedkommende som Skifteforvalteren, at de holde sig fuldkommen forvissede om, at de ovenfor forevište 4 Documenter ere egenhændigen skrevne og underskrevne af afdøde Consul Hans Larsen. Fru Larsen med Lavværge og Apotheker Schneider (den umyndige Søns Værge) videre erklærede, at de ansee det for rimeligt, at de i benævnte 4 Documenter nævnte "1300 Spdlr. Bankactier" ere de samme, som der nu verserer Strid om mellem dette Bo og Madame Helene Larsens Bo." I et senere Overretsmøde benegtedes "at det er in confesso eller findes omtalt i Skiftebehandlingen af 1826, at Actierne og Obligationerne i Rasvaag skulde udgjøre Stervboenkens Boeslod, eller at det er de solandske Actier, der aldrig har tilhørt Boet, som omhandledes under bemeldte Skiftebehandling. Idet Comparenten fremdeles protesterede imod, at Dreyers ubeedigede Erklæring tillægges mindste Beviiskraft imod Contraappellantskabets Benegtelse o.s.v." Hvad de solandske Actier angaaer, da fremkom en Fuld-

magt af 15de April 1826 fra Elen D. Soland med Lavværge til R. Wahl, til at transportere Hans Larsen to Bankactiebreve, hvert paa 50 Spdlr. Ved Overrettens Dom af 15de December 1852 blev kjendt for Ret: "For Madame Juljane Beers Vedkommende afvises Hovedsøgsmaalet fra Overretten. Madame Helene Larsens Dødsbo bør ved Opgjørelsen af Consul Hans Larsens Dødsbo at opføres som Creditor i sidstnævnte Bo: a) for det Beløb, der udgjør Værdien af norske Bankactier til et Beløb af 500 - fem Hundrede - Spdlr. efter den ved Udlodningen gjældende Cours paa disse, dog ikke til en lavere Cours end 150 - et Hundrede og femti - Procent, tilligemed bankmæssigt Udbytte af Bankactier til det nævnte Beløb fra 1ste Januar 1842 til Betaling skeer, samt lige Udbytte af Bankactier til et Beløb af 400 Spdlr. fra 1ste Januar 1842 til 1ste Januar 1848; og b) for 1450 - et Tusinde fire Hundrede og femti - Spdlr. med 4 pCt. Renter p. a. deraf fra 1ste Januar 1842 til Betaling skeer; hvorimod Contraappellanterne i Øvrigt bør for Hovedappellanternes Tiltale i denne Sag frie at være. Processens Omkostninger ved Stiftsoverretten ophæves." Denne Dom paaankedes fra begge Sider til Høiesteret, hvor Hovedappellantskabets Sagfører i det Væsentlige bemærkede:

Paastanden om, at de Hans Larsen til Eiendom og fri Raadighed overdragne Midler blot skulde være ham betroede som et Laan til indskrænket Brug, var i den aabenbareste Strid med Overdragelsernes Indhold og Sagens øvrige Oplysninger, der tvertimod viste, at hvad der var skrevet ogsaa var meent. Overretten havde bygget paa formeentlige Erkjendelser, som ikke fandt Sted; thi Creditorerne i Hans Larsens Bo, hvem det her fornemmelig gjaldt, kjendte ikke Forholdet, og havde Intet erkjendt. Derimod var det erkjendt, at Hausmann havde faaet Samfrændeskifteforretningen af 1826, som paa Opfordring ikke var fremleveret i Sagen. Man fik altsaa holde sig til Hans Larsens Opgjørelse af 16 Juli 1842, hvorefter Fru Hausmann Intet havde at kræve i hans Bo; thi vel var

efter denne Opgjørelse en mindre Deel af Forældrenes Bo forbleven i Fællesskab, men deraf havde Hans Larsen ikke en Gang faaet, hvad der maatte falde paa hans Lod. Af Panteforhringen i Rasvaag var det givet, at han, i det Mindste efter Moderens Død, skulde have det Halve, begge Søstrene det andet Halve – og Mere havde han ikke faaet. Foruden Bankactierne havdes faste Eiendomme og Indbo, som ikke var opførte med nogen bestemt Sum, udestaaende Fordringer, med Mere, som ikke var udskiftet, og Hans Larsen maatte dog deraf have Krav paa Mere end det, der var ham overdraget, og af ham senere afhændet til Fru Beer med Flere. Af Opgjøret fremgik, at Moderen ingen bestemt Boeslod havde faaet ved Samfrændeskiftet, enten hun nu ingen vilde have, eller hun ingen kunde fordre sig udlagt. Panteforskrivelsen, Bankactierne, o. s. v., lød fremdeles paa Christian Larsen; snart var de i den Enes, snart i den Andens Besiddelse, og rimeligviis Et i den Enes, et Andet i den Andens, uden at det kunde sees, at Hans Larsen havde det Hele i sit Værge. Bankactierne var til Ex. hos Wahl til hans Død i 1835, Indboet rimeligviis tilligemed Panteforskrivelsen i Rasvaag, og maaske de flere, i Moderens, eller deels i hendes, deels i Søstrenes Besiddelse; Skibene var i Fart for fælles Regning; Udbyttet af disse, af de udestaaende Fordringer, med Mere, blev uden Tvivl fordeelt, eftersom det indkom, hvilket blandt Andet de forskjellige Opgjørelser viste – og Hans Larsens Bo kunde derfor ikke svare Medarvingerne til Alt, hvad deres Fader havde efterladt, og hvad det havde kastet af sig, for saa vidt det var forbleven i Uskifte efter Samfrændeforretningen af 1826. Dette havde heller Ingen paastaaet, hvorimod det alene var enkelte Ting, man hos ham søgte, og især hvad udtrykkelig var overdraget ham til Eiendom og fri Raadighed, skjønt dette just var det, der mindst af Alt kunde regnes ham til Ansvar. (Fortsættes).

Christiania 1854.
Trykt og forlagt af J. Chr. Abelsted.

Nittende Aargang
№ 43.

23de October
1854.

Norsk Retstidende,

et Ugeskrift for praktisk Lovkyndighed.

Sager, paakjendte i Høiesterets 1ste Session 1854.

L.Nr. 361. } Viceconsul Hans Larsens Bo mod Enkefrue
O.Nr. 37. } E. Hausmann og Enkemadame C. Wahl.

(Fortsættelse fra Nr. 42).

Man skyldte Beviset for, at Moderen ved Samfrændeskiftet – som man paa Opfordring ikke vilde fremlevere – havde forbeholdt sig og faaet overdraget Panteforskrivelsen paa 2900 Spdlr. og Bankactierne paa 1300 Spdlr. som sin Boeslod eller Særeiendom, Noget, der modsagdes af den anerkjendte Opgjørelse, som viste, at hun endnu sad i Uskifte med disse og mange flere af Fællesboets Eiendele, der naturligviis skulde skiftes mellem Børnene som de øvrige Ting. Men forudsat at hine Eiendele ved Udskiftningen var komne i hendes Særeie, som hendes Boeslod, saa maatte hendes Transporter ansees saa meget mere utvivlsomt gyldige, især da hun derved ikke havde overdraget Sønnen Mere, end der efter hendes Død maatte falde paa hans Lod – og selv om dette havde været Tilfældet, vilde man dog efter L. 5—2—61 og 62 alene kunne liqvidere i hendes Bo, men ikke kunne tilbagefordre Noget i Sønnens Bo; thi om Fallit og Creditorer i hendes Bo var her ikke Tale. Betragtedes hun som den, der sad i uskiftet Bo med de omtvistede Midler, maatte Virk-

ningen dog blive den samme, især efter hendes Død; thi saa længe den sædvanlige Raadighed i saadan Stilling ikke var hende berøvet, maatte hun kunne afhænde, og i alle Fald kunne afstaae Sønnen, hvad der faldt paa hans Lod. Man havde heller ikke i Tide bestridt denne Raadighed, men alene paastaaet, at de stedfundne Transporter, uagtet deres tydelige Ord, kun gik ud paa Laan til indskrænket Brug (ɔ: Sikkerhedsstillelse, som vist nok ogsaa blandt Andet var Anledningen til Overdragelsen), ikke paa "Eiendom" og "fri Disposition," som det dog hed i selve Transporterne, og som Vidneforklaringerne viste, i det Mindste maatte have været Meningen med Overdragelsen af Halvdelen i Rasvaagsobligation. Procurator Hagemann havde i sin Skrivelse til Skifteretten i Hans Larsens Bo af 23de Mai 1848 (S. 662—663 oven), hvori han optraadte for Moderen og Søsteren Fru Hausmann, ikke negtet, at Hans Larsen havde faaet Disposition over de transporterede Midler, men tilføiede kun, at det skeede paa Betingelse, at Sønnen skulde indestaae Moderen for vedblivende Renter af Panteforskrivelsens fulde Beløb, og bankmæssigt Udbytte af Actiebrevet, Noget, hvorfor Beviset ligeledes skyldes, da man derfor ikke havde Andet at holde sig til, end sin blotte Paastand, der i Tilsvaret strax blev modsagt (S. 664 oven), og nogle Vidneforklaringer (S. 665—666 oven), der ikke kunde komme i Betragtning ved en Handel, som var oprettet skriftlig, og hvorom intet skrevet Ord fandtes, der viste, at nogen saadan Betingelse var optagen i den endelige Afslutning - ei at tale om, at de to første Vidner efter L. 1—13—17, og det tredie efter L. 1—13—18, for saa vidt maatte betragtes som uvillige. Om bankmæssigt Udbytte til Moderen af Actiebrevet efter dets Afhændelse havdes intet Andet end hendes Lavværge Dreyers ubeedigede og modsagte Erklæring, der uden Tvivl støttede sig paa en løs Opfatning af det tidligere Forhold, hvorpaa Intet kunde bygges med Hensyn til Vilkaarene ved den senere Afhændelse af Actiebreve, og navnlig af det sidste paa 400 Spdlr. Men i alle Fald var det en

aarlig Ydelse, som enten maatte være fuldbyrdet eller eftergiven. Den var Gjenstand for aarlig Afregning, og man var ikke fremkommen med Hans Larsens Opgjørelser for de senere Aar, hvori denne Ydelse skulde være udebleven. (L. 5—13—45 til 51 og 3—1—7 paaberaabte). Foruden det Anførte bemærkedes desuden, at Renterne i alle Fald blot kunde regnes fra Transporten og til Moderens Dødsdag, der heller ikke var oplyst, skjønt den dog efter Vidneforklaringerne skulde og efter Forholdets Natur maatte være terminus ad qvem. Modpartiets Procedure var vaklende og modsigende, som Følge af, at det støttede sine Paastande til løse Paafund. Saaledes havde man, efter at have erkjendt Overdragelserne, alene med det Tillæg, at Moderen skulde have Renter af de 1450 Spdlr., og bankmæssigt Udbytte af de 400 Spdlr., snart paastaaet, at de tvertimod Ordene skulde forstaaes som Laan til indskrænket Brug, snart (ved Overretten) negtet Moderens Underskrift paa Actiebrevets Transport, uden at negte Lavværgens og Vitterlighedsvidnernes; snart villet, at de transporterede Midler skulde betragtes som Moderens Særeiendom eller Boeslod, snart som uskiftet Fælleseiendom, o. s. v. Hvad dernæst i Særdeleshed angik det andet Actiebrev (Nr. 7409) ligeledes paa 400 Spdlr., som Moderen i Forbindelse med Søstrene og deres Lavværger tidligere (den 20de December 1841) havde ved sin Paategning erklæret at være ved Samfrændedelingen tilfaldet Hans Larsen, da kunde en saa formelig Erklæring af samtlige Enker med Lavværger ingenlunde omstødes ved blotte Gisninger, byggede alene paa et samtidigt Brev fra en "Hans" (angivelig Hans Larsen, hvilket benegtedes) til en unavngiven "Søster" (angivelig Fru Hansmann, hvilket ligeledes benegtedes) om at et ubenævnt Actiebrev (hvis Identitet med det nysberørte ogsaa benegtedes), der skulde paategnes hendes Navn, for at kunne stilles til Sikkerhed for en udenlandsk Gjæld, navnlig for Christiane (der i alle Fald maatte være Søsteren Christiane Wahl, hvis Brevet skulde være fra Hans Larsen til Fru Hausmann). At Hans Lar-

sen havde havt større Udbetalinger for Madame Wahl, viste hans forskjellige Opgjør med hende, og skulde man endelig gjette paa den anførte Maade, maatte man ogsaa gaae videre, og antage, at dette Bankactiebrev var anvendt til Dækkelse af hendes Gjæld, følgelig søges erstattet af hende. Men paa saadanne Gisninger kunde man ikke bygge sine Fordringer i død Mands Bo. Hvad endelig angik de øvrige 100 Spdlr. i Bankactier, som Overretten havde tilkjendt Modpartiet i Hans Larsens Bo, da havde han vel i sin Status over Fællesboet belastet dette med et tilsvarende Beløb for Bankactier, der var kjøbte af Soland, men det benegtedes, og var ikke beviist, at Hans Larsen havde havt disse Actiebreve i sin Besiddelse, end sige anvendt dem til sin Fordeel, eller at det var de samme, hvorpaa Fuldmagten til Wahl lød, da de fleste Actiebreve lyde paa 50 Spdlr., og Larsen havde kjøbt flere saadanne. Til Støtte for sine Gisninger paaberaabte man sig ogsaa en Convolut, hvormed Hans Larsens Enke tilstödst var fremkommen, og hvorpaa der fandtes Notitser om Bankactiebreve til et Beløb af 1330 Spdlr., som paastodes at skulle være paaførte med Hans Larsens Haand. Den senere af Skifteforvalteren og "de mødende Boets Vedkommende" afgivne Formening om Egtheden af Hans Larsens Haandskrift i de tre Noter til Madame Wahl og Brevet fra Hans strakte sig dog ikke til Convoluten, hvorom den heller ikke var æsket, skjønt Convoluten allerede da var fremkommen; og det saaes, at Notaterne paa denne heller ikke stemmede med Sagens øvrige Oplysninger eller Gjenstandens Beskaffenhed, under Modpartiets Forudsætning. Saaledes begyndte disse Notater med, at der 13de August 1841 skulde være leveret Madame Beer en Bankactie paa 400 Spdlr., og to andre, hver paa 50 Spdlr. ("tilhørende Boet"), samt en paa 30 Spdlr., "tilhørende mig (Larsen) selv." Men Larsens Fuldmagt for Tønnesen til at transportere Madame Beer 6 Bankactiebreve for 450 Spdlr. var af 9de Februar 1843, Transporten fra Moderen til Sønnen paa det ene Actiebrev for 400 Spdlr. af 22de

Marts f. A., og Erklæringen fra samtlige Enker paa det andet for 400 Spdlr. af 20de December 1841, hvorhos der gjenfandtes et tredie for 400 Spdlr. Af de 1300 Spdlr.s paa C. Larsen lydende Actiebreve var følgelig den 3die August 1841 tre igjen, tilsammen for 1200 Spdlr., og den fjerde, i Noten paa Convoluten anførte, paa 400 Spdlr., kunde altsaa ikke høre til de 1300 Spdlr., hvorom her tvistedes, ei at tale om, at den, som lydende paa C. Larsen, ei uden videre kunde overdrages Madame Beer af H. Larsen, naar Transporten skulde nytte – og noget Spor af, at flere end de 1300 Spdlr.s Actier skulde have tilhørt Fællesboet, eller flere end de to, paa 400 Spdlr. hver, af dets Vedkommende skulde have været overførte paa H. Larsen alene, fandtes ikke. Efter de følgende Notater, der sluttede sig til samme Dato, skulde desuden et andet Actiebrev paa 400 Spdlr. være solgt til Madame Beer, og fremdeles et tredie paa 500 Spdlr. og et fjerde paa 400 Spdlr. være hende overdraget – i Alt 1700 Spdlr.s paa 400 og 500 Spdlr. lydende Actier, altsaa ikke de to solandske, hver paa 50 Spdlr. Mere behøvedes ikke for at godtgjøre Forkasteligheden af dette Beviismiddel. "De mødende Boets Vedkommende," som holdt sig forvissede om, at Hans Larsen havde skrevet og underskrevet Noterne til Madame Wahl og Brevet fra Hans, medens Convoluten, skjønt fremkommen, blev forbigaaet, var efter Indledningen hans Enke med Lavværge og hans umyndige Søns Værge. Men denne umyndige Søn var Medarving med sine to Fastere i Bedstemoderens Bo, der ved sin Fordring i Hans Larsens Fallitbo søgte at forøge sin Formue (Døtrenes og Sønnesønnes Arvelodder). Hvad Vegt der kunde lægges paa hans Moders og Værges Erklæringer om Haandskriftens Egthed samt om Identiteten af de paa Convoluten noterede og de omtvistede 1300 Spdlr.s Actiebreve, maatte derfor Enhver kunne skjønne. Vilde man bygge paa Convoluten, maatte man heller ikke oversee, at Tønnesen, i det Mindste hvad Actien Nr. 7410 angik, havde faaet Fuldmagt til at hæ-

ve Bankudbyttet for Aarene 1843 til 1846 i Christiansand, hvor C. Larsens Enke den Gang boede hos sin Datter Madame Wahl, til hvem han maatte have leveret det, og Madame Wahl maatte altsaa have faaet Mere, end hun havde fortalt Dreyer, der i sin Erklæring sagde sig vidende om, at Hans Larsen havde betalt Renterne af samtlige Bankactier til 1843, medens Paastanden gik ud paa Renter af det Hele, først fra 1842 (som maatte forstaaes exclusive), saa fra 1ste Januar 1842 (altsaa inclusive) - og disse Paastande kunde derfor saa meget mindre komme i Betragtning, som de allerede efter det tidligere Anførte maatte forkastes. (Paastand: Frifindelse og Omkostninger for Overretten og Høiesteret).

Hertil svarede Contraappellantskabets Sagfører i det Væsentlige: Af Modpartens Fremstilling var det allerede klart, at Hans Larsen formedelst sin mislige Formuesforfatning havde faaet Moder og Søstre til at indlade sig i god Tro paa Formaliteter, som kunde misbruges, og som han havde misbrugt i den Grad, at Lidet fandtes igjen af de fælles Midler, han havde havt under sin Forvaltning. Han havde derhos bragt en saadan Urede ind i Fællesskabets Anliggender, at det nu var vanskeligt at udfinde, hvor det Hele var afblevet. Hvor Samfrændeskiftet af 1826 var afblevet, vidste Ingen. Opfordringen til Fru Hausmann om at fremlevere det kunde ikke efterkommes, ja ei en Gang bestemt imødegaaes, da hun efter Mandens Død ei kunde faae Oplysning af ham, om han havde modtaget det, og efter saa lang Tids Forløb ei kunde faae opsporet, hvor det havde været. Rimeligviis var det dog forblevet hos Hans Larsen, som forvaltede Midlerne, og overeensstemmende med Skifteforretningen derfor havde at gjøre Regnskab. Man havde derfor heller ikke bygget Noget paa Fru Hausmanns Uformuenhed til at opfylde den nævnte Opfordring ved de foregaaende Retter. Først for Høiesteret var den lagt hende til Last. Imidlertid viste H. Larsens Regnskaber noksom, hvorledes det forholdt sig i de her omtvistede Puncter, idet man deraf kun-

de see, hvad der var deelt og liqvideret mellem Arvingerne, hvad der var faldet paa Enkens Boeslod, og hvad der var tilbage i Uskifte, uden endnu at kunne realiseres og deles. Hvad Panteforskrivelsen paa de 2900 Spdlr. angik, da havde H. Larsen erkjendt, at den tilhørte Moderen, hvorfor han og henvendte sig til hende alene om Transport paa Halvdelen deraf, da han truedes med Indførsel, og ikke havde egne Midler til at redde sig ud af denne Nød. At denne Transport, som Moderen efter megen Vegring og Betænkning endelig under Taarer og med skjælvende Haand lod sig bevæge til at underskrive, alene var meent som et Laan, for at redde Sønnen ud af hans sørgelige Forlegenhed, fremgik af alle Omstændigheder, og blandt Andet deraf, at han ei alene forpligtede sig til at svare Renter af Beløbet, men ogsaa paatog sig at stille Sikkerhed for det i sit Huus (efter 2det Vidne, som selv hørte derpaa), eller sit Huus og Indbo (efter 4ste Vidne, som kun hørte det omtale, da hun under Forhandlingerne af og til gik ud i Kjøkkenet). Ved de foregaaende Retter var man derfor heller ikke falden paa at betragte Transporten, som Forskud paa Arv, efter L. 5—2—61 og 62, men havde alene imødegaaet Tilbagesøgningen med den Paastand, at Sønnen skulde have givet Valuta for det transporterede Beløb, og at dette skulde staae i selve Transporten, hvor ikke mindste Spor fandtes til Styrke for denne Paastand. At Moderen transporterede uden Sikkerhed for Tilbagebetalingen, reiste sig naturligviis deraf, at der ingen Tid levnedes til Oprettelse af Pantebrev, naar Sønnen betimelig skulde kunne reddes, og at hun stolede paa hans Ord, eller i alle Fald derpaa, at Tabet i værste Fald fornemmelig gik ud over hende selv, da han havde været klog nok til at indskrænke sig til Pantebeløbets Halvdeel, der kunde antages at ville falde paa hans Lod efter hendes Død, og kunde liqvideres, om Gjælden ikke kunde inddrives — hvilket og fremgik af Vidneforklaringerne. Han skyldte altsaa sin Moder virkelig de 1450 Spdlr. som et rentebærende Laan, hun selv eller hendes Bo

maatte være berettiget til at tilbagesøge i hans Bo, som skeet. Paa samme Maade maatte det forholde sig med Bankactien paa 400 Spdlr., som hun alene skulde have transporteret ham nogle Uger tidligere - naturligviis i samme Øiemed, uden at den forslog - saafremt Transporten paa denne ansaaes for egte, hvilket var benegtet, og fremdeles benegtedes som aldeles ubeviist. Det nyttede her ikke at paastaae, at kun Enkens egen Underskrift var benegtet; thi dermed negtedes ogsaa de øvrige Underskrifter, i det Mindste for saa vidt de skulde bevise hendes, hvorpaa Overdragelsens Gyldighed egentlig maatte beroe. Desuden var ogsaa hendes Eneraadighed over Actien benegtet, og denne Indsigelse maatte Modpartiet saa vel for Actiens som for Panteforskrivelsens Vedkommende lade gjælde i Forbindelse med dets egen Paastand om, at Moderen ingen Boeslod havde - da hun som Følge deraf ikke kunde raade over Boets Midler. Imidlertid havde Sønnen ogsaa her, under Erkjendelse af Moderens Eiendomsret til Actien, forlangt og faaet hendes Transport derpaa, og desuagtet erkjendt, at hendes - eller, om man vilde, det fælles - Bo, hvormed hun endnu for en Deel sad i Uskifte, fremdeles eiede 1300 Spdlr. i Bankactier, hvilket beviste, at det egentlig var et Laan af samme Natur som det foregaaende af den anden Actie, og det kort efter paafulgte af den halve Panteforskrivelse, hvorpaa ogsaa dennes Transport gik ud. Hvad Moderens og Søstrenes Erklæring paa den anden Actie angik, da viste hans egne Opgjør, hvad denne havde at betyde, om man end ikke medtog hans Brev til Søsteren, hvori Erklæringen sendtes hende til Underskrift; thi "Christiane" var hans Skib, og han vedblev, som sagt, den hele Tid at opføre samme 1300 Spdlr. i Bankactier som uskiftede og Boet tilhørende - og ligesom der ikke kunde være nogen Tvivl om Egtheden af hans Haandskrift i det af Fru Hansmann fremleverede Brev, hvilken ogsaa Sorenskriveren havde bevidnet, saaledes kunde der heller ikke være nogen Tvivl om dens Egthed i Blyantsnotaterne paa den af hans Enke fremleverede Convolut, da den ei før nu var modsagt, og

hendes Erklæring altsaa stod usvækket. Ei heller var der nogen Modsigelse mellem Blyantsnotaterne og Sagens øvrige Oplysninger, hvorimod de i paafaldende Grad stemmede overeens. Efter at have noteret Overleverelsen til Madame Beer af det ene Actiebrev paa 400 Spdlr, og de to (solandske) hvert paa 50 Spdlr., tilsammen 500 Spdlr. ("tilhørende Boet") den 13de August 1841, og han den 20de December næstefter havde faaet Moderens og Søstrenes Erklæring derpaa, for virkelig at kunne transportere den første – de to solandske havde han selv for Boets Regning kjøbt, men uden Tvivl ladet sig tiltransportere paa sit eget Navn – fik han Moderens Transport af 22de Marts 1843 paa det andet Actiebrev for 400 Spdlr., som han derpaa ligeledes overlod Madame Beer, og paategnede nu Convoluten det hele Regnskab for Tydeligheds Skyld saaledes: "Der er kun eet Actiebrev tilbage af Boets, som findes indlagt" (og gjenfandtes paa 400 Spdlr.). "Af de øvrige" (Boets) "har Madame Beer faaet 500 Spdlr." (de forhen anførte) "à 150 pCt., og sig solgt et paa 400 Spdlr." (det af Moderen transporterede) "à 150 pCt." Derpaa har han sendt det indlagte og senere gjendfundne Actiebrev Nr. 7410 til Tonnesen, for at hæve Udbyttet for 1843—1846, hvilket findes noteret; og da alt Dette var skeet, noterede han tilsidst fremdeles Erkjendelsen af, at de 1300 Spdlr.s Actier tilhørte Boet, og kun de 30 Spdlr.s ham selv, som ogsaa den 13de August noteret. Videre Vidnesbyrd havde man ikke behov, for at overbevise sig om, hvorledes det Hele var tilgaaet og meent fra alle Sider. Den bedste Hjemmel vilde have været samtlige Enkers Erklæring af 20de December 1841 paa det ene Actiebrev for 400 Spdlr for, at det allerede paa Samfrændeskiftet var ham tilfaldet, om den ikke havde været modbeviist ved hans egne tydelige Opgjør og Notater i Forbindelse med Brevet til Fru Hausmann, hvorved hendes Underskrift paa denne Erklæring æskedes. Havde han levet, vilde han uden Tvivl have erkjendt Alt, saaledes som det var tilgaaet, og som det frem=

gik af det Anførte med fuld Beviiskraft. Der var ikke tilsigtet nogen Gave fra Moderens Side; der kunde efter Omstændighederne ikke fordres andre Vidner; Forholdet var ikke Gjenstand for noget lovbestemt Regnskabsopgjør; men Beviset var i det Hele tilstrækkeligt – følgelig havde Modpartiet ingen Støtte for sine Indsigelser i de paaberaabte Lovsteder. Hvad endelig Renterne og Bankudbyttet angik, da var ingen Indsigelse ved de foregaaende Retter gjort mod at bruge 1ste Januar 1842 som Udgangspunct, og i Dreyers Erklæring maatte 1843 være en Feilskrift i Stedet for 1842. For Øvrigt var Forpligtelsen til at svare Renter og Udbytte af det Hele saa tilstrækkelig godtgjort med H. Larsens egne Regnskaber og med Vidnerne, at derom ikke kunde være mindste Tvivl, og Beviisbyrden for, at denne Forpligtelse var opfyldt, paalaae Modpartiet, da som allerede bemærket Forholdet ikke var Gjenstand for noget lovbestemt Opgjør eller Paakrav. Efter det Anførte maatte Fordringerne tilfalde Boet efter Madame Helene Larsen, enten de henførtes under hendes Boeslod eller under det Uskiftede i Fællesboet efter C. Larsen, hvilket hun maatte repræsentere; og de maatte kunne gjøres gjældende af hendes Døtre som Arvinger i Boet og de egentlige Modparter af H. Larsen eller nu hans Bo – hvorimod heller ingen Indsigelse var gjort. Følgelig nedlagdes saadan Paastand: At Madame Helene Larsens Dødsbo i Consul Hans Larsens Bo kjendes at være Creditor for: a) det Beløb, der udgjør Værdien af norske Bankactier, lydende paa 900 Spdlr., efter den ved Udlodningen gjældende Cours paa Bankactier, dog ikke til en lavere Cours end 150 pCt., tilligemed bankmæssigt Udbytte af saadanne Bankactier fra 1ste Januar 1842 til Betaling skeer, samt lige Udbytte af Bankactier lydende paa 400 Spdlr. fra 1ste Januar 1842 til 1ste Januar 1848; b) 1450 Spdlr. samt Renter 4 pCt. p. a. af 2900 Spdlr. fra 1ste Januar 1842 til Betaling skeer. Saa paastaaes og Hovedappellantskabet tilpligtet at betale Contraappellanterne Processens Omkostninger for Overretten og Høiesteret.

Høiesterets Dom, afsagt 12te Juli 1854, er saa lydende: "Madame Helene Larsens Dødsbo bør ved Opgjørelsen af Consul Hans Larsens Dødsbo at opføres som Creditor i sidstnævnte Bo: A) for det Beløb, der udgjør Værdien af norske Bankactier til et Beløb af 900 - ni Hundrede - Speciesdaler, efter den ved Udlodningen gjældende Cours paa disse, dog ikke til en lavere Cours end 150 - et Hundrede og femti - Procent, tilligemed bankmæssigt Udbytte af Bankactier til det nævnte Beløb fra 1ste Januar 1842 til Betaling skeer, samt lige Udbytte af Bankactier til et Beløb af 400 - fire Hundrede - Speciesdaler fra 1ste Januar 1842 til 1ste Januar 1848; og B) for 1450 - fjorten Hundrede og femti - Speciesdaler, med 4 - fire - Procent aarlig Rente deraf fra 1ste Januar 1842 til Betaling skeer; hvorimod Consul Hans Larsens Dødsbo i Øvrigt bør for Vederpartiets Tiltale i denne Sag frit at være. Processens Omkostninger for Stiftsoverretten og Høiesteret ophæves."

L.Nr. 365. }
O.Nr. 43. } Frederik Frøyseth mod Enkefru Brown.

I 1800 kom Citanten, 14 Aar gammel, i Tjeneste hos Toldkasserer, Kammerraad Brown i Bergen, og efter et halvt Snees Aars Forløb nedsatte han sig som Vertshusholder. Imidlertid vedblev han at staae i det bedste Forhold til Brown, der forstrakte ham med Penge. Browns Regnskaber over deres Mellemværender fra 1811 til 1828, da han døde, 79 Aar gammel, viste, at han ofte havde betroet ham betydelige Summer, som Frøyseth for det Meste kort efter tilbagebetalte; men ved Aarsopgjørelsen stod han dog gjerne i Gjæld til Brown. Ved Udgangen af 1819 var Brown fratraadt sit Embede som Toldkasserer, og skulde nu opgjøre sine Regnskaber med Toldvæsenet, hvis endelige Berigtigelse medtog flere Aar. Imidlertid fortsattes Regnskabsforholdet med Frøyseth som før,

og det for ikke ubetydelige Poster. Saaledes balancerede 1820 Aars Opgjør et Mellemværende paa 4470 Spdlr. 1 Ort 11 Skill., med en Gjæld paa Frøysebhs Side af 1294 Spdlr. 3 Ort 6 Skill. I dette Aars Regnskab havde Brown under 3die April opført som sig betalt paa Mellemværende, mod meddeelt Beviis, 1000 Spdlr., og under 31te Mai 500 Spdlr. ved Indfrielse af hans Obligation til Handelshuset Konow & Co. I de følgende Aar gjordes betydelige Afdrag paa Frøysebhs Gjæld, især ved Varer. Ved Udgangen af 1822 skyldte imidlertid Frøyseth efter Browns Regnskab 1329 Spdlr. 4 Ort 22 Skill. For 1823 og 1824 fandtes Regnskabet under Eet balanceret med 1412 Spdlr. 3 Ort 3 Skill. Paa Creditsiden fandtes de fra forrige Aar (1822) overførte 1329 Spdlr. 4 Ort 22 Skill., og under 2den April 1824 deraf beregnede Renter for 1 Aar 3 Maaneder 82 Spdlr. 3 Ort 5 Skill., tilsammen 1412 Spdlr. 3 Ort 3 Skill., og under samme Dato, umiddelbar forud anført inden Linien: "Meddeelt Hr. Frøyseth mit Beviis for at være mig betalt 1000 Spdlr." Paa Debetsiden havde Brown for 1823 belastet sig med 10 Spdlr. "uden Beviis" (3die Januar); for et Par Smaaposter af Varer; atter "for erholdt contant" 1 Ort 2 Skill. (9de Marts); og blandt et Par Smaaposter igjen for "erholdt contant" 6 Spdlr. (29de s. M.); samt 26de August og 31te December for egen Fortæring respective 27 Spdlr. 2 Ort 19 Skill. og 55 Spdlr. 3 Ort 7 Skill., hvorhos han under 13de December havde belastet sig med 52 Spdr. 4 Ort 13 Skill. for sin Søn Leopolds Fortæring, og under 28de s. M. for dennes Gjæld "efter Beviis" 225 Spdlr. 2 Ort 12 Skill. For 1824 havde han belastet sig under 29de Marts med 378 Spdlr. 3 Ort 4 Skill. for Indfrielsen af hans Beviis til "afdøde" Hr. Frøyseth, som til 2den November 1821 rentefrie; under 20de Mai "ligesaa for laante Penge 200 Spdlr., ogsaa frie for Rente til 2den November 1821"; under 2den April (da Renteberegningen saa paa Creditsiden blev opgjort) for 45 Spdlr. 3 Ort 12 Skill. i Renter af de 378 Spdlr. 3 Ort 4 Skill. fra 2den November

1821 til Dato; og under s. D. for 24 Spdlr. 20 Skill. i Renter af de 200 Spdlr. i samme Tidsrum – Alt optalt til 1029 Spdlr. 1 Ort 5 Skill., og tillagt hans Tilgodehavende hos Frøyseth med 383 Spdlr. 1 Ort 22 Skill., som med 1412 Spdlr. 3 Ort 3 Skill. balancerede Creditsidens Sum. I Regnskabet for 1825—1827, ført under Eet, var de 383 Spdlr. 1 Ort 22 Skill. overførte som Frøyseths Debet, og derimod crediteret ham for smaa Pengelaan uden Beviis, og smaa Vareposter, samt en større Post for Fortæring (47 Spdlr. 2 Ort 22 Skill.), og en mindre Fortæringspost (7 Spdlr. 2 Ort 5 Skill.) efter Regning til Udgangen af November – i Alt 123 Spdlr. 4 Ort 3 Skill. Med 1827 Aars Udgang slutter Browns Regnskab. Den 3die April 1828 døde han, og der var nok siden intet Krav gjort fra nogen af Siderne, førend Sønnen Lieutenant Browns Enke, Indstævnte for Høiesteret, i Slutningen af 1836 havde fundet de ovenberørte Regnskaber, og derefter affordrede Frøyseth Balancen mellem hans sidst opførte Debet 383 Spdlr. 22 Skill. og Credit 123 Spdlr. 97 Skill., med 259 Spdlr. 45 Skill. tilligemed Renter af førstnævnte Sum fra Begyndelsen af 1825 til Betaling skeer. Efter Klage og Indkaldelse mødte Parterne den 10de December 1836, da Sagen efter Overeenskomst udsattes til 7de Januar næste Aar, men denne Gang mødte ingen af Parterne. I April 1839 indgav Frøyseth Klage til Forligelsescommissionen mod Enkefru Brown for tilgodehavende 1484 Spdlr. 96 Skill. efter Contocurant. Ogsaa efter denne Klage og paafulgt Indkaldelse mødte Parterne i Forligelsescommissionen, den 3den Mai s. A., men blev atter enige om at udsætte Sagen til næste Commission, hvorpaa den bortfaldt. Den 23de Marts 1850 forfattede Frøyseth en Hovedregning til Kammerrad Browns Bo, hvorefter han af dette skulde have tilgode det nævnte Beløb. Den gik fra 22de April 1815 til 4de Marts 1830. De to sidste Poster var: under 28de Marts 1828 for Fortæring og laante Penge efter leveret Regning 33 Spdlr. 1 Ort 20 Skill., og under 4de Marts 1830 efter Regning

for Lieutenant Browns Fortæring fra 2den Februar 1826 til 4de Marts 1830, 17 Spdlr. 11 Skill. Denne Hovedregning transporterede han den 28de Mai s. A. til Lensmand Aatseth, som derpaa efter forgjæves Forligsprøve anlagde Sag mod Fru Brown for de nævnte 1484 Spdlr. 96 Skill. med Renter og Omkostninger. Han lod fremlægge et Udskrift af Kammerraad Browns Regnskabsbog, for saa vidt angik Frøyseths Mellemværende fra 7de Juni 1811 til 29de December 1827 (det ovenomhandlede Regnskab), med Paategning af Forligelsescommissionen, at hvad angik Summer og Text fra November 1816 til 1ste Marts 1820 inclusive, var den overeensstemmende med den i Commissionen af Enkefru Brown med Lavværge fremleverede Protokol, men at det Mere, hvad Udskriftet indeholdt, befandtes at være udrevet af Protokollen. Ligeledes fremlagde han Kammerraad Browns Qvittering af 2den April 1824, saa lydende: "Paa Undertegnedes og Hr. Frøyseths Mellemværende kommer mig tilgode den Sum 1329 Spdlr. 3 Ort 22 Skill. ved Aarets Udgang 1822, hvorpaa er mig betalt undertegnede Dato den Sum 1000 Spdlr., hvilket herved meddeles til Beviis." Paa denne Qvittering fandtes uden Datum og Underskrift tegnet: "Den 2den December 1824 leveret Kammerraaden qvitterte Regninger for 47 Spdlr. 70 Skill. fra 2den Januar til Dato." Indstævnte lod paastaae Frifindelse og Omkostninger. Som Bidrag til nærmere Oplysning om det omtvistede Regnskabsforhold og Parternes Regnskabsorden, med Mere, blev endvidere fremlagt: 1) Kammerraad Browns Qvittering til Frøyseth af 17de Marts 1823 for sine tilbageleverede Statsobligationer til Beløb 3400 Spdlr. 2) Hans Seddel til Frøyseth af 23de December s. A., hvori han beder om 20 Spdlr. mod Liqvidation i en Incasation, Sidstnævnte havde for ham. 3) Revisionsdepartementets Brev til Finantsdepartementet af 16de Marts 1824, hvori meldes, at Brown efter Antegnelserne i hans Toldregnskab for 1819 havde faaet udsat et Ansvar af 585 Spdlr. 86 Skill., for forlavt beregnede Afgifter, medens der var gi-

vet hans Eftermand Ordre til at tilbagebetale Yderne, hvad i nogle Udsættelsesposter var for høit beregnet. 4) Samfrændeskifte af 7de Juli 1824 mellem Frøyseth og hans afdøde Hustrues Arvinger, hvorunder Frøyseth blandt Boets Activer og Passiver, de Første 5800 Spdlr., de Sidste 3266 Spdlr. 8 Skill., hverken havde opgivet Credit eller Debet til Kammerraad Brown. 5) Flere Attester fra Embedsmænd og Andre, der gav saa vel Frøyseth som Kammerraad Brown det bedste Vidnesbyrd for Retskaffenhed, Orden, o. s. v., og blandt Andet oplyste den Sidstes Formuenhed, samt at han havde gjort Statskassen Rede for sine Oppebørsler. Derhos blev den 60aarige Georg Munthe, der havde været Fru Browns Lavværge fra 1838 til 1840, ført som Vidne, og forklarede, at han under sit Lavværgemaal havde havt Spectakler med Frøyseth om denne Sag, som han den Gang fik ham til at frafalde ved at true ham med Contrasøgsmaal, da Vidnet vidste, at Kammerraad Brown havde paa flere Maader hjulpet ham paa Fode, blandt Andet ved at kjøbe Hus for ham, og udbetale Kjøbesummen, som nok Tid efter anden af Frøyseth igjen var bleven afbetalt, men at Frøyseth havde gjort ny Gjæld hos Brown. I et Indlæg fra Aarseth hed det blandt Andet, at den ham transporterede Regning var udskreven efter Kammerraad Browns Bog, og modtagen af Frøyseth, uden at han vidste, hvem Afskriveren var, men negtede, at der fra hans eller Frøyseths Side var begaaet nogen Mislighed derved, da Bogen aldrig havde været i deres Værge. Endelig fremlagde han en Opgjørelse mellem Kammerraad Brown og Frøyseth af 31te Mai 1820 og en Nota over disses Regnskabsforhold fra 3die Januar 1823 til 21de November 1827, hvilke skulde være forfattede og skrevne af Brown selv, og findes overeensstemmende med de før fremlagte Afskrifter af hans Regnskabsbog. Ved Underretsdom af 13de April 1852 blev Fru Brown frifunden for Lensmand Aarseths Tiltale, og Omkostningerne ophævede. Denne Dom blev ved Overretsdom af 14de Marts 1853 stadfæstet, og Aarseth

ilagt 20 Spdlr. i Overretsomkostninger. Derpaa tilbagetransporterede Aarseth Fordringen til Frøyseth, som nu i eget Navn forfulgte Sagen til Høiesteret, hvor hans Sagfører søgte at gjøre gjældende, at de 1000 Spdlr., hvorpaa Qvitteringen af 2den April 1824 lød, var contant betalte, og følgelig burde have været udførte til Afdrag blandt de øvrige Creditsposter, i Stedet for at opføres indenfor Linien, uden at komme til Liqvidation. I saa Henseende paaberaabte han sig det Betegnende i Qvitteringens Udtryksmaade, idet der staaer: "hvorpaa er mig betalt undertegnede Dato den Sum 1000 Spdlr.," ikke: godtgjort, eller deslige, indtil eller til undertegnede Dato, eller paa anden Maade betegnet at det var ved Modregning eller Liqvidation, han havde dækket Beløbet, hvorfor han meente, at Qvitteringen alene kunde forstaaes om contant Betaling af det hele Beløb paa een Gang den Dag, Qvitteringen var udstedt, hvilket han og paastod at være skeet, og hvori han meente saa meget mere at maatte staae til Troende, som han oftere havde udbetalt lignende Summer paa een Gang, efter hvad Browns egne Regnskaber viste. Allerede herved fik han efter rigtig Opgjørelse af Browns eget Regnskab tilgode 616 Spdlr. 74 Skill., som Overskud over de 383 Spdlr. 46 Skill., der var overførte som hans Debet fra 1824 til 1825, 1826 og 1827, for hvilke sidste Aar han af Brown ikke var belastet med flere Debetsposter, men alene godskreven for Varer, Laan uden Beviis, og Fortæring, i Alt 123 Spdlr. 4 Ort 3 Skill. Han havde altsaa efter Browns egne Optegnelser tilgode 740 Spdlr. 53 Skill. (Fortsættes).

Christiania 1854.
Trykt og forlagt af J. Chr. Abelsted.

Nittende Aargang
№ 44.
30te October
1854.

Norsk Retstidende,

et Ugeskrift for praktisk Lovkyndighed.

Sager, paakjendte i Høiesterets 1ste Session 1854.

L.Nr. 365.
O.Nr. 43. } Frederik Frøyseth mod Enkefru Brown.

(Fortsættelse fra Nr. 43).

Som Følge af Parternes forandrede økonomiske Stilling i senere Aar vedblev Kammerraad Brown at oppebære uden at yde, og de sidste Linier i hans usluttede Regnskab for 1827 lød under 29de Decbr. saaledes: "Ved erholdt Regning for December Maaned tilkommer mig at betale . . . . " (uden udført Sum). Da det saaledes var efterviist, hvor væsentlig Brown havde feilet i sit Regnskabsopgjør med Frøyseth, medens Frøyseths Regning, hvori ingen Feil kunde paavises, endog bestyrkedes ved Browns egne Optegnelser, saa vidt de lød jævnsides, og disse for Øvrigt viste sig ufuldstændige og ufuldendte, maatte Regningen staae til Troende, saa meget mere, som de væsentligste Poster var af den Beskaffenhed, at de ikke vel kunde bestrides. Saaledes var det en paa Stedet bekjendt Sag, at saa vel den ældre som den yngre Brown vedblev at tage Fortæring hos Frøyseth, og de derfor opførte Poster oversteg ikke det Rimelige i Forhold til hvad den ældre Browns egne Optegnelser lod forudsætte. Ligesom intet endeligt end sige aarligt Opgjør af dette - ikke under

L.s 5—13—47 eller ff. hørende - Regnskabsforhold havde fundet Sted med den gamle Brown, hvis Bo Sønnen som eneste Arving umiddelbar overtog, havde heller intet Opgjør fundet Sted med denne før hans Død; og da hans Enke, der blev siddende i uskiftet Bo, kort efter kom med sin Fordring paa de 259 Spdlr. 45 Skill., blev hun gjort opmærksom paa Feiltagelsen, hvorfor hun da indstillede sit Krav, der ligeledes blev frafaldt, da hun i 1836 atter fremkom dermed i Klage til Forligelsescommissionen, hvor Frøyseth overtydede Vedkommende om, at han var hendes Creditor, ikke hendes Debitor. Som Munthes Prov viste, pleiedes jævnlig Underhandlinger (han kaldte det Spektakler) om Opgjøret, hvortil Enkefru Brown nu fandtes uvillig; og efter Forligsprøven i 1839 hengik Tiden atter paa samme Maade, indtil Frøyseth endelig tabte Taalmodigheden - ved Munthes Trusler havde han ikke ladet sig skræmme - og overdrog Lensmand Aarseth sin Fordring til Inddrivelse. Hvad den omtvistede Hovedpost paa de 1000 Spdlr. angik, meente vel Overretten den naturlige Tanke var, at Brown, der efter Haanden havde crediteret Frøyseth forskjellige Poster til over 1000 Spdlr.s Beløb (1029 Spdlr. 1 Ort 5 Skill.) nu vilde give ham Beviset af 2den April 1824 for, at til Dato saa Meget var liquideret, og derfor havde opført med rund Sum dette Beløb inden Linien; men denne Tanke var saa langt fra at være naturlig, at den tvertimod var høist unaturlig. Havde Meningen været at give Frøyseth Beviis for, hvorledes Mellemregningen da stod, havde Brown naturligviis - i Stedet for at meddele ham for netop 1000 Spdlr. en Qvittering, der efter Ordene jo maatte forstaaes heelt anderledes - under sin Haand meddeelt ham en Afskrift af Regnskabet, eller med andre Ord: en Contocurant, der for saa vidt Beviis tiltrængtes, maatte behøves og kunne tjene lige godt paa begge Sider. Brown, der var Sproget mægtig og gammel Regnskabsbetjent, samt førte sine private Bøger og Regnskaber paa sædvanlig Maade i Øvrigt, kunde derfor ikke forudsættes at have grebet til et saa usædvanligt og unaturligt

Middel, som den omhandlede Qvittering, for at betegne den omtrentlige Balance af de efter Haanden opførte Debets- og Creditsposter i deres Mellemregning, og det ved at angive Debetsposternes Sum næsten paa Skillingen, Creditsposternes derimod saa grovelig unøiagtig. Det var dog altfor vilkaarligt, at fortolke en Qvittering for en bestemt Sum, der erkjendtes betalt paa en bestemt Dag, som om den lød paa omtrent samme Sum, der ikke var betalt, men liqvideret ved Beværtning, med Mere, til mange forskjellige Tider, blot fordi denne Qvittering ikke anderledes vilde passe ind i løse Forudsætninger, byggede alene paa en feilagtig Postering i Udstederens Bøger, især da disse samme Bøger viste, at Modtageren oftere havde betalt lignende Summer contant, og navnlig en Gang tidligere samme Sum, mod Qvittering. Brown havde nemlig under 10de April 1820 ligeledes anført: "Mig betalt paa vores Mellemværende, og Beviis meddeelt, 1000 Spdlr.," men havde udført Summen i Creditrubrikken, hvor den skulde staae. Alt dette maatte dog vække den stærkeste Formodning for, at det begge Gange var tilgaaet paa samme Maade, og at det alene var ved Feiltagelse af den gamle Mand – hvis Toldregnskaber indeholdt mange Feil – at Summen sidste Gang ei var bleven udført i Creditrubrikken. Saa naturligt det var, den ene som den anden Gang at meddele Qvittering for en saa stor Sums contante Betaling i een Udtælling, saa unaturligt var det, som sagt, at meddele en saadan Qvittering som den omtvistede under Overrettens Forudsætning, hvormed den stod i den aabenbareste Strid; og denne Forudsætning havde desuden saa meget Mere imod sig, som Overretten selv erkjendte, at Qvitteringen, saaledes forstaaet, maatte ansees aldeles overflødig, da Bøgerne meget bedre viste Balancen og dens Sammenhæng ved de allerede deri detaillerede Poster. Vel meente Overretten, at de 1000 Spdlr. ikke, som i Qvitteringen, kunde kaldes Afbetaling paa en Gjæld, der allerede ved de i Browns egne Optegnelser anførte Liqvidationsposter var nedsunken til 383 Spdlr. 1 Ort 22 Skill., de senere

som Renter anførte 83 Spdlr. 3 Ort 5 Skill. beregnede, naar ikke disse Liqvidationsposter selv var meente under de qvitterede 1000 Spdlr.; men Qvitteringen var, efter selve Anførselen i Browns Bøger, allerede meddeelt, forinden Beløbet der noteredes, og Parterne, især Brown, som skrev Qvitteringen, havde rimeligviis ikke forud undersøgt, hvorledes Balancen stod, men forudsat, at Frøyseth da, som for det Meste tidligere, skyldte Mere, end Tilfældet var, Noget, som let lod sig forklare i et Regnskabsforhold, der aarlig løb op til saa store Summer, under en gjensidig Tillid, der ikke fordrede saa streng Opmærksomhed paa, hvorledes Balancen til enhver Tid stod mellem dem, og Frøyseth havde for sit Vedkommende erklæret, at han den Gang ikke havde opgjort den. Dette beviislede vel Overretten; men man maatte lægge Mærke til, at Frøyseth ikke vidste, Faderen nylig havde belastet sin egen Regning med Sønnens betydelige Gjæld for Fortæring (52 Spdlr. Spdlr. 4 Ort 13 Skill.) og efter Beviis (225 Spdlr. 2 Ort 12 Skill.), eller at han allerede havde crediteret den tre Dage tidligere overtagne Indfrielse af hans egen Gjæld til "afdøde" Frøyseth (378 Spdlr. 3 Ort 4 Skill.), med Mere, saa at der, naar disse Poster sattes ud af Betragtning, nok kunde forudsættes at ville behøves Mere til at balancere Parternes Mellemregning, end de den 2den April betalte 1000 Spdlr., hvorfor Qvitteringen meddeeltes. Overretten fandt fremdeles en Grund for sin Fortolkning af Qvitteringen deri, at Frøyseth vedblev at levere Varer og Penge til Brown; men Intet var naturligere, end at han leverede sin gamle Ven de Varer, han tiltrængte, paa Credit til senere Opgjør og Betaling, og Pengene havde Brown selv noteret som erholdte "til Laans uden Beviis," da det var smaae Summer, han i de senere Aar virkelig tiltrængte at laane, for ikke at realisere sine overblevne Midler til Dagens mindre Behov. Endelig paaberaabte Overretten, at Frøyseth først i 1839 skulde have forsøgt at gjøre sit Krav gjældende, og derpaa opgivet det indtil 1850; men Munthes Prov viste, at saa længe han havde været

Fru Browns Lavværge (fra 1838 til 1840), havde han havt med alvorligt Paakrav fra Frøyseths Side at bestille, og det var let at begribe, at dette Paakrav ikke netop havde indskrænket sig til det Tidsrum, hvori hun havde en saa ivrig Lavværge at fegte for sig, men at det havde fundet og fandt Sted den hele Tid, hvori Overretten forudsatte at det havde hvilet – skjønt Frøyseth med alt Dette vist nok havde viist megen Langmodighed, inden han endelig skred til alvorligere Forholdsregler, en naturlig Følge af det Forhold, hvori han havde staaet til Familien. Efter det Anførte maatte den hele Fordring blive ham at tilkjende, i det Mindste under Betingelse af Fyldingsed, da her ikke var Anvendelse for egentlig Benegtelsesed; og i alle Fald maatte 740 Spdlr. 53 Skill. med Renter blive at tilkjende ham, samt i ethvert Tilfælde Omkostninger for alle Retter. (Tilsvarende Paastand nedlagt).

Hertil svarede Indstævntes Sagfører i det Væsentlige: Af det fremkomne Afskrift af Kammerraad Browns Bøger viste det sig, at han havde ført et meget fuldstændigt og nøiagtigt Regnskab med Frøyseth, hvis Balance vel ikke altid ved Aarets Slutning blev opgjort, men dog oftere, og senest 2den April 1824, i Browns Bøger var opgjort saaledes, at der ikke kunde være mindste Tvivl om, det jo maatte have været til fælles Underretning og indbyrdes Afregning. Der var da gjort Beregning, ei alene over Kapitalbalancen, men tillige over de paaløbne Renter paa begge Sider, og det Hele strengt regnskabsmæssig udført. At Parterne den 2den April 1824, forinden dette skeede, maatte have talt om sit Mellemværende, og det med temmelig nøiagtig Oversigt over dets omtrentlige Balance, viste det paafulgte Opgjør, sammenholdt med Qvitteringen, som foreløbig blev meddeelt til Frøyseths Betryggelse, rimeligviis efter hans Forlangende da, som ved flere foregaaende Leiligheder, for Levendes og Dødes Skyld, især da Brown nu var en meget gammel og affældig Mand. Qvitteringen var kjendelig nok meddeelt efter Hukommelsen, uden samtidigt Eftersyn af Bøgerne, skjønt efter tem-

melig tro Hukommelse; thi den Gang stod paa Frøyseths Debetside alene opført hans Gjæld efter forrige Opgjør, 1329 Spdlr. 4 Ort 22 Skill, hvilken feilagtig i Qvitteringen blev anført med 3 i Stedet for 4 Ort, men ellers rigtig, og paa hans Creditside stod allerede da opført de før omhandlede større Poster, foruden nogle mindre, til et Beløb af 959 Spdlr. 1 Ort 21 Skill., der dog ikke endnu var opsummerede; hvortil skulde lægges Renter af de to sidst anførte Hovedposter, hvilke Renter siden blev beregnede, tilligemed Renterne af den overførte Balance paa Debetsiden. Intet var derfor rimeligere, end at Afbetalingen, indtil videre, med rund Sum ansloges til 1000 Spdlr. Paa denne Sums Angivelse i Qvitteringen kunde følgelig ikke lægges den mindste Vegt; ei heller paa Ordet "betalt," da Alt, hvad der dækker Gjæld, kaldes Betaling, enten det bestaaer i Varer, Vexler, eller hvilken som helst anden Pengeværdi – og at det hed "undertegnede Dato," i Stedet for "til undertegnede Dato," var høist uvæsentligt, da det Sidste vel havde været tydeligere, men det Første dog ikke var usædvanligt i Tilfælde som dette. Derimod maatte der lægges afgjørende Vegt paa den Omstændighed, at Qvitteringens hele Indhold kjendelig gik ud paa at betegne de 1000 Spdlr. som Afdrag paa den i Begyndelsen angivne større Gjæld, hvori Modtageren stod til Udstederen; thi saa grovelig kunde ingen af Parterne have taget Feil af det daværende Forhold mellem Debet og Credit i deres Mellemværende – der den Gang kun balancerede omtrent 1400 Spdlr. – at de skulde have forregnet sig paa omtrent 1000 Spdlr. Forinden Frøyseth bragte en saadan Sum i rede Penge paa een Gang til Afdrag paa sin Gjæld, maatte han dog have undersøgt, om han endnu skyldte saa Meget, at ikke en Gang dette Beløb vilde kunne forslaae til sammes Dækning; og det hjalp ham derfor ikke at undskylde sig med Uvidenhed om den allerede stedfundne Godskrivning af Browns Gjæld (over 600 Spdlr.) til "afdøde" Frøyseth (hans Fader), hvilken Gjæld han efter Anførselen i Browns Regnskab allerede

havde paataget sig at indfrie eller udslette, følgelig maatte kunne liqvidere i sin egen Gjæld til denne, enten den allerede var crediteret ham i Bøgerne eller ei, ligesom det heller ikke hjalp, at han anstillede sig uvidende om Browns Overtagelse af sin Søns Gjæld (henved 300 Spdlr.), da Ingen kunde lade sig indbilde, at dette var skeet uden foregaaende Aftale mellem Parterne eller given Anledning fra Frøyseth selv. Hvorledes Qvitteringen var forstaaet mellem Parterne, viste endelig den samtidige Anførsel i Browns Bøger, der var førte med altfor megen Orden og Nøiagtighed til, at en saa grov Feil, som af Frøyseth paastaaet, skulde kunne tænkes mulig under et endeligt Opgjør af Beskaffenhed som det omtvistede, ei at tale om, at han naturligviis havde faaet sig dette som de foregaaende Opgjør meddeelt, og med sin "utrættelige Iver, Virksomhed og Orden," hvorfor han havde faaet Skudsmaal, ellers ikke vilde have forsømt at kræve det – eller bemangle det, om det var fundet urigtigt – eller i alle Fald selv istandbringe det. At Brown i flere Aars Regnskaber for en af Landets betydeligste Toldoppebørsler fik Udsættelser til et Beløb af nogle Hundrede Daler – som det syntes, ikke paa Grund af Feil i Udregning eller Postering, men i Fortolkning af Toldlovgivningen – beviste Intet imod hans Paalidelighed som Regnskabsfører, hvilken paa det Klareste fremgik af det her omtvistede Regnskabsforhold. Hans Retskaffenhed droges ikke i Tvivl af Nogen, og navnlig ikke af Frøyseth, hvem han under deres mangeaarige Forbindelse havde behandlet saaledes, at det havde været et Særsyn, om han paa Gravens Rand havde villet forurette ham i den Grad, som her maatte være Tilfældet, om man vilde troe paa Frøyseths Fremstilling af deres Mellemværende. Han havde stadig mere eller mindre betydelige Summer tilgode hos Frøyseth, hvis Formuenhed lige til det Sidste ingenlunde svarede til hans, og han behandlede ham derfor altid med samme Skaansel, naar han, for ikke at realisere større Formuesgjenstande til sine mindre Behov, forlangte smaae Afdrag paa sit Tilgodehavende. At han, i senere som i

tidligere Aar, i sine Bøger kaldte disse Afdrag Laan uden Beviis, for at udtrykke sig saa mildt som muligt, gjorde naturligviis Intet til Sagen, der alligevel var klar nok. At Frøyseth – naar han havde saa Meget tilgode af ham, som han nu paastod – efter hans Død (i Begyndelsen af 1828) skulde have ladet det henstaae uopgjort med Sønnen, og efter dennes Død (i 1834) ligeledes uopgjort med hans Enke, indtil han selv blev krævet for de 259 Spdlr. 45 Skill. – hvis Betaling han nu ei længere ved den blotte Taushed, men alene ved Modfordring, kunde haabe at unddrage sig – var derimod uforklarligt hos en saa utrættelig, iørig, virksom og ordentlig Mand, der tidligere altid havde sørget for at holde Balancen paa den modsatte Side. Hans Redelighed stilledes, trods de erholdte Vidnesbyrd, unegtelig stærkt i Skygge, ei alene ved det allerede Anførte, men ogsaa ved den Taushed, hvormed han forbigik sit Mellemværende med Kammerraad Brown under Samfrændeskiftet med sin afdøde Kones Arvinger den 7de Juli 1827, da han til Forberedelse af dette Skifte dog maatte have undersøgt hint betydelige Mellemværende saa vidt, at Størstedelen af det nu fordrede Beløb, hvilken skulde have sin Oprindelse fra tidligere Creditsposter, maatte være udfunden, samt opgiven, naar han ikke vilde begaae Arveswig. Hvorledes hans Regning paa de 1484 Spdlr. 4 Ort støttedes ved Browns Bogførelse, var allerede viist i den betydeligste Post, hvortil den omtvistede Qvittering sluttede sig, og for Øvrigt vilde det sees, at den saa væsentlig forskjellige Balance var udkommen ved at udelade Renteberegningerne paa Debetsiden, skjønt de var indgaaede i alle, tidligere saa vel som senere, Opgjør, og ved at tilføie nye Poster paa Creditsiden, hvis Beskaffenhed (maaskee med Undtagelse af Fortæringsregningen for Decbr. 1827) var mere end tvivlsomt, baade i sig og efter hvad ellers var oplyst, hvorfor de benegtedes. Paa Frøysethś Maade beviste man ikke død Mands Gjæld efter Snese Aars Forløb, hvori man ikke havde gjort sin angivelige Fordring gjeldende. Betegnende var det ogsaa, at Frøyseth transpor-

terede sin Fordring til Aarseth, naturligviis for at undgaae enhver Liqvidation, og at han endelig nedsatte den til de 740 Spdlr. 53 Skill., som Qvitteringen skulde hjælpe ham til at vinde. Om Fyldingsed kunde der end ikke efter et saadant Regnskabsforholds almindelige Begreb være Spørgsmaal, og i alle Fald ikke efter saa tilstrækkelige Indicier for mala fides fra Sagsøgerens Side, som her fandtes. Efter disse Indicier maatte han unegtelig ogsaa ilægges videre Omkostningsansvar. (Paastand: Stadfæstelse af Overretsdommen og Omkostninger for Høiesteret).

Ved Høiesterets Dom, afsagt 13de Juli 1854, blev Overrettens Dom stadfæstet, og Citanten tilpligtet at betale Instævnte Sagens Omkostninger for Høiesteret med 60 Speciesdaler.

L.Nr. 266. } Christiansands Commune mod Consul J.
O.Nr. 39. } March.

Ved Rescripter af 29de October 1641 og 30te April 1643 (hos Paus) blev Gaardene Grim og Eg skjenkede Christiansand til Bymark. Ved dens første Privilegier af 30te Juli 1662 blev Byens Øvrighed derpaa forlehnet med Brugen af disse Gaarde, og Confirmationen af 29de Januar 1772 stadfæstede denne Magistratens Forlehning. I Privilegierne af 31te Januar 1738, § 11, heder det, at "Byens Kvæg maa herefter, som tilforn, have fri Græsgang i de to Magistraten beneficerede Grims og Egs Avlsgaardes Skov og Mark, og naar Høet er indhøstet, da Kvæget at gaae paa Jorderne, uden enten af Magistraten at maatte indtages, eller med Græspenge besværes. Magistraten maa og ikke tillade flere Husmænd at bygge paa fornævnte Steders Grund, paa det Græsgangen for Byens Indvaaneres Kreature derved ikke skal lide Afgang." Ved Rescript af 8de April 1771 blev efter et indkommet anonymt Forslag bestemt, at Magistratens Jorder skulde adskilles fra Byens Mark, og denne være fælles, med Undtagelse af de udyrkede Stykker, som maatte kunne undvæ-

res fra Kvægets Græsning, hvilke skulde bortforpagtes paa visse Aaremaal mod Afgift til Bykassen. Den 8de September 1786 meddeeltes kongelig Confirmation paa en mellem Magistraten og Negotiant Peder Mørch indgaaet Contract, hvorved Gaarden Grim med Møllebrug, Skov og Plads Guldringsdalen, saaledes som samme i Følge Byens Privilegier var og havde været Magistraten beneficeret, overdroges ham til uindskrænket Odel og Eiendom mod 800 Rdlr.s aarlig Afgift, samt Istandsættelse og Vedligeholdelse af Møllebruget saaledes, at Byens Indvaanere altid kunde faae sit Korn malet - paa hvilke Betingelser det skulde staae ham og enhver Efterkommer frit for, at gjøre sig Gaarden med alt dens Tilliggende saa nyttig, som han bedst vidste og kunde, hvorimod Magistraten kunde tage den tilbage uden Godtgjørelse, hvis det skulde befindes, at Gaarden og Møllebruget ikke holdtes i bedre Stand og Orden, end det da var, eller at Afgiften ikke promt betaltes. I 1790 blev et Stykke udviist og taget i Brug paa Grimsmoen til Exerceerplads for Byens Garnison, og af en Cancelliskrivelse af 11te August 1792 til Stiftamtmanden sees, at Mørch derfor gjorde Paastand paa 50 Rdlr. aarlig, hvilken Godtgjørelse efter afholdt Taxt fandtes billig, hvorfor Cancelliet samtykkede i dens Udbetaling af Bykassen - hvilket Repræsentanterne og nogle Medlemmer af Magistraten modsatte sig; men efter ny og motiveret Cancelliskrivelse af 24de August 1793 blev det dog som før bestemt. I 1810 blev Exerceerpladsen udvidet, mod 150 Rdlr.s Tillæg i Afgiften, men i 1815 opgaves denne Udvidelse, mod at Tillægget bortfaldt. I 1840 bemyndigede Armeedepartementet det christiansandske Musketeercorps til Afsluttelsen af en ny Leiecontract om Exerceerpladsen, som derpaa atter blev opmaalt, og ved Contract af 11te Marts 1841, mod 80 Spdlr. aarlig, leiet "for Militæretaten," der skulde have Adgang til Pladsen "paa enhver Aarstid, samt for hvilken som helst Vaabenart," uden Hensyn til Troppernes Antal, med fri Skydelinie til de omliggende Høider. Den 7de August 1850 indgav Grims nu-

værende Eier J. Mørch Klage til Forligelsescommissionen over, at ogsaa Borgervæbningen havde tiltaget sig Afbenyttelse af Exerceerpladsen til sine aarlige Øvelser, uden hans Tilladelse, og uden at ændse hans gjentagne Forestillinger om det Uhjemlede og Ulovlige deri, og bad Magistraten og Formandskabet i den Anledning indkaldte, da han var kommen til Kundskab om, at den paaklagede Afbenyttelse havde fundet Sted efter deres Anviisning. Stadshauptmanden havde nemlig samme Dato meddeelt ham en Skrivelse fra Stiftet, indeholdende en Skrivelse fra Magistraten, hvori var indtagen en Skrivelse fra Formandskabet, som berettede, at det ikke fandt Anledning til at tilraade Communerepræsentationen at frafalde en Rettighed, hvoraf Communen i en lang Række af Aar, og formeentlig meget over Hævdstid, havde været i uforstyrret Besiddelse, og at man derfor antog, at de da berammede Vaabensøvelser burde paabegyndes og fortsættes, indtil Stadshauptmanden blev tvungen til at indstille dem ved lovformeligt Forbud, som J. Mørch i saa Fald vilde have at forfølge paa lovlig Maade, samt at man ikke samtykkede i Cumulation af denne og en ældre Sag mellem Communen og Grims Eier. Efter forgjæves Forligsprøve søgtes derfor under særskilt Sag Communen kjendt uberettiget til at benytte Pladsen til de paaklagede Øvelser, samt ilagt Erstatning og Sagsomkostninger. Der blev fremlagt Attest fra Stadshauptmanden om, at Pladsen aarlig var benyttet af Borgervæbningen fra 1840 til 1850 inclusive, dog i 1846 kun til Jægercorpsets Underofficiersamling, da den øvrige Vaabensøvelse efter indkommet Andragende var bleven indstillet, og i 1849 kun til Jægercorpsets Skiveskydning, da den øvrige Exercitie ogsaa den Gang blev indstillet, fordi Riflerne var under Reparation. Derhos blev ført Vidner om de tidligere Øvelser. 1ste Vidne havde i Aarene 1807 til 1827 staaet i Borgervæbningen, som i dette Tidsrum aarlig havde benyttet Grimsmoen til sine Øvelser, med Undtagelse af enkelt Aar (1819, 1820 eller 1821), og mulig flere, skjønt Vidnet ikke erindrede det. 2det Vid-

ne forklarede sig paa samme Maade om Tidsrummet 1811—1824, uden bestemt at turde benegte, at Øvelserne et eller andet Aar havde været indstillede. Paa lige Maade forklarede sig 3die Vidne om Aarene 1807 til 1819 eller 1820, med Undtagelse af 1809 og 1810, da Vidnet var i Udlandet, og 4de Vidne om Aarene 1828 til 1840, 5te Vidne om Aarene 1827 til 1846, 6te Vidne om Aarene 1807 til 1827, 7de Vidne om Aarene 1801 til 1822, med Tillæg, at Vidnet (der var 84 Aar) i 1788 saae Borgervæbningen paradere for Frederik den Sjette paa Grimsmoen, uden at kunne mindes, om Borgervæbningen, men vel at Garnisonen, benyttede Grimsmoen før 1786. 8de Vidne forklarede sig som de foregaaende om Aarene 1801 til 1827, 9de Vidne om Aarene 1818 til 1836. 10de Vidne om Aarene 1813 til 1821, og 11te Vidne om Aarene 1828 til 1843. Foruden de omforklarede Aar, hvori Vidnerne selv havde staaet ved Borgervæbningen, erklærede sig flere af dem ogsaa vidende om samme Forhold i senere Aar. 13de Vidne 75 Aar gammelt, forklarede, at det fra sin tidligste Barndom havde seet Borgervæbningen benytte Grimsmoen til Vaabenøvelser, hvori først dets Fader, og senere dets Mester (fra 1792 til 1795) deeltog, og selv havde Vidnet deeltaget deri fra 1803 til 1812. For Øvrigt blev ved Erklæringer og Vidneprov fra Garnisonens og Borgervæbningens Officierer oplyst, at Stadshauptmanden, forinden Borgervæbningens Øvelser begyndte, altid hos Commandanten havde ladet forespørge, om derimod fra hans Side var Noget at erindre, eller Noget i Veien for deres Paabegyndelse. 10de Vidne tilføiede sin tidligere Forklaring, at Øvelserne i 1821 for en Deel indstilledes, idet kun Infanteriet, ikke Jægercorpset, i dette Aar exercerede paa Grimsmoen, og at det maatte forstaaes overeensstemmende hermed, naar Vidnet før havde sagt, at Exercitien i et enkelt Aar har været indstillet. Paa nærmere Spørgsmaal om Meningen med den omforklarede Henvendelse til Commandanten, hver Gang Øvelserne skulde begynde, svarede den forrige Stadshauptmand, at han kun havde lagt

liden Vegt paa denne Skik, som han dog ansaae nødvendig, og den senere Stadshauptmand, at han ikke antog, et bevæbnet Corps kunde rykke ud, især med Faner og Spil, uden at det, naar Garnison var paa Stedet, forud blev anmeldt for dens Commandant. For Øvrigt svarede begge paa Spørgsmaal, om ikke ogsaa den saa kaldte Banehave var bleven benyttet af Borgervæbningen til Exerceerplads, at den var bleven benyttet til Recrutexercitie, Over- og Underofficiersamlinger, og maaskee i enkelt Aar til Corpsexercitie, men ikke til Generalmynstring. Endelig tilføiede den sidste Stadshauptmand paa given Anledning, at Mørch vel flere Gange havde ytret for ham, at man var uberettiget til, uden hans (Mørchs) Tilladelse at benytte Pladsen til Borgerexercitie, og begjært, at han (Stadshauptmanden) vilde forskaffe ham en aarlig, om end nok saa ubetydelig, Godtgjørelse derfor, eller i Forveien skriftlig udbede sig hans Tilladelse til Afbenyttelsen, uden at Stadshauptmanden fandt Føie til nogen af Delene. Stadscapitainen svarede som sidste Stadshauptmand for de Gange, han havde været constitueret i dennes Embede. Indstævnte paastod Afviisning af Erstatningskravet, og i Øvrigt Frifindelse, eller Frifindelse i det Hele, og for begge Tilfælde Omkostninger. Ved Bythingsdom af 15de Juni 1852 blev Communen kjendt uberettiget til at benytte Grimsmoen til Borgervæbningens Vaabenøvelser, men Sagsomkostningerne ophævede. Samme Udfald fik Sagen ved Overrettens Stadfæstelsesdom af 20de April 1853.

For Høiesteret, hvortil Communen indankede Sagen, bemærkede dens Sagfører i det Væsentlige: Ved i Byens Privilegier at forlehne dens Magistrat med Frugtnydelsen af dens Eiendom, var det naturligviis ikke Hensigten at indskrænke selve Communen i den Brug, som den paa hensigtsmæssig Maade umiddelbar kunde gjøre deraf, og allermindst i den nødvendige Brug af sin Eiendom, men alene at lade den høste saa meget større Nytte deraf, ved at lade den lønne sin Øvrighed med det større Udbytte, denne bedre end den selv kunde høste af Gaardens

Drift, ved Siden af den Brug, som forbeholdtes den, og det i den størſte mulige Udstrækning. (Pr. af 1738, § 11); og da Gaarden i 1786 heller ikke fandtes at svare Regning under Magistratens Drift, overdroges den til P. Mørch saaledes, som den var og havde været Magistraten beneficeret, altsaa med de samme Indskrænkninger, og desuden nogle nye Forpligtelser til Communens Tarv. Borgervæbningens Vaabenøvelser vedblev derfor paa Grimsmoen – skjønt de ikke udtrykkelig var nævnte i Privilegierne eller Overdragelsen, ved Siden af Græsgangen, naturligviis fordi Adgangen dertil ansaaes som en Selvfølge, da det Mindre og Nødvendigere maatte ansees som indbefattet i det Mere og Tvivlsommere – uden at det faldt Magistraten eller P. Mørch ind, derfor at lægge noget Hinder i Veien, eller at fordre nogen Godtgjørelse. Først da der senere gjordes en mere udvidet og hyppig Brug af Grimsmoen, nemlig til den forøgede Garnisons Vaabenøvelser, forlangte og fik Mørch derfor i 1792, mod Communens Protest, ved Cancelliets Bud en Godtgjørelse af 50 Rdlr.; men Borgervæbningen vedblev fremdeles, med samme Hjemmel som før, sine Vaabenøvelser paa Grimsmoen, uden Indvending, og uden at derfor ydedes nogen Godtgjørelse; ei heller spurgte den Mørch om Tilladelse dertil, men henvendte sig kun til Commandanten med en Forespørgsel, der alene sigtede til at forebygge Collisioner, og for Øvrigt ansaaes grundet i hans militære Forhold til Stedets Borgervæbning. Det var saaledes klart, at Borgervæbningens Adgang til Benyttelsen af Grimsmoen støttede sig paa en oprindelig og selvstændig Hjemmel, der i meget over Hævdstid var anerkjendt, og ganske uafhængig af de om Garnisonens Vaabenøvelser sluttede Overeenskomster, hvorved den Intet havde lidt. L. af 6te April 1839, § 2, fandt derfor ingen Anvendelse her. Man paastod forgjæves, at Borgervæbningen var annecteret Garnisonen; thi dette stred saa vel imod den nævnte Lov, som imod L. af 3die August 1824, §§ 1, 2 og 3, med de flere hidhørende Bestemmelser. Man var derfor ikke falden paa at klage for

1850. Men var Borgervæbningen annecteret Garnisonen, maatte den, ligesom de annecterede Nationale, have samme Adgang, som selve Garnisonen, til Pladsens Benyttelse, da Contracten af 11te Marts 1841 indbefattede alle Vaabenarter, og endnu stod ved Magt. (Paastand: Frifindelse og Omkostninger for alle Retter).

Hertil svarede Indstævntes Sagfører i det Væsentlige: Ved Privilegierne og Afhændelsen til P. Mørch var kun en indskrænket Græsningsret forbeholdt Byen, men ingen Adgang til Vaabenøvelser, som aabenbar ikke var komne med i Betragtning, og ingenlunde kunde ansees som en Følge af Græsningsretten. Overskridelsen af den Forlehning til Garnisonens Brug, hvorfor Byen siden 1792 betalte 50 Spdlr., kunde efter L. 5—5—3 ikke bane Adgang til Hævd af Borgervæbningens Brug, der desuden var afbrudt. De af vedkommende Auctoriteter sluttede Contracter med Grims Eiere maatte være forbindende for Byen, der ved disse unegtelig var udelukket fra Benyttelsen af Grimsmoen til Vaabenøvelser af dens Borgervæbning, da Byen alene havde faaet Græsningsret, Garnisonen alene Øvelsesplads, og Eierne i Øvrigt fri Raadighed over Gaarden. Havde Communen havt nogen oprindelig eller hævdet Ret til Grimsmoen som Øvelsesplads for sin Borgervæbning, havde denne ikke behøvet hvert Aar at udbede sig Commandantens Tilladelse til at benytte den. Hvor vidt denne Tilladelse kunde betragtes som Hjemmel for Borgervæbningens Afbenyttelse af Pladsen, maatte staae derhen, da dette Spørgsmaal ikke vedkom nærværende Sag, hvorunder dens Gyldighed hverken bestredes eller erkjendtes; thi Commandanten havde hverken villet tillade eller forbyde Borgervæbningen Pladsens Benyttelse til dens Vaabenøvelser, der ikke kom i Strid med Garnisonens Brug - og Grims Eiere havde heller ikke tilladt den; men fra 1840 til 1850 eiedes Gaarden af Mænd, der ikke havde Formue nok til at føre Retstrætter med Communen om dens Anmasselser - som imidlertid ikke kunde hævdes. Erstatning fordredes ikke for den forbigangne Misbrug af

Pladsen. (Paastand: Stadfæstelse og Omkostninger for Høiesteret).

Ved Høiesterets Dom, afsagt 14de Juli 1854 fik Sagen samme Udfald som ved de foregaaende Domme, med Ophævelse af Sagsomkostningerne for alle Retter.

Høiesteret, der gav ny Conclusion, altsaa ikke i Præmisserne kan have været enig med de foregaaende Retter i alle Dele, har uden Tvivl bygget sin Dom paa: at Privilegierne kun forbeholdt Communen Græsningsretten; at denne ved Rescriptet af 1771 endog indskrænkedes; at Overdragelsen af 1786, der ellers syntes beregnet paa at skulle være udtømmende, ved Siden af Græsning og Maling ikke nævnte Borgervæbningens Vaabenøvelser, som 7de Vidnes Prov heller ikke lod formode da at være begyndte paa Grimsmoen; at der i 1790 kun blev udviist Exercerplads for Garnisonen — hvorfor i 1792 blev tilstaaet Godtgjørelse af Byen, som da havde at skaffe Garnisonen Øvelsesplads — uden at Borgervæbningen blev indbefattet under denne Leie; at Byen, som Leietager af Pladsen for Garnisonens Brug alene, ikke kunde hævde den for Borgervæbningens Brug, skjønt ingen saadan Afbrydelse fandt Sted i sidstnævnte Brug, at dens Hævd derved kunde ansees standset; og at den siden 1840 — da Leien fornyedes for Statskassens Regning til Garnisonens og de annecterede Nationales Brug — til 1850, da Sagen reistes, ei havde været Tid til at vinde Hævd paa Pladsens Brug til Borgervæbningens Øvelser.

Christiania 1854.
Trykt og forlagt af J. Chr. Abelsted.

Nittende Aargang | 6te November
№ 45. | 1854.

Norsk Retstidende,

et Ugeskrift for praktisk Lovkyndighed.

Sager, paakjendte i Høiesterets 2den Session 1854.

Den 6te September.

L.Nr. 3. Advocat Homann, Actor, mod Erik Iversen Stavlo.

Denne 48 Aar gamle Inderste blev en Aften i afvigte Februar Maaned udkastet fra et Skjenkested i Levanger, og da han blev advaret af en Vægter mod den Støi, han derfor gjorde paa Gaden, vedblev han ei alene at støie, men gjorde voldsom Modstand, da Vægteren vilde arrestere ham, og spændte denne i Ansigtet, saa at han fik et blaat Øie. Under det næste Dag optagne Forhør tilstod han at have støiet og gjort Modstand, og at det saaledes var muligt, at han var kommen til at spænde Vægteren, saa at denne derved havde faaet det blaae Øie. Han tilføiede, at han vel havde været noget beruset, men dog ikke mere, end at han meget godt erindrede Alt, hvad der passerede. Derpaa blev han løsladt, Sagen behandlet efter L. af 6te September 1845, og han ved Underretsdommen for Forbrydelse mod Crll.s 10—1 ilagt 5 Dages Fængsel paa Vand og Brød. Overretten gav ny Conclusion, fordi Sagen var behandlet efter L. af 6te Septbr. 1845, og bestemte Straffetiden til 4 Dage. Høiesteret stadfæstede Underrettens Dom.

Den 8de September.

L. Nr. 6. Advocat Skjelderup, Actor, mod Ole Andersen Hægland og Christen Rasmussen Roiseland.

Den 4de December 1846 [illegible] Nr. 2, som Værge for sin Søn, [illegible] Anders Gunleffen Roiseland [illegible] Hæg-lands Forligelsescommission en Forening, hvorved Nr. 2 frafaldt sin Søns Odelsret til Anders Gunleffens Gaardpart, mod at Anders derfor skulde betale 25 Spdlr. med Renter, naar han havde besiddet sin Eiendom upaatalt i 5 Aar. Anders betalte imidlertid de 25 Spdlr. med Renter, og fik Nr. 2's Quittering derfor, den 17de Mai 1847. Senere fremkom en fra Christiansand dateret Transport af 8de October 1848 paa det nævnte Forlig til Nr. 1, undertegnet Nr. 2's Navn, og til Vitterlighed Reinert Pedersen Tofstelands og Kone Karen Olsdatters Navne, samt en derpaa bygget senere Transport fra Nr. 1 til Ole Sørensen Roland. I Anledning heraf blev af Nr. 2 under 15de Mai 1853 afgivet en skriftlig Erklæring, hvori han erkjendte Egtheden af Quitteringen af 17de Mai 1847, og erklærede det, som en Selvfølge, at han ikke havde overdraget Fordringen til Nr. 1, eller underskrevet den ham forevifte Transport af 8de October 1848 – hvorpaa han tilbød Ed. Senere fremkom en Erklæring fra Nr. 2 af 4de Juni 1853 om, at han havde givet Nr. 1 sin "fuldmægtigste Ret og Rigtighed" til at indfordre Forliget, hvorpaa det heder: "og hvad denne bemeldte Ole finder forgodt, var mig til Gavn paa lovlig Maade, som han bedst veed, vil og kan, eftersom Du selv veed – saa erkjender Du vel det Samme." Under det derpaa optagne Forhør forklarede Anders Gunleffen, at Nr. 1 Tid efter anden havde sagt at sælge Forliget, uden at det vilde lykkes i Bygden, hvor Folk vidste Besked om Forholdet, men at han endelig havde faaet det solgt til Ole Roland, der var fjerntboende og uvidende om Sammenhænget. Lensmanden forklarede, at Nr. 2 kort efter Forligets Afslutning kom til ham – der var Forligelsescommissær og Protokolfører – begjære-

de og fik Udskrift af Forliget, samt uden Dato og Navn paaskrevet Transport, for at kunne have den færdig, om han og Nr. 1, som stod i Underhandling derom, blev enige; at en god Tid derefter Nr. 2 og Anders Gunleifsen kom og fortalte, at Forliget var betalt, og bad Lensmanden skrive Qvitteringen, der af Nr. 2 blev underskreven paa Stedet; og at en Tid derefter Nr. 1 kom og bad om Udskrift af Forliget, som han, da Lensmanden spurgte, hvad han vilde gjøre dermed, siden det var betalt, sagde at skulle tjene til Veiledning ved et Regnskabsopgjør. Dagen efter dette Forhør indgav Nr. 1 og Anders Gunleifsen en skriftlig Erklæring om, at de var forligte, og ønskede Sagen hævet; men Forhøret blev alligevel fortsat. Nr. 2 vedblev ei alene at negte Underskriften paa Transporten af 8de October 1848, men negtede endog at have seet den, før den i Mai 1853 blev ham forevist, end sige at have bedet Nogen skrive den; dog tilstod han, før Qvitteringens Udstedelse at have staaet i Underhandling med Nr. 1 om Transporten, uden at det kom til Afslutning. Nr. 1 tilstod at have underskrevet Nr. 2's Navn paa Transporten af 8de October 1848, men paastod, at det var skeet med Nr. 2's Samtykke, og forklarede nærmere, at Nr. 2 først havde taget et Udskrift af Forliget, overleveret ham det til Eiendom i Christiansand den 8de October 1848, i Paasyn og Paahør af Reinert Tofteland og Kone, og derpaa efter Hjemkomsten underskrevet en Udskriftet af Nr. 1 paaført Transport, som Nr. 1 siden mistede, hvorfor han fik nyt Udskrift, dateret 12te October (fremlagt under Forhøret), og tillige paa Begjæring skrevet af Lensmanden en særskilt Transport, som han (Nr. 1) i sit Hjem, ikke i Christiansand, forsynede med Nr. 2's Navn som Udsteder – hvortil han havde dennes Samtykke – og tillige med Reinert Toftelands og Kones Navne til Vitterlighed, hvortil han ligeledes havde deres Samtykke. Han erkjendte, at Lensmanden ved Udskriftets Meddelelse udtrykkelig bemærkede, at Forligssummen var betalt, og Qvittering derfor udstedt, samt at Anders Gunleifsen, før Transporten til Ole Roland

fandt Sted, ogsaa havde sagt ham, at Gjælden var betalt; men han troede desuagtet, at det ikke kunde være galt at borttransportere Fordringen, saa længe Nr. 2 ei havde forbudt ham det, hvilket ei var skeet. Endelig rettede han sin Forklaring derhen, at det ikke var 8de December 1848, men kort efter Forligets Afslutning, at Nr. 2 overleverede ham det til Eie; men han kunde som Følge deraf ei gjøre Rede for, at Transporten var dateret som skeet. Nr. 2 negtede som før; og i Anledning af den ovenberørte Erklæring af 4de Juni 1853, hvis Eghed 5te Deponent, som havde skrevet den, benægtede, tilføiede Nr. 2, at han ved dens Afgivelse var meget drukken – hvilket 5te Dept. benegtede – og at han ikke meddeelte den, fordi det forholdt sig som deri sagt, men for at frelse Nr. 1 og trøste hans Søstre, som frygtede for, at han ellers vilde faae Straf. Lensmanden erklærede derpaa, i Anledning af Nr. 1's Forklaring om Forfalskelsen af Transportens Text, at det muligen forholdt sig som af Nr. 1 paastaaet, skjønt det syntes utroligt, at den skulde være foregaaet 12te October 1848, da sidste Udskrift blev udfærdiget; men senere, da han fremstilledes som Vidne, tilføiede han, at han nu med temmelig Sikkerhed erindrede, at det var skeet, som af Nr. 1 forklaret, forbi denne sagde sig at have mistet det ældre Udskrift med paategnet Transport fra Nr. 2. Under et andet Forhør havde imidlertid Reinert Tostelaud og Kone forklaret, at de nok huskede, der en Gang for flere Aar siden, medens Nr. 2 – der da baukede om som Hestehandler, og næsten daglig var beskjenket – med Nr. 1 var inde i deres Hus, blev talt om Transport af det berørte Forlig; men de huskede ikke en Gang at have faaet nogen Anmodning om, end sige givet noget Samtykke til, Underskrift af deres Navne til Vitterlighed, eller at det kom til Afslutning – og samme Besked havde de for 3 Uger siden paa Forespørgsel givet Nr. 1 selv. Nr. 2 tilstod vel at have i Christiansand givet Nr. 1 Forliget til Gjennemlæsning, men ikke til Eie, da det ikke kom til Afslutning. 6te Vidne forklarede, i 1847 at have paahørt en

Samtale mellem Nr. 2 og Anders Gunlefsen, hvorunder Nr. 2 opfordrede denne til at betale Odelspengene, som Anders ikke vilde betale, før Dagen kom; men da Nr. 2 sagde, at han havde solgt Forliget til Nr. 1, som han ikke vilde lade have nogen Fordeel deraf, saavidt Vidnet veed, de bleve, enige om, at Nr. 2 skulde give Anders en Qvittering, som i alle Tilfælde skulde staae sig mod Forliget. Dette benegtede baade Nr. 2 og Anders. 7de Vidne forklarede at have i 1847 hørt, at Nr. 1 paa et til ham transporteret Forlig mellem Nr. 2 og Anders Gunlefsen om Odelspenge paa Roiseland betalte Nr. 2 ½ Tønde Rug og 3 Geder. Gederne saae Vidnet Nr. 2 faae, og Rugen vidste det han havde faaet. Heri var 14de Vidne, som havde været tilstede ved samme Leilighed, enigt, med Tillæg, at Overeensskomsten om Transporten paa Forliget blev nedskreven af Nr. 1, uden at Vidnet lagde Mærke til, om den blev skreven paa noget Udskrift af Forliget, eller underskreven af Nr. 2. Denne negtede heller ikke at have faaet baade Geder og Rug af Nr. 1, men paastod kun, at det var til Dækkelse paa andet Mellemværende, og Forliget uvedkommende. Men 11te Vidne forklarede, at Nr. 2 en Gang for nogle Aar siden, om før eller efter 17de Mai 1847, erindredes ikke, hos Vidnet havde fortalt, at han skyldte Nr. 1 Penge fra gammel Tid, og derfor havde overdraget ham en Forligsfordring for 25 Spdlr., som han paa sin Søns Vegne havde faaet paa Anders Gunlefsen; dog skulde kun en Deel deraf jævnes mod den gamle Gjæld, og Nr. 1 betale Nr. 2 Resten. Reinert Tofteland og Kone vedtog sin Forklaring med Tillæg, at det dog var muligt, de kunde have givet sit Samtykke til at underskrive dem som Vitterlighedsvidner. Ole Roland forklarede, at han mod Nr. 1's Transport paa Forliget havde givet ham Transport paa en Fordring af 28—29 Spdlr. i et Bo, som efter Sigende nok var fallit, skjønt vedkommende havde lovet ham, saa vidt muligt at afgjøre Gjelden, hvorhos han gav Nr. 1 paa Kjøbet en barket Hud af Værdi omtrent 2 Spdlr. Dette skeede efter gjentaget

Forslag fra Nr. 1's Side. Da der var bleven Røre i Sagen, som Nr. 1 igjen, forlangte og fik Forliget med Transporten tilbage, mod Beviis for Beløbet med Renter, i Alt 31 Spdlr., da han sagde at ville forlige sig med Anders Gunleffsen, som havde klaget, og kunde bringe ham i Uleilighed, siden der var Kluds med Transporten, eller at den ikke var i Orden — hvilket Nr. 1 under Sagen forklarede derhen, at han havde sigtet til Nr. 2's Negtelse af Underskriften, eller Tilladelsen til Underskrift. I Anledning af Vidneforklaringerne om, at Nr. 1 virkelig havde faaet Transport fra Nr. 2, tilføiede denne endelig, at Nr. 1 vel havde faaet Forliget af ham; men da dets Overskud over hans Gjeld ikke blev betalt af Nr. 1, gav han heller ikke denne nogen Transport, og modtog derfor selv Betalingen af Anders Gunleffsen. Nr. 1 paastod fremdeles, at Forliget af ham var betalt, og ham transporteret af Nr. 2, forinden det atter blev betalt af Anders; og da han selv nu var sigtet for Falsk (o: Forbrydelse mod Crll.s 21—27), forlangte han Nr. 2 tiltalt for sin bedragelige Adfærd, hvilket nu ogsaa skeede. Efter at nogle af Nr. 2 til Modbeviis opgivne Vidner vare afhørte, uden at svare til Hensigten, blev Nr. 1 (34 Aar gammel) indstillet til Frifindelse, men Nr. 2 (48 Aar gammel), hvem en Tyvsdom var overgaaet, til 4 Aars Strafarbeide for Bedrageri, samt til Erstatning af de 25 Spdlr. og Omkostningsansvar. Ved Underretsdom af 7de Februar 1854 bleve begge Tiltalte tilfundne 6 Maaneders Strafarbeide — Nr. 1 efter Crll.s 21—27, Nr. 2 efter 21—4 — og solidarisk Ansvar af Sagens Omkostningerne, hvorhos Nr. 2 blev tilpligtet at erstatte Nr. 1 de efter Forliget oppebaarne 25 Spdlr. Ved Overretsdom af 19de April næstefter blev Underretsdommen stadfæstet, med Forhøielse af Referentens Salar, Tillæg af særskilt Ansvar for Transportomkostningerne, og Frakjendelse af den idømte Erstatning. Høiesteret frifandt Nr. 2 for Tiltale, og Nr. 1 for videre Tiltale, men ilagde denne Omkostningerne.

Den 9de September.

L. Nr. 7. Advocat Kraft, Actor, mod Ole Rasmussen Grønnestad.

Denne nu omtrent 37 Aar gamle Person blev i Høsten 1840 anklaget af sin Fader for Legemsfornærmelser, Trudsler, og Tyveri, men slap derfra paa Grund af formeentlig Galskab. Under det da optagne Forhør erklærede Faderen, at han ikke kunde troe, Sønnen var fra Forstanden, men undredes ikke over, at Andre troede det, da Sønnen, naar han ikke fik sin Villie frem, bar sig som afsindig. Begge Brødre vare enige med Faderen i, at Vedkommende ikke for Tiden var eller i det sidste Aar havde været afsindig, da han stedse i egne Anliggender havde opført sig meget fornuftig, hvorimod hans Vredagtighed stedse havde tiltaget, og været heftigst i det sidste Aar. Før havde de stedse bemærket, at han var heftigere om Sommeren end om Vinteren, men dette havde ikke været Tilfældet i det sidste Aar. Især havde han viist sig besynderlig i den forløbne Sommer, idet han var gaaet oppe flere Nætter, og havde blæst Klarinet – for hvilket Instrument han røbede megen Forkjærlighed – samt jevnlig talt om at ville blive Officier, eller Præst, Klokker eller Musikant, hvilke Ytringer i en simpel Mands Mund – især den, at blive Præst – forekom dem at røbe et forvirret Hoved. Moderen og Søsteren meente, at Anklagedes Sindstilstand for en Deel var fremskyndet ved Faderens tyranniske Behandling, og paaberaabte sig især, at Faderen en Gang da Angjældende i en Alder af 13—14 Aar viste sig ubændig, havde bundet hans Hænder, lagt ham paa Ryggen, og et Par Gange hældt ham en Bøtte Vand over Ansigtet, hvorefter han blev liggende som bevidstløs nogen Tid. Et halvt Aar senere blev han syg, som sig først efter flere Aar, fik Nedfaldssyge, og viste sig forvirret, hvilket Alt Moderen skrev paa Regning af Faderens Vandkur. Brødrene meente derimod, at Angjældendes tiltagende Heftighed for en væsentlig Deel havde sin Grund deri, at Mo-

deren altid holdt med ham, naar han blev revset af Faderen, som de ikke fandt at have behandlet ham utilbørlig. Selv forklarede Angjældende, den Gang 22 Aar gammel, at være plaget af sære Tanker, der betog ham Søvn og Ro, og hvorimod han intet andet Middel fandt end at læse, synge og blæse Klarinet. Han paaskjød Faderens Mishandling som Aarsag hertil, og meente Brødrene maatte kunne bevidne den. Derimod negtede han at have slaaet sine Forældre, eller at have truet med at ville bruge Kniv, hvis han derfor anmeldtes; men tilstod dog at have sagt, der skulde "gaae Liv for Liv," og "ligge mange Bene stive," fordi man havde truet med at sætte ham fast, som før var skeet, da nemlig hans Fader og Broder i 4 Uger havde sat ham i Jern, som de havde faaet af Lensmanden, og Broderen havde slaaet ham over Haanden med en Kjæp (Broderen tilstod dette, men sagde, at det skeede til Nødværge). Da han saa vidt havde forklaret sig, begyndte han at tale om, at han vilde tage Livet af sig selv; at den Almægtige nylig i en Aabenbaring havde viist sig for ham, og tilladt ham dette, hvis han blev Livsslave, samt paa 3die Dag at fordre sit Blod tilbage, med Mere. Forhøret blev derfor opsat. Under dets senere Fortsættelse forklarede 7de Dept., at Angjældende, naar Varmen kom i Veiret, var anderledes end ellers, og skjønt han om Vinteren bar sig fornuftig ad, røbede han om Sommeren Sindsforvirring. 9de Dept., der havde været tilstede ved den ovenmeldte Vandkur, forklarede, at Angjældende, skjønt bunden paa Hænder og Fødder, bandede og stødede; at Faderen, efter en Gang at have slaaet ham Vand over Ansigtet, saa at han snappede efter Veiret, men atter begyndte at bande, spurgte ham, om han vilde være rolig, men forgjæves, og derfor nok en Gang overslog hans Ansigt med Vand, hvorefter han blev rolig, og derpaa bragt i Seng; men at der i det Hele kun blev haldt en Kande Vand over ham. For Resten benegtede 9de Dept. Moderens Fortælling om denne Scene, der efter hendes Beskrivelse skulde have været saa oprørende, at 9de Dept. maatte

lægge sig imellem for at frelse Sønnen, der skulde have været beskimet — og ved Confrontation kom hun paa det Nærmeste til samme Fremstilling som 9de Dept., om hvad der foregik i dennes Nærværelse. Faderen tilføiede nu, at Sønnen senere i tre Timer laae som i en Feber, sparkede med Benene, der ligesom Hænderne nu var løse, og først derefter faldt i Søvn. Han tilføiede, at Sønnen allerede tidligere havde havt Nedfaldssyge, hvilket efter Moderens Forklaring ikke skulde have været Tilfældet, og 9de Dept. tillagde, at Faderen vel undertiden havde behandlet Sønnen for haardt, men at denne var af en haard og stridig Natur, hvilket ogsaa Moderen og Søstrene tilstod; og skjønt Dept.n troede, at han ikke altid var rigtig i Hovedet, troede han dog ikke, det reiste sig af Faderens Behandling. En Nabo, 18de Dept., var enig med Vordrene i, at Moderen altid lagde sig imellem, som af disse forklaret. Præsten erklærede sig overbeviist om, at han virkelig led af periodisk Sindsforvirring, men tillige om, at han ofte, naar han var ved sin Fornufts fulde Brug, anstillede sig forvirret og sandsesvag, for derved at besmykke sin Opførsel, og deri søge Undskyldning for sine Strænger. Efter at han var sat under Tiltale for at have slaaet sin Fader, m. M., og flere Vidner var førte, hvoraf nogle meente, at han ikke led af Sindsforvirring, men alene af ubændig Lidenskab, andre (de fleste) antog, at han endog fra Barnsbeen havde robet Sindssygdom, blev han underkastet Lægeundersøgelse. Lægen fandt, at han nu robede en vis Grad af intellectuel Slaphed og Sløvhed, der maatte betragtes som Følge deels af hans foregaaende Sindstilstand, deels af Onani, hvortil han siden sit 17de Aar havde været henfalden (kjendelige Spor deraf anførte). For Tiden fandt Lægen dog intet andet Tegn til Sindssygdom end et vist eiendommeligt Udtryk i Blikket; men støttet paa Vidneforklaringerne og den lægevidenskabelige Erfaring, at Nedfaldssyge (Epileptiske), ei alene under Sygdommens Vedvaren, men endog efter dens Ophør (som her længe siden var indtraadt), lide af sygelige Affectioner, saa som Bredag-

righed, Pirrelighed, Melancholi, Aandssløvhed, Afsindighed, o. s. v., meente Lægen at have Sandsynlighedsgrunde for at erklære, at Tiltalte „under Indflydelse af en sygelig Aandsvirksomhed har udført lovstridige Handlinger, for hvilke han følgelig ikke bør betragtes ansvarlig.“ Ved Underretsdom af 1ste Juni 1841 blev han frifunden for videre Tiltale, som berøvet Fornuftens Brug, hvorimod Overretten i Dom af 14de Juli næstefter deels afviste Sagen, deels frifandt Angjeldende for videre Tiltale. Derpaa blev Angjeldende gift. Men i August 1843 indgav hans Kone Klage over Mishandling, og forklarede under det derpaa optagne Forhør, at han, skjønt gift med ham i 3 Aar, hvori de havde avlet 3 Børn, dog ikke havde fra- nogen anden Sindsforvirring end den, at han ikke kunde styre sig, naar han blev vred. Spurgt, om han fik sove om Natten, svarede hun, at naar han ikke arbeidede men sov om Dagen, da sov han ikke om Natten; men naar han vilde, kunde han arbeide paa Jorden, ligesom han og om Vinteren havde været paa Sildefiskeri. Hun kunde ham ligedan Sommer og Vinter, og troede vel at kunne styre ham, naar Moderen ikke var hjemme, da det var lykkes i dennes Fraværelse; men i hendes Nærværelse gik det ikke an. Faderen havde for Sønnens Skyld maattet forlade Huset, og boede hos en Huusmand under et andet Grønnestad. Mishandlingen fandt især Sted, med Hug og Slag under Eder og Forbandelser, naar hun formanede ham til at arbeide og fortjene Noget. Faderen forklarede, at Angjeldende en lang Tid efter forrige Sag opførte sig upaaklagelig, men i den senere Tid var falden tilbage, og atter truede med Liv for Liv, hvis man vilde ham Noget, bemægtigede sig og brugte Faderens Redskaber, o. s. v., hvorfor han (Faderen) havde maattet flytte fra sin Gaard, og forlangte nu ogsaa Angjeldende for sit Vedkommende enten tiltalt eller taget i Forvaring. Angjeldende paastod fremdeles samme urolige Tanker, der undertiden berøvede ham Nattesøvn, samt Faderens Forjagelse fra Gaarden, hvoraf han nu vilde overlade de øvrige

Sønner hver sin Deel, og utidige Paamindelser af Konen, med hvem han angrede at have giftet sig, da kun hans tidligere Brændeviinsdrik, som han nu havde aflagt, var Aarsag i, at han havde søgt hende. Han tilføiede, at i somme Ting var hun klog, i andre en stor Tosse, og meget ilsindet mod Børnene, som han maatte tage i Forsvar. For Øvrigt vilde han hverken negte eller erindre den paaklagede Mishandling, som Følge af hans overvaagede Tilstand. De øvrige Deponenter forklarede sig om "Mien" af Opfarenhed, m. M., som de fandt mistænkelige, men som nogle ansaae forstilte. Efter at have modtaget Forhøret og indhentet en Lægeerklæring, henvendte Amtmanden sig den 9de October 1848 til Fattigcommissionen med Bemærkning, at han paa Grund af Angjeldendes Sindsforfatning ei kunde tiltale ham, og med Opfordring til Commissionen om at træffe fornøden Forføining til Forebyggelse af, at Angjeldende fremdeles tilføiede sin Kone eller Andre nogen Overlast. Den 3die Juli 1851 indkom atter Klage over Angjeldende, der nu var bleven Huusmand, fra hans Kone og Naboer, og under det derpaa, 11te August, optagne Forhør forklarede Konen, der nu havde 5 Børn med Angjeldende, at han i Løbet af hele deres 8aarige Ægteskab nemlig ofte havde havt Anfald, hvorunder han bar sig ad som om han var gal, nemlig naar der gik ham Noget imod, eller hans Villie mødte Modstand, og tilføiede: "Han geraader da i det heftigste Raseri, taler aldeles som virret og ufornuftig, og overfalder dem, som paa en eller anden Maade ere blevne Gjenstand for hans Raseri, med Grovheder, Skjeldsord, Trusler, Hug og Slag, og Dept., som har levet med ham, er da den, hvem hans Raseri og Voldsomhed sædvanligviis gaaer ud over. I Sommer har hans Heftighed og Voldsomhed især været uudholdelig, og Dept. veed sig aldrig sikker for Hug og Slag, Skjeldsord og Trusler. Han vil ikke arbeide, men sover for det Meste om Dagen, og vaager om Natten. Det er derfor om Natten at han er allerværst. Paa Grund af hans Uvirksomhed lever han og Familien i stor Elendighed og

Fattigdom, og naar Noden er størst, er han meest rasende, idet han vil tvinge Dept. til at tigge hos Naboerne. Dept. er som oftest nødt til at flygte ud af Huset for at undgaae Mishandling, naar han er i denne rasende Tilstand, og det er alene Omsorgen for Børnene, som har bevæget hende til at leve sammen med ham; hvis Børnene ikke havde været, vilde hun for længe siden have forladt ham. Nu derimod seer hun sig ikke i Stand til at holde det længer ud med ham; thi han lader hende aldrig faae Fred, naar Forvirringen kommer over ham, men slaaer og banker hende, uden at hun giver ham mindste Anledning dertil, ja han taaler ikke en Gang at hun seer paa ham eller ytrer et Ord, naar han er paa det Lag. Ofte gaaer han selv om Natten frem og tilbage paa Gulvet, og taler og præker som en Præst, eller blæser paa Klarinet. Naar han er i Rolighed, eller taler med Folk, som han ikke staaer i nogen Forbindelse med, taler han meget fornuftig, og røber i saadanne Øieblik en klar Forstand. Da Deponenten ikke længer kan holde ud en saadan Mishandling og et saadant Liv, som hun i den senere Tid har været underkastet, er det hendes Villie at blive skilt fra sin Mand." Angjældendes ene Broder forklarede at have ofte hørt Konen beklage sig over Angjældendes Mishandling, samt "ogsaa ofte seet ham under hans heftige og saakaldte forvirrede Sindstilstand; men Deponenten troer ikke at han er gal, men at han snarere gjør sig gal. Naar han blot vil lægge Baand paa sin Lidenskabelighed og sin Vrede, er han lige saa fornuftig som ethvert andet Menneske, og det mangler ham i Særdeleshed ikke paa Klarhed i Forstanden; han har tvertimod temmelig sjeldne Aandsevner. Deponenten troer, at han af Ondskab paatager sig Maske af Galskab, for derunder at kunne gjøre sine Naboer og Familie Fortræd ustraffet. Dept. har not hørt, at Angjældendes Kone ikke altid behandler Manden med Taalmodighed og Overbærelse; men, saa vidt Dept. bekjendt, giver hun ham ikke Aarsag til at mishandle hende. Omtrent 14 Dage efter Pintse kom Angjældende til

Deponentens Hus, og overøste Deponenten og Familie med Skjeldsord, idet han bankede i Bord og Bænke, og holdt en rasende Støi og Larm, hvorved han satte Deponentens Børn i en dødelig Angest og Skræk. Da han havde baaret sig saaledes ad en Stund, blev han endelig stille, og gik sin Vei. Den formeentlige Aarsag til dette Optrin var, at han var misfornøiet i Anledning af Skiftet efter hans Moder, hvis efterladte Midler Arvingerne, som myndige, selv skiftede; thi han vilde absolut beholde en af de Bædere, som de øvrige Arvinger ansaae det nødvendigt at sælge, for at betale Boets Gjæld og Begravelsesomkostninger. Deponenten hørte ogsaa, at Angjældende Natten til den 30te f. M. holdt en Støi og Spektakel udenfor Sjur Danielsens Hus, som er Dept.s Nabo. Dept. saae fra sit Vindu, at han gik og kastede Steen paa Huset. For en Maanedstid siden hørte Dept. udenfra, at der var en svær Støi og Spektakel i Angjældendes Hus, idet Angjældendes Kone og Børn skreg, som om de skulde være udsatte for Fare og Mishandling. Endelig kom den ældste Søn ud, og Moderen efter. Hun bad Gutten om at gaae frem til Grønnestad for at hente Folk, men Manden kom efter og holdt Gutten tilbage. Derefter tog han under Banden og Skjelden sin Kone først i Haaret, og slog hende derpaa et Par Gange temmelig stærkt i Hovedet, saa at Konen skreg forfærdelig. Dept. turde af Frygt for Angjældende ikke komme hende til Hjelp. Derefter gik han ind, og Konen blev siddende tilbage, og jamrede sig. Da hun havde trukket sig hen til Huset igjen, kom Manden ud, og greb Konen, som sad paa Marken, atter i Haaret, og trykkede hende næsegrus i Marken. Konen skreg, men da satte han sine Knæer paa hendes Nakke, og trykkede hende mod Marken med Ansigtet, indtil hun ikke gav en Lyd fra sig mere. Da han havde gjort dette, gik han ind igjen. Deponenten, som af Skræk ikke havde vovet sig frem, gik nu hen til Konen, som laae paa Marken og jamrede sig som et Barn. Dept. turde imidlertid ikke standse, men gik øieblikkelig hjem. En Gang i Fjor Høst

kom Angjældendes Kone blodig og forslaaet til Dept.s Huus, og beklagede sig over, at hendes Mand havde mishandlet hende og slaaet hende i Hovedet med et Træskojern." Sjur Danielsen, 3die Dept., vidnede ligeledes, at det snarere var Ondskab end Galskab, der drev ham til de paaklagede Voldsomheder, og forklarede, at han saa vel den foregaaende Nat som Natten til 30te Juli med sin Klarinetblæsen udenfor Brøderens og Naboernes Vinduer havde forstyrret deres Nattero; men da de alligevel holdt sig stille inde, begyndte han den sidste Nat at kaste Steen paa Huset til en af dem, hvorfor endelig to af Naboerne, 6te og 7de Deptr., gik ud for at holde Styr paa ham, og kom ind igjen, medens Angj. vedblev at kaste Steen paa Huset. Da de derpaa med 3die Dept. og Kone atter kom ud, modtog han dem alle med Grovheder, Skjeldsord og Steenkast, saa at de maatte skjule sig for ham. Han vedblev imidlertid endnu en Stund at kaste Steen paa Huset, men gik derefter sin Vei og fortalte siden, at han havde kastet Steen paa Deponentens Huus, fordi han ikke paa Forlangende havde faaet Meel af Dept.en, som selv hele Sommeren havde maattet kjøbe, og Intet havde tilovers fra eget Behov. 6te og 7de Deptr. forklarede sig overeensstemmende hermed, og tilsagde, at Angjældende forud havde sagt, at han nok skulde holde dem vaagne paa Grammestad; at Faderen, da Angjældende havde ladet sig hente paa Gaarden, som sognede ham til Deponenterne i et Laden; at Angjældende, efter Jagen sandt i Faderens Huus, kastede tre Stene paa dette, og sagde, at han vilde give "den gamle Satan" et Skud; at han derpaa gik til Broderens Huus, og med samme Bemærkning gjorde det Samme her, og dernæst til 3die Dept.s Huus, som han paa samme Maade beskjød, med Bemærkning, at han ikke havde faaet Meel hos ham; hvorefter han, da 7de Dept. vilde holde Styr paa ham, slog denne i Ansigtet, og trak ham et langt Stykke efter i Haaret; men da 6te Dept. havde slaaet ham overende, sagde han kun, at dette ikke var noget Mesterstykke, og at

han maatte slaaes haardt, hvis det skulde hjelpe. Da Deponenterne vare gaaede ind igjen, fortsatte han som allerede anført. 4de og 5te Dep.r havde vel seet Angjældende bære sig ad, som om han ikke var ved sin fulde Forstand, uden dog at røbe aabenbar Galskab og Afsindighed, men havde tillige mærket, at han meget vel kunde styre sig, naar han blot vilde, og vare derfor tilbøielige til at troe, at han snarere anstillede sig end virkelig var gal, samt tilføiede, at han var lige saa rolig og fornuftig som andre Mennesker, naar han blot fik sin Villie frem. Faderen, den anden Broder samt 3die Dep. forklarede, at Angjældende en Gang, da han forlangte strax at faae laant en Spade, som Faderen ikke for Øieblikket kunde afsee, stødte denne overende, og da han var kommen op igjen, gav ham flere Slag i Ansigtet, samt, da Broderen og Dep. lagde sig imellem, sagde til den Sidste: "Vil Du ogsaa holde med den Svantsupsen?" hvorhos han ogsaa gav Broderen flere Slag. De vare for Øvrigt enige i, at hans Galskab, især i senere Tid, viste sig mere paatagen end virkelig, og at han ved den omhandlede Leilighed saae ud til at være vred, da han kom, samt uden Anledning strax begyndte "med Ondskab," da han ikke kunde faae Spaden, og Faderen havde kort forud seet ham ganske rolig og fornuftig, idet han paa samme Forlangende fik samme Svar. Faderen forklarede derhos, at han en Gang vilde afpinge ham 2 Skilling, som Faderen ikke vilde lade ham faae, før Skiftet efter Moderen blev opgjort, og at Angjældende da slemte ham Blodet ud af Næsen, før han gik. Flere Vidner forklarede sig om Voldsomheder af Angjældende, der røbede Ondskab men ikke Galskab. Endelig opgav Faderen et Par Mennesker, til hvem Angjældende skulde have sagt, at han kunde gjøre sig baade viis og gal, og at dette ofte var kommet ham til Nytte; men den Ene havde ikke selv hørt dette, som skulde være sagt til den Anden, og denne var nu længer fraværende. Angjældende negtede denne Gang ingen af de gjorte Beskyldninger, men henskjød sig i alle Puncter under sin periodiske Galskab. De Fornærmede

begjærede Paatale, som den 23de August 1852 blev beordret for Konens, Faderens, 8de Dept.s og 7de Dept.s Vedkommende; men paa ny Opfordring erklærede Konen, at hun ikke vidste, om hun vilde have ham straffet eller ei; man fik gjøre for hende, som man vilde, dermed; kun vilde hun skilles fra ham – og andet Svar kunde man ikke faae. Vidnerne forklarede sig fremdeles som under Forhøret. Tiltalte blev den 28de September gjort bekjendt med, at hans Kone da (efter Actionsordren) havde frafaldt Tiltale mod ham; men allerede den 6te October indkom ny Klage fra hende over fortsat Mishandling, idet han Natten til den 1ste s. M. var hjemkommen 2—3 Timer før Dag, og strax havde begyndt samt fortsat med en saadan Opførsel, at hun ved Daggry maatte flygte, hvorhos han ud paa Dagen havd slaaet hende, revet Klæderne af hende, og medtaget Klæder og Mad fra hende og Børnene. Hun erklærede sit tidligere Afkald paa Tiltale betinget af det Haab, at han vilde besinde sig, og vise Menneskelighed, men gjentog nu sin forrige Begjæring, hvorfor Continuationsordre blev udstedt for hendes Vedkommende. Under Sagen forklarede hun derpaa, at det var med Kanten af et Tinelaag, han havde slaaet hende over Ryggen, saa at hun nær havde segnet om, hvorpaa han rev Huen af hende, og rykkede hende saa voldsomt i Haaret, at hun endnu følte Brænden i Hovedet – Alt fordi hun ikke vilde tillade ham at medtage Tinen, hvori hun ingen Mad havde at overlade ham. (Fortsættes).

Christiania 1854.
Trykt og forlagt af J. Chr. Abelsted.

Nittende Aargang
№ 46.

13de November
1854.

Norsk Retstidende,

et Ugeskrift for praktisk Lovkyndighed.

Sager, paakjendte i Høiesterets 3den Session 1854.

Den 9de September.

L.Nr. 7. Advocat Kraft, Actor, mod Ole Rasmussen Grønnestad.

(Fortsættelse fra Nr. 45).

Han forklarede nu, i Anledning af den tidligere, af Broderen omforklarede Mishandling, at han havde bedet hende bage Brød for ham, hvortil hun havde svaret, at den, der ikke vil arbeide, heller ikke bør æde, og skjændt ham ud, ja endog kastet en Steen efter ham. Om den paafulgte Mishandling havde hans Søn, hvem han troede, fortalt det Samme, som hans Broder; men selv vilde han ikke huske Noget deraf. For Resten huskede han ret vel, hvorledes Forholdet i det Hele havde været, idet han bemærkede, at han just ikke sædvanlig var uvens med sin Kone, og at det undertiden gik over med Kjævlerier, undertiden endte med Mishandlinger, hvorunder hun slog igjen; dog huskede han ikke, hvor mange Gange han havde slaaet hende. Ved den sidst paaklagede Leilighed vilde han kun have puffet Tinen efter Konen, men ikke kunne huske videre Mishandling. Af 7de Dept. vilde han først være overfalden, inden han mishandlede ham, og opgav Vidner derpaa; men 11te Vidne, der havde seet Tildragelsen, forklarede,

at 7de Dept. kun havde foreholdt ham, at han maatte lade Folk have Nattero, inden Tiltalte angreb denne Dept., og de opgivne Vidner havde kun hørt, at Tiltalte ved denne Leilighed blev slaaet (6te Dept. slog ham efter det Foranførte endog overende), uden at de vidste, om det var før eller efter Mishandlingen paa 7de Dept. Den af Faderen opgivne men bortreiste Person, der skulde have hørt hans Tilstaaelse om forstilt Galskab, var nu kommen tilbage, og forklarede, at Tiltalte en Gang den afvigte Vaar i Vidnets Hus bar sig ad, som om han var gal, og da Vidnet senere sagde til ham, at det ikke troede, han den Gang virkelig havde været gal, men blot anstillet sig saadan, svarede Tiltalte, der da viste sig saa fornuftig som andre Mennesker, Intet, men loe blot. 10de Vidne meente ogsaa, at Tiltalte ikke var gal, men blot i Ondskab anstillede sig, som om han var gal. Præsten fandt derimod ikke Grund til at antage, at Tiltalte blot forstillede sig som gal, men at han havde lidt af virkelig Galskab til forskjellige Tider og i forskjellige Grader. Han tilføiede, at, saa vidt hán havde kunnet erfare, havde heller ikke Tiltaltes Omgivelser stedse behandlet ham med fornøden Kjærlighed og Mildhed, og navnlig skulde Konen, der selv var hidsig, ikke have vidst at omgaaes ham kjærlig og fornuftig. Endelig havde Lægen, efter Amtmandens Opfordring, atter besøgt Tiltalte, og afgav derpaa følgende Indberetning: "Ole Rasmussen Grønnestad, henved 36 Aar gammel, er af almindelig Høide, seer ud til at have en sund og kraftig Legemsbygning, er snarere mager end fed, og har ingen særdeles kort Hals. Ved min Ankomst til Stedet, sad han ved et Haandarbeide; Blikket og Ansigtstrækkene var rolige, og havde et fuldkommen intelligent Udtryk. Under en indledet Samtale røbede han ingen som helst Sløvhed eller Mangel paa Forstand; tvertimod syntes hans Tænkning logisk og hans Dømmekraft klar. Han talte med fuldkommen Rolighed og Tydelighed om sin Sygdom, og udkastede af den følgende Billede: "Han anfaldes af sin Sygdom til forskjellige

Tider, mellem hvilke hans Forstand er fuldkommen uforstyrret; Anfaldene indfinde sig kun om Sommeren; nu sidste Sommer har han havt 3 Anfald. De enkelte Anfald vare omtrent 14 Dage. Anfaldet begynder med Søvnløshed; Tankerne forvirres; han bliver ængstlig og i høieste Grad pirrelig; Selvbevidstheden og Hukommelsen tabes tildeels, saa at han efter Anfaldene kun kan erindre som en Drøm, hvad han i Sindsforvirring har foretaget sig. Herunder taaler han ikke godt Samkvem med andre Mennesker, og søger derfor Eensomhed. Han opirrer sig selv ved Tanker om streng og ubillig Behandling, hvilken han siger han har lidt og lider under, og føler sig desaarsag oplagt til Hævn mod dem, der have udviist et slet Forhold mod ham, hvilket, som han siger, meest gjælder hans Fader og Brødre. Under det sidste Anfald har han efter Sigende tænkt paa Selvmord. Videre forklarer han, at naar dette har varet en Tid, indfinder der sig stærk Hovedpine med Svindelhed, Funken for Øinene og Susen for Ørene; Hovedet bliver tungt og hedt; Ansigtet bliver hedt og rødt; Øinene blive røde; Aarerne paa Halsen og Tindingerne banke meget stærkt. Derefter tabes Bevidstheden fuldkommen, og han falder omkuld. Denne Tilstand, der varer fra ½—1 Kvarteer, er undertiden ledsaget af Kramper, undertiden ikke. Efter at han igjen er opvaagnet af denne Tilstand, føler han ligesom en Lamhed enten i det høire eller venstre Been, aldrig i begge. Denne Lamhedsfølelse, der gaaer over efter ½—1 Dag, er vel ikke saa stærk, at han jo kan føre sit Been temmelig godt, men han griber dog gjærne til Stok, saalænge denne Tilstand varer. Under alt dette er Afføringen træg og sparsom, men naar den bliver ordentlig, eller endog løs, lettes Tilstanden betydelig. Ligeledes har han bemærket, at Anvendelsen af kolde Vandklude paa Hovedet forskaffer ikke liden Lettelse. Efter tilstrækkelig rolig Søvn er Anfaldet forbi, og fuldkommen Sundhed indtræder atter. Som sikker Forløber for det sidst beskrevne accute Anfald angiver han en ængstelig Følelse af, at Hjærtet ikke fuld-

kommen udfører sin Function. Som Leilighedsaarsager til disse Anfald nævner han baade mentale og legemlige Affectioner. Ubillighed hos hans Omgivelser, Modsigelser, alle Slags Opirren; desuden Sommervarmen og varm Bedækning af Hovedet; Spirituosa. Ved at forsøge paa at modstaae de mentale Aarsagers Paavirkning, bliver Tilstanden kun endnu værre. Ved Hjertets physicalske Undersøgelse kunde intet Abnormt opdages. Det maa for Øvrigt bemærkes, at Angjældende lider i betydelig Grad af Slimpolyper i Næsen, hvorved Respirationen gjennem samme er betydelig generet. Angjældendes Omgivelser afgive følgende Forklaringer: Angjældendes Fader Rasmus Rasmussen Grønnestad, 64 Aar gammel, beviidner, at hans Søn Angjældende har lidt af tourviis Galskab, siden han var 15—16 Aar. Da Angjældende var 12—13 Aar gammel, saae de hans første Anfald, der lignede nedfaldende Syge. Anfaldene gjentog sig flere Gange, med Dages eller kun nogle Timers Mellemrum, i henved ½ Aar; hvert enkelt Anfald varede fra ½—1 Kvarteer. Angjældendes Udseende under disse Anfald kan Rasmus Rasmussen ikke nøiere beskrive, end at han knyttede Hænderne saaledes, at de 4 Fingre omsluttede Tommelfingeren; han bed Tænderne sammen, men beskadigede aldrig Tungen. Siden den Tid har Angjældende ikke havt noget af dette Slags Anfald. Et Par Aar efter denne Tid begyndte Angjældende at vise Tegn til Sindsforstyrrelse, der kun ytrede sig tourviis og om Sommeren. Hvert Anfald af Galskab varer i Regelen omkring 8 Dage. Det begynder med Mangel paa Søvn, idet han kun faaer sove ½—1 Times Tid ad Gangen nogle Gange i al den Tid, hans Galskab staaer paa. Han gaaer da enten alene, og taler forvirret med sig selv, eller han gaaer fra den ene Gaard til den anden, og taler baade galt og fornuftigt med dem, han træffer paa. Dem, som han har noget imod, overøser han med Grovheder, efter at han først har tiltalt dem honnet. De derimod, som han har Respect for, kunne tale ham tilrette, saa at han bliver lige

saa fornuftig som noget andet Menneske. Faaer han efter et saadant Anfald tilstrækkelig Søvn, bliver han lige saa omgjængelig som nogen Anden. I Sommer har han havt 3 Anfald. Naar han under et saadant Anfald opirres, bliver han stærkt rød i Ansigtet, en Rødme, der kommer og gaaer meget hastig. Angjældendes Broder Daniel Rasmussen Grønnestad, 31 Aar gammel, bevidner, at Angjældende tourviis har været gal, saa længe han kan erindre; dog har han ikke iagttaget noget Anfald af Galskab hos Angjældende uden om Sommeren; heller ikke har han hos Angjældende under disse Anfald iagttaget noget forvirret Udtryk i hans Ansigt; tvertimod har Angjældendes Ansigtsudtryk været det samme, som hos ethvert Menneske, der beherskes af Vrede. Angjældendes fornemste Beskjæftigelse om Natten, under hans Anfald af Galskab, bestaaer i at gaae Gaarde imellem og blæse paa Stykkerne af en Klarinet. Undertiden maler han sig med Kul i Ansigtet, og udpynter sig med Briller og røde Baand paa Klæderne. Daniel Rasmussen er for Øvrigt sikker paa, at Angjældende i de sidste 14—15 Aar aldrig har havt noget Anfald, der lignede Nedfaldssyge. Angjældendes Kone Ingeborg Torbjørnsdatter Grønnestad, 33 Aar gammel, bevidner, at hendes Mand har lidt af tourviis Galskab, saa længe hun har været gift med ham (9 Aar), og har i denne Tid hver Sommer været denne Sindsforvirring underkastet et Par Gange, men aldrig om Vinteren. I Sommer har han imidlertid været værre end nogensinde. Hans Anfald af Galskab er forbundet med Mangel paa Søvn, saaledes at han kun faaer blunde lidt ad Gangen. Under sin Søvnløshed gaaer han og taler forvirret med sig selv, bliver vred ved den allermindste og uskyldigste Aarsag, og under Vreden slaaer han hende. I sin Galskab gaaer han og blæser paa et Stykke af en Klarinet, kuller sig i Ansigtet, og foretager sig andre Galskaber. Efter tilstrækkelig Søvn bliver han igjen fuldkommen fornuftig og omgjængelig. Et Forbud paa Søvnen er Graad, som Følge af Anger over, hvad han har

foretaget sig. Under sin Galskab bliver han meget rød i Ansigtet, naar han bliver opirret. Formand og Ordfører Daniel Larsen Frøsnevaag kan erindre at have seet Angjældende for 20—25 Aar siden at tabe Bevidstheden og falde ned af den Bænk, hvorpaa han sad. Af Angjældendes Udseende kan han ikke erindre mere, end at hans Hænder var knyttede, og at hans Ansigt efter Anfaldets Ophør blev meget blegt. Anfaldets Varighed kunde omtrent være ½—1 Kvarteer. Daniel Frøsnevaag troede sig overbeviist om, at Angjældende har havt flere saadanne Anfald, førend det, han saae. Angjældendes nærmeste Omgivelser var eenstemmige i, at han aldeles ikke er henfalden til Drukkenskab. Uagtet Angjældendes Udsagn i det ene Punct, om fuldkomment Tab af Bevidstheden, ikke nøiagtig stemmer med hans nærmeste Omgivelsers Udsagn, saa har han dog i det Væsentlige udtrykt sig saa overeensstemmende med Omgivelserne, og disse igjen saa eenstemmig indbyrdes, at Sandheden i deres Udsagn næppe kan betvivles. Hvad der ydermere bestyrker Sandheden i Angjældendes Udsagn, er den Omstændighed, at hans Beskrivelse af Sygdommen temmelig meget ligner Billedet af den i vore Bøger under Navn af mania partialis beskrevne Sindssygdom. Som Følge heraf erklærer jeg, at Ole Rasmussen Grønnestad lider af partiel Galskab (mania partialis)." Da de paaklagede Voldsomheder alle var begaaede i Sommerhalvaaret, med Undtagelse af det sidste paaklagede Forhold mod Konen (1ste October), og Tiltalte selv saa vel som hans Paarørende angav Sommeren som den Tid, hvori han havde sine periodiske Anfald, var Spørgsmaalet, om hine med fornøden Sikkerhed kunde antages begaaede i hans lyse Mellemrum, eller ei, og i sidste Tilfælde, om hans Tilstand kunde antages at udelukke Tilregnelighed. Ved Underretsdom af 22de November 1852 blev han frifunden for Justitiens Tiltale, men dømt til at holdes i Forvaring i Følge Landslovens 1—17—7 og L. om Sindssyges Forpleining af 17de August 1848. § 19, for Amtscommunens Regning, hvorhos Omkostningerne

paalagdes det Offentlige. Ved Overretsdom af 9de Februar 1853 blev han ligeledes frifunden for Justitiens Tiltale, og dømt til, af Øvrigheden at sættes under sikker Forvaring, samt Omkostningerne paalagte det Offentlige. Efter at Sagen var indbragt for Høiesteret, afgav det medicinske Facultet den 5te April 1853 sin Formening om Sagen, der gik ud paa, "at det vel er muligt, at Angjældende Ole Rasmussen Grønnestad kan lide af temporær Galskab, uden at Facultetet derfor tør sige, at alle de retsstridige Handlinger, han har begaaet, skulle kunne udledes af en saadan til enkelte Tider indtrædende sygelig Sindstilstand. For imidlertid at kunne komme til en sikrere Formening angaaende Mandens mentale Tilstand i Almindelighed, og herpaa begrunde bestemtere Slutninger om de periodiske Anfalds Betydning med Hensyn til Tilregneligheden, anseer Facultetet det hensigtsmæssigst, at han nogen Tid under Varetægt observeres af en kyndig Læge, og helst i en ordentlig indrettet Sindssygeanstalt." Som Følge heraf blev af Høiesteret den 3die Mai 1853 først affagt saadan Dom: "De ergangne Domme bør uefterrettelige at være, hvorimod Sagen hjemvises til ny Paakjendelse, efter at en kyndig Læges Betænkning er indhentet om Tiltalte Ole Rasmussen Grønnestads Sindstilstand, grundet paa saadanne Jagttagelser, som omhandles i det medicinske Facultets Betænkning af 5te April 1853." Angjældende blev derpaa indtagen i Bergens Sindssygeasyl, hvor Candid. med. Rosenberg et Par Maaneders Tid iagttog hans Tilstand, og dernæst under 6te August 1853 afgav en Erklæring, hvori han, efter at have omtalt hans kraftige og normale Legeme, der dog havde en udviklet Polyp i Næsen, og hans choleriske Temperament, fortsætter saaledes: "Efter at han i omtrent 3 Uger efter Indlæggelsen i Asylet havde klaget over Smerter i Hovedet, havt urolig Søvn, og lidt af en misfornøiet, nedtrykt Sindsstemning, blev han mere urolig, tabte Lysten til Beskjæftigelse, kunde ikke sidde stille paa eet Sted, men dreves af en uforklarlig Angst og Uro til bestandig at flytte Plads. Efter Haanden udvikledes

denne Tilstand, han foer pludselig, uden nogen bemærkelig Grund, op fra sit Sæde, løb omkring i Gaarden, udstødte Skrig, talte og gesticulerede med sig selv. Samtidig blev Pulsen freqvent, og Ansigtet rødt. Efter Haanden aftog disse Symptomer lidt efter lidt; han blev igjen rolig. Søvnen indfandt sig atter; han overtog igjen sit Arbeide; var blid og rolig mod sine Omgivelser; Pulsen og Ansigtsfarven blev igjen normale; og efter nogle Dages Forløb havde hans Legems- og Sjælstilstand igjen deres Ligevægt. Siden har intet lignende Anfald ytret sig, omendskjønt han af og til er mere stille og nedstemt end sædvanligt. Da ovenanførte Symptomer ere aldeles charakteristiske, som lesagende maniakalske Anfald, troer jeg, at det i Forbindelse med, hvad der er oplyst om hans foregaaende Forhold, berettiger mig til at antage og erklære, at Ole Rasmussen lider af periodisk Galskab (mania). I Forventning om, at et andet Anfald skulde indfinde sig, og saaledes end mere bestyrke mine Jagttagelser, har jeg indtil nu udsat at meddele Amtet min Formening. Da det imidlertid hidtil er udeblevet, og muligens ogsaa, paa Grund af Angjældendes for Anfaldenes Tilbagevenden mindre gunstige ydre Forhold, fremdeles vil udeblive lang Tid, har jeg ikke troet længere at burde tilbageholde min Erklæring." Det maa endelig bemærkes, at Districtslægens ovenfor indtagne Erklæring var afgiven efter Gjennemgaaelse af Sagens Acter, og at Cand. Rosenberg, efter ligeledes at have gjennemlæst Acterne, den 27de August tilføiede: "Da jeg af de af Sagen erholdte Oplysninger ikke finder mig tilstrækkelig overbeviist om hans virkelige Sindstilstand under Udøvelsen af de af ham begaaede lovstridige Handlinger, vover jeg ikke at afgive nogen bestemt Erklæring om, hvor vidt han kan antages at have været sig sin Handlemaade bevidst, eller om disse af ham forøvede Voldsomheder ere ham utilregnelige. Da imidlertid Tiltalte lider af periodisk Mani, og synes at være af et cholerisk Temperament, anseer jeg det ikke usandsynligt, at hans Forklaring med Hensyn til hans Sindstil-

stand, naar han opirres, eller Noget gaaer ham imod, medfører Sandhed." Paa nyt Forehold af Acterne heder det: "at Tiltalte i den Anledning bad tilført, at naar han har foretaget de omhandlede ulovlige Overfald, er det Tilfældet, at han forud ikke har faaet Søvn i flere Nætter, og at der da er indtraadt den Sindssvaghed, hvoraf han ofte angribes, og hvoraf han har havt Anfald i dette Aar, deels under Opholdet i Bergen, og deels ved sin Ankomst med Dampfartøiet i Kobbervig, og hvilke vedvarede end ogsaa efter at han var kommen i Arrest hos Lensmanden paa Aarvig – og paastod sig saaledes frifunden for videre Straf." Ved den nye Underretsdom af 27de October 1853 blev han atter frifunden for Justitiens Tiltale, og dømt til, i Følge L. 1—17—7 at sættes under sikker Forvaring, samt Omkostningerne paalagte det Offentlige. Overretten reassumerede Sagen til Indhentelse af ny Erklæring fra det medicinske Facultet, der efter at have omtalt Cand. Rosenbergs Erklæring tilføiede: "Det bliver herved ikke usandsynligt, at enkelte af de i Sagen omhandlede Volsomheder kunne være begaaede under saadanne Anfald af Galskab; men Facultetet seer sig desuagtet ikke mere nu end tidligere i Stand til at afgive nogen Formening om, hvor vidt alle de retsstridige Handlinger, han har begaaet, kunne udledes af en saadan til enkelte Tider indtrædende sygelig Sindstilstand." Overretten afsagde derpaa under 5te April 1854 Dom, hvori Angjældende atter frifandtes for Justitiens Tiltale, mod af Øvrigheden at sættes under sikker Forvaring, og Omkostningerne paalagdes det Offentlige. Høiesterets Dom er saa lydende: Ole Rasmussen Grønnestad bør for Justitiens Tiltale i denne Sag fri at være, hvorimod han bliver at behandle overeensstemmende med Lovens 1—17—7 og Lov om Sindssyge af 17de August 1848. Med Hensyn til Sagens Omkostninger bør Stiftsoverrettens Dom ved Magt at stande.

Den 13de October.

L.Nr. 95. Advocat Lous, Actor, mod Simen Hafrusten.

Denne Sags Sammenhæng og Udfald fremgaaer af følgende Indstilling: "Overeensstemmende med de underordnede Retters Domme har Høiesteret den 13de dennes ilagt Simen Simensen Hafrusten Livsstraf for begaaet Mord, om hvilken Sag Retten derfor herved afgiver følgende underdanigste Indberetning. Det Mord, som Angjældende har tilstaaet, og hvorfor han er domfældt, er Mord paa hans egen Fader, den henimod 60 Aar gamle Eier og Beboer af Gaarden Hafrusten i lille Elvedalen i Tønset Præstegjæld i Østerdalen, Simen Simensen, hvis eneste Søn han var. Denne Mand fandtes nemlig Tirsdags Morgen den 2den Mai sidstleden liggende livløs i sin Seng, og ved Ligets Undersøgelse viste der sig et dybt Hul i Baghovedet, det venstre Øie var stødt aldeles ud af Øiehuulheden, samt Hovedets indre Dele knuste, og Hjernen for det Meste udrunden. Dette blev ogsaa nærmere oplyst ved den den paafølgende Dag afholdte Obductionsforretning, hvorunder det venstre Øieæble gjenfandtes indsunket i Hjernehuulheden, og Hullet i Baghovedet beskrives som et Saar paa Hovedets høire Side, omtrent tre Tommer fra Øiet, af gode 2½ Tommers Længde, gaaende i Retning ovenfra nedad, forfra og bagtil. Angjældende, som tilligemed et toaarigt Søsterbarn havde ligget alene med Faderen i samme Værelse, negtede for de ved hans egen Foranstaltning strax den næste Dags Morgen tilkaldte Naboer og Slægtninger at vide nogen Besked om, hvorledes det var tilgaaet med Faderens Død, uagtet han selv erkjendte, ikke at have været ude af Værelset om Natten, uden et Øieblik i et naturligt Ærinde, og i Regelen ikke at sove haardere, end at han hørte, naar Nogen gik i Døren. Angjældendes gifte Søster, der ligefrem spurgte ham, om han var Aarsag i Faderens Død, erholdt ikke blot et benegtende Svar, men Angjældende tilføiede endog, at han slet maatte have læst sine Bøger, dersom han skulde kunne

have gjort Gjerningen. Ved den første Examination in- den Retten den paafølgende Fredag, negtede ligeledes Angjældende at vide nogen Beskeed om Faderens Dødsmaade; men samme Dag fremstod han paa Nyt, og afgav om sin Forbrydelse den Bekjendelse, som han og senere er vedbleven. Efter denne Forklaring var Angjældende i senere Tid mere og mere kommen til den Overbeviisning, at Faderen ikke forstod at bestyre sine Midler, eller drive sin Gaard rigtig, og da Faderen aldeles ikke vilde høre paa Angjældendes Raad, men fulgte sit eget Hoved, udviklede der sig heraf hos Angjældende en vis Uvilje imod Faderen. Denne hans Misfornøielse erholdt ny Næring, efter at han havde fattet Kjærlighed og før sidste Jul friet til en i Bygden tjenende Pige ved Navn Sigrid Knudsdatter Guløien, med hvem han, paa Grund af hendes Stilling og Uformuenhed, med temmelig megen Sikkerhed forudsaae ikke at ville kunne erholde Faderens Samtykke til nogen egteskabelig Forbindelse, og hvem Faderen derfor ogsaa, som Angjældende antog, af Hensyn til det nysberørte Forhold, hvorom han nemlig ved en Naboerske havde faaet Nys, havde negtet, efter Angjældendes Forslag at antage i Tjeneste paa Gaarden. En Søndag, saa vidt skjønnes, anden Søndag før sidste Paaske, havde Angjældende været henne i Skolestuen, og deeltaget i Læsning og Sang, men derfra var Angjældende, i Stedet for at gaae hjem, først gaaet paa Dandselystighed, og endelig havde han tilbragt den øvrige Deel af Natten hos nysnævnte Sigrid Guløien. Paa Faderens Spørgsmaal om, hvor han havde været, fortaug han vel sidstberørte Besøg, men i Anledning af, at han var gaaet ud paa Dands, ytrede Faderen, at det kunde lidet gavne, at man gik i gudelige Forsamlinger, naar man strax derpaa gik i Dandselag, og at Angjældende, om han oftere gjorde Saadant, skulde faae Hug. Omtrent ved samme Tid er det Angjældende forklarer, at han blev sig bevidst Ønsket om, at Faderen maatte døe. Dette Ønske – der var fremkaldt ved Angjældendes Attraa efter selv at komme til at overtage Faderens Gaard og

egte Sigrid Gulsien, som han siger han elskede saa heftigt, at han ikke kunde leve uden hende — gik nu, en 8 Dages Tid før Mordet forøvedes, over til den Beslutning hos ham, at tage Faderen afdage, som det eneste Middel til Opnaaelsen af Angjældendes Øiemed, i det Angjældende nemlig paa Grund af Faderens Charakteer opgav ethvert Forsøg paa at bevæge ham til, med det Gode at afstaae Gaarden til Angjældende, og samtykke i dennes Giftermaal med Sigrid. Nogen bestemt Plan angaaende Maaden, hvorpaa han vilde faae Faderen rydder af Veien, vil Angjældende dog ikke have havt, førend Søndagen før Mordet blev begaaet, da han var hjemme paa Gaarden alene med sin ugifte Søster og Faderens Tjenestepige; og uden at der den Dag, da han for Øvrigt læste Dagens Evangelium i Psalmebogen, indtraf Noget, som gav ham nogen særdeles Anledning til at hengive sig til Tanken om at dræbe Faderen, vil Angjældende dog da have fattet den Beslutning at dræbe Faderen med Skud, uden endda at tænke over Tid og Sted til Gjerningens Udførelse. Den paafølgende Dag, Mandagen den 1ste Mai, var Angjældende ude i Skoven med Faderen, og efter at være hjemkomne, spiste de sammen, uden at der mellem dem enten i Skoven eller hjemme var forefaldet noget Usædvanligt, hvilket heller ikke er blevet bemærket af nogen af deres Omgivelser. Efter at have efterkommet Faderens i sædvanlig hvas eller streng Tone givne Paalæg om at gaae ud at hugge Ved til Aftenen, gik imidlertid Angjældende over i den saakaldte Sommerstue eller det om Vinteren ubeboede Vaaningshus paa Gaarden, og ladede sit der staaende Hagelgevær med en Blykugle af omtrent en halv Tommes Diameter. Han vil dog endnu ikke have taget nogen Bestemmelse om, naar han vilde udføre Gjerningen, ligesom han paastaaer, at det ikke var med nogen forudfattet Plan til at dræbe Faderen om Natten, at, uagtet i den sidste Tid, i Anledning af det føromtalte Barns Sygdom, Angjældendes Søster og Tjenestepigen, som ellers laae i Fjøset, skifteviis havde, for at passe Barnet, i det Mindste

en Deel af Natten ligget i samme Rum som Angjældende og Faderen, dette dog vedtoges som overflødigt for Natten til den omhandlede Tirsdag, da Angjældende erklærede sig villig til at passe Barnet den hele Nat. Ved Sengetid, omtrent Kl. 9 om Aftenen, lagde Angjældende sig paa en Krak i Stuen, og hvilede der en Times Tid, da Barnet, som havde ligget i Vuggen, vaagnede. Angjældende bød da Barnet forgjæves Mad, ved hvilken Leilighed Faderen, som laae i en Seng for sig selv i Kaaven eller Sengkammeret, spurgte Angjældende, om han havde faaet nogen Mad i Barnet – de sidste Ord, Angjældende paastaaer at have hørt af Faderens Mund. Angjældende lagde sig derpaa tilligemed Barnet i sin i Kaaven staaende Seng, og nu er det først Angjældende vil have fattet Beslutning om strax at dræbe Faderen. Han blev liggende en halv Times Tid, indtil han nemlig mærkede, at Faderen var falden i Søvn, da han stod op og hentede Geværet fra Sommerstuen. Han tændte ved Skorstenen en Tyristikke, som han, for at kunne sigte sikkert, lagde paa den ved Faderens Seng staaende Stabbe. Han lagde nu Geværpiben paa Sengekanten, rettet imod og omtrent i et Kvarteers Afstand fra Faderens Hoved, og afskjød Geværet. Han ilede strax ud med dette, og hensatte det igjen i Sommerstuen; og først efter at være vendt tilbage derfra, lyste han med Stikken over Sengen, deels for at see, om Faderen var død, deels for at see efter Kuglen. Han saae da, at Faderen ikke rørte sig, men blødede; for Resten rørte Angjældende ikke ved Liget, og undersøgte det ikke nærmere. Kuglen opgiver Angjældende at have fundet paa Hovedpuden og at have kastet paa Skorstenen. Han lagde sig derpaa igjen i sin Seng, uden at sove, og var som før anført oppe en Gang om Natten imellem Kl. 1 og 2. Kl. 4 om Morgenen stod han op, gik ud i Fjøset, og vækkede Kvindfolkene. I Henseende til det senere Forefaldne haves nu Forklaring saavel af disse og Naboerne som af Angjældende. Søsteren kom først ind fra Fjøset, og da Angjældende, der imidlertid havde været i Stalden,

kom ind i Stuen, spurgte hun ham, hvorfor hun var bleven vækket den Morgen tidligere end ellers, hvortil han opgav som Grund, at Faderen om Aftenen havde paalagt ham at fare til Skoven tidlig om Morgenen, for at kunne komme tilbage og passe Barnet, naar Søsteren skulde gaae i Fjøset. Angjældende tog nu Vand i en Øse for at vaske sig, og begav sig dermed hen til den før omtalte Stabbe ved Faderens Seng, hvor man pleiede at sætte Vaskevandskoppen; men strax derpaa kom Angjældende, meget bleg i Ansigtet, fra Kaaven ind igjen i Stuen, satte Øsen fra sig, saae meget stivt paa Søsteren, lagde sig paa Bænken, og jamrede sig. Først paa gjentagne Spørgsmaal fra Søsteren, om han var bleven syg, og hvad der feilede ham, svarede Angjældende: "Se ind paa Sengen til Fa'er." Efter at hun havde været inde ved Faderens Seng, og opdaget hans Død, svarede Angjældende hende heller ikke, da hun kom tilbage i Stuen, og ytrede til Angjældende: "Hvorledes i Jesu Navn kan dette være." Han bad hende kun at hente Pigen ind fra Fjøset, og gav sig til at stelle med det lille Barn. Da Pigen kom ind, sad baade Angjældende og Søsteren og græd, og det var paa Foranledning af Sidstnævnte, Pigen gik hen til den Dræbtes Seng, og bemærkede hans Død; hvorpaa hun efter Angjældendes Anmodning gik hen og kaldte Naboerne til. Da Naboerne kom, fandt de Angjældende og Søsteren fremdeles grædende; men da Konen Guro Rævskiftet, efter at have betragtet Liget, ytrede, at noget Galt maatte være skeet, gik saa vel Angjældende som Søsteren ud. Angjældende var herpaa selv ude paa Stavburet for at hente Kaffe, og han viste over Hoved ingen mistænkelig Adfærd, men derimod tilsyneladende oprigtig Sorg over det Indtrufne. Der kan vistnok være megen Tvivl, om Angjældendes Forklaring i alle dens Ditailler er sandfærdig og fuldstændig. Navnlig gjælder dette hans Forklaring angaaende Mordplanens Udvikling hos ham og angaaende Maaden, hvorpaa han i Nattens Eensomhed og Mørke udførte denne. I sidst=

nævnte Henseende er det saaledes især paafaldende, at in-
tet Spor paa Liget hos Rogen af dem, som saae dette, og
heller ikke hos Lægen, der rigtignok først fik Liget under
Behandling, efter at det var reengjort og Blodet afvasket,
vakte Formodning om, at den Døde var dræbt ved Skud,
hvorimod Alle antog, at Afdødes Hoved var blevet knust
ved Hug eller Slag. Navnlig antog Lægen, at det tem-
melig lange Saar i Nakken maatte være bevirket ved et
skjærende Instrument, ligesom han yderligere fandt, at
Saaret passede til Eggen paa de tvende paa Gaarden
værende, i Skoven benyttede Øxer, af hvilke den ene ogsaa
efter Lavrettets Skjøn bar Spor af Blodpletter. Ved
Siden heraf kan der vistnok heller ikke negtes at være
noget Uforklarligt i Angjældendes hele Forhold. At saa-
ledes Rogen, der som Angjældende har nydt en god Op-
dragelse, og er vel underviist i sin Christendom; som frem-
deles tilforn aldrig har røbet noget ondt Gemyt, men
tværtimod viist sig snild og omgjængelig, fatter og med det
koldeste Overlæg udfører den Plan, at dræbe sin egen Fa-
der, og det en Fader, han selv siger sig at have elsket, og
i Tilfælde af Fare fremfor Andre at ville have reddet, og
som, uagtet ubøielig og streng, dog ikke havde behandlet
sine Børn ubilligt eller haardt – at Rogen kan begaae
Saadant uden, som Angjældende siger, at gjøre sig nogen
Forestilling om det Skrækkelige i denne Handling, fore-
kommer vistnok ligesaa ubegribeligt, som at et Menneske,
der, som Angjældende i Følge Præstattesten, skal have en
ualmindelig god Forstand, beslutter en saadan Gjerning,
uden, som Angjældende forklarer, at have gjort sig Tanke
om, hvorvidt eller hvorledes Misgjerningen kunde blive
skjult, og ved eller efter Misgjerningens Forøvelse er saa
langt fra at foretage Noget, der kunde bortlede Mistanken
fra ham, eller i alle Fald unddrage ham for Forbrydelsens
Følger, at tværtimod hele hans Adfærd og hans Svar
til Omgivelserne gjør det aldeles umuligt for ham at und-
gaae i det Mindste at blive anseet som medskyldig i Fa-
derens Mord. Det kan vel tildeels indrømmes, at Dom-

fældtes berørte Forhold antyder, hvad der ogsaa stemmer med Sjælesørgerens Vidnesbyrd, en aandelig Sløvhed eller moralsk Stumphed hos Angjældende før Mordet, og at denne hans Sjælstilstand fra en vis Side tjener til, i subjectiv Henseende at formindske Graden af Angjældendes Skyld. Men Retten antager dog lige saa lidt at dette Hensyn, som Hensynet til Angjældendes unge Alder — han er født den 5te September 1829 — eller hans af Præsten bevidnede senere dybe Anger og Bodfærdighed bør bevirke, at Lovens almindelige Straf for Mord i nærværende Tilfælde ikke kommer til Anvendelse. Angjældende har dog, som det nærmeste Motiv til Gjerningen, selv angivet den allerlaveste Egennytte; han har pønset paa Mordet i længere Tid, og udført det med det koldeste Overlæg. Og gives der endelig noget Tilfælde, hvori den menneskelige Retfærdighed og den krænkede moralske Ordens Forsoning nødvendig kræver Liv for Liv, maa det formeentlig være, naar Nogen myrder den, som han skylder Livet, og til hvem Naturen og Samfundet i lige Grad har indplantet det menneskelige Hjerte den største Taknemmelighed og Kjærlighed."

Anmærkning: Ved den i foregaaende Nr. S. 706—710, meddeelte Sag, L.Nr. 6, turde det ikke være overflødigt at bemærke, at Nr. 2 maa være frifunden paa Grund af Præscription, da Beviset mod ham vist nok er fundet tilstrækkeligt, men Forbrydelsen, der vil sees at være begaaet for flere Aar siden, først efter Nr. 1's Begjæring under Sagen ved Continuationsordre blev gjort til Gjenstand for Justitsforfølgning. Tillige bør bemærkes, at Referenten, der havde udvirket Continuationsordren, uden at gjøre opmærksom paa Forbrydelsens Ælde, ved Høiesterets Dom fik det af Overretten forhøiede Salar atter nedsat.

Christiania 1854.

Trykt og forlagt af J. Chr. Abelsted.

Nittende Aargang
№ 47.

20de November
1854.

Norsk Retstidende,

et Ugeskrift for praktisk Lovkyndighed.

Sager, paakjendte i Høiesterets 2den Session 1854.

L.Nr. 8. O.Nr. 32 (L.). } Lensmand J. Nordby mod Henrik og Thomas Tonning.

Ved Bythingsdom i Drøbak af 20de Marts 1852 blev Olaus Solberg tilpligtet at betale H. og T. Tonning 210½ Spdlr. med Renter og Omkostninger. Af dette Beløb udgjorde de 100 Spdlr. første Termin af Debitors Gjæld til dem efter Obligation, udstedt i Stavanger 28de October 1851 for Kjøbet af en Jagt "Inger," og lydende i det Hele paa 300 Spdlr., som, efter hvad der var in confesso, udgjorde den hele Kjøbesum. Resten af den tildømte Hovedstol, 110½ Spdlr., var, hvad Solberg skyldte for Jagtens Ladning, bestaaende af et Parti Brisling. Det var fremdeles in confesso, at Jagten umiddelbar efter Obligationens Udstedelse overleveredes Solberg, som lod den føre til Drøbak, hvor den maa være ankommen de første Dage i December 1851, og at Solberg, som maa have været en ruineret Mand, den 24de s. M. til Nordby med Flere udstedte Skadesløsbrev for 6000 Spdlr., med Pant blandt Andet i Jagten "Inger." Dette Skadesløsbrev blev thinglæst i Vestby Thinglag den 12te og i Drøbak den 23de Februar 1852. Allerede den 9de s. M. havde Solberg udstedt et Brevskab, hvori han erkjendte at have

for 400 Spdlr. solgt Jagten og Ladningen til Nordby saaledes, at Kjøbesummen skulde liqvideres i hans Gjæld til denne, hvilket maatte antages skeet med Samtykke af Medeierne i Skadesløsbrevet. Imidlertid skred H. og T. Tonning til Indførsel efter Bythingsdommen, og fik mod Nordbys Indsigelse Udlæg den 13de April 1852 blandt Andet i Jagten "Inger," som den Gang laae ved Laxaa i Vestby, og blev taxeret for 250 Spdlr., hvorpaa der, ligeledes mod Nordbys Indsigelse, blev holdt Auction over Jagten, efter Kjendelse af 14de Juni næstefter, der tillagde den Fremme, og efter ny Tillysning blev Jagten den 26de Juli tilslaaet Nordby for 245 Spdlr. Begge Forretninger med derunder afsagte Kjendelser blev dernæst paaankede af ham til Overretten, ved hvis Dom af 29de August 1853 de dog blev stadfæstede, saa vidt paaanket var, med Ophævelse af Omkostningerne; hvorpaa han videre indankede Sagen til Høiesteret, hvor den paa Grund af Indstævntes Udeblivelse udgik til skriftlig Behandling. Tvisten havde fornemmelig dreiet sig om det Spørgsmaal, hvor vidt Jagten "Inger" var overdragen Solberg til Eie. Det var in confesso, at en Kjøbecontract var oprettet mellem ham og H. og T. Tonning; men denne skulde under Christiania Marked 1852 være ham frastjaalen tilligemed hans Tegnebog, og havde saaledes ikke kunnet irettelægges. H. og T. Tonning paastod imidlertid, at denne indeholdt en Betingelse, der betog Solberg Adgang til at afhænde Jagten til Trediemand, hvilken Betingelse af deres Sagfører under Indførselsforretningen sagdes at skulle bestaae deri, at Skjøde paa Jagten først skulde kunne fordres, naar Obligationen var indfriet, altsaa Kjøbesummen betalt, men i deres Indlæg til Overretten yderligere forklaredes saaledes, at Eiendomsretten ikke skulde overgaae til Solberg, forend han havde betalt Kjøbesummen, og erholdt formeligt Skjøde. Nordby paaberaabte sig derimod, foruden Skadesløsbrevet og Overdragelsen af 9de Februar, tillige de paa Jagten udfærdigede og i hans Besiddelse værende Maalebreve nemlig et norsk og et svensk, samt dens Inventarieliste,

udfærdiget af den ene Tonning, og forsynet med Paategninger, der oplyste, hvorledes Jagten i November Maaned 1851 fra Christiansand var ført til Drøbak "for Ordre af Hr. Solberg," m. M. H. og T. Tonning paastod, at Nordby havde at bevise, Jagten var gaaet over i Solbergs Eie, da han pantsatte og siden afhændede den; Nordby paastod, at dette efter de oplyste Omstændigheder maatte forudsættes, og at, hvad videre maatte være vedtaget mellem Solberg og hans Sælgere, var Trediemand, som derom Intet vidste eller kunde vide, uvedkommende. Paa hans Opfordring til nøiagtig at angive Kjøbecontractens Indhold svarede deres Sagfører for Overretten, at han ikke havde havt Anledning til at faae anden Besked af dem, end den allerede anførte, og det ene af Vitterligheds-vidnerne ved Contractens Afslutning provede under et Thingsvidne, at Foreningen gik ud paa, at Solberg strax skulde have Jagten overleveret, men først senere betale Kjøbesummen. Om Tonnning desuagtet skulde vedblive at ansees som Eier, indtil Kjøbesummen var betalt, vidste Vidnet derimod Intet at sige. I Inventarielisten hed det ogsaa, at Jagten var "tilhørende O. Solberg i Drøbak." Overretten meente imidlertid, at Skjødning var nødvendig for at stifte Eiendom i Skibe, især efter Loven af 9de August 1839, § 2. Nordby meente derimod, at Loven gjerne kan fordre Stæmpelpapir til Skjøder paa Skibe, naar de udfærdiges, men desuagtet overlade til Vedkommende, om de ville hjælpe sig uden Skjøde, især da vort Publicationsvæsen ikke er saaledes indrettet, at man ved Thinglæsning af Skjøde paa Skib kan stifte samme Ret mod Trediemand, der i god Tro kommer i dets Besiddelse, som ved Thinglæsning af Skjøde paa fast Eiendom, der alene fordres for Trediemands Skyld, medens den blotte Overdragelse af Eiendommen er tilstrækkelig i Forhold til Afhænderen og dem, som derom ere vidende. (Jfr. Retst. for d. A., S. 532—550). Lovgivningen, meente han, vilde ogsaa, hvis det havde været Meningen med at nævne Skib i den citerede §, at paabyde Skjødning som nød-

vendig Betingelse for Overdragelse af Eiendom i Skib, være gaaet videre i sin Fordring paa Brug af Stæmpelpapir til Skjødning af Skibe, end til Skjøning af faste Eiendomme, hvilket han fandt aldeles uantageligt. Han citerede for Øvrigt Ørsteds Haandbog, 3 D., S. 386, og de sidste Storthingsforhandlinger angaaende Søfartslovens Capitel 1, § 4, og paaberaabte sig endelig almindelig Retsbrug.

Ved Høiesterets Dom, afsagt 9de September 1854, blev den paaankede Executionsforretning, for saa vidt derved var givet Udlæg i Jagten "Inger," saa vel som den paaankede Auctionsforretning underkjendt, men Sagsomkostningerne for Overretten og Høiesteret ophævede.

L.Nr. 37. } Consul C. T. Arnemann mod Guldbrand
O.Nr. 3. } Hilsen, m. Fl.

Den 6te October 1846 gav J. F. Thorne i Drammen Handelshuset G. W. Arnemann & Søn i Altona for et Beløb af indtil 16,000 Spdlr. Skadesløsbrev med Pant i hans eiende tre Ottendedele i Snarums Koboltverk med tilhørende Eiendomme, Inventarier, Indretninger, Malme og Sliger, som til enhver Tid, Obligationen gjordes anvendelig, maatte befindes, samt alle øvrige Eiendele og Rettigheder, Intet undtaget, med Oprykkelsesret efter ældre Hæftelser, med Frasktivelse af Lovmaal og Dom, samt af Løsningsret, saa at Pantet uden videre skulde kunne realiseres ved Auction. Den 20de Januar 1847 gav han atter samme Handelshus, for en Forstrækning af indtil 40,000 Spdlr. til Afbetaling af Verkets Gjæld, og til dets fremtidige Drift, Skadesløsbrev med Pant i samme tre Ottendedele i Verket med alle tilhørende Eiendele og Rettigheder, Malme, Sliger, andre Beholdninger og Inventarier, m. M., som til enhver Tid maatte findes, kort: i Alt, hvad der tilhørte Interessentskabet Madame Ziölner, Director Roscher og ham selv, for saa vidt hans eiende tre

Ottendedele angik, med Opryffelsesret og Frafkrivelse som oven berørt. Begge Skadesløsbreve blev behørig thinglæste. Den 30te November 1847 udstedte Laur. Baarsen i Drammen et af J. F. Thorne vedtaget Document, der indledes saaledes: "Naar DHrr. G. W. Arnemann & Søn i Altona ville indgaae paa at forskutere de til Driften af Snarums Koboltverk fornødne Penge, skal jeg i Følge sammes Anmodning paatage mig at besørge Verkets finantielle Forvaltning herstebs paa følgende Betingelser, nemlig:" Efter at derpaa i 1ste og 2den Post er handlet om Indkjøb af Varer og Materialier for Verket, efter Reqvisition af Thornes Fuldmægtige, samt Betaling af saadanne Ting, efter disse Mænds Anviisning eller Vedtagelse af Regningerne, heder det i 3die Post: "For hver Bergmaaned opgjøres ved Verket en nøiagtig Lønningsliste, hvorpaa det fulde Beløb af Arbeidernes og Officianternes Tilkommende opføres. Derfra drages Beløbet af de Varer, som disse i Maanedens Løb have bekommet, saaledes at Saldoen udviser det contante Beløb, som derefter bliver at betale. Disse Lønningslister maae fra Verket sendes til dets Bogholder herstebs, Hr. Reimann, og naar han har forsynet dem med Paategning, at de ere rigtige, udbetaler jeg Saldoen deraf, enten til ham, for at sendes til Verket, eller, om Saadant maatte ønskes, skal jeg sende Pengene pr. Post til dem ved Verket, som Hr. Thorne maatte bestemme; og er Hr. Thorne ansvarlig for Pengenes rigtige Anvendelse ved denne." 4de og 5te Post handle om Maanedslister over Verkets Beholdninger, og om Behandlingen af dets Oxydfabrik paa Holmen i Drammen. Derpaa heder det: "6) Al Koboltoxyd eller Product, som fabrikeres den Tid, DHrr. G. W. Arnemann & Søn bestride Forskuddet til Snarums Koboltverks Drift, og saa længe disse ikke have faaet fuldt Rembourfement for deres Tilgodehavende hos Hr. Joh. Fr. Thorne, leveres til mig successive, eftersom det bliver færdigt, for at skibes efter Bestemmelse af DHrr. G. W. Arnemann & Søn, og udstedes Connossementerne derover af mig til Ordre af DHrr.

G. W. Arnemann & Søn, og indsendes af mig til samme. Jeg drager Omsorg for, at enhver Post, som jeg inddrager paa DHrr. G. W. Arnemann & Søn til Snarums Koboltverks Drift, bliver ansat forinden Forfaldstid for Regning af Hr. Joh. Fr. Thorne, naar Provenuet af Fabrikatet ikke skulde være tilstrækkeligt til Dækning, saaledes, at DHrr. G. W. Arnemann & Søn aldrig komme til at staae i Forskud for rede Penge til Verkets Drift. Naar jeg herstedes ikke kan gjøre den fornødne Omsætning med solide Huse, skal Saadant effectueres, ligeledes for Hr. Thornes Regning, gjennem DHrr. Th. Joh. Hefty & Søn i Christiania. Da Snarums Koboltverk fremdeles kommer til at drives for Hr. Thornes Regning og i hans Navn, maatte jeg af ham meddeles Procura til uindskrænket at kunne handle i Alt, hvad Ovenanførte betræffer, og hvad dermed staaer i Forbindelse. Saaledes maatte jeg ogsaa pr. Procura af ham inddrage paa DHrr. G. W. Arnemann & Søn, hvad der behøves til Verkets Drift." De følgende Poster angaae Provision og Spedition. Den 2den Juni 1848 udstedte J. F. Thorne et almindeligt Skadesløsbrev, hvori han efter en klagende Udsigt over de uheldige Conjuncturer og sin betrængte Stilling, samt i Forudsætning om, at hans Creditorer vilde give ham den fornødne Tid til at drage sig ud deraf, gav dem en efter Enhvers Tilgodehavende forholdsmæssig lige Panteret i alle hans faste og løse Eiendele, som han havde og maatte faae, Intet undtaget, næst efter foregaaende Hæftelser, og under Betingelse af, hvad han ansaae for en Selvfølge, at denne Pantsætning ikke maatte være ham til Hinder i Pengeudtællinger eller Vareleveringer til Fortsættelsen af hans Næringsdrift, eller i Salg af hans faste og løse Eeiendele, eller deslige; og efter at have nævnt nogle af sine væsentligste Creditorer med tilførte betydelige Gjældsbeløb, tilføiede han, at han for enhver anden retmæssig Gjæld og Fordring paa ham, som ikke var nævnt, ved dette Brev meddeelte sideordnet Panteskkerhed paa de allerede anførte Betingelser. Kort Tid ef-

ter, da saa vel Arnemann & Søn som Thorne havde maattet standse med egne Forretninger, nemlig den 19de September 1848, tilskrev Administrationen i de Førstes Bo den privat indsatte Administration af den Sidstes Anliggender blandt Andet følgende: "De ærede Herrer Commissariers Anbefaling med Hensyn til Udbetalingen for Løn til Snarums Arbeidere vilde vi gjerne imødekomme; dog tør vi ikke gjøre det, fordi vi derved bortgive det Sikre for det Usikre. Vi erklære os alligevel beredte til – efter Indgangen af Provenuet af det samtlige Oxyd og Koboltmetal, som endnu er at vænte derfra, efter Fradrag af Fabrikationsomkostningerne og de 400 Spdlr. for Groves, som validere paa vort Skadesløsbrev paa Trælast, saa vel som af Beløbet af Facturaen over Chlorkalk – af det Overskud, som disse Producter give, ved Hr. Baarsen at ville betale til Snarums Arbeidere, hvad de have tilgode i Løn." Den 20de Februar 1849 meldte Baarsen til Roscher, at han fra Arnemann havde Ordre til, med første Leilighed at sende ham nogle Centner Koboltmetal af 40 pCt. Gehalt, som Baarsen forlangte sig snarest muligt nedsendte, og anmodede derhos Roscher om at indstille Arbeidet ved Verket, da Arnemann & Søns Administration negtede at gjøre flere Udbetalinger dertil. Næste Dag blev offentligt Commissorium for Proprietær, Exam. juris Bergh, Mægler Roede og Kjøbmand Borch til Behandling af Thornes Opbudsbo udfærdiget, og i en Skiftesamling i Boet den 14de Juni næstefter mødte Procurator Eliesen for 181 Arbeidere ved Snarums Verk med en samlet Fordring paa 4207½ Spdlr., bilagt med Contrabøger, m. M., hvilken Fordring han paastod forlods og fortrinsviis udbetalt af Boet; og paa Skiftecommissionens Opfordring til at anføre Grunden for Arbeidernes formeentlige Fortrinsret tilføiede han, at der deels tilkom Arbeiderne en legal Retensionsret i de Producter, der var Frugter af deres Arbeide, hvoraf fulgte, at disse Producter heller ikke kunde disponeres af Boet eller nogen Anden, forinden Arbeidernes Tilgodehavende var udbetalt, deels at Arnemann & Søn

eller sammes Administration, hvem de omhandlede Producter skulde være pantsatte, eller rettere: for hvem eller i hvis Interesse Snarums Koboltverk i den senere Tid havde været drevet, formeentes at have paataget sig den Forpligtelse, at udrede Arbeidernes Tilkommende. Efter forgjæves Forligsmægling benegtede Procurator Rasch, at Verksarbeiderne havde nogen anden Ret end den, Bergverkslovgivningen tilsiger; og idet han reserverede det Fornødne paa sine Mandanters Vegne i ethvert Henseende til Tid og Sted, vilde han kun for Tiden gjøre opmærksom paa, at Boet kun eiede en Deel af Snarums Koboltverk, og naar der havde været handlet om nogen Udbetaling til Verkets Arbeidere, da havde dette været knyttet til Omstændigheder, som desværre langtfra var gaaede i Opfyldelse. I næste Skiftesamling, den 18de August, blev Arbeidernes Paastand gjentagen med Tillæg, at Boet skulde kjendes uberettiget til at borttage eller paa anden Maade disponere Verkets Producter, inden Arbeidernes Fordring tilfredsstilledes. Rasch tilførte: "Uagtet det saavel er Stadshauptmand Thorne som Skiftecommissionen noksom bekjendt, at det ikke forholder sig saaledes, som af Hr. Procurator Eliesen paastaaet, at Snarums Verk enten i det Hele eller for nogen Deel er drevet for Arnemann & Søns Regning, vil han dog til Overflod protestere imod og benegte dette Angivende. Vederparten er jo ogsaa i Modsigelse mod sig selv i dette Punct, i det han jo har anmeldt samtlige Verksarbeideres Fordringer her i Boet, og hvilket ogsaa er det Rette; thi der er det han skal gjøre sine Mandanters Ret gjældende, og ikke hos Arnemann & Søn, der kun ere Panthavere, saavel i Verket som dets Producter." Paastand: "At de omhandlede Arbeidere ingensomhelst Fortrinsret tillægges i de omhandlede Producter, og at de følgelig heller ikke kunne hindre den retlige Disposition over samme." Den 17de October blev for Arbeidernes og Leverandørernes Tilgodehavende efter Eliesens Forlangende lagt Beslag paa Verksproducter til en Verdi af omtrent 6685 Spdlr. for en Beregningssum af omtrent

4539 Spdlr., og den 29de s. M. paa calcineret Koboltmetal i Fabrikken paa Holmen til en Værdi af 1712 Spdlr., for forøget Beregningssum 4548$\frac{1}{2}$ Spdlr., med videre mulig paagaaende Omkostninger. I Skiftesamling den 31te s. M. paastodes disse Beslag stadfæstede. I næste Skiftesamling, den 10de November, blev tilført: "Da der gjentagende er reqvireret Auction fra Arnemann & Søns Side, som Panthavere over den saavel her i Byen som paa Kongsfaugene og ved Snarum værende Koboltmetal og andre Producter, saa, for at forebygge en saadan Realisation og de dermed forbundne Omkostninger og Uleiligheder, enedes de Vedkommende om, at disse Producter uden Videre overleveres til Arnemann & Søn, imod at man stipulerer en antagen Værdi af 48 Skll. - er to Mark - pr. ℔ calcineret Koboltmetal, indeholdende 20 pCt. Koboltoxyd, og altsaa 4 Mark for 40 pCt. geholtig Koboltmetal, imod at Consul Arnemann, som selv nu tilstede, indestod for Udbetalingen af det Beløb, som maatte blive tilkjendt de Verksarbeidere, Kjørselsbønder og Leverandører, der i saa Henseende have anhængiggjort deres formeentlige Rettigheder til prioriteret Udbetaling af bemeldte Producter; og saaledes vedtog Hr. Arnemann, at bemeldte antagne Værdi skal træde i Stedet for de ham overdragne Producter, der snarest muligt blive ham at udlevere. Det er en Selvfølge, at Enhvers lovlige Ret er forbeholden til Beløbet i Henhold til de opførte Priser, men at Arnemann & Søn ei overtage at betale Mere for Metallet end den anførte Værdi. Med Hensyn til de forhen afskibede 204 ℔ Koboltoxyd og 14 Centner Koboltmetal, saa og de til Prøve meddeelte og ligeledes forhen affendte 3 Foustager Koboltmetal, da bliver Betalingen for Oxyden at bestemme til 3 Spdlr. pr. ℔, og for Koboltmetallet som forhen anført. Disse Beløb overtager ligeledes Arnemann at tilsvare til rette Vedkommende paa Maade som ovenangivet, for saa vidt at bemeldte Arnemann ikke selv skulde i Anledning af sin Pantefordring vinde den om samme verserende Sag." Derefter blev optaget Thingsvidner i

Drammen og Modum om de tvistige factiske Forhold Handelsmand N. B. Storm, der havde været Fuldmægtig hos Thorne, forklarede, at denne i Høsten 1847 havde tilskrevet Arnemann & Søn, at han ei længere kunde holde Verket i Drift, og "efter Vidnets Skjøn maatte Verkets Standsning blevet til Skade for Arnemann & Søn som Panthaver. At Verkets Standsning vilde medføre Skade, antog Vidnet saa meget mere, som der existerede en Contract mellem Verkets Eiere, i hvis Følge Madame Ziiølner kunde fordre forlods udbetalt 30,000 Spdlr., naar Verkets Standsning maatte indtræffe." Den 30te November 1847 sluttedes en Overeenskomst i den Anledning mellem Thorne og Arnemann, som ogsaa i Juni 1848 var i Drammen, da efter hans Bestemmelse Verkets faste Arbeidere blev opsagte, for at indskrænke dets løbende Udgifter, og Vidnet antog, at dets Drift i det Hele blev reguleret efter Overeenskomst med Arnemann, uden at Vidnet havde nogen bestemt Kundskab derom, hvorimod det vidste, at Arnemann & Søn ved sin Mandatar, Procurator Rasch, gjennem Procurator Midelfart havde indfriet en af Roscher til Sparebanken udstedt Obligation. Vidnet havde derhos i Juni 1848 paa Thornes Contor hørt Consul Arnemanns Erklæring om, at hans Commissionær Baarsen skulde følge med ham til Christiania, hvor Arnemann skulde sælge 20,000 ℔ Hamb. Bco., og at de derfor erholdende norske Penge skulde overleveres til Baarsen for at anvendes til Snarums Verks Drift, og in specie til Arbeidernes Aflønning, samt Fremdrift og Forædling af Thornes Trælastbeholdninger. Saa vidt Vidnet vidste, erholdt imidlertid ikke Baarsen Penge i Christiania, fordi Arnemann, efter hvad Vidnet havde hørt, ikke fik omsat eller solgt nogen Banco. Vidnet tillagde, at Arnemann, da det omprovede Arrangement fandt Sted, ytrede til Vidnet paa Thornes Contor, at hans, nemlig Thornes Stilling vilde blive behageligere end Arnemanns, fordi Thorne ikke vilde kunne faae nogen Omsorg for at skaffe Penge, hvilket han, Arnemann, havde paataget sig. Roscher for-

klarede: "Verkets Drift fandt efter det thinglæste Document Sted i Consul Thornes Navn; og som den, der bestyrede eller havde Overopsyn over Driften, brevvexlede Vidnet med Thorne, som derhos ved sin Nærværelse ved Verket af og til meddeelte umiddelbare Ordre til Vedkommende. Nogle Gange var Thorne paa saadanne Reiser ledsaget af Kjøbmand Baarsen, som Vidnet betragtede som Arnemann & Søns Fuldmægtig, navnlig med Hensyn til de Pengeforhold, som med Driften stod i Forbindelse." For Resten tilføiede Vidnet, at det fra Verkscontoret modtog sit Tilgodehavende for Bestyrelsen, med Undtagelse af de sidste 300 Spdlr., som det fra Rasch gjennem Midelfart havde modtaget, og at det Intet havde med Verkets Regnskabsvæsen havt at bestille. Den 16de November 1850 blev i Thornes Bo efter Pluralitetsvotum afsagt Decision, hvorved Arbeiderne, paa 6 nær, for sine Lønninger (Summerne nævnte) i dets Tidsrum, hvorfor Arnemann & Søns Forpligtelse til deres Udbetaling ansaaes gjældende, kjendtes "berettigede til Udlæg i det Provenu, hvortil samtlige de til Arnemann & Søn pantsatte Producter ved Snarums Koboltverk, bestaaende af Oxyd og Koboltmetaller, ere udbragte, efter at der af bemeldte Provenu er dækket Fabrikationsomkostningerne, og afdraget i Favør af Arnemann & Søns Bo som udbetalt til Groves 400 Spdlr., samt Beløbet af Facturaen for Chlorkalk." Derimod negtedes en Deel Leverandører og Kjørselsbønder, samt Flere blandt Arbeiderne for deres øvrige Fordringer, fortrinligt Udlæg i de nævnte Producter. Paaankefristen bestemtes til 6 Uger. Bergh lod tilføie følgende dissenterende Votum: "Den af de under nærværende Sag omhandlede 200 Arbeidere, Leverandører, m. Fl., ved Snarums Koboltverk nedlagte Paastand, om at vorde tilkjendt forlods og foreløbig Betaling for deres respective Tilgodehavende, tilsammen til Beløb 4513 Spdlr. 80 Skill., og om i denne Anledning at aabnes fortrinlig Adgang til at holde sig til bemeldte Verks Producter, eller deres Realisationsbeløb, kan ikke blive at tage til Følge." Efter

erhvervet Bevilling til at faae Sagen i sin Heelhed paakjendt af Overretten (mange af Fordringerne var under Paaankningsgrændsen) blev Decisionen af Arnemann indanket for denne Ret, med saadan Paastand: "At 1) den ergangne Decision af 16de November 1850 kjendes uefterrettelig at være, eller underkjendes, og Sagen afviises fra Skifteretten, hvorhos Appellanten tilkjendes Kost og Tæring eller Processens Omkostninger saa vel ved Skifteretten som for Thingsvidnerne og her ved Retten; eller 2) Decisionen frafaldes, og forandres derhen, at den af 200 Arbeidere, Leverandører og Kjørselsbønder nedlagte Paastand, om fortrinlig Adgang til af Snarums Verks Producter at erholde Fyldest for deres opgivne Tilgodehavende, ikke bliver at tage til Følge; hvorhos Indstævnte tilpligtes at udrede Sagens Omkostninger saa vel ved Skifteretten, som for Thingsvidnerne og her for Retten." Efter Contrastævning for samtlige Modparter nedlagdes derimod saadan Paastand: "At samtlige Contraappellanter for deres i Stadshauptmand Thornes Bo anmeldte, under nærværende Sag omhandlede Fordringer kjendes berettigede til at nyde fortrinligt Udlæg i Provenuet af de fra Boet til Arnemann & Søn overdragne Producter af Snarums Koboltverk; at den paaankede Skiftedecision i Overeensstemmelse hermed underkjendes og forandres; samt at Contraappellanterne hos Modparten tilkjendes skadesløse Processomkostninger ved begge Retter." I Forbindelse hermed protesteredes mod den Bemærkning, som ny for Overretten, at Arnemann & Søn ei havde paadraget sig nogen Forpligtelse i Forhold til Modparterne, men alene i Forhold til Thorne. Ved Overrettens Dom af 6te September 1852 blev Modstævningen for fem af Deeltagernes Vedkommende afviist, som ikke angaaende tilstrækkelig Gjenstand for Paanke fra deres Side (Bevillingen hjemlede kun Hovedanken), og de øvrige for deres hele Fordring kjendte berettigede til fortrinligt Udlæg i Provenuet af de fra Thorne til Arnemann & Søns Bo overdragne Producter af Snarums Koboltverk, men Omkostningerne for Overretten

ophævede. Med Bevilling til Sagens Paakjendelse i Realiteten for samtlige Domhaveres Vedkommende blev Sagen dernæst af Arnemann indanket til Høiesteret, hvor et Dusin Lønningsbøger fremlagdes, som viste, at det derefter fordrede og af Overretten tilkjendte Beløb udkom efter Overførelse af Saldoer fra tidligere Afregning end den arnemannske Overtagelse af Lønningernes Udbetaling, og at de ældre Saldoer deels oversteg, deels opveiede, deels for en større eller mindr Deel udgjorde de nye Saldoer, hvorfor Udlægget søgtes. Tillige fremlagdes en Opgave over de til Arnemann & Søn udleverede Producter, til en Værdi af 9550 Spdlr. Endelig fremlagdes et nyt Thingsvidne, hvorunder et Par afgaaede Stigere og en Arbeider samt en Leverant var afhørte, for at faae oplyst, i hvad Forhold Grube- og Hyttearbeidere, paa den ene, og Kjørselsfolk samt de, der levere Kul, Ved og deslige, paa den anden Side, staae til Verket; om begge Klassers Aflønning skeer paa samme Maade; og om begge Klasser regnes til Verksarbeidere. Stigerne var meest tilboielige til at henregne begge Klasser til Verksarbeidere, skjønt kun første Klasse til "faste" Arbeidere, da begge i det Væsentlige gjøre stadig Tjeneste ved Verket, skjønt under forskjellige Benævnelser, og Arbeidet er Hovedsagen, idet Materialet til en Læst Kul, der betales med 5—6 Ort, kun koster omtrent 12 Skill., naar det ikke leveres af Verkets egne Skove, som ved Modums Blaafarveverk; hvorhos begge Klasser maae taale Afkortning til Verkets Fattigkasse. Derimod regnede de ikke Opsynsmændene til Verksarbeidere. Om Aflønningen svarede de, at den foregaaer paa samme Maade i begge Klasser, i alle Fald ved Modums Blaafarveverk, og formeentlig ogsaa ved Hassel Jærnverk, ligesom Lønningsmaaden og var den samme ved Snarums Verk, for saa vidt regelmæssig Lønning til sine Tider fandt Sted. Verksarbeideren var i det Væsentlige af samme Mening som Stigerne, men Leveranten fandt Forholdet mellem begge Kasser forskjelligt, uden at kunne gjøre saa nøie Rede for sin Mening, og ansaae sig at have staaet i

samme Forhold til Verket, som "Løsarbeidere" ved Gruber eller Hytter. For Høiesteret bemærkede Appellantens Sagfører, efter en forudskikket Udsigt over Sagen, i det Væsentlige:

Om Arresterne var der efter Foreningen om Udleverelsen af Producterne til Arnemann ei længere Spørgsmaal. Der handledes nu kun om den tvistige Fortrinsret. Eliesons første Grund for den i Boet fremsatte Paastand bortfaldt aldeles ved at see hen til Bergverksloven § 58, hvor Verksarbeidere for deres tilgodehavende Løn alene sættes ved Siden af Tjenestefolk. Hans anden Grund, at Verket dreves for Arnemanns Regning, var først udviklet af Overretten; men Sagens Oplysninger viste, at Verket dreves for Thornes Regning, og ikke af Arnemann, der kun forskjød Pengene til Driftsomkostningerne, og derfor havde faaet Forlagsret. Skifteretten var alene gaaet ind paa den tredie Grund, der hentedes fra Skrivelsen af 19de September 1848. Men denne Skrivelse, der var afgiven før Thornes Opbud, og gik ud fra Forudsætningen om, at Verket kunde holdes i Drift, til fortsat Udbytte, ved Betaling af Verksarbeidernes fremtidige Løn – en Forudsætning, der ved Thornes kort efter gjorte Opbud og Verkets deraf fulgte Standsning bortfaldt – var saa langt fra at stille Arnemann ved Noget af hans Fortrinsret, at det endog udtrykkelig deri sagdes, man ikke vilde "bortgive det Sikre for det Usikre." Det i Forbindelse hermed, og under nysnævnte Forudsætning, givne Tilsagn om Betaling af Arbeidernes Løn kunde derfor ikke forstaaes som noget Affald paa Arnemanns Fortrinsret i Producterne, og heller ikke som noget bindende Løfte, i alle Fald ikke i Forhold til Arbeiderne, med hvem Arnemanns Commissarier lige saa lidt som han selv havde indladt sig, og paa hvis Vegne Thornes Committerede heller ikke handlede, hvorimod Hensigten paa begge Sider naturligviis kun var at skaffe de fornødne Midler til Vedligeholdelse af Verkets Drift i de handlende Parters egen Interesse, hvortil blandt Andet Bibeholdelsen af Arbeiderne vilde behøves, og som Følge deraf deres fremtidige

Afløsning ved Siden af Driftsomkostningerne for Øvrigten Hensigt, der med Opbudet og Standsningen bortfaldt, og med Betingelsen følgelig ogsaa det Betingede. Arnemann havde ikke Driften af Verket, som derimod fremdeles dreves af Thorne for egen Regning, og derfor maatte standse ved hans Opbud, hvori Arnemann ikke var Skyld. Skifteretten havde saaledes Intet med Brevet af 19de September 1848 at bestille, da det ingen Indflydelse kunde have paa Tvisten mellem Arnemann og Arbeiderne, som hverken paa middelbar eller umiddelbar Maade derved var satte i noget Contractsforhold til hinanden. Overretten var endog gaaet videre end Skifteretten, idet den, trods de klareste Oplysninger om det Modsatte, havde betragtet Arnemann som den egentlige Driftsherre, umiddelbar forpligtet til at betale saa vel Betjente, Kulsælgere og Flere, som de egentlige Verksarbeidere, og saa vel gammel som ny Gjæld. Men da Thorne selv Intet havde at kræve af Arnemann, hvem han alene skyldte store Summer, og da der ved de stedfundne Forhandlinger aabenbar hverken var tilsigtet eller stiftet noget Retsforhold mellem Arnemann og Verksarbeiderne, som følgelig heller Intet havde at kræve af ham, men alene af Thorne eller dennes Bo, der i alle Tilfælde skyldte dem Betaling for deres fulde Tilgodehavende, saa havde de alene at holde sig til Boet efter Bergverksloveus § 58 med deres hele Fordring, medens Arnemann holdt sig til sit Pant med uformindsket Fortrinsret. Denne havde kun Betydning i Forhold til Trediemand, ikke til Thorne, mod hvem selve Fordringen var stærk nok; og om der end kunde siges at være paadraget Arnemanns Bo nogen Forpligtelse til Betaling i Forhold til Thornes Bo, hvilket ikke var eller kunde være Tilfældet under et saadant Mellemværende og saadanne Omstændigheder for Øvrigt, saa kunde Arbeiderne, der ingen egen Ret mod Arnemann havde erhvervet, heller ikke, uden Cession, i Boet gjør nogen saadan gjældende mod hans Fortrinsret efter Skadesløsbrevene. In subsidium gjordes Indskrænkningen til egentlige Verksarbeidere for Tidsrummet efter 19de September 1848, med Udelukkelse af

andre Fordringshavere og ældre Tilgodehavender fremdeles gjældende (Tilsvarende Paastand).

For de Indstævnte, der havde faaet Beneficium, bemærkede deres befalede Sagfører i det Væsentlige: Spørgsmaalet var her alene om Fortolkningen af Documentet af 30te November 1847 og Brevet af 19de September 1848, ikke om Panteret. Ved det første havde Arnemann aabenbar sat sig i et Forhold til Verket, der paadrog ham umiddelbar Forpligtelse mod Arbeiderne, blandt Andet ved de i 3die Post indeholdte Bestemmelser, hvorved han i alt Væsentligt traadte i samme Forhold til Arbeiderne, som enhver anden Driftsherre i lignende Tilfælde, og Overretten havde derfor med Føie betragtet ham som saadan. At Tilsagnet i Brevet, der omfattede Arbeidernes hele Tilgodehavende, af ældre saa vel som yngre Oprindelse, var skeet i deres Interesse og antaget paa deres Vegne, kunde heller ikke betvivles; thi for at vedligeholde Verkets fremtidige Drift behøvede ikke den ældre Gjæld til dem at overtages, og dette skeede alene som Følge af den allerede ved Documentet af 30te November 1847 stiftede Forpligtelse mod dem, hvilken var bleven misligholdt. At Arbeiderne, som ikke paa andre Vilkaar havde ladet sig bevæge til at vedblive Tjenesten, ved de nævnte Brevskaber havde erhvervet et Retskrav mod Arnemann, der ikke behøvede Cession fra Thorne for at kunne gjøres gjældende i hans Bo som skeet, maatte saaledes være klart. Overretsdommen maatte derfor blive at stadfæste, og Appellanten at ilægge Omkostningerne, hvoriblandt Salar. (Tilsvarende Paastand).

Ved Høiesterets Dom af 21de September 1854 blev de Indstævntes Paastand om fortrinligt Udlæg i Provenuet af de Arnemann & Søn fra Thornes Bo overdragne Producter af Snarums Koboltverk forkastet, Omkostningerne for Overretten og Høiesteret ophævede, og Salar tillagt den befalede Sagfører af Statskassen.

Christiania 1854.

Trykt og forlagt af J. Chr. Abelsted.

Nittende Aargang
№ 48.

27de November
1854.

Norsk Retstidende,

et Ugeskrift for praktisk Lovkyndighed.

Sager, paakjendte i Høiesterets 2den Session 1854.

L.Nr. 38. } Ole Ingebretsen Havnvaag mod Karen Kir-
O.Nr. 5. } stine Nielsdatter Nordby.

Den 26de Juni 1849 blev Appellanten, der hørte hjemme i Senjen og Tromsø Jurisdiction, ved Amtsresolution ilagt Opfostringsbidrag til Indstævntes uegte Barn, med Tilføiende: "Hvis han negter at være Fader for Barnet, har han inden første eller anden Forligelsescommission, efter at denne Resolution er ham forkyndt, og dernæst til første Thing – Alt, hvortil lovligt Varsel kan gives – at foranstalte det Fornødne for at fralægge sig Paterniteten ved Eed." Den 11te Juli blev udnævnt Værge for Indstævnte, og den 16de s. M. indgav Appellanten Klage til Forligelsescommissionen, hvor Sagen den 1ste September blev henviist til Retten. Den 10de Mai 1850 udgik hans Edsstævning, som faldt i Rette den 17de Juni næstefter, da han lod møde ved Sagfører, og paastaae Adgang til Edens Aflæggelse, men bemærke, at han da var forhindret fra personligt Møde, hvorfor han begjærede Udsættelse til næste almindelige Sagething. Indstævntes Værge "mødte, modsagde Sagsmaalet, og forbeholdt nærmere for Indstævnte at iagttage det Fornødne." Sagen udsattes derfor til næste Thing for Thinglaget. Den

12te August s. A. udgik atter Stævning til 17de September næstefter, da Appellanten atter lod møde ved Sagfører, og begjære sig stedt Adgang til at aflægge den tilstævnte Ed. For Indstævnte med Værge mødte en Sagfører, "der protesterede mod, at Citanten stedes til Ed, paa Grund af, at han ikke dertil har benyttet den i Amtets Resolution fastsatte Frist. Han har nemlig ladet tvende Sagething gaae ubenyttede, uden at tilstævne Sagen, og er derhos udebleven fra det Thing, ved hvilket Sagen blev incamineret. Comparenten paastod derhos sine Parter tilkjendt Kost og Tæring for forgjæves Møde til dette og forrige Thing." Derpaa heder det: "Citanten erklærede, ikke at være i Besiddelse af den udfærdigede Resolution, som han dog erkjender for at være udfærdiget af Amtet 26de Juni 1849, og derefter forkyndt for ham den 2den Juli næstefter. Siden den Tid har der ikke været holdt mere end eet almindeligt Sagething, hvortil lovligt Varsel kunde gives, forinden i Juni Maaned dette Aar, den 14de, 15de og 17de. Til dette Thing, og saaledes til første Thing, er Edsstævningen udtagen og incamineret. Aarsagen til, at Citanten ikke tillige aflagde Eden, var Sygdom, der hindrede ham fra at afgive personligt Møde, hvorfor han begjærede og uden Indsigelse erholdt Udsættelse i Sagen. Citanten maatte derhos bemærke, at det, hvorpaa det kom an, ikke var den egentlige Aflæggelse af Eden, men Sagens Tilstævning; og maatte det være ubestrideligt, at Retten til at aflægge Eden var bevaret i et saadant Tilfælde, naar Sygdom eller andet lovligt Forfald hindrede Sagens videre Fremme paa den Dag, hvorpaa Stævningen anhængiggjordes. Citanten paastod derhos, at Indsigelsen paa Grund af, at Edsaflæggelsen ikke er foregaaet paa forrige Thing, maa ansees frafaldt derved, at Indstævnte gav sit Samtykke til Sagens Udsættelse." "Indstævnte bemærkede, at der i Tidsrummet mellem Resolutionens Forkyndelse og det sidstafholdte almindelige Sagething har været afholdt tvende Extrathing, hvilke gaae ind under Resolutionens af-

mindelige Udtryk "Thing." Han benegtede, at Citanten ved Sygdom har været forhindret fra at møde ved Sagens Incamination; og med Hensyn til Citantens Paastand om, at nærværende Protest for silde er fremkommen, bemærkede han, at Indstævnte ikke førend nu har ytret sig i Sagen, og at hun dertil ikke har havt Anledning, da Citanten ikke før har forlangt sig stedet til Edens Aflæggelse." "Citanten benegtede, at de saakaldte Extrasagething kunde i dette Tilfælde komme i Betragtning. For det Første var de ikke tilsigtede eller anvendte i Resolutionen, og dernæst var disse Extrathing ikke Andet end en for Alle lige tilgængelig Extraret, hvoraf Enhver havde Ret til at gjøre Brug, men hvortil Ingen var forpligtet til at tage Hensyn, med mindre at han dertil lovlig indvarsledes. Naar saaledes Spørgsmaal opstod, om et Document var thinglæst i rette Tid eller ikke, saa toges der ikke Hensyn til disse saakaldte Extrathing, hvilket noksom godtgjorde Citantens Paastand, og hvorom man kunde forvisse sig, naar man vilde gjøre sig den Uleilighed at efterse Rescriptet, hvorved de var indførte. Eftersom Indstævnte havde benegtet, at Citanten havde havt lovligt Forfald, saa maatte Citanten begjære Sagen udsat for at føre Vidner, saafremt denne Omstændighed skulde have nogen Indflydelse paa hans Adgang til at aflægge Eden." Indstævnte begjærede for det Tilfælde, at Udsættelsen ikke maatte bevilges efter Citantens Begjæring, Sagen udsat til i Morgen, for at fremlægge Afskrift af Resolutionen, og besvare Indstævntes sidst Tilførte." "Eragtet: Sagen udstaaer for Citanten til næste Sagething her for Thinglaget." Den 27de Mai 1851 holdtes atter Thing, og blev da i denne Sag tilført: "Citanten mødte, og frafaldt den paatænkte Vidneførsel som overflødig, og begjærede Rettens Eragtning i Anledning den fremkomne Indsigelse." "Indstævnte mødte ved Sagfører Holmboe, der fremlagde den udfærdigede Amtsresolution, og henholdt sig til sit forhen Anbragte, idet han protesterede med Edsaflæggelsen, saa vel af de forhen anførte Grunde, som fordi Citanten ikke i Dag personlig

er tilstede i Retten, hvilken Mangel gjør Edsaflæggelsen umulig.“ “Dreyer henholdt sig til sit Andragte, og henviste til den fremkomne Resolution, hvori det, der paalægges Citanten at udføre til første Thing, ikke er at aflægge Eden, men alene at bane sig Adgang til samme.“ “De fremsatte Indsigelser optoges til Kjendelse.“ Den 25de Juli næstefter affagdes Kjendelse, hvorved den irettelagte Edsstævning som ikke lovlig forfulgt blev afviist, og Indstævnte tilkjendt 3 Spdlr. i Kost og Tæring. Denne Kjendelse blev stadfæstet ved Overretsdom af 17de Juli 1852. For Høiesteret bemærkede Appellantens Sagfører i det Væsentlige:

. Ved Reskriptet af 18de August 1813 blev Vaar- og Høstthingene for Senjen og Tromsø ombyttede med et Sommerthing, idet Amtmanden kun blev bemyndiget til, i Stedet for de ved Frd. af 5te Mai 1797, § 1, omhandlede extraordinære Thing til visse Tider, alene paa Vedkommendes Forlangende, og naar det fandtes fornødent, at beramme extraordinære Thing districtsviis. Til disse precære Extrathing kunde, som allerede ved de foregaaende Retter bemærket, intet Hensyn være taget i Amtsresolutionen, især da det ikke kunde haste saa stærkt med denne Sag, og derfor støttede de foregaaende Retters Afviisning sig heller ikke paa manglende Benyttelse af hine Extrathing. Underretten havde derimod støttet sin Kjendelse derpaa, at Citanten ikke mødte personlig ved Stævningens Anhængiggjørelse. Men han havde anmeldt Forfald, og dette blev ikke modsagt, hvorimod alene selve Sagsmaalet blev modsagt, med Forbehold af at iagttage det Fornødne. Resolutionen fordrede heller ikke ubetinget, at Eden skulde aflægges ved første Thing, hvortil lovligt Varsel kunde gives – og selv i dette Tilfælde maatte erkjendt lovligt Forfald begrunde Udsættelse – men alene at Citanten skulde foranstalte det Fornødne, for at fralægge sig Paterniteten ved Ed. Derfor gaves ogsaa Udsættelse, medens Stævningen i modsat Fald maatte have været paastaaet afviist, og ved Kjendelse strax afviist. Underrettens paaankede Slut-

ningskjendelse var derfor urimelig, og kunde ikke stadfæstes. Overretten støttede Afviisningen paa Forhandlingerne af 17de September 1850. Men Sagen blev ogsaa da udsat med begge Parters Samtykke til 27de Mai 1851. Citanten var ved dette Thing fra Begyndelsen tilstede, men gik, da der Intet blev af, idet der ingen Eragtning faldt til Edfæstelse, men Indsigelserne optoges til Kjendelse – og denne afskar ham Adgangen til Ed, hvorfor den maatte paaankes. Der var saaledes heller ingen Grund til Stadfæstelse af Overretsdommen, eller over Hoved til at negte Citanten Adgang til Edens Aflæggelse, hvorfor den paaankede Kjendelse og Overretsdom maatte kjendes uefterrettelige eller underkjendes, og Indstævnte tilpligtes at forfriske Sagen paa egen Bekostning, ved at sætte den i samme Stand, som den var før Kjendelsens Afsigelse, samt betale Sagsomkostningerne for begge Retter. (Tilsvarende Paastand).

Hertil svarede Indstævntes Sagfører i det Væsentlige: Der var unegtelig to Thing, hvortil lovligt Varsel kunde have været givet efter Resolutionens Forkyndelse, hengaaede ubenyttede; thi man havde ikke paaberaabt sig manglende Varselsfrist, men alene manglende Forpligtelse til at benytte Extrathingene, der dog unegtelig indgik under Resolutionens Ord, og ganske vist maatte være meente, da Barnet strax tiltrængte Opfostring, og Sagen altsaa ikke taalte Opsættelse efter Citantens Tykke, hvorfor L. af 1ste August 1821 ogsaa anviste den korteste Vei til Maalet. Havde Værgen strax paastaaet Afviisning, havde derfor ingen Tvivl været om, at den jo burde svare paafulgt, og det strax. Men ved at modsige Søgsmaalet og forbeholde det Fornødne havde Værgen, der var en simpel Almuesmand, som tiltrængte Sagfører, unegtelig holdt Adgangen aaben til enhver hjemlet Indsigelse, da han derved havde tilkjendegivet, at han Intet vilde indrømme eller eftergive, og man ikke kunde fordre af ham, at han strax paa Stedet selv skulde udføre sit Parti paa samme Maade, som en dygtig Sagfører, hvilken han først

maatte have Tid til at skaffe sig; og at han ikke strax modsagde det anførte Paaskud om Forfald, var en ligefrem Følge af, at han først maatte undersøge, hvorledes det dermed forholdt sig, hvorfor heller ingen Indrømmelse deraf kunde udledes. Desuden var det tids nok at fremkomme med Indsigelserne mod Eden, naar først Citanten dertil fremstillede sig, og da de den 17de September 1850 fremsattes, paastod Citanten heller ikke, at de var for silde fremsatte, men tog blot Udsættelse for at bevise sit Forfald, uagtet han mødte ved Sagfører. Senere paastjød han vel at kunne undlade Vidneførselen, fordi Indsigelsen skulde være for silde fremsat; men efter en saa streng Regel maatte Tabet af Indstævntes Indsigelser ansees forebygget ved Citantens egen Forsømmelse af betimelig Indsigelse mod deres Benyttelse; og ved at forlange Udsættelse for at bevise sit Forfald havde han unegtelig erkjendt, at de endnu maatte staae aabne. Desuden kunde Værgens Benegtelse af Søgsmaalet, der netop gik ud paa Edsaflæggelsen, ikke forstaaes anderledes end som en Protest mod denne, han nærmere forbeholdt sig at begrunde, navnlig ved argumenta juris, som til enhver Tid og i enhver Instants kunde benyttes, og som Domstolene ex officio selv havde at udfinde og anvende. At Værgen ikke havde protesteret mod Udsættelserne, var ligegyldigt; thi ved Udsættelser til videre Procedure afgjordes Intet. Søgsmaalet beroede paa flere Indsigelser, og Citanten maatte have Udsættelse til at bevise sit Forfald, hvis Brist udgjorde en af dem. Da Citanten ei fremstillede sig til Ed, var der imidlertid, som sagt, ingen Gjenstand for Protest derimod i Øieblikket. (Paastand: Stadfæstelse og Omkostninger).

Ved Høiesterets Dom, afsagt 21de September 1854, blev Edsstævningen afviist, som ikke lovlig forfulgt, og Omkostningerne for alle Retter ophævede.

Den 12te September.

L.Nr. 13. Advocat Kraft, Actor, mod Berit Knudsdatter Haavi.

I denne Sag stadfæstede Høiesteret de ergangne Domme, med Forlængelse af Straffetiden til 6 Aar 6 Maaneder. Overretsdommen, afsagt 12te Juni sidstleden, er saa lydende:

"Ved Dom afsagt den 16de Mai d. A. inden nordre Hedemarkens Sorenskriveri er Berit Knudsdatter Haavi, for Forbrydelse mod Crll.s Cap. 14 § 19 første Passus, dømt til at hensættes til Strafarbeide i 6 Aar og 1 Maaned, hvorhos hun er ilagt alle af Sagen, hendes Arrest og Transporten til Strafanstalten flydende Omkostninger. Denne Dom er efter Angjældendes Forlangende indanket for denne Ret. Angjældende, der af sin Sjælesørger har faaet et fordeelagtigt Skudsmaal, er født den 28de September 1828 og ikke forhen tiltalt eller straffet for nogen Forbrydelse, er under 1ste December f. A. af Amtmanden i Hedemarken beordret tiltalt for at have tilintetgjort eller bragt tilside sit i Dølgsmaal fødte uegte Barn. Høsten 1850 kom Tiltalte i Tjeneste paa Gaarden Steenberg i Ringsager, hvor hun forblev indtil Slutningen af Mai eller Begyndelsen af Juni 1851. I denne Tid bemærkede man ikke, at hun modtog Besøg af Mandfolk, med Undtagelse af, at 3die Vidne, der deelte Seng med Tiltalte, har forklaret, at hun en og anden Gang modtog saadant Besøg, og 4de Vidne saa vel som 6te Dept. under Forhøret i nordre Hedemarken har erkjendt, enkelte Gange at have ligget i hendes Seng, uden dog nogensinde at have havt legemlig Omgang med hende. Tiltalte blev i denne Tjeneste bemærket som et Fruentimmer, der førte en høist usømmelig Tale, og som man derfor antog for at være løsagtig. Fra Steenberg tog Tiltalte tilbage til sine Forældre i Valdres, hvor hun forblev til Slutningen af September, da hun atter begav sig til Hedemarken, hvor hun den 20de October næstefter

tog Tjeneste paa Gaarden nedre Gjestvang. Ikke længe efter at hun havde tiltraadt denne sidste Tjeneste, troede saavel hendes Husbonde som hans Datter og de øvrige Folk paa Gaarden at bemærke, at Tiltalte var frugtsommelig, hvorfor han flere Gange forgjæves søgte at formaae hende til at vedgaae dette, og endelig tilkaldte Stedets Gjordemoder, for herom at erholde Vished. Da Tiltalte imidlertid erklærede sig uvillig til at lade sig undersøge – da hun ikke ansaae sig forpligtet til Saadant "i et fremmed Præstegjæld" – vilde Husbonden ikke længere beholde hende i sin Tjeneste, hvorfor hun den 21de November, efter Tiltaltes Udsagn Kl. omtrent 3 om Eftermiddagen, i Skumringen forlod Gjestvang, og begav sig til Gaarden Aske, der er beliggende mellem $\frac{1}{16}$ og $\frac{1}{8}$ Miil fra Gjestvang. Paa Aske overnattede Tiltalte, og laae i Seng sammen med 18de Vidne under Thingsvidnet i Valdres, til hvem hun ytrede, at man urigtigen havde beskyldt hende for at være frugtsommelig, og til Tegn herpaa fremviiste hun sine Underklæder, der var meget blodige. Den følgende Dag fortsatte hun Reisen tilfods hjemover til Valdres, og under Overfætningen til Vardal ytrede hun sig for 10de Vidne under Hovedsagen, til hvem hun aldeles intet Bekjendtskab havde, aldeles som oven angivet til 18de Vidne under Thingsvidnet, idet hun løftede sine Skjørter op og viiste, at disse var blodige. Flere af de under Forhøret i Valdres afhørte Vidner have forklaret, deels at det var et almindeligt Rygte i Bygden inden Tiltaltes Afreise til Hedemarken, deels at de selv efter hendes Udseende at dømme antog, at hun var frugtsommelig, ligesom tildeels de samme Vidner have forklaret, at hun efter sin Tilbagekomst fra Hedemarken var bleg, smal og saae i det Hele sygelig ud. Paa Grund af alle disse Omstændigheder indgav Lensmand Rodtorp under 26de October 1852 en Anmeldelse til Valdres Fogderi, i Henhold til hvilken Forhør blev optaget den 22de December næstefter. Under dette Forhør blev derfor Slidre Præstegjælds beskikkede Gjordemoder afhørt som 11te Dept. (17de Vidne

under Thingsvidnet) og forklarede, at hun havde undergivet Tiltalte den fornødne Undersøgelse, og at hun havde forefundet de Mærker, som ere almindelige hos Fruentimmer, der have født Børn, hvilke Mærker hun i sin Forklaring fuldstændigen har opgivet, dog med den Bemærkning, at Saadant efter længere Tids Forløb ikke med Tilforladelighed kan afgjøres. Lignende Undersøgelse er efter Foranstaltning af Forhørsadministrator i Valdres anstillet af Districtslæge l'Abee, hvis Erklæring af 7de Januar 1853 gaaer ud paa, at han paa Grund af de hos Tiltalte "forefundne Phenomener med Vished antager, at Tiltalte har født et Foster, og med høi Grad af Sandsynlighed et vitalt Foster, til Verden." I en under 22de November f. A. af det medicinske Facultet i Følge Hedemarkens Amts Begjæring afgiven Betænkning erklærer dette sig enigt med Districtslægen i, at Tiltalte har født, saa vel som i, at Fosteret har været levedygtigt eller vitalt, hvorimod det ikke seer sig i Stand til at afgjøre, om Fosteret har været født levende til Verden, lige saa lidt som om, naar Fødselen er foregaaet. Tiltalte har under hele Sagen stadigen benegtet at have født noget Barn, eller at have været frugtsommelig, og uagtet det efter de anførte Vidneforklaringer maa erkjendes, at der er stærke Indicier mod hende, især naar man til disse lægger den af 5te Vidne under Thingsvidnet afgivne Forklaring om, at Tiltalte til hende ytrede, at Gjordemoderen ikke havde fundet Melk i hendes Bryster, da denne havde "fordryet sig," eller var "gjeldnet ud af hende," saa maa Retten med Underdommeren dog være enig i, at disse ikke danne tilstrækkeligt Beviis for, at hun har begaaet den hende imputerede Forbrydelse, men at hvad der fattes i dette Beviis, maa ansees suppleret ved Districtslægens af det medicinske Facultet tiltraadte Erklæring om, at hun har født et levedygtigt Foster til Verden. Efter de fremkomne Oplysninger maa Fødselen antages at være foregaaet i det Mellemrum, medens hun den 21de November forlod Gjestvang, og inden hun ankom til Aske. Retten er saaledes med Underdommeren enig i, at

hun maa ansees overført at have gjort sig skyldig i Forbrydelse mod Crll.s Cap. 14 § 19 første Passus, hvorhos Retten finder, at den hende af Underdommeren ilagte Straf af 6 Aar og 1 Maaneds Strafarbeide er passende. Det er fremdeles en Selvfølge, at Angjældende maa have at udrede alle af Sagen, hendes Arrest og Transporten til Straffestedet flydende Omkostninger, hvoriblandt det Referenten ved Thingsvidnet i Valdres Procurator Kolderup tilkjendte Salarium billiges med 12 Spdlr. Med Hensyn til det af Districtslægen afgivne Skjøn er bemærket, at han ikke har benyttet Vidner; men Retten er med Underdommeren enig i, at denne Omstændighed ikke bør tillægges nogen sær Betydning, saa meget mindre som de af Districtslægen paapegede Phenomener ere de samme, som de af Districtets Gjordemoder forefundne, og paa hvilket han har støttet det af hende under Forhøret afgivne Skjøn. Underrettens Dom vil saaledes blive at stadfæste. Sagens Behandling ved Underretten og Sagførelsen ved begge Retter har været forsvarlig. Thi kjendes for Ret: Underrettens Dom bør ved Magt at stande, hvorhos Tiltalte Berit Knudsdatter Haavi bør at udrede det Procurator Kolderup ved Thingsvidnet i Valdres billigede Salarium med 12 Spdlr.

Den 19de September.

L.Nr. 34. Advocat Dunker, Actor, mod Johan Engebret Poulsen.

Angjældende, nu 22 Aar gammel, var efter Krigsretsdom i 1851 straffet med 20 Dages Fængsel paa Vand og Brød for første Gangs simpelt Tyveri, og ved Høiesteretsdom i 1853 fældt til 8 Maaneders Strafarbeide for bedragersk Forhold, men fik Straffen converteret til 5½ Maaneds Bodsfængsel. Efter at han i Slutningen af afvigte Marts Maaned havde udholdt denne Straf, blev han i Juli Maaned atter sat under Tiltale for Bedrageri, og derfor i alle Instantser fældt til Strafarbeide, af de

foregaaende Retter i 1 Aar 4 Maaneder, af Høiesteret i 1 Aar 6 Maaneder, Erstatning til de Besvegne, og Omkostninger. Klagerne var to svenske Arbeidere, efter hvis edelige Forklaring saaledes var tilgaaet: Efter at Tiltalte den 30te Juni havde truffet dem paa Veien i Nærheden af Linderud (½ Miil fra Christiania), og udgivet sig for Fuldmægtig hos en Kjøbmand, samt ved forskjellige andre Foregivender – saa som: ved at sige, at han væntede en Mand med 8 Stykker Kvæg, som han havde kjøbt; ved at tilbyde Arbeide; og ved at give det Udseende af, at han i et Hus ved Veien skulde ind for at kræve 30 Spdlr. – havde søgt at skaffe sig Anseelse hos Klagerne, og vække deres Tillid, fortalte han, da han kom til Toldvagthuset, at han paa Tøien skulde hente en Plong, der skulde koste 2½ Spdlr., og bad Klagerne om at laane ham disse Penge, indtil han kom til Byen, idet han derhos bad en af dem følge med til Tøien. Klagerne laante ham derfor 12 Ort, nemlig den ene 1 Spdlr. 12 Skill., den anden 1 Spdlr. 36 Skill.; og denne sidste, der fulgte med ham, forklarede, at da de kom til Gaardsporten paa Tøien, bad Tiltalte ham blive staaende udenfor, hvorpaa Tiltalte gik ind. Efter at han igjen var kommen ud, og havde paaviist et Hus, hvor Plongen skulde staae, begav han sig hen over Gaardspladsen, og forsvandt, uden at Svenskerne, som eftersøgte ham, fandt ham igjen, eller fik sine laante Penge tilbage. Tiltalte erkjendte at have været i Følge med dem, og at have faaet laant af dem de omhandlede 12 Ort, som han sagde at have "solet bort" samme Aften; men han vilde ikke tilstaae at have brugt saadanne Opspind om sin Stilling, med Mere, som af dem forklaret; han vilde kun have begjært laant 2½ Spdlr. for at kjøbe et Ur, idet han for Klagerne opgav, at han skulde til Tøien for at kjøbe Blomster; paa Tøien vilde han ogsaa have spurgt en liden Pige, om han kunde faae kjøbt en Blomst i Potte, og efter at have søgt Gartneren i Haven forgjæves have søgt den medfulgte Svenske, som han ikke kunde finde igjen; og at han derfor havde begivet sig den nær-

meste Vei til Byen, uagtet han erkjendte, Aftalen var, at de atter skulde træffes ved Toldvagthuset. Pigen forklarede, at Tiltalte spurgte, om der var Træer at faae kjøbte. Svenskerne tilbagekaldte sin Klage, men først under Sagen, og under Betingelse af, at de fik sit Tab erstattet, hvilket ikke skeede.

Den 10de November.

L.Nr. 174. Advocat Andresen, Actor, mod Jens Gulbrandsen Ringeriget.

Denne Sags Sammenhæng og Udfald vil erfares af Høiesterets Indberetning, der lyder saaledes: "Ved at afgive den lovbefalede Indberetning i Anledning af den under 10de d. M. afsagte Høiesteretsdom, hvorved Jens Gulbrandsen Ringeriget, for Mord, efter Crll.s Cap. 14 § 1 er tilfunden Livsstraf, skulde Høiesteret underdanigst meddele Følgende: Angjældende er født i 1805 paa Gaarden Ringeriget i Sørkedalen, og overtog i 1826 som Leilænding Gaardens Brug efter sine Forældre. I 1827 blev han første Gang og i 1837 anden Gang gift, af hvilke Egteskaber han har sex Børn, nemlig et med den første Kone og fem med sin endnu levende Kone. Hans egteskabelige Forhold skal ikke have været godt, i det han af og til skal have været haard mod Konen og i det Hele temmelig raa og voldsom, især i sit huslige Forhold, ligesom han og af Naturen skal være heftig og meget lidenskabelig, hvilket især fremtræder, naar han er beruset. I Øvrigt har han været anseet som en driftig og efter sin Stilling ret flink og forstandig Mand, men har dog ikke havt noget godt Rygte i Menigheden. For 4 à 5 Aar siden kom Pigen Ingeborg Elisabeth Jetsdatter, den Gang i en Alder af 19 til 20 Aar, i Tjeneste hos Angjældende, og der opstod allerede da et almindeligt Rygte blandt Angjældendes Omgivelser om, at han skulde staae i utilladelig Forbindelse med Pigen, saa at hendes Forældre endog skulle have forsøgt paa at faae hende fra Tjenesten,

hvortil imidlertid hverken Angjældende eller hans Hustru vilde give sit Samtykke. Ingeborg Jetsdatter har selv, efter længe at have søgt at holde Angjældende fri for al Skyld, omsider tilstaaet, at hun i mange Aar - som hun troer, ligefra sit 19de Aar - jævnligen har pleiet legemlig Omgang med Angjældende, der ogsaa saa godt som har erkjendt dette, i det han paa Spørgsmaalet derom har svaret, at hun vel bedre vidste dette end han, og at, hvis han har havt Omgang med hende, saa har han betalt hende, idet han blot paastaaer, at hun da var mere end 19 Aar. Det er ogsaa oplyst, at Angjældende, medens Ingeborg Vinteren 1851 til 1852 tjente her i Christiania, oftere besøgte hende, og løb efter hende, saa at hendes Husbonde en Gang fandt sig beføiet til at jage Angjældende ud af Huset. Efter 11te Dept.s Forklaring synes der ogsaa at være nogen Formodning om, at denne utilladelige Forbindelse allerede tidligere har baaret Frugter, idet Ingeborg endog et Par Gange - nemlig i 1850 og 1852 - skal have havt Udseende af at være frugtsommelig; men der er mod Ingeborgs og Angjældendes Benegtelse ingen nærmere Oplysning fremkommen herom. Efter at Ingeborg Jetsdatter i forrige Aar var bleven frugtsommelig ved Angjældende, underrettede hun ham - efter hvad hun forklarer - herom, ved hvilken Leilighed han skal have viist sig opbragt, og fordret, at hun ikke skulde udlægge ham som Barnefader. Tirsdagen den 21de Februar d. A. omtrent Kl. 10 om Formiddagen kom Ingeborg, der havde bragt Melk til Byen, syg ind til Vognmand Erik Guldbrandsen - der er en Broder af Angjældende, og gift med Ingeborgs Søster Sophie Jetsdatter - i Wilsons Gaard i Pilestrædet, hvorefter Søsteren først hentede Medicin paa Apotheket, uden at Ingeborg for hende da omtalte, at nogen Fødsel forestod. Medens den Sidste nu laae paa en Sopha, kom Angjældende - der som sædvanligt om Tirsdagen havde bragt Melk til Byen - ind i Værelset, og gjentog, efter hvad Ingeborg siger, hvislende og i Vrede til hende, at hun ikke skulde udlægge ham som

Barnefader, hvorefter han fjernede sig. Da Vognmand Gulbrandsens Kone (2den Dept.) omsider mærkede, at Ingeborg skulde føde, fik hun Manden til at gaae efter Gjordemoderen (1ste Dept.); men forinden denne, omtrent Kl. 2, kom tilstede, havde Ingeborg allerede, tildeels ved Søsterens Bistand, født et fuldbaaret og kraftigt Drengebarn til Verden, hvilket Gjordemoderen ved sin Ankomst besørgede vasket og paaklædt, hvorefter det blev lagt til Moderens Bryst, idet denne laae paa Sophaen saaledes, at Barnet hvilede i hendes høire Arm med Hovedet til hendes Bryst, og diede. Idet nu Gjordemoderen forlod Huset, kom Angjældende, der nu var lidt beruset, ind i Værelset, satte sig tæt ved den Sopha, hvor Ingeborg laae, og vedblev, som hun forklarer, hviskende at opfordre hende til at udlægge en Anden som Barnefader, hvortil hun svarede, at hun ikke vidste nogen Anden at udlægge. Da Vognmand Gulbrandsens Kone derpaa gik ud i Kjøkkenet, og medens Angjældende, hans Broder, Ingeborg og en elleveaarig Dreng (7 Dept.) blev tilbage i Stuen, løftede Angjældende – i Følge Ingeborgs Forklaring – det Tørklæde, der var lagt over Barnet Ansigt, saa vidt tilside, at han fik den høire Haand ind under samme, hvorefter han holdt Haanden og Fingrene en Stund over Barnets Ansigt og Hals, idet han havde Tommelfingeren paa den høire Side af dets Hoved, uden at hun dog saae, om Angjældende umiddelbar berørte Hovedet eller Halsen. Efter at Svigerinden var kommen ind i Værelset igjen, og idet han havde taget Haanden bort fra Barnet, ytrede Angjældende, efter hvad baade Ingeborg, Gulbrandsen og Kone udsige, høit: "Det er et peent Barn, du skal stelle snildt med det, for det lever ikke længe." Da Svigerinden derpaa ytrede Forundring over, at Barnet ikke pustede, løftede Angjældende det Teppe, som laae over det, op, og udbrød: "Du seer jo Barnet er dødt." Dette viiste sig ogsaa at være Tilfældet; og da saavel Gjordemoderen som en tilkaldt Læge fandt Spor af forøvet Vold paa Barnets Hals, blev Sagen anmeldt for Politiet, og Obduction op-

tagen. Ved denne viste det sig, at der nedenfor Struben fandtes to rødfarvede, rundagtige, hudløse Pletter af en Erts Størrelse, samt en lignende med underløbet Blod, og i Nakken, ½ Tomme fra høire Skulderblad, en fjerde lignende Plet. Ved Øret og paa Baghovedet fandtes ogsaa tre Pletter, samt endelig en paa Læben. Om samtlige disse Pletter har Lægen erklæret, at de ikke kunne tilskrives Fødselen, men tyder mere bestemt paa stærkt Tryk, Stød eller Slag, ligesom han under 8de April sidstleden har tilføiet, at han efter Alt, hvad der er oplyst, sammenholdt med Obductionsforretningen, nu med temmelig Bestemthed kan erklære, at Barnet er kvalt, og at der efter Pletternes Beskaffenhed er en til Vished grændsende Sandsynlighed for, at de ere frembragte ved Trykket af Angjældendes Fingre, da han sad med Haanden under Tørklædet. Det er ogsaa for det paa Barnet forøvede Mord Angjældende efter samtlige Oplysninger ved alle Retter er fældet som anført. Han har selv negtet Gjerningen, idet han dog ved sine Benegtelser har indviklet sig i saadanne Modsigelser, og Skridt for Skridt maattet gjøre saadanne Indrømmelser om de Omstændigheder, der staae i Forbindelse med Forbrydelsen, at det væsentligen har bidraget til at supplere Beviset. Han sees ogsaa at have gjort Forsøg paa at vælte Skylden paa Barnets Moder; men dette har været uden Indflydelse paa hans Domfældelse, ligesom det heller ikke ved Spørgsmaalet om Benaadning kan være til hans Fordeel, om Barnemoderen maatte være medskyldig i Gjerningen, et Spørgsmaal, som ikke har været undergivet Domstolenes Paakjendelse, og hvorom de fremkomne Data heller ikke give bestemt Oplysning. Det er saa langt fra at hun samt Angjældendes Broder og Svigerinde have søgt at forstørre Angjældendes Brøde, at de ved de foregaaende Instantser ere domfældte efter Crll.s 21—33, fordi de fra først af have søgt at skjule de Omstændigheder, som have bidraget til at fælde ham. Angjældendes Benegtelse og hele Forhold under Sagen betegne ham langt fra som nogen angergiven Forbryder, og

hans nys omtalte Forsøg paa at vælte Skylden paa Barnemoderen maa i Forbindelse med den Maade, hvorpaa Gjerningen er udført - hvilken vel synes at harmonere med det Anlæg, at hun, hvis Gjerningen opdagedes, skulde lades i Stikken - tale mod Angjældende. Retten er imidlertid ikke i Tvivl om at anbefale Angjældende til Livsstraffens Eftergivelse. I Forhold til Angjældende som det nyfødte Barns Fader maae de samme Motiver, der have fremkaldt de mildere Straffebestemmelser i 14—16, i saa væsentlig Grad være virksomme til hans Fordeel, at her formeentlig bør gjøres en Undtagelse fra det strengere Bud i samme Capitels § 1 cfr. § 17. Paa den anden Side antager man, efter hvad oven er anført om Angjældendes Forhold, at Formildelsen, i alle Fald for Tiden, ikke bør gaae videre, end at han hensættes til Strafarbeide paa Livstid. Man tillader sig saaledes underdanigst at indstille: "At den Jens Gulbrandsen Ringeriget under 10de November sidstleden overgaaede Høiesteretsdom, hvorved han for Mord er tilfunden at have sit Liv forbrudt, naadigst formildes derhen, at han hensættes til Strafarbeide paa Livstid."

Christiania 1854.
Trykt og forlagt af J. Chr. Abelsted.

Nittende Aargang   4de December
№ 49.   1854.

Norsk Retstidende,

et Ugeskrift for praktisk Lovkyndighed.

Sager, paakjendte i Høiesterets 2den Session 1854.

Den 30te September.

L.Nr. 56. Advocat Andresen, Actor, mod 1) Jæger John Olsen Aalbugjelden og 2) Husmand Ole Johnsen Aalbugjelden.

Nr. 1, nu 24 Aar gammel, var i 1850 straffet for Tyveri, og havde Skudsmaal af Præsten for letsindigt og ryggesløst, løgnagtigt og uredeligt Forhold. Nr. 2, Fader til Nr. 1, 54 Aar gammel, var forhen et Par Gange dømt for Overtrædelse af Brændeviinslovgivningen, og efter Præsteattesten en raa og ligegyldig Person. Under nærværende Sag tiltaltes Nr. 1 for Anstiftelse af og Nr. 2 for Deelagtighed i begaaet Falsk, og ved kombineret Rets Dom i Orkedalen af 4de Juli sidstleden, var Nr. 1 efter Crll.s 21—27 og 29, jfrt. 5—4 og 6—11, ilagt 12, Nr. 2 efter 21—27, jfrt. 5 3 og 8, idømt 8 Maaneders Strafarbeide. Sagen forholdt sig saaledes: Efter at Nr. 1 for flere Aar siden havde besvangret 7de Vidne, og nogen Tid levet i Concubinat med hende, forlod han denne sin Concubine, hvem han havde lovet Egteskab, og besvangrede en anden Pige, med hvem han nu er gift; men da 7de Vidne erfarede, at dette Egteskab var i Gjære, lod hun nedlægge Forbud derimod hos Præsten, hvilket

hun derpaa forgjæves forfulgte ved Forligelsescommissionen. Imidlertid lod Nr. 1 falde en skrivkyndig fjortenaarig Dreng til sig paa sin Faders Bopæl, hvor han fik Faderen til at dictere Drengen et Brev til Præsten i 7de Vidnes Navn, hvorved hendes Protest mod det tilsyste Egteskab tilbagekaldtes. Dette Brev bragte Nr. 1 selv et Par Dage senere forseglet til Præsten, under Foregivende at have faaet sig det tilsendt fra 7de Vidne i en Convolut. Men Præsten fattede senere Mistanke om dets Egthed, og sendte det til 7de Vidnes Fuldmægtig, der ligeledes tvivlede om dets Egthed; og da Præsten derefter fik Nys om, hvo der havde skrevet Brevet, samt tilspurgte Drengen, der tilstod, blev Sagen anmeldt, og Forhør optaget, hvorunder begge Angjældende tilstod Gjerningen som oven anført. Tre Uger efter Forfattelsen af Brevet fik Nr. 1 under et Forlig med 7de Vidne hendes Tilladelse til at indgaae Egteskabet med sin nuværende Kone, men 7de Vidne negtede at have tidligere givet nogen Anledning, end sige Samtykke, til Brevets Forfattelse. Høiesteret stadfæstede den combinerede Rets Dom.

L. Nr. 57. Advocat Rye, Actor, mod Ingeborg Marie Nielsdatter.

Tiltalt for Barnefødsel i Dølgsmaal blev denne, ellers ikke ufordeelagtig bekjendte, 37 Aar gamle Pige ved Hjemthingsdom i Senjen og Tromsø fældt efter Crll.s 14—18, første Led, jfrt. 6—4, til 7 Aars Strafarbeide. Efter hendes egen Forklaring havde hun ved Bededagstiden f. A. ladet sig besvangre af sin Medtjener, der nu var fraværende, men efter Husbondens Udsagn havde vedgaaet Paterniteten. Ved Olsokstider følte hun sig frugtsommelig, men aabenbarede det ikke for Nogen, ei en Gang for Barnefaderen, og belavede sig ikke paa Barnetøi, men vedblev at ligge ene paa et koldt Loft i en Sidebygning — efter at de øvrige Tjenere var flyttede over paa det varmere Stueloft, og uagtet hendes Madmoder og Flere

gjentagende opfordrede hende til at flytte efter – idet hun for Madmoderen foregav, at Drengene var uskikkelige mod hende, og at hun først vilde flytte, naar de var reiste til Lofoten – medens hun for Retten tilstod, at det var af Frygt for Opdagelse af hendes Frugtsommelighed, at hun ikke vilde flytte over paa Stueloftet; og hun forstod og saa at skjule sin Tilstand saa godt, at Ingen vilde have anet den før længe efter Fødselen. En Søndag i Slutningen af Januar følte hun Fødselssmerter, men vedblev sit Arbeide, indtil Onsdag Eftermiddag eller Aften, Kl. 5, da hun begav sig hen paa det kolde Loft, hvor hendes Seng endnu stod, men hvor hun paa Gulvet, liggende paa Knæ, og med fuld Bevidsthed, fødte Barnet, der fremkom efter Hovedet, og faldt paa Gulvet, skjønt ikke haardt; hvorpaa hun afklippede Navlestrengen, lagde sig i Sengen med Barnet, hos hvilket hun ikke vilde have bemærket Liv siden den foregaaende Eftermiddag; og næste Morgen brændte hun Efterbyrden i Udhuset, og gik til sit sædvanlige Arbeide, efter at have gjemt Barnet i sin tillaasede Kiste paa Loftet. Endnu vilde Ingen have opdaget Noget, forinden en Enke, der var hendes Medtjener, og ligeledes havde sin Kiste paa Loftet, endelig i Slutningen af Mai, ved at komme derop, mærkede Liglugt, fattede Mistanke, og meldte det for Husbondsfolkene, der foretog Undersøgelse, og fandt det forraadnede Barnelig i Tiltaltes Kiste, som aabnedes i hendes Nærværelse, idet hun tilstod Gjerningen, men paastod, at Barnet var dødt ved Fødselen, formodentlig af et Fald, hun angivelig havde gjort den foregaaende Dag, hvilket Fald hun dog siden tilstod ikke havde fundet Sted. Efter hendes egen Mening og Lægeskjønnet var Barnet fuldbaaret; men dets forraadnede Tilstand gav i Øvrigt ingen Anledning til nogen paalidelig Conclusion, skjønt Lægen fandt større Sandsynlighed for, at det ikke havde aandet, end for det Modsatte, men Mulighed af, at det vilde have kunnet komme til at aande under gunstigere Forhold og omhyggeligere Behandling. Uagtet Alt, hvad i det Foranførte taler for, at hun i længere Tid har

ponset paa at føde i Dølgsmaal, vilde hun dog først Dagen før Nedkomsten have tænkt derpaa. Derimod erkjendte hun Rigtigheden af Madmoderens Forklaring om, at hun ved Opdagelsen, paa Spørgsmaal om hendes Bevæggrund, angav som Aarsag Frygten for Barnets Fremtid, og for den Mulct, hvorfor hun skulde være udsat, efter et ogsaa af Husbondsfolkene omforklaret Rygte, hvorefter der fra Kirkebakken skulde være bekjendtgjort et Paabud af Mulct i Anledning af Besvangrelse udenfor Egteskab, ei alene for Paagjeldende selv, men ogsaa for deres Husbondsfolk. Imidlertid paastod hun for Retten, at hun ikke havde til Hensigt at Barnet skulde omkomme, skjønt hun tænkte sig Muligheden af, at det under saadanne Omstændigheder vilde tilsætte Livet, hvorfor hun paastod at have villet bære det frem, om det havde havt Liv. Høiesteret fældte Hende efter Crll.s 14—20 til 30 Dages Fængsel paa Vand og Brød. Skjønt Lægen havde fundet, at Lungernes Størrelse, Leie, Farve og indre Beskaffenhed beviste, at Barnet ikke havde aandet, havde han dog, som allerede bemærket, kun concluderet, at der var større Sandsynlighed for Dette end for det Modsatte, og Mulighed for at bringe Barnet til at aande ved bedre Behandling; og da dets Tilstand ikke tillod nogen paalidelig Conclusion, meente Underdommeren, at dets Tilsidebringelse, skjønt den ikke gik ind under Crll.s 14—19, dog maatte afskjære Adgangen til at henføre Tilfældet under næste § 20. Høiesteret maa derimod have fundet overveiende Sandsynlighed for, at Barnet var dødfødt.

Den 30te September.

L.Nr. 59. Advocat Lous, Actor, mod Ole Olsen Harestad.

Denne Mand var af 1ste Dept. anmeldt for ulovlig at have bemægtiget sig en Deponenten tilhørende Hei og Grime; Anledningen dertil var, at Klageren i November f. A. havde givet Angjeldende et Gjeldsbrev for 22

Spdlr., som skulde betales inden een Maaned, hvorhos det i Gjældsbrevet hed, at Klageren pantsillede ham til Sikkerhed for Beløbet sine to Heste, som Angjældende, hvis Betalingen ikke erlagdes promt til rette Tid, gaves Ret til at tage i sin Besiddelse, eller uden Søgsmaal og Dom at foranstalte bortsolgte ved offentlig Auction til sin Skadesløsholdelse. Da der nu, efter Angjældendes Forklaring, paa Beviset efter Forfaldstid kun var betalt 9 Spdlr., og Resten forgjæves var affrævet Skyldneren, troede han sig berettiget til at sætte sig i Besiddelse af den ene pantsatte Hest, og da han fandt denne staaende paa Gaden i Lillesand, tog han ikke i Betænkning, i Overvær af to tilkaldte Vidner at bemægtige sig Hesten — idet han fortalte Vidnerne, paa hvilken Grund det skeede — og at tage med den Grime, der sad paa Hesten, for at have Noget at lede den i, hvorefter han for 22 Spdlr. solgte Hesten til 7de Dept., som dog efter egen Forklaring endnu ei havde betalt Pengene, men før Salget var bleven underrettet om Sammenhænget. Angjældende sagde at have beholdt Grimen for at tilbagelevere den til Klageren, som han, før han tog Hesten i Besiddelse, havde fortalt, at han vilde holde sig til den Rettighed, han efter Beviset havde, da han var kommen til Kundskab om, at Klageren mishandlede sine Heste, saa at de kunde omkomme, og han derved tabe sin Sikkerhed. Klageren paastod derimod, at han foruden de 9 Spdlr., som contant var betalte paa Gjælden, havde ladet Angjældende mærke 10 Tylvter Furrelast, hvorved han troede, at Gjælden omtrent maatte være betalt. Dette Tømmer havde dog Klageren, efter hans egen Erkjendelse, paataget sig at nedføre til Elven, men kunde angivelig ei erindre, hvor vidt nogen Tid var bestemt, inden dette skulde være gjort, skjønt han antog, det burde være udført inden Flomtiden. Imidlertid antog han, som sagt, at Gjælden derved var afgjort, og at Angjældende derfor var uberettiget til at sætte sig i Besiddelse af Hesten saaledes som skeet. Angjældende paastod i denne Anledning, at Tømmeret ikke skulde ansees kjøbt, med min-

dre det blev nedkjørt inden 8 Dage fra Mærkningen, der foregik omtrent 2 Maaneder før Bemægtigelsen af Hesten; hvorhos 6te Dept., der havde mærket Lasten, som han angav til 10 Tylvter 5 Stokker, og vurdsatte – hvor den laae, da den mærkedes – til 4 Ort Tylvten, forklarede, at Klageren under Mærkningen lovede Angjældende at have den nedkjørt inden 8 Dage, hvilket Klageren dog fremdeles negtede at have forbundet sig til. Sagen blev alligevel behandlet efter L. af 6te September 1845, § 1, og Angjældende ved den paafulgte Underretsdom efter Crll.s 19—1 dømt til 10 Dages Fængsel paa Vand og Brød, Tilbagelevering af Hesten og Grimen, Erstatning efter Skjøn for Afsavnet deraf fra Bemægtigelsen til Dommens Afsigelse, samt Ansvar af Omkostningerne. Overretten kjendte denne Dom uefterrettelig, og afviste Sagen fra Underretten som Justitssag, samt paalagde det Offentlige Omkostningerne. Høiesteret stadfæstede Overrettens Dom.

L.Nr. 63. Advocat Skjelderup, Actor, mod Martin Andersen Bjældvig og Ole Andersen Støsen.

Disse Brødre, der hidtil havde ført en ulastelig Vandel, anklagedes for Østerstyveri, og erkjendte, at de, ikke i Fællesskab men hver for sig, havde under Klagerens Eiendomme Røstøen og Vedøen taget hver 250 Østers paa høist 4 Favnes Dyb mellem disse Øer samt nogle tilhørende Skjær og Holmer, hvorfor ogsaa de Angjældende selv meente, at Grunden tilhørte Klageren; men de protesterede dog mod at ansees for at have begaaet nogen Forbrydelse, da Østerserne ikke var tagne fra Land, men fra Baad med et Jærn paa en Stang, hvorfor de meente sig berettigede dertil, som til andet Fiskeri. Uden Indhentelse af nærmere Oplysning om Skik og Brug eller herskende Anskuelse paa Stedet i saa Henseende blev Sagen behandlet efter L. af 6te September 1845, og de Angjældende ved de foregaaende Retters Domme fældte for Tyveri til 5 Dages Fængsel paa Vand og Brød, Erstatning og Om-

kostninger. Høiesteret kjendte de ergangne Domme i denne Sag, som urettelig behandlet efter L. af 6te September 1845, uefterrettelige.

Den 7de November.

L.-Nr. 169. Advocat Kildal, Actor, mod Vognmændene Christian Andersen, Carl Johnsen, Peder Andersen og Olaus Johnsen.

Den 17de Juni sidstleden tilskrev Politimesteren Magistraten i Christiania saaledes: "Som den ærede Magistrat bekjendt, blev der i forrige Aars Mai Maaned af Politimesteren truffen en Overeenskomst med nogle af Byens Vognmænd, i Følge hvilken det, mod at overholde visse af Politimesteren fastsatte Regler og Taxter, blev tilladt dem at holde paa Byens Pladse med deres Heste og Vogne, til Befordring af Personer i Byen og Omegn. Uagtet jeg var og fremdeles er af den Formening, at her omhandlede Kjørsler ikke ere af dem, der ere nævnte i Formandsskabslovens § 31, vil jeg dog, da Tvist om Rigtigheden af denne Anskuelse er vakt, ikke undlade at henstille til den ærede Magistrat at afgjøre Spørgsmaalet, og derefter i Forening med Formandsskabet og Politimesteren at tage selve Sagen under Overveielse og Afgjørelse. Det har nemlig viist sig, at de satte Taxter tildeels ere for høie, og at Forandringer i den hele Anordning er fornøden, hvorfor man under enhver Omstændighed vil finde sig foranlediget til at lade de nu gjældende Bestemmelser undergaae en Revision. Skulde jeg med Hensyn til den rette Forstaaelse af den citerede § af Formandsskabsloven have taget feil, saa antager jeg, at der alligevel ingen Skade er skeet, da man nu har vundet en Erfaring, som i Sager af denne Natur næsten uden Undtagelse er nødvendig; og skulde den ærede Magistrat i Forening med Formandsskabet beslutte sig til at give de nye Bestemmelser Vegten af deres Auctoritet, saa er der med Hensyn til Sagens Realitet Meget vundet." Magistraten henvendte

sig derpaa til Formandskabet, som den 27de Juli afgav saadant Svar: "Formandskabet kan ikke indlade sig paa at deeltage i Fastsættelsen af Taxter for den Kjørsel, som præsteres af dem, der holde med Voiturer til almindelig Afbenyttelse paa Byens offentlige Pladse." Ved at communicere Politimesteren dette Svar, bemærkede Magistraten blandt Andet: "Naar Formandskabet ikke har anseet Formandskabslovens 31te § i dette Tilfælde anvendelig, saa er Aarsagen formeentlig den, at samme antager, at derom kun bør være Spørgsmaal, naar det gjælder at sikre sig mod opskruede Priser; men heraf bør ei udledes, at Formandskabet skulde ansee fastsatte Taxter for den omhandlede Bedrift i sig selv unødige eller uhensigtsmæssige. Medens der saaledes ikke kan blive Tale om at fastsætte Taxter paa den i Formandskabsloven angivne Maade, saa flyder ei heraf, at jo Politiet fremdeles bør knytte Tilladelsen til hiin Bedrift til Befølgelsen af en af Hr. Politimesteren sat Taxt. At dette skeer, anseer Magistraten lige saa nyttigt som nødvendigt, og efter den vundne Erfaring, og med tilbørligt Hensyn til de i sin Tid offentlig fremsatte Bemærkninger ved de nu gjældende Taxter, vil Hr. Politimesteren visnok bedst være i Stand til at ordne denne ingenlunde uvigtige Gjenstand paa bedste Maade til Publicums Nytte og Tilfredshed." Hvad der havde foranlediget Tvisten, var en under 15de Juni udfærdiget ny Taxt, eller: "Taxt og Bestemmelser for dem, der have Politiets Tilladelse til at holde med Heste og Kjøretøier paa Byens Torve, offentlige Pladse og Gader, til Befordring af Personer i Staden og dens nærmeste Omegn." Blandt Bestemmelserne fandtes følgende: "K. Under samme Mulct (sc. 1 Spdlr.) ere de ogsaa forpligtede til at holde sig denne Taxt efterrettelig. L. Ingen maa holde paa Byens Torve, offentlige Pladse eller Gader, til Befordring af Personer, uden at de have Politiets Tilladelse dertil." Efter at Politimesteren, som allerede bemærket, den 17de Juni havde tilskrevet Magistraten, og ventede paa Svaret, modtog han følgende Beskikkelse fra Sagfører Michelet: "Da

Christiania Vognmænd for nogle Aar siden begyndte at befatte sig med den saakaldte Droskekjøring, udfærdigede Politimester Morgenstierne en Taxt for den Betaling, der skulde erlægges for Befordring af Personer til Steder i Byen og dens nærmeste Omegn, hvorhos han samtidig hermed tilsagde de Vognmænd, der meldte sig til at kjøre efter denne Taxt, Adgang til at holde med deres Heste og Voiturer paa Torvet og den aabne Plads ved Egers Gaard. Uagtet den i Taxten fastsatte Betaling var langt mindre end den, Vognmændene tidligere erholdt, gik de dog til en Prøve ind paa at kjøre efter denne Taxt, da det jo altid vilde have sine Fordele at have en fælles Regel at gaae efter, og da de derhos paa Grund af den lavere Betaling paaregnede en større Søgning. Sagen gik saaledes sin Gang, indtil Politimesteren for nylig udfærdigede en ny Taxt, der er saaledes affattet, at Vognmændene vilde lide et betydeligt Tab ved at gaae ind paa den; og da det ikke tilkommer Politimesteren nogensomhelst Ret til at foreskrive Vognmændene Regler for den Betaling, de skulle modtage for deres Kjøring, vægrede de sig ogsaa næsten Alle for at respectere Taxten. Vognmændene skulde nu tvinges, og for at sætte Taxten igjennem har Politimesteren forbudt enhver Vognmand, der ikke vil føie sig efter Taxten, at holde paa Byens Torve, offentlige Pladse eller Gader, til Befordring af Personer. Det Egenmægtige og Ulovlige i denne Fremgangsmaade fra Politimesterens Side forekommer mig at være saa iøinefaldende, at man i Sandhed maa forbauses over, at han har vovet at foretage et saadant Skridt. Den Pligt, Politimesteren har til at paasee, at ingen Uordener begaaes paa Byens Gader og offentlige Pladse, staaer det ikke i hans Magt at forvandle til en Ret til at forbyde Folk at passere eller holde der, naar de ikke ville gaae ind paa visse af Politiet opstillede Betingelser, der vel at mærke ikke paa nogen Maade ere dicterede af Hensyn til Mangel paa Plads, og heller ikke tilsigte Opretholdelse af Orden paa Gaderne og de offentlige Pladse. Er der

Plads til Vognmændene, naar de ville kjøre efter Taxt, er der ogsaa Plads til dem, naar de kjøre uden Taxt, og er Politimesteren uberettiget til, uden videre at regulere Vognmændenes Indtægter, er han ogsaa uberettiget til at tiltvinge sig en saadan Myndighed ved at forbyde dem at holde paa Gader og offentlige Pladse. Følgen af det nedlagte Forbud har været den, at flere af Vognmændene, uagtet de ikke paa nogen Maade finde sig tjente med Taxten, have seet sig nødsagede til, indtil videre at gaae ind paa den, medens andre, hvoriblandt Carl Johnsen, P. Andersen, P. Engebretsen og Ole Larsen, hidtil aldeles have afholdt sig fra at holde paa Gaderne eller de offentlige Pladse. Da disse Personer finde sig høilig forurettede ved den af Politimesteren brugte Fremgangsmaade, have de anmodet mig om at drage ham til Ansvar for hans ovenmeldte Forhold; men da det imidlertid formeentlig er dem om at gjøre, at faae det nedlagte Forbud hævet, saaledes at de for Fremtiden uhindret kunne holde paa Byens Pladse og Gader, have de erklæret sig villige til, saafremt Politimesteren nu tager Forbudet tilbage, at lade Sagen fare; og jeg maa derfor herved paa deres Vegne beskikkelsesviis opfordre Politimester Morgenstjerne til, ved denne Beskikkelses Forkyndelse at erklære, om han fra nu af vil tage Forbudet tilbage saaledes, at de nævnte Personer i Lighed med dem, der have vedtaget Taxten, fra nu af uhindret kunne holde paa Gaderne og de offentlige Pladse." I Forkyndelsespaategningen heder det, at Politimesteren ikke afgav anden Erklæring end den: "at den sidst satte Taxt vil vedblive indtil Videre." Da derpaa de fire Angjældende havde sat sig ud over den paaklagede Politiforanstaltning, og paa Forelæggelse af den bestemte Mulct, 1 Spdlr., negtede at betale den, fordi de ansaae Politimesteren uberettiget til at sætte nogen Taxt for et saadant frit Erhverv, eller at negte Nogen at holde paa Torvet eller anden offentlig Plads med Hest og Vogn — foregivende derhos at have forstaaet Politimesterens Svarskrivelse paa deres Forespørgsel, om de ikke var berettige-

de til saadan Kjørsel uden at holde sig Taxten efterrettelig, som om den var bekræftende, ikke benegtende, men at de ikke længere havde denne Skrivelse,- blev de tiltalte for Politiretten, i Følge Politimesterens Ordre til Politiadjudanten af 28de Juni sidstleden, hvori blandt Andet bemærkedes: "Som Tilførslen til Dagjournalen viser, har de Tiltalte antaget, at Tilladelse til at holde med Kjøreredskaber paa Torve eller Gader er unfornøden, og Politiet uberettiget til at knytte Betingelser, og navnlig Taxt, til saadan Tilladelses Meddelelse. Da Politimesteren i Mai Maaned 1852 udfærdigede en Taxt, hvis Overholdelse og Befølgelse blev gjort til Betingelse for at erholde den Tilladelse, som man nu vil bestride Nødvendigheden af, blev denne Taxt nimodsagt vedtagen af flere af Byens Vognmænd, hvoriblandt ogsaa de Tiltalte, idet jeg utrykkeligen erklærede flere af Vognmændene, at den hele Indretning kun var et Forsøg, og at det var at forudsee, at den senere maatte undergaae Forandringer, der ikke mindre vilde ramme Taxten end andre Dele af den. Ikke længe efter at Alt var ordnet, reistes der baade en formel og en reel Indvending mod den satte Taxt, nemlig at den i Henhold til Formandskabslovens § 31 burde være sat af Formandskabet i Forening med Magistraten og Politimesteren, samt at den var for høi. Uagtet jeg ikke kunde dele den Anskuelse, at heromhandlede Befordring af Personer var af det Slags Kjørsler, som den citerede Lovsparagraf omtaler, havde jeg dog Intet imod, at ny Taxt blev sat paa denne Maade, da det var og er mig ligemeget, af hvem Taxten sættes, naar dette nødvendige Controlmiddel kun findes, og er overeensstemmende med, hvad Billighed tilsiger for begge Parter. Formandskabet lod mig imidlertid gjennem Magistraten meddele, at det ansaae Sagen sig uvedkommende, hvorhos denne sidste Auctoritet tilkjendegav, at der var hørt lydelige og efter dens Mening begrundede Klager over, at Taxten var for høi, og at den derfor burde nedsættes. For ikke at udsætte Vognmændene for uforudseede Tab, paa en Tid, da Fodret var usæd-

vandig kostbart, ventede jeg imidlertid til et gunstigere Tidspunct, hvorfor jeg først omtrent 8 Maaneder senere, under 15de Juni dette Aar, udfærdigede den nye og af de Tiltalte nu paaklagede Taxt. Da Spørgsmaalet kun her kan komme til at dreie sig om min Berettigelse til at sætte Taxt, og at gjøre dennes Befølgelse til Betingelse for Tilladelsen til at holde med Kjøreredskaber paa Torve og Gader, vil jeg ikke her opholde mig med at paavise, i hvilken Grad de Tiltaltes Klage over Taxten er ubeføiet, saa meget mindre, som der har meldt sig Flere, end fornødiges, med Anmodning om at erholde Tilladelse med Vedtagelse af Taxten af 15de Juni. Politimesterens Ret anseer jeg i nærværende Tilfælde ligesaa utvivlsomt som hans Pligt at paasee, at Intet foretages paa Byens Pladse eller Gader, uden under den Control, som han selv bestemmer, Noget som fremgaaer af Politianordningerne i Almindelighed og, hvad nærværende Sag betræffer, af 12te Post i Anordningen af 12te Februar 1745. Byens Torve og Gader ere indrettede for Indvaanernes Bekvemmelighed, altsaa ogsaa for Vognmændenes, men ikke for disse alene. Ville de saaledes paa en extraordinær Maade benytte de offentlige Pladse og Gader, maa de ogsaa finde sig i, at dette skeer paa en Maade, der baade er til Nytte for dem og for de øvrige Indvaanere. Biggets Taxt er det Politiets Pligt at paasee. Allerede den Omstændighed, at der paa ethvert andet Sted findes Taxt for heromhandlede Bedrift, og at enhver Fremmed i Tillid til, at vedkommende Øvrighed har sørget for at der høres for rimelig Betaling, uden at der fornødiges nogen Accord, benytter et paa Gaden til almindelig Brug staaende Kjøreredskab, samt ved en anden Fremgangsmaade udsættes for ublue Fordringer, er tilstrækkelig for at bestemme mig til hellere at lade den hele Indretning ophøre, end at overlade Vedkommende selv at fastsætte sine Taxter." Efter at Politiactor havde paaberaabt Anordningen 12te Februar 1845, Cap. 6, jfr. Cap. 1 §. 3, og Anordningen 22de October 1701, P. 2, Cap. 7, §. 3, og de Tiltalte ved Sagfører

havde afgivet Tilsvar, blev de ved Politirettens Dom af 26de August sidstleden frifundne for Tiltale. Rettens Justitiarius afgav dissenterende Votum med saadan Conclusion: "De Tiltalte, Vognmændene Christian Andersen, Carl Johnsen, Peder Andersen og Olaus Johnsen, bør for at have overtraadt Politiets Forbud mod uden dets Tilladelse at holde paa Byens Torve, offentlige Pladse og Gader, til Befordring af Personer, at bøde hver 1 - een - Spdlr. til Politikassen, der erlægges inden tre Solemærker efter denne Doms Forkyndelse under Adfærd efter Loven." Den 9de September henvendte Politimesteren sig til Stiftamtmanden i en Skrivelse om Sagen, hvori det heder: "Da samtlige paa de offentlige Pladse holdende Vognmænd, efter den afsagte Politiretsdom, uhindret af Politiet, og uden at holde sig dettes Taxt efterrettelig, have øvet og fremdeles ville øve sin Bedrift i Henhold til denne Dom, indtil den af Stiftet er paaanket, kan jeg paa Embeds Vegne attestere, at Politiretsdommen har havt en skadeligere Indflydelse, end jeg forud havde tænkt mig, og at det i Fremtiden vil blive umuligt, at holde den fornødne Orden paa Holdepladsene, saafremt man ikke ved en forøget Politistyrke saa godt som den hele Dag kan have stadigt Tilsyn med Kjørerne. Skriftlige og mundtlige Klager over disses Færd, saa vel paa Holdepladsene som under den Befordring, de præstere, ere daglig indløbne fra Byens Borgere og fra de sig her opholdende Fremmede, og det uanseet at jeg tør paastaae, at der fra Politiets Side er gjort alt Muligt for paa lempeligste Maade at faae Vedkommende i den midlertidige Nydelse af det Beneficium, som Politiretsdommen medfører." Efter dertil meddeelt Bevilling blev Sagen derpaa indanket for Høiesteret, hvor Actor, efter en forudskikket Fremstilling af det Ovenanførte, i Henhold dertil meente, at det maatte ansees som en ligefrem Følge af Forholdets Natur og vor Politilovgivnings Beskaffenhed, at Politimesteren maatte kunne forbyde al saadan Bedrift paa Gader, Torve og offentlige Pladse, som han fandt at lede til Misligheder og

Uordener, og følgelig maatte kunne sætte den her omhandlede under saadanne Betingelser, som han fandt fornødne til Forebyggelse af disse Ulemper. At den Frihed, de Tiltalte havde tiltaget sig, medførte Misligheder og Uordener, fremgik ei alene af Politimesterens embedsmæssige Erklæring til Stiftamtmanden, men var almindelig bekjendt og beklaget. Politiretten syntes ei alene at ville have særegen og udtrykkelig Lovhjemmel for enhver Anvendelse af Politimyndigheden, men brugte endog en indskrænkende Fortolkning af vedkommende Bestemmelser, hvis Urigtighed laae klart for Dagen. Saaledes vilde den kun have Anordningen af 22de October 1701, P. 2, Cap. 7, § 3, forstaaet om "tomme" Carosser, Vogne eller Sluffer, uagtet ingen saadan Indskrænkning kunde udledes af Bestemmelsen eller Forbindelsen efter nogensomhelst Fortolkningsregel, hvorimod Lovgrunden aabenbar ledede videre end til de exempelviis nævnte Gjenstande, ved hvis Benævnelse intet begrændsende Tillægsord fandtes. En saadan, hidtil ukjendt, Fortolkning af vor Politilovgivning vilde, om den blev gjældende, lamme og i mange Tilfælde tilintetgjøre Politimyndigheden, til ubodelig Skade for den offentlige Orden og Sikkerhed. Hidtil havde man, som Følge af Tingens Natur og vor Politilovgivnings Aand, fulgt den modsatte Anskuelse, idet man havde respecteret Politimyndigheden i Alt, hvad der efter sit Begreb hørte under dens Omraade, for saa vidt dens Udøvelse ikke kom i kjendelig Strid med Lovgivningen eller Forholdets Beskaffenhed, under Erkjendelse af, at den offentlige Orden og Sikkerhed ikke tillod at blive staaende ved en snæver Bogstavfortolkning af vore Politianordningers ufuldstændige og forældede Bestemmelser.

Den privat engagerede Defensor bemærkede, at Politimesterens Fremstilling i Skrivelsen af 28de Juni ikke var saa ganske rigtig, for saa vidt han tilskrev sig Æren af at have oprettet Institutionen med Droskekjørselen (S. 779 oven); thi Indretningen bestod en Tid uden offentlig Control. Senere kom man overeens om en Taxt, med

Mere (ɔ: "Forsøget") i al Venskabelighed. Formandskabsloveus § 31 var aabenbar Sagen uvedkommende, da man maatte skjelne mellem Fornøielses og Nødvendigheds Kjørsel. For den sidste kunde Formandskabet maaskee være berettiget til at sætte Taxt, men ikke for den første. Naar Magistraten vilde bruge Politiet som Kat til at rage Kastanier ud af Ilden, da var det kun at beklage, at Politimesteren dertil havde ladet sig bruge. Actor havde ellers stillet Spørgsmaalet, her skulde løses, heelt anderledes end Politimesteren, der alene vilde have afgjort, hvor vidt han var berettiget til at sætte Taxt (S. 780 oven), og dette Spørgsmaal lod sig ikke besvare bekræftende. At paaberaabe sig Cap. 12 i Anordningen af 1745 var Enfoldighed, da det ikke vedkom nærværende Tilfælde. Ved Vognmændenes Laugsartikler af 14de Marts 1788 blev vel Taxt indført for alskens Kjørsel, og denne sattes aarlig efter Overeenskomst med Magistraten; men i 1840, da Taxten skulde fornyes, frigaves Kjørselen, som fra den Tid af blev billigere, og alene Skydsen for Reisende blev staaende igjen under Taxt. Nu vilde Politimesteren derimod kvæle Concurrentsen. Skulde en Taxt sættes, maatte det i alle Fald være efter Formandskabslovens § 31; men den Taxt, Loven ikke tilstedte Politimesteren selv at sætte, vilde han tiltvinge sig ad en Omvei. Det indrømmedes, at Politiet havde Ret til at forbyde Holden paa Gaderne. Spørgsmaalet var alene om Taxten. Politianordningen af 1701, 2, 7, 3, forbød blandt Andet at bruge Gade som Gaardsrum. Men naar der holdtes i et bestemt, fornuftigt Øiemed, blev der for Politiet intet Spørgsmaal om at indblande sig. Anordningen af 1745, 6, 3, forudsatte endog saadan Holden; og om det end indrømmedes, at Politiet havde en betinget Myndighed til at forbyde denne Holden med Droske, kunde Politiet dog ei formene den, for saa vidt den var til Bekvemmelighed for Andre, og ikke til Ulempe for Nogen. Politiet var uberettiget til at knytte en Tilladelse, det af de anførte Grunde ikke kunde negte, til Betingelser. Efter den Stilling, Politimesteren havde

givet Sagen, var der ikke Spørgsmaal om hans Ret til ubetinget Forbud, men om hans Ret til at gjøre sin ubefoiede Taxt til Betingelse for en Næringsdrift, hvis Tilladelighed han ikke kunde negte, og saaledes ad en Omvei at anmasse sig en Myndighed, der ikke tilkom ham. Vel havde Politimesteren i sin Skrivelse af 9de September søgt at give Sagen en anden Vending; men mod denne Vending og de deri indeholdte factiske Paastande protesteredes. Defensor meente ogsaa, og det af egen Erfaring, at kjende Forholdet i andre Lande, med Undtagelse af Rusland, men vidste intet Exempel at anføre fra andre Steder paa en saa despotisk Forholdsregel, og Politimesterens Fortælling i Brevet af 9de September kunde saa meget mindre gjælde for gyldig Embedsattest, som Gjenstandene ikke egnede sig til nogen saadan Attestation.

Høiesterets Dom er saa lydende: "Vognmændene Christian Andersen, Carl Johnsen, Peder Andersen og Olaus Johnsen bør, for at have overtraadt Politiets Forbud mod uden dets Tilladelse at holde paa Byens Torve, offentlige Pladse og Gader til Befordring af Personer, at bøde hver 1 – een – Speciesdaler til Politikassen. I Salarium til Actor for Høiesteret, Advocat Kildal, betale de Tiltalte Een for Alle og Alle for Een 12 – tolv – Speciesdaler."

(Jevnfør det dissenterende Votum af Politirettens Justitiarius, oven S. 781).

Christiania 1854.
Trykt og forlagt af J. Chr. Abelsted.

Nittende Aargang
№ 50.

11te December
1854.

Norsk Retstidende,

et Ugeskrift for praktisk Lovkyndighed.

Sager, paakjendte i Høiesterets 2den Session 1854.

Den 23de September.

L.Nr. 40. Advocat Lous, Actor, mod Thor Fosdal.

Denne omtrent 50 Aar gamle Mand blev i 1840 for Mishandling af sine Forældre dømt fra Livet, men benaadet med Fæstningsarbeide paa Kongens Naade, og i 1844 løsladt af Strafanstalten, hvorefter han s. A. blev ilagt 20 Dages Fængsel paa Vand og Brød for voldsom Modstand mod en Lensmand i hans Bestilling, men frifunden for videre Tiltale i Sagens anden Deel, der angik forsøgt Blodskam. I afvigte Mai Maaned blev han sat under Tiltale for Tyveri, Undsigelser, Overfald, Mishandling af Dyr og Forbrydelse mod Crll.s 10—4, hvorefter han ved Underrettens, af Overretten stadfæstede, Dom blev fældt for grovt og simpelt Tyveri, samt Forbrydelse mod Crll.s 22—14, for Legemsfornærmelse paa sagesløs Person, for Mishandling af Kreature, og for at have skjeldt og forhaanet Lensmanden i hans Bestilling, til 3 Aars Strafarbeide, samt Udredelse af Igjæld og Omkostninger. Under det ved Lensmandens Anmeldelse foranledigede Forhør i Sagen, optaget i afvigte Marts Maaned, afgav 2den Dept. følgende Forklaring: "Angjældende Thor Nielsen Fosdal, som er en Broder af Dept.s Kone, som for om-

trent 10 Aar siden, da han var bleven løsladt af Bergens Slaveri, til Dept., som for at han kunde faae Anledning til at ernære sig paa en lovlig Maade overdrog ham en liden Ager til Potetesavl og en Udmarksstrækning til Opdyrkning, hvori desuden faae en liden indhægnet Engmark, og hvorpaa i Alt kunde fødes 4 Kreature under en forstandig og flittig Dyrkning. Men Angjældende fordrev en stor Deel af Tiden i Lediggang, endog i den Grad, at han tildeels forsømte at slaae Græsset af i den rette Tid, og han holdt kun 2 Køer. Formedelst sin Forsømmelse eller Dovenskab var han ikke i sidstafvigte Høst kommen i Besiddelse af saa meget Hø, som udfordredes til sine 2de Køers Fremfødning igjennem Vinteren, hvorfor Dept., som, da det led ud paa Vinteren, bemærkede, at Kreaturene sultede, foreftillede Angjældende, at denne enten maatte sælge eller slagte et af dem, og hvormed Dept. tilbød sig at være ham behjælpelig; men Angjældende var ikke at formaae til at agte paa Dept.s Forestillinger, og Følgen heraf er bleven, at den ene Ko for omtrent 8 Dage siden styrtede af Sult, og at den anden ogsaa nu er saa udsultet, at den hver Dag kan væntes at maatte krepere. Angjældende har, siden han kom i Dept.s Huus, oftere bestjaalet Deponenten. For omtrent 8 Dage siden stjal Angjældende to Dept. tilhørende Kjødlaar, nemlig tørret Kjød af slagtede Kreature; og da en Deel af det Stjaalne blev fundet i hans Besiddelse, tilstod han Tyveriet. Kjødet havde Dept. hængende paa et Loft, hvis Dør var tillaaset, og Nøglen var aftagen, hvorfor Angjældende har banet sig Adgang til Værelset ved at opbryde Laasen med en Dirik, eller paa en anden Maade, ihvorvel ikke Laasen heraf fremviste noget Mærke. Da Dept. havde opdaget Tyveriet, foretog han sig, i Forening med Hans Mikkelsen Kjætteland samt Erik Andersen og Jørgen Olsen Eikeme, som paa hans Begjæring var ham behjælpelige, at anstille Inqvisition i Angjældendes Gjemmer, og forefandtes der i hans Kiste det ene Kjødlaar og Benet af det andet, hvis Kjød derimod var fortæret. Angjældende tilstod nu,

som forhen bemærket, Tyveriet, og tilbageleverede det ufortærede Kjødlaar, hvis Værdi Dept. ansætter til 60 Skill., til hvilken Priis han ogsaa ansætter det fortærede Kjødlaar. For Øvrigt tilstod Angjældende ogsaa, at han med en Jærnkrog havde opdirket den for Døren anbragte Laas. Fremdeles har Angjældende i sidst afvigte Vinter frastjaalet Dept. en Deel tørret Kjød, som var opbevaret paa en aabenstaaende Lem, og hvilket Kjød, hvis Værdi udgjorde 48 Skill., Dept. ikke har faaet tilbage; og endelig har han flere Gange taget Kjød og Poteter ud af Gryden, naar bemeldte Fødemidler have været under Kogning, uden at Dept. kan sætte nogen vis Priis paa det saaledes Borttagne. Disse Tyverier har Angjældende tilstaaet for Dept. og Hans Mikkelsen Kjætteland. I forrige Aars Sommer slog Angjældende sin Søster, Dept.s Kone, Kari Nielsdatter, over Armen med en Stør eller Stav, saa at hun i længere Tid derefter følte Smerter, og i sidste Høst har han en Gang kastet hende til Gulvet i hendes Stue, hvorved hendes venstre Arm blev saa forslaaet, at hun i lang Tid havde Meen deraf. Anledningen til, at Angjældende første Gang slog Dept.s Kone, var, at denne vilde jage hans Kreature bort fra Baen, hvor de var i Færd med at gjøre Skade, og efter at Angjældende ikke havde efterkommet hendes Opfordring til ham om at bringe Kreaturene fra Stedet. Angjældende har saa vel for Dept., som for Hans Kjætteland tilstaaet at have mishandlet Dept.s Kone som omforklaret, og for hvilke Mishandlinger baade hun og Dept. ansker ham tilbørlig ansect. I sidst afvigte Høst paaborte Dept. en Dag, at Angjældende tilstod for Hans Mikkelsen Kjætteland, at han havde frastjaalet denne noget tørret Kjød, bestaaende af Fjerdeparten af en slagtet Buk, og en Gammelost, hvilken sidste Dept. havde seet, og antager var vegtig mindst $\frac{1}{2}$ Vog, Baade Kjødet og Osten var opbevarede paa det samme Loft, hvor de fra Dept. stjaalne tvende Kjødlaar var ophængte, men Dept. veed ikke, hvor vidt Døren til Loftet var lukket, eller Noglen aftagen paa den Tid, det her omhandlede

Tyveri skeede. Dept. var tilligemed de øvrige for Retten tilstedeværende Personer tilstede under Angjældendes Paagribelse paa Gaarden Eikemo den 13de denne Maaned, ved hvilken Leilighed Dept. da hørte, at Angjældende udstødte en Mængde Skjeldsord og andre fornærmelige Udtryk mod Lensmand Landstad, hvoraf Dept. dog ikke erindrer videre, end at Angjældende sagde, at Lensmanden var det sletteste Menneske under Solen, og at Fanden vilde annamme hans Sjæl." 2den Dept. frafaldt Erstatning, og ønskede Paatale af hvad der gik ind under Crl.s 22—14 (Rapseriet af Gryden). 3die Dept., Hans Kjæreland, forklarede sig som 2den Dept., dog saaledes, at han ikke havde anden Kundskab om Overfaldene paa 2den Dept. Kone (som 2den Dept. heller ikke selv havde seet) end Angjældendes Tilstaaelse, der gik ud paa, at han i forrige Sommer slog hende med Haanden, og i sidste Høst kastede hende til Stuegulvet, samt at Dept. begge Gange havde mærket, at hun derefter følte Smerte i længere Tid, og at hun endnu led i den venstre Arm efter Mishandlingen. 4de Dept., Erik Eikemo, forklarede sig om Kreaturenes Sultning som 2den Dept., saa og om Angjældendes Forhold under Paagribelsen, med Tillæg, at Angjældende kaldte Lensmanden en Skurk og en Fant, og da han af Lensmanden blev tilholdt at forholde sig rolig, svarede han, at saalænge der var hedt Blod i ham, skulde han ikke tie for Lensmanden. Dept. tillagde, at han har kjendt Angjældende ligefra dennes yngre Aar, og at han saaledes noksom har havt Anledning til at erfare, at Angjældende er af et ondskabsfuldt og heftigt Gemyt, endog i den Grad, at han i Bygden ansees for en høist farlig Person, som man troer at være i Stand til at begaae, hvad det skulde være. Angjældende meente, at han ikke kunde ansees for nogen ondskabsfuld eller farlig Person, al den Stund han ei havde berøvet Nogen Livet, men erkjendte at have sultet sine Kreature, skjønt han ikke vilde vide sig sikker paa, at den ene Ko var død af Sult, da den tidligere var falden ud over et Bjerg, og havde

faaet Skade, hvilket efter 2den og 3die Dept. dog kun bestod i, at den havde brukket et Horn, men var friskt efter Faldet. Ligeledes tilstod han Tyverierne, men vilde nu ikke erkjende at have opbrudt Loftsdøren med en Jærnkrog, medens 2den og 3die Dept. vedblev, at han før havde tilstaaet dette, og at Døren ved Tyveriet fra 2den Dept. var forsvarlig laaset. Endelig tilstod han i det Væsentlige Skjeldsordene mod Lensmanden; men vilde først ikke erkjende at have slaaet sin Søster, som han kun vilde have puffet saaledes, at hun faldt i Gulvet, men uden at tage Skade. Senere tilstod han at have slaaet hende, men kun med flad Haand, hvilket han atter fragik. Som Aarsag til, at han stødte hende omkuld paa Gulvet, angav han, at hun vilde slaae sin Moder, og at han kun vilde stille dem ad. Men Søsteren, der fremdeles forlangte ham dragen til Ansvar, afgav om 9de Vidne følgende Forklaring: "Da Vidnet omtrent et Par Uger før St. Hanstid f. A. bortjagede Tiltaltes Kreature, der græssede i Gaarden Fosdals Udmark, tæt udenfor Bøgjærdet, paa et Sted, hvor Gaardens Smaakalve pleiede at græsse, og hvor, efter Skik og Vedtægt, Tiltalte derfor ikke havde Ret til, paa den Tid af Aaret, at have sine Kreature gaaende, ilede Tiltalte fortørnet imod hende, og slog hende over hendes venstre Arm med en tyk Stav, hvilket Slag smertede hende meget, uden at det dog var af nogen Varighed; og hun har ikke senere havt noget Meen deraf. Hun tillægger, at hun ikke havde slaaet hans Kreature, ligesom hun heller ikke havde ytret et Ord til Tiltalte, førend han slog hende, samt at ingen Vidner ved denne Leilighed var tilstede. Da Vidnets gamle Moder Sigrid Iversdatter, omtrent 6 Uger før sidstafvigte Juul, uden billig Grund og, efter Vidnets Formening, paa en uforstandig Maade revsede to af Vidnets Børn, ilede Vidnet til, og søgte, ved at stille sig imellem disse og hendes Moder, at afbøde de Slag, der var hendes Børn tiltænkte, men uden at slaae sin Moder eller at tilføie hende nogensomhelst Legemsfornærmelse. Da Tiltalte, der befandt sig i Værel-

fet, bemærkede dette, greb han Vidnet haardt i hendes venstre Arm, og kastede hende voldsomt mod Gulvet, hvorved denne hendes Arm blev saa beskadiget, at hun i de første 14 Dage derefter aldeles ikke kunde bruge den til nogetsomhelst Arbeide, ligesom hun endnu ikke har den samme Kraft i den, som tilforn. Vidnet tillægger, at da Tiltalte, som meldt, greb hende i Armen, forlod hendes Moder Værelset, og var saaledes ikke Vidne til, at hun af Tiltalte blev kastet til Gulvet; og noget andet Vidne, som herom kunde give Forklaring, var heller ikke ved denne Leilighed tilstede." Tiltalte vedblev imidlertid sin tidligere Forklaring, og tillagde, at Søsteren slog hans Kreature saa voldsomt, da hun skulde bortjage dem fra det Sted, hvor Kreaturene skulde græsse, at han maatte befrygte, det vilde skade dem, samt at Vidnet voldelig overfaldt hans Moder, da denne tugtede Vidnets Børn, hvorfor han maatte føle sig opfordret til at kaste Vidnet mod Gulvet. Han benegtede imidlertid, at Vidnet af Faldet har faaet nogensomhelst Skade. Ved Høiesterets Dom blev han for grovt og simpelt Tyveri, for Forbrydelse mod Crl.s 22—14, for Legemsfornærmelse mod sagesløs Person, for Mishandling af egne Kreature og for Forbrydelse mod Crl.s 10—4, jfr. 26, ilagt 3 Aars Strafarbeide, hvorhos de ergangne Domme bleve stadfæstede med Hensyn til Erstatning og Omkostninger.

L.Nr. 64. Advocat Rye, Actor, mod Jonathan Martinus Johnsen.

Denne Person var tiltalt for Overfald paa sagesløs Mand, og af de foregaaende Retter fældt efter Crl.s 15—10 og 11 til 10 Dages Fængsel paa Vand og Brød, samt Omkostninger; men Høiesteret kjendte de ergangne Domme uefterrettelige, og afviste Sagen som efter de af Fornærmede afgivne Erklæringer det Offentlige uvedkommende. Angjældende var efter Overfaldet bleven arreste-

ret paa Begjæring af den Fornærmede; men under Forhøret svarede denne (efter hvad nærmere blev oplyst under et senere Thingsvidne) paa Angjældendes Anmodning til ham om at frafalde Klagen, at han ikke var af dem, der ønskede Folk tiltalte og straffede, og at han gjerne kunde lade Klagen fare, naar han blot var vis paa, ikke for Eftertiden at blive fornærmet af ham. Da nu Angjældende erklærede, at han kunde være sikker derpaa, og at, hvis han forlangte det, Angjældende vilde betale en Mulct til ham eller Politikassen, svarede Fornærmede, efter hans egen senere Forklaring, at han ikke ønskede nogen Mulct, men at den kunde gaae til Politiet, uden at der var nogen Tale om dens Størrelse, idet han antog, at Angjældende til Protokollen skulde forpligte sig til ei at fornærme ham, uden at dog nogen Begjæring herom blev fremsat. Medens han derfor senere har erklæret denne Forhandling for at have været et Forlig om at frafalde Klagen, har Forhørets Administrator opfattet den blot som en foreløbig Underhandling, der ikke ledede til noget bestemt Udslag; og da Politimesteren i det Samme kom til, og affordrede Fornærmede en bestemt Erklæring, om han begjærte Paatale eller ei, svarede han først, at Dette beroede paa Politimesteren, eller som han selv siger: at Dette var Noget, som Politiet fik raade for; men da Politimesteren, efter Politiassistentens Prov, hertil svarede, at det ikke beroede paa ham, og gjentagende fordrede en bestemt Erklæring, sagde Klageren bestemt og uforbeholdent, at han forlangte Angjældende tiltalt. Efter Klagerens beedigede Prov sagde Politimesteren ved denne Leilighed i en vred Tone, "at det jo var at gjøre Nar baade af Politiet og Amtmanden," hvorved maatte være sigtet til Klagens Frafaldelse. Efter hvad der saaledes var passeret, blev Forhøret fremmet, og da en Medfornærmet derunder erklærede, at ogsaa han forlangte Angjældende tiltalt og straffet, "siden han alligevel kommer under Tiltale," blev Angjældende, som allerede bemærket, sat under Tiltale. Høiesteret har uden Tvivl efter Klagerens beedigede Prov antaget det for

begge Parters Mening under Forhøret, at slutte Forlig, og navnlig for Klagerens Mening, at frafalde sin Klage, da han udlod sig som anført, ved hvilken Leilighed Forhørsadministrator var tilstede, og paahørte deres Forhandling. Da lige saa lidt Tilbagekaldelsen som Klagen er bunden til nogen bestemt Form, har Høiesteret vænselig ikke lagt nogen Vegt paa, at Forliget ikke var bragt til fuldstændig Endskab ved Mulctens Bestemmelse, med Mere, som Noget, der ikke kunde betage Klagerens betimelig afgivne og forstaaelige Erklæring, at han ikke længere ønskede Paatale, dens Virkning til at standse Forfølgningen, en Erklæring, han ei en Gang kunde ansees berettiget til at tilbagekalde, saa længe Angjældende vilde opfylde Betingelsen. Endelig har vel Høiesteret antaget, at Klagens Fornyelse, efter den forudgaaede Ordvexel med Politimesteren, ikke saa meget skeede i Klagerens egen Interesse, som fordi den ansaaes at være i det Offentliges Interesse, da Klageren umiddelbar forinden ei alene havde viist større Tilbøielighed til at frafalde end til at vedblive Klagen, men paa nærmere Tilspørgsel havde overladt Afgjørelsen til Politiet.

L.Nr. 65. Advocat Dunker, Actor, mod Johan Peter Johannesen.

Denne Person, der var 25 Aar gammel, og forhen, i 1849 og 1850, dømt for 1ste og 2den Gangs simpelt Tyveri, tiltaltes atter for Tyveri eller Deelagtighed deri, og var ved Underretten fældt for 3die Gangs simpelt Tyveri til 3½ Aars Strafarbeide, men af Overretten frifunden for Justitiens videre Tiltale, hvorimod Høiesteret stadfæstede Underretsdommen. En Vægter havde provet, at han Aftenen den 18de April sidstleden, noget før Kl. 9, under sin Ronde udenfor Kjøbmand Thoresens Bordtomt paa Grønland ved Christiania først mødte en Frederik Christiansen med Øgenavn "Basken," og da denne var kommen ham et Snes Skridt forbi, hørte han, at der indenfra

Tomten blev raabt flere Gange: "Frederik" og "Basken." Da derpaa blev kastet Splitved fra Tomten ud paa Gaden, løb Vægteren op i Gaden paa Grønland, og bad en Deel Ubekjendte om at hjælpe til at gribe Tyvene, hvilket de vel lovede, men ikke gjorde. Da nu Vægteren øieblikkelig – "efter ½ Minuts Forløb" – vendte tilbage til Tomten, saae han to Personer beskjæftigede med at opsamle den udkastede Splitved, og af disse paagreb han den ene – der viste sig at være Angjældende – og førte ham op til Thoresens Bordskriver, hvem han underrettede om Begivenheden, og paaviste den udkastede Splitved, som udgjorde omtrent 1 Fod, af 48 Skill.s Værdi, og saa vel af Bordskriveren som 3die Vidne gjenkjendtes for at være Thoresens Eiendom. Angjældende negtede saa vel da som senere stadigen at have deeltaget i Tyveriet, men erkjendte dog at være anholdt af Vægteren i Nærheden af Tomten. "Basken," der fra først af behandledes som Medskyldig, og derfor ikke blev edfæstet, erkjendte ogsaa, at han ved den omhandlede Leilighed mødte Vægteren, og at der fra Tomten blev raabt "Basken." Baade han og Angjældende foregav, at de – uden dog at træffe hinanden – var komne ned til Tomten, for at "forrette sin Fornødenhed." Lavrettet har imidlertid erklæret, at det ikke er rimeligt, at Nogen blot i et saadant Øiemed skulde ville gaae saa langt som til det af Angjældende paapegede Sted, ligesom der, inden man kommer til dette Sted ad den bugtede Vei, er flere Hjørner, som tildeels vise sig at have været benyttede paa en saadan Maade, medens det af Angjældende paapegede Sted ved Besigtelsen intet Spor viste af saadant Brug. Usandsynligheden af Angjældendes Foregivende viste sig desuden saa meget større ved hans Paastand om, at han kun var en "lille bitte Stund" om Forretningen i det Hele, da han "braasløi" ned til Stedet. Angjældende var for Øvrigt enig med Vægteren i, at han blev greben ved Tomten, 195 Skridt fra Veien over Grønland, men vilde have forrettet sit Ærinde 37 Skridt nærmere denne Vei, saa at han derefter skulde være gaaet

længere ned mod Tomten uden Ærinde. Da man gjorde ham opmærksom paa, at han maatte være seet af Vægteren, hvis han havde været paa det opgivne Sted, da Vægteren gik forbi, søgte han at bortforklare dette saaledes, at han skulde være smuttet ned fra Grønlandsveien i det Samme Vægteren var oppe for at søge Hjælp, hvormed efter Vægterens tidligere Forklaring alt for kort Tid medgik til, at Angjældende imidlertid skulde have været færdig med sin Forretning saaledes, som han befandtes ved Paagribelsen.

L.Nr. 76. O.Nr. 16. } Regjeringsadvocaten for Kirkedepartementet paa Oplysningsvæsenets Fonds Vegne mod Kjøbmand Gundersen.

Denne Sag har før været indbragt for Høiesteret, hvor den imidlertid da blev afviist fra Overretten paa Grund af manglende Varsel. (Se Retst. for 1852, S. 148—151). Da den derpaa ved tilstrækkeligt Stævnemaal atter var indbragt for Overretten, og der undergiven ny Paakjendelse, afsagdes under 27de April 1853 Dom, hvorved den fik samme Udfald, som ved Overrettens forrige Dom af 6te Februar 1850, hvorefter den, atter indbragt for Høiesteret, paa Grund af Indstævntes Udeblivelse udgik til skriftlig Behandling med samme Paastand som før. Efter den l. c. meddeelte historia facti skal man her alene tilføie Følgende: Til Styrke for den Paastand, at Oplysningsvæsenets Fond skulde ansees eiendomsberettiget til den hele Hud i Gaarden Evindshelle, paaberaabte Regjeringsadvocaten sig nu som før i det Væsentlige, at Sognepræsten, saaledes som Bygselbrevet af 1811 viste, factisk havde udøvet Bygselraadighed over den hele Hud, samt at Tredieaarstagen, efter hvad der havde været in confesso, var

bleven betalt til Præstebolet af den hele Huds Skyld, hvorhos han paaberaabte sig to Skrivelser fra Ole Asbjørnsen af 23de Marts 1840 og 10de Mai 1847, samt en Skrivelse fra Sønnen Bernt Tobias Olsen af 30te December 1840, som indeholdende Erkjendelse om, at den hele Hud i Gaarden Evindshelle skulde være beneficeret Gods. Med Hensyn til Bygselbrevet var imidlertid indvendt, at det havde sin Forklaringsgrund i L. 3—14—2, og at Forholdet i Øvrigt maatte betragtes her, som i flere lignende Tilfælde, hvorom henvistes til Præjudicater. (Retst. for 1843, S. 757—764, for 1844, S. 769—774, og for 1845, S. 265—271). Hvad de paaberaabte Skrivelser angik, da var med Hensyn til Sønnens indvendt, at hans Erkjendelse i alle Fald ei kunde forpligte Faderen, og med Hensyn til dennes egne med paaholden Pen undertegnede Breve, at han ikke ved den deri brugte mindre correcte Udtryksmaade kunde antages at have villet stille sig ved en Eiendomsret, der klarligen fremgik af Bygselbrevets eget Indhold. Han havde nemlig erklæret sig villig til, mod Føderaad at afstaae fra sin Bygsel og Brugsret, uden at forbeholde sig nogen Andeel i Eiendomsret eller Kjøbesum, uagtet Spørgsmaalet var om den hele Gaards Afstaaelse og Salg. I Øvrigt var fremlagt, foruden Bygselbrevet af 24de Marts 1811 og et uthinglæst Skjøde af 8de April s. A., hvori Eeiendomsforholdet omtales paa samme Maade som i Bygselbrevet, tillige et Udskrift af en ved Fogderiet beroende uautoriseret Protokol over dets Matrikelskyld for 1804, hvori den ene Halvdeel af Gaarden kaldes "Brugseiergods," den anden beneficeret Gods. Ved Høiesterets Dom af 6te October 1854 blev Overrettens Dom stadfæstet.

Den 26de September.

L.Nr. 52. Advocat Dunker, Actor, mod Peder Erikfen, Erik Pederfen og Helene Pedersdatter Lundegaard.

I denne Sag var af Christiania Stiftsoverrets 2den Afdeling den 3die April 1854 affagt følgende Dom: "Under 22de September f. A. blev Fogden i Hedemarkens Fogderi af Hedemarkens Amt beordret til, som Referent justitialiter at tiltale og hænde Dom over: 1) Peder Erikfen Lundegaard, 2) Engebret Pederfen Overud, 3) Erik Pederfen Lundegaard og 4) Helene Pedersdatter Lundegaard, Nr. 1 for ved Hjælp af Indbrud ulovligen at have bemægtiget sig en hos ham med Hjemmel i Lov af 19de August 1848 § 5 confiskeret eller af Lensmanden i Loiten til Confiscation anholdt og forseglet Ame med Brændeviin, Nr. 2 og 3 for Deelagtighed i denne Forbrydelse, og Nr. 4 for falsk Forklaring for Retten. Ved Continuationsordre af 10de December f. A. blev Helene Pedersdatter Lundegaard endvidere sat under Tiltale for Deelagtighed i den Forbrydelse, for hvilken Peder Erikfen Lundegaard, som ovenanført, er actioneret. Endelig tiltaltes Peder Erikfen Lundegaard af Fogden i Hedemarken qva Politiactor under nærværende Sag for ulovligt Brændeviinsfalg. Ved den af Sorenskriveren i søndre Hedemarken under 3die Februar sidstleden affagte og af Hedemarkens Amt for samtlige Angjældendes Vedkommende til nærværende Ret indankede Dom er kjendt for Ret: "De Tiltalte bør: Nr. 1, Peder Erikfen Lundegaard, for Overtrædelse af Crll.s Cap. 21 § 6, Nr. 2, Engebret Pederfen Overud, Nr. 3, Erik Pederfen Lundegaard, begge for Overtrædelse af Crll.s Cap. 21 § 6, jfr. Cap. 5 § 3, og Nr. 4, Helene Pedersdatter Lundegaard, for Overtrædelse af Crll.s Cap. 5 § 9, jfr. Cap. 21 § 6, samtlige at hensættes i Fængsel paa Vand og Brød, Nr. 1 i 20, Nr. 2 og 3 i 10 og Nr. 4 i 15 Dage. I Øvrigt bør Nr. 4 for videre Tiltale i denne Sag fri at være. Tiltalte Nr. 1 bør derhos for

2den Gang begaaet ulovligt Brændeviinsfalg at udrede en Bod stor 30 Spdlr., samt taale Confiscation af den anholdte 1½ Pot Brændeviin, begge Dele til Fordeel for Løitens Fattigkasse. Samtlige Tiltalte bør derhos Een for Alle og Alle for Een til ligelig Fordeling mellem, og i Erstatning til Lensmand Næser og Løitens Fattigkasse, udrede Værdien af den underslaaede Brændeviinsames Indhold 80 Potter med 8 Spdlr. De Tiltalte Nr. 1 og 4 bør hver for sig betale de med deres Arrest, og samtlige Tiltalte ligeledes hver de med deres Afstraffelse, men Een for Alle og Alle for Een de med Forhøret og Sagen forbundne Omkostninger, naar undtages de ved Continuationsforhøret og Thingsvidnet i Østerdalen forvoldte Udgifter, der ene maa tilsvares af de Tiltalte Nr. 1 og 4 – Een for Begge og Begge for Een – Alt efter af Amtet approberede Regninger." Den 31te Marts f. A., anholdt Lensmand Næser hos Tiltalte Peder Erikfen Lundegaard, en saakaldet Ame Brændeviin, der antoges at rumme omtrent 80 Potter, hvilken Ame, der laae i et Ladeskur, blev af Lensmanden og medhavende 2 Mænd (1ste og 12te Vidne) forseglet, hvorefter Skuret blev tillaaset, og Nøglen til dets Dør leveret Angjældende Peder Erikfen, som 16de April næstefter vedtog, i Følge det ham af vedkommende Foged gjorte Forelæg at bøde for ulovligt Brændeviinsfalg 15 Spdlr. Da Lensmanden senere indfandt sig hos bemeldte Angjældende, for at affende den her omhandlede Ame, hvilken han agtede at lade bortsælge som Appendix, ved en den 28de April f. A. afholdende Auction, befandtes den at være bortkommen, og er heller ikke senere kommen tilstede, lige saa lidt som det har kunnet oplyses, hvor den er bleven bragt hen. Angjældende Engebret Pedersen Overud har forklaret, at omtrent 8 Dage, efter at den ommeldte Brændeviinsame var af Lensmanden anholdt og forseglet, blev han, der var kommen til Lundegaard i et Ærinde til de derstedes boende 6te og 7de Vidner, af Medtiltalte Peder Erikfen anmodet om at være ham behjælpelig med at løfte bemeldte Ame, der som oven anført laae

i et Ladeskur, op paa en anden der liggende Tonde, for at det Brændeviin, der var paa Amen, kunde blive fyldt ned i den underliggende Tonde. Efter at derpaa Angjældende Peder Erikssen paa Engebret Pedersens Yttring om, at det kunde være farligt at indlade sig herpaa, havde svaret, at han (Peder) maatte kunne gjøre med sit eget Brændeviin, hvad han vilde, samt at han desuden troede, at naar man kun taug stille, vilde det ikke blive efterspurgt, og ingen Fare opstaae, saasom der i den Bund paa Amen, paa hvilken ingen Forsegling var anbragt, var sat et Hul i den nederste Deel, og deri anbragt en Kvist til Prop — befvemmede Angjældende Engebret sig til at yde Medtiltalte Peder Erikssen den af ham begjærte Assistents. Den ommeldte Kvist blev nu udtagen, hvorpaa Brændevinet randt ud af Amen og ned i Tonden gjennem Taphullet, og var man med dette Arbeide beskjæftiget omtrent et Qvarteers Tid. Hvor meget Brændeviin der paa denne Maade kom fra Amen ned i Tonden, siger Angjældende Engebret sig uvidende om, men tilføier, at skjønt det var Meningen, at man ikke vilde tappe meget Brændeviin af Amen, da man stolede paa, at Brændevinet paa samme ikke var maalt, og at følgelig det udtagne, (naar man ei tog nogen betydelig Qvantitet), ei skulde blive bemærket, erfarede han dog, at Amen, da han var behjælpelig med at nedløfte den af Tonden, var bleven lettere. Endelig forklarer Angjældende Engebret Pedersen, at den ommeldte Tonde blev af ham og Medtiltalte Erik Pedersen Lundegaard, der havde været tilstede ved Udtømmelsen, baaren ned i Fjøset paa Angjældende Peder Erikssens Plads og lagt i en Sandbinge, samt at sidstnævnte Angjældende var tilstede den hele Tid, saa vel ved Udtapningen af den anholdte Ame, som ved Tondens Henbringelse i Sandbingen. For Øvrigt har Angjældende Engebret Pedersen benegtet at vide Noget om, hvor den omhandlede Ame var afbleven. Tiltalte Erik Pedersen Lundegaard, der er en Søn af Angjældende Peder Erikssen, har forklaret, at omtrent 8 Dage før 14de April f. A. som Medtiltalte Enge-

bret Pedersen hen til ham, som stod og hug Ved i Skaalen paa Angjældende Peder Erikssens paaboende Plads Lundegaard, og anmodede ham om at være behjælpelig med at udtappe noget Brændeviin af den i Ladeskuret liggende, af Lensmanden anholdte Ame, og at han (Erik Pedersen) derpaa begav sig ned i Ladeskuret, hvortil Adgangen var aaben, og fandtes der da at være boret Hul i den Ende af Tonden (Amen), hvor Forsegling ei var anbragt, ligesom der i Hullet var slaaet en Prop, hvorefter det med Udtapningen af en Deel af Amens Indhold ned i en anden Tønde og dennes Henbringelse i Saudbingen tilgik saaledes, som af Angjældende Engebret Pedersen forklaret. I Anledning af at Engebret Pedersen har benegtet at have tilskyndet Angjældende Erik Pedersen til at deeltage i Udtapningen af Brændeviin af den anholdte Ame m. v., har sidst nævnte Angjældende indrømmet, at det kan være muligt, at hans Fader, der den Dag var hjemme, var i Følge med Engebret ned til Skaalen, hvor Angjældende stod og hug Ved, og derhos var nærværende, saa vel ved Udtapningen som ved Tøndens Henbringelse til Saudbingen, men siger derhos, at herom Intet med Bestemthed mindes. Derhos har Angjældende erkjendt, at hans Fader til ham ytrede, at den ommeldte Udtapning ei var nogen farlig Bedrift, saasom han maatte kunne gjøre med sit Gods, hvad han vilde. I Øvrigt har ogsaa Angjældende Erik Pedersen benegtet at have nogen som helst Kundskab om, hvem der kan have boret Hul i Amen, eller hvor denne er afbleven. Angjældende Peder Erikssen har stadigen benegtet at kjende det Mindste til den forseglede Ames Bortbringelse fra hans Skur, i hvilket han under Forhøret paastod ikke at have været inde en eneste Gang, medens samme Ame henlaae derstedes; hvorhos han har forklaret, at Medtiltalte Engebret nogen Tid efter at den omhandlede Ame af Lensmanden var bleven anholdt, lod falde en Ytring, som han (Peder) antog for en Opmuntring til at gjøre et Forsøg paa, igjen at sætte sig i Besiddelse af det anholdte Brændeviin, men at han (Peder)

dertil svarede, at han ei vovede at indlade sig derpaa. Efter at være foreholdt de Medtiltalte Engebret Pedersens og Erik Pedersens oven anførte Forklaringer, har Angjældende Peder erklæret, at begge de Sidstnævnte tale om Noget, som er ham aldeles ubekjendt, naar de sige, at han har tilskyndet dem til at foretage Udtapningen af det anholdte Brændeviin, og navnlig har han i Anledning af de Medtiltaltes nys anførte Opgivende om, at han til dem havde ytret, at det ei kunde være farligt at udtappe noget Brændeviin af den omhandlede Ame, saasom han var berettiget til at gjøre med sin Eiendom, hvad han vilde, sagt: "jeg veed ikke Noget af det, jeg." I Sagens første Session den 3die October f. A. har Angjældende Peder Eriksen dog vedgaaet, at have af de Medtiltalte Engebret og Erik nogen Tid, efter at Amen var anholdt, hørt fortælle, at de havde været i Færd med den, og at de skulde have udtaget en Tap, der stod i den Ende af Tønden, hvor ingen Forsegling var anbragt, samt at de havde "renskET" Amen saa godt som ganske, hvilket Tiltalte Peder forstod saaledes, at de havde tømt den. Fremdeles tilstod Angjældende, at han ogsaa havde hørt sin Hustru (9de Vidne) samt de Tiltalte Engebret og Erik tale sammen om, at det udtappede Brændeviin var udbragt i et i hans Hus værende Kammer, (at det blev indbragt i Kammeret, benegter han at have seet, uagtet Kammeret støder lige til den Kaave, hvor han sædvanlig opholder sig), samt at det var blevet opbrugt i Husholdningen, og at han ogsaa har af samme Brændeviin faaet en Dram daglig, der blev ham iskjænket af hans Datter, Medtiltalte Helene Pedersdatter, af en Bouteille, der stod i et Skab i det ommeldte Kammer. (Fortsættes).

Christiania 1854.

Trykt og forlagt af J. Chr. Abelsted.

Nittende Aargang №. 51. 18de December 1854.

Norsk Retstidende,

et Ugeskrift for praktisk Lovkyndighed.

Sager, paakjendte i Høiesterets 2den Session 1854.

Den 26de September.

L.Nr. 52. Advocat Dunker, Actor, mod Peder Erikssen, Erik Pedersen og Helene Pedersdatter Lundegaard.

(Fortsættelse fra Nr. 50).

I Sagens næste Session, den 10de October, har Angjældende Peder Erikssen ikke villet vedgaae at have raabt paa Medtiltalte Engebret ved den af Sidstnævte omforklarede Leilighed (nemlig da Engebret var behjælpelig med at tappe Brændeviin af den omhandlede Ame), eller været nærværende ved Udtapningen af Brændevinet eller ved dettes Henbringelse i Sandbingen, i det han paa ethvert af Administrator i den Anledning fremsat Spørgsmaal kuns svarede: "Jeg kommer det ikke i Hu." Tilsidst ytrede han imidlertid i samme Session, at han, uagtet den passerede Anholdelse og Forsiytning af Amen qvæstionis, antog sig berettiget til fremdeles at raade over samme, som sin øvrige Eiendom, og at han, til Følge deraf, ei vilde have gjort sig nogen Betænkning ved at tage Noget af Amen til sin Husholdning, om paakrævedes, men vedblev derhos at paastaae, at han alligevel ikke enten selv har taget noget af det her omhandlede Brændeviin, eller ladet saadant gjøre ved Andre, samt at de Medtiltalte Engebret og Erik

"nok selv tog sig til at angribe Amen, og at det ikke var efter hans Commando." Angjældende Helene Pedersdatter, der i Begyndelsen benegtede at kjende Nogetsomhelst til den af Lensmanden forseglede Brændeviinsames Bortbringelse, hvorom hun paastod ikke en Gang at have været vidende, forinden Lensmanden kom for at tage den og lade den borsælge ved Auction som ovenanført, tilstod senere under Forhøret, at hun saae en Dunk henliggende i Sandbingen i hendes Faders Fjøs, og at hun forud samme Dag saae de Medtiltalte Engebret Pedersen og Erik Pedersen borte ved Saudbingen; men ligesom hun paastod, at hun ikke paasaae, hvad disse foretog sig, saaledes vilde hun heller ikke have undersøgt Dunkens Indhold, eller vide noget om, hvorledes den var didbragt, eller senere blev anvendt. Senere hen under Sagen har hun endvidere erkjendt, at hun aftappede Brændeviin af Dunken i Saudbingen paa 5 eller 6 Flasker, som hun bragte op i et Kammer i hendes Faders Vaaningshus. Dette Brændeviin, som hun efter egen Erkjendelse antog at være af den anholdte Brændeviinsame, tilstaaer hun endvidere at have deels skjenket sin Fader, Tiltalte Peder Erikssen med, og deels drammeviis udskjenket til forskjellige Reisende og Færdesfolk mod Betaling, som af hende er indbetalt til hendes Fader. Videre Oplysninger end de, der indeholdes i de ovenfor anførte af de Tiltalte afgivne Forklaringer, have ei været at erholde angaaende, hvor den omhandlede Ame med det øvrige paa samme værende Brændeviin er afbleven, lige saa lidt som det er oplyst, om Døren til Ladeskuret, hvor Amen henlaae forseglet, er bleven aabnet med Nøgle, eller løftet af sine Hængsler (cfr. 1ste Vidne), eller hvem der har boret det Hul i Amen, hvorigjennem i Følge de Tiltalte Engebret Pedersens og Erik Pedersens Forklaringer blev udtappet Brændeviin, eller endelig at noget af de af Lensmanden Amen paasatte Segl var blevet brudt, hvilket Sidste specielt er benegtet af Angjældende Erik Pedersen. Tiltalte Peder Erikssen Lundegaard, der efter eget Opgivende er 81 Aar gammel, og ikke forhen til-

talt eller straffet, med Undtagelse af, at han 16de April s. A. vedtog at erlægge Bøder for første Gangs ulovligt Brændeviinssalg, har efter egen Tilstaaelse nydt af det Brændeviin, som han havde hørt var udtappet af den af Lensmanden anholdte og forseglede Ame, og maatte formeentlig allerede paa Grund heraf ansees skyldig i Deelagtighed efter Crll.s Cap. 5 § 9 i den Forbrydelse, som er begaaet derved, at en Deel af det paa den oftmeldte Ame værende Brændeviin er, som af de Tiltalte Engebret og Erik Pederssønner anført, bleven udtappet. Retten antager ogsaa med Underdommeren, at Angjældende Peder Eriksen maa blive at fælde som Ophavsmand til eller Anstifter af den sidstnævnte Forbrydelse. I saa Henseende er at mærke – foruden de ovenfor anførte Forklaringer af de Medtiltalte Engebret Pedersen og Erik Pedersen (især den Sidstnævnte) samt Angjældendes egen Ytring for Retten, at han ansaae sig ligesaa berettiget til at disponere over det anholdte Brændeviin som over sin øvrige Eiendom – det Usandsynlige i, at de nysnævnte Medtiltalte, af hvilke den ene (Engebret Pedersen) var en Tiltalte Peder Eriksen ganske uvedkommende Person, skulde uden Anmodning eller Tilskyndelse fra Peders Side have forskaffet sig Adgang til Peder Eriksens tillaasede Ladeskur, og der foretaget sig at tappe Brændeviin af den forseglede Ame, til Fordeel for Angjældende Peder, hvortil kommer, at 5te Vidne forklarer, at en Person ved Navn Ole Larsen Lundegaard, der ei har været at finde, og hvis Forklaring derfor heller ikke har været at erholde, en Dag i forrige Aars Vaar sagde til Vidnet, at Angjældende Peder samme Dag havde fristet ham til at være behjælpelig med at tage Brændeviin af den forseglede Ame, men at han (Ole Larsen) dertil havde svaret, at han ei dristede sig til det den Gang, og at han i alle Fald frygtede for at gjøre det den Dag. Den her omhandlede Forbrydelse antages ikke at kunne blive at straffe efter Crll.s Cap. 21 § 6, der efter dens udtrkkelige Indhold alene er anvendelig paa bedragerisk Forhold med Hensyn til Andenmands Gods, saa

som den i Følge de Angjældende Engebret Pedersens og Erik Pedersens Forklaringer maa ansees forøvet, forinden Angjældende Peder Erikſen vedtog at erlægge Bøder for ulovligt Brændeviinsſalg, ſaa at den anholdte og forſeglede Brændeviinsame fremdeles maatte anſees for at være hans (Peders) Eiendom, hvilket den først ophørte at være, da han gjorde den nysnævnte Vedtagelse. Derimod formenes Angjældende at maatte blive at dømme efter Crll.s Cap. 21 § 1 (om ſamme Lovs Cap. 10 § 20 kan der formeentlig ei blive Spørgsmaal, da der ikke haves noget Beviis for, at de af Lensmanden paa Amen qvæstionis ſatte Segl ere blevne brudte), og antages Straffen at burde fastſættes til 20 Dages Fængsel paa Vand og Brød. De Angjældende Engebret Pederſen Overud, født 29de Marts 1795, og Erik Pederſen Lundegaard, født 17de Februar 1812, af hvilke ingen forhen vides at have været tiltalt eller ſtraffet, maae begge blive at anſee med Straf efter Crll.s Cap. 21 § 1, cfr. Cap. 5 § 3, og findes Straffen for hver af dem at burde fastſættes til 10 Dages Fængsel paa Vand og Brød. Angjældende Helene Pedersdatter Lundegaard, der er født 22de December 1821, og ſom heller ikke forhen har været tiltalt eller ſtraffet, maa blive at ilægge Straf efter Crll.s Cap. 21 § 1 jfr. Cap. 5 § 9, og formenes Straffen ogſaa for hendes Vedkommende at burde fastſættes til 15 Dages Fængsel paa Vand og Brød. Paa Grund af hendes Deelagtighed i den af de øvrige Tiltalte begaaede Forbrydelse vil hun derimod ikke kunne ilægges ſærſkilt Straf efter Crll.s Cap. 21 § 33 for at have aflagt falſk Forklaring for Retten. Samtlige Tiltalte antages at maatte, ſaaledes ſom i Underretsdommen beſtemt, ſolidariſk tilpligtes at erſtatte Lensmand Ræſer og Løitens Fattigkaſſe Værdien af den under Sagen omhandlede Brændeviinsames Indhold med 8 Spdlr. Angjældende Peder Erikſen Lundegaard har ogſaa ſtadigen benegtet at have gjort ſig ſkyldig i ulovligt Brændeviinsſalg, efter at han havde vedtaget at lide Straf for denne Forſeelſe første Gang forøvet. Vel har, ſom allerede anført,

hans Datter, Tiltalte Helene Pedersdatter, der forestaaer Faderens Husholdning, forklaret, at hun har udsolgt til Forskjellige af det af den oftmeldte Ame udtappede Brændeviin, og at hun har leveret de for Brændevinet modtagne Penge til sin Fader, ligesom det ogsaa efter flere Vidner (2det, 6te, 7de og 10de Vidne) maa antages, at Brændeviin ogsaa i den samme Tid har været solgt i Tiltalte Peder Eriksens Hus; men der findes dog ikke mod hans Benegtelse at være tilveiebragt Beviis for, at dette Brændeviinssalg er foregaaet med hans Vidende og Villie, og det antages derfor, at han i saa Henseende maa blive at frifinde for videre Tiltale. Ved den paaankede Doms Bestemmelser angaaende Erstatning, Arrest- og øvrige Sagens Omkostninger findes Intet at erindre. Sagens Behandling ved Underretten og dens Udførelse for begge Retter eragtes forsvarlig. Thi kjendes for Ret: Tiltalte Peder Eriksen Lundegaard bør for Forbrydelse mod Crll.s Cap. 21 § 1 at hensættes i Fængsel paa Vand og Brød i 20 - tyve - Dage, men i Øvrigt for videre Tiltale i denne Sag fri at være. De Tiltalte Engebret Pedersen Overud og Erik Pedersen Lundegaard bør for Forbrydelse mod Crll.s Cap. 21 § 1, jfr. Cap. 5 § 3, at hensættes i Fængsel paa Vand og Brød, hver i 10 - ti - Dage. Tiltalte Helene Pedersdatter Lundegaard bør for Forbrydelse mod Crll.s Cap. 21 § 1, jfr. Cap. 5 § 9, at hensættes i Fængsel paa Vand og Brød i 15 - femten - Dage. I Henseende til Erstatning og Arrest- samt øvrige Sagsomkostninger bør Underrettens Dom ved Magt at stande. At fuldbyrdes" o. s. v. (Paaanket blot efter Forlangende).

Ved Høiesterets Dom blev Erik Pedersen Lundegaard for Forbrydelse mod Crll.s 21—1, og Helene Pedersdatter Lundegaard for den i 5—9 omhandlede Deelagtighed i samme Forbrydelse ilagte Fængsel paa Vand og Brød, hver i 10 Dage. For Peder Eriksen Lundegaards Vedkommende, samt i Henseende til Erstatning og Sagsomkostninger, blev Overrettens Dom, saa vidt paaanket var, stadfæstet.

Høiesteret har med Overretten her ikke anseet Tiltalte sat

ud af Besiddelse af Gjenstanden, som ei blev afstængt eller bortført, men blot forseglet, og hvorover han altsaa kun svigagtig havde disponeret. Anderledes forholdt det sig i det Tilfælde, som er meddeelt i Retst. for dette Aar S. 115—118, hvor Controleren havde indelukket Tingen i et Lade under Laas, og derpaa medtaget Nøglen.

Den 13de October.

L.Nr. 97. Advocat Kraft, Actor, mod Christen Larsen Meklenborg.

I denne Sag var af Christianias Stiftsoverrets 1ste Afdeling den 21de August sidstleden afsagt følgende Dom: "Til Følge Christiania Stifts Ordre af 8de Juli sidstleden tiltales Christen Larsen Meklenborg, der forhen tvende Gange, senest i Følge Høiesteretsdom af 31te Mai 1845, har været straffet for Tyveri, igjen for denne Forbrydelse og for Falsk, ligesom Gjørtler Peder Bakke ved samme Actionsdecret undergaves Tiltalte for Deelagtighed i Tyveri. Ved Dom afsagt af Byfogden i Christiania den 1ste Dennes blev Tiltalte Christen Larsen Meklenborg for Overtrædelse af Crll.s Cap. 19 § 1 og § 6, jfr. § 7, anseet med Strafarbeide i 5 Aar, og Peder Bakke tilfunden at hensættes i Fængsel paa Vand Brød i 15 Dage. Saa blev og de Tiltalte paalagte hver for sig at udrede de med deres Arrest, in solidum de med Sagen, og Bakke tillige de med Dommens Fuldbyrdelse forbundne Omkostninger. Denne Dom er, paa Grund af Omstændighederne, af Stiftamtmanden indanket til nærmere Prøvelse af nærværende Ret for Tiltalte Christen Larsen Meklenborgs Vedkommende. Af de Tyverier, hvorfor denne Tiltalte sigtes, er det ved hans egen Tilstaaelse og Sagens Omstændigheder godtgjort, at han har gjort sig skyldig i efternævnte: 1) Medens Tiltalte arbeidede hos 8de Dept., Mechanicus Zarbell, hos hvem han var i omtrent 1⅔ Aar, indtil forrige Aars October Maaned, har han der stjaalet forskjellige Sager af Metal, bestaaende af Lagere, Kraner m. v., hvilke han væsentlig har afhændet til

Medtiltalte ved Underretten. Paastand paa Erstatning er frafaldt. 2) Fra 1ste Dept. under Forhøret den 7de Juli f. A., Gjæstgiver Hans Edvard Brække paa Gaarden Kjær ved Horten, stjal han ved Paasketider d. A. et for 5 Spdlr. vurderet Guldur, der igjen er kommet tilstede. 3) Omtrent i Midten af Juni Maaned d. A. stjal han paa Gasværket 4 Messingnøgler til Kraner paa en Maskine, der ikke ere komne tilstede igjen, men hvorfor Erstatning er frafaldt. Angjældende sigtes derhos ogsaa for at have forøvet følgende Tyverier: 4) Indbrudstyveri paa Ladegaardsøen, forøvet imellem den 17de og 18de Juli f. A., hvorunder der fra et Oscarshald tilhørende Maskinhus blev bortstjaalet forskjellige Sager af Metal, af Værdi 10 Spdlr., hvoriblandt et Messinglager. For at Angjældende har begaaet dette Tyveri, tale følgende Omstændigheder: a) 2den og 3die Dept. under Forhøret fra 22de Juni til 5te Juli sidstleden have forklaret, at Tiltalte en Mandag ud paa Høsten f. A. solgte et Lager, som det ved hiint Tyveri bortkomne, til Medtiltalte ved Underretten, i det han fortalte, at han foregaaende Søndags Nat havde været paa Ladegaardsøen og turet. (Sammenhold hermed 12te Dept.s Forklaring, hvorefter det af 2den og 3die Dept. omtalte Messinglager aldeles har været af samme Beskaffenhed som det ved hiin Leilighed bortstjaalne). b) Efter 19de Dept. Capitainelieutenant Steenstrups Forklaring er det paa Ladegaardsøen bortstjaalne Messinglager, ligesom den hele Dampmaskine, hvortil det hørte, forfærdiget ved Agers mechaniske Verksted. I det denne Dept. fremlagde Modeller til dette Lager, bemærkede han, at han kun har forfærdiget een saadan Maskine som den paa Ladegaardsøen staaende, og ikke har benyttet saadant Lager til andre Maskiner, hvorfor han er sikker paa, at der ikke efter den i Retten fremlagte Model er støbt andre Lagere end de to, der ere støbte til Maskinen paa Ladegaardsøen, og hvoraf det første skulde være stjaalet der. c) Angjældende har negtet at have solgt Medtiltalte ved Underretten et saadant Lager; men herom er han ved de under a omhandlede Vid-

ners Prov overbeviist. d) Angjældende negtede i Begyndelsen endog at have seet Maskinhuset paa Ladegaardsøen, men har senere maattet vedgaae, at han har været ved samme, ligesom det er oplyst, at han omtrentlig paa den Tid, Tyveriet forøvedes, har vanket i sammes Nærhed; cfr. ogsaa 13de Dept.s Udsagn. e) Angjældende har i Særdeleshed befattet sig med at stjæle saadanne Sager, som de ved dette Tyveri borteblevne, hvilke han derefter afsatte til Medtiltalte ved Underretten. Disse Omstændigheder sætte det formeentlig udenfor Tvivl, at Tiltalte har forøvet Tyveriet, saa meget mere, som det i ethvert Tilfælde maa ansees godtgjort, at han har været i Besiddelse af en af de fra Maskinhuset stjaalne Gjenstande, som Vidnet James Bisett, der er Brugsfuldmægtig paa Ladegaardsøen, har provet at være bortkomne mod hans Vidende og Vilje. 5) Indbrudstyveri, forøvet hos Kjøbmand Peder Berg i hans Brænderi, hvor der, efter 16de Dept.s Forklaring, 3die Pindsedag d. A. opdagedes at være stjaalet 5 Messingtapper til Dampkraner. Uagtet det efter 15de Dept.s Forklaring er sandsynligt, at Tiltalte efter dette Tyveries Forøvelse, har været i Besiddelse af lignende Sager, cfr. ogsaa 14de Dept.s Prov, ere de tilveiebragte Oplysninger dog ikke tilstrækkelige til herfor at fælde ham. 6) Indbrud i et 17de Dept. tilhørende Badehus ved Kranen, hvorunder der i Vaar er bortstjaalet 3 Kobberrør og 4 Ventiler af Metal. For at Tiltalte har forøvet dette Tyveri, savnes ethvert Beviis. Med Hensyn til Straffen for de Tyvsforbrydelser, hvorom Tiltalte maa ansees overbeviist, da maa han for det under Nr. 4 anførte Tyveri dømmes efter Cap. 19 § 3, a, og vilde for det Tilfælde, at han ei før for lignende Forbrydelse havde været domfældt, have forskyldt Strafarbeide i femte Grad. Da han imidlertid tvende Gange forhen har været anseet for Tyveri, vil han nu, efter Crll.s Cap. 19 §§. 7 og 9, for samtlige Tyvsforbrydelser være at belægge med Strafarbeide i 3die Grad. For saa vidt Tiltalte sigtes for Falsk, er det ved hans egen Tilstaaelse og Sagens Omstændigheder

der godtgjort, at han falskeligen har forfattet og benyttet en Attest om udviist Forhold, for ved Hjælp deraf at skaffe sig Arbeide. Denne Attest er udfærdiget i 8de Dept.s Navn, efter at han af denne før havde erholdt et mindre fordeelagtigt Skudsmaal. For denne Overtrædelse er Tiltalte rettelig fældt efter Crll.s Cap. 21 § 28 og 29. Retten er med Underdommeren enig i, at dette Factum i og for sig kun qvalificerer sig til Fængselsstraf, hvorfor det alene vil blive at tage i Betragtning som skjærpende Omstændighed ved Straffetidens Ansættelse. Denne findes efter Omstændighederne at burde ansættes til 7 Aar; og vil, med Hensyn til Omkostningerne, Underretsdommen, ved hvilken for denne Tiltaltes Vedkommende Intet findes at erindre, saavidt paaanket er, være at stadfæste. Sagens Behandling i første Indstants og Sagførelsen ved begge Retter eragtes lovforsvarlig. Thi kjendes for Ret: Tiltalte Christen Larsen Meklenborg bør for grovt og simpelt Tyveri, samt for Falsk, efter forhen tvende Gange at have været dømt for Tyvsforbrydelse, at hensættes til Strafarbeide i 7 – syv – Aar. I Henseende til de forvoldte Omkostninger bør Underrettens Dom, saa vidt paaanket er, ved Magt at stande. At fuldbyrdes," o. s. v.

Ved Høiesterets Dom blev Stiftsoverrettens Dom, saa vidt paaanket var, stadfæstet, dog saaledes, at Strafsetiden bestemtes til 8 Aar, og at Tiltalte ilagdes i Erstatning til Bestyrelsen af Ladegaaardsøens Hovedgaard 10 Spdlr.

Den 17de October.

L.Nr. 116. Advocat Homann, Actor, mod Tollef Korsmo, Peder Kværnbakken og Arnt Drøbak.

I denne Sag var af Christiania Stiftsoverrets 2den Afdeling den 6te Marts sidstleden affagt saadan Dom: "I Følge Ordre af Amtmanden i Hedemarkens Amt af 25de Juni 1853 ere: 1) Tollef Olsen Korsmo, 2) Peder Olsen Kværnbakken og 3) Arnt Pedersen Drøbak satte under Tiltale for Tyveri eller Deelagtighed i denne Forbrydelse, og ved Dom affagt af Sorenskriveren i Solør den

10de Januar sidstleden, ere de Tiltalte Nr. 1 og 2 for Deelagtighed i Tyveri, samt Tiltalte Nr. 3 for Overtrædelse af Crll.s Cap. 5 § 9, anseede med Fængsel paa Vand og Brød, Nr. 1 i 12 Dage, Nr. 2 i 16 Dage og Nr. 3 i 8 Dage, hvorhos samtlige Tiltalte ere tilpligtede in solidum at udrede de med Sagen, men hver især de med Dommens Exekution, forbundne Omkostninger. Denne Dom er efter samtlige Tiltaltes Forlangende paaanket her til Retten. Den 7de Marts 1852, om Aftenen i Skumringen, blev der fra en 1ste Vidne tilhørende Slæde, der henstod paa Grundsets Markedsplads, bortstjaalen en ligeledes 1ste Vidne tilhørende Bjørnskindsfæl, (cfr. 2det og 6te Vidne), der senere er funden i 3die Vidnes Besiddelse. Det sidstnævnte Vidne har imidlertid opgivet at have kjøbt Fællen af Tiltalte Nr. 1, Tollef Olsen Korsmo, hvilket denne ogsaa har vedgaaet, men paastaaer, den nævnte 7de Marts at have kjøbt Fællen af Tiltalte Nr. 2, Peder Olsen Kværnebakken, hvem han traf paa Veien fra Markedspladsen, bærende Fællen, og indlod han sig derpaa strax i Handel med denne, og blev Handel derpaa afsluttet saaledes, at han for Fællen betalte Tiltalte Nr. 2 et Ur og 1 Spdlr. contant. Tiltalte Nr. 2 har stadigen benegtet nogensinde at have været i Besiddelse af den omhandlede Fæl, eller at have afsluttet nogen som helst Handel med Tiltalte Nr. 1, hvem han paastaaer ikke en Gang at have kjendt af Navn. Han erklærer saaledes Tiltalte Nr. 1s Opgivende enten for et blot og kort Opspind eller for en Feiltagelse. Foruden den ovenanførte af Tiltalte Nr. 1 afgivne Forklaring, taler endvidere følgende Data mod Tiltalte Nr 2. Titalte Nr. 3, Arnt Pedersen Drøbak, har forklaret, at han den ommeldte Aften paa Grundsetmarked saae Tiltalte Nr. 2 gaae hen til en Slæde og aftage Bjørnefællen, med hvilken under Armen denne forføiede sig bort. Derpaa saae han denne Tiltalte og Tiltalte Nr. 1 gaae sammen nedover Veien, uden at han hørte, at disse accorderede om Fællen, hvilken dog senere paa Aftenen var i Tiltalte Tollef Korsmos Værge, af hvem Tilalte Arnt Drø-

bak modtog den, for mod Betaling at bringe den hjem. 9de Vidne har provet, at det den 7de eller 8de Marts 1852 om Aftenen saae de Tiltalte Nr. 1 og 2 gaaende sammen fra Grundsets Markesplads henover Landeveien, i det Sidstnævnte bar en Bjørneskindsfæl under Armen, hvilken Fæl Vidnet senere saae i en Sæk, som Tiltalte Nr. 2 bar paa Ryggen. Endelig har den afhørte, men forinden Edfæstelsen afdøde, 9de Dept. forklaret, at han og Tiltalte Nr. 3 den omhandlede Dag i Skumringen saae en Person, i hvem han dog ikke har kunnet gjenkjende Tiltalte Nr. 2, bemægtige sig en Fæl af en paa Markedspladsen staaende Slæde, med hvilken Fæl Personen derpaa begav sig bort, samt at Tiltalte Nr. 1 fort efter stødte sammen med hiin Person, og begyndte at accordere med ham om Fællen. Disse mod Tiltalte Nr. 2 fremkomne Data finder Retten dog ikke at indeholde saa tilstrækkeligt Beviis mod ham, at man drister sig til, mod hans stadige Benegtelse at fælde ham enten som Tyv eller efter Erll.s Cap. 19 § 6. Der er nemlig, som oven bemærket, blot eet lovgyldigt Vidne for, at denne Tiltalte nogensinde har været i Besiddelse af den stjaalne Fæl, og paa det Indicium, der indeholdes i de Medtiltaltes Forklaring, kan der efter Omstændighederne ikke lægges nogen særdeles Vegt, saa meget mindre, som den Tiltalte Arnt Drøbak har været vaklende i sine Forklaringer. Tiltalte Nr. 2 vil saaledes blive at frifinde for videre Tiltale, mod at deeltage i Udredelsen af Sagens Omkostninger. Tiltalte Nr. 1 har, som ovenmeldt, erkjendt at have tilforhandlet sig den omhandlede Fæl, i den Hensigt at sælge den med Fordeel. At denne Tiltalte imidlertid maa have havt Mistanke om, at Fællen var stjaalen, kan ikke paatvivles, naar hensees deels til den Skyndsomhed, hvormed han fik den bragt fra Markedspladsen, i det han betalte Tiltalte Nr. 3 for at bringe den vek, uagtet han senere selv kunde have ført den med sig, deels til at han, endskjønt han efter eget Udsigende havde kjøbt Fællen for at handle med den, dog bragte den bort fra Markedet, hvor Afhændelsen lettest maatte

kunne foregaae, uden at han har kunnet opgive nogen Grund til denne sin Fremfærd. Hans mala fides bestyrkes end yderligere derved, at han, endskjønt han udsiger at have før Kjøbet undersøgt Snuden paa Bjørnefællen, dog ikke vil have bemærket, at Remmene, hvorved Fællen var bunden fast til Slæden, var overskaarne, hvilket i Følge Rettens Skjøn saa godt som var umuligt at oversee. Denne Tiltalte, der efter eget Opgivende og Rettens Skjøn er 22 Aar gammel og, saa vidt vides, ikke tidligere straffet eller tiltalt, vil saaledes blive at ansee efter Crll.s Cap. 19 § 6; og findes Straffen passende at kunne ansættes til 15 Dages Fængsel paa Vand og Brød. Hvad angaaer Tiltalte Nr. 3, Arnt Pedersen Drøbak, 21 Aar gammel, da maa han, der efter egen Tilstaaelse selv saae at Tiltalte Nr. 2 stjal Fællen, og desuagtet paatog sig for Tiltalte Nr. 1 at bringe Fællen hjem, ogsaa blive at ansee for Deelagtighed i Tyveri; men da han, endskjønt han modtog Betaling for Fællens Bortbringelse, ikke kan siges at have befattet sig med det Stjaalne til egen Fordeel i den Forstand, som Crll.s Cap. 19 § 6 antages at maatte forstaaes, vil han blive at dømme efter Crll.s Cap. 5 § 9, og findes Straffen at burde ansættes til 8 Dages Fængsel paa Vand og Brød. Samtlige Tiltalte maae derhos in solidum have at udrede de af Sagen flydende Omkostninger, dog saaledes, at de Tiltalte Tollef Olsen Korsmo og Arnt Pedersen Drøbak, hver for sig udrede Omkostningerne ved den dem idømte Strafs Execution. Sagens Behandling ved Underretten antages ikke at burde medføre Ansvar. Sagførelsen for begge Retter eragtes forsvarlig. Thi kjendes for Ret: Peder Olsen Kværnbakken bør for Justitiens videre Tiltale i denne Sag fri at være. Tiltalte Tollef Olsen Korsmo bør for saadan Deelagtighed i Tyveri, som Crll.s Cap. 19 § 6 omhandler, og Tiltalte Arnt Pedersen Drøbak for den i Crll.s Cap. 5 § 9 omhandlede Deelagtighed i Tyveri, at straffes med Fængsel paa Vand og Brød, Førstnævnte i 15 Dage, og den Sidste i 8 Dage. Derhos have samtlige Tiltalte in

solidum at udrede de med Sagen, men Tollef Olsen Korsmo og Arnt Pedersen Drøbak hver især de med den dem idømte Strafs Execution, forbundne Omkostninger. At fuldbyrdes," o. s. v.

Ved Høiesterets Dom blev Peder Kværnbakken for simpelt Tyveri, og Tollef Korsmo og Arnt Drøbak for den i Crll.s 19—6 omhandlede Deelagtighed i denne Forbrydelse, ilagt Fængsel paa Vand og Brød, den Første i 15, den Anden i 10, og den Sidstnævnte i 5 Dage, samt hver for sig Omkostningerne ved Afstraffelsen, men En for Alle og Alle for En Sagens øvrige Omkostninger.

Den 23de November.

L.Nr. 210. Advocat Rolfsen, Actor, mod Even Fagholdt og Hanna Jacobsdatter.

I denne Mordsag afgav Høiesteret følgende Indberetning: "Ved at afgive den befalede Indberetning i Anledning af den under 23de d. M. affagte Høiesterets Dom, hvorved Even Olsen Fagholdt for Mord og Røveri, og Hanna Jacobsdatter for Deelagtighed i bemeldte Forbrydelse ere tilfundne Livsstraf, skulde Høiesteret underdanigst meddele Følgende: Angjældende Even Olsen Fagholdt, der er 47 Aar gammel, blev ved Høiesterets Dom af 18de October 1837, medens han tjente som Musketeer i Christiansandske Brigade, for Indbruds-Tyveri idømt Straf af Kagstrygning og Fæstningsarbeide paa Livstid, og indkom i Fredriksstads Fæstnings Slaveri den 9de April 1838, men blev, som benaadet, løsladt den 19de August 1846. Angjældende Hanna Jacobsdatter er født 5te Juni 1828, og har et godt Vidnesbyrd fra Stiftsprovsten i Christiansand, i hvilken By hun stedse har opholdt sig, indtil hun for et Par Aar siden flyttede til Stavanger. Derimod har Politimesteren i Christiansand om hende anført, at hun havde Rygte for Tilbøielighed til Naskeri. De Angjældende have tilstaaet de Forbrydelser, for hvilke de ere domfældte, og have de om samme i det Væsentlige afgivet følgende Forklaringer: Medens Hanna Jacobsdatter i indeværende Aar tjente hos Handelsmand og Jordbruger

Jens Byeberg, der boede paa et tæt ved Stavanger liggende Jordstykke Olafsro, uden at der i hans Huus opholdt sig Andre end han og bemeldte hans Tjenestepige, mødte hun ude paa Marken et Par Uger, før bemeldte Jens Byeberg blev myrdet, hvilket skeede den 25de Februar d. A., Medtiltalte, hvem hun kjendte fra den Tid, hun forrige Aars Høst havde logeret sammen med ham og hans Datter. Under bemeldte Møde beklagede hun sig over den Mangel, hun led i sin Tjeneste, og ytrede Ønske om, at nogen kunde stjæle Byebergs Penge, paa hvis Opbevaringssted hun sagde at kunne give Anslag; og da Medtiltalte, hos hvem Tanken om at begaae Mordet da opstod, talede til hende herom, sagde hun, at saadant ei gik an, og at hun ei derpaa vilde indlade sig. Da Nr. 1 derimod, Aftenen før Mordet foregik, atter traf Nr. 2, og denne under Beklagelse over, at hun baade frøs og sultede hos sin Husbonde, ytrede, at den vilde gjøre en god Gjerning, som tog hans Penge, svarede Nr. 1, at hvis saadant skulde gjøres, saa fik man slaae Husbonden ihjel; og endte Samtalen med, at Mordet blev aftalt mellem de Angjældende. Nr. 2 meente først, at Mordet burde foregaae i Vaaningshuset; men da Nr. 1 antog, at dette kunde være farligt, og ytrede, at det burde skee i Fjøset, var Nr. 2 strax enig heri, og sagde, at det bekvemmest kunde skee, naar Byeberg om Formiddagen kom derop for at vaandle og brøndle til Kreaturene. De enedes nu om, at Mordet skulde foregaae den følgende Dags Morgen paa den Tid, Byeberg pleiede at gaae i Fjøset for at vaandle og brøndle til Kreaturene, hvorom Nr. 2 ved samme Leilighed gav Nr. 1 Besked; og var Aftalen, at de skulde mødes ved Fjøset den følgende Dags Morgen Kl. 5½, til hvilken Tid Nr. 2 pleiede at melke Kreaturene, og at Nr. 1, dersom han kom først, skulde finde Fjøsnøglen paa et betegnet Sted. Efter denne Aftale skiltes de ad. Efter at have tilbragt en søvnløs Nat under Tanke paa, hvorledes Mordet skulde udføres, gik Nr. 1 næste Morgen tilbage til Fjøset for at begaae Mordet, idet han medbragte et Snøre; og var han efter hans egen Forklaring saa forhærdet, at

det var som om han skulde gaae til et andet Arbeide, ligesom han tilføier, at han, der ingen Afsky følte for at fuldbyrde Planen, først følte Anger ud paa Eftermiddagen, da Alt var fuldbragt. Ved Ankomsten til Fjøset fandt han ei Fjøsnøglen paa det aftalte Sted, saasom Nr. 2 ei havde lagt den der, fordi hun nærmere havde betænkt, at Byeberg altid vilde have den hjembragt om Aftenen; men Nr. 2 indfandt sig dog snart, og fulgte med Nr. 1 ind i det af hende aabnede Fjøs, og fortalte Nr. 1 Medtiltalte der, at han agtede at slaae Byeberg ihjel med en Steen, og derefter hænge ham op, for at det skulde see ud, som om han havde taget sig selv af Dage, og efter at Nr. 1 derhos i Anledning af Nr. 2s ytrede Frygt for, at hendes Husbonde skulde skrige, havde bemærket, at han fik gjøre det saa godt, han kunde, slog hun sig til Ro, ligesom hun anviste Medtiltalte Opgangen til Loftet, hvor Byberg pleiede at udføre Vaandlingen. Begge de Angjældende melkede nu Kreaturene, hvorpaa Nr. 2 - der bad Nr. 1 indrette det saaledes, at hun ikke fik Liget at see, hvilket han lovede - lukkede Indgangen til Fjøsbygningen, og tog Nøglen til sig, gik bort for at udrette et Ærinde i Byen, idet man havde aftalt, at Nr. 1 skulde komme ind i Vaaningshuset, saasnart han fra Veien kunde see Medtiltalte, naar hun kom tilbage fra Byen. Efter hvad Nr. 1 har forklaret, fandt han nu inde i selve Fjøset i en tom Baas en rundagtig Steen saa stor, at han vel kunde føre den med een Haand, og med denne i Haanden stillede han sig i en Krog paa Fjøsloftet, for at afvænte Byebergs Ankomst. Efter en temmelig lang Tids Forløb kom Byeberg ogsaa op paa dette Loft, og vaandlede Hø; og da han havde vaandlet og baaret nogle af Vaandlerne hen til Kanten af Trappen, kom Nr. 1 frem, i det Byeberg bukkede sig for at tage det sidste Vaandle, og bibragte ham - angivelig med Stenen - et Slag i Nakken, saa Byeberg stupede med Hovedet mod en Steenvæg, og blev liggende som død. Angjældende slæbte ham derefter forbi Trappen hen til Kanten af Laaven, hvorefter han af

Snøret slog en Snare om Byebergs Hals, fastgjorde den anden Ende af Snøret i en Tværbjælke, og skuffede Legemet ned i Laaven, saa at det blev hængende ned fra Tværbjælken, og kastede Angjældende tillige Byebergs Hue og Træsøfler ned i Laaven. I Følge den afholdte Obductionsforretning maa det antages, at Byeberg er hængt i levende Live, og død ved Strangulation. Imidlertid har Lægen tillige erklæret, at de ham i Hovedet bibragte Slag ogsaa have bevirket absolut dødelige Læsioner, og vakte Acterne Formodning om, at disse Slag ere tildeelte, ikke, som Angjældende siger, med en Steen, men derimod med en Lægtehammer, som senere er funden i en Tønde paa Fjøsloftet. Efter udført Gjerning gik Angjældende ned i Fjøset og igjennem Gjødselgluggen ud paa Marken, og da han opdagede Medtiltalte, der kom tilbage fra Byen og gik hjem, begav han sig ogsaa ned til Byebergs Vaaningshus, og blev af Medtiltalte lukket ind i samme. Begge de Tiltalte ransagede nu Huset, og satte sig i Besiddelse af fornemmelig en heel Deel Penge, hvis Beløb dog ei har været tilfredsstillende at oplyse, og opbrød de under deres Ransagninger Døren til et Værelse i Huset, hvor de sandsynligen fandt de fleste af de Penge, de bemægtigede sig. Senere gav de sig til at spise og drikke, blandt Andet en halv Pot Brændeviin, som Nr. 2 gik ud og kjøbte, ligesom Nr. 1, der først forlod Stedet om Eftermiddagen, forud iførte sig en Deel af den Dræbtes Klæder. I Øvrigt have begge de Angjældende fra først af benegtet, men senere afgivet en i det Væsentlige, som det synes, sandfærdig Forklaring, men have dog formeentlig i enkelte Puncter fortiet Sandheden, og navnlig saaledes, som ovenfor er anført med Hensyn til det Instrument, hvormed Mordet blev udført, og angaaende, hvorledes de have forholdt sig med de af de stjaalne Penge, der ei ere komne tilstede.

(Fortsættes).

Christiania 1854.
Trykt og forlagt af J. Chr. Abelsted.

Nittende Aargang **№ 52.** **25de December 1854.**

Norsk Retstidende,

et Ugeskrift for praktisk Lovkyndighed.

Sager, paakjendte i Høiesterets 2den Session 1854.

Den 23de November.

L.Nr. 210. Advocat Rolfsen, Actor, mod Even Fagholdt og Hanna Jacobsdatter.

(Fortsættelse fra Nr. 51).

I Betragtning af de saaledes oplyste Omstændigheder drister Retten sig ikke til at anbefale Domfældte Even Olsen Fagholdt til nogen Benaadning. Om man nemlig for saa vidt ingen Vegt vil lægge derpaa, at Angjældende allerede en Gang har misbrugt den ham udviste kongelige Naade, saa maa dog efter Rettens Anskuelse den Omstændighed, at Domfældte, i Hensigt at sætte sig i Besiddelse af den Myrdedes Gods, har efter foregaaende modent Overlæg og med den største Koldblodighed forøvet det her omhandlede gruelige Mord, efter forud at have forledet Medtiltalte til at deeltage i samme, i og for sig medføre, at han bør rammes af den høieste Straf, Lovgivningen hjemler. Anderledes er Forholdet med Hensyn til Medtiltalte Hanna Jacobsdatter. Da hun nemlig af Even Olsen Fagholdt er forledet til at deeltage i Forbrydelsen, for hvilken hun sees at have havt et Slags Afsky eller Gysen, i det hun ei har vovet at see Liget af den Dræbte, og fornemmelig i Betragtning af, at hun var

fraværende under selve Mordgjerningens Udøvelse, finder Retten, at den hende overgaaede Dom naadigst bør formildes derhen, at hun hensættes til Strafarbeide paa Livstid, uagtet hun vistnok ogsaa er bleven motiveret til Forbrydelsen af egennyttige Hensigter. Det indstilles saaledes underdanigst, at den Even Olsen Fagholdt og Hanna Jacobsdatter under 23de November d. A. overgaaede Høiesteretsdom, hvorved de Begge ere idømte Livsstraf, for hans Vedkommende befales fuldbyrdet, men at derimod samme Dom for hendes Vedkommende naadigst maa formildes derhen, at hun hensættes til Strafarbeide paa Livstid."

Den 10de October.

L.Nr. 89. Advocat Dunker, Actor, mod Elling Ellingsen.

Denne 39 Aar gamle Sjouer tiltaltes for Forbrydelse mod Crll.s 14—26, og blev derfor i alle Instantser ilagt 10 Dages Fængsel paa Vand og Brød. Den paatalte Vaadesgjerning fandt Sted i Christianias nye Toldpakhus den 7de Juni sidstleden, idet Tiltalte igjennem en paa Midten af Gulvet mellem første og andet Stokverk anbragt Luge nedstyrtede en 18L℔ vegtig Balle Bomuldsgarn, der rammede den nedenunder gaaende Overtoldbetjent Rein, og bibragte ham en saadan Skade i Rygraden, at hans kort efter paafulgte Død efter Lægeskjønnet deraf var en Følge. At Tiltalte ved denne Vaadesgjerning havde viist tilregnelig Uagtsomhed, var efter de fremkomne Oplysninger klart nok, skjønt Meget talte til Formildelse af hans Straf. Lugen var anbragt over en meget befaren Gang; og skjønt det var almindeligt, uagtet den til Varernes Nedbringelse over Lugen anbragte Vinde, saaledes at nedstyrte Baller, der taalte Stød, var dog Faren derved øiensynlig, hvorfor det var ligesaa almindeligt at varskue, forinden Varerne nedstyrtedes. Tiltalte havde ogsaa brugt det almindelige Varskuraab: "Under!", men tilstod, at han "i samme Øieblik, som han havde udraabt Varskuet," nedstyrtede Ballen, følgelig uden at give Vedkommende Tid til at tage sig i Agt, og det kunde saale-

des ikke undskylde ham, at han "ikke hørte noget Varskuraab nedenfra." Ogsaa 3die Dept. saae, at Tiltalte, "i det Samme han havde udraabt," styrtede Ballen ned. At han "saae ret under sig," idet han nedstyrtede Ballen, uden at see Nogen der, kunde heller ikke hjælpe ham, da han af lang Erfaring ved dette Slags Arbeide maatte vide, at Ballen ved at væltes ud over Kanten af Lugen vilde tage noget Sving til den Side, hvorpaa han stod, og hvorunder Rein gik ved Siden af 1ste Dept., der fjærnere fra Faldlinien dog knapt nok reddede sig ved, strax Raabet var udstødt, at springe til samme Side, hvortil Dept. antog at ogsaa Rein maatte være vegen, men forgjæves. Uagtet intet ubetinget og strengere Forbud mod saadan Nedstyrten af Varer saaes at være almindelig bekjendtgjort – i det Mindste ikke almindelig overholdt – kunde Tiltalte som gammel Sjouer ved Pakhuset dog næppe heller have været uvidende om de oftere givne Advarsler og Irettesættelser, hvorom 7de og 8de Dept. forklarede sig. Paa den anden Side havde Tiltalte af alle Vedkommende, som derom havde ytret sig, Ord for at høre til de skikkeligste og mindst uforsigtige Sjouere. Rein selv syntes efter de Ytringer, han havde ladet falde for en Politiembedsmand, som besøgte ham paa Sygeleiet, heller ikke at have fundet Tiltaltes Brøde saa stor som Toldopsynets, og ønskede ligesom hans Kone, at Tiltalen maatte bortfalde, hvorfor heller ingen Erstatning blev ilagt.

Den 10de October.

L.Nr. 90. Advocat Andresen, Actor, mod Christian Christiansen Hakebro, med Flere.

I denne Sag stadfæstede Hoiesteret følgende af Christianias Stiftsoverrets 2den Afdeling den 25de Mai sidstl. afsagte Dom: "Ved Ordre af Amtmanden i Hedemarkens Amt af 5te December 1853 ere: 1) Andreas Olsen, 2) Christian Olsen, 3) Lovise Olsdatter og 4) Anne Marie Olsdatter satte under Tiltale for Tyveri, pasløs Omstreifen og Løsgjængeri, og ved Dom afsagt af Sorenskriveren i Søndre

Hedemarkens Sorenskriveri den 23de Februar afsagte Dom ere de Tiltalte Andreas Olsen og Christian Olsen for 1ste Gangs begaaet simpelt Tyveri, uloulig Omstreifen og Løsgjængeri ansette med Strafarbeide hver i 8 Maaneder, samt de Tiltalte Lovise Olsdatter og Anne Marie Olsdatter for uloulig Omstreifen idømte Fængsel paa Vand og Brød hver i 30 Dage, hvorimod de tvende Sidstnævnte for Øvrigt ere frifundne for Justitiens videre Tiltale. De Tiltalte ere derhos tilpligtede, hver for sig at udrede de med deres Arrest, og Tiltalte Nr. 1 og 2 særskilt de med deres Transport til Straffestedet, samt Tiltalte Nr. 3 og 4 ligeledes hver de med deres Afstraffelse forbundne, men Samtlige in solidum de af Forhøret og Sagen flydende Omkostninger, hvoriblandt Salarium til Referenten, Procurator Arentz, 12 Spdlr. Denne Dom er saa vel efter de Tiltalte Andreas Olsens og Christian Olsens Forlangende, som af Overøvrigheden for samtlige Tiltaltes Vedkommende paaanket her til Retten. Da der var al Grund til at antage, at de Angjældende Nr. 1 og 2 havde under Sagen opgivet falske Navne, samt afgivet urigtige Forklaringer angaaende deres foregaaende Levnet, blev de efter Anledning af en af Overretten afsagt Reassumtionskjendelse transporterede til Christiania, hvor der under et Forhør paa Politikammeret blev oplyst, at Angjældende Nr. 1, der havde opgivet at hede Andreas Olsen, er en Christian Christiansen Hakebro, opført som Nr. 48 i Listen over Fantefølgerne. Han er født den 22de October 1832, og har i Følge upaaanket Underretsdom af 26de Marts 1852 for Deelagtighed i Tyveri og for Løsgjængeri været straffet med Fængsel paa Vand og Brød i 14 Dage. Efter eget Opgivende skal han derhos endnu 2de Gange have været straffet med Fængsel paa Vand og Brød for Omstreifen. Han er ikke confirmeret, har været indsat i Redningsanstalten her i Byen, samt er for Tiden efterlyst fra Smaalehnenes Amt for formeentlig at have begaaet Indbrudstyveri. Angjældende Nr. 2, der havde kaldt sig Christian Olsen, befandtes at hede Andreas Johan Peter

Gabrielsen Wibom født i Sverige, og omtrent 31 Aar gammel. Det er ikke oplyst, at han tidligere er straffet, men ogsaa han er for Tiden efterlyst fra Smaalehnenes Amt, som rømt fra Lensmanden i Rødenæs, hvor han var indsat som mistænkt for Tyveri. Nærværende Sags nærmere Omstændigheder ere følgende: Den 14de November f. A. ankom samtlige Tiltalte i Følge til Kjøbstaden Hamar, og begav de sig kort efter deres Ankomst ud i Byens Butikker, i det de tiltalte Mænd (Nr. 1 og 2) fornemmelig spurgte efter en Urnøgel, til at trække op en medhavende Sangdaase, og de Tiltalte Nr. 3 og 4 forlangte at see Tørklæder m. V. I de Krambøder, de saaledes havde besøgt, og hvor de i Regelen samtidig havde været tilstede, endskjønt de i Almindelighed ikke til samme Tid kom eller gik, savnedes efter Haanden forskjellige Varer, hvilket gav Anledning til, at de om Aftenen paa deres Vandring ud af Byen blev eftersatte og arresterede. A. De Tiltalte 1) Christian Christiansen Hakebro (Andreas Olsen) og 2) Andreas Johan Peter Gabrielsen Wibom (Christian Olsen), have tilstaaet, i Fællesskab at have stjaalet følgende Ting, nemlig: hos 2det Vidne, Kjøbmand Skappel, et paa Disken henlagt, til 2 Spdlr. taxeret, Stykke Verken, samt en ved Kramboddøren staaende Sæk, med iværende forskjellige, til 2 Spdlr. 17 Skill. taxerede Varer, hvilken Sæk med Tilbehør tilhørte en Mand fra Thotn, der havde gjort Indkjøb i Skappels Bod; hos 17de Vidne, Kjøbmand Kjos et til 2 Spdlr. taxeret Stykke Verken, samt 5 Stykker Uldtørklæder, værdsatte til 7 Spdlr.; hos 29de Vidne, Kjøbmand Falk, 11 Stykker Bomuldstørklæder, taxerede til 20 Skill. pr. Stykke; hos 16de Vidne, Kjøbmand Olsen, 4 Stykker til 5 Spdlr. værdsatte Silkehalstørklæder; hos Madame Hall 2 Pakker Bomuldstørklæder, værdsatte til 5 à 5½ Spdlr., og en Pose, hvis Indhold ei har været at skaffe tilstede, samt endelig hos 27de Vidne, Bager Brink, et Stykke Læder, værdsat til 5 à 6 Ort. Tyverierne ere efter de her nævnte tvende Tiltaltes Forklaring gaaede til paa den Maade, at Tiltalte Christian

Hakebro har bemægtiget sig Kosterne, medens Andreas Wibom stillede sig foran ham, for at skjule Bemægtigelsen; dog har Enhver af dem paastaaet at være den, der egentlig satte i Besiddelse af det hos Kjos stjaalne Stykke Værken, samt de dersteds tagne Tørklæder, uden at nærmere Oplysning har været at erholde om, hvorledes hermed egentlig er tilgaaet. Disse Tyverier formenes paa Grund af deres Mængde og den Frækhed, hvormed de ere udøvede, som af Underdommeren antaget, at burde i og for sig medføre Strafarbeide i 5te Grad. Da Tiltalte Christian Hakebro imidlertid tidligere er straffet for Tyveri, vil han nu blive at idømme Strafarbeide i 4de Grad. Begge de Tiltalte have derhos erkjendt, at de fra deres Barndom haveført et omstreifende Liv, og følgelig ikke have taget fast Tjeneste; og have de derfor i Følge Frd. 9de August 1754 § 19, jfr. Lov om Fattigvæsenet paa Landet af 20 September 1845 § 51, forskyldt Straf af Fængsel paa Vand og Brød, hvilken Straf imidlertid efter Crll.s Cap. 6 § 15 blot bliver at betragte som en skjærpende Omstændighed ved Bestemmelsen af Tiden for Strafarbeidet, der paa Grund af Omstændighederne findes at burde ansættes for Christian Hakebro til 4 Aar, og for Andreas Wibom til 1 Aar. B. De Tiltalte 3) Lovise Olsdatter og 4) Anne Marie Olsdatter. Den Førstnævnte, der er døbt den 17de Juni 1821, er forhen straffet: a) ved upaaanket Overretsdom af 18de Marts 1844 for Falsk, og for Undladelse af at lade sig confirmere, med 1 Aars Strafarbeide; b) ved upaaanket Underretsdom af 23de Marts 1847 for 1ste Gangs Tyveri med 48 Dages Fængsel paa sædvanlig Fangekost; c) ved upaaanket Underretsdom af 22de December 1847 for Concubinat idømt 5 Dages Fængsel paa Vand og Brød; d) ved upaaankede Underretsdomme af 8de April 1848 og 1ste Juni 1850, for pasløs Omstreifen med 30 Dages Fængsel paa Vand og Brød ved hver Dom, samt e) ved upaaanket Underretsdom af 21de Juni 1853 med 10 Dages Fængsel paa Vand og Brød for attenteret Tyveri. Den Sidstnævnte, Anne Marie Olsdat-

ter, der er fød den 11te April 1811, er forhen dømt: ved Tugthusretsdom af 6te Februar 1840 for Løsgjængeri og Betleri, samt trende Gange for Tyveri og Overtrædelse af Crll.s Cap. 18 § 25, senest ved upaaanket Underretsdom af 30te April 1849 for begge disse Forseelser til Strafarbeide i 4 Aar og 3 Maaneder. Disse Tiltalte benegte saa vel at have noget Kjendskab til Tiltalte Nr. 1 og 2, hvem de først ville have truffet i Nærheden af Hamar, Dagen før deres Ankomst derhen, som at have havt noget Følgeskab med dem dersteds, eller at have nogen som helst Deel i de forøvede Tyverier. At dette deres Udsagn for en Deel er Opspind, fremgaaer allerede af 9de, 10de, 11te og 12te Vidners Forklaringer om, at samtlige Tiltalte under deres Ophold hos dem lod til at være godt kjendte med hinanden, og sagde at have været i Følge sammen fra Christiania, samt af 6te Vidnes Prov om, at de Tiltalte i Følge var hos Vidnet allerede den 12te November sidstleden, altsaa to Dage før deres Ankomst til Hamar, hvilket de Tiltalte heller ikke have kunne benegte. Det er derhos oplyst, at en af de tiltalte Kvinder underveis betalte for den fælles Fortæring og for Oversætning til Hamar. (Se 10de, 12te, 18de og 19de Vidner). Hvad Tyverierne betræffer, saa benegte de Tiltalte Nr. 1 og 2, at de Tiltalte Nr. 3 og 4 dermed have havt Noget at skaffe. At dette er Usandhed, fremgaaer imidlertid tilstrækkelig, naar der, foruden det allerede Anførte, hensees til, at de sidst nævnte Tiltalte ikke have kunnet opgive nogen rimelig Grund til deres Besøg paa Hamar, samt til 21de og 28de Vidners Prov om, at kun de herombandlede Tiltalte og ikke de Tiltalte Nr. 1 og 2 var inde i den saakaldte Manufacturbutik hos Kjos, hvor det ene Stykke Verken og Uldtørklæderne blev tagne, hvorfor Vidnerne formene, at de Første maae have udøvet Tyveriet. Naar hertil endvidere kommer, at det netop er angaaende disse Koster, at saa vel Tiltalte Nr. 1 som Tiltalte Nr. 2 paastaaer at have udøvet Besiddelsestagelsen, hvoraf igjen med Rimelighed kan sluttes, at Ingen af dem er den

egentlige Tyv, og at deres Paastand om, 2de Gange den nævnte Aften at have været inde i Kramboden, er aldeles uantagelig, i det 21de Vidne, til hvem de begge Gange ville have henvendt sig, med Bestemthed har negtet dette, saa finder Retten tilstrækkeligt Beviis fremkommet for, at de Tiltalte Nr. 3 og 4 ikke alene have været virksomme ved det heromhandlede Tyveri, men at de ogsaa med Tiltalte Nr. 1 og 2 have været deelagtige i de ovenfor anførte Tyverier. Hvad Straffen for den Nr. 3 og 4 saaledes overførte Deelagtighed i de nævnte Tyverier angaaer, da findes den, i Henhold til det ovenfor mod de Tiltalte Nr. 1 og 2 Anførte, at burde i og for sig være ansat til Strafarbeide i 5te Grad. Da Lovise Olsdatter imidlertid tidligere 1 Gang har været straffet for fuldbragt Tyveri, og Anne Marie Olsdatter for samme Forbrydelse, 3de Gange begaaet, vil den Førstnævnte af disse nu blive at ansee med Strafarbeide i 4de Grad, og den Sidstnævnte i 2den Grad. Derimod ville de ikke kunne fældes for ikke at have taget fast Tjeneste, da Lovise Olsdatter er gift, og Anne Marie Olsdatter først i afvigte August Maaned blev løsladt af Strafanstalten, og det saaledes ikke kan lægges hende til Last, at hun endnu ei har erholdt Tjeneste. Efter hvad der er oplyst, maae de Begge blive at dømme for ulovlig Omstreifen, men Straffen herfor, der vilde være bleven Fængsel paa Vand og Brød, kan blot blive at betragte som en skjærpende Omstændighed ved Bestemmelsen af Tiden for Strafarbeidet, der paa Grund af Omstændighederne findes at burde ansættes for Lovise Olsdatter til 4 Aar, og for Anne Marie Olsdatter til 10 Aar. Den Omstændighed, at Ingen af de samtlige Tiltalte har været forsynet med Pas, fortjener ikke i og for sig at kunne medføre Strafansvar. Det er en Selvfølge, at de Tiltalte hver for sig ville have at udrede de med deres Arrest og Transport til Straffestedet, men in solidum de med Sagen for Øvrigt forbundne Omkostninger, hvoriblandt de Procurator Arentz som Defensor i Hovedsagen og ved det i Søndre Hedemarken optagne Thingsvidne

tilkjendte Salarier billiges med respective 12 og 2 Spdlr. Sagens Behandling ved Underretten, og Sagførelsen ved begge Retter eragtes forsvarlig. Thi kjendes for Ret: De Tiltalte Nr. 1, Christian Christiansen Hakebro, og Nr. 2, Andreas Johan Peter Gabrielsen Widom, bør for simpelt Tyveri, ulovlig Omstreifen og Løsgjængeri at hensættes til Strafarbeide, den Førstnævnte, der tidligere een Gang har været dømt for Tyveri, i 4 Aar, og den Sidstnævnte i 1 Aar. De Tiltalte Nr. 3, Lovise Olsdatter, og Nr. 4, Anne Marie Olsdatter, bør for simpelt Tyveri og ulovlig Omstreifen at hensættes til Strafarbeide, Nr. 3, der tidligere een Gang har været dømt for Tyveri, i 4 Aar, og Nr. 4, der tidligere 3 Gange har været dømt for Tyveri, i 10 Aar. Samtlige Tiltalte have derhos Een for Alle og Alle for Een at udrede de af Sagen flydende Omkostninger, hvoriblandt Salarium til Referenten, Procurator Arentz, som Referent i Hovedsagen og Thingsvidnet 14 Spdlr., men hver for sig de med deres Arrest og Transport til Straffestedet forbundne Udgifter. At fuldbyrdes" o. s. v.

Den 14de October.

L.Nr. 101. Advocat Andresen, Actor, mod Mons Jacobsen Brattegjærdet.

Denne 56 Aar gamle og for Tyvagtighed berygtede men ikke forhen tiltalte Mand var under denne Sag tiltalt for Tyveri eller dermed beslægtet Forbrydelse eller ulovlig Omgang med Hittegods, og var ved de foregaaende Retter fældt efter Crlls 19—6, men blev af Høiesteret fældt efter 19—1, ved alle Retter til 15 Dages Fængsel paa Vand og Brød, hvorhos Høiesteret ilagde ham Erstatning for det Ikkeilbagekomne. Ved Lærdals Marked 1852 blev en af de sidste Dage en Kiste, som en Mand havde hensat paa en Byggetomt under aaben Himmel, opbrudt, og deraf bortstjaalet en Kniv og noget andet Værktøi. Kniven, som kom tilstede, tilhjemledes og bevistes at have hørt blandt de stjaalne Koster, erkjendte Til-

talte at have en Maanedstid senere solgt til 6te Vidne, og fortalte under Sagen at have samme Dag, Tyveriet blev begaaet, 50 Skridt fra Gjerningsstedet fundet den, medens han var i Følge med 11te Vidne og Flere, som han ei kunde opgive, og forgjæves at have henvendt sig til disse for at faae Eieren opspurgt; dog turde han ikke bestemt paastaae, derom at have henvendt sig til 11te Vidne, som ogsaa erklærede sig ubekjendt med det foregivne Fund, og erindrede ikke en Gang, paa den Tid at have været i Følge med Tiltalte, som derimod efter Forhøret bad Vidnet at tie stille med Kniven, hvis han ikke blev spurgt derom. Efter at 13de Dept. havde oplyst, at Tiltalte kort efter Tyveriet havde gjort ham opmærksom paa, at Bestjaalnes Kiste var opbrudt, erkjendte han dette, med Tillæg, at han netop i samme Øieblik, som Dept., var kommen til Stedet.

Den 14de October.

L.Nr. 104. Advocat Dunker, Actor, mod Andreas Olsen Aasnæs.

Denne Mand, der var mellem 50 og 60 Aar, og forhen straffet for Tyvsforbrydelse, som satte ham paa sidste Straf, tiltaltes atter for Tyveri, og var i de foregaaende Instantser for 2den Gangs Tyveri idømt 6 Maaneders Strafarbeide. Han sigtedes for at have stjaalet et Blikmaal, og forklarede i den Anledning: at han med sin 14 Aar gamle Datter, som er stum, og ikke kan gjøre sig forstaaelig for Fremmede, var nede paa Stranden ved Gaarden Tengelsfjord (i Lofoten); og medens han var henne i Fjæren for at grave Mark til Fiskeagn, blev Datteren tilbage ved Baaden. Da han kom tilbage, og gav sig i Færd med at reise ud paa Raftsundet for at fiske, gjorde Datteren ham opmærksom paa Noget, som laae paa Bunden i Søen, og som han optog ved at stikke en Aare ind i det. Dette var det omhandlede Blikmaal, som han nu tog med sig paa Fiskefarten for, naar han atter kom i Land, at bringe det til Lensmanden

som Hittegods; men just som han var kommen ud paa Sundet, og havde lagt sig til at fiske, kom Blikmaalets Eier roende hen til ham, og spurgte, hvor han havde gjort af det, han tog, hvortil han svarede, at han i Fjæren fandt et Blikmaal, som han tog op i Baaden, og hvorpaa han strax fremviste det for Eieren, som imidlertid befalede ham at blive med til Land, og medtage det, hvilket han gjorde. Da de var komne i Land, begyndte Eieren i 1ste Vidnes Overvær at sigte ham for at have stjaalet Blikmaalet, hvilket han da og senere stadig benegtede. Han tillagde, at Datteren, da Blikmaalets Eier var kommen til dem paa Søen, gjorde ham, Faderen, begribeligt, at hun havde taget Maalet fra Land, og sat det paa Søen for at lege med det, og at det under Legen var sunket for hende; men dette gjorde hun ham først da bekjendt med, hvorimod hun, idet de reiste fra Land, alene gjorde ham opmærksom paa Blikmaalet i Søen, hvor det var blevet liggende. Denne kløgtige Fortælling hjalp ham dog ikke. Maalet Eier forklarede under Tilhjemlingsed, at Blikmaalet med omtrent 1 Pægel Tjære stod paa Stranden saa langt fra Vandet, at det ikke kunde naaes af Floden, og efter Tiltaltes egen Forklaring var det jo ogsaa flyttet; men Eieren havde i Afstand seet Tiltalte sætte Noget ned i Baaden, inden han tog fra Land; og da hin ved at komme til Stranden savnede Maalet, faldt det ham strax ind, at det maatte være dette, Tiltalte havde sat i sin Baad, hvorfor han som sagt roede efter. Eieren, der havde lagt Mærke til hans Adfærd fra det Øieblik, han gik i Baaden, benegtede bestemt, at han tog Noget op fra Bunden med Aaren, inden han roede ud. Hertil kom, at der efter Vidnernes Forklaring ei alene fremdeles fandtes 1 Pægel Tjære i Maalet, uagtet rimeligviis Noget maatte være rundet ud under de af Tiltalte fortalte Omstændigheder, og Maalets Form have tabt Noget i Regelmæssighed ved at optages med indstukket Aare, men at Tjæren ikke viste mindste Spor af at have været i Søen, samt at Tiltalte viste sig som En, der vir-

kelig føler sig skyldig, hvilket han rigtig nok paastod at være en Følge af den Overtydelse, at han, skjønt uskyldig, dog ligefuldt vilde blive anseet skyldig. Endelig maa bemærkes, at Tiltalte fra Begyndelsen under Forhøret negtede, at der var Tjære i Maalet, og at der i Nærheden fandtes en Baad, som for en Deel var nytjæret. Høiesteret stadfæstede de ergangne Domme.

Den 14de October.

L.Nr. 108. Advocat Lous, Actor, mod Søren Sørensen Hætle.

Denne 63 Aar gamle Familieforsørger havde det bedste Skudsmaal for ulastelig Vandel, indtil det af ham som Leilænding i en Række af Aar drevne Brug i Gaarden Hætle blev solgt til Gert Kolbeinsen Veld, siden hvilken Tid der jævnlig har været Uenighed og Strid mellem dem, og Angjældende har lagt for Dagen et i høi Grad pirreligt og heftigt Gemyt. Efter Klage fra Gert blev Angjældende endelig sat under Tiltale for Forbrydelse mod Crll.s 16—11 og 13, samt for Overfald paa sagesløs Mand, men ved de foregaaende Retters Domme alene fældt for Overfald til 8 Dages Fængsel paa Vand og Brød, men i Øvrigt frifunden for Justitiens videre Tiltale; og efter Paaankningsmaaden var der ved Høiesteret alene Spørgsmaal om Overfaldet. Herom havde Klageren forklaret, at da han i forrige Aars Høst en Dag vilde reise noget Løv, hvormed han kom kjørende, op under en Bod paa Hætle, der tilhørte ham, men hvor Tiltalte havde en Deel Slæder og andet Bohave liggende, forbød Tiltalte ham at reise sit Løv, samt greb en Green af Løvset, hvormed han slog ham over Ansigtet, saa at han maatte afstaae fra sit Forsæt. Tiltalte vilde derimod ikke erkjende at have brugt Vaaben, men tilstod dog at han "slei paa" Klageren, og slog ham med Næverne under det om Løvet opstaaede Klammeri. Klagerens Kone forklarede, at da hun kom ud paa Gaardspladsen, fandt hun sin

Mand blodig og opreven i Ansigtet, holdende Tiltalte, som forlangte at slippe løs, hvorhos hendes Mand viste hende en paa Jorden liggende Kjæp, hvormed han sagde sig at være bleven slaaet af Tiltalte, og de Saar, hendes Mand havde i Ansigtet, viste sig som bibragte af en kvistet Kjæp. 7de Vidne saae Klageren holde Angjældende, idet han ytrede at ville frie sig for denne, og Vidnet saae ham blodig i Ansigtet, samt hørte ham fortælle, at Tiltalte nys forud havde bibragt ham Skrammer i Ansigtet. Tiltalte har som Grund for, at han endog ved Haandgemæng hindrede Klageren i at benytte den omhandlede Bod, anført, at han efter en mellem ham og Niels Aarskaug den 29de October 1834 oprettet og næste Dag thinglæst Contract ansaae sig berettiget til at bruge og beboe det Brug i Gaarden Hætle, som Klageren senere havde kjøbt, og at han ansaae Klageren som En, der uberettiget havde sat sig i Besiddelse af Gaarden. Den Bod, hvorunder Klageren vilde sætte sit Løv, havde han (Tiltalte) upaatalt af Klageren brugt, og vilde derfor nu ikke tillade Klageren at sætte sit Løv der, da han selv agtede at gjøre samme Brug af den. Klageren har derimod erklæret, at han ikke kjendte den fremlagte Contract, da han kjøbte Gaardparten Hætle, men senere havde hørt den omtale, samt at han for 4 Aar siden tilflyttede Gaarden for at boe til Huse hos Tiltalte, som fremdeles skulde vedblive at bruge Gaarden, hvorhos Klageren dog har paastaaet, at Tiltalte i Foraaret 1853 frasagde sig Gaardens Brug. Ved den ovennævnte Contract, hvoraf Gjenpart var fremlagt under Sagen, havde daværende Eier overdraget Gaardparten til Angjældende og Hustru som et Laan til Brug uden Afgift. Klageren sees ogsaa at have erkjendt Tiltaltes Brugsret i de 4 Aar, hvori han, skjønt Eier, dog kun havde været til Huse hos ham, ligesom han og erkjendte, at Boden upaatalt var bleven benyttet af Tiltalte alene, der betragtede Klagerens Forhold i det Hele som en uhjemlet Indtrængen paa Gaarden, hvoraf en lang Række af Tvistigheder havde udspundet sig mellem dem, i

hvilken det omhandlede Klammeri kun var et Led. Høiesteret frifandt. Tiltalte for Justitiens videre Tiltale.

Den 17de October.

L.Nr. 110. Advocat Rolfsen, Actor, mod Svend Larsen og Maren Helene Andreasdatter.

Nr. 1, der er Snedkersvend, 23 Aar gammel, blev i Høsten 1850 indlagt paa Drammens Sygehus for venerisk Smitte, og udkom 30te November s. A. I 1853 blev han for samme Syge indlagt i samme Sygehus den 19de September og 8de December, samt i 1854 den 11te April, hvorefter han udkom 6te Juni sidstleden, da Forhør blev optaget, efter indløben Anmeldelse om, at han havde smittet 4 ligeledes paa samme Sygehus for samme Syge indlagte Piger, hvoraf han tilstod at have smittet de 2, der havde været hans Medtjenersker hos en Snedkerenke, hvorimod han negtede at have smittet de 2 øvrige, hvoriblandt Angjældende Nr. 2, der ogsaa er 23 Aar gammel, og ved Høiesteretsdom af 11te October f. A. fældt efter CrL.'s 21—14 til 4 Dages Fængsel paa Vand og Brød. Anmeldelsen om den anden af de 2 sidstnævnte Piger oplystes at være en Feiltagelse, hvorimod Angjældende Nr. 2 i et senere Forhørsmøde paastod, at hun en Dag i sidste Drammens Marked blev smittet af Nr. 1, som da var beskjenket. Nr. 1 negtede fremdeles dette, men forklarede, at han i Mellemtiden mellem hans Indlæggelse den 19de September og 8de December f. A. havde smittet de 2 førstnævnte Piger, fra han udgik til han igjen indlagdes, i det han paastod, "at det" (hans vedvarende Tegn paa Sygdommen?) "ikke var saa meget, at han skjønnede, hvad det var;" men paa nærmere Forhold tilføiede han, "at han nok skjønnede, at det var venerisk, men at han ikke troede det var saa meget, at det kunde gjøre noget," og "at han ikke gjorde sig nogen videre Tanke om det." Han blev derpaa sat under Tiltale for Udbredelse af venerisk Smitte. Under Sagen fremsat-

ledes Nr. 2 som Vidne, og tilstod da, at hun aldrig havde havt legemlig Omgang med Nr. 1, hvilket hun under gjentagen Examination vedblev at forsikre var overeensstemmende med Sandhed. Hun blev derfor ved Efterskudsordre inddragen under Sagen for Overtrædelse af Crll.s 21—33; og da hun under et samme Dag optaget Forhør havde tilstaaet, at hun, Dagen efter udstaaet Straf i Følge den nævnte Høiesteretsdom, for omtrent 14 Dage siden, efter 7 Ugers Henliggen paa Sygehuset for venerisk Syge, paa Bragernæs Kirkegaard fra en Grav, hvorpaa ikke fandtes andre Blomster eller Planter, havde stjaalet en Myrthe i Potte, som hun havde foræret Gangkonen paa Sygehuset, blev hun ved ny Efterskudsordre sat under Tiltale for Tyveri. Ven Underrettens Dom blev Nr. 1 frifunden, hvorimod Nr. 2 blev fældt efter Crll.s 21—33 og 19—1 til 15 Dages Fængsel paa Vand og Brød, og Udredelse af Omkostningerne. Paaanket i det Hele blev denne Dom af Overretten stadfæstet, dog saaledes, at Straffetiden for Nr. 2 blev bestemt til 30 Dage. Derpaa blev Sagen i sin Heelhed indanket til Høiesteret, som stadfæstede de ergangne Domme, dog saaledes, at Straffen for Nr. 2 bestemtes til 8 Maaneders Strafarbeide. Skjønt Amtmanden hverken i sin Ordre henførte Nr. 1s Forhold under noget bestemt Lovsted, eller i sin Indankning paapegede noget saadant, uagtet de foregaaende Retters Domspræmisser dertil gav al Anledning, er det dog kjendeligt nok, at han har henført Tilfældet under Crll.s 13de Capitel, men ganske i det Ubestemte. Det maatte imidlertid vel være Crll.s 13—4, som her skulde kunne komme til Anvendelse, da § 1 er betinget af Hensigt, og §§ 2 og 3 handle om Forgiftelse af Ting. Men ved smitsom Syge, som medfører "almindelig" Fare for Menneskers Liv eller Helbred, kan i § 1 næppe være meent saadanne Sygdomme som den veneriske, da man ved pligtmæssig Opførsel almindeligviis kan undgaae Faren for at blive smittet deraf – og derfor kan heller ikke § 4 under "andre Grunde" have tilsigtet et Tilfælde som dette. Selv det i Crll.s

21—22 omhandlede Tilfælde maatte, om det end ikke særskilt var bestemt, ansees at ligge udenfor dens 13de Capitel, der i Overskriften og samtlige §§ blot handler om saadanne Tilfælde, som medføre almindelig Fare. Havde § 4 været anvendelig paa Nr. 1, havde den vel ogsaa efter nærmere Undersøgelse været funden anvendelig paa Flere i denne Sag, da der ikke var vakt nogen Formodning om, at Nr. 1 paa Nyt var smittet, inden han selv smittede Andre, i Tidsrummet fra 19de September til 8de December f. A. Nogen tilstrækkelig Analogi findes lige saa lidt i de nævnte som i andre Bestemmelser. Den nærmeste Analogi skulde i alle Fald være Crll.s 21—22, som Overretten blandt Andet ogsaa paapegede; men Forskjellen er dog altfor væsentlig til, at man af denne § skulde kunne udlede nogen Slutning til Nr. 1s Strafbarhed for et Forhold, hvori man ikke har kunnet paavise nogen svigagtig Hensigt eller nogen uskyldig Forledet. (Jfr. Crll.s 4—3). For Øvrigt maa det vist nok ansees beklageligt, at der for saadanne Tilfælde som dette ikke findes nogen anvendelig Straffebestemmelse.

Christiania 1854.

Trykt og forlagt af J. Chr. Abelsted.

Ord-Register

til Retstidenden for 1854.

Sag-Register

til Retstidenden for 1854.

Aagersigtelse.

Aagersigtelse, paa Grund af formeentlig manglende betimelig Indtale af en forfalden Vexelobligation, hvorom Forlig var sluttet. S. 177—181.

Afviisning.

En for ulovligt Brændeviinssalg ved Politiret tiltalt Mand, der havde tilbagetaget en anholdt og forseglet Tønde med noget Brændeviin i, brudt Seglet og benyttet Brændevinet, af Underretten fældet efter Crll.s 10—20 og 19—1, af Overretten alene efter 10—20 (idet Sagen for Øvrigt afvistes som lis pendens ved Politiretten) og af Høiesteret efter 10—20 og 21—7 til Fængsel paa Vand og Brød, af Underretten i 20, af Overretten i 10, af Høiesteret i 15 Dage. S. 175—176.

Afviisningspaastande forkastede. S. 310—362.

Forkastet Afviisningspaastand, støttet paa, at Sagen burde have været anlagt paa Aastedet. S. 362—374.

Afviisning af Søgsmaal angaaende en formeentlig Arbeidspligt, som endnu ikke var krævet eller negtet opfyldt med Hensyn til nogen bestemt Gjenstand. S. 450—460.

Afviisning i Høiesteret paa Grund af manglende Klage, men Fældelse i de foregaaende Instantser efter Crll.s 16—4. S. 473—488.

Afviisning i Underretten af offentlig Tiltale for Bedrageri (paa Grund af formeentlig manglende Competents hos Klageren) men Paakjendelse i Realiteten af Overretten og Høiesteret. S. 630—31.

Frifindelse for Justitiens Tiltale i en Overfaldssag, paa Grund af manglende Sagesløshed. (Underretten havde af

Arrest.

Arv.

Arvefæste.

Attest.

og Brød. (Der var efter Omstændighederne Sandsynlighed for Underskrifternes Egthed). S. 413—419.

Barnefødsel i Dølgsmaal.

En for Forbrydelse mod Crll.s 14—16 eller 26 og 18—25 tiltalt Pige af Underretten fældt efter 14—26 og 18-25 til 1 Aars Strafarbeide, af Overretten alene efter sidstnævnte § til 10 Dages Fængsel paa Vand og Brød, men af Høiesteret som af Underretten. S. 423—425.

Forbrydelse mod Crll.s 14—16 belagt med 12 Aars Strafarbeide, og Forbrydelse mod Crll.s 14—1, jfrt. 17 (Underretten havde anvendt 14—3) samt 21—20 anseet med Livsstraf. S. 573—579.

Forbrydelse mod Crll.s 14—19, 1ste Led, beviist ved Indicier, og belagt med 6 Aar 6 Maaneders Strafarbeide. S. 759—762.

Tilfælde, som ved Hjemthingsdommen blev henført under Crll.s 14—18, 1ste Led, og belagt med 7 Aars Strafarbeide, men af Høiesterrt under 14—20 og anseet med 30 Dages Fængsel paa Vand og Brød. S. 770—772.

Barns Underskikkelse.

Tilfælde, som af Overretten blev henført under Crll.s 21—20, men af Underretten og Høiesteret under 21—19. S. 385—387.

Bedrageri.

Pantsætning pro forma, for at unddrage sig Indførsel efter en Straffedom, beviist ved Indicier, og Hovedmanden ilagt 1 Aars Strafarbeide, Medhjælperen 15 Dages Fængsel paa Vand og Brød. S. 16—17.

Bortførelse af nogle Føderaadskreature, hvorved Besiddelsesstanden kunde ansees noget tvivlsom, af Underretten henført under Crll.s 21—6, men af Overretten og Høiesteret under 19—1. S. 78—83.

Tilbagetagelse af anholdte Brændeviinsredskaber, som endnu ikke ved Dom var confiscerede, af combineret Ret henført under Crll.s 19—3, men af Høiesteret under 21—7. S. 115—118.

En for ulovligt Brændeviinssalg ved Politiret tiltalt Mand, der havde tilbagetaget en anholdt og forseglet Tønde med noget Brændeviin i, brudt Seglet og benyttet Brændevinet, af Underretten fældt efter Crll.s 10—20 og 19—1, af Overretten alene efter 10—20 (idet Sagen for Øvrigt afvistes som lis pendens ved Politiretten) og af Høiesteret efter 10—20

og 21—7 til Fængsel paa Vand og Brød, af Underretten i 20, af Overretten i 10, af Høiesteret i 15 Dage. S. 175—176.

Spørgsmaal om, hvilke af flere paatalte ulovlige Dispositioner var at anseе som Tyverier, og hvilke som Bedragerier. S. 206—208.

Bemægtigelse, hvorved Besiddelsesstanden og Tilhjemlingen kunde ansees tvivlsom, anseet efter Crll.s 19—1, og i Forbindelse med Bortløben af Tjeneste efter erholdt Forskud paa Løn anseet med 7 Maaneders Strafarbeide, efter foregaaende Tyvsdom. (Ved Hjemthingsdommen var Straffetiden bestemt til 9 Maaneder). S. 297—298.

En Handelskarl - der ved Hjælp af usandfærdig Attest, hvis Underskrifter var fragaaede, havde unddraget sig Udskrivning - tiltalt for Forbrydelse mod Crll.s 21—28 og 29 og ved Krigsretsdom fældt for denne Forbrydelse til 1 Aars Strafarbeide, men af Høiesteret alene for Tilveiebringelse og Benyttelse af usandfærdig Attest, i den Hensigt derved at unddrage sig Krigstjeneste, ilagt 10 Dages Fængsel paa Vand og Brød. (Der var efter Omstændighederne Sandsynlighed for Underskrifternes Egthed). S. 413—419.

Bedrageri, af de foregaaende Retter anseet med 8, men af Høiesteret med 15 Dages Fængsel paa Vand og Brød. S. 625—627.

Bedrageri, ved Forvendelse af Penge, leverede til Indkjøb, og ved Optagelse af Varer paa sit Herskabs Regning, cumulative anseet med 30 Dages Fængsel paa Vand og Brød, men indstillet til Benaadning med den halve Straffetid. S. 630—631.

Frifindelse i Høiesteret for Bedrageri, paa Grund af Præscription, og for Falsk, paa Grund af manglende mala fides. (Fældelse for begge Dele i de foregaaende Retter). S. 706—710, jfr. Anm. S. 736.

Bedrageri, beviist ved Indicier, og efter foregaaende Domfældelse for Tyveri og Bedrageri belagt med 1½ Aars Strafarbeide. S. 762—764.

Crll.s 21—1 anvendt paa svigagtig Disposition af en anholdt men hos Eieren efterladt Ame med Brændeviin, der af Anholderen ikke var sat under Laas og Lukke, men alene under en Forsegling, som, da Amen var forsvunden, ikke kunde bevises at være brudt. (Underdommeren havde anvendt Crll.s 21—6). S. 796—806.

Befragtning.

Spørgsmaal om, hvor vidt Rederiet af et Dampskib

pligtede Erstatning for den Skade, som en Kjøbmand, der havde taget Billet til en bebudet Reise, kunde antages at have lidt derved, at Skibet ikke efter Bestemmelsen anløb det Sted, hvorfra han havde taget Billetten, saa at han senere maatte reise en længere Vei, fik sine Varer sildigere hjem, v. s. v. S. 523–531.

Spørgsmaal, om Kaplaken kunde beregnes af Liggedagsgodtgjørelse, benegtende besvaret. S. 593–605.

Betleri.

Tvangsarbeide i 4 Maaneder anvendt paa anden Gangs Betleri, uagtet Tiltalte ønskede i Stedet derfor at blive ilagt Vand og Brøds Straf. (Tvangsarbeide altsaa anseet som pæna ordinaria, hvor Anledning haves til dens Anvendelse, medens der af særegne Grunde, saa som hvor Tiltalte har Børn at pleie, eller deslige, uagtet Adgang til Tvangsarbeidshuse, pleier at anvendes Vand og Brøds Straf). S. 243–244.

To Personer, hvoraf den ene efter Overlæg med den anden havde ombaaret et Tiggerbrev for denne, af Høiesteret begge ligefrem fældte for Betleri, hvorimod Politiretten havde fældt den ene for Betleri, den anden for Anstiftelse deraf. S. 425–426.

Beviis og Beviisbyrde.

Spørgsmaal, om en Dyrlæge – der havde dræbt en Hest, som han antog at have Snive, uden at iagttage den i Frd. af 28de November 1806, §§ 10 og 11, foreskrevne Fremgangsmaade – havde paavæltet sig Beviisbyrden for, at Hesten led af virkelig Snive, og i Mangel af Beviis herfor burde erstatte Hestens Eier dens Værdi, af Overretten besvaret bekræftende, men af Underretten og Høiesteret efter Omstændighederne benegtende. S. 7–15.

Spørgsmaal om Beviisbyrden og Beviset i en Sag angaaende Erstatning for Søskade paa et med Skibsleilighed forsendt Orgel. S. 182–189.

Tvist mellem to Dødsboer om, hvorledes Transporten af en Panteforskrivelse og nogle Bankactiebreve efter Omstændighederne var at forstaae, m. M. S. 657–683.

Tvist om et Regnskabsopgjør, og blandt Andet om, hvorledes en Qvittering var at forstaae. S. 683–697.

Bogtrykkeri.

En Bogtrykker for at have udeladt Trykningsstedet paa et

Borgervæbning.

Brandforsikring.

Brevbrud.

Bygsel.

Bøder.

Caution.

uden at denne havde endosseret den - af Trediemand tegnet Navn, som var overskrevet af Udstederen med Selvskyldnercaution, efter Omstændighederne kunde antages beregnet derpaa, afgjort i alle Instantser med Paalæg af Benegtelsesed. S. 374—383.

Collation.

Spørgsmaal, om en Stedfaders Forstrækning til sin Stedsøns Studier ved Universitetet efter Omstændighederne var at ansee som reen Gave, som Laan, der kunde tilbagesøges, eller som Forstrækning, der burde jævnes i hans Mødrenearv. S. 497—509.

Competens af Part.

Exceptio rei incompetentis for en Fattigcommission, der søgtes til Erstatning for midlertidig af en anden Commune overtagen Forsørgelse af en Sindssyg (L. af 17de August 1848, § 19), forkastet. S. 195—199.

Afviisning fra Underretten af offentlig Tiltale for Bedrageri (paa Grund af formeentlig manglende Competents hos Klageren), men Paakjendelse i Realiteten af Overretten og Høiesteret. S. 630—631.

Concubinat.

Forbrydelse mod Crll.s 18—23 anseet med respective 6 Maaneders Strafarbeide (Underretten havde anvendt 25 Dages Fængsel p. V. o. B.) og 10 Dages Fængsel paa Vand og Brød. S. 620—621.

Contracter (Gyldighed, Fortolkning, Misligholdelse).

Tvivlsomt Spørgsmaal om Meningen og Udstrækningen af et for en Andens Gjæld overtaget Ansvar. S. 199—206.

Spørgsmaal, om et paa en accepteret 12 Maaneders Vexel - der maatte ansees trukken til Udstederens egen Ordre, uden at denne havde endosseret den - af Trediemand tegnet Navn, som var overskrevet af Udstederen med Selvskyldnercaution, efter Omstændighederne kunde antages beregnet derpaa, afgjort i alle Instantser med Paalæg af Benegtelsesed. S. 374—383.

Spørgsmaal, om en Stedfaders Forstrækning til sin Stedsøns Studier ved Universitetet efter Omstændighederne var at ansee som reen Gave, som Laan, der kunde tilbagesøges, eller som Forstrækning, der burde jævnes i hans Mødrenearv. S. 497—509.

Spørgsmaal om, hvor vidt Rederiet af et Dampskib pligtede Erstatning for den Skade, som en Kjøbmand, der havde taget Billet til en bebudet Reise, kunde antages at have lidt derved, at Skibet ikke efter Bestemmelsen anløb det Sted, hvorfra han havde taget Billetten, saa at han senere maatte reise en længere Vei, fik sine Varer sildigere hjem, o. s. v. S. 523—531.

Spørgsmaal, om der var givet bindende Løfte om Afstaaelsen af en Jordlod, og om det var givet paa Vilkaar, at ingen Erstatning derfor skulde erlægges, besvaret bekræftende i første, benegtende i anden Deel, og Omkostninger ilagte. S. 607—615.

Spørgsmaal, om Christiansands Commune havde nogen contractmæssig eller i alle Fald hævdet Ret til Benyttelse af den Byen frasolgte Gaard Grims Mo til Vaabenøvelser for Borgervæbningen. 697—704.

Spørgsmaal, om Verksarbeiderne, Kulbriverne, m. Fl. ved Snarums Koboltverk havde Tilbageholdelses- eller Fortrinsret i Verkets Producter, enten paa Grund af deres Stilling, eller fordi Forlæggeren i sine Forhandlinger med Verkseieren havde paataget sig at forskyde Driftsomkostningerne, og navnlig af Producternes Overskud at betale Arbeidernes tilgodehavende Løn - af Høiesteret besvaret benegtende. S. 740—752.

Deelagtighed.

Crll.s 21—14 af Høiesteret ligefrem anvendt paa Forældre, der havde tilegnet sig som Fund, uden paa lovlig Maade at oplyse det, nogle af deres 8—9 Aar gamle Datter hjembragte, tildeels stjaalne Koster. Overretten havde anvendt samme § i Forbindelse med 5—9, og Underretten 19—6 paa det Stjaalne. En Fremmed, der af samme Barn havde modtaget og for en Deel tilegnet sig Tyvekoster, som deels maatte skjønnes stjaalne, deels kunde antages fundne, fældt for Deelagtighed, af de foregaaende Retter alene efter 19—6, af Høiesteret tillige efter 21—14. Cumulation i alle Instantser. S. 298—302.

To Personer, hvoraf den ene efter Overlæg med den anden havde ombaaret et Tiggerbrev for denne, af Høiesteret begge ligefrem fældte for Betleri, hvorimod Politiretten havde fældt den ene for Betleri, den anden for Anstiftelse deraf. S. 425—426.

Anstiftelse af og Deelagtighed i Falsk, nemlig Udfærdigelse af et Brev, hvorved Forbud mod et tillyst Egteskab til-

bagekaldtes, respective belagt med 12 og 8 Mdr.s Strafarbeide. 769 – 770.

Deelagtighed, som Høiesteret henførte under Crll.s 19—6, de forrige Retter under 5—9. S. 809 – 813.

Dimission (til examen artium).

En Institutbestyrer frifunden for den ham for en ved examen artium rejiceret Discipels Dismission affrævede Mulct. S. 105—115.

Drab og Mord.

En Deel secteriske Lapper (Aslak Hætta med Flere) tiltalte og dømte, deels for Mord, deels for Mordbrand, deels for Røveri deels for grovt Tyveri, deels for Mishandling af sagesløse Personer. S. 145—158.

En for Forbrydelse mod Crll.s 14 – 16 eller 26 og 18 —25 tiltalt Pige af Underretten fældt efter 14 – 26 og 18—25 til 1 Aars Strafarbeide, af Overretten alene efter sidstnævnte § til 10 Dages Fængsel paa Vand og Brød, men af Høiesteret som af Underretten. S. 423—425.

Forbrydelse mod Crll.s 14—16 belagt med 12 Aars Strafarbeide, og Forbrydelse mod Crll.s 14 – 1, jfrt. 17 (Underretten havde anvendt 14 – 3) samt 21—20 anseet med Livsstraf. S. 573 – 579.

Fadermord, efter Crll.s 14—1 belagt med Livsstraf. S. 730—736.

Mord, begaaet af en gift Fader paa eget uegte og nyfødt Barn, beviist ved Indicier, og belagt med Livsstraf, men indstillet til Afsoning med Strafarbeide paa Livstid. S. 764 —768.

Mord, for at kunne ransage den Dræbtes Gjemmer, og sætte sig i Besiddelse af hans Penge. S. 813—818.

Vaadesdrab, belagt med 10 Dages Fængsel paa Vand og Brød. S. 818 – 819.

Dyrs Mishandling.

Grovt og simpelt Tyveri, Rasteri, Overfald, Mishandling af egne Kreature og Forbrydelse mod Crll.s 10—4, jfrt. 26, blagt med 3 Aars Strafarbeide. S. 785—790.

Embeds-, Ombuds- og Bestillingsforseelser.

Spørgsmaal, om en Dyrlæge, der havde dræbt en Hest, som han antog at have Snive, uden at iagttage den i Frd.

af 28de November 1806, §§ 10 og 11, foreskrevne Fremgangsmaade, havde paavæltet sig Beviisbyrden for, at Hesten virkelig led af Snive, og i Mangel af Beviis herfor burde erstatte Hestens Eier dens Værdi, af Overretten besvaret bekræftende, men af Underretten og Høiesteret efter Omstændighederne benegtende. S. 7—15.

En Præst for utilbørligt Forhold i Levnet og Embede af Høiesteret ilagt 200 Spdlr.s Bøder. (Provsteretten havde ilagt ham samme Straf for misligt Forhold i sit Embede, og for i sit private Liv at have viist et for en Præst usømmeligt og forargeligt Forhold, men Consistorialretten havde dømt ham til Embedsfortabelse). S. 18—56.

En Sorenskriver for Forbrydelse mod Crll.s 24—27 og Stempelloven af 9 August 1839, § 27, dømt til Embedsfortabelse. S. 83—93.

En Districtslæge af Høiesteret fældt efter Crll.s 24—28 til 5 Spdlr.s Bøder. (Frifunden af Underretten, og frifunden for videre Tiltale af Overretten). S. 250—270.

En Lots for Forbrydelse mod Lotslovens § 33 og gjentagen Forbrydelse mod dens § 35 fradømt sin Bestilling og kjendt uværdig til at være Lots mere. S. 294—297.

En Justitsvagtmester for Forbrydelse mod Crll.s 10—20 og 24—23 og 28, jfrt. 32, af Overretten ilagt 20 Dages Fængsel paa Vand og Brod samt 20 Spdlr.s Bøder, men af Høiesteret alene 50 Spdlr.s Bøder. S. 439—444.

En Lots, for at have ved Forseelse sat et Skib paa Grund, dømt uværdig til at være Lots mere. S. 489—495.

Endossement.

Spørgsmaal, om Eieren af en transporteret Vexelobligation kunde gjøre Arrest hos en af Endossenterne, uden at have underrettet ham om Transporten. S. 177—181.

Erstatning.

Spørgsmaal, om en Dyrlæge, der havde dræbt en Hest, som han antog at have Snive, uden at iagttage den i Frd. af 28de November 1806, §§ 10 og 11, foreskrevne Fremgangsmaade, havde paavæltet sig Beviisbyrden for, at Hesten virkelig led af Snive, og i Mangel af Beviis herfor burde erstatte Hestens Eier dens Værdi, af Overretten besvaret bekræftende, men af Underretten og Høiesteret efter Omstændighederne benegtende. S. 7—15.

En Aflader, der havde givet sin Commissionær Ordre til at ophølde en Skipper ved Losningen af den indtagne Ladning i de paa Losningsstedet lovbestemte Liggedage, af Over-

Exception (se Indsigelse).

Expropriation.

Fallit.

Falsmaalsbøder.

Falsk Angivelse.

Overtrædelse af Crll.s 17—1 af Underretten anseet med 8, af Overretten med 20, og af Høiesteret med 15 Dages Fængsel paa Vand og Brød. S. 278-293.

Forbrydelse mod Crll.s 17—1 og 21—33 anseet med Fængsel paa Vand og Brød, af Underretten i 25, af Høiesteret i 20 Dage. (Overretten, der fandt 21—33 uanvendelig, bestemte ogsaa Straffetiden til 20 Dage). S. 622-624.

Falsk Udlæggelse.

Tilfælde, som af Overretten blev henført under Crll.s 21—20, men af Underretten og Høiesteret under 21—19. S. 385—387.

Forbrydelse mod Crll.s 21—20 nævnt i Forbindelse med Forbrydelse mod Crll.s 14—1, jfrt. 17 (Underretten havde anvendt 14—3), uagtet det Hele blev anseet med Livsstraf. S. 573-579.

Falskneri.

Strafarbeide i 6 Mdr. anvendt efter Crll.s 21—27 og 29 under særdeles formildende Omstændigheder. S. 244—246.

En Handelskarl - der ved Hjælp af usandfærdig Attest, hvis Underskrifter var fragaaede, havde unddraget sig Udskrivning - tiltalt for Forbrydelse mod Crll.s 21—28 og 29, og ved Krigsretsdom fældt for denne Forbrydelse til 1 Aars Strafarbeide, men af Høiesteret alene for Tilveiebringelse og Benyttelse af usandfærdig Attest i den Hensigt, derved at unddrage sig Krigstjeneste, ilagt 10 Dages Fængsel paa Vand og Brød. (Der var efter Omstændighederne Sandsynlighed for Underskrifternes Egthed). S. 413—419.

Frifindelse i Høiesteret for Bedrageri, paa Grund af Præscription, og for Falsk, paa Grund af manglende mala fides. (Fældelse for begge Dele i de foregaaende Retter). S. 706—710. Jfr. Anm. S. 736.

Anstiftelse af og Deelagtighed i Falsk, nemlig Udfærdigelse af et Brev, hvorved Forbud mod et tillyst Egteskab tilbagekaldtes, respective belagt med 12 og 8 Maaneders Strafarbeide. S. 769—770.

Fattigvæsen.

Spørgsmaal, om en Commune, efter Skjøn af dens egen Fattigcommission om Faderens Uformuenhed til at udrede Omkostningerne, kunde overtage en Sindssygs Pleie i et Sindssygehus paa Hjemstavnscommunens Vegne, og derfor søge Erstat-

En Mand, hvis Søn i hans Fraværelse havde at opsætte Gjærde om hans Eiendom, og blandt Andet dertil havde benyttet Krabastømmer, som Sønnen havde stjaalet, og Faderen efter Hjemkomsten uden videre lod staae i Gjærdet, ved Overretten fældt efter Crll.s 19 - 6, men ved Underretten og Hoiesteret frifunden for videre Tiltale. To Medtiltalte ligeledes frifundne af Underretten for videre Tiltale, men af Overretten og Hoiesteret fældte efter Crll.s 19 – 6. S. 174—175.

Fældelse af Underretten efter Crll.s 19—6 men Frifindelse for videre Tiltale af Overretten og Hoiesteret. S. 189—190.

En Mand ved Underretten fældt for simpelt Tyveri, ved Overretten for grovt Tyveri, og ved Hoiesteret, som tilsidesatte Overretsdommen, frifunden for videre Tiltale. S. 470—473.

Frifindelse for Justitiens Tiltale i en Overfaldssag, paa Grund af manglende Sagesløshed. (Underretten havde af samme Grund afviist Sagen; Overretten havde derimod fældt for sagesløst Overfald). S. 631—632.

Frifindelse i Hoiesteret for Bedrageri, paa Grund af Præscription, og for Falsk, paa Grund af manglende mala fides. (Fældelse for begge Dele i de foregaaende Retter). S. 706—710. Jfr. Anm. S. 736.

Frifindelse paa Grund af periodisk Galskab, og Hendømmelse til Behandling efter L. 1—17—7 samt L. af 17de August 1848, § 19. S. 711—729.

Tiltale for ulovlig Omstreifen og Løsgængeri, men Frifindelse i sidste Post, deels paa Grund af Giftermaal, deels af manglende Tid til at træde i fast Tjeneste. S. 819—825.

Frifindelse for Justitiens Tiltale i et Tilfælde, hvor de foregaaende Retter havde fældt for sagesløst Overfald. S. 828—830.

Frifindelse i alle Instantser af en Person, der var sat under Tiltale for og overført Udbredelse af venerisk Smitte. S. 830—832.

Fuldmagt.

Et ved Voldgiftsmænd udført Teigebytte, m. M., forgjæves bestridt som ugyldigt, fordi Voldgiftsmændene skulde have oversiddet den til Forretningens Fuldførelse bestemte Frist, været incompetente til, hvad de foretog, og i flere Henseender overskredet Fuldmagten. S. 362—374.

Galskab.

Spørgsmaal, om en secterisk Forbryder paa Grund af

Indførsel.

Indsigelser.

Jurisdiction.

Spørgsmaal om Grændsen mellem Sarpsborgs og Landets Jurisdiction. S. 310—362.

Klage

Afviisning i Høiesteret paa Grund af manglende Klage, men Fældelse i de foregaaende Instantser efter Crll.s 16—4. S. 473—488.

Afviisning af en for Overfald anlagt Justitssag, som efter de af Fornærmede afgivne Erklæringer det Offentlige uvedkommende. S. 790—792.

Krænkelse af Andres Frihed.

Tilfælde, som i alle Instantser blev henført under Crll.s 15—10 og 11, og anseet med 6 Maaneders Strafarbeide, skjønt det var forbundet med saadanne Omstændigheder, at der var Spørgsmaal om Anvendelse af Crll.s 20—1 eller 16—13. S. 388—393. (Jfr. S. 432, Rettelser).

Afviisning i Høiesteret paa Grund manglende Klage, men Fældelse i de foregaaende Instantser efter Crll.s 16—4. S. 473—488.

Legemsfornærmelser.

En Deel secteriske Lapper (Aslak Hætta med Flere) tiltalte og dømte, deels for Mord, deels for Mordbrand, deels for Røveri, deels for grovt Tyveri, deels for Mishandling af sagesløse Personer. S. 145—158.

Legemsfornærmelse mod ikke sagesløs Mand af Underretten anseet med 5 men af Overretten og Høiesteret med 20 Spdlr.s Bøder. S. 193—195

Tilfælde, som i alle Instantser blev henført under Crll.s 15—10 og 11, og anseet med 6 Maaneders Strafarbeide, skjønt det var forbundet med saadanne Omstændigheder, at der var Spørgsmaal om Anvendelse af Crll.s 20—1 eller 16—13. S. 388—393. (Jfr. S. 432, Rettelser).

Forbrydelse mod Crll.s 15—10 og 11, samt 10—1, 2 og 4, jfrt. 26, i alle Instantser anseet med 30 Dages Fængsel paa Vand og Brød. S. 408—410. (Jævnfør Rettelse S. 432).

Spørgsmaal om en Overfaldens Sagesløshed af combineret Ret besvaret benegtende, men af Høiesteret bekræftende, og Tiltalte ilagt 15 Dages Fængsel paa Vand og Brød. S. 410—411.

Overfald med flere Ganges Næseknibelse og endelig Slag i Ansigtet ved det ene Øie med et Glas, saa at dette gik itu,

og efterlod Mærke, af alle Retter ansect med 15 Dages Fængsel paa Vand og Brød. S. 591—592.

Overtrædelse af Crll.s 15—11, jfrt. 9, ansect med 15 Dages Fængsel paa Vand og Brød. S. 616—620.

Frifindelse for Justitiens Tiltale i en Overfaldssag, paa Grund af manglende Sagesløshed. (Underretten havde af samme Grund afviist Sagen; Overretten havde derimod fældt for sagesløst Overfald). S. 631—632.

Grovt og simpelt Tyveri, Naskeri, Overfald, Mishandling af egne Kreature og Forbrydelse mod Crll.s 10—4, jfrt. 26, belagt med 3 Aars Strafarbeide. S. 785—790.

Afviisning af en for Overfald anlagt Justitssag, som efter de af Fornærmede afgivne Erklæringer det Offentlige uvedkommende. S. 790—792.

Frifindelse for Justitiens videre Tiltale i et Tilfælde, hvor de foregaaende Retter havde fældt for sagesløst Overfald. S. 828—830.

Liggedage.

En Aflader, der havde givet sin Commissionær Ordre til at opholde en Skipper ved Losningen af indtagen Ladning i de paa Losningsstedet lovbestemte Liggedage, af Overretten frifunden, men af Underretten og Høiesteret tilpligtet at give Erstatning for Opholdet. S. 57—67.

Spørgsmaal, om Kaplaken kunde beregnes af Liggedagsgodtgjørelse, benegtende besvaret. S. 593—605.

Lodsvæsen.

En Lods for Forbrydelse mod Lodslovens § 33 og gjentagen Forbrydelse mod dens § 35 fradømt sin Bestilling og kjendt uværdig til at være Lods mere. S. 294—297.

Benegtende Besvarelse af det Spørgsmaal, om en til Udlandet expederet Skipper, der var udgaaet med Lods, men fra Søen maatte gjøre Vendereise, og oplagde for Vinteren, ogsaa ved Tilbagekomsten var lodspligtig. S. 396—405. (Jevnfør Rett. S. 432).

En Lods, for at have ved Forseelse sat et Skib paa Grund, dømt uværdig til at være Lods mere. S. 489—495.

Løsagtighed (se og Concubinat).

En for Forbrydelse mod Crll.s 14—16 eller 26 og 18—25 tiltalt Pige af Underretten fældt efter 14—26 og 18—25 til 1 Aars Strafarbeide, af Overretten alene efter sidstnævnte § til 10 Dages Fængsel paa Vand og Brød, men af Høiesteret som af Underretten. S. 423—425.

Løsgængeri.

Tiltale for ulovlig Omstreifen og Løsgængeri, men Frifindelse i sidste Post, deels paa Grund af Giftermaal, deels af manglende Tid til at træde i fast Tjeneste. S. 819—825.

Majestætsforbrydelse.

En secterisk Person (Tobias Jacobsen) ved Underretten og Høiesteret fældt for Overtrædelse af Crll.s 8—1, 9—21, 10-8, og for Gadenorden til 1 Aars Strafarbeide. (Overretten frifandt paa Grund af mellemkomne Lægeerklæringer om Galskab, som senere modbevistes). S. 158—174.

Meened og falsk Forklaring.

Overtrædelse af Crll.s 21—33 belagt med 10 Dages Fængsel paa Vand og Brød. S. 209—218.

Forbrydelse mod Crll s 17—1 og 21—33 anseet med Fængsel paa Vand og Brød, af Underretten i 25, af Høiesteret i 20 Dage. (Overretten, der fandt 21-33 uanvendelig, bestemte ogsaa Straffetiden til 20 Dage). S. 622—624.

Forbrydelse mod Crll.s 21—33 og 19-1 (Myrth i Potte paa en Grav) i 1ste Instants belagt med 15, i 2den Instants med 30 Dages Fængsel paa Vand og Brød, i 3die Instants med 8 Maaneders Strafarbeide. S. 830—832.

Militære.

En Soldat, som af Krigsretten var fældt for 2den Gangs simpelt Tyveri, Unddragelse fra Tjenesten, Legemsfornærmelse mod sagesløse Personer og utilladeligt Salg af egne Klæder, til 1 Aars Strafarbeide, af Høiesteret fældt for 2den Gangs Tyveri, Absentation, Vold og voldsom Modstand mod militære Mandskaber, der var beordrede til at arrestere ham, og for utilladeligt Salg af egne Ting, til samme Straf. S. 421—423.

En Divisionschef for respectstridig Skrivemaade af Krigsretten anseet med 6 Ugers Fæstningsarrest i første eller mildeste Grad, men af Høiesteret med 2 Maaneders Fæstningsarrest i anden eller strengere Grad. S. 579—588.

Afviisning af en i Forudsætning om dens Nødvendighed foretagen Indankning af en combineret Rets Dom, hvorved en Overconstabel for Tyveri var dømt til Affættelse fra sin Bestilling. S. 632—635.

Mord (se Drab, Mordbrand og anden Ildspaasættelse).

Ildspaasættelse, beviist ved Indicier og af Høiesteret efter Crll.s 23—2 belagt med 4 Aars Strafarbeide. (De fore-

gaaende Retter fandt ikke Beviset tilstrækkeligt, og frifandt for videre Tiltale). S. 1—7.

En Deel secteriske Lapper (Aslak Hætta m. Fl.) tiltalte og dømte, deels for Mord, deels for Mordbrand, deels for Røveri, deels for groot Tyveri, deels for Mishandling af sagesløse Personer. S. 145 158.

Afbrændelse af en ubeboet Finnegamme, for at hævne sig paa Eierens Datter, med hvem Tiltaltes Mand havde begaaet Hor, anseet med 3 Aar 1 Maaneds Strafarbeide efter Crll.s 23—2. S. 241—243.

Ildspaasættelse, der af de foregaaende Retter var henført under Forordn. af 4de April 1781, § 7, og belagt med 6 Maaneders Strafarbeide, af Høiesteret henført under Crll.s 23—2, og anseet med 3 Aar 1 Maaneds Strafarbeide. (Indstill. til Benaadning med 20 Dages Fængsel paa Band og Brød). S. 420—421.

Frifindelse for videre Tiltale ved Overretten, men Fældelse ved Underretten og Høiesteret for Ildsvaade, forvoldt ved Uagtsomhed. S. 470—473.

Naskeri.

Fældelse af Underretten for groot og simpelt Tyveri (af Madvarer), men af Overretten og Høiesteret for groot Tyveri og Overtrædelse af Crll.s 22—14 (4 Gulerødder, 2 Næper og 2 Kaalrabier, der ei var værdsatte). Til det grove Tyveri var brugt Nøglen til en anden Dør. S. 629—630.

Groot og simpelt Tyveri, Naskeri, Overfald, Mishandling af egne Kreature og Forbrydelse mod Crll.s 10—4, jfr. 26, belagt med 3 Aars Strafarbeide. S. 785—790.

Offentlig Myndighed (Forbrydelse mod).

En secterisk Person (Tobias Jacobsen) ved Underretten og Høiesteret fældt for Overtrædelse af Crll.s 8—1, 9—21, 10—8, og for Gadeuorden til 1 Aars Strafarbeide. (Overretten frifandt paa Grund af mellemkomne Lægeerklæringer om Galskab, som senere modbevistes). 158—174.

En for ulovligt Brændeviinssalg ved Politiret tiltalt Mand, der havde tilbagetaget en anholdt og forseglet Tønde med noget Brændeviin i, brudt Seglet og benyttet Brændevinet, af Underretten fældt efter Crll.s 10—20 og 19—1, af Overretten alene efter 10—20 (idet Sagen for Øvrigt afvistes som lis pendens ved Politiretten) og af Høiesteret efter 10—20 og 21—7 til Fængsel paa Band og Brød, af Underretten i 20, af Overretten i 10, af Høiesteret i 15 Dage. S. 175—176.

Gjentagen Forbrydelse mod Crll.s 10—1, jfr. 26, anseet med 20 Dages Fængsel paa Vand og Brød. S. 383—384.

Forbrydelse mod den offentlige Myndighed (Crll.s 10—1 og 2, jfr. 26, men i Politimesterens Overvær, og efter flere Ganges Domfældelse for lignende Forbrydelse) af de foregaaende Retter anseet med 25 Dages Fængsel paa Vand og Brød, men af Høiesteret med 8 Maaneders Strafarbeide. S. 387—388.

Forbrydelse mod Crll.s 15 - 10 og 11, samt 10—1, 2 og 4, jfr. 26, i alle Instantser anseet med 30 Dages Fængsel paa Vand og Brød. S. 408—410. (Jfr. Rett. S. 432).

Overtrædelse af Crll.s 10—1 og 2, jfr. 26, paa Grund af særegne Omstændigheder kun belagt med 4 Dages Fængsel paa Vand og Brød. S. 426—434.

En Justitsvagtmester for Forbrydelse mod Crll.s 10—20 og 24—23 og 28, jfr. 32, af Overretten ilagt 20 Dages Fængsel paa Vand og Brød samt 20 Spd.s Bøder, men af Høiesteret alene 50 Spd Bøder. S. 439—444.

Overtrædelse af Crll.s 10—21 i alle Instantser belagt med 10 Dages Fængsel paa Vand og Brød. S. 588—591.

Overtrædelse af Crll s 10—2 (jfr. 26) og 8 anseet med 5 Dages, og Overtrædelse af 10—1 og 2 (jfr. 26) samt 8 med 15 Dages Fængsel paa Vand og Brød. S. 605—607.

Forbrydelse mod Crll.s 10—1 af Overretten belagt med 4, men af Underretten og Høiesteret med 5 Dages Fængsel paa Vand og Brød. (Voldsom Modstand mod en Vægter, som derved fik et Spænd i Ansigtet og et blaat Øie, men hvilket efter Angj.s uimodsagte Forklaring maatte ansees som tilfældig, ikke tilsigtet Skade). S. 705.

Grovt og simpelt Tyveri, Rasteri, Overfald, Mishandling af egne Kreature og Forbrydelse mod Crll.s 10—4, jfr. 26, belagt med 3 Aars Strafarbeide. S. 785—790.

Omkostninger.

Execution efter Forlig i en Gaard, som Debitor havde solgt, men endnu ikke tilskjødet Kjøberen - der af Creditor ei alene var erkjendt som Eier, men endog garanteret Skjødets Udstedelse - underkjendt, og Kjøberen tillagt Sagsomkostninger i begge Overinstantser. (Desuden misligt Forhold fra Creditors Side). S. 532—550.

Spørgsmaal, om der var givet bindende Løfte om Afstaaelsen af en Jordlod, og om det var givet paa Vilkaar, at ingen Erstatning derfor skulde erlægges, besvaret bekræftende i første, benegtende i anden Deel, og Omkostninger ilagte. S. 607—615.

Omkostningerne, ved unødigt Brug af Referent erklærede Tiltalte vedkommende. S. 627—629.

Bemægtigelse af en Hest med Grime, i sandsynlig god Tro, af Underretten belagt med Tyvsstraf, men Sagen af Overretten og Høiesteret afviist fra Underretten som Justitssag, og Omkostningerne paalagte det Offentlige. S. 772—774.

Omstreifen.

Tiltale for ulovlig Omstreifen og Løsgængeri, men Frifindelse i sidste Post, deels paa Grund af Giftermaal, deels af manglende Tid til at træde i fast Tjeneste. S. 819—825.

Opstand (mod Skipper).

Nogle Matroser ved Underretten og Overretten fældte efter Frd. af 3die Juni 1803 § 62, L. 4—1—10 og 4—1—3 til 4 Aars Strafarbeide, men af Høiesteret i ny Conclusion efter L. 4—1—10, jfr. Krll.s 28—6 a. samt for Desertion til Strafarbeide paa Livstid (Indstillede til 2 Aars Strafarbeide). S. 636—639.

Paaanke.

Spørgsmaal, om Paaanke af en Skjønsforretning angaaende Erstatning i Anledning af tilladt Elverensning (Bortminering af Helgebystenen i Sarpsfossen) kunde suspendere Benyttelsen af den givne Tilladelse, og om denne ved Forandring af Interessentskabspersonalet havde tabt sin Gyldighed. S. 310—362.

Afviisning af en i Forudsætning om dens Nødvendighed foretagen Indankning af en combineret Rets Dom, hvorved en Overconstabel for Tyveri var dømt til Afsættelse fra sin Bestilling. S. 632—635.

Partsed.

Spørgsmaal, om et paa en accepteret 12 Maaneders Vexel - der maatte ansees trukken til Udstederens egen Ordre, uden at denne havde endosseret den - af Trediemand tegnet Navn, som var overskrevet af Udstederen med Selvskyldnercaution, efter Omstændighederne kunde antages beregnet derpaa, afgjort i alle Instantser ved Paalæg af Benægtelsesed. S. 374—383.

Bekræftende Besvarelse af det Spørgsmaal, om en Mand - der efter L. af 1ste August 1821 af Amtmanden var paalagt Opfostringsbidrag, saafremt han ikke inden en bestemt Tidsfrist fralagde sig Paterniteten med Ed, hvilket af Underretten blev ham negtet, men af Overretten tilladt - selv var at ansee som

Domhaver, og pligtig til at lade Overretsdommen betimelig forkynde, for at bane sig Adgang til Edens Afløggelse inden Fristens Udløb efter den mell mkomne Hindring. S. 393—395.
Afviisning af Edsstævning som ikke lovlig forfulgt. S. 753—758.

Politiovertrædelser.

Offentligt Skuespil, uden dertil erhvervet Bevilling eller Tilladelse, af Politiretten og Høiesteret anseet med Bøder. S. 118—121.
En secterisk Person (Tobias Jacobsen) ved Underretten og Høiesteret fældt for Overtrædelse af Frd.s 8—1, 9—21, 10—8, og for Gadeuorden til 1 Aars Strafarbeide. (Overretten frifandt paa Grund af mellemkomne Lægeerklæringer om Galskab, som senere modbevistes). S. 158—174.
Nogle Vognmænd i Christiania ilagte Mulct for at have overtraadt Politiets Forbud mod uden dets Tilladelse at holde paa Byens Torve, offentlige Pladse og Gader til Befordring af Personer, og Mulcten bestemt som forud fastsat i Forbudet, der var betinget af, at Politiets Taxt for Kjørselen ei overholdtes. S. 774—784.

Prioritetstvistigheder.

Tvist om, hvorledes Høiesterets Dom i den i Retst. for 1853 S. 356—384 meddeelte Sag mellem de ankerste Arvinger og det ankerste Fideicommis's Bo var at forstaae. S. 550—568.
Spørgsmaal, om Verksarbeiderne, Kulbriverne, m. Fl. ved Snarums Koboltverk havde Tilbageholdelses- eller Fortrinsret i Verkets Producter, enten paa Grund af deres Stilling, eller fordi Forlæggeren i sine Forhandlinger med Verkseierne havde paataget sig at forskyde Driftsomkostningerne, og navnlig af Producternes Overskud at betale Arbeidernes tilgodehavende Løn - af Høiesteret besvaret benegtende. S. 740—752.

Privilegier.

Adelslovens § 5 ikke anseet anvendelig paa uadelige Besiddere af Sædegaarde. S. 450—460.
Bergens Addresscontors Efterretningers Eiere ansecde eneberettigede til Indrykkelse af saadanne Avertissementer, hvorpaa Contorets Privilegier lyde. S. 641—656.

Proformahandel.

Pantsætning pro forma, for at unddrage sig Indførsel efter en Straffedom, beviist ved Indicier, og Hovedmanden ilagt 1 Aars Strafarbeide, Medhjælperen 15 Dages Fængsel paa Vand og Brød. S. 16—17.

Præscription.

Frifindelse i Høiesteret for Bedrageri, paa Grund af Præscription, og for Falsk, paa Grund af manglende mala fides. (Fældelse for begge Dele i de foregaaende Retter). S. 706—710. Jfr. Anm. S. 736.

Regnskabstvist.

Tvist om et Regnskabsopgjør, og blandt Andet om, hvorledes en Qvittering var at forstaae. S. 683—697.

Religionen (Forbrydelse med Hensyn til).

En Deel secteriske Lapper (Aslak Hætta med Flere) tiltalte og dømte, deels for Mord, deels for Mordbrand, deels for Røveri, deels for grovt Tyveri, deels for Mishandling af sagesløse Personer. S. 145—158.

En secterisk Person (Tobias Jacobsen) ved Underretten og Høiesteret fældt for Overtrædelse af Crll.s 8—1, 9—21, 10—8, og for Gadeuorden til 1 Aars Strafarbeide. (Overretten frifandt paa Grund af mellemkomne Lægeerklæringer om Galskab, som senere modbevistes). S. 158—174.

Røveri.

En Deel secteriske Lapper (Aslak Hætta med Flere) tiltalte og dømte, deels for Mord, deels for Mordbrand, deels for Røveri, deels for grovt Tyveri, deels for Mishandling af sagesløse Personer. S. 145—158.

Røveri, flere grove Tyverier og Deelagtighed efter Crll.s 19—6, efter foregaaende Domme for Tyveri og Bedrageri, belagte med 9 Aars Strafarbeide; Røveri og Deelagtighed efter Crll.s 19—6 med 5 Aars; et Par grove Tyverier med 7 Aars, og et grovt Tyveri med 3½ Aars Strafarbeide. S. 209—218.

Tilfælde, som i alle Instantser blev henført under Crll.s 15—10 og 11, og anseet med 6 Maaneders Strafarbeide, skjønt det var forbundet med saadanne Omstændigheder, at der var Spørgsmaal om Anvendelsen af Crll.s 20—1 eller 16—13. S. 388—393. (Jfr. S. 432, Rettelser).

Sagsomkostninger (se Omkostninger).

Saugbrug.

Udvidet Saugskur (ved Indsættelse af flere Grinder med Blade, uden dertil erhvervet Bevilling, og deres Benyttelse til Frembringelse af Udskibningslast) anseet ulovlig, og belagt med Bøder. S. 121—134.

Frifindelse for Tiltale i Anledning af manglende Eftersyn over et udvidet Saugbrug, paa Grund af rimelig Fristagelse

Strafarbeide, af Høiesteret fældt for groot Tyveri til 1 Aars Strafarbeide, og Straffen for en Medtiltalt skjærpet fra 2 til 4 Aar. S. 72—78.

Bortførelse af nogle Føderaadskreature, hvorved Besiddelsesstanden kunde ansees noget tvivlsom, af Underretten henført under Crll.s 21—6, men af Overretten og Høiesteret under 19—1. S. 78—83.

Tilbagetagelse af anholdte Brændevinsredskaber, som endnu ikke ved Dom var consisterede, af combineret Ret henført under Crll.s 19—3, men af Høiesteret under 21—7. S. 115—118

En Deel fecteriske Lapper (Aslak Hætta med Flere) tiltalte og dømte, deels for Mord, deels for Mordbrand, deels for Røveri, deels for groot Tyveri, deels for Mishandling af sagesløse Personer. S. 145—158.

En Mand, hvis Søn i hans Fraværelse havde at opsætte Gjærde om hans Eiendom, og blandt Andet dertil havde benyttet Krabastømmer, som Sønnen havde stjaalet, og Faderen efter Hjemkomsten uden videre lod staae i Gjærdet, ved Overretten fældt efter Crll.s 19—6, men ved Underretten og Høiesteret frifunden for videre Tiltale. To Medtiltalte ligeledes frifundne af Underretten for videre Tiltale, men af Overretten og Høiesteret fældte efter Crll.s 19—6. S. 174—175.

En for ulovligt Brændevinssalg ved Politiret tiltalt Mand, der havde tilbagetaget en anholdt og forseglet Tønde med noget Brændeviin i, brudt Seglet og benyttet Brændevinet, af Underretten fældt efter Crll.s 10—20 og 19—1, af Overretten alene efter 10—20 (idet Sagen for Øvrigt ansees som lis pendens ved Politiretten) og af Høiesteret efter 10—20 og 21—7, til Fængsel paa Vand og Brød, af Underretten i 20, af Overretten i 10, af Høiesteret i 15 Dage. S. 175—176.

Fældelse af Underretten efter Crll.s 19—6, men Frifindelse for videre Tiltale af Overretten og Høiesteret. S. 189—190.

Strafarbeide, valgt som Udgangspunkt paa Grund af foregaaende Domme for Bedrageri (Crll.s 21—2), ved Bedømmelsen af et simpelt Tyveri, og derefter paa Grund af foregaaende Tyvsdomme opstegt i høiere Grad S. 192.

Spørgsmaal om, hvilke af flere paatalte ulovlige Dispositioner var at ansee som Tyverier, og hvilke som Bedragerier. S. 206—208.

Røveri, flere grove Tyverier og Deelagtighed efter Crll.s 19—6, efter foregaaende Domme for Tyveri og Bedrageri, belagte med 9 Aars Strafarbeide; Røveri og Deel-

agtighed efter Crll.s 19—6 med 5 Aars; et Par grove Tyverier med 7 Aars; og et grovt Tyveri med 3½ Aars Strafarbeide. S. 209—218.

Tredie Gangs simpelt Tyveri, anmeldt af Tiltalte selv, og belagt med 3 Aar 3 Maaneders Strafarbeide. S. 248—249.

Et Tyveri, hvorved Besiddelsesstanden og Tilhjemlingen kunde ansees tvivlsom, henført under Crll.s 19—1, og i Forbindelse med Bortløben af Tjeneste efter erholdt Forskud paa Løn, anseet med 7 Maaneders Strafarbeide, efter foregaaende Tyvsdom. (Ved Hjemthingsdommen var Straffetiden bestemt til 9 Maaneder). S. 297—298.

Crll.s 21—14 af Høiesteret ligefrem anvendt paa Forældre, der havde tilegnet sig som Fund, uden paa lovlig Maade at oplyse det, nogle af deres 8—9 Aar gamle Døtter hjembragte tildeels stjaalne Koster. Overretten havde anvendt samme § i Forbindelse med 5—9, og Underretten 19—6 paa det Stjaalne. En Fremmed, der af samme Barn havde modtaget og for en Deel tilegnet sig Tyvekoster, som deels maatte skjønnes stjaalne, deels kunde antages fundne, fældt for Deelagtighed, af de foregaaende Retter alene efter 19—6, af Høiesteret tillige efter 21—14. Cumulation i alle Instantser. S. 298—302.

Spørgsmaal, om et Tyveri med Hensyn til Beskaffenheden af den Laas, der var aabnet, kunde ansees som grovt. S. 405—408.

Bemægtigelse af en i Finmarken af en Anden paa Drift funden, bjerget, tilegnet og mærket Stok ei alene betragtet som Tyveri, men Bjergeren tilkjendt Erstatningen (da det der er gammel og almindelig Skik, at Finderen tilegner sig fundet Drifttømmer i Søen). S. 412—413.

En Soldat, som af Krigsretten var fældt for 2den Gangs simpelt Tyveri, Unddragelse fra Tjenesten, Legemsfornærmelse mod sagesløse Personer og utilladeligt Salg af egne Klæder, til 1 Aars Strafarbeide, af Høiesteret fældt for 2den Gangs Tyveri, Absentation, Vold og voldsom Modstand mod militære Mandskaber, der var beordrede til at arrestere ham, og for utilladeligt Salg af egne Ting, til samme Straf. S. 421—423.

Grovt Tyveri, efter 3 foregaaende Tyvsdomme, beviist ved Indicier, og i alle Instantser anseet med 10 Aars Strafarbeide. S. 469—470.

En Mand ved Underretten fældt for simpelt Tyveri, ved Overretten for grovt Tyveri, og ved Høiesteret, som tilsidesatte Overretsdommen, frifunden for videre Tiltale. S. 470—473.

En undvegen Tyv for 8 Indbrudstyverier og Forsøg paa et niende - et af de første begaaet, efter at han ved Underretten var fældt for 3die Gangs Tyveri - af Underretten anseet med 10, men af Overretten og Høiesteret med 12 Aars Strafarbeide, for 4de Gangs Tyveri og eftersubsviis for 3die Gangs. S. 591.

Forsøgt Indbrud, efter 4 Ganges Domfældelse for Tyvsforbrydelser, i Følge Crll.s 19–2 og 7 samt 3–1 belagt med Strafarbeide, af Underretten i 3 Aar 6 Maaneder, af Overretten i 6 Aar 1 Maaned, af Høiesteret i 8 Aar. S. 615–616.

Tyveri af Tang paa Strand anseet med 10 Dages Fængsel paa Vand og Brød. S. 627–629.

Fældelse af Underretten for grovt og simpelt Tyveri (af Madvarer), men af Overretten og Høiesteret for grovt Tyveri og Overtrædelse af Crll.s 22–14 (4 Gulerødder, 2 Ræper og 2 Kaalrabier, der ei var værdsatte). Til det grove Tyveri var brugt Nøglen til en anden Dør. S. 629–630.

Frifindelse af de foregaaende Retter, men Fældelse i Høiesteret, for et ved Indicier beviist Indbrudstyveri; og et andet Tyveri, som Underretten havde behandlet som simpelt, af Overretten og Høiesteret efter Indicier betragtet som grovt. S. 639–640.

Bemægtigelse af en Hest med Grime, i sandsynlig god Tro, af Underretten belagt med Tyvsstraf, men Sagen af Overretten og Høiesteret afviist fra Underretten som Justitssag, og Omkostningerne paalagte det Offentlige. S. 772–774.

Grovt og simpelt Tyveri, Rasteri, Overfald, Mishandling af egne Kreature og Forbrydelse mod Crll.s 10–4, jfrt. 26, belagt med 3 Aars Strafarbeide. S. 785–790.

Tredie Gangs simpelt Tyveri, af Underretten og Høiesteret anseet beviist ved Indicier, og belagt med 3½ Aars Strafarbeide. (Overretten havde fundet Beviset utilstrækkeligt, og frifundet for videre Tiltale). S. 792–794.

Indiciebeviis for grovt Tyveri, som Underretten fandt utilstrækkeligt, men Overretten og Høiesteret tilstrækkeligt. S. 806–809.

Indiciebeviis for simpelt Tyveri, som Høiesteret fandt tilstrækkeligt, Overretten utilstrækkeligt, og Underretten kun nok til at fælde efter Crll.s 19–6. S. 809–813.

Tyveri, tildeels beviist ved Indicier. S. 819–825.

Tilfælde, som af de foregaaende Retter blev henført under Crll.s 19–6, men af Høiesteret under 19–1, følgelig med Erstatning for det Ikketilbagekomne, men i alle Instantser med samme Straf. S. 825–826.

Uagtsomhed.

Udsigelse (se Krænkelse af Andres Frihed).

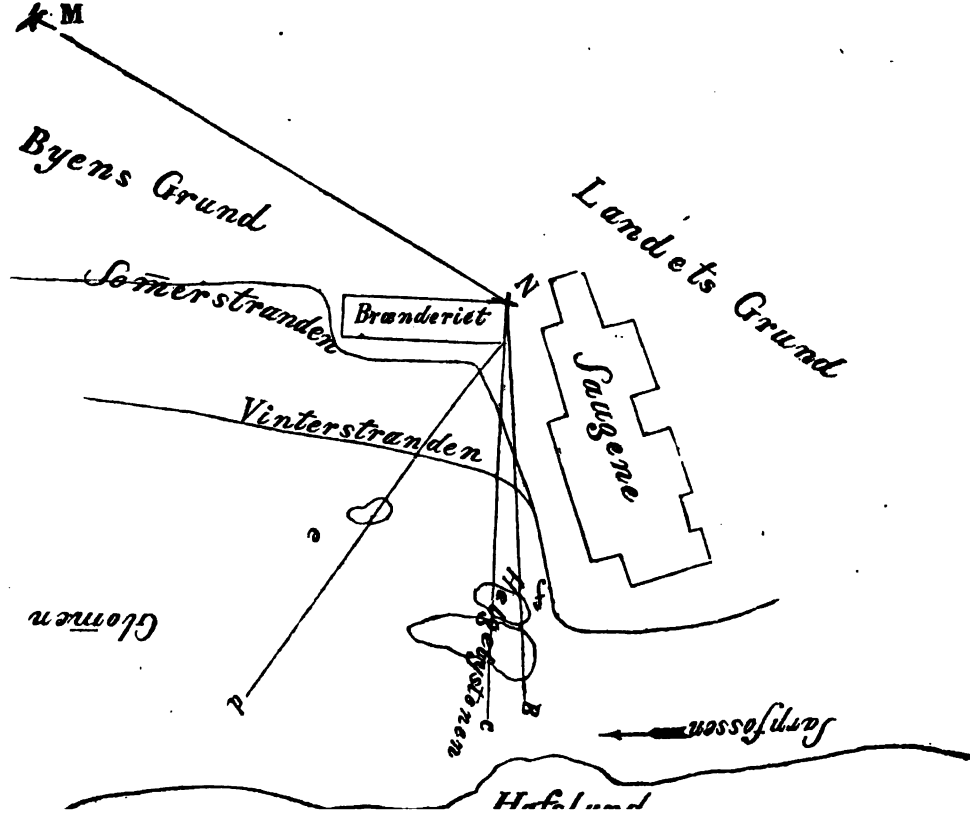
Varsel.

Vexel.

Vexelobligation.

Voldgift.

Ærekrænkelse (se falsk Angivelse).

M
Byens Grund
Landets Grund
Som̄erstranden
N
Brænderiet
Saugene
Vinterstranden
e
Glom̄en
p
c
B
f
Sarpfossen